

The Project Gutenberg eBook of Herra Oblomov: Romaani maaorjuuden ajoilta, by Ivan Aleksandrovich Goncharov

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Herra Oblomov: Romaani maaorjuuden ajoilta

Author: Ivan Aleksandrovich Goncharov

Translator: Ilmari Kianto

Release date: April 22, 2015 [EBook #48764]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK HERRA OBLOMOV: ROMAANI MAAORJUUDEN AJOILTA ***

Produced by Juhani Kärkkäinen and Tapio Riikonen

HERRA OBLOMOV

Romaani maaorjuuden ajoilta

Kirj.

I. A. GONTSHAROV

Venäjänkielestä suomentanut Ilmari Calamnius-Kianto

WSOY, Porvoo, 1908.

I

ALKUSANOIKSI.

Lähes vuosisatanen on vierähtänyt siitä, kun syntyi se mies, joka "Oblomovin" kirjoitti, ja tasan viisikymmentä vuotta on kulunut ajasta, jolloin kirjailija tämän nimisen romaaninsa valmiiksi sai.

Jos Venäjän kirjallista yleisöä huvittaisi merkitä "Oblomovin" puolvuosisatainen olemassaolo, niin juuri näihin aikoihin sen siis olisi tuota riemujuhlaa viettäminen. Sellainen sentään tuskin tulee kysymykseen. Ivan Gontsharovin "Oblomovin" olemassa-olo näet pikemminkin antaisi aihetta jonkunlaiseen surujuhlaan, jollaisia optimistinen muotimailma ei erikoisesti suosi.

Yleinen juhla jää kai siis viettämättä.

Hauska sattuma on, että "Herra Oblomov" tämän juhlimattoman jubileuminsa päivänä pukeutuu suomalaiseseen vieraspukuun ja tekee sydämmellisen kömpelön ensikäyntinsä vähääkään välittämättä siitä että on myöhästynyt. Se, joka tuntee sankarimme sisäisen luonteen, oivaltaa kyllä tämän viivähtämisen syyt. Helposti olisi voinut käydä niinkin ettei "Herra Oblomov" ikinä olisi lähtenyt vaivaloiselle ulkomaa-matkalle epäluuloisten suomalaisten luo. Kerran Ruotsissa pistäytyttyään — romaani näet on lyhennellen käännetty ruotsiksikin — hän varmaan olisi pitänyt velvollisuutensa siihen päättyneenä, ellemme puoliväkisin olisi pakottaneet häntä yövuoteestaan nousemaan. Kiitos kustantajalle, että tämä nouseminen käy päinsä, 6,5 vuotta sen jälkeen kun suomalainen vaatetus jo oli valmiina.

Ivan Gontsharovin romaani "Oblomov" on yksi mailman kirjallisuuden merkkiluomia. Se on niin väkevä ihmisluonteen värimaalaus, että vielä tänä päivänä Venäjän etevimmät kirjallisuuden tutkijat tuontuostakin palaavat puhumaan oblomovilaisesta kansalliskulttuuri-typistä ja ylipäänsä "oblomovilaisuuden" omituisesta psykologiasta. Tuskinpa missään muussa maassa kuin Venäjällä olisi voinutkaan syntyä tämän laatuista leveätä sielunelämän eristelmää. Eikä mikään muu valtakunta kieroine yhteiskunta-oloiheen ole voinut aiheuttaa siinä määrin hemmotellun "herran" tyyppiä kuin Venäjän valtakunta noine ylimyksellisine, omituisella tavalla kodikkaine maaorjuuksineen, jonka henkiset vaikutteet ulottuvat niin ihmeen syvälle kaikkeen venäläiseen klassilliseen kaunokirjallisuuteen. Siinä maassa, missä runoilija Gogolin murhe-iva on viileskellyt turmeltuneen virkamiesluokan omiatuntoja, siinä maassa on myös täytynyt syntyä ehyt ja puolueeton tutkistelma siitä, millainen tuon isiltäperittyjen lakien ja tapojen turvissa käämeröivän venäläisen herrasmiehen koko elämä kaikkine kiroineen ja sydänkultineen oikeastaan on ollut.

Tällainen kokonaispiirteinen tutkistelma on Gontsharovin "Oblomov".

Lukija naureskelee tuolle nahjusmaisuuuden perikuvulle, tuolle venäläiselle sänkysankarille, joka aina vain loikoo ja loikoo, aina vain aikoo ja aikoo, saamatta mitään tärkeätä aikaan, mutta samalla lukija aavistelee syitä, miten järkevä ihminen voi sellaiseksikin rampautua, vieläpä tuntee osanottoa tuota sydämmellistä surkeutta kohtaan. Tekisi tietenkin mieli antaa aimo potkut mokomanlaisen herruuden imelälle ilmestykselle, mutta samalla ymmärtääkin että Oblomov paran täytyy olla juuri sellainen, jollaisena hänet meille on esitetty, ja että tuo ilmestys on täydellisesti aikansa ja kansansa taiteellinen irviluoma, jota ei mikään mahti mailmassa voi siveellisesti kurittaa eikä korottaa. Ja lukija jää hämmästyneenä ihmettelemään sen itsepuolustelun näennäistä oikeutusta, jonka kirjan sankari palvelijalleen Sakariakselle lausuu seuraavin paljastavin sanoin: "Oletko minun nähnyt latioita lakaisevan tai työtä tekevän? Oletko minun nähnyt niukasti syövän, häh? Olenko minä laiha tai surkean näköinen? Puuttuuko minulta jotakin — mitä? Luulenpa että on kyllin tarjoomista ja tekemistä sillä, jolle se kuuluu. En ikipäivinä ole tarvinnut itse vetää sukkia jalkoihini, jumalankiitos! Minäkö mokomissa touhuamaan ja minkä vuoksi?... Ja kenelle minä tätä tässä puhun? Etkö se ole sinä, joka minun perässäni lapsuudesta saakka olet laukannut? Kyllä sinä sen varsin hyvin tiedät ja olet nähnyt että minä olen hellästi kasvatettu, etten koskaan ole tarvinnut kärsiä en kylmää enkä nälkää, etten ole tiennyt puutteesta, etten ole työskennellyt leipää ansaitakseni enkä ylipäänsä karkeisiin toimiin puuttunut."

Näin tämä itsepuolustus kuuluu ja lukija menee eteenpäin mielessään moitiskellen ainoastaan niitä yhteiskunnallisia olosuhteita, jotka ovat voineet moisen liikajäsenen kasvattaa ja työttömyyden etuoikeudella kruunata.

Oblomov on itäeurooppalaisen herraselämän äärimmäinen ilmenemismuoto, slaavilaisen kapitalistisen porvarisyhteiskunnan siittäjä sikiö, pahnin pohjimainen, pessimistisen aito venäläisen saamattomuuden kilparitari; Oblomov on yhtäaikaan itsekäs laiskuri ja itseänsä häpeävä raukka, hän on rauhan suloinen filosofi, joka haaveilee sellaista mukavaa, kauniiksi kangistunutta mailmaa, jota ei olemassa ole muualla kuin hänen omassa rikkaassa mielikuvituksessaan, ja jonka olemattomuudesta hän itsekin on tietoinen sekä siitä kärsii, josta kärsimyksensä sitten johtuu alituinen hengen sisäinen verenvuoto, alituinen mailman marttyyripainajainen.

"Hedelmätön pyrkimys toimeliaisuuteen, itsetunto että miehestä olisi voinut paljon tulla, mutta ei tule mitään", kuten kriitikko Dobroljubov siitä tyypistä sattuvasti on lausunut.

Onko tuollainen ihmisilmiö vieläkin olemassa? kysyy kai moni suomalainen romaaniin tutustuttuaan. Vastatkaamme varovaisesti: ei ehkä niin täyteläisen pyöreänä kuin tässä kirjassa on kerrottuna, mutta on kuitenkin. Ilja Iljitshin hempeä haahmo kummittelee vieläkin venäläisessä yhteiskunnassa ja oblomovilaisuuden vienoja vilahduksia vilisee venäläinen sivistyselämä täpötäynnä. Kirjallisuus niitä kyllin kuvastelee. Taipumus laiskanidylliseen elämän hapuilemiseen, oman onnensa hautomiseen ja rasvaisen rauhan hellään nautintoon näyttää olevan varsin huomattava ilme venäläisten hyvien ihmisten piirissä. Ei edes vallankumouksen liikkeeseen loitsiva jyrvoima tähän päivään asti ole kyennyt perinjuurin hävittämään oblomovilaisuuden kaikkia perintökiroja. Isä "Oblomov" on näin ollen kaikkien nykypäiväisienkin venäläisten oblomovilaisten syvien syntyjen evankeliumi, voisipa sanoa "kabbala" — salainen viisaus.

Tokkohan meillä suomalaisilla lienee jotakin Oblomovin kaltaista sivistysihmisen tyyppiä? Eipä suinkaan ja sen parempi meille ettei ole! Mutta se, että me romaania lukiessamme niin hyvin ymmärrämme tuon tunteellisen laiskajaakon elämän ja harmiksemme joskus löydämme vastaavia oireita itsessämme, se kai merkitsee sitä että kuitenkin kaikitenkin olemme jossakin suhteessa samankaltaisten perintökirojen alaiset kuin tuo suuri naapurikansa, vaikka kuinka uhmamielisesti muka pyrimme eroon kaikesta yhteenkuuluvaisuudesta.

Että iänikuinen, pitkäveteinen romaani vielä viidenkymmenen vuoden kuluttua pystyy singahuttelemaan kirveleviä kipunoitaan eri kansallisuuksien sydämiin, se ilmiö taas parhaiten osoittanee, missä määrin yleisinhimillinen sielun kuvastin tämä kirja on.

Sockenbacka 7 p. marrask. 1908.

I. C.-K.

ENSI OSA.

1.

Gorohovája-kadun varrella Pietarissa, yhdessä niistä suurista taloista, joissa on asukkaita niin paljon että ne täyttäsivät kokonaisen maaseutukaupungin, makasi eräänä aamuna vuoteessansa Ilja Iljitsh Oblomov. Hän oli noin kolmenkymmenen kahden tai kolmen vuoden ikäinen, keskikokoinen, ulkomuodoltaan miellyttävännäköinen mies, ja hänen tummanharmaat silmänsä, joiden katse rauhallisesti harhaili pitkin seiniä ja kattoa, ilmaisivat sitä epämääräistä haaveksivaisuutta, mikä on ominaista semmoiselle ihmiselle, jolla ei ole mitään sitovaa työtä, ja jota ei mikään häiritse. Sama levollinen ilme kuin hänen kasvoissaan, leimautui myös hänen ruumiinsa kaikissa asennoissa, vieläpä oli se valautunut hänen yönuttunsaakin poimuihin. Toisinaan hänen katseensa himmeni ikäänkuin väsymyksen tai ikävyyden tunteesta, mutta ei tämäkään voinut hetkeksikään karkoittaa kasvoilta sitä pehmeyttä, joka perusilmeenä vallitsi ei ainoastaan hänen ulkomuodossaan, vaan myös koko hänen sielussaan. Niin avonaisesti ja selvästi kuvastui se sielu hänen silmissään, hänen hymyilyssään, jokaisessa pään ja käsien liikahtuksessa, että pintapuolisestikin tutkiva ja kylmä ihminen vain ohimennenkin katsahtamalla Oblomoviin varmaankin olisi itsekseen sanonut: "tuopa näyttää olevan hyvä ja herttainen mies!" Ja jos joku syväkatseisempi ja myötätuntoisempi ihminen olisi saanut kotvan tarkastella noita hänen kasvojaan, niin olisipa varmasti lähtenyt hänen luotaan mieluisat ajatukset sielussaan ja lämmin hymy huulillaan.

Ilja Iljitshin kasvojen väri ei ollut punertava, ei mustanverevä, ei kauttaaltaan kalpeakaan, vaan se oli sellainen, jossa ei ole mitään erityisiä tunnusmerkkejä ja näytti se sellaiselta sentähden ettei hän, Oblomov, missään liikkunut eikä saanut raitista ilmaa keuhkoihinsa tai kaikellisista muista syistä. Ylipäänsä hänen ruumiinsa, päättäen kaulan kiillottomasta, läpiläpeensä valkoisesta hipiästä sekä noista pienoisista turvonneista käsistä ja pehmoisista hartioista, näytti liiaksi hemmoitellulta ollakseen oikea miehen ruumis.

Silloinkin kun hän oli levoton, osasi hän hillitä liikkeensä samallaisella pehmeydellä ja omituisen

miellyttävällä laiskuudellaan, mitä ei mikään mahti häneltä voinut riistää. Jos hänen sielunsa sopukoista sattui nousemaan huolen pilvi hänen kasvoilleen, niin tosin hänen katseensa himmentyi, hänen otsallensa ilmaantui ryppyjä ja hänessäkin alkoi tuo epäilysten, murheen ja pelon levoton leikki, mutta harvoin tämä häiriö pukeutui määrätyn aatteen muotoon ja vielä harvemmin se muuttui miksikään aikomukseksi. Se tuli ratkaistuksi tavallisesti vain huokauksella ja raukesi vähitellen pois henkiseen tylsyyteen, proosalliseen unisuuteen.

Kuinka suloisesti soveltuikaan Oblomovin kotoinen puku noihin hänen kasvojensa rauhallisiin piirteisiin ja tuohon veltostuneeseen ruumiiseen! Hänen yllänsä oli niinsanottu halatti, tehty persialaisesta kankaasta, aito itämainen unimekko ilman pienintäkään eurooppalaisuuden vivahdusta, sellainen unimekko, jossa ei ollut tupsuja, ei samettikauluria, ei miehustaa, vaan joka oli niin väljä ja niin avara että mies saattoi kahdesti kääriytyä sen sisään. Sen hihat, leikatut väärentämättömään aasialaiseen malliin, kohosivat aina sormista hartioihin laventuen laventamistaan. Ja vaikka tästä halatista olikin hävinnyt pois sen alkuperäinen uutuus ja vaikka se paikoin olikin saanut vaihtaa ensimmäisen luonnollisen kiiltonsa muihin, laillisesti hankittuihin loistoihin, niin säilyi siinä kuitenkin yhä tuo itämaisen värjäyksen kirkkaus ja itämaisen kutoelman tunnettu kestäväisyys.

Tällä yönutulla oli Oblomovin silmissä suunnaton määrä verrattomia ansioita. Se oli esimerkiksi niin pehmoinen ja taipuisa että tuskin tunsu että se oli päälläkään ja niinkuin kuuliainen orja totteli se kaikkein pienimpiäkin ruumiin nytkähdyksiä.

Oblomov ei koskaan käyttänyt kotonaan kauluksia eikä liiviä, sillä hän rakasti yksinkertaisuutta ja vapautta. Hänen tohvelinsa olivat pitkät, pehmoiset ja leveät, niin että kun hän antoi jalkansa solahtaa vuoteesta alas lattiaan, niin ei edes tarvinnut niitä hapuilla, vaan ne sattuivat suoraan hänen jalkoihinsa ihan ensi työnnöllä.

Ei makaaminen Ilja Iljitshille ollut mikään välttämättömyys niinkuin sairaalle tai sellaiselle ihmiselle, joka tahtoo maata maataksaan, eikä se myöskään ollut mikään satunnaisuus niinkuin sille, joka on väsynyt, eikä nautinnon tarvekkaan, joka kuuluu laiskurille, vaan tämä makaaminen — se juuri oli hänen normaalitilansa. Kun hän oli kotona — ja kotona oli hän melkein aina — niin hän vain makasi ja aina yhdessä ja samassa huoneessa, missä me hänet jo tapasimme, ja tämä huone oli yhtäaikaan hänen makuuhuoneensa, hänen virkahuoneensa ja hänen vastaanottohuoneensa. Tosin hänellä oli kolme muutakin huonetta, mutta harvoin hän niihin hairautui, jollei mahdollisesti joskus aamuisin sillaikaa kun palvelija lakaisi hänen virkahuonettaan, mikä suinkaan ei joka päivä tapahtunut. Niissä huoneissa olivat huonekalut peitetyt päällyksillä ja rullakaihtimet aina alaslasketut.

Huone, jossa Ilja Iljitsh makasi, näytti ensi katsomalta sangen kauniisti sisustetulta. Olihan siellä piironki, tehty punapuusta, kaksi divaania, päällystetyt silkkisellä kankaalla sekä koreita verhouutimia, joihin oli neulottu kaikellaisia luonnossa olemattomien lintujen ja hedelmäin kuvia. Olihan siellä silkkiset akuttimet, mattoja, muutamia tauluja, rintakuvia pronssista ja porsliinista sekä suuri joukko kaikellaisia sieviä pikkuromuja. Mutta hienolla aistilla varustettu ihminen olisi jo ensi silmäyksellä tuntenut halua saada järjestää kaiken tämän komeuden paljon yksinkertaisemmin sekä poistaa kaiken mikä oli liikaa. Nuo raskaat ja kömpelöt mahonkituolit, vaapperat etasheerit eivät suinkaan olleet mitään hauskaa nähtävää. Toisesta divaanista oli niska retkahtanut alas ja liimattu kaidepuu oli paikoin irtaantunut.

Samallinen luonne oli myös tauluilla, maljakoilla ynnä korukapineilla.

Itse isäntä katseli tätä kabinettinsa sisustusta kuitenkin niin kylmästi ja välinpitämättömästi kuin olisi silmillään kysynyt: "kuka juutas se kaiken tämän romun on tänne raahannutkin ja noinkään asetellut?" Ja kun lisäksi Sakariias, Oblomovin palvelija, vielä kylmemmin kuin isäntä arvosteli näitä esineitä, niin jäi kokonaisvaikutukseksi se, että virkahuone pystyi hämmästyttämään katselijaa ainoastaan siinä vallitsevalla epäjärjestyksellään ja siivottomuudellaan. Pitkin seiniä ja tauluja kiemurteli niihin imeytyntä pölyä, ja peilit, sen sijaan että olisivat heijastaneet esineitä, olivat pikemminkin kuin rihvelitauluja aivankuin olisi ollut tarkoitus niiden tomuihin kirjoitella kaikellaisia asioita muistiin. Matot olivat tahraiset, sohvalta virui siihen unohtunut pyyhliniina, ja pöydällä seiso melkein joka aamu eiliseltä illalliselta poiskorjaamaton lautanen sekä suolatölkki ja puoleksi jyrstetty luupalanen, puhumattakaan siinä ajelehtivista leipämurusista.

Jos ei olisi ollut tuota ruokalautasta eikä vasta loppuun poltettua piippua, joka oli pantu nojalleen sänkyä vasten, tai jos ei olisi näkynyt itse isäntää, joka siellä makasi, niin olisippa voinut luulla ettei tässä ketään asunutkaan — siinä määrin oli kaikki pölyttynyttä, virttynyttä ja ylipäänsä vailla inhimillisen läsnäolevaisuuden elävää jälkeä. Tosinhan hyllyillä ajelehti pari kolme aukijätettyä kirjaa sekä vanha sanomalehti, seisoipa kirjoituspulpetilla mustepullokkin sulkakynineen, mutta sivut, joiden välistä kirjat olivat aukaistut, olivat tomuihin peittyneet sekä kellastuneet, ja silminnähtävää oli ettei niitä pitkiin aikoihin oltu käytetty. Sanomalehden numerot viittasivat menneeseen vuoteen, ja jos tahtoi pistää ja kastaa kynän mustepulloon, niin eipä sieltä muuta olisi lähtenyt kuin suriseva kärpänen

säikähtäen lentoon.

Tänään oli Ilja Iljitsh vastoin tavallisuutta herännyt sängen varhain, nimittäin kello kahdeksan. Jokin seikka oli hänet saattanut kovasti huolestuksiinsa. Hänen kasvonsa ilmaisivat vuorotellen kauhun, tuskan ja harmin sekaisia tunteita. Nähtävästi vaivasi häntä sisällinen taistelu, johon järki ei vielä ollut joutunut auttajaksi.

Seikka oli se että Oblomov edellisenä iltana oli saanut tilanhoitajaltaan maalta epämieluisen kirjeen. Tunnettu on, minkälaisista ikävyyksistä tuollainen tilanhoitaja voipi kirjoittaa: kadosta, maksamattomista verorästeistä, tulojen vähenemisestä ja muusta sellaisesta. Ja vaikka tilanhoitaja jo kahtena edellisenä vuonnakin oli kirjoittanut herrallensa juuri samallaiset kirjeet, niin kuitenkin tämä viimeinenkin kirje vaikutti yhtä voimakkaasti kuin mikä muu tahansa ikävä, äkkiarvaamaton uutinen.

Eikä suinkaan ollut mikään helppo asia keksiä keinoa päästäksensä pulasta, vaikka annammekin vilpittömän tunnustuksemme Ilja Iljitshin huolenpidolle omista taloudellisista asioistaan. Olihan hän näet jo muutamia vuosia aikaisemmin, saatuaan ensimmäisen tällaisen ikävän kirjeensä tilanhoitajaltaan, alkanut sommitella päässään suunnitelmaa kaikellaisiin muutoksiin ja parannuksiin, joita hänen maatilansa hoito ja järjestys tarvitsi. Ja tämä suunnitelma edellytti ryhtymään monenlaisiin uusiin taloudellisiin, valtiollisiin ja muunlaisiin toimenpiteisiin. Mutta se ei ollut vielä läheskään valmiiksi ajateltu tämä korjaussuunnitelma, ja nämät tilanhoitajan epämieluiset kirjeet ne uudistuivat joka vuosi, riivatusti häiriten hänen rauhaansa ja ikäänkuin yllyttäen häntä jotakin tekemään, vaikka suunnitelma yhä pysyi keskitekoisena. Sentähden tunsu nyt Oblomov ihan välttämättömäksi ryhtyä johonkin ratkaisevaan tekoon.

Herättyään aikoi hän siis vahvasti heti *nousta ylös*, peseytyä sekä teensä juotua perinpohjin ajatella ja harkita asia valmiiksi, kirjoittaa se sitten muistiin sekä ylipäänsä toimia aivan niin kuin pitääkin. Puolentuntia tämän jälkeen oli hän yhä makuullaan kiusautuen tästä päätöksestään, kunnes päähänsä pisti että ehtiihän hän tässä nousta senkin jälkeen, kun on ensin juonut teensä, ja teensä hän entiseen tapaan voi juoda sängyssäänkin, sitä suuremmalla syyllä, koska hän siten ei häiriydy samalla kertaa sekä miettimästä että makaamasta. Ja niin tapahtuikin. Teensä juotuaan hän kohottautui vuoteeltaan ja oli vähällä jo nousta ylös, toinen jalka jo työntyi alas sängystä ikäänkuin hapuillen kohti tohveleita, mutta — yht'äkkiä hän taas nykäsi sen takaisin peiton sisään.

Kello löi puoli kymmenen. Ilja Iljitsh säpsähti. "Mikä kuhnuri minä olenkaan!" virkkoi hän ääneen suutuksissaan itseensä, "eihän minulla ole omaatuntoa hituistakaan, aika on nousta työhön ja sen täytyy tapahtua heti! Kun vain annan tahdolleni vallan, niin kyllä minä..."

— Sakariias! huusi hän.

Komerosta, jonka vähäinen välikäytävä erotti Ilja Iljitshin virkahuoneesta, alkoi kuulua aluksi ikäänkuin kahlekoiran murinaa ja sen jälkeen jostakin paikasta alashyppäävien jalkojen kolinaa. Se oli Sakariias, joka näin hyppäsi alas uunin pankolta, jolla hän tavallisesti kulutti aikaansa istuen vaipuneena omaan uinailuunsa.

Ja huoneeseen astui nyt iäkäs mies, pukunaan harmaja nuttu, jonka kainalon alla olevasta reijästä palanen paitaa pisti näkyviin, sekä harmaja liivi, jonka koreutena oli vaskiset napit. Hänen pääkoppansa oli paljas ja sileä ikäänkuin ihmisen polvi, ja hänen leveästä, tuuheasta, rusevasta poskiparrastaan, jossa oli seassa harmaita karvoja, olisi riittänyt kummaltakin puolelta ainetta vaikka kolmeen tavallisenkokoiseen partaan.

Sakariias ei ollut koettanut muuttaa Luojan hänelle antamaa ulkomuotoa paremmin kuin sitä pukuansakaan, jollaisessa hän oli kulkenut ennen maalla ollessaan. Hänen vaatteensa neulottiin aina sieltä maalaiskylästä tuodun kuosin mukaan. Harmaja lievetakki ja harmaja liivi miellyttivät häntä siitäkkin syystä että hän tässä puolivirallisessa pukimessa näki heikon kajastuksen aatelispalvelijan puvusta, livreesta, jollaista hän kerran mailmassa oli kantanut yllänsä saattaessaan herravainajiaan kirkkoon tai vieraisiin. Ja livre se se oli hänen muisteloissaan ainokainen kappale, mikä pystyi edustamaan Oblomovin aateliskartanon oikeata arvoa. Ei mikään muu enemmän muistuttanut ukolle siitä leveästä ja rauhallisesta herraselämästä, jota tuolla maan sydämessä oli vietetty. Ne vanhat herrat isännät olivat kuolleet, suvun muotokuvat olivat jääneet maalaiskotiin ja siellä ne nyt luultavasti viruivat jossakin ullakolla... Sillä kertomukset entisten polvien elämästä ja perhetarinat suvun kunniansta kuihtuvat kuihtumistaan ja elävät ehkä ainoastaan muutamien maakylään jääneiden vanhusten muistossa. Kallis oli sentähden Sakariakselle tämä harmaa lievetakki! Siinä sekä lisäksi muutamissa tuntomerkeissä, jotka olivat säilyneet hänen nykyisen herransa kasvoissa ja käytöksessä, ja jotka muistuttivat hänen vanhemmistaan, siinä siis ynnä hänen herrasoikuissaan näki palvelija tuon heikon kajastuksen suvun menneistä suuruuden päivistä. Niin juuri — oikuissakin. Sillä vaikka hän niille aina murisi sekä itseksensä että muidenkin kuullen, niin hän kuitenkin niitä sisällisesti kunnioitti pitäen niitä oikean herruuden ja herramaisen tahdon luonnollisena ilmauksena. Jos ei näitä oikkuja olisi

ollut, niin olisi hän ikäänkuin ollut tuntematta herruuden kunniaa yläpuolellaan ja ilman niitä ei mikään olisi elvyttänyt häntä muistelemaan herransa nuoruudenaikaa ja sitä maalaiskylää, vanhaa kartanoa perimätietoineen, jonka he niin kauvan sitten olivat heittäneet. Se Oblomovien talo oli ennen vanhaan ollut rikas ja kuuluisa paikkakunnallaan, mutta sitten, jumalatiesi mistä syystä, oli kaikki siinä köyhtynyt ja rapistunut niin että se vihdoin oli huomaamattomiin huvennut uudempien aateliskartanoiden joukkoon. Ja ainoastaan talon harmaantuneet palvelijat tiesivät enää toisilleen kertoa uskollisia muistoja tuosta menneisyydestä, pitäen sitä kalliina kuin mitäkin pyhyyttä. — Kas siinä syy, miksi Sakariias niin rakasti harmaata lievetakkiansa. Ja mahdollista on että hän piti poskipartaansakin arvossa ainoastaan siitä syystä että oli lapsuudessaan nähnyt paljon vanhoja palvelijoita, jotka käyttivät tätä vanhanaikuista ylimyksellistä koristusta.

Nyt seiso Sakariias herransa edessä, mutta tämä, joka oli vaipunut syviin mietteisiin, ei pitkään aikaan huomannut hänen läsnäoloaan. Sanaa sanomatta seiso Sakariias siinä. Vihoviimein hän rykäsi.

— Kah, mitä sinä siinä teet? kysyi nyt Ilja Iljitsh.

— Tehän minua huusitte!

— Huusinko minä? Miksi minä olisin sinua huutanut — en voi muistaa! vastasi Oblomov venytellen itseään. — Mene paikoillesi siksi aikaa että minä sen muistan.

Sakariias lähti ja Ilja Iljitsh pitkitti makaamistaan mietiskellen tuota kirottua kirjettä.

Kului neljänneksi tunti.

"No, nyt olen kylliksi levännyt!" sanoi hän itsekseen, "täytyy tästä nousta... Vaan älähän, minä luen vielä kerran tilanhoitajan kirjeen tarkasti lävitse, mutta sitten nousen kuin nousenkin." — Hoi Sakariias!

Ja taas kuului sama hyppäys ja sama murina, vaikka tällä kertaa kovemmin. Sakariias astui sisään, mutta Oblomov oli vaipunut taas mietiskelyynsä. Sakariias seiso pari minuuttia odotellen, pahantuulennäköisenä ja hiukan syrjäsilmillä katsellen herraansa sekä kääntyi vihdoin mennäksensä ulos ovesta.

— Mihin nyt? kuului silloin yht'äkkiä Oblomovin kysymys.

— Te kun ette mitään puhu, niin mitä tässä tyhjää seisoo? kahahti Sakariias omituisella äänellään, jonka alkuperäisen soinnun hän omien sanojensa mukaan oli kadottanut ajaessaan kerran maailmassa metsästyretkelle vanhan herravainajan ja hänen koiriensa seurassa, jolloin hänen kurkkuunsa oli tulla tuhahtanut aivan kuin kova tuulenpuuska sisään. Hän seisahti puolikäännökseen keskelle huonetta ja silmäili yhä syrjästäpäin Oblomoviin.

— Ovatko sinun jalkasi kuivettuneet, vai miksi sinä et voi hetkeä seisoa yhdessä kohti? Sinä näet että minä olen huolestuksissani — siis on sinun asiiasi odottaa! Vai etkö ole vielä muka tarpeeksi maata mötköttänyt niin että luusi ruskaa? Etsi se kirje, minkä minä eilen sain tilanhoitajalta. Mihinkä sinä sen olet pannutkin?

— Minkä kirjeen? En minä mitään kirjettä ole nähnyt, — sanoi Sakariias.

— Sinähän sen posteljoonilta otit vastaan — sen likaisen repaleen, vai et muka muista?

— Mistä minä hänet tiedän, minne te sen olette pannut? virkkoi Sakariias alkaen lyödä mäiskytellä kämmenellään pitkin papereita ja kaikellaisia kapineita, joita oli pöydälle ladottu.

— Et sinä koskaan mitään tiedä. Hae siitä paperikorista! Tai katso, onko se pudonnut sohvan taakse? Ja tuon sohvan selkäkään se ei ole vielä tähän päivään asti korjattu. Miksi et kutsu nikkaria sitä korjaamaan? Sinähän sen olet särkenytkin.

— En minä sitä ole särkenyt, vastasi Sakariias; — itsestään se on särkynyt, eihän se ikuisesti kestä: täytyy sen kerran särkyä!

Ilja Iljitsh ei katsonut tarpeelliseksi väittää mitään tätä vastaan.

— Oletko löytänyt jo, mitä? kysyi hän vain.

— Tässä olisi kirjeen tapaisia.

— Ei ne ole niitä, ei niitä!

— Ka sitten ei ole muuta, sanoi Sakariias päättäväisesti.

— Mene ulos! sanoi Ilja Iljitsh kärsimättömästi: — minä nousen ylös ja etsin itse.

Sakariias meni omaan komeroonsa, mutta juuri kun hän yritti käsinojassa hypätä uunin pankolle, kuului sisältä taas kiirehtiväinen huuto: — Hoi Sakariias, hoi Sakariias! "Herra siunatkoon!" murahti Sakariias kääntäen suuntansa jälleen isäntänsä makuuhuoneeseen: "Siitähän ristini sai. Kunpahan kuolema pian tulisi!"

— Mitä te minusta tahdotte? kysyi hän sitten jääden syrjittäin toisella kädellään pitämään kiinni ovesta ja katsellen herraansa paheksumisensa merkiksi vain puolella silmällään, niin että Oblomov ei ollenkaan nähnyt hänen kasvojaan, vaan ainoastaan tuon hänen suunnattoman suuren poskipartansa, jonka sisästä milloin tahansa uskoi saavansa nähdä parin kolmen linnun lehahtavan lentämään.

— Mihin minun nenäliinani on joutunut? — hae se heti! Olisihan sinun itsesi jo pitänyt se älytä, vaan sinä et mitään näe! huomautti Ilja Iljitsh hänelle ankarasti.

Sakariias ei ilmaissut mitään erikoista tyytymättömyyttä tai kummeksumista kuullessaan tämän herransa käskyn ja nuhteen pitäen nähtävästi omasta puolestaan sitä sangen luonnollisena asiana.

— Kukapa hänet tietnee, missä nenäliina on! murisi hän vain kulkien ympäri huonetta ja hypistellen jokaista tuolia, vaikka selvään näkikin ettei ainakaan tuoleilla mitään ollut.

— Kaikki teiltä joutuu hukkaan! muistutti hän aukaisten oven myöskin vieraskamariin katsoakseen, löytyisikö nenäliina ehkä sieltä.

— Älä sinne mene, hae täältä, minä en ole käynyt siellä toispäivästä asti. Hae se nyt sukkelaan, puheli Ilja Iljitsh.

— Missä lie koko nenäliina? — ei sitä vain löydy jupisi Sakariias hujautellen käsiään puoleen ja toiseen ja tirkistellen kaikkiin nurkkiin. — Ka tuollahan tuo on, kahahti hän äkkiä vihaisesti — teidän allanne! - sieltä kulma kurkistaa. Siinä on miestä, itse makaa nenäliinansa päällä ja sitten toiselta tinkaa!

Ja odottamatta vastausta yritti Sakariias lähteä ulos huoneesta. Oblomovia hiukan hävetti oma erehdyksensä, mutta äkkiä hän keksi toisen aiheen tehdäkseen Sakariiauksen syyväksi.

— Mikä kauhea siivo sinulla on täällä jokapaikassa! sanoi hän. — Herra Jumala sitä pölyn paljoutta ja likaa! Katsohan tuonne nurkkiinkin, minkälaista siellä on — et kerrassa mitään sinä viitsi tehdä.

— Minäkö en mitään viitsi tehdä...? alotti Sakariias syvästi loukkautuneella äänellä: henkeäni säästämättähän minä parastani koetan ja puuhaan. Pölyt pyyhin ja lattiat lakaisen melkein jok'ikinen päivä... Ja hän viittasi kädellään lattian keskustaa sekä pöytää, jolla Oblomov oli päivällisateriansa syönyt.

Katsokaa tuonne, puheli hän: — kaikki on lakaistu ja siistiksi siivottu aivankuin häiksi... Mitä tästä puuttuu?

— Vai niin, mitäs sitten tämä tietää? keskeytti Ilja Iljitsh osoitellen seiniä ja kattolakea: entä tämä? ja tämä? Ja hän osoitti myös eilispäivältä jätettyä pyyhinliinaa sekä pöydälle unohdettua lautasta leipäkannikoineen.

— No, tämän minä pian tästä korjaan, sanoi Sakariias alentuvaisen kohteliaasti ottaen pois lautasen.

— Ei siinä ole kyllicki. Seinät ovat täynnä pölyä ja hämähäkinverkkoja, mitäs siihen sanot?

— Sen siivouksen minä toimitan pääsiäisviikoksi. Silloin puhdistan kuvat ja vedän alas kaikki hämähäkinverkot...

— Entäs kirjat ja taulut — milloinka sinä ne toimitat?

— Kirjat ja taulut minä puhdistan ennen joulua. Silloin Anisjan kanssa selailemme kaikki kaapit lävitse. Vaan nyt — mitenkä tässä voisikaan siivota? Tehän istutte alati kotona!

— Käyn minä toisinaan teatterissa ja vieraisissa ja voisithan esimerkiksi silloin...

— Kuka hullu keskellä yötä siivoamaan?

Oblomov katsahti moittivasti häneen, pudisti päätään ja huokasi, mutta Sakariias katseli välinpitämättömästi päin ikkunaa ja myöskin huokasi. Herra isäntä nähtävästi ajatteli: "voi veliseni, sinä olet vielä suurempi nahjus kuin minä itse", mutta Sakariias taisi ajatella: "älä valehtele, sinä olet mestari vain viisastelemaan ja latelemaan haukkumasanoja, vaikka pölyt ja hämähäkinverkot eivät

sinua lainkaan liikuta."

— Ymmärrätkö sinä, virkkoi Ilja Iljitsh: — että pölystä sikiää koita? Väliin olen minä nähnyt täällä luteitakin seinissä!

— Minun huoneessani on toki kirppujakin! sanoa tokaisi Sakariias välinpitämättömästi.

— Onko se sitten hyvä? sehän on iljettävää! ... Sakariias naurahti koko naamansa täydeltä niin että naurun purskahdus tempasi mukaansa myöskin kulmakarvat ja poskiparrat, jotka tästä siirtyivät kauvas sivuille, ja koko kasvoille aina otsaan saakka levisi iso punainen täplä.

— Onko se minun syyni että on kirppuja maailmassa? sanoi hän luonnonomaisella ihmetyksellä: — minäkö ne muka olen keksinyt?

— Ne syntyvät epäsiisteystestä, — keskeytti Oblomov.

— Vaan ei epäsiisteyskään ole minun keksimääni!

— Mutta minä olen kuullut, kuinka sinulla siellä hiiretkin juoksentelevat öisin?

— Eivät hiiretkään ole minun keksintöjäni! Niitä luontokappaleita niinkuin hiiriä, kissoja, ja lutikoita, niitä on paljon joka paikassa.

— Mitenkäs sitten muilla ihmisillä ei ole koita eikä luteita?

Säkariaksen naama ilmaisi epäluottamusta tai paremmin sanoen levollista vakaumusta siitä ettei asia ollut niin kuin isäntä väitti.

— Minun luonani on viljalti kaikkea lajia juoksevaisia, sanoi hän uppiniskaisesti: — mikä sitä jokaisen lutikan perässä hypätä jaksaa tai jokaiseen seinänrakoon kurkistaa?

Mutta itsekseen hän nähtävästi ajatteli: "olisippa sekin makaamista, jos ei luteita löytyisi!"

— Lakaise sinä lattiat ja kanna ulos roskaläjät nurkista, niin kaikki häviävät, opetti Oblomov.

— Jos minä ne tänään saankin pois, niin huomenna ne tulevat takaisin, arveli Sakariias.

— Eivätkä tule, keskeytti herra: — ei ole tarvis tulla.

— Tulevatpa hyvinkin, kyllä minä tiedän, — väitti palvelija.

— No jos tulevat, niin siivoa uudestaan.

— Mitä te puhutte? jottako joka päivä siivota kaikki nurkat puhtaiksi? kysyi Sakariias: — Voi viheliäistä elämää. Ennemmin seison Jumalan edessä viimeisellä tuomiolla!

— Vaan miksikäs muilla sitten on puhdasta? virkkoi Oblomov. — Katsohan esimerkiksi tässä vastapäätä pianon virittäjällä: oikein suloista sitä on katsella, ja kuitenkin tekee sen vain yksi ainoa piikatyttö...

— Mutta mistäpä saksalaiset likaa saisivatkaan? kivahti Sakariias äkkiä sanomaan. — Katsokaahan miten ne elävät! Koko perhe jyrsii viikon päivät samaa luupalasta. Isä ja poika käyttävät vuoronperään samaa takkia päällään. Rouva ja tyttäret käydä heippasevat lyhkäisissä hameissa ja niin ne notkuttelevat jalkoja allaan kuin mitkähän hanhet... Mistä niille lika karttuisi? Ei niillä ole niinkuin meillä vuodet läpeensä kaapit pullollaan vanhoja vaateryyssyjä eikä nurkantäysi leivänkuoria yhdeltä ainoalta talvelta... Eikä niiltä mene toki leivänkuoretkaan hukkaan, ne tekevät mistä korppuja ja nielevät kurkkuunsa oluen kanssa! Sakariaksen täytyi oikein sylkäistä tirskauttaa hammastensa lomitse ajatellessa niin itaraa elämää.

— Ei sinun kanssasi saata keskustella mistään! virkkoi Ilja Iljitsh: — parasta nyt vain että toimitat siivouksen.

— Siivoisinhan minä joskus, vaan tepä tuota itse ette anna, — sanoi Sakariias.

— Nytpäs löysit mieleisesi syyn! Vai minä tässä muka aina häiritsen?

— Tietysti te: te kun aina köllötätte kotona! Kuinka voi siivota teidän läsnäollessanne? Menkää ulos koko päiväksi, niin kyllä minä siivoan.

— Kas vaan, mitä sen päähän pälkähtääkin — mennä ulos! Menisit sinä enemmän taas omaan

pöksäasi.

— Totta puhuen! vaati Sakariias jyrkästi. — Menkää ulos vaikka täksi päiväksi jo, niin me Anisjan kanssa täällä kaikki siivoamme. Mutta emme me kahden tule toimeen, täytyy tässä vielä vuokrata akkojakin avuksi pesemään, jotta kaikki tulisi putipuhtaaksi.

— Huh, huh, millaisia juonia: — vai akkoja tässä vielä! Mene tiehesi! lausui Ilja Iljitsh.

Häntä jo harmitti että oli kutsunutkaan Sakariiaksen näin kanssansa keskustelemaan. Hän oli unhoittanut taas että tähän arkaluontoiseen asiaan tarvitsi tuskin koskettaakkaan, kun se jo sai aikaan loppumattoman hälinän. Oblomov tosin tahtoi että olisi puhdasta, mutta hän halusi että tämä tapahtuisi ikäänkuin huomaamatta, ihan itsestään, mutta Sakariias se aina etsi riitaa niinpian kuin häneltä vain alettiin vaatia pölyn pyyhkimistä, lattian pesua tai muuta semmoista. Sellaisessa tapauksessa rupesi hän aina todistelemaan ja selittelemään, kuinka ääretöntä puuhaa ja touhua koko talossa välttämättä sitä varten tarvittaisiin, sangen hyvin tietäen että yksi ainoa ajatus tähän suuntaan pystyi saattamaan hänen herransa kauhistukseen.

Sakariias lähti ulos ja Oblomov vaipui ajatuksiinsa. Jonkun hetken kuluttua löi kello taas puoli.

"Mitä?" säpsähti melkein kauhistuen Ilja Iljitsh: — "kello on kohta yksitoista enkä minä vielä ole noussut, en pessytäkään itseäni?" — Hoi Sakariias, Sakariias!

"Herra Jumala siunatkoon mitähän se taas?" kuului etehisestä murahdus, ja sitten tuo tuttu alashyppäys.

— Onko kaikki valmista peseytymistä varten? kysyi Oblomov.

— Aikoja sitten se jo on ollut valmista! vastasi Sakariias: — minkä tähden te ette nouse ylös?

— Miksi et ole sanonut että on valmista? Olisin minä jo aikaa sitten noussut. Minulla on tänään työtä; täytyy istua kirjoittamaan. Menehän edeltä, minä tulen heti perässäsi!

Sakariias poistui, mutta palasi hetken kuluttua takaisin käsissään rasvatahrainen, täyteentöherretty vihko sekä joukko irtonaisia papereita.

— Kuulkaapas herra, koska rupeatte kirjoittamaan, niin suvaitkaapa samalla vilkaista läpi nämät laskut: tarvitaan rahoja maksuihin.

— Mitä laskuja ne ovat? mistä sinä puhut? kysyi suuresti tyytymättömänä Ilja Iljitsh.

— Lihakauppias, vihannestenmyyjä, pesuämmä ja leipuri pyytävät periä saatavansa.

— Aina vaan rahahuolia! murahti Ilja Iljitsh. — Miksi et ole antanut laskuja vähitellen siinä järjestyksessä kuin ne ovat tulleet, vaan työnnät nyt kaikki yhdellä kertaa?

— Tehän tuota olette minut joka kerta pois ajanut ja sanonut että huomenna, huomenna sitten katsotaan.

— No miksei siis nytkin saata jättää niitä huomiseen?

— Eikä saata, kovin alkavat jo käydä kimppuun: eivät anna velaksi enää kopeikkaakaan. Nähkääs, nyt on kuukauden ensimmäinen päivä.

— Voi hyvä isä! sanoi Oblomov tuska sydämessään — taas uusia huolia! Vaan mitä sinä siinä oikein seisot? pane paperit pöydälle. Minä nousen paikalla ja katson sitten läpi, lisäsi hän. — Siis kaikki on valmista peseytymistä varten, sanoit?

— Valmista on.

— No nyt siis...

Ja hän rupesi ähkien kohottautumaan vuoteessansa, noustaksensa.

— Olen unhoittanut kertoa, alkoi Sakariias: — että äskettäin kun te vielä nukuitte, lähetti talonhoitaja sanomaan että meidän välttämättä täytyy tästä muuttaa pois... kuuluvat tarvitsevan huoneustonsa itse.

— Mitäs, sitten? Jos tarvitsevat niin sehän on selvä että muutamme. Mitä sinä siitä minua pommitat? Jo kolmannen kerran sinä puhut siitä minulle.

— Ne kun pommittavat minua myös.

— No sano sinä heille että kyllä me muutamme!

— Hepä sanovat vastaan että jo kuukausi sitten olette te luvanneet muuttaa ettekä yhä vielä muuta — aikovat ilmoittaa siitä poliisille.

— Ilmoittakoot vain! lausui Oblomov pontevasti: — menemme me tästä toki itsestämmekin, jahka ilmat hiukan lämpenevät, viikon kolmisen perästä...

— Viikon kolmisen perästä vasta? Ja talonhoitaja sanoi että jo kahden viikon kuluttua tulee tänne työmiehiä repimään kaikki alas... "Muuttakaa pois", sanoi hän, "huomenna tai ylihuomenna".

— Hyh, hyh sitä siunattua kiirettä, vai huomenna jo! Etteivät käskeneet jo ihan tänään? Vaan sinä et saa enää tulla minulle muistuttamaan asunnosta. Olen sinua jo kerran siitä kieltänyt, vaan sinä taas tulit. Muista se!

— Mitä minun sitten pitää tehdä? äännähti Sakariias.

— Mitäkö sinun pitää tehdä? — kas kuinka vieraaksi hän on minulle ruvennut! vastasi Ilja Iljitsh. — Hän kysyy semmoista — minulta! Mitä se minuun koskee? Sinä et saa minua kiusata, vaan tee ja järjestä nyt siellä, miten ikinä tahdot, kunhan vain laitat niin ettei tarvitse muuttaa. Sinun pitää palvella sinun herraasi — kuuletko.

— Rakas isä, Ilja Iljitsh, miten maailmassa minä voin sen asian järjestää? alkoi Sakariias pehmeällä, sortuneella äänellä: — eihän talo ole minun. Täytyy kai toisen talosta siirtyä pois, jos kerran ajetaan? Ollappa minun taloni, niin kyllä minä mielihyvällä...

— Eikö heitä mitenkään voisi lepyttää? Sano heille että olemme jo kauvan täällä asuneet ja maksamme aina sääntillisesti.

— Olen minä sen jo sanonut heille, vastasi Sakariias.

— No, mitäs he siihen sanovat?

— Mitäkö? tietysti jankuttavat sitä samaa että "muuttakaa vain pois, me tarvitsemme korjata asunnon". Ne tahtovat tehdä tästä ja tohtorin huoneista yhden ainoan suuren huoneuston isännän pojalle, joka viettää häitänsä.

— Jumala paratkoon! virkkoi Oblomov harmistuneena, — että niitä onkin sellaisia aaseja, jotka menevät naimisiin!

Ja hän kääntyi seljälleen.

— Armollinen herra, sanoi Sakariias, ettekö voisi kirjoittaa siitä talonomistajalle, niin ehkä ei hän teihin niin heti kajoisi, vaan käskisi ensiksi purkaa tuon toisen asunnon?

Näin sanoen viittasi Sakariias kädellään jonnekin oikealle.

— No, hyvä on, kyllä kirjoitan, kunhan tästä nousen... Mene sinä paikoillesi, niin minä mietin asiaa. Et mitään älyä sinä tehdä, — lisäsi hän, tästäkin roskasta täytyy minun itseni pitää huoli!

Sakariias meni ja Oblomov rupesi ajattelemaan. Mutta olipa hän vaikeassa pulassa, mitä nyt ensiksi ajatella: tilanhoitajan kirjettäkö, vai muuttoa toiseen asuntoon vaiko talouslaskuja, jotka olivat heti tarkastettavat? Ihan hän hukkuu noiden taloudellisten huolten tulvaan ja makasi yhä vuoteellansa kieritellen itseänsä kyljeltä toiselle. Silloin tällöin vain kuului hänen huuliltansa katkonaisia huudahduksia: "Voi hyvä Jumala sentään! — Kun on suo siellä, vetelä täällä eikä kuivaa kussakaan!"

Tietämätöntä on, kuinka kaavaksi hän vielä olisi jäänyt tähän neuvottomuuteensa, jollei samassa olisi etehisestä kuulunut ovikellon kilahdus.

"Nyt tulee jo joku vieras!" sanoi Oblomov itsekseen kietoutuen tiukemmin yönuttuunsa, "ja minä kelvoton en vielä ole päässyt ylös, se on kerrassaan häpeä. Kukahan sieltä niin varhain?..."

Ja makuultaan käänsi hän silmänsä uteliaasti ovea kohti.

2.

Sisään astui noin viiden kolmatta vuotias terveyttä uhkuva nuori mies, naurahtelevin poskin,

hymyilevin huulin, loistavin silmin. Oikein tunsi kateutta, kun häntä katseli.

Hänen hiuksensa olivat huolellisesti kammatut, hän oli puettu hännystakkiin, hienoihin hansikkaihin ja hänen kasvonsa ja valkoisen kiiltävä rintamuksensa tekivät kerrassaan häikäisevän vaikutuksen. Hänen liivillään riippui sirotekoinen kellonperä, helisten täynnänsä pienen pieniä berlokkeja. Taskustaan nyhtäsi hän mitä hienoimman batistisen nenäliinan ja hengähti sisäänsä sen itämaisia tuoksuja, sitten hän huolettomasti siveli sillä kasvojaan ja kiiltävää hattuaan, lopuksi huiskauttaen sillä lakeerattuja saappaitaan.

— Kas, sehän on herra Wolkov, hyvää päivää! sanoi Ilja Iljitsh.

— Terve Oblomov, virkkoi välkähtelevä herrasmies, lähestyen häntä.

— Älkää tulko niin lähelle, älkää tulko, — te tulette sieltä kylmästä! sanoi tämä.

— Oh teitä hemmoteltua lasta, teitä sybariittia! virkkoi Wolkov katsellen, mihin panisi hattunsa, mutta nähdessään kaikkialla vain pölyä, ei pannut sitä mihinkään, lehautti sitten levälleen molemmat hännystakkinsa liepeet aikomuksessa istuutua, vaan katsahdettuaan tarkasti nojatuoliin jäikin seisomaan.

— Vielä sängyssä! Ja mikä kumman yöpaita teillä on päällänne? Eihän tuollaisia pitkään aikaan enää ole käytetty! pilkkasi hän Oblomovia.

— Ei tämä ole yöpaita, tämä on persialainen halatti, sanoi Oblomov, kääriytyen mielissään yönuttunsa leveisiin liepeihin.

— Oletteko terve? kysyi Wolkov.

— Eipä ole kehumista, vastasi Oblomov, haukotellen, — minua vaivaa liika veri päässä. Kuinkas te itse voitte?

— Jaa minäkö? Siinähan tuo hurisee, terve ja iloinen olen kuin pukki, niin hilpeä että ihan räiskyy! lisäsi nuori mies raittiisti.

— Mistä te näin varhain tulette? kysyi Oblomov.

— Rääpälistä. Katsokaapa tätä frakkia — eikö ole korea? puheli herrasmies keikaroiden Oblomovin edessä.

— Se on mainio ja sangen aistikkaasti tehty, virkkoi Ilja Iljitsh: — mutta miksi se on niin väljä takaa?

— Tämä on näet "Reitfrack" — ratsastustakki.

— Vai niin, ratsasteletteko te siis?

— Kuinkas muuten! Täksi päiväksihän minä sen juuri vartavasten tilasinkin. Nythän on Vapunpäivä ja me ajamme Gorjunovin kanssa Katariinanhoville. Ah, ettekö ole kuulletkaan? Mikko Gorjunov on saanut virkaylennyksensä ja sentähden me tänään tahdomme herättää huomiota kaupungilla! lisäsi Wolkov riemuissaan.

— Vai niin! sanoi Oblomov.

— Ja kuulkaas, hänellä on raudikkohevonen, pitkitti Wolkov, — kaikilla hänen rykmentissään on raudikot, vaan minulla on pikimusta. Mitenkäs te sinne ajotte, jalan vai vaunuissa?

— Minäkö? ... en mitenkään!

— Mitä te puhutte Ilja Iljitsh? Vapunpäivänä ei muka Katariinanhoville? Kaikkihan sinne tulevat!

— Älä selitä, eivät kaikki tule! huomautti Oblomov laiskasti.

— Tulkaa nyt toki, hyvä Ilja Iljitsh! Sofia Nikolajevna ja Lyydi ajavat vain kahden vaunuissaan ja siinä on kyllä tilaa teillekin pienellä takaistuimella: kyllä ne teidät ottavat mukaansa...

— En minä rupea takapenkillä istumaan. Ja mitä minä siellä perillä sitten teen?

— No, jos tahdotte, niin toimitan että Mikko lainaa teille toisen hevosensa?

— Mitä Jumalan nimessä hän ajattelee! virkkoi Oblomov puoleksi itsekseen. — Kuulkaas, mitä pidätte Gorjunovin herrasväestä? kysyi hän sitten.

— Ah, huudahti Wolkov punastuen, — sanonkohan teille?

— Sanokaa pois.

— Ettekö kerro kellekkään — lupaatteko kunniasanallanne? jatkoi Wolkov, istuutuen hänen läheisyyteensä sohvalle.

— Olkoon menneeksi.

— Minä ... olen rakastunut Lyydiin! sopersi keikari kuiskaten.

— Mainiota! Tyttöhän onkin muistaakseni oikein suloinen otus. Onko siitä jo kauvankin?

— Jo kolme viikkoa, sanoi Wolkov syvästi huoaten. — Ja Mikko on rakastunut Dáshenkkään.

— Kuka on Dáshenkka?

— Mikä te olette Oblomov, kun ette tunne Dáshenkkaa? Koko kaupunkihan on ihan hullautunut hänen tanssistaan! Tänään menemme me Mikon kanssa balettiin ja Mikko aikoo viskata kukkakimpun hempulleen. Häntä täytyy opastella, mies on vielä niin arka ja uivelo. Ah, mutta nyt täytyy minun ajaa hankkimaan kameliakukkia...

— Mihinkä vielä? Kuulkaa, tulkaa sitten minun luokseni päivälliselle, niin puheltaisiin vähän. Minulle on tässä sattunut kaksi onnettomuutta...

— En voi tulla, minä syön päivällistä ruhtinas Tjumenevin tykönä; sinne tulevat kaikki Gorjunovit ja hän myös, hän ...Lyydi-kultani! lisäsi hän kuiskaten. — Kuulkaa, miksi ette käy enää ruhtinaassa? Se on kerrassaan hilpeä talo, aina valjaissa ja vierasvarainen. Ja heidän huvilansa sitten? Aivan se uppoaa kukkaisiin! He ovat rakentaneet gallerian lisäksi — gootilaiseen tyyliin. Kesällä kuuluu tulevan tansseja ja eläviä kuvia. Tuletteko silloin sinne?

— Enpä luule.

— Oh, minkälainen talo! Viime talvenakin joka keskiviikko vähintään viisikymmentä vierasta ja toisinaan aina sataankin henkeen...

— Hyvä Jumala! siellähän vasta helvetin ikävä mahtaa olla!

— Mitä te tarkoitatte, — ikäväkö? Tietysti sen hauskempi, kuta enemmän vieraita. Lyydikin oli siellä, mutta minä en alussa ollut häntä huomaavinani, kunnes yht'äkkiä — —

"Ma turhaan koetan häntä unhoitella
Ja lemmen kiihkon voittaa järjellän..."

alkoi hän laulaa rallattaa ja istuutui ajattelemattaan nojatuoliin, mutta singahti äkkiä siitä ylös ja alkoi puistella tomuttuneita vaatteitaan.

— Se on vallan kauheata, kuinka pölyistä teillä täällä on joka paikassa! sanoi hän.

— Kaikki on sen Sakariuksen syy! valitti Oblomov.

— No, minun täytyy lähteä nyt, sanoi Wolkov: — noutamaan kamelioita Mikon kukkakimppuun. *Au revoir!*

— Tulkaa illalla teetä juomaan palatessanne baletista, niin kerrotte minullekin, millaista siellä oli, — pyysi Oblomov.

— En voi, lupauduin Mussinskiin, sillä tänään on heidän vastaanottopäivänsä. Tulkaa mukaan. Jos tahdotte, niin esittelen teidät?

— En minä, mitä minä siellä teen?

— Mussinskissako? No jopa te; siellähän on puoli kaupunkia. Ja mitäkö tehdä? Se on semmoinen talo että siellä puhutaan vaikka mistä.

— Sepä se onkin juuri ikävää että puhutaan vaikka mistä, — virkkoi Oblomov.

— No käykää sitten Mesdrovissa, keskeytti Wolkov. — Siellä ne puhuvat vain yhdestä ainoasta asiasta, nimittäin taiteesta; et saa kuulla mitään muuta kuin: "venetsialainen koulu", "Beethoven ja Bach", "Leonardo da Vinci"...

— Aina sitä samaa iänikuista — se on haljua! Ne mahtavat olla penteleen pedantteja siellä, sanoi Oblomov haukotellen.

— No teilleppä ei mikään kelpaa. Vaan onhan niitä muitakin taloja. Nykyään on kaikilla vastaanottopäivänsä. Savinovissa on päivälliset torstaisin, Maklashinissa perjantaisin, — Wjäsnikovissa sunnuntaisin, — ruhtinas Tjumenevilla keskiviikkoisin. — Minä olen joka-ikinen päivä jossakin! lopetti Wolkov loistavin silmin.

— Mutta eikö teitä laiskuta näin laukata ympäri päivät-pääksyttiin?

— Minuako laiskuttaisi! Miksi niin? Päinvastoin, se on erinomaisen hauskaa! puheli hän huolettomasti. — Aamuisin lueskelen, täytyy tietysti olla *au courant* kaikesta ja tietää päivänuutiset. Jumalan kiitos että minulla on sellainen virka, jossa ei tarvitse olla työssä. Ainoastaan kaksi kertaa viikossa istun hiukan virastossa ja sitten syön päivällistä kenraalin luona, vaan sen jälkeen olen vapaa kaikille visiiteille ja minne tahansa, jossa en ole ollut pitkään aikaan — esimerkiksi jonkun uuden näyttelijättären luo. Milloin venäläisessä, milloin ranskalaisessa teatterissa. Ja kun ooppera tulee, kirjoitetaan vakinaiseksi kävijäksi. Ja siellä rakast... Sitten alkaa kesä ja Mikko saa virkalomaa — matkustamme hänen kotiinsa maalle kuukaudeksi virkistelemään. Siellä metsästetään ja huvitellaan. Heillä on siellä mainioita naapureita, jotka pitävät *bals champêtres*. Ja Lyydin kanssa kuljeskelemme lehdossa, soutelemme venheellä ja poimimme kukkasiasia... Hih sentään!

Ja hän pyörähti iloisesti kantapäillään. — Mutta nyt täytyy joutua... Jääkää hyvästi, sanoi hän koettaen turhaan nähdä itseänsä edestä ja takaa pölyisestä peilistä.

— Odottakaahan, pidätteli Oblomov, — tahtoisin puhella teidän kanssanne eräistä asioista...

— Pardon: ei ole aikaa, kiirehti Wolkov, — sitten toisella kertaa. — Vaan ettekö tahdo tulla syömään kanssani ostereita? Silloin voitte niistä puhella. Lähtekää vaan — Mikko maksaa.

— En minä lähde, menkää itse, Jumalan nimessä! virkkoi Oblomov.

— Hyvästi siis.

Hän läksi, mutta palasi heti takaisin.

— Näittekö näitä? kysyi hän osoittaen kättänsä, joka oli ikäänkuin valettu hansikkaaseen.

— Mitä siinä on? kysyi Oblomov neuvottomana.

— No nehän ovat uusmuotiset *lacets*! Näittekö kuinka mukavasti ne pinnistyvät kiinni: ei tarvitse kahta tuntia seisoa ja kiristää nappeja läpiinsä, vaan nykäisee vain tästä rihmasta — ja samassa on valmis. Ne ovat juuri saapuneet Pariisista. Tahdotteko, niin tuon teillekin parin koetteeksi?

— Hyvä, tuokaa vain!

— Mutta katsokaapa tätä, eikö se todella ole ihmeen siro? sanoi hän etsien berlokkikimpustaan yhden: — se on pieni nimikortti taitetuin korvin.

— En eroita, mitä siinä seisoo.

— Pr. M. — prince Michel, vaan sukunimeä Tjumenev ei ole kirjoitettu. Tämän *hän* minulle lahjoitti viime pääsiäisenä — pääsiäismunan sijasta. Mutta jääkää nyt hyvästi, au revoir. Minun on vielä käytävä kymmenessä eri paikassa. — Herra Jumala, kuinka tämä maailma on suloinen!

Ja hän katosi huoneesta.

"Kymmenessä eri paikassa samana päivänä — voi onnetonta miestä!" ajatteli Oblomov. "Ja se se nyt on olevinaan elämää!" arvosteli hän pudistaen kovasti hartioitaan. Missä siinä on ihminen! Kuinka moneen kappaleeseen hänet siten silvotaankaan? No, eihän tuo tosin ole rumaa käväistä joskus baletissa tai rakastua johonkin Lyydiin ... hänhän on niin suloinen! Olla maalla hänen kanssaan kukkia poimimassa ja soutelemassa — kaunistahan se on. Mutta kymmenessä eri paikassa samana päivänä — voi onnetonta miestä! lopetti hän käännähtäen seljälleen ja iloiten itseksensä siitä ettei hänellä ollut moisia turhia haluja ja ajatuksia. Ja ettei hänen tarvitse laukata paikasta toiseen, vaan saa maata tässä paikallaan säilyttäen kaiken ihmisarvonsa ja rauhansa.

Uusi kilahdus ovikellossa katkaisi hänen mietteensä. Uusi vieras astui sieltä sisään.

Tämä oli tummanvihreään virkatakkiin ja vaskisiin vaakunanappeihin puettu herrasmies. Hänen leukansa oli sileäksi ajeltu, mutta poskia reunusti mustahko parta ja hänellä oli väsynyt, mutta rauhallisen itsetietoinen ilme silmissään, kasvot hyvin hienopiirteiset ja huulilla mieltäväinen hymy.

— Päivää, Sudbinski! tervehti Oblomov iloisesti. Kerranpa sinäkin vaivaudut katsomaan entistä vanhaa virkakumppaniasi. Vaan älä tule niin likelle, älä tule — sinä tulet kylmästä!

— Terve mieheen, Ilja Iljitsh, äänsi vieras. — Jo kauvan minä olen sinun luoksesi aikonut, mutta tiedäthän itse, mikä pirullinen virkatoimi meillä on! Katsohan tätä, salkun täydeltä raahaan taas läpitarkestettavia papereita. Ja nytkin, jos tällä aikaa minua kysyvät, käskin kuriirin ajaa tänne. Eivät minuutin rauhaa ne anna minulle omiin asioihini.

— Vai menet sinä vielä virastoon? — miten sinä näin myöhään sinne olet menossa? kysyi Oblomov: — ennenhän sinä lähdit saapastelemaan jo kello kymmeneltä...

— Ennen — niin, vaan nyt on toisin: kello kaksitoista minä sinne *ajan*.

Hän pani koron viimeiselle sanalle.

— Oo, minä arvaan! sanoi Oblomov: — Sinä olet osaston päällikkö! Milloinka olet ylennetty?

Sudbinski nyökkäytti merkitsevästi päätään.

— Pääsiäiseltä, sanoi hän. — Mutta voi kauhea sitä työn paljoutta! Kello kahdeksasta kahteentoista kotona, kahdestatoista viiteen kansliassa — ja illallakin saan tehdä työtä. Ihmisistä olen kokonaan vieraantunut.

— Hm, osaston-päällikkö, se on jotain se! sanoi Oblomov. — Minä onnittelen arvoisaa veljeä! Ja yhdessä olemme palvelleet yksinkertaisina kanslisteina. Kun hyvin sattuu, niin heilautat itsesi tulevana vuonna jo valtioneuvokseksi?

— Jumala siunatkoon sinua, mitä sinä haastelet! Vasta tänä vuonna olen saava kruunun mitaliin "virkakunnosta" — luulen että sen esittävät minulle, mutta nyt minulla on tämä uusi virka eikä sitä tietysti kahtena vuonna peräkkäin...

— Kuule, tule luokseni päivälliselle, niin juomme sinun ylennyksesi kunniaksi, ehdotteli Oblomov.

— Ei sovi, tänään syön päivällistä varajohtajan luona. Ja minulla on helvetillinen työ saadakseni esityslistani valmiiksi torstaihin. Kuvernementin ehdotuksiin ei voi luottaa, täytyy itsensä käydä läpi kaikki rullat ja luettelot. Tuomas Fomitsh on kovin luulevainen, kaikki se itse tahtoo tarkastaa. Jo tänään jälkeen päivällisen on määrä istahtaa yhdessä työn tekoon.

— Päivällisen jälkeenkö jo? kysyi Oblomov epäluottamuksella.

— Mitenkäs sitten luulit? Hyvä, jos niinkään varhain pääsemme erilleen että ehdin käydä ajelemassa Katariinanhovilla... Niin, sitähän minä juuri saavuinkin sinulta kysymään, että etkö lähde mukaan sinne huvittelemaan? Tulisin sinut noutamaan...

— Minä en ole oikein terve, niin etten voi, vastasi Oblomov otsaansa rypistäen; — ja minulla on paljon työtä...

— Sepä vahinko! sanoi Sudbinski, — kun päiväkin sattui niin kaunis. Vasta tänään toivon saavani oikein hengähtää.

— No, mitä uutta teille muuten kuuluu? kysyi Oblomov.

— Yhtä ja toista! Virkakirjeissä on esimerkiksi lakattu kirjoittamasta "nöyryn palvelijanne" ja sen sijaan kirjoitetaan "sulkeudun suosioonne" ja ansioluetteloita ei enää sallita jättää sisään kahdessa eksemplaarissa. Meidän virastoomme tulee lisäksi kolme pöytää ja kaksi virkamiestä erityisiä toimia varten. Meidän komissiooni on suljettu... Paljon on tapahtunut uutta!

— Mitenkäs käy meidän entisten tovereiden?

— Aina hiljakseen. Svinkin se hukkasi erään asiapaperin!

— Älä hiidessä! No mitäs tirehtööri siihen? kysyi Oblomov vavahtavalla äänellä. Vanhasta muististaan tuli hänen paha olla.

— Käski pidättää palkan kunnes paperi löytyy. Se oli tärkeä asia "velanvaatimuksesta". Johtaja luulee, lisäsi Sudbinski melkein kuiskaamalla, että mies oli hukannut sen tahallaan.

— No voi teitä! Niin paljon työtä ja niin paljon kiusaa teillä on! lausui Oblomov.

— Kauheata, vallan kauheata se onkin. Mutta tietysti sellaisen miehen kanssa kuin Tuomas Fomitsh

on hauska olla virassa. Ei hän jätä ketään ilman palkkiota ja sitäkään, joka ei mitään tee, ei hän unhoita, Kun määräaika on kulunut, esittää hän ylennyksen "virkakunnosta" ja sillekin, jolta määräaika puuttuu, toimittaa hän virkanimen, pienen mitalin tai raha-apua...

— Paljonkos sinulla onkaan palkkaa?

— Onhan sitä: 1200 ruplaa palkkaa ja erittäin: pöytärahoja 150, hyyryrahoja 600, apurahoja 900, matkarahoja 500 ja muita palkkiorahoja likemmäs 1000 ruplaa.

— Piru vieköön! sanoi Oblomov hypähtäen istualleen vuoteessaan: — Sinulla mahtaa olla peijakkaan kaunis "laulun ääni"? Aivan kuin italialaisella solistilla!

— Mitäs se nyt vielä on! Ajatteleppas että esimerkiksi tuo Peresvjetov saapi lisäpalkkaa, vaikka tekee paljon vähemmän työtä kuin minä eikä ymmärrä hölyn pölyä. Eikä hänellä tietysti ole sitä arvoa ja mainetta kuin minulla on. Minä olen hyvin huomattu, — lisäsi hän kainosti, katsahtaen alas; — tuonoin lausui ministeri minusta että olen "koko ministeristön kaunistus".

— Sinähän olet oikein miesten mies! virkkoi Oblomov. — Kunhan vain ei olisi tuota työtä kello kahdeksasta kahteentoista, kahdestatoista viiteen ja vielä kotonakin — voi mies-rukkaa!

— Mutta mitäs minä sitten tekisin, jos en olisi virassa? kysyi Sudbinski.

— Mitä tahansa muuta, — lukisit, kirjoittaisit...

— No sitähan minä nytkin vain teen: — luen ja kirjoitan.

— Niin niin, vaan minä tarkoitan että painattaisit...

— Eiväthän kaikki voi olla kirjailijoita. Ethän esimerkiksi sinäkään kirjoja kirjoittele.

— Vaan minullapa onkin sen sijaan maatila hoidettavanani, sanoi Oblomov huoaten. — Minä valmistelen uutta suunnitelmaa ja aijon tehdä monellaisia parannuksia. Rääkkään itseäni riivatusti... Mutta sinähän vain teet vierasta työtä etkä omaasi.

— Ei voi auttaa! Täytyy tehdä työtä, jos tahtoo rahaa. Kesällä saan levähtää. Tuomas Fomitsh lupaa nimittäin erityisesti minua varten toimittaa matkustusmääräyksen. — Silloin saan kantaa kyytirahaa viideltä hevoselta, ruokarahaa kolmisen ruplaa vuorokaudelta ja lisäksi virkavaivoista...

— Sitä siunattua leivänkannikkaa! virkkoi Oblomov kateellisesti. Sitten hän huokasi ja rupesi jotain miettimään.

— Minä tarvitsen paljon rahaa, lisäsi Sudbinski, — sillä syksyllä menen naimisiin.

— Sinäkö, sinä, onko se totta? Ja kenen kanssa? kysyi Oblomov osanottavasti.

— Todentotta, erään neiti Murashinajan kanssa. Muistatko, he asuivat kesällä siinä minua lähellä olevassa huvilassaan? Sinä olit kerran minun luonani teetä juomassa ja arvatenkin tulit hänet näkemään.

— En voi muistaa. Onko kauniskin?

— Niin, suloinen olento se on. Eikö mennä sinne joskus heidän luokseen päivälliselle!...

Oblomov joutui vähän hämilleen.

— Niin, kiitos vain, mutta...

— Tulevalla viikolla, ehdotti Sudbinski.

— Niin, niin, tulevalla viikolla, ilostui Oblomov sanomaan. — Se sopii, sillä minun vaatteeni eivät ole vielä valmiit. No, sinä teet hyvän naimakaupan, vai miten?

— Niin, morsiameni isä on todellinen valtioneuvos ja antaa kymmenen tuhatta myötäjäisiä. Hänellä on kruunun asunto ja siitä hän luovuttaa meille puolet huoneista: kaksitoista huonetta. Huonekalut ovat myös kruunun, lämmitys ja valaistus samoin. Eikös kelpaa elää?

— Kelpaa vain! Jumaliste! Voi sinuas Sudbinski! lisäsi Oblomov hiukan kadehtivasti.

— Minä kutsun sinut, Ilja Iljitsh, häihini sulhaispojaksi, saatpa nähdä...

— Tietenkin, sehän on selvää. — No entäs Kusnetsov, Wasiljev ja Mahhov? Mitä heistä kuuluu?

— Kusnetsov on aikoja sitten naimisissa, Mahhov on päässyt minun entiselle paikalleni, ja Wasiljev on siirretty Puolaan. Ivan Petrovitsh on saanut Wladimirin ristin ja Oleshkinista on tehty "hänen ylhäisyytensä".

— Hän on kunnan mies, — sanoi Oblomov.

— Kunnan mies, hyvä mies; sen hän ansaitsee...

— Sangen hyvä mies ja luonteeltaan niin pehmeä ja tasainen, selitti Oblomov.

— Ja niin tunnollinen ja kohtelias mies sitten, lisäsi Sudbinski, — eikä hän ole sellainen mies, joka sukeltelee suosioon, häväisee muita tai notkistaa polvensa hypätäksensä sivu muista... Kaikki hän tekee hyvin, mitä suinkin voipi.

— Aivan erinomainen mies hän on! Jos esimerkiksi kuka sotkee paperinsa tai muuten sattuu rikkomaan sääntöjä vastaan, niin ei hän siitä melua nosta, käskee vain jonkun toisen tehdä työn uudestaan. Kerrassaan mainio mies hän on! lopetti Oblomov.

— Mutta tuo meidän Semjon Semjonitsh sitävastoin — virkkoi Sudbinski: — hän on parantumaton heittiö, mestari vain heittämään hiekkaa silmät täyteen Kuulehan, mitä hän hiljattain taas teki: Hallitus oli määrännyt, että kruununomaisuuden suojelemiseksi rosvouksilta rakennettaisiin koirakopperoita virastomme eri pihuille, ja meidän arkkitehtimme, toimelias, ymmärtäväinen ja rehellinen mies, tekikin sangen kohtuullisen kustannusarvion. Mutta silloin saa Semjon Semjonitsh päähänsä, että kustannusarvio on liian suuri, hän rupeaa tiedustelemaan ihmisiltä, mitä tällaiset koirakopperot oikeastaan maksavat ja saa tietää että niitä jostakin saa kolmeakymmentä kopeikkaa helpommalla, ja hei vain — hetipaikalla tekee hän siitä ilmiannon...

Ovikello kilisi jälleen.

— Jää hyvästi, sanoi virkamies: — minä olen tässä lörpötellyt, ja ne minua siellä ehkä tarvitsevat...

— Istuhan vielä, pidätteli Oblomov. — Minä juuri-ikään muistin että aijoin sinun kanssasi keskustella erästä asiasta: minulle on sattunut näet kaksi onnettomuutta...

— Ei, ei, en minä nyt jouda, minä käyn joskus toiste aivan näinä päivinä, sanoi virkamies lähtien ulos.

Oblomov saatteli häntä silmillään, "Voi sinuaskin hyvä ystävä, korviasi myöten olet sinäkin upoksissa!" ajatteli hän. "Sekä sokea että kuuro ja mykkä kaikelle muulle maailmassa. Virka-arvoja ja maallista kunniaa sinäkin vain tavoittelet... Meillä ne tätä vielä kutsuvat elämänuraksikin! Ja kuinka vähän siihen kuitenkin tarvitaan oikeata ihmistä, hänen järkeään, hänen tahtoaan, hänen tunnettaan — mitä ne niistä? Sehän on heistä vain ylellisyyttä. Niin tuhlaavat he elämänsä loppuun eivätkä silti siitä ole juuri mitään saaneet, eivät juuri mitään... Ja kuitenkin työskentelee tuokin mies kahdestatoista viiteen kansliassaan ja kahdeksasta kahteentoista kotonaan — voi onnetonta ihmistä!" Hän tunsii rauhallisen ilon tunnetta siitä että hän itse aina kello yhdeksästä kolmeen ja kahdeksasta yhdeksään saapi olla kotonaan ja levätä sohvalleen, vieläpä oikein ylpeili sillä ettei hänen tarvinnut kulkea salkku kainalossa ja kirjoitella asiapapereita, vaan että aina jäi tilaa tunnelmille ja mielikuville...

Näin filosofoiden itseksensä ei Oblomov ollut huomannutkaan, kuinka hänen vuoteensa viereen oli seisahnut surkean laiha, mustahko herrasmies, joka kokonaan oli kasvettunut poskipartansa, viiksiensä ja leukapartansa sisään sekä oli tahallisesti sangen huolimattomasti puettu.

— Päivää, Ilja Iljitsh.

— Ka, päivää, Pjonkin — älkää tulko niin likelle, Älkää tulko, te tulette kylmästä! virkkoi Oblomov.

— Teitä kummallista ihmistä! sanoi tämä, — yhä te olette sama parantumaton laiskuri, jolla ei ole mitään huolia.

— Minullako ei mitään huolia? sanoi Oblomov. — Odottakaahan, niin paikalla näytän teille kirjeen tilanhoitajaltani — minä vaivaan aivojani ja mietin pääni puhki ja poikki, ja te sanotte: ei mitään huolia! — Mutta mistä te nyt tulette?

— Minä tulen kirjakaupasta, kävin tiedustamassa, eivätkö aikakauslehdet vielä olleet tulleet. Olettekos lukenut minun artikkeliani?

— En ole.

— Minä lähetän sen teille, niin saatte lukea.

— Mitä se käsittelee? kysyi kovasti haukotellen Oblomov.

— Kauppaa, naisemansipatsioonia, näitä kauniita huhtikuun päiviä, jotka luoja on meille lähettänyt, sekä erästä vastakeksittyä ainetta tulipaloa vastaan. Kuinka te ette semmoista ole lukenut? — siinä on koko meidän jokapäiväinen elämämme kuvattu. Mutta kaikista kiihkeimmin taistelen minä realistisen suunnan puolesta meidän kirjallisuudessamme.

— Onko teillä paljonkin työtä?

— Yllinkyllin. Joka viikko kaksi sanomalehtikirjoitusta, sitten sepittelen myös kaunokirjallisia pätkiä ja nytkin juuri olen kyhännyt muutaman kertomuksen...

— Mistä niin?

— Siitä, kuinka eräessä kaupungissa poliisimestari lyöpi porvareita vasten hampaita...

— Niin, siinä on todellakin sitä realistista suuntaa, virkkoi Oblomov.

— Todenteolla, eikös olekin, toisti kirjailija ilahtuneena. — Kuulkaahan, minkä uuden ja rohkean aatteen minä siinä kehitän loppuun. Eräs ohimatkustavainen henkilö sattui todistajaksi näihin lyönteihin ja kun hän tapasi kuvernöörin, niin valitti hän siitä hänelle. Tämä käski virkamiehen, joka sinne heti senjälkeen sattui matkustamaan, sivumennen ottamaan selon siitä että asia todella oli niin ja ylipäänsä hankkimaan tietoja henkilöistä ja poliisimestarin käytöksestä. Virkamies kutsui koolle porvarit kyselläksensä heiltä muka kauppa-asioita, mutta samalla rupesi tästäkin tiedustelemaan. Siitäkös porvarit kumartelemaan ja nauramaan ja poliisimestariansa ylenpalttisilla ylistyksillä kiittelemään. Silloin rupesi virkamies tiedustelemaan syrjästäpäin, ja hänelle kerrottiin nyt että nämät porvarit ovat hirmuisia moukkia, jotka kaupittelevat kaikkea mädännyttä, petkuttavat ja nylkevät myös kruunua sekä elävät kaikki siveettömästi — niin että nämät iskut olivat heille aivan oikeutettu rangaistus...

— Poliisimestarin korvapuustit esiintyvät kai kertomuksessanne niinkuin *fatum* muinaisilla tragediankirjoittajilla? keskeytti Oblomov kysyen.

— Juuri niin, kivahti Pjonkin. — Teillä on paljon ryhtiä, Ilja Iljitsh, — teidän pitäisi ruveta kirjailijaksi! Niinkuin sanottu, minun on onnistunut näyttää syyt sekä poliisimestarin omavaltaiseen menettelyyn että tapojen turmeltumiseen yksinkertaisessa rahvaassa. Ja että alempien virkamiesten vaikutuksesta koko yhteiskunnallinen elimistö on mennyt pilalle ja että välttämättömästi tarvitaan ankaria, laillisia toimenpiteitä... Eikö tämä ajatus tottatosiaan ole vallan uusi?

— Kyllä, varsinkin minulle, sanoi Oblomov: — minä kun lueskelen niin vähän...

— Niinpä tosiaankin, ei teillä kirjoja juuri näy, — puheli Pjonkin. — Mutta minä rukoilen teitä lukemaan edes yhden kirjateoksen. On näet valmistumassa eräs suurenmoinen, niin, voipa sanoa poleeminen runoelma, nimeltä "Lahjoja-ottavan virkamiehen rakkaus langenneeseen naiseen". Minulla ei ole oikeus sanoa, kuka sen tekijä on, sillä se on vielä salaisuus...

— Mitä siinä sitten oikeastaan on?

— Siinä on paljastettu koko meidän yhteiskuntaelämämme koneisto, ja kaikki runollisessa karvassa. Kaikki vieterit ovat siinä vireillä, kaikki astimet yhteiskunnan portaissa kosketetut. Siinä on tekijä kuin tuomioistuimen eteen kutsunut heikon, mutta turmeltuneen ylimyksen sekä kokonaisen parven häntä pettäviä lahjakontteja; kaikki luokat langenneita naisia ovat siinä erikseen tutkitut; ranskattaret, saksattaret, tshuhonkat, sanalla sanoen kaikki, ihan kaikki ... ja hämmästyttävällä elävyydellä, tärisyttävällä sattuvaisuudella... Olen kuullut tästä ainoastaan katkelmia, mutta sen tekijä on suuri! Hänen äänessään kuuluu milloin Dante, milloin Shakespeare...

— Mihin asti te hullut nyt olettekaan kiivenneet! keskeytti Oblomov hypähtäen istualleen kiihkeästi kummastuneena.

Pjonkin vaikenä silmänräpäyksessä, huomattessaan että oli todellakin tainnut kiivetä liian korkealle.

— No, lukekaa itse, niin näette, — lisäsi hän, nyt jo ilman uhmailevaa äkkipikaisuutta.

— Ei, Pjonkin, en minä sitä aijo lukea.

— Miksi ette? Se kirjahan nostaa melua kaikkialla, siitä väitellään ja puhellaan jokapaikassa...

— Puhelkoot vain, mitä se minuun kuuluu! Muutamilla ihmisillähän ei olekaan parempaa tehtävää kuin vain puhella ja löppötellä. Se on heidän kutsumuksensa.

— No, lukekaa sitten edes uteliaisuudesta!

— Mitä minä sitten en ennestään tietäisi, mitä siinä on? kysyi Oblomov. — Ja mitä varten he kaikkea tätä töhröستävätkin paperille? Ainoastaan kai huvittelakseen itseänsä...

— Itseänsä, ehei! Se sattuvaisuus, se sattuvaisuus, nähkääs, se on jotain mainiota! Aivan tahtoo nauruun katketa, kun näkee nuo ilmi-elävät ihmiskuvat. Kuka tahansa onkaan otettu kuvattavaksi, olkoon sitten kauppias, virkamies, upseeri, poliisivartija, ihan on kuin elävältä painettu.

— Mistä ne siinä oikeastaan riehuvat? Voihan hovin vuoksi ottaa kuvattavaksensa kenet tahansa ja kuva saattaa hyvinkin onnistua. Mutta elämää siinä ei näy missään, ei löydy sen oikeata ymmärtämistä eikä myötätunnetta, ei löydy sitä, mitä te kutsutte humaniteetiksi. Pelkkää itserakkautta vain. Kuvataan varkaita ja langenneita naisia ikäänkuin kiinniotettaisiin niitä kadulta ja vietäisiin tyrmään! Teidän kertomuksissanne ei kuulu noita "näkömättömiä kyyneleitä", vaan yksistään ja ainoastaan korvia särkevä raaka nauru ja ilkeys...

— Mitäs muuta sitten olisi tarvis? Sehän se juuri onkin erinomaista, jonka te itse sanoitte: tuo kiehuva ilkeys, tuo sapekas paheen vainoaminen ja halveksiva nauru langenneen ihmisen ylitse ... siihenhän sisältyy kaikki!

— Ei, ei kaikki! huudahti Oblomov yht'äkkiä tuleenleimahtaneena: — kuvaa meille vain varas, langennut nainen, pöyhkeä tuhmuri, mutta älä unhoita kuvaamasta myös samalla ihmistä! Mihin jää ihmisyyt? Te kirjailijat tahdotte kai kirjoittaa yksistään järjellä? jatkoi Oblomov miltei sähisten, — te arvelette kai ettei aate kaipaa mitään sydäntä? Ei se niin ole. Aate kantaa hedelmänsä vain rakkauden maaperässä. Ojentakaa kätenne langenneelle ihmiselle häntä nostaaksenne liasta, tai itkekää katkerasti hänen tähtensä, jos hän siihen peräti vajoaa, mutta älkää tehkö hänestä pilkkaa. Rakastakaa häntä, muistakaa hänessä omaa itseänne ja kohdelkaa häntä kuin itseänne. — Silloin minä teitä olen lukeva ja silloin vasta teidän edessäni päätäni kumarran ... puhui hän vaipuen jälleen rauhallisesti pitkäkseen sohvaan. — Mutta he kuvaavat vain pelkän varkaan ja langenneen naisen, sanoi hän sitten, — ja ihmisen he unhoittavat taikka eivät sitä osaa kuvata. Mitä taidetta se on se teidän taiteenne ja mitä runollisia värejä te olette muka keksineet? Niin, paljastakaa vain irstaisuus ja lika, mutta olkaa niin hyvä: älkää vaatiko että tuo sitten on olevinaan runoutta!

— Mitä? Te vaaditte kai vain luonnonkuvauksia: ruusuista, satakielistä tai kirkkaasta pakkaisaamusta, huolimatta siitä että kaikki kiehuu ja liikkuu ympärillänne? Mutta meille on tarpeen ainoastaan yhteiskunnan alaston fysiologia — ei meillä nyt ole aikaa lauluihin...

— Antakaa minulle ihminen, ainoastaan ihminen! puheli Oblomov: — häntä te rakastakaa...

— Kuinka voi rakastaa koronkiskuria, tekopyhää, virkamiestä, joka varastelee; taikka toista virkamiestä, joka on tylsäjärkinen — kuuletteko? Johan te nyt joutavaa! Kyllä näkyy ettette harrasta kirjallisuutta! kiivasteli Pjonkin. — Ei, heidät on rangaistava ja syöstävä pois kansalaistensa keskuudesta, ulos yhteiskunnasta...

— Syöstävä pois kansalaisten keskuudesta! huudahti Oblomov äkillisen liikutuksen valtaamana kavahtaen seisaalleen Pjonkinin eteen: — se merkitsee sen unhoittamista että tässä kelvottomassa astiassa on elänyt korkeampi alkuaine, että hän on turmeltunut ihminen, mutta kuitenkin yhä ihminen, se on — sama kuin te itse. Syöstävä pois? Mutta kuinka te hänet syöksette pois ihmiskunnan piiristä, luonnon helmasta, tai Jumalan armeliaisuudesta? melkein huusi hän leimuavin silmin.

— Kas mihinkä te iskettekin! virkkoi nyt vuorostaan Pjonkin hämmästyksissään.

Oblomov huomasi että hänkin oli tullut menneeksi liian pitkälle, vaikenä äkkiä, seisoi hetken yhdessä kohti, haukotteli sitten ja paneutui verkalleen sohvaan.

Molemmat vaikenivat.

— Mitä te lueskelette? kysyi sitten Pjonkin.

— Minä ... niin, enimmäkseen vain matkakertomuksia.

Taas seurasi äänettä.

— Siis luette runoelman, kun se ilmestyy? Jos lupaatte, niin minä sen teille tuon ... kysyi Pjonkin.

Oblomov liikautti päätään hyljeksivästi.

— Vai niin, no saanko sitten lähettää teille oman kertomukseni?

Oblomov nyökkäsi suostumuksen merkiksi.

— Mutta minun täytyy nyt joutua kirjapainoon, sanoi Pjonkin. — Tiedättekö, miksi oikeastaan tuln teidän luoksenne? Minä aijoin esittää että ajaisitte kanssani Katariinanhoville, minulla on vaunut. Minun täytyy huomispäivän lehteen kirjoittaa pätkä huvikävelystä. Kuulkaa: me tekisimme yhdessä siellä havaintoja ja mitä minä en havaitsisi, siitä te minulle huomauttaisitte, siten olisi paljon hausempi. Lähdetehän...

— En, minä en ole oikein terve, selitti Oblomov, rypistäen kasvojaan ja kääriytyen peittoon, — minä pelkään kosteutta, siellä ei vielä ole kuivanut. Mutta jos teidän sopisi tänään tulla syömään päivällistä minun luokseni, niin keskusteltaisiin vähän... Minulle on sattunut pari onnettomuutta...

— En voi, meidän koko toimistomme on tänään koolla ja sieltä me kaikki lähdemme tuolle huviretkelle. Ja yöllä taas täytyy minun kirjoittaa ja päivän koitteessa lähettää pätkä kirjapainoon. Siis näkemiin asti!

— Näkemiin asti, Pjonkin.

"Yöllä kirjoittaa", ajatteli Oblomov, "milloinka sitten maata? Vaan viitisen tuhatta se mies vuodessa sieppaakin! Se on leipää se. Mutta alati noin kirjoittaa, tuhlata ajatuksiaan ja kuluttaa sielunsa pieniin kappaleisiin, vaihtaa vakaumuksiaan, hieroa kauppaa järjellään ja mielikuvituksellaan, pinnistää luontoansa, riehua, kiehua, palaa, olla tuntematta lepoa ja aina vain johonkin päin liikkua... Ja yhä vain kirjoittaa, kirjoittaa, ikäänkuin ratas, ikäänkuin kone: kirjoittaa huomenna, kirjoittaa ylihuomenna, tulee juhlapäivä, saapuu suvi — mutta hän yhä vain kirjoittaa! Milloinka pysähtyä, milloinka huokaista? Onneton olento!"

Hän käänsi päänsä kohti pöytää, missä kaikki oli sileätä, missä muste oli kuivunut eikä mitään kyniä näkynyt ja hän iloitsi sielussansa että sai maata siinä kuin vastasyntynyt poikalapsi eikä tarvinnut itseänsä hajoittaa eikä hieroa mitään kauppaa... Vaan kirje tilanhoitajalta ja asunto? muisti hän yht'äkkiä ja alkoi miettiä.

Mutta silloin taas kuului soitto etehisestä. "Mikä ylhäisön vastaanottopäivä minulla tänään lieneekin", sanoi Oblomov itsekseen, odottaen, kuka nyt tulee.

Sieltä astui sisään mies, jonka ikää oli vaikea määritellä, mies, joka koko ulkomuodoltaankin oli epämääräinen. Ei hän ollut kaunis eikä ruma, ei korkea eikä matala vartaloltaan, ei vaalea eikä tumma iholtaan. Luonto ei ollut hänelle antanut minkäänlaisia räikeitä, selviä piirteitä, ei huonoja eikä hyviä. Monikahdat nimittelivät häntä Ivan Ivanitshiksi, toiset — Ivan Vasilitshiksi, kolmannet — Ivan Mihailitshiksi. Sukunimeltä nimitettiin häntä myös eri tavoilla: jotkut sanoivat häntä Ivanoviksi, toiset nimittivät Vasiljeviksi taikka Andrejeviksi, kolmannet arvelivat häntä Aleksejeviksi. Kun hänen nimensä sanotaan syrjäiselle, joka hänet ensi kertaa näkee — niin tämä heti sen unohtaa ja unohtaa koko henkilön. Mitä tämä mies sanoo, sitä ei kukaan huomaa. Hänen läsnäolonsa ei seuraelämälle mitään anna, samoin kuin hänen poissaolonsa ei siltä mitään myöskään riistä. Teräväjärkisyyttä, alkuperäisyyttä tai muita ominaisuuksia, edes erityisiä tunnusmerkkejä ruumiissakaan — niitä ei hänessä ollut. Kentiesi olisi hän osannut ainakin kertoa kaikesta, mitä milloinkin oli nähnyt tai kuullut ja siten kääntää huomion puoleensa, mutta hän ei ollut koskaan missään oleskellut eikä liikkunut. Senjälkeen kun oli kerran syntynyt Pietarissa, ei hän sieltä minnekkään ollut siirtynyt eikä matkustellut,— siispä olihan nähnyt ja kuullut vain semmoista, minkä toisetkin tiesivät. Herättääköhän sellainen ihminen mitään myötätunnetta? Osaako sellainen rakastaa, vihata tai kärsiä? Luulisi että hän osaa sekä rakastaa että vihata ja kärsiäkin, koskapa ei kukaan siitä mene pilalle. Mutta hänpä käyttää jotakin viekastelua ja rakastaa kaikkia. On olemassa sellaisia ihmisiä, joissa, miten tahansa iskenetkin, et saa heräämään minkäänlaista vihastuksen henkeä, tai koston tunnetta tai muuta sellaista. Miten ikinä heitä kohteletkin, niin he sinua aina vain hyväilevät. Vaikka sellaisista ihmisistä sanotaankin että he rakastavat kaikkia ja sentähden ovat hyviä, niin he todellisuudessa eivät kuitenkaan ketään rakasta, ja ovat hyviä ainoastaan senkautta etteivät ole pahoja. Jos sellaisen ihmisen läsnäollessa muut antavat kerjäläiselle almun — niin tämäkin viskaa hänelle roponsa, mutta jos muut haukkuvat tai ajavat pois tai nauravat — niin hänkin vain haukkuu ja nauraa muiden mukana. Rikkaaksi ei häntä saata sanoa, sentähden ettei hän ole mikään varakas, vaan pikemmin köyhä, mutta peräti köyhäksi ei myöskään sovi häntä solvata sentähden ainoastaan että luonnollisesti on paljon ihmisiä, jotka ovat häntä köyhempiäkin. Hänellä on kolmensadan ruplan vuotuinen tulonsa, ei kukaan oikein tiedä mistä, ja sitä paitsi palvelee hän jossakin vähäpätöisessä virassa ja saapi siitä vähäpätöisen palkan. Puutetta ei hän siis kärsi eikä keneltäkään tarvitse rahaa lainata, ja ammoisista ajoista ei kenenkään päähän ole pälkähtänyt myöskään häneltä mitään lainata. Virassaan ei hänellä ole mitään erityistä pysyväästä

toimialaa sentähden etteivät hänen virkakumppaninsa ja päällikkönsä koskaan ole voineet panna merkille, mitä työtä hän tekee huonommin, mitä paremmin, niin että saattaisi määritellä, mihinkä hän erityisesti olisi sovelias.

Tuskinpa kukaan muu kuin oma äitinsä on huomannut hänen maailmaan ilmestymisensä, hyvin harvat hänet huomaavat hänen elämänsä juoksussa eikä myös kukaan varmaankaan huomaa, kun hän tästä maailmasta katoaa; ei kukaan kysy eikä kaipaa häntä, ei kukaan myöskään hänen kuolemastaan iloitse. Ei hänellä ole vihamiehiä eikä ystäviä, mutta tuttavina on hänellä paljon. Kenties ainoastaan hänen ruumissaattonsa on kääntävä sivukulkijan huomion hänen puoleensa, — sivukulkijan, joka nyt ensi kertaa pitää tämän epämääräisen henkilön ansaitsevana hänen kunnianosoitustaan — ja tekee myös kumarruksen; kentiesi myös joku toinen, utelias, rientää hänen ruumissaattueensa eteen tiedustamaan vainajan nimeä — ja samassa sen heti unhoittaa.

Sillä koko tämä Aleksejev, Wasiljev, Andrejev, — tai miten häntä nyt haluttaneekin nimitellä — on jonkunlainen vajanainen, epäpersoonallinen ilmaus ihmisjoukossa. Sen kumea kajahdus vain, sen epäselvä, väritön heijastus.

Itse Sakariias, joka sattuessaan yhteen ystäväinsä kanssa portilla tai puotiloissa avosydämmisessä keskustelussaan heidän kanssaan terävästi arvosteli kaikkia herransa luona käyviä vieraita, joutui aina pahaan pulaan, kun vuoro milloin osui myös tähän ... olettakaamme vaikka Aleksejeviin. Silloin hän pitkään aprikoi ja pyydysteli mielessään kauvan jotakin kulmikasta piirrettä, johon voisi tarttua kiinni — joko ulkomuodossa tai käytöksessä tai luonteessa, mutta vihoviimein huiskauttaen toista kämmentänsä sai suustansa ainoastaan näin kuuluvan lauseen: "Mikä pöllö se lieneekin miehekseen — eihän sillä ole nahkaa, ei naamaa!"

— Kas! kohtasi häntä Oblomov sanoen: — oletteko se te, Aleksejev? Päivää, päivää. Mistä te tulette? Älkää lähestykö minua, älkää lähestykö; minä en anna teille kättäni: te tulette kylmästä!

— Mitä te puhutte, eihän siellä ole kylmä! Minä en aikonut teidän tyköne tänään, sanoi Aleksejev: — vaan Ovtshinin tapasi minut kadulla ja vei luoksensa. Minä tulen teitä noutamaan, Ilja Iljitsh.

— Mihin sitten?

— Kuulkaa, mennään yhdessä sinne Ovtshininin luo. Siellä on Matvei Andreitsh Aljanov, Kasimir Albertitsh Phailo ja Vasili Sevastjanitsh Kolimjagin.

— Mikä kokous niillä siellä on ja mitä ne minusta sinne tahtovat?

— Ovtshinin kutsuu teitä päivälliselle.

— Hm, vai päivälliselle ... toisti Oblomov yksikantaan.

— Ja sitten kaikki lähtevät Katariinanhoville; käskivät sanoa että te vuokraisitte vaunut jostakin.

— Mutta mitä minä siellä teen?

— Hyvä ihme! Sinnehän on huviretki. Vai ettekö tiedä että tänään on Vapunpäivä?

— Istukaahan, niin tuumitaan tässä ... virkkoi Oblomov.

— Nouskaahan ylös, aika on pukeutua.

— Odottakaa vähän, vielä on varhaista.

— Varhaistako! He pyysivät kello kahdeksitoista, me syömme hiukan varemmin tavallista, noin pari tuntia, ja sitten huviretkelle. Lähdetään nyt pian. Käsenkö palvelijan tulla teitä pukemaan.

— Kuinka voin minä pukeutua, kun en vielä ole pesytkään itseäni?

— No peskää siis itsenne!

Aleksejev alkoi kävellä edestakaisin huoneessa, pysähtyi sitten erään taulun eteen, jonka oli nähnyt tuhannen kertaa ennen, katsahti vilahdukselta ikkunaan, otti jonkun pikkukapineen kaapin päältä, käänteli sitä käsissään, katseli tarkkaan kaikilta puolilta ja pani sen jälleen paikoilleen, sitten taas rupesi kävelemään hiljaksen vihellelleen — ettei suinkaan häiritsisi Oblomovia nousemasta eikä peseytymästä. Niin kului kymmenkunnan minuuttia.

— Mitä te ajattelette? kysyi yht'äkkiä Aleksejev Ilja Iljitshilta.

— Miten niin?

— Kun yhä makaatte?

— Pitäisikö sitten jo nousta?

— Tietysti! meitähän odotetaan. Tehän ajoitte lähteä mukaan.

— Mihinkä minä ajoin lähteä? En minä ole aikunut lähteä mihinkään...

— Hyvä ihme, Ilja Iljitsh, juuri äskenhän oli puhe että lähtisimme päivälliselle Ovtshininin luo ja sitten Katariinanhoville...

— Minäkö lähtisin ulos tässä kosteassa ilmassa! Ja mitä siellä sitten on, mitä en ennen olisi nähnyt? Kas, sade siitä kohta näyttää tulevan, koska pihallakin on niin hämärää, puheli Oblomov laiskasti.

— Ei pilven hattaraakaan ole taivaalla, vaan te luulitte sitä sateeksi! Hämäryys syntyy siitä että teillä nämät ikkunan pahaset eivät pitkiin aikoihin liene pesty. Likaa niissä on, paljon likaa! Sentähden ei Jumalan päiväyttä näy ja lisäksi on toinen käärekaihdin melkein kokonaan alaslaskettu.

— Saattaa olla, vaan menkääpäs tästä asiasta hiiskahtamaankaan Sakariakselle, niin hän heti teille suosittelee akkoja apuun ja ajaa teidät pois talosta koko päiväksi!

Ja Oblomov vaipui omiin mietteisiinsä sillä aikaa kun Aleksejev sormillaan rummutti pöytää, minkä vieressä istui, antaen katseensa hajamielisesti harhailla pitkin seiniä ja lakea.

— Kuulkaa, mitenkä siis teemme nyt? Puetteko te päällenne vai jättetekö siihen? kysyi hän jonkun minuutin kuluttua.

— Miksikä te kysytte?

— No että joutuisimme sinne Katariinanhoville...

— Kaikki te jankkaatte sitä yhtä ja samaa: "Katariinanhoville! Katariinanhoville!" murahti Oblomov harmistuneena. — Eikö teillä ole kylliksi hyvä täällä sisälläkin istua? Onko täällä kylmä, vai mikä, täällä huoneessa, vai haiseeko pahalta, koska niin tuonne ulos siinä katselette?

— Ei haise kyllä, minun on tässä teidän luonanne aina hyvä olla, minä olen hyvin tyytyväinen, sanoi Aleksejev siivosti.

— No jos kerran on hyvä siinä, niin miksikä sitten pyrkiä toiseen paikkaan? Jääkää siis mieluummin minun luokseni koko päiväksi, syödään yhdessä, ja menkää sitten illalla Jumalan nimessä... Vaan minä olen unhoittanut ... enhän minä voisikkaan mihinkään mennä. Tarantjev tulee näet luokseni päivälliselle: tänään on lauvantai.

— Ah, jos niin on asianlaita ... niin minä mielelläni ... kuten tahdotte ... sopersi Aleksejev.

— Mutta enkö minä vielä ole puhunut teille asioistani? kysyi Oblomov vilkkaasti.

— Mistä asioista? En tiedä, virkkoi Aleksejev katsoen häntä silmät suurina.

— Mistä syystä te luulette, että minä oikeastaan en nouse ylös tästä niin pian? Siksihän minä tässä olen niin pitkään makaillut, kun olen mietiskellyt, kuinka päästä pulasta.

— Mitä on sitten tapahtunut? kysyi Aleksejev koettaen olla hyvin säikähtyneen näköinen.

— Kaksi onnettomuutta! En ymmärrä, miten olla, kuten elää.

— Minkälaisia ne ovat?

— Minut ajetaan pois asunnostani, minun täytyy muuttaa! Se on kauheata! Ajatelkaas: kaikki puretaan, kapineet kasataan kuormiin... Ja kahdeksan vuotta olen asunut kortteerissani! Nyt on isäntä ruvennut kanssani kompeilemaan: "muuttakaa", sanoo hän, "aika kyytiä!"

— Vai vielä aika kyytiä. Taitaa olla pakosta. Se on sangen sietämätöntä tuo poismuuttaminen: siinä on niin paljon puuhaa, myönteli Aleksejev: — kaikki joutuu hajalleen sikin sokin, paljon lyödään rikki, se on kovin ikävää. Ja te, jolla on niin mainio asunto ... mitäs te tästä maksattekaan?

— Niin, mistä muualta toista tällaista löytää, puhui Oblomov: — ja varsinkin näin kiireissään? Tämä asunto on niin kuiva ja lämmin, koko talo on niin erinomaisen rauhallinen — yhden ainoan kerran vain ovat sen varastaneet putipuhtaaksi. Ja katsokaahan, tuon katon ei luulisi paljoa kestävän, sillä kalkki-

iskos on kokonaan irtautunut — eikä se kuitenkaan putoa alas.

— Mutta sehän on tosiaankin merkillistä! sanoi Aleksejev pää kekallaan kohden kattoa.

— Mitenkä tämän järjestäisi ettei tarvitseisi muuttaa? tuumiskeli Oblomov itseksensä.

— Onkos teillä oikein kontrahdin mukaan vuokrattu asunto? kysyi Aleksejev silmäillen huonetta laesta lattian rajaan asti.

— Onhan se, vaan kontrahdin määräaika on kulunut loppuun. Minä olen koko ajan maksanut kuukausittain, sitä vain en muista, milloin olen viimeksi suorittanut...

Molemmat rupesivat miettimään.

— Kuinkas te siis arvelette? kysyi hetkisen vaitiolon perästä Aleksejev, — muutatteko pois, vai jättekö paikoillette?

— En minä arvele sinne enkä tänne, sanoi Oblomov, — ei tee mieleni koko asiaa edes ajatella. Keksiköön Sakariias jonkun keinon.

— Muutamat ne hyvin rakastavat muuttelemista paikasta toiseen, virkkoi Aleksejev: — ja juuri tuo asunnon vaihto heistä onkin vasta hauskaa...

— Muutelkoot vain "muutamat", vaan minä en voi kärsiä mitään muutoksia. Mitäs se kuitenkaan tämä asunnon kohta vielä olisi, — mutta katsokaahan, mitä tilanhoitaja minulle kirjoittaa. Jahka näytän teille kirjeen ... mihin se taas on joutunutkin? Sakariias, hallo Sakariias!

"Voi taivasten tekijä!" murahti Sakariias kopperossaan, hypäten alas pankolta: "milloinka laupias Jumala minut päästätän kaikista vaivoistani?"

Hän astui sisään ja katseli samein silmin herraansa.

— Mikset sinä ole löytänyt kirjettä?

— Hiidestäkö minä sen löydän? Ja mistäs minä tiedän, mitä kirjettä te tarvitsette? En minä lukea osaa.

— Sama se, hae se käsiimme ja pian! komensi Oblomov.

— Itsehän tuota näyitte lukevan jotain kirjettä eilis-iltana, tiesi Sakariias: — mutta senjälkeen en ole nähnyt.

— Missä se sitten on? virkkoi Ilja Iljitsh harmistuneena. — En suinkaan minä sitä ole nielaissut. Muistan aivan hyvin että sinä sen minulta otit ja panit tuonne jonnekin. Mutta tuossahan se juuri onkin, katsos peijakasta!

Hän pudisti peittoa ja sen poimuista putosi lattiaan kirje.

— Näin te aina minun syykseni...

— No, no, ole nyt vähemmällä ja mene pois siitä! huudahti Oblomov. Sakariias lähti taas ulos ja Oblomov alkoi lukea kirjettä, joka oli kirjoitettu ikäänkuin kaljalla harmaalle paperille ja jossa oli tummanruskea lakkaleima.

"Armollinen herra" alkoi Oblomov lukea: "Teidän vapaasukuisuutenne, meidän isämme ja elättäjämme Ilja Iljitsh..."

Hän jätti lukematta joukon siunauksia ja terveyden toivotuksia sekä jatkoi keskeltä:

"Saan tietä anta sinun herralliselle armollesi, että sinun perintökartanossasi, rakas ruokkijamme, kaikki on onnellisesti. Viitettä viikkoa on meillä jo satamata. Niin että olemme vihastuttanu Herramme Jummalamme, koska on satamata. Sellaista kuivuutta eivät vanhatkaan muista: suvivilja on kuin uunissa poltettu. Talvi viljan on moniain paikon mato turmellu, moniain paikon hallat pannu. Myö olemme kyntäny pellot että niinkuin suvi viljan kylvöön, mutta emmä myö tietä, mitenkä oraat nousevat. Ehkäpä laupias Jumala armahtaa sinun herrallista armoasi, vaan itsestämme emmä huolehti, myö olemme valmiit nääntymään nälkään. Mutta Juhannuspäivänä karkasi entisten lisäksi vielä kolme talonpoikaa, Laptjev, Palotshof ynnä erikseen meni tiehensä se sepän poika Vaska. Mie ajoin akat miehiänsä kiinniottamaan, mutta ne akat jäivät sille reisulle, ja kuten olen kuullut asuvat ne Tselkissä, mutta Tselkkiin matkusti minun ristikummini Verhljaurista: tilanhoitaja oli hänet sinne lähettäny. Kuulkeehan,

hyö olivat lähettäny sinne mokomallaisen masinan merien takaa, niin tilanhoitaja lähetti minun kummini Tselkkiin sitä masinaa kahtomaan. Mie puhelin kummilleni karanneista talonpojista, kumarsin ispravnikalle syvään ja tämä sanoi: 'anna valituskirja, niin silloin tehtään, mitä voidaan ja heirät lähetetäh takasi asumasijoilleen.' Mitään muuta ei hänen sanonu, ja mie lankesin hänen jalkoihinsa ja itkien rukoilin häntä; mutta hänen alkoi huutaa täyttä kurkkuva että 'mää tiehesi mää tiehesi! sinulle on kerran sanottu että kaikki toimitetaan, kun ensin jätät valituskirjan!' Mutta en mie jättäny mitään valituskirjaa eikä päivätyöläisiä ole mistään saatavissa, kaikki menevät laivatöihin Volkalle — niin tuhmaksi on nykykansa täällä tullu, oi elättäjämme ja isämme Ilja Iljitsh. Palttinaa emmä myö tänä vuonna läheta markkinoille: kuivaus- ja valkaisuhuoneen olen minä lukinnu suurella lukolla ja olen pannu Sitshukin vahtimaan yötä ja päivää: hän on juomaton talonpoika, joka ei ryyppää paloviinaa ja jottei hän varastaisi mitään herran omaisuudesta, niin pitän mie häntä silmällä myös yötä ja päivää. Muut juovat hurjasti ja kerjäävät verovapautta. Verorästejä on maksamata ja kyllä myö tänä vuonna lähetämme sinulle tulot, voi sie meidän isäkultamme ja hyväntekijämme, tosin tuhannen tai pari tuhatta ruplaa vähemmän kuin ennen, jos ei pouta vain turmele viimeistäkin viljaa, ja sen myö varmasti lähetämme, josta myö sinun armollesi täten nyt ilmoitamme."

Senjälkeen seurasi uskollisuuden vakuutuksia sekä allekirjoitus: "Sinun tilanhoitajasi ja kaikkein alhaisin orjasi Prokofij Vitjegushkin, omakätisesti pitäen kiinni kirjoittajan kädestä." Sitten oli risti pantu nähtävästi osoittamaan tilanhoitajan kykenemättömyyttä kirjoitustaidossa. Tämän kirjeen kirjoitti mainitun tilanhoitajan sanoja seuraten hänen lankonsa Djomkka Krivoi.

Oblomov katsahti kirjeen loppuun. — Kuukausi ja vuosi puuttuu, sanoi hän: — kuka tietää, ehkä kirje on virunut tilanhoitajan luona jo menneeltä vuodelta? Siinähan on puhe Juhannuksesta ja kuivuudesta. Ja hän säpsähti ja rupesi miettimään.

— Kuulkaas, pitkitti hän sitten, mitä te arvelette siitä että hän tarjoo pari tuhatta ruplaa vähemmän kuin ennen? Paljonko silloin jääpi? Paljonkohan sain minä viime vuonna? kysyi hän katsahtaen Aleksejeviin. — Enkö sanonut sitä teille silloin?

Aleksejev käänsi silmänsä laipioon ja koetti muistella.

— Pitää kysäistä Stolzilta, jahka hän tulee, jatkoi Oblomov: — muistaakseni sitä oli seitsemisen kahdeksisen tuhatta ... se on huonosti kun ei tule pannuksi kirjaan. Nyt se minulle kiristää vain kuusi tuhatta.

Miten sitä sillä summalla elää? Minähän ihan kuolen nälkään!

— Miksi te niin hätäilette, Ilja Iljitsh? sanoi Aleksejev: — ei pidä koskaan joutua epätoivoon. "Viel' uusi päivä kaikki muuttaa voi!"

— Vaan tehän kuulitte mitä hän kirjoittaa? Sen sijaan että lähettäisi minulle rahoja ja koettaisi minua jotenkin lohduttaa, hän ikäänkuin huvikseen saattaa minulle ainoastaan ikävyyksiä! Ja niin hän tekee joka vuosi! Nyt en enää saa olla oma itseni. Pari tuhatta vähemmän!

— Niin, se on suuri tappio, sanoi Aleksejev: — kaksi tuhatta ruplaa — ei se ole leikin asia. Puhuvat että tuo Aleksei Loginitsh myös on saanut tänä vuonna vain kaksitoista tuhatta seitsemäntoista tuhannen asemesta.

— Niin kaksitoista, vaan ei kuusi! keskeytti Oblomov. — Kerrassaan rappiolle on tilanhoitaja minut saattanut! Jos todellisuudessa niin käypikin että tulee katovuosi ja kuivuus, niin miksikä hän katkeroittaa minun mieltäni näin edeltäpäin?

— Ei tosiaankaan, alkoi Aleksejev, olisi pitänyt niin tehdä...Mutta mitä hienotuntoisuutta voipi odottaa raa'alta talonpojalta?

— Mitäs te tekisitte minun sijassani? virkkoi Oblomov katsahtaen kysyvästi Aleksejeviin, hämärästi toivoen että ehkäpä tämä jonkun lohdutuskeinon vielä keksii.

— Asiaa täytyy ensin ajatella, Ilja Iljith, ei voi näin yht'äkkiä ratkaista, tiesi Aleksejev.

— Pitäisköhän kirjoittaa kuvernöörille vai mitä? kysyi Ilja Iljitsh hyvin miettiväisen näköisenä.

— Kukas siellä teillä on kuvernöörinä?

Ilja Iljitsh ei vastannut mitään, vaan vaipui ajatuksiinsa. Aleksejev oli vaiti ja näytti myös jotain mielessään harkitsevan.

Rutistaen kirjettä kourissaan antoi Oblomov päänsä painua käsiensä varaan ja nojaten kyynäspäillään polviinsa istui sillä tavoin muutaman hetken kovasti vaivattuna rauhattomien ajatustensa tulvasta.

— Voi jospa Stolz pian tulisi! sanoi hän: — hän on kyllä kirjoittanut kohta saapuvansa, mutta, lempo tiesi missä hän maleksii. Hän se kyllä kaikki sovittaisi ja järjestäisi...

Ja hän tuli taas alakuloiseksi. Molemmat olivat vaiti pitkän aikaa. Vihdoin havahti Oblomov ensimmäiseksi sekä lausui päättäväisesti ja vähällä nousten vuoteestaan:

— Kuulkaa, mitä tässä on tehtävä! Ja tehtävä mitä pikemmin, vähääkään vitkastelematta... Ensiksikin...

Samalla silmänräpäyksellä kuului etehisestä niin vimmattu soitto että sekä Oblomov että Aleksejev vavahtivat ja Sakariias lensi nuolennopeudella alas pankoltaan.

3.

— Onko kotona? kuului joku kovalla ja karkealla äänellä kysyvän etehisessä.

— Missäpäpäs muualla hän tähän aikaan voisi olla? vastasi siihen Sakariias vielä karkeammin ja epäkohteliaammin.

Se neljäkymmenen korvissa oleva olento, joka nyt työntyi sisään, oli kookas, järeätekoinen, leveähartiainen, vahvavartaloinen mies, jolla oli karkeat kasvopiirteet ja iso pää, lyhyt lysmäinen kaula, suuret ulospäin pullistuneet silmät ja paksut huulet. Jo ensi katsahduksella häneen sai vaikutuksen jostakin karkeasta ja törkeästä. Huomasi selvään ettei hän suinkaan tavoitellut mitään siroutta puvussa ja harvoin onnistui nähdä häntä siististi ajeltuna parraltaan. Mutta hänelle itselleen olikin tämä nähtävästi yhdentekevää, sillä ei hän koskaan joutunut hämilleen pukunsa takia, vaan kantoi sitä yllään jonkinlaisella kyynillisellä arvokkuudella. Tällainen hän oli: Mihei Andrejevitsh Tarantjev, yksi Oblomovin maakunta-tovereita.

Tarantjev oli niitä, jotka katselivat kaikkea yrmeästi, puoleksi halveksien, ilmeisellä pahansuopaisuudella ympäristöänsä kohtaan, valmiina haukkumaan kaikkea ja kaikkia auringon alla — ikäänkuin se, joka on loukkautunut jostakin kärsimästään vääryydestä tai joka ei ole saanut tunnustusta jostakin ansiostaan tai lopuksi niinkuin sellainen voimakas luonne, jota kohtalo ankarasti vainoo ja joka väkinäisesti ja kovakiskoisesti sen alle taipuu. Hänen liikkeensä olivat rohkeat ja väljät, ja hän puhui äänekkäästi, ravakasti ja melkein aina vihaisesti — jos sitä ääntä kuunteli jonkun välimatkan takaa, niin oli ikäänkuin kolme tyhjää vankkuria olisi koluuttanut pitkin puista siltaa. Ei koskaan hän hämmentynyt kenenkään läsnäolosta eikä hänen koskaan tarvinnut kopeloida sanasäkkinsä suuta, sillä ylipäänsä oli hän alati röyhkeä käytöksessään kaikkia kohtaan, siihen luettuna omat toveritkin — aivan kuin olisi hän tahtonut antaa tuntoa että puhelemalla jonkun ihmisen kanssa, vieläpä aterioimalla tämän luona täten tuotti tälle suurtakin kunniaa.

Tarantjev oli muutoin sukkelajärkinen mies eikä kukaan paremmin kuin hän osannut ratkaista jotakin yhteiskunnallista kysymystä tai sotkuista lakiasiaa: hetipaikalla muodosti hän teon teorian ja toi hyvin terävästi esiin todisteet, mutta ratkaisun antaessaan lausui kuitenkin melkein aina hävyttömyyksiä sille, joka oli tullut häneltä neuvoa kysymään.

Ja kuitenkin, kuka olisi luullut että hän itse, kun hän viisikolmatta vuotta takaperin tuli vaatimattomaksi kirjuriksi johonkin kansliaan, pysyisi tässä virassaan aina harmaapäiseksi asti. Ei hänen itsensä eikä kenenkään muun päähän juolahtanutkaan että hän voisi nousta korkeampaan arvoon. Seikka oli nimittäin se, että Tarantjev oli taituri ainoastaan puhumaan; sanoilla osasi hän ratkaista kaikki, selvästi ja helposti, varsinkin sen, mikä muita koski. Mutta niin pian kuin tuli tarvis ottaa kourilla kiinni ja ryhtyä puuhaan — sanalla sanoen vaihtaa teoria todellisuudeksi, panna se käytäntöön ja osoittaa toimeliaisuutta ja ripeyttä, niin oli hän kokonaan toinen ihminen, sillä siihen hänellä ei ollut taipumusta, hänen tuli yht'äkkiä niin raskasta olla ja hän tunsu itsensä sairaaksi, tai oli se muuten epämukavaa, tai tapahtui lisäksi jotakin, johon hän ei voinut ryhtyä, tai jos ryhtyikin, niin ei valitettavasti saanut sitä suoritetuksi. Tässä menetteli hän aivan kuin mikäkin lapsi pahanen: ei se osaa asiaa oikein selvittää, ei ymmärrä joitakin pikkuseikkoja, ei kerkeä pantua työtä toimittaa, vaan lopettaa sen jättämällä kaikki kesken taikka tarttuu työhönsä väärästä päästä ja pilaa siten kaikki, niin ettei sitä mitenkään enää voi korjata, ja vielä lisäksi itse suuttuu ja rupeaa haukkumaan.

Hänen isänsä, vanhanaikainen piirikirjuri, oli toivonut poikansa perivän sen taidon ja kokemuksen, mikä hänellä itsellään oli ihmisten riita-asiaiden ajossa, sekä oman, näppärästi hankitun virka-uransa kärjäpaikassa, mutta kohtalo oli toisin päättänyt. Isä, joka itse vähillä varoillaan ei ollut päässyt venäjänkielentaitoansa pitemmälle, ei tahtonut poikansa jäävän jäljelle ajastaan, vaan halusi että tämä oppisi muutakin kuin asianajotaidon salaisuuksia. Sentähden hän kolmeksi vuodeksi lähetti pojan papin

luo latinaa lukemaan.

Ollen luonnostaan kyvykäs luki poika kolmessa vuodessa latinan kieliopin ja lauseopin kannesta kanteen ja yritteli jo tutkistelevaan Cornelius Nepostakin, mutta silloin isä arveli ja päätti että jo sitä on siinäkin kylliksi, mitä poika nyt tiesi, ja että jo nämät tiedot antavat hänelle tavattoman suuria etuoikeuksia vanhempaan polveen verraten ja että kaiken lisäksi syvemmät opinharjoitukset voivat, kun sattuu, vahingoittaa palvelusta käräjäpaikoissa. Tietämättä mitä tekisi latinallaan alkoi kuusitoistavuotias Mihei nyt unhoittaa taitoansa eläen vanhempainsa kodissa, mutta sitä vastoin, odotellessaan kunniaa olla läsnä maakyläpiirikunnan oikeusistunnoissa otti sillä aikaa osaa kaikkiin isänsä juominkeihin, ja tässä koulussapa, missä joutui keskelle suorapuheisinta väittelyä, kehittyi tämän nuoren miehen järki sangen teräväksi. Nuoruuden herkkätuntoisuudella kuunteli hän silloin isänsä ja tämän toverien kertomuksia erinkaltaisista kansallisista ja rikos-asioista sekä monellaisista sukkelistapauksista, jotka olivat menneet kaikkien näiden vanhan ajan kirjurien käsien kautta. Mutta kaikki tämä ei ollut omiaan viemään mihinkään hyödylliseen tulokseen. Miheistä ei tullut mitään lakimestä eikä ovelaa asianajajaa, vaikka isän kaikki yritykset siihen tähtäsivätkin ja tietysti olisivat onnistuneetkin, jollei sallimus olisi tehnyt tyhjäksi ukon tuumia. Tosin omisti poika itselleen isänsä kaiken aatteellisen ammattitaidon, puuttui vain asiain käytäntöön paneminen, mutta isänsä kuoleman jälkeen ei hän ehtinytkään astua oikeuden palvelukseen, vaan tuli siirretyksi Pietariin jonkun hyväntekijän toimesta, joka hankki hänelle kirjurin paikan eräässä virkakunnan osastossa eikä sen koommin hänestä enää huolehtinut. Ja niinpä Tarantjev jäi kun jäikin ainoastaan teoreetikoksi koko elämänsä ajaksi. Pietarilaisessa virastossaan ei hän tehnyt mitään latinanopillaan eikä tuolla terävällä järjellään, jolla hän mielensä mukaan pohti sekä oikeita että vääriä riitakysymyksiä. Mutta hän tunsikantavansa rinnassansa nukkuvaa voimaa, jonka vihamieliset olosuhteet sinne olivat sisään salvanneet ilman toivoa että se koskaan sieltä pääsisi vaikuttamaan. Kentiesi juuri sentähden että tunsikantavansa tämän voiman, mistä ei ollut mitään hyötyä, oli Tarantjev niin törkeä käytöksessään, niin pahansuopa, alati kiukkuinen ja haukkumasanat huulillaan. Katkeruudella ja halveksien katseli hän jokapäiväistä työtänsä, noita alituisia puhtaaksikirjoituksia, asiakirjojen neulomisia j.n.e. Yksi ainoa tähti hymyili hänelle kaukaa kuni viimeinen toivo, nim. toivo siirtyä palvelemaan väkiviina-yhtiöihin. Tällä polulla näki hän ainoan edullisen vaihdoksen sille elämän-uralle, jonka hänen isänsä oli hänelle pyhittänyt, vaan jolle hän ei vielä ollut päässyt. Mutta tätä odottaessaan, halvassa asemassa kun eli, antoi hän tuon isältä perimänsä lahjojen-oton ja viekkauuden teorian kohdistua kaikellaisiin pikkuasioihin ja varsinkin saivat julkisuuden puutteessa hänen omat toverinsa siitä kärsiä. Niin tuli hänestä lahjojen ottaja ei ainoastaan aatteeltaan, vaan koko olennoltaan, ja vaikkei hänellä ollut asianajotointakaan, osasi hän niitä kiskoa sangen viekkaasti omilta virkaveljiltään sekä tovereiltaan, jumalatiesi kuinka ja mistä aiheutumasta oikeastaan, mutta joka paikkaan hän vain nenänsä pisti ja aina muut saivat häntä kestittää ja hän vaati kaikilta ihmisiltä ansaitsematonta kunnioitusta itseään kohtaan riidellen kaikkien kanssa. Ei hän koskaan hävennyt eikä hämmästellyt kuluneita vaatteitaan, mutta annappas ettei hänen näköpiirissään sattunut olemaan joka päivä heliseviä päivällispitoja niihin kuuluvine viinoineen ja viineineen, silloin oli hän aikalailla nolattu. Näin hän tuttaviansa piirissä näytteli ikäänkuin suuren vahtikoiran osaa, koiran, joka kaikkia haukkuu eikä anna kenenkään paikaltaan liikahtaa, vaan joka samaan aikaan ehdottomasti hotaisee suuhunsa lentävän lihapalasan, viskattakoonpa se sitten mistä ja mihin tahansa.

Tällaiset olivat Oblomovin kaksi ahkerinta luonakävijää. Minkätähden nämät kaksi venäläistä proletariaa tulivatkin juuri hänen luokseen? Niin, kyllä he itse tiesivät hyvin, minkätähden: syödäkseen, juodakseen ja hyviä sikaareja polttaakseen. He löysivät täällä lämpöisen, rauhallisen turvapaikan ja saivat aina, jollei ystävällistä, niin ainakin välinpitämättömän vastaanoton osakseen. Mutta miksi Oblomov suvaitsi heitä luonaan, siitä hän tuskin itsekään osasi itselleen tiliä tehdä. Vaan ehkä tapahtui se samasta syystä kuin vielä nykypäivinä tapahtuu kaikissa meikäläisten Oblomovien kaukaisissa varakkaissa maalaiskodeissa, joihin parvi tuontapaisia henkilöitä molempaa sukupuolta tunkeilee, joilla ei ole leivänpalaa eikä ammattia, ei käsiä mihinkään hyödylliseen työhön, vaan ainoastaan vatsa ruuan sulatusta varten sekä melkein aina myös joku virka ja arvonimi. Niitä on olemassa vielä herkkäselviä, joille tuollaiset täydennykset elämässä ovat ihan välttämättömiä, sillä meidän olisi ikävä elää maailmassa ilman ylellisyyksiä. Kuka muu ojentaisi armolliselle herralle hukkaan joutuneen nuuskarasian tai kuka nostaisi ylös hänen lattialle pudonneen nenäliinansa? Kenelle muulle saattaisikaan valitella päänsärkyään ja olla oikeutettu saamaan osanottoa ja kenelle kertoa ilkeitä unia ja vaatia niihin selitystä? Kuka lueskelisi jotakin kirjaa armollisen herran makuulle mentyä ja siten auttaisi häntä yhdessä nukahtamaan? Ja likimmäiseen kaupunkiin voi tällaisen proletarin joskus lähettää asialle jotakin ostamaan talon hyväksi niin ettei isännän itsensä tarvitse sinne aina laahustaa.

Tarantjev piti aina suurta melua ja sai siten hiukan henkeä tuohon muuten liikkumattomaan ja ikävöivään Oblomoviin. Huutaen ja riidellen esitti hän siinä jonkinlaista näytelmää vapauttaen laiskan herran välttämättömyydestä itse puhua tai toimia. Kammioon, missä uni ja ikuinen rauha vallitsi, toi Tarantjev siten elämää, liikettä, vieläpä joskus viestejä suuresta maailmastakin. Oblomovin ei tarvinnut muuta kuin kuunnella valmista ja katsella liikauttamatta pikkusormeaankaan, kuinka tuo olento riehui

ja räyhäsi hänen edessään. Sitäpaitsi oli hän vielä niin yksinkertainen että uskoi Tarantjevin todellakin voivan neuvoa hänelle jotakin hyvää ja hyödyllistä.

Aleksejevin käyntejä luonaan suvaitsi Oblomov toisesta, mutta yhtä tärkeästä syystä. Jos hän näet tahtoi olla ja elää oikein omaksi itsekseen, se on: maata mököttää ääntä päästämättä, uinailta ja unelmoida tai astuskella pitkin huoneen lattiaa, niin Aleksejevia ikäänkuin ei ollutkaan siellä, sillä hän myös oli vaiti tai uneksi kuten hänkin taikka katseli jotakin kirjaa laiskasti haukotellen niin että kyynelet tulivat silmiin tai tuijotti tauluihin ja pikkukapineihin. Sillä tavalla saattoi hän pitkittää vaikka kolme vuorokautta yhteen perään. Jos Oblomovia silloin ikävystytti näin olla yksikseen ja hän siis tunsu tarvetta jotakin ääneensä lausua, puhua, lukea, keskustella tai ilmaista liikutusta — niin siinä oli hänellä aina nöyrä ja halukas kuulija ja osanottaja, joka aina yhtä tasaisesti taipui sekä hänen vaitioloonsa että hänen puheluunsa ja mielenliikutukseensa ynnä koko hänen ajatustapaansa, oli se millainen tahansa.

Muita vieraita ei usein käyntykään talossa ja jotka kävivät, ne vain pistäytymällä kävivät; sentähden repesivät repeämistään elävät yhdyssiteet kaikkien näiden ihmisten kanssa. Toisinaan oli Oblomov tosin huvitettu jostakin uutisesta, saattoipa viisi minuuttia siitä puhellakin, mutta sitten sai hän siitä ihan kyllikseen ja vaikenen kuin muuri. Ne olivat nuo nimittäin sellaisia, jotka vaativat molemminpuolista maksamista, piti muka olla osanottavainen siihen, mikä vain heitä huvitti. He kylpeä läiskivät suuressa ihmisvirrassa ja jokainen käsitti elämän omalla tavallaan, sillä tavalla, jolla ei Oblomov sitä tahtonut käsittää — mutta ne sekoittivat siihen hänetkin. Kaikki tämä oli hänelle vastenmielistä, vieroitti hänet heistä eikä ollut hänen sielunsa mukaista.

Yksi ihminen oli hänen sydämensä suosittu, vaikka ei sekään antanut hänelle rauhaa: se rakasti näet myös uutisia ja mailmaa, tieteitä ja koko kuohuvaa elämää, mutta jollakin tavalla syvemmin, vilpittömämmin — niin että Oblomov, vaikka olikin suojea kaikkia kohtaan, totisesti rakasti yksin häntä ja luotti aina yksin häneen, kentiesi siitä syystä että oli käynyt koulua ja asunut yhdessä hänen kanssaan. Se henkilö oli Andrei Karlovitsh Stolz.

Hän oli kaukana poissa, mutta Oblomov odotti häntä millä hetkellä hyvänsä.

4.

— Terve mies! murahti Tarantjev astuessaan sisään ja ojensi karvaisen kätensä Oblomoville. — Mitä sinä siinä näin myöhään maata rötkötät kuin mikäkin pölkkö?

— Älä lähesty minua, älä lähesty: sinä tulet kylmästä! äänsi Oblomov vetäen peittoa korviinsa.

— Mitä sinä jupiset muka kylmästä! jyrisi Tarantjev. — Heh, ota, ota käsi, kun annetaan, sanon minä! Kello on kohta kaksitoista, mutta herra yhä piehtaroiپی sängyssään!

Hän tahtoi vetää Oblomovin sääristä alas vuoteesta, mutta tämä pidätti hänet siitä laskemalla äkkiä jalkansa lattiaan niin että ne suoraan sattuivat molempiin tohveleihinsa.

— Olin tässä juuri itsekin aikeissa nousta, sanoi hän haukotellen.

— Kyllä vain minä tiedän, kuinka sinä nouse! — päivälliseen asti sinä siinä olisit pötköttänyt... Hoi Sakariias! Missä sinä kuhnailet, vanha pöllö? Laita pian että herrasi saa vaatteet päällensä!

— Tuokaa te itse enemmän oma Sakariaksenne ja tulkaa sitten haukkumaan, virkkoi Sakariias astuessaan huoneeseen ja vihaisesti silmäillen Tarantjevia. — Kas kuinka se ryöttä on lattiatkin liannut kuin mikähän katu-kauppias! lisäsi hän.

— Vai vielä sinä tässä uskallat rähistä vastaan, nokinaama! — karjasi Tarantjev ja nosti jalkaansa potkaistaksensa takaapäin ohimenevää Sakariiaista, mutta Sakariias pysähtyi, kääntyi kohti ja seisoi hänen edessään kuin vihastunut koira karvat pystyssä.

— Koskekaahan vain! kähisi hän raivostuneena. Hyi hitto tätä elämää — minä lähden pois ... jupisi hän menen takaisin ovelle.

— Olehan toki siivolla, Mihei Andreitsh, äläkä räyhää! Mitä sinä hänestä hätyytät? — sanoi Oblomov. Sakariias, ole hyvä ja anna minulle mitä tarvitsen!

Tämän kuullessaan kääntyi Sakariias takaisin ja katsoen kierosti Tarantjeviin pujahti sukkelasti hänen ohitsensa.

Oblomov nojautui palvelijaansa kuin hyvin väsynyt ihminen, nousi väkinäisesti ylös vuoteestaan,

nilkutti vaivoin yli lattian ja vaipui raskaasti leveään nojatuoliin, johon jäi ihan liikkumattomana istumaan. Sakariias otti nyt pieneltä pöydältä kamman, harjan sekä pomaadaa, jolla ensin kasteli hänen päänsä, teki sitten jakauksen ja lopuksi hankasi häntä harjalla.

— Suvaitsetteko peseytyä nyt heti, vai kuinka? kysyi hän.

— Annahan vielä vähän puhalttaa, vastasi Oblomov: — mene sinä siksi aikaa pois...

— Ah, oletteko tekin täällä? — kysyi yht'äkkiä Tarantjev kääntyen Aleksejevin puoleen juuri samalla hetkellä kuin Sakariias harjaili Oblomovia. — Minä teitä en huomannutkaan. Minkätähden te olette täällä? Kuulkaa, mikä sika se teidän sukulaisenne on? Minä tahdoin juuri kaikesta teille sanoa...

— Mikä sukulainen? Eihän minulla ole mitään sukulaisia, änkytti Aleksejev arkana ja hämillään, tirkistäen Tarantjevia silmiin.

— Vai ei sukulaisia! — no mikäs lempo sen nimi taas olikaan, joka palvelee siellä...? Afanasjev? Teidän sukulaisennehan se on.

— Vaan minä en olekkaan Afanasjev, minun nimeni on Aleksejev, koetti Aleksejev selittää: — eikä minulla ole sellaista sukulaista.

— Vai ei hän muka olisi teidän sukulaisenne! hän on juuri samanlainen kuin tekin, yhtä mitättömän näköinen ja hänen esinimensäkin ovat samat kuin teidän, Vasili Nikolaitsh.

— Jumalan nimessä! ei se ole minun sukuani; minua nimitetään Ivan Alekseitshiksi.

— No, yhdentekevää, hän on kuitenkin aivan teidän näköisenne. Mutta suuri sika se vain on; sanokaa se hänelle, kun ensi kerran tapaatte.

— En minä häntä tunne, en ole kuuna päivänä nähnytkään, puheli Aleksejev, aukaisten nuuskarasiansa.

— Antakaapa nuuskaa! tokasi Tarantjev. — Mutta se näkyy olevan sitä halvinta lajia? Kas pahas, sitä se on, sanoi hän ja veti samalla nuuskaa nenäänsä: — kuulkaas, miksi ette ole hankkinut ranskalaista nuuskaa? lisäsi hän sitten ankarasti. — Niin, mokomampaa sikaa kuin teidän sukulaisenne en eläissäni ole nähnyt, pitkitti Tarantjev. — Minä otin häneltä kerran — pari vuotta siitä on aikaa — viisikymmentä ruplaa lainaksi. No, mikäs suuri summa se nyt viisikymmentä ruplaa on? Sellaisen joutavan asian luulisi nyt toki unhoittavankin. Vaan eipäs: hän sen muisti. Aina kuukauden perästä, missä vain tapasi, huomautti: "kuulkaa, se teidän pikku veikanne?" Ah, kuinka sellainen voi ihmistä tympäistä! Mutta ei siinä vielä kyllin; eilen saapui hän meidän virastoomme ja sanoi: "Varmaan olette juuri nostanut kuukauspalkkanne, voitte siis nyt maksaa." Minä työnsin hänelle rahat kouraan. Vaan heti kun sai, alkoi minua kaikkien kuullen solvaista: "Olen köyhä mies, tarvitsen itse rahani!" Kiittäköön jumalaansa että oven löysi... Ikäänkuin minä en olisi paremmin tarvinnut. Mikä pohatta minä olen viskaamaan sille vietävälle viisikymmentä ruplaa tyhjään! — Mutta annappas yksi sikaari, veli Oblomov.

— Sikaarini ovat tuolla laatikossa, vastasi Oblomov, osoittaen hyllyä.

Hän istui yhä miettiväisenä nojatuolissansa, tuossa laiskansuloisessa asennossaan, eikä hän huomannut, mitä hänen ympärillään tehtiin eikä hän kuullut, mitä puhuttiin. Hän katseli ja silitteli erityisellä mielihyvällä omia pieniä, valkoisia käsiänsä.

— Hui hai! Ovatko ne yhä niitä samoja entisiä? kysyi Tarantjev röyhkeästi katsoen Oblomovia kasvoihin ja ottaen samalla sikaarin laatikosta.

— Niin, niitähän ne ovat, vastasi Oblomov koneellisesti.

— Mutta minähän olen sinulle sanonut että ostaisit toisia ulkomaisia? Kylläpä sinulla on kova pää, kun et muista, mitä ihmiset sinulle sanovat! Katsohan vain että tulevana lauvantaina on tarjolla, muuten en pitkään aikaan sinun luoksesi tule. Näes nyt itsekin, mitä roskaa se on! jatkoi hän sytyttäen sikaarin ja puhaltuen yhden savupilven ilmaan, mutta toisen vetäen keuhkoihinsa. — Eihän tuo tahdo palaakkaan.

— Sinä olet tänään tullut varhain luokseni, Mihei Andreitsh, lausui Oblomov haukotellen.

— Mitä, kyllästytkö minä sinua, häh?

— E-et suinkaan, minä vain olen sen havainnut; sinähän tavallisesti saavut suoraan päivälliseksi, vaan nythän kello käy vasta yhtä.

— Minä tulin tahallani vähän varemmin, saadakseni tietää, millaisen päivällisen minulle annat. Sinä olet aina syötellyt minua kaikenlaisella siansotkulla, sentähden minä nyt edeltäpäin otan selon, mitä sinä olet käsenyt valmistaa päivälliseksi tänään?

— Mene itse urkkimaan tuolta kyökistä! vastasi Oblomov.

Tarantjev meni.

— Hyvä isä nähköön! huusi hän palatessaan. — Ei muuta kuin häränpaistia ja vasikanlihaa! Hyi hävytöntä sinua, veli Oblomov, et sinä älyä elää niinkuin pitää ja tilanomistaja muka olet! Näinkö elää hieno herra? Poroporvari sinä olet, kun et ymmärrä, miten parasta ystävää on kestittävä. Onkos madeira jo ostettu?

— En minä tiedä, kysy Sakariakselta, mutisi Oblomov melkein kuuntelematta häntä; — kai sillä on jotain viiniä varastossa.

— Sitäkö entistä, saksalaiskaupasta? Tee hyvin ja pane ostamaan englantilaisesta makasiinista.

— Vaan kyllä entistäkin on tarpeeksi, sanoi Oblomov, — on niin paljon vaivaa lähettää uutta hakemaan!

— Äläs huoli, anna rahat tänne, niin minä sivumenessäni pistäyn ostamassa ja tuon; on muutenkin asiaa kaupungille.

Oblomov kaiveli lompakkoansa ja veti siitä esiin senaikuisen punertavan kymmenenruplan setelin.

— Madeira maksaa seitsemän ruplaa, sanoi Oblomov: — vaan tässä on kymmenen.

— Työnnä vain tänne koko raha äläkä pelkää: kyllä ne siellä jäännökset takaisin antavat!

Hän nykäsi setelin Oblomovin käsistä ja kätki sen sukkelasti taskuunsa.

— No, minä lähden nyt, sanoi Tarantjev pannen hatun päähänsä: — ja kello viideksi tulen taas takaisin, minulle on luvattu paikka eräässä viinakonttoorissa ja ovat käskeneet käydä sopimassa... Vaan kuules, Ilja Iljitsh: etkö sinä vuokraa itsellesi vaunut täksi päivää, niin yhdessä ajettaisiin Katariinanhoville?

Oblomov pudisti päätänsä suostumattomuuden merkiksi.

— Mitä, laiskuusko sinua vaivaa vai onko sääli kustannuksia? Suuri nahjus sinä vain olet! sanoi hän.
— No, hyvästi siksi aikaa...

— Odotahan, Mihei Andreitsh, keskeytti Oblomov. — minun pitää sinun kanssasi neuvotella eräästä asiasta...

— Vai vielä sitäkin. Mitä se on? Puhu pian? — minulla on kiire...

— Tuota niin että kun kaksi onnettomuutta yht'äkkiä minua ahdistaa.
Minut tahdotaan häätää pois asunnostani ja...

— Nähtävästi et maksa vuokraasi: se on aivan oikein sinulle, sanoi Tarantjev yrittäen lähtemään.

— Kuinka sinä sellaista voit uskoa? Minähän maksan aina etukäteen.
Ei, se on sillä tavalla että ne tahtovat rakentaa tähän uuden rakennuksen... Kuule, älähän mene vielä. Neuvo minua, miten tekisin?
Ne häytyttävät minua jo viikon perästä muuttamaan...

— Mikä asianajaja minä sinulle tässä olen? Turhia sinä kuvittelet...

— En minä mitään kuvittele, sanoi Oblomov: — ja älä sinä rähise äläkä kilju siinä, vaan keksi mieluummin, miten päästä tästä pulasta. Sinä olet käytännöllinen mies...

Tarantjev ei enää kuunnellut häntä, vaan näytti jotakin tuumiskelevan mielessänsä.

— No, juuri niin sen pitää käydä, kiitä nöyrästi minua, — sanoi hän ottaen hatun päästään ja istuutuen: — ja käske hankkia päivälliseksi samppanjaa, sillä sinun asiasi on nyt selvä.

— Mitä sanot? kysyi Oblomov.

— Tuleekos samppanjaa?

— Tietysti, jos neuvo sitä ansaitsee...

— Itse sinä et neuvoa ansaitse! Luuletko sinä että minä sinulle tässä ilmaiseksi rupean neuvonantajaksi? Muuten saat sinä kysyä neuvoa tuolta tuossa, — lisäsi hän osoittaen Aleksejevia: — taikka hänen sukulaiseltaan.

— No, no, älähän suutu, vaan puhu, — pyysi Oblomov.

— Kuule siis: sinun sopii muuttaa toiseen asuntoon huomispäivänä...

— Herra nähköön sinun kujeitasi: tuonhan tiesin jo itsekin...

— Suu kiinni, äläkä keskeytä! huusi Tarantjev. — Sinä muutat kuin muutatkin huomenna minun tätini asuntoon Viipurinpuoleiseen kaupunginosaan...

— Mitä sinä puhut? Viipurin puolelle! Siellähän kerrotaan susien talvella juoksentelevan?

— Sattuu kyllä, ne tulevat sinne saarista, mutta mitä sinulla on niiden kanssa tekemistä?

— Ja siellä on lisäksi niin ikävää ja autiota, ei kerrassa ketään siellä asu.

— Älä lörpöttele! Siellähän asuu minun tätini, jolla on oma talonsa ja suuret puutarhat. Se on jalosukuinen nainen, leski, jolla on kaksi lasta, ja sen kanssa asuu naimaton veli. Ja sillä pojallapa on pää vähän toista tekoa kuin tuolla lampaankallolla, joka tuossa nurkassa istuu, — sanoi hän viitaten Aleksejeviin. — Sen miehen housuihin menemme korviamme myöten sekä sinä että minä!

— Mutta mitä se kaikki minuun kuuluu? virkkoi Oblomov kärsimättömänä. — En minä sinne muuta.

— Sepä saadaan nähdä, ettetkö muka muuta. Tiedä se, että kun kerran olet neuvoa kysynyt, niin täytyy myös kuulla, mitä sanotaan.

— Enkä muuta! toisti Oblomov jyrkästi.

— No, piru sinut sitten periköön! vastasi Tarantjev läiskäyttäen hattuaan ja menen ovelle.

— Kummallinen ihminen sinä olet, sanoi Tarantjev taas kääntyen. — Mikä sinua sitten tässä paikassa muka niin mairittaa?

— Mikäkö? Kaikkihan tässä on niin likellä, selitti Oblomov: — tässä ovat makasiinit, teatterit, tuttavat ... kaupungin sentrumihan tämä on, ja kaikki...

— Häh? katkaisi Tarantjev — kuinka pitkä aika siitä on kun viimeksi olet mennyt ulos pihasta, sanoppas? Ja kuinka kauvan siitä on kuin olet ollut teatterissa? Ja keiden tuttavien luona sinä kuljet? Mitä lempoa sinä teet tällä sentraalilla, suvaitseppas vastata?

— Mitäkö teen? Johan minä olen selittänyt että se on monesta syystä tarpeen...

— Nyt näet ettet itsekään tiedä! Mutta ajatteleppas: siellä saat sinä asua minun tätini luona, joka on jalosukuinen nainen; saat olla ja elää rauhassa ja hiljaisuudessa, ei mikään sinua siellä häiritse, ei mitään melua eikä hälinää koskaan kuulu, ja kaikki on puhdasta ja siistiä. Mutta katsoppas täällä: niinhän sinä elät täällä kuin kurjassa kestikievarissa, vaikka olet aatelisherra ja tilanomistaja. Vaan siellä on siistiä ja tyyntä. On kenenkä kanssa vaihtaa sanojakin, kun ikävä tulee. Ja paitsi minua ei ketään muuta tule sinun luonasi käymään. Ja lasten kanssa saat leikkiä niin paljon kuin haluttaa. Voitko enempää vaatia? Ja mikä aineellinenkin etu sinulle on. Mitä sinä täällä maksat huoneistasi?

— Puolitoista tuhatta.

— Vaan siellä saat sinä tuhannesta ruplasta melkein koko talon! Ja millaiset mainiot, valoisat huoneet. Juuri äskettäin hän nimenomaan halusikin niihin hiljaista, säännöllistä hyryläistä — ja nyt minä sinut sinne toimitan...

Oblomov pudisti hajamielisesti päätänsä kieltäytymisen merkiksi.

— Äläkä niskottele siinä, sinun täytyy muuttaa! sanoi Tarantjev. — Arvostele nyt itsekin että sehän tulee sinulle kaksi kertaa helpommaksi; toisessa asunnossa voitat sinä viisisataa ruplaa. Ruokahoitosikin on tuleva kaksi kertaa paremmaksi ja siistimmäksi. Ja saat olla rauhassa keittopiian ja tuon Sakariuksen varkauksilta.

Etehisestä kuului pahaa murinaa.

— Ja mikä erinomainen järjestys siellä vallitsee, jatkoi Tarantjev: — täällähän oikein inhoittaa istua

sinun pöytäsi. Kun yrität ottamaan pippuria — niin tölppö on tyhjä, kun rupeat kaatamaan etikkaa — ei tippaakaan lähde, veitset ovat aina likaiset, sinä olet itse kertonut että linavaatteesi katoilevat pesussa; joka paikassa on pölyä — no, se on sanalla sanoen iljettävää. Vaan siellä tulee nainen pitämään emännyyttä: ei sinulla itselläsi eikä tuolla vanhalla narrillasi Sakariaksella ole silloin mitään tekemistä...

Murina etehisessä kävi yhä kovemmaksi. — Niin. Sen vanhan koiran ei siellä tarvitse pitää mistään huolta, kaikessa sinulle siellä on valmis elämä. Mitä siinä siis on enempi miettimistä! Sinä muutat ja se on sillä päätetty...

— Vaan kuinka minä näin yht'äkkiä, kaikesta tästä ... niin kauvas sinne Viipurin puolelle...

— Ole nyt vait! pauhasi Tarantjev pyyhkien hikeä otsaltaan. — Kesä on alkanut: sehän on aivan sama kuin jos muuttaisit johonkin huvilaan. Hullu se, joka kesäksään jääpi mätänemään tänne Gorohovajalle! Vaan siellä on Besborodkinin puutarha, Ohta ihan vieressä, Neva kahden askeleen päässä. Talo aivan yrttitarhojen keskellä, ei siellä ole pölyä eikä tukahduttavaa kuumuutta. Tässä nyt ei enää ole mitään arvelemista: heti päivällisen perästä minä sinne lennätän emännän kanssa puhumaan — anna minulle ajurirahat ja huomenna tässä muutetaan niin että helähtää...

— Onkohan se oikein viisasta muuttaa sinne Viipurin puolelle? Se on vain viekas keksintö, joka on pistänyt päähäsi. Keksi ennemmin, miten voin jäädä paikoilleni. Minä olen elänyt tässä jo kahdeksan vuotta, ei minun tee mieleni vaihtaa asuntoa...

— Mikä on päätetty, se on päätetty: — sinä muutat. Minä ajan nyt heti paikalla tätini luo, omat asiani toimitankin toiste...

Hän yritti lähtemään.

— Odota, odota! Mihinkä sinä nyt semmoisella kiireellä? pysäytti hänet Oblomov. — Minulla on toinen vielä tärkeämpi asia. Otappas ja lue, minkälaisen kirjeen olen saanut tilanhaltijaltani, ja sano, mitä minun pitää tehdä.

— Siinä nyt näet, millaiseksi olet tullut! virkkoi Tarantjev. — Et mitään sinä älyä itse tehdä. Minä se olen, joka kaiken sinulle toimitan, aina vain minä! Mihinkä sinä kelpaat tässä maailmassa? Et sinä ole ihminen etkä mikään — rääsy sinä olet!

— Missä se on se kirje? Sakariias, halloo Sakariias! Taas on hän pannut sen jonnekin piiloon! puhkui Oblomov.

— Tässä on tilanhoidajan kirje, sanoi Aleksejev, ottaen rutistetun paperin.

— Kas siinä se onkin, toisti Oblomov ja alkoi ääneensä lukea.

— Mitäs sanot? Mitenkä pitää minun menetellä? kysyi Ilja Iljitsh läpiluettuaan kirjeen. — Kuivuus ja katovuodet...

— Rappioon joutunut, kerrassaan rappioon joutunut mies! lausui Tarantjev.

— Ettäkö minä olen rappioon joutunut?

— Kuinkas muuten!

— No, jos olen rappioon joutunut, niin sano, mitä siis pitää tehdä?

— Vaan mitä sinä siitä annat minulle?

— Johan on sanottu että samppanjaa tulee, vieläkos enempää vaadit?

— Samppanjan lupasit jo asunnonhausta. Minähän olen sinun hyväntekijäsi, mutta sinä et sitä tunnusta, vaan riitelet vielä vastaan, sinä kiittämätön sielu! Mene ja hae itse itsellesi kortteeri, jos kykenet? Ja se tässä on pääasia — minkälaisen asunnon minä sinulle olen tarjonnut. Sellainen rauha sinulle siellä koittaisi, aivan kuin asuisit oman sisaresi luona. Kaksi lasta, naimaton veli, ja minä sinun jokapäiväinen vieraasi...

— No hyvä on, hyvä on, keskeytti Oblomov, — sano nyt minulle vain, mitä minun on tekeminen tilanhoidajani suhteen?

— En sano sanaakaan, jollet lisää portteria päivällispöytään?

— Vai portteria sulle tässä vielä? Etpä sinä vähällä..

— No, kosk'et lupaa, niin hyvästi siis! sanoi Tarantjev pannen jälleen hatun päähänsä.

— Voi hyvä Jumala sentään! Tuo tilanhoitaja juuri kirjoittaa että minun tuloni ovat "noin pari tuhatta ruplaa pienemmät" kuin ennen ja sinä tässä vielä tahdot portteria lisäksi. No, olkoon, osta sitten portteria...

— Anna lisää rahaa — sanoi Tarantjev.

— Mutta saathan takaisin jäännökset siitä kymmenruplasta.

— Niin kyllä, vaan entäs ajuri Viipurin puolelle? vastasi Tarantjev.

Oblomov kaivoi vielä esiin täyden hopearuplan ja työnsi sen harmistuneena hänen käteensä.

— Tuo tilanhoitajasi on suuri roisto — se on sitä kuin minä sinulle nyt sanon — alotti Tarantjev pistäen hopearuplan taskuunsa: — ja sinä pöllö uskot häntä suu selälläsi. Älyätkös, mitä nuottia se tuossa laulaa? Kuivuus, katovuodet — hallat, talonpoikia muka karannut... Valetta kaikki tyyni! Minä olen päinvastoin kuullut että meidän seuduillamme, Shumilovin sukukartanossa, menneen vuotisella sadolla on saatu kaikki velat maksetuiksi, — vaan sinun maillasi on muka yht'äkkiä kuivuus ja halla... Ja Shumilovin pellot ovat ainoastaan viisikymmentä virstaa sinun tiloiltasi: miksi ei siis sielläkin vilja olisi pilalle palanut? Ne ovat vain hänen omia keksintöjään nuot verorästit, joista se puhuu. Se mies ei ole pitänyt huolta mistään. Miksi on hän laiminlyönyt kaikki? Mistä nämät verorästit? Eikö ole muka työnansioita siellä meidän puolessa? Hiisi vieköön, hän on roisto! Kyllä minä hänet opettaisin! Nähtävästi sentähden ovat talonpojatkin häneltä karanneet että itse ensin on nylkenyt ne paljaksi ja senjälkeen ajanut heidät pois. Tietysti hän siksi ei ole ispravnikalle siitä voinut valittaa.

— Tuo nyt ei liene mahdollista, lausui Oblomov: — hänhän mainitsee ispravnikan vastauksenkin kirjeessään — ja niin luonnollisesti...

— Äläpäs taas! Sinä et ymmärrä hölynpölyä. Kaikki roistothan kirjoittavat "luonnollisesti", sen saat uskoa, kun minä sanon. Katso nyt esimerkiksi, jatkoi hän osoittaen Aleksejevia: — tuossa istua kyyröttää rehellinen sielu, tyhmä kuin lammas, vaan kirjoittaakos hän luonnollisesti? — Ei ilmoisna ikinä! Mutta hänen sukulaisensa, se sika, se peto, se osaa kirjoittaa. Sinä taas et kirjoita luonnollisesti. Sinun tilanhoitajasi petomaisuuden näkee juuri siitä että hän niin taitavasti ja luonnollisesti on kirjeensä kyhännyt. Näetkös, kuinka mestarillisesti hän on pannut kokoon sanan sanalta: "että kiinnityskirja annettaisiin asuntopaikallemme."

— Mitäs minä siis teen hänen suhteensa? kysyi Oblomov.

— Aja hänet pois heti paikalla!

— Kenenkä minä sitten sijaan määrään? Enhän minä siellä tunne talonpoikia. Satun saamaan vielä huonomman. Kahteentoista vuoteen en siellä ole ollut.

— Matkusta itse sinne, ei siitä muuten selviä. Vietä siellä kesäsi ja saavu sitten syksyllä uuteen asuntoosi tänne. Minä sillä aikaa toimitan huoneet sinulle valmiiksi.

— Ettäkö minä itse lähtisin tästä maalle ja sitten uuteen asuntoon? Kuinka epätoivoisia suunnitelmia sinä yhä minulle latelet! huudahti Oblomov kovasti tyytymättömänä. — Ei, minä en mene äärimmäisyyksiin, vaan pysyn kultaisella keskitiellä...

— Siispä, veli Ilja Iljitsh, joudut sinä kokonaan turmioon. Minä olisin sinun sijassasi aikoja sitten pantannut koko maatilan ja ostanut toisen tai talon täällä kaupungissa, parhaalla paikalla. Semmoisella kylällä se kyllä kannattaisi. Olisin sinun sijassasi pantannut itse kartanonkin ja ostanut muualta toisen... Annappas koetteeksi minulle sinun omaisuutesi, niin saavatpa moukat nähdä ja kuulla, mikä mies minä olen!

— Herkeä kerskailemasta ja keksi keino, miten pääsisin sekä muuttamasta että matkustamasta ja kuinka asiat nyt järjestettäisiin ... — muistutti Oblomov.

— Mutta siirrytkö sinä sen nahjus kuuna päivänä tältä paikalta? sanoi taas Tarantjev. — Katso nyt itseäsi: mihinkä sinä kelpaat? Mitä hyötyä sinusta on isänmaalle? Miks'et sinä voi matkustaa maatilallesi?

— Minulle on vielä liian varhaista sinne matkustaa, vastasi Oblomov: — annahan minun ensin lopettaa suunnitelmani niihin uudistuksiin, jotka siellä aijon panna toimeen... Mutta tiedätkö mitä, Mihei

Andreitsh? virkkoi yht'äkkiä Oblomov. — Matkustappa sinä sinne. Sinähän ymmärrät ne asiat, paikat ovat sinulle myös tutut... En minä säästäisi kuluja...

— Olenko minä sinun kartanovoutisi? ärähti Tarantjev röyhkeällä äänellä. — Ja minäkö muka olen tottunut moukkain kanssa muokkaamaan...

— Mutta mitäs siis on tehtävä? sanoi Oblomov miettiväisesti. — Todentotta en ymmärrä.

— No, kirjoita ispravnikalle ja kysy häneltä, onko tilanhoitajasi puhunut hänelle karanneista talonpojista, ja pyydä häntä matkustamaan kylään. Senjälkeen kirjoitat kirjeen kuvernöörille että hän määräisi ispravnikan ottamaan selkoa tilanhoitajasi käytöksestä. Kirjoita esimerkiksi seuraavaan muotoon: "Teidän ylhäisyytenne suvaitkoon osoittaa suurta isällistä huolehtivaisuuttansa ja katsahtaa armeliaisuuden lempeällä silmällä siihen välttämättömään, minua uhkaavaan mitä hirveimpään onnettomuuteen, mikä minulle tapahtunut on minun tilanhoitajani väkivaltaisten tekojen tautta, sekä siihen äärimmäiseen rappiotilaan, jonka alaiseksi minun nyt välttämättä sortua täytyy vaimoni ja alaikäisten lasteni kanssa, jotka näinmuodoin jäävät ilman minkäänlaista huolenpitoa ja leivänpalaa, — kahdentoista alaikäisen lapsen kanssa..."

Oblomov naurahti.

— Mistä minä otan niin paljon kakaroita, jos pyytävät näyttämään lapsia? sanoi hän.

— Ole sinä vaiti ja kirjoita vain "kahdentoista alaikäisen lapsiraukan kanssa"; se sutkahtaa sivu korvien, kukaan ei sitä tule tutkimaan, sitävastoin tuntuu kirje täten "luonnolliselta"... Kuvernööri antaa sitten kirjeen sihteerillensä, mutta sinä olet samaan aikaan kirjoittanut myöskin hänelle, tietysti panemalla sisään vähän voidetta..., hän sitten järjestää asiat. Ja kirjoita ja pyydä myös naapureitasi; ketä niitä sinulla siellä onkaan?

— Dobrinin asuu siellä lähinnä, tiesi Oblomov: — minä olen usein hänet täällä tavannut, mutta nyt hän on siellä.

— Niin, pyydä myös häntä ja kirjoita kohteliaasti näin: "Täten teette te minulle tosi veljeyden sydämmellisen palveluksen ja kiinnitätte minut lämpimästi itseenne, kuten oikea kristitty, kuten oikea ystävä ja kuten oikea naapuri." Ja liitä kirjeeseen joku pietarilainen vieraslahja ... esimerkiksi hyviä sikaareja. Tällä tavalla on sinun menetteleminen, muuten et mihinkään pääse. Voi rappioonjoutunutta miesparkaa! Ollappa minulla tilanhoitaja, joka tuollaiset tanssit olisi toimittanut, niin jumaliste minä häntä lölyttäisin! — Milloinka sinne lähtee posti?

— Ylihuomenna, vastasi Oblomov.

— Istu siis pöytään ja kirjoita heti!

— Sehän lähtee vasta ylihuomenna. Kerkeäähän kirjoittaa vielä huomennakin, huomautti Oblomov. — Vaan kuulehan, veli Mihei Andreitsh, lisäsi hän sitten; — suorita nyt loppuun asti "laupeudentyösi", niin minä hankin päivällispöytäsi vielä kalaakin tai jotain lintua...

— Mitä tarkoitat? kysyi Tarantjev.

— Että istuisit alas ja kirjoittaisit minun puolestani. Kauvankos sinulla aikaa menee kolmea kirjettä rapostaessa? Sinähän osaat kertoa niin "luonnollisesti" ... lisäsi hän koettaen salata hymyään: — ja sitten kaiken puhtaaksikirjoittaa hän, tuo Ivan Alekseitsh...

— Vie sun suutari, millaisia päähänpistoja! vastasi Tarantjev: — ettäkö minä tässä sinulle kirjuriksi? Kolmatta päivää olen jo itsekkin virastossani kirjoittamatta: minulla näet, niinpian kun istahdan, alkaa vasemmasta silmästä kyynel jorottaa, se on nähtävästi ajetuksissa, ja veri nousee heti päähän, kun kumarrun... Vaan sinä, veli Ilja Iljitsh, olet laiskuri, suuri laiskuri sinä olet ja rappioon sinä joudut niin että romahtaa...

— Ah tätä surkeutta, jospa edes Andrei kohta saapuisi! huokasi Oblomov: — hän se kaiken korjaisi...

— Etkös parempaa hyväntekijää keksinyt, keskeytti hänet Tarantjev: — vai se kirottu saksakko, se viekas konna!...

Tarantjevilla oli jonkunlainen vaistomainen vastenmielisyyys kaikkia muukalaisia kohtaan. Hänen silmissään olivat ranskalainen, saksalainen, tai englantilainen samoja käsitteitä kuin roisto, petturi, kavaltaja tai ryöväri. Hän ei tehnyt eroitusta edes kansallisuuksien välillä, ne olivat kaikki hänen silmissään yhdenlaiset.

— Kuule, Mihei Andreitsh, alkoi vakavanankarasti Oblomov: — minä olen sinua jo ennenkin pyytänyt hillitsemään pahaa kieltäsi, varsinkin minulle läheisen ihmisen suhteen...

— Läheisen ihmisen suhteen! tiuskasi Tarantjev todellisella vihalla. — Mikä lemmon sukulainen se sinulle sitten on? Koko maailmahan tietää että hän on — saksalainen.

— Hän on paljon läheisempikin kuin mikään sukulainen: minä olen yhdessä hänen kanssaan kasvanut, käynyt koulua, enkä minä salli hänestä mitään hävyttömyyksiä...

Tarantjev kävi tulipunaiseksi kiukusta.

— Vai niin! Jos sinä vaihdat minut tuohon saksalaiseen, sanoi hän: — niin minä en enää ikinä astu sinun kynnyksesi yli.

Hän pani hatun päähänsä ja meni ovelle. Oblomov lauhtui silmänräpäyksessä.

— Sinun velvollisuutesi olisi kunnioittaa häntä minun ystävänäni ja varovaisemmin lausua ajatuksesi hänestä — siinä kaikki, mitä minä sinulta vaadin. Se ei suinkaan ole sinun puoleltasi liian suuri palvelus! puheli hän.

— Kunnioittaa saksalaista? väitti mitä suurimmalla halveksumisella Tarantjev. — Mistä syystä?

— Olen sinulle jo sanonut että tekisit sen edes siitä syystä, että hän on yhdessä minun kanssani kasvanut ja koulua käynyt.

— Entäpä nyt tärkeäkin syy! Kuka tässä ei olisi jonkun kanssa kouluja käynyt?...

— Jos se mies nytkin olisi täällä ollut, niin hän aikoja sitten olisi pelastanut minut kaikista näistä ikävyyksistä vaatimatta mitään portteria tai samppanjaa... sanoi Oblomov.

— Vai niin! Sinä nuhtelet minua? Piru sitten vieköön sinut sekä sinun portterisi ja samppanjas! Tuoss' on, ota rahasi... Kumma paikka, mihin minä ne olen pistänyt? mihinkä hiiteen minä ne olen työntänyt ne kirotut killingit, koska en niitä löydä!

Hän huhtasi taskustaan jonkun rasvatahraisen, täyteenkirjoitetun paperipalan.

— Ei se tämä ollut! sähisi hän. — Mihinkä minä

Hän penkoi ja kaiveli läpi kaikki taskunsa.

— Älä huoli rasittaa itseäsi liiaksi, ei sinun tarvitse niitä etsiä! virkkoi Oblomov: — enköhän minä sinua moiti, minähän vain pyydän sinua käyttämään säädylisempää puhetapaa miehestä, joka on minulle niin likeinen ja joka niin paljon on tehnyt minun tähteni...

— Vai paljon? väitti Tarantjev ilkeän ivallisesti. — Odotahan, niin hän tekee sinulle vieläkin enemmän — tottele sinä vain häntä!

— Missä mielessä sinä tämän minulle sanot? kysyi Oblomov.

— Siinä mielessä minä sen sanon että sitten kun tuo sinun saksalaisesi on sinun nahkasi nylkenyt, niin tulet sinä tietämään, mitä on vaihtaa oman kansalaisensa, oikean venäläisen miehen, kaikenlaisiin maankulkijoihin...

— Kuule, Mihei Andreitsh ... yritti Oblomov häntä keskeyttämään.

— Ei ole mitään kuulemista, minä olen kuunnellut tässä jo tarpeeksi ja sietänyt kaikellaista katkeruutta sinun käytöksesi tähden. Jumala sen tietää, kuinka paljon loukkausta olen kärsinyt... Eikös niin vain ollut, luulen ma, että hänen isällään ei Sachsenissa ollut leivän kimpalettakaan suuhun panna, vaan saapui siksi tänne Venäjälle nenä pystyssä nuuskimaan...

— Mikset sinä anna kuolleitten olla rauhassa? Mitä pahaa hänen isänsä sinulle on tehnyt?

— Molemmat ovat minulle pahaa tehneet sekä isä että poika, haukkui Tarantjev heilauttaen kättään. — Oma isäni ei suinkaan suotta neuvonut minua olemaan varuillani näitä saksalaisia vastaan ja hän se mies oli, joka ihmiset tuns!

— Mitä sinulla sitten on esimerkiksi isää vastaan muistuttamista? kysyi Ilja Iljitsh.

— Sitä, että kun hän saapui meidän lääniimme, niin ei hänellä ollut edes päällystakkia päällään, vaikka oli syksy, ja ainoastaan yhdet kengänlönttöset oli hänellä silloin jalassa, mutta siellä hän

yht'äkkiä jätti pojalleen suuren perinnön, niin mitäs tämä merkitsee?

— Pojan perintö oli kaikkiansa neljäkymmentä tuhatta. Jonkun verran sai isä myötäjäisinä vaimonsa kanssa, mutta kaiken muun oli hän hankkinut joko lapsia opettamalla tai maatilaa hoitamalla: siitä ne hyvät tulot. Uskotko nyt että isä oli rehellinen mies? Mitäs sinulla on poikaa vastaan valittamista?

— Kiltti poika! Yht'äkkiä on hän isänsä neljästäkymmenestä tuhannesta luonut kolmensadan tuhannen pääoman ja virka-arvossa hän pian kiipeää — hovineuvokseksi, ja oppinut hän on kuin pahuus... ja aina vain matkustelee. Joka paikkaan se ovela kerkeää! Tekeekös oikea kunnan venäläinen mies ikinä kaikkea sitä, mitä tämä? — Venäläinen mies valitsee yhden ainoan alan eikä edes siinä kiirettä pidä; kun häntä nyt noin vain suunnillensa, hiljallensa tehdä töhertää minkä tekee, niin on jo hyvä; mutta tämä: vie ja vilistä! — kaikki käy kuin masinalla! Jos hän edes olisi ryhtynyt hyviin viina-afääreihin, niin voisihan ymmärtää, niistä ne rikkaudet tulevat, mutta vielä mitä — hyi perhana sentään. Se ei ole rehellistä peliä! Minä haastaisin mokomat käräjiin! Piru tiesi, missä se nytkin maleksii! — pitkitti Tarantjev. — Ja mistä syystä se oikeastaan matkustelee siellä ulkomailla?

— Oppia hän tahtoo: nähdä, kuulla ja tietää kaikki.

— Vai oppia! Eivätkö vielä ole häntä tarpeeksi opettaneet? Mikä on tarkoitus? — Valehtelee se sinulle vasten naamaasi, älä usko häntä. Petkuttaa sinut nenänsä edessä kuin pienen kakaran. Vai oletko kuullut oikeain aikaihmissen koskaan mitään opettelevan? Kuulkaa päältä, mitä se lörpöttelee. Rupeaako nyt oikea hovineuvos koulupojan tavalla jotakin oppimaan? Sinä itsehän olet ennen koulua käynyt, vaan käytkös vielä? Ja tuo tuossa (hän viittasi Aleksejeviin) käykös hänkään? Tai opetteleekos hänen sukulaisensakaan enää mitään? Kuka kunnan ihminen tarvitsee jotakin oppia? Vai niin että sielläkö saksalaisessa koulussa hän muka nyt istuu ja pännää päähänsä läksyjä? Valehtelee se viettävä! Minä olen kuullut että hän on sinne matkustanut jotakin konetta tarkastamaan ja tilaamaan: nähtävästi on se semmoinen puserrusmasina, jolla hän aikoo väärentää venäläistä rahaa! Siperiaan minä hänet lähettäisin... Hänellä on jonkinlaisia osakkeita... Hyi hemmetti niitä iankaikkisia osakkeita, minä en siedä niistä kuulla puhuttavankaan!

Oblomovilta pääsi äänekäs nauru.

— Mitä sinä siinä hampaitasi näyttelet? Enkö minä tässä muka puhu totta? kinesi Tarantjev.

— No, jättäkäämme tämä asia, — keskeytti hänet Ilja Iljitsh. — Mene sinä nyt Herran nimessä sinne, jonne olit menossakin; minä kyllä Ivan Aleksejevitchin kanssa kirjoitan kaikki puheenaolleet kirjeet ja koetan mitä pikimmin piirtää paperille tuon korjaus-suunnitelman. Nythän todellakin sopii näin yksissä neuvoin se tehdä...

Tarantjev oli jo menossa etehiseen, mutta kääntyikin yht'äkkiä taas takaisin.

— Unohdin tykkänään! Sehän minun oikea asiani olikin tänne tullessani aamulla — alotti hän, ja kaikki karheus hänen käytöksestään oli nyt kadonnut. — Se on näet sillä tavalla että minua on huomenna kutsuttu eräisiin häihin: Rokotov menee naimisiin. Hyvä veli, lainaa sinä minulle frakkiasi; niinkuin näet, on omani hiukan kulunut...

— Frakkiako? sanoi Oblomov rypistäen kasvojansa tämän uuden vaatimuksen kuullessaan. — Eihän minun frakkini sinun päällesi mahdukkaan...

— Mahtuu kyllä, miksei mahtuisi? keskeytti Tarantjev. — Koetinhan kerran sinun takkiasikin, muistatko, ja se oli aivan kuin minulle tehty. Sakariias! hoi Sakariias! Tules tänne, vanha elukka! huusi Tarantjev.

Sakariias mörähti kuin karhu häkissänsä, mutta ei tullut esiin.

— Kutsu häntä, Ilja Iljitsh. Mikä kuhnuri hän sinulle on palvelijaksi? haukkui Tarantjev.

— Sakariias! huusi nyt Oblomov.

— Ääh — lempoako ne siellä...! kuului etehisestä yhdessä sen rymäyksen kanssa, kun Sakariias taas hyppäsi alas uuninlavitsalta.

— No, mitä teille pitää? kysyi hän kääntyen Tarantjeviin.

— Tuo tänne minun musta hännystakkini! komensi Ilja Iljitsh. Tämä Mihei Andreitsh tahtoo koetella, sopiiko se hänen päällensä: hänen täytyy näet huomenna mennä häihin...

— En anna hännystakkia! lausui Sakariias päättäväisesti.

— Kuinka sinä uskallat vastustaa, kun herrasi káskee? huudahti Tarantjev. — Mikset sinä Ilja Iljitsh, lähetä häntä kuritushuoneeseen?

— Kylläpä sinä ... vanhaa ukkoako tässä vielä kuritushuoneeseen! virkkoi Oblomov. — Kuule Sakariias, älä ole niin itsepäinen, vaan anna tänne se frakki!

— Enkä anna! vastasi kylmästi Sakariias. — Tuokoon hän ensin takaisin liivin ja paidan, mitkä on meiltä ottanut: jo viidettä kuukautta ne siellä ovat vieraisa. Silloinkin hän ne näinikään pyysi nimipäiviksi, tai lempo sen muistakoon miten sitä nimitteli... Se liivi oli sametista ja paita oli hienoja hollanninpaitoja: kaksikymmentä viisi ruplaa se maksaa... Mutta frakkia en anna!

— Hyvästi sitten! Ja perhana olkoon teidän kanssanne sillä aikaa! päätti Tarantjev sydän täynnä sappea uloslähtöä tehden ja uhaten Sakariiaista nyrkillään.

— Ole varma, Ilja Iljitsh, minä vuokraan sinulle asunnon — kuuletkos? lisäsi hän.

— No, hyvä on, hyvä on! huusi Oblomov kärsimättömänä vastaan ainoastaan siten päästäkseen hänestä erilleen.

— Ja kirjoita sinä niinkuin olen sanonut, jatkoi Tarantjev ovella: — äläkä unhoita kirjoittaa kuvernöörille noista kahdestatoista alaikäisestä, jotka ovat "toinen toistaan pienempiä". Ja pidä huoli siitä että soppa on täsmälleen kello 5 pöydässä! Miksi et ole käsenyt valmistaa piirakkaa?

Mutta Oblomov ei enää vastannut. Jo kotvan aikaa oli hän kuulematta häntä, ummistaen silmänsä ja mietiskellen jotakin muuta.

Tarantjevin poismentyä vallitsi huoneessa kymmenkunnan minuuttia mitä syvin hiljaisuus, jota ei mikään häirinyt. Kaikki nämät tapahtumat: tilanhoitajan kirje, uhkaava asunnonmuutto sekä Tarantjevin rähisevä käytös olivat vaikuttaneet Oblomovissa mielenliikutuksen, joka häntä raukasi. Vihoviimein kuului hänen suustaan raskas huokaus.

— Miksi te ette kirjoita? kysyi Aleksejev hiljaa. — Minä teroittaisin teille kynänkin...

— Teroittakaa ja menkää Jumalan nimessä sitten tiehenne jonnekin ...äänsi Oblomov. — Minä tahdon työskennellä ensin yksikseni, ja te voitte sitten jälkeen päivällisen kirjoittaa puhtaaksi.

— Sehän sopii vallan mainiosti, vastasi Aleksejev.

— Tosiaankin, minä tässä teitä vielä saattaisin häiritä jotenkin työssänne... Parasta että menen tästä sanomaan muille etteivät tarvitsekkaan meitä odottaa Katariinanhoville. Jääkää hyvästi siksi aikaa, Ilja Iljitsh!

Mutta Ilja Iljitsh ei häntä kuullut. Vedettyään säärensä kokoon oli hän painunut melkein makuulleen nojatuoliinsa ja alakuloisena vaipunut puolittain uneen, puolittain syvään mietiskelyyn.

5.

Ilja Iljitsh Oblomov, syntyään venäläinen aatelismies ja arvonimeltään kolleegisihteeri, oli asunut Pietarissa jo kaksitoista vuotta, kertaakaan sieltä muualle liikkumatta.

Alussa, kun vanhemmat vielä elivät, oli hän mahtunut asumaan kahteenkin huoneeseen ja tyytynyt ainoastaan maalta tuotuun palvelijaansa Sakariiakseen. Mutta isänsä ja äitinsä kuoleman jälkeen tuli hän ainoaksi hallitsijaksi kolmellesadalle viidellekymmenelle sielulle, mitkä jäivät hänelle perinnöksi eräässä kaukaisimmasta lääneistä, melkeinpä Aasian rajoilla. Sensijaan että ennen oli saanut viisi, sai hän nyt seitsemästä aina kymmeneentuhanteen ruplaan tuloja pankkiseteleissä ja siksipä hänen elämänsä nyt muodostui toisellaiseksi ja paljon leveämmäksi. Hän vuokrasi itselleen isomman asunnon, otti oman kokin, yritti mukavuutekseen pitää vielä parihevosiakin.

Silloin oli hän vielä nuori ja, jos onkin mahdotonta sanoa että hän silloinkaan oli oikein elävä, niin oli hän ainakin elävämpi kuin mitä nyt oli. Silloin oli hän vielä täynnänsä kaikenlaisia harrastuksia ja toiveita, odotti paljon sekä kohtalolta että omalta itseltään ja pyrki aina johonkin elämän työhön — tietysti ennen kaikkea tullakseen virkamieheksi, mikä oli ollutkin tarkoituksena hänen Pietariintulollaan. Sitten oli hän ajatellut myös jotain osaa seuraelämässä, jonka hän, Oblomov, oli suorittava, sekä vihdoinkin kaukaisessa perspektiivissä — kun nuoruuden vuodet jo vaihtuivat kypsyneeseen ikään, välkkyi ja hymyili hänen mielikuvituksessaan perhe-elämän onni.

Mutta päivä päivältä kului, vuodet vuosien perästä vierivät pois, nuoruuden ihohaivenet muuttuivat karkeaksi parraksi, silmien kirkkaat tulet vaihtuivat himmeiksi pisteiksi, vartalo pyöristyi paksuksi ja kömpelöksi, hiukset alkoivat armahtamatta harveta, kolmenkymmenen ikä romahti hartioille, mutta mies ei ollut liikahtanut askeltakaan mihinkään päin, vaan seisoi yhä arenansa kynnyksellä — samalla paikalla, missä oli seisonut jo kymmenen vuotta ennen.

Mutta yhä hän aikoi ja valmisteli elämäänsä alottamaan, yhä hän piirusteli aivoissansa tulevaisuutensa kukkaista kuvakaavaa, mutta jokaisen vuoden vilahtaessa päänsä päällitse oli hän pakoitettu aina jotakin muuttamaan tai poistamaan tässä kuvakaavassaan.

Elämä jakaantui hänen silmissään kahteen puoliskoon: toisessa uhkasi häntä työnvaiva ja ikävyys — nämät olivat hänelle samoja käsitteitä; — toisessa taas hymyili häntä vastaan lepoa, tyyneyttä ja rauhallista iloa. Kun hän siis aloitti virkamiesuransa, kohtasivat häntä tässä suhteessa suuret pettymykset.

Kasvatettuna maalaiselämän hemmoittelevissa helmoissa, leppoisten, lämminten luonteiden ja kotitapojen turvissa, kulkien kahdenkymmenen vuoden kuluessa syyleilyksestä toiseen omaisten, ystävien ja tuttavien kesässä, oli hän siihenmäärin perheellisten vaikutusten ja vaatimusten lävitsetunkema, että tuleva virkapalveluskin hänelle kuvautui jonkunlaisena perheellisenä toimena, esimerkiksi tuollaisena laiskanmukavana tulojen ja menojen muistiinkirjoittamisena vihkoon, kuten isä siellä kotona oli tehnyt.

Hän oli kuvitellut mielessään että virkamiehet samassa virastossa muodostivat keskuudessaan kiinteän, ystävällisen veljes-perheen, joka uupumatta piti huolta keskinäisestä rauhallisuudesta ja suloisesta ajanvietosta ja ettei virastossa käyminen ollut mikään pakollinen velvollisuus, jota joka päivä täytyisi noudattaa, vaan että jos esimerkiksi ulkona satoi lumiräntää tai oli kuuma päivänhelle tai itse vain sattui olemaan huonolla tuulellakaan, niin jo moiset seikat olivat kyllin päteviä ja laillisia esteitä niin että semmoisina päivinä sai olla vapaasti poissa.

Mutta kuinka hänen sydäntänsä karvastelikaan, kun hän palvelukseen tultuansa näki, että pitää olla vähintäänkin maanjäritys ennenkuin terveän virkamiehen sopii olla saapumatta virastoonsa, mutta maanjärityksiä niitä ei valitettavasti Pietarissa juuri sattunut; kova tulva luonnollisesti voi myös olla pätevänä esteenä poisjäämiseen, vaan niitäkin tapahtui liian harvoin.

Vielä enemmän alkoi Oblomovia arveluttaa, kun hänen silmissään rupesi vilisemään paperikääröjä päällekirjoituksella *tärkeä* ja *hyvin tärkeä*, kun hänet toimitettiin tekemään kaikenlaisia tiedusteluja, tutkimuksia, pöytäkirja-otteita, kaivelemaan asiakirjoja, kirjoittamaan kahdensormen paksuisia pinkkoja, joita ikäänkuin pilkalla nimitettiin tuolla vaatimattomalla nimellä "asiakirjoja". Sitäpaitsi vaadittiin kaikkea niin pian, kaikella oli semmoinen tulinen kiire ja hoppu jonnekin, ei mihinkään pysähdytty: tuskin on ehtinyt päästää käsistään yhden asian, kun jo kiihkeästi tartutaan toiseen, ikäänkuin kaikki voima nyt siihen tarvittaisiin, ja heti kun se taas on valmiiksi saatu, niin se unhoitetaan, ja syöstään kolmanteen — eikä näistä ikinä loppua tule.

Pari kertaa keskellä yötäkin oli hänet hätistetty ylös tekemään "ulosvetoja" ja joskus oli häntä vahtimestari ajanut takaa vieraistakin — yhä vain näiden iankaikkisten otteiden tähden. Kaikki tämä oli vaikuttanut hänessä kauhua ja suurta ikävystymistä.

— Milloinka elää? Milloinka saa rauhassa elää? hoki hän alati huoaten.

Viraston päälliköstä oli hän siellä kotona maalla aina kuullut kerrottavan, että tämä se on vallanalaisilleen aivan kuin isä ja sentähden oli hän muodostanut itselleen tästä henkilöstä mitä hymyilevimmän ja mitä perheenomaisimman käsityksen. Hän oli kuvailut hänet mielessään jonkinlaiseksi toiseksi isäksi, joka aina ja kaikkialla asian puolesta tai asian vuoksi puuhaili ja mietti, miten parhaiten palkitseisi alaisiaan sekä piti hellää huolta ei ainoastaan heidän kaikista tarpeistaan, vaan myös heidän huvituksistaan ja mieliteoistaan. Ilja. Iljitsh ajatteli että herra tirehtööri siinä määrin syventyisi alaistensa asemaan että isällisesti itsekultakin aina kyselisi: kuinka esimerkiksi tämä oli nukkunut yöllä, miksi hänen silmänsä näyttivät niin himmeiltä ja surullisilta ja eikö päätä pakottanut?

Mutta julmasti paljastui tämä pettymys jo hänen ensimmäisenä palveluspäivänään. Päällikön saapuessa virastoon syntyi näet huoneessa juoksua ja hälinää, kaikki hämmentyivät, siinä potkittiin ja töykittiin toinen toistansa, moniaat sovittelivat pukujaan peljäten etteivät olisi muka tarpeeksi hyvät näyttäytyäkseen herralleen.

Tämä tällainen, kuten Oblomov sen myöhemmin merkille pani, johtui siitä että niitä on olemassa päälliköitä, jotka viranalaistensa aina mielen tylsyyteen saakka säikähtyneissä kasvoissa — kun nämät hyppäävät heitä vastaanottamaan — näkevät ei ainoastaan kunnioitusta itseänsä kohtaan, vaan myös virka-intoakin, vieläpä joskus erityistä suurta kykyä ja kuntoa palveluksessa.

Ilja Iljitshin puolestaan ei kuitenkaan tarvinnut näin pelätä omaa päällikköään, joka oli hyvä ja miellyttävä mies käytökseltään: ei hän koskaan tehnyt kenellekään mitään pahaa ja virkamiehet olivat häneen sangen tyytyväiset eivätkä suinkaan voineet toivoa itselleen toista parempaa. Sillä ei milloinkaan hänen suustaan pahaa sanaa kuultu, ei kenenkään edessä hän tiuskaissut eikä melua nostanut; ei koskaan hän mitään vaatinut, vaan kaikkea hän ainoastaan pyysi. Jos asiakirja oli laadittava, niin hän sitä — pyysi, jos hän tahtoi vieraisiin luokseen, niin hän — pyysi, jos arestissaistuminen oli välttämätöntä, niin hän yhä vain — pyysi. Ei koskaan hän sanonut ketään sinuksi, vaan käytti aina sanaa "te" puhuttelipa sitten yhtä erikseen tai kaikkia yhteensä.

Mutta kuitenkin kaikki vallanalaiset ikäänkuin arastelivat jotakin päällikön läsnäollessa, ja silloin kun tämä heiltä jotakin lempeästi kysyi, eivät he vastanneet hänelle omalla, vaan jollakin toisella äänellä, sellaisella, jolla eivät muiden kanssa koskaan puhuneet.

Ja tietämättä oikeastaan miksi, kävi Ilja Iljith itsekin araksi, kun päällikkö sattui tulemaan siihen huoneeseen, jossa hän kirjoitti, ja häneltäkin alkoi oma äänensä kadota, ja sen sijaan ilmestyi joku toinen, tuollainen iljettävän hienosteltu — niin kohta kun tirehtööri rupesi häntä puhuttelemaan.

Sanomattomasti kärsi siis Ilja Iljitsh kauhua ja tuskaa näinkin hyvän ja siivoluontoisen päällikön palveluksessa. Jumalatiesi, millainen hänen tilansa olisi ollutkaan, jos hän olisi joutunut ankaran ja vaateliaan herran alaiseksi.

Näin palveli Oblomov mitenkuten kaksi vuotta; kukatiesi olisi hän kitkuttanut vielä kolmannenkin siihen asti että olisi saanut vakinaisen viran, jollei erityinen tapaus olisi saattanut häntä hylkäämään virkaansa varemmin.

Hän tuli nimittäin kerran lähettäneeksi erään tärkeän asiakirjan Astrakanin asemesta — Arkangeliin. Virhe tuli ilmi ja syyllistä ruvettiin etsimään.

Kaikki muut odottivat uteliaisuudella, kuinka päällikkö kutsuu Oblomovin eteensä ja kuinka hän rauhallisesti ja kylmästi tältä kysyy että "tekö sitä olette lähettänyt ne paperit Arkangeliin?" ja kaikki olivat neuvottomat siitä, millaisella äänellä Ilja Iljitsh hänelle oli vastaava. Muutamat arvelivat ettei mies ollenkaan vastaa: ettei hän *voi* mitään vastata!

Ja katsahtaessaan muiden naamoihin, Ilja Iljitsh itsekin peräti säikähti, vaikka sekä hän että kaikki muut hyvin tiesivät että päällikkö rajoittuisi ainoastaan huomautuksen tekemiseen. Mutta sankarimme oma omatunto oli paljon ankarampi kuin johtajan tuleva nuhde.

Sentähden Oblomov ei hirvennyt odottaa ansaittua rangaistusta, vaan meni kotiin — ja lähetti lääkärintodistuksen.

Tässä todistuksessa oli sanottu seuraavasti: "Minä allekirjoittanut todistan, liittämällä sinetin, että kolleegisihteeri Ilja Oblomovia vaivaa *sydämmen paisumus ja laajennus mainitun elimen vasemmanpuolisessa kammiossa* (Hypertrophia cordis cum diletatione ejus ventriculi sinistri) sekä kroonillinen tauti maksassa (hetitis), uhaten kehittyä vaaralliseksi sairaan terveydelle ja koko elämälle, mitkä taudinkohtaukset, niinkuin otaksua täytyy, johtuvat jokapäiväisestä virastossa käynnistä. Sentähden, estääkseni näitä sairauden puuskia uudistumasta ja lisääntymästä, katson minä tarpeelliseksi joksikin aikaa lakkauttaa herra Oblomovin virastossa käymiset ja ylipäänsä määrään hänelle pidättymistä henkisestä rasituksesta ja kaikesta muustakin työstä."

Mutta tämä ei pitemmäksi aikaa auttanut: täytyihän lopulta tulla terveeksikin — vaan siinä oli taas perspektiivissä tuo jokapäiväinen marssi virastoon. Tätä ei Oblomov kestänyt, vaan lähetti erohakemuksen. Niin se päättyi — eikä se sitten enää koskaan uudistunut tämä hänen valtiollinen uransa.

Hänen näytelmäosansa seuraelämän piirissä näytti sitävastoin onnistuvan paremmin.

Ensi-aikoina, kun hän oleskeli Pietarissa ja oli iältään vielä nuori, vilkastuivat levolliset piirteet hänen kasvoissaan paljon useammin, silmät säteilivät kauvemman aikaa kerrallaan elämänhalun tulta ja niistä loisteli toivoa ja voimaa. Hän riehahteli niinkuin kaikki muutkin, rinta täynnä riemua, ilahtui tyhjästä ja tyhjän tähden myös kärsi.

Mutta kaikki tämä oli tapahtunut kauvan sitten, siihen hempeään aikaan, jolloin mies jokaisessa toverissaan aavistaa vilpittönty ystävää, ja rakastuu melkein jokaiseen naiseen, joka eteen sattuu ja on kenelle tahansa valmis tarjoamaan kätensä ja sydämensä, mikä monelle onnistuuakin, usein suureksi tuskaksi sitten koko myöhemmälle elämälle.

Näinä autuuden päivinä oli Ilja Iljitshinkin osaksi kauniimman sukupuolen parvesta singahtanut monta sametinpehmoista, vieläpä himokastakin silmäniskua, lukematon joukko paljon lupaavia

hymyilyjä, pari kolme suudelmaa ilman privilegiumia sekä vielä useampia ystävällisiä kädenpuristuksia aina kyyneliin pusertuvine lemmenuskineen.

Mutta ei hän koskaan antautunut kaunotarten vangiksi, ei koskaan ollut heidän orjansa eikä myöskään mikään heidän innokas ihailijansa tai kumartajansa jo yksistään senkin vuoksi että lähestyäkseen naisia tarvittiin paljon puuhaa ja juoksua. Oblomov rajoittui enimmäkseen ihailemaan heitä kauvempaa, kunnioitettavan välimatkan päästä.

Harvoin kohtalo häntä töykkäsi keneenkään naiseen seuraelämän piirissä niin kovasti, että hän siitä olisi voinut leimahtaa tuleen joksikin päiväksi ja pitää itseään rakastuneena. Sentähden hänen lemmenvaiheensa eivät koskaan kehittyneetkään romaaniksi, vaan ne pysähtyivät jo alkuunsa ja viattomuuteensa sekä olivat yksinkertaisuudessaan ja puhtautessaan niiden lemmenarainain vertaiset, jotka kuuluvat kasvu-iässä oleville tytöille venäläisissä pansiooneissa.

Kaikista ensin hän karttoi noita kalpeita, surullisia, suurimmaksi osaksi mustasilmäisiä neitoja, joiden katseissa kuvastuvat "tuskalliset päivät ja läpi valvotut yöt", noita impiä kenellekkään tuntemattomine sisällisine murheineen ja riemuineen, joilla aina on jotakin salaista uskottavaa, sanottavaa, ja kun näiden on se sanominen, niin ne vavahtavat ja tyrskähtävät äkillisiin kyyneliin, sitten yht'äkkiä kiertävät kätensä kiihkeästi ystävättärensä kaulaan, katsovat kauvan silmiin, senjälkeen ylös taivaalle ja selittävät että heidän elämänsä on tuomittu ikuiseen kiroukseen, ja toisinaan kaatuvat tainnoksiinkin lattialle. Sellaisten naisten ohitse meni hän aina suurella pelvolla. Hänen sielunsa oli vielä puhdas ja neitseellinen; kentiesi sekin alussa oli odotellut omaa lempeänsä, tunteen tukeansa, omaa hehkuvaa himoansa, vaan sitten vuosien vieressä lakannut odottamasta ja joutunut epätoivoon...

Vielä kylmemmät hyvästit oli Oblomov heittänyt ystäväparvelleen. Heti kun oli saanut tilanhoitajaltaan ensi kirjeensä hallasta ja katovuodesta, vaihtoi hän ensimmäisen ystävänsä — kokin — keittäjäntäreen, möi senjälkeen hevosesensa ja päästi lopulla luotaan kaikki muutkin suosikit.

Ei häntä juuri mikään enää vienyt pois kotoa, vaan päivä-päivältä hän yhä lujemmin tähän asuntoonsa kiintyi.

Alussa kävi hänen raskaaksi olla koko päivän puettuna, sitten laiskistui hän syömästä päivällistä vieraisissa, paitsi lähempäin tuttavain luona, tavallisesti jonkun vanhanpojan talossa, jossa saattoi ottaa kaulukset pois kaulastaan, päästää liivit auki napeista, vieläpä vähän "leväyttää lonkkiaan" ja tuntikaudeksi nukahtaa sohvalle.

Pian hän kyllästyi seuraelämänsä illanviettoihin: niitä varten kun aina piti pukeutua hännystakkiin ja ajattaa partansa joka-ikinen päivä.

Hän oli lukenut jostakin että ainoastaan aamulla nousevat usvat ovat ihmiselle terveelliset, mutta illan sumut sängen vahingolliset, ja rupesi pelkäämään kosteutta.

Huolimatta kaikista näistä kummallisuuksista, onnistui hänen ystävänsä Stolzin kuitenkin raahata hänet ihmisiin, mutta Stolz matkusti usein pois Pietarista, milloin Moskovaan, Nishnij Novgorodiin, milloin Krimiin tai ulkomaille — ja ilman häntä vajosi Oblomov jälleen korviaan myöten yksinäisyyteen ja erakkuuteensa, mistä hänet olisi voinut päästää ainoastaan joku tavaton tapahtuma jokapäiväisten elämänilmiöiden sarjasta, mutta mitään tämän kaltaista ei sattunut eikä sellaista näkynyt olevan odotettavissa edessäkään päin.

Kaikkeen tähän liittyi vuosien kuluessa jonkunlainen lapsellinen arkuus ja ikäänkuin pelko ja odotus että kaikki, mikä ei kuulunut hänen jokapäiväisen elämänsä piiriin, tuottaa jotain pahaa ja vaarallista — seuraus luonnollisesti siitä että kokonaan oli vieraantunut monenkaltaisista ulkoapäin tulevista vaikutuksista.

Häntä ei esimerkiksi peloittanut kattolautojen rytinä omassa makuuhuoneessaan: siihen oli hän tottunut. Ei hänen päähänsä myöskään pälkähtänyt, että alati suljettu ilma huoneessa ja tuo alituinen sisässäistuminen on miltei turmiollisempaa terveydelle kuin mikään yöllinen kosteus ulkona, ja että tämä jokapäiväinen vatsansa täyttäminen rasvaisella ruualla on asteettaista itsensämurhaamista. Sillä semmoiseen oli hän niin harjaantunut eikä sentähden sitä peljännyt.

Sitä vastoin ei hän ollut tottunut liikkeeseen eikä ihmispaljouteen, ei vilkkaaseen elämään eikä hälinään.

Suuressa ihmisjoukossa tunsikin hän vaikeaa hengenahdistusta, venheessä istua kömötti hän epävarmassa toivossa niin pian kuin mahdollista päästäksensä onnellisesti toiselle rannalle, ajaessaan vaunuissa pelkäsi hän kovasti jännittyneenä että hevoset pillastuvat ja paiskaavat hänet murskaksi vasten katukiviä...

Toisinaan valtasi hänet kummallinen hermollinen kauhistus: hän rupesi yht'äkkiä pelkäämään ympärillään vallitsevaa suurta hiljaisuutta tai pelkästään jotakin, niin, ei hän itsekään osannut selittää mitä — hän tunsu vain ikäänkuin muurahaisten juoksentelevan pitkin ruumistansa... Joskus hän taas säikähtyneenä rupesi tuijottamaan pimeään nurkkaan ikäänkuin odottaen että hänen leikkivä mielikuvituksensa toteutuu ja tuolta pimeästä hänen eteensä ilmestyy joku hirvittävä, ylenluonnollinen ilmiö...

Niin raukesi tyhjiin hänen vaikutusalaansa seuraelämänkin piirissä ja laiskasti heilautti hän kättään kaikille nuoruuden pettyneille toiveille, kaikille noille helläsurullisille, kirkkaille muistelmille, joista muutamilla ihmisillä vielä vanhoilla päivilläänkin sydän rinnassa sykähtelee.

6.

Milläs hän sitten oikeastaan aikansa kulutti kotona? Lueskelemallako, kirjoittelemallako vai muutenko tutkistelemalla jotakin?

Niin: jos kirja tai sanomalehti *sattuu* hänen käsiinsä, niin saattaa hän tosin sen läpikin lukea.

Jos hän saa kuulla jostakin merkillisestä teoksesta, syntyy hänessä kiihko siihen tutustua: hän kyselee ja pyytää kirjaa lukeakseen, ja jos se hänelle pian tuodaan, niin hän innokkaasti siihen ryhtyy ja hänen aivoissaan alkaa jo muodostua jonkunlainen käsitys sen pääsisällöstä... Vielä askel — ja se olisi hänelle jo selvinnyt, mutta katso miestä vetelystä; tuossa hän taas makaa seljällään tuijottaen tylsistyneenä kattoon ja kirja myös lepää siinä hänen vieressään loppuunlukemattomana eikä hän sitä ole ymmärtänyt...

Kyllästys näet valtasi hänet paljon voimakkaammin kuin viehätys: ei milloinkaan hän uudestaan ryhtynyt kerran näin hylkäämäänsä kirjaan.

Koulua oli hän kuitenkin käynyt niinkuin kaikki muutkin, s.o. ensin viidentoista vuotiaaseen asti kasvatustaloksessa, jonka jälkeen Oblomovin vanhukset pitkällisen riitelyn perästä olivat päättäneet lähettää pojan Moskovaan, missä Iljushka parka puoliksi väkisin sai seurata "tieteiden kurssia" loppuun asti.

Hänen arka ja apaattinen luonteensa esti näin häntä täydellisesti paljastamasta laiskuuttansa ja oikkujansa ollessaan vierasten ihmisten parissa sekä koulussa, jossa ei tehty mitään poikkeusta kotona hemmoteltujen poikien eduksi. Siellä täytyi hänen pakosta istua luokallansa ihan suorana ja kuunnella, mitä opettajat puhuivat, koskapa oli mahdotonta mitään muuta tehdä, ja hikipäissään vaivalla ja huokauksilla oppi siis hänkin ne läksyt, joita siellä annettiin.

Ja hän piti kaikkea tätä jonkunlaisena rangaistuksena, jonka taivas meille lähettää meidän syntiemme tähden.

Kun opettaja valmisti uutta läksyä ja etusormensa kynnellä seurasi kutakin luettavaa riviä, niin seurasi Ilja pojankin tuijottava silmä uskollisesti juuri niitä sanoja, jotka opettajan kynsi kulloinkin oli alleviivannut ja kauvemmas ei hän koskaan katsahtanut, ei mitään kysynyt eikä mitään selityksiä vaatinut. Hän tyytyi siihen, mitä vihkoon oli kirjoitettu, ilmaisematta tunkeilevaa uteliaisuutta silloinkaan kun ei kaikkea ymmärtänyt, mitä kuuli ja oppi.

Jos hänen jotenkin onnistui päästä erilleen kirjasta, jota nimitettiin tilastotieteeksi tai historiaksi tai valtiotaloudeksi, niin hän oli täydellisesti tyytyväinen.

Vaan kun Stolz kantoi hänen eteensä kirjoja, jotka vielä täytyi läpिलukea ennenopittujen lisäksi, silloin Oblomov pitkään ja vajajeten katseli häneen.

— Sinäkin, Brutus, minua vastaan! huokasi hän tarttuen ystävänsä tuomiin teoksiin.

Sillä luonnottomalta ja raskaalta tuntui hänestä tällainen rajoittamaton lukeminen.

Mitä hyvää oikeastaan oli kaikista näistä vihkoista, joihin sellainen paljous paperia, aikaa ja mustetta tuhlatiin? Mitä siunausta oli kaikista näistä oppikirjoista? Ja lopuksi, mitä hyötyä lähti tästä kuudenseitsemän vuoden erakkoelämästä, kaikista näistä ankaruuksista ja tutkisteluista, tästä alituisesta istumisesta ja nääntymisestä nenä kiinni kirjassa, kovasti kiellettyinä juoksemasta, telmimästä ja iloitemasta, koska ei muka koko oppimäärää vielä oltu suoritettu?

"Milloin elää?" kysyi hän jälleen itseltään: "Milloin vihdoinkin saa puhalttaa ulos kaiken tämän tietojen pääoman, minkä on sisäänsä hengittänyt ja josta suurin osa on elämälle tuiki tarpeeton.

Esimerkiksi valtiotalous, algebra, geometria — mitä kummaa hän niillä tekee siellä kotona Oblomovilassa?"

Ja itse historiankin lukeminen synnytti vain tuskaa: siinä sai oppia ja päähänsä pönttää kaikenmokia hädän hetkiä ja kurjuuden päiviä. Kas tuossa eräs onneton mies kokoaa kaikki voimansa, tekee työtä kuin hullu, riehuu ja reutoo, räökkää itseänsä julmasti, kärsien paljon, ja kaikki tämä nyt muka valmistaa onnen valoisia päiviä. No, ne tulevatkin — ja luulisi itse historiattarenkin nyt huokaisevan vaivoistansa ja heittäytyvän pylylleen päivänpaisteeseen nukkumaan... Mutta eipäs, mitä vielä! Taas on noussut mustia pilviä, taas on se, mikä rakennettiin, romahtanut alas, taas täytyy siinä tehdä työtä, hyöriä ja pyöriä... Eivät pysähdy ne onnen valoisat päivät, pois ne karkaavat — ja yhä rientää ja kiiruhtaa elämä jonnekkin kauvas, yhä ryskyy ja rytisee tämä kaikkijauhava mailman mylly!

Vakavamman kirjallisuuden lukeminen väsytti meidän sankariamme. Ei onnistunut syvien ajattelijain hänessä herättää janoa filosofisiin totuuksiin...

Sitävastoin olivat runoilijat kiinnittäneet hänen mieltään vilkkaammin: hän oli niiden lauluista tuntenut nuortuvansa niinkuin kaikki muutkin. Ja hänelläkin oli ollut tuo onnellinen, kaikessa hymyilevä elämän aikansa, jolloin nuoruuden voimat kukoistavat, jolloin on toivoa olemiseen ja halua kaikkeen hyvään ja uljaaseen on intoa, on toimeliaisuutta ... tuo voimakkaan sydämentykytyksen ja verevän valtasuonen armias ajankohta, jolloin pidetään riemastuneita puheita ja vuodatetaan makeallemaistuvia kyöneleitä. Silloin olivat järki ja sydän sopusoinnussa keskenään, silloin ravisti hän päähänsä kaiken uneliaisuuden, ja hänen sielunsa himoitsi tyydytystä vain työssä.

Stolz auttoi häntä käyttämään hyväkseen tätä kehitysaikaa, niin paljon kuin mahdollista oli sellaiselle luonteelle, jollainen hänen ystävänsä oli. Hän otti Oblomovin kiinni runoilijain haaveellisesta hautomisesta sekä sai häntä puolentoista vuotta pidetyksi aatteen ja tieteen terveellisen kurin alla.

Sillä vaikka hänkin oli täynnänsä nuoren haaveen riemukasta lentoa, niin osasi hän runoilijain lukemisessa löytää toisiakin tarkoituksia kuin pelkän nautinnon, ohjaten ystävänsä ankarammin sille tielle, jota elämässä oli eteenpäin kuljettava kohti tulevaisuutta, jonka viehätys ei siitä saanut vähentyä. Molemmat tulivat tästä niin liikutetuiksi että purskahtivat itkuun antaen toinen toisellensa juhlallisen lupauksen aina vaeltaaksensa pitkin sitä valoisata järjen polkua.

Stolzin nuoruuden into tarttui näin Oblomoviinkin saaden hänet hehkumaan janosta työskennellä tuon kaukaisen, vaan lumoavan tarkoituserän hyväksi.

Mutta elämän kukoistus kuihtui antamatta mitään hedelmiä. Oblomov ikäänkuin selvisi jonkunlaisesta juopumuksen huumauksesta ja ainoastaan Stolzin valvonnan alla hän enää silloin, tällöin luki jonkun kirjan, mutta ei sitäkään tavallista vauhtia, vaan varsin vitkallisesti ja ilman intressiä, laiskasti seuraten silmillänsä jokaista riviä.

Kuinka mieltäkiinnittävä tahansa oli paikka, mihin hän oli päässyt, niin hän sen silmänräpäyksessä jätti, jos hänet juuri sillä kohdalla tapasi päivälliskutsu taikka maatamenon hetki, ja hän työnsi kirjan nurinniskoin luotaan, lähtien päivälliselle tai puhalsi kynttilän sammuksiin ja pani rauhallisesti maata.

Kun hänelle annettiin ainoastaan ensi osa jotakin isompaa teosta, niin ei hän sen läpiluettuaan koskaan tiedustellut toista osaa, vaan jos sekin hänelle pyytämättä tuotiin, — niin hän hitaasti lueskeli sen lävitse. Mutta sittemmin jäivät häneltä myös ensimmäisetkin osat lukematta ja enemmän vapaa-aikansa kulutti hän nyt vain mököttämällä pöydän ääressä pää kyynärpäiden välissä, joskus hän kyynärpäiden asemesta käytti juuri samoja kirjoja, jotka Stolz oli hänen luettavakseen määrännyt.

Täten päätti Oblomov opillisen uransa. Se päivä, jona hän kuunteli viimeisen luentonsa, olikin hänen oppinsa oikea herkkulespylväs. Laitoksen johtaja vahvisti silloin allekirjoituksellaan hänen päästötodistuksensa ja piirsi kuten ennen opettaja, kynnellään, kirjaan sellaisen merkin sen reunaan, ettei sankarimme tästälähtien enää katsonut tarpeelliseksi millään tavalla laajentaa opillisiä tietojaan.

Hänen päänsä oli nyt ikäänkuin arkisto, täyteensullottu elottomia asioita, henkilöitä, aikakausia, numeroita, uskontoja, kaikenmokia yhteenkuulumattomia valtiotaloudellisia ja matemaattisia tai muita totuuksia, tehtäviä, asemia j.n.e. Se oli kuin kirjasto, joka sisälsi ainoastaan parittomia osia erilaisista tieteellisistä teoksista.

Kummallisesti oli tämä opetus vaikuttanut Ilja Iljitshiin. Hänestä tuntui kuin tieteen ja elämän välillä olisi ollut suuri ja syvä juopa, minkä yli oli mahdoton astua. Elämä oli hänelle kokonaan eri asia, tiede toinen. Hän oli opiskellut kaikkia niinhyvin voimassaolevia kuin voimassa-olemattomia lakipykäläiä, vieläpä suorittanut oppijakson käytännöllisessäkin asianajamistaidossa, vaan kun hänen omassa talossaan sattui joku varkaudentapaus ja oli siis tarvis kirjoittaa siitä ilmianto poliisikonttooriin, niin otti hän lehden puhdasta paperia, tarttui kynään, rupesi miettimään, syvästi miettimään — ja lähetti hakemaan juristia.

Kaikki asiat hänen maakylässään olivat tilanhoitajan käsissä. "Mitäpä siinä lie opinnoilla tekemistä" ajatteli hän vähääkään niitä ymmärtämättä. Ja hän vaipui takaisin omaan yksinäisyyteensä tyhjänä tiedoista, jotka olisivat voineet antaa varman suunnan noille hänen aivoissaan alati vapaina vaeltaville, joutilaina uneksiville ajatuksille.

Hän haaveksi oman elämänsä ruusuista tulevaisuutta. Siinä luuli hän löytävänsä niin paljon sellaista viisautta ja runollisuutta, mitä ei ikinä ammenneta kirjoista eikä opinnoista.

Hyljäten virka-uran ja seuraelämän, koetti hän toisella tavalla ratkaista olemassaolon kysymystä, rupesi miettimään omaa tarkoitustaan ja tuli lopulta siihen merkilliseen johtopäätökseen että hänen elämänsä ääriviivat rajoittuvat häneen itseensä. Hän käsitti nyt että perheellinen onni ja maatilanhoito ne yksistään kuuluivat hänen elämänsä päämäärään. Siihen asti ei hän ollut suunnilleenkaan tiennyt omista asioistaan, vaan Stolz ainoastaan hänestä oli toisinaan huolta pitänyt. Ei hän koskaan tiennyt tarkalleen tulojaan eikä menojaan, ei koskaan tehnyt kulunkiarvioita mistään.

Niinkuin ukko Oblomov aikoinaan oli vastaanottanut omaisuutensa isältään, niin oli hän sen itse vuorostaan pojalleen jättänyt. Sillä vaikka hän oli elänytkin koko ikänsä maalla, niin ei hän sentään ollut ruvennut liaksi viisastelemaan eikä päätänsä vaivaamaan kaikellisilla maanviljelyksen puuhilla, tai uudistuksilla, niinkuin nykyään nähdään. Sellaisina kuin pelot kylvettiin isoisän aikaan ja sellaiset tulot kuin niiden tuotteista silloinkin saatiin, sellaisiksi ne jäivät ukko Oblomovinkin eläessä.

Muutoin, olihan ukko tietysti sangen mielissään, kun sattui tulemaan hyvä vuosi tai kun viljan korotettu hinta tuotti suuremmat tulot kuin edellisenä vuonna: hän nimitti sitä erityiseksi jumalalliseksi siunaukseksi. Mutta, mitään keinoja tai keksintöjä yksistään rahoja kootaksensa, sitä ei vanhus vain rakastanut.

— Meidän isämme ja esi-isämme eivät olleet tuhempia kuin mekään, vastasi hän kaikenlaisiin, hänen mielestään vahingollisiin neuvoihin: ja elivätpä ne kaiken ikänsä onnellisesti. Ja elämme kuin elämme sitä mekin tässä: "kylläpähän Jumala meille antaa niin paljon kuin vatsamme kantaa!"

Kun hän vain ilman pahempia petkutuksia sai maastaan niin paljon tuloja kuin tarvitsi syödäkseen jokapäivä runsaan päivällisen ja illallisen perheensä ja vierastensa kanssa, niin kiitti hän Jumalaa ja piti syntinä edes koettaa hankkia enempää. Jos pehtori toi hänelle kaksituhatta ruplaa, pistettyään ensin kolmannen tuhannen omiin taskuihinsa, ja kyyneleet silmissä syytti huonoa vuotta, raesateita tai suurta kuivuutta, niin ukko Oblomov vain teki ristin-merkin ja myös kyyneleet silmissä lausui: — Se on Jumalan tahto ja Jumalan kanssa ei sovi riidellä. Täytyy kiittää Herraa siitakin, mitä on saatu.

Mutta vanhusten kuoleman jälkeen taloudelliset asiat kylässä eivät ainoastaan jääneet parantumatta, vaan myös, kuten tilanhoitajan kirjeestä näkyi, kävivät huonommiksikin. Selvää siis oli että Ilja Iljitshin oli itsensä matkustaminen paikkakunnalle tutkimaan tämän asteettaisen tulojen vähentymisen syytä.

Ja hän aikoikin näin tehdä, mutta lykkäsi yhä lähtöään, osaksi senkin tähden että tällainen matka oli hänelle jotain aivan uutta ja tuntematonta, niin — se tuntui hänestä kerrassaan sankariseikkailulta. Yhden ainoan suurmatkan oli hän nimittäin elämässään tähän asti tehnyt, ja silloin oli hän matkustanut vuokrahevosilla, istutettuna syvään keskelle pehmeitä höyhenpatjoja, kirstuja, kapsäkkejä, siankinkkuja, nisuleipiä, kaikellaista paistettua ja keitettyä raavaanlihaa tai lintua sekä muutamien uskollisten palvelijain seuraamana. Se oli tapahtunut siihen aikaan, kun hänet tuotiin maalta Moskovaan ja tätä matkaa oli hän sitten pitänyt ylipäänsä kaiken matkustuksen mallikuvana. Mutta nyt sai hän kuulla ettei tällainen matkustus muka enää käynyt laatuun: täytyy rientää niin että päättä huimaa, koska on — kiire!

Yksi syy, miksi Ilja Iljitsh viivytti matkallelähtöään, oli myös se, ettei hän saanut asioitaan järjestetyiksi niinkuin olisi pitänyt, eikä uudistussuunnitelmaansa valmiiksi.

Tässä suhteessa ei hän enää ollut isänsä eikä isoisänsä kaltainen. Hän oli elänyt suurmaailmassa ja saanut opillista sivistystä ja tämä oli johtanut hänet kaikenlaisiin isille vieraisiin aatteisiin. Hän käsitti ettei omaisuuden hankkiminen ole suinkaan mikään synti, vaan että päinvastoin jokaisen kansalaisen velvollisuus on rehellisellä työllä kannattaa yhteistä hyvää.

Senpätähden tuo aikomus: panna toimeen uusia, ajan vaatimusten mukaisia parannuksia sekä maatilan hoidossa että talonpoikien hallitsemisessa, muodostikin tärkeimmän osan siinä elämänkuvassa, jonka hän tulevaisuudestaan oli hiljaisuudessa itselleen haaveillut.

Perusajatus tässä uudistussuunnitelmassa, rakennusten pääpiirteet ja asemoitus — kaikki se oli aikoja sitten jo valmiina hänen päässään; jäljellä olivat ainoastaan erityismuodot, arviolaskut ja numerot.

Muutamien vuosien ajan on hän jo täten hautonut salaista suunnitelmaansa, sitä punniskellut, sulatellut ja mietiskellyt edestakaisin kävellessään pitkin lattiaa tai makuullaan loikoen, taikka myös

ihmisten parissa itsekseen. Milloin on hän siihen tekaissut jonkun täydennyksen, milloin jonkun mullistavan muutoksen, milloin uudestaan läpikäynyt sen, minkä edellisenä päivänä on saanut mietityksi, vaan sitten yöllä sen unhoittanut. Mutta väliin, yht'äkkiä kuin salama, leimahtaa hänen aivoissaan joku aivan uusi, odottamaton ajatus, veri rupeaa kihisemään hänen päässään — ja mielikuvitus alkaa työskennellä uudella vauhdilla.

Tätä tehdessään ei hän olekaan mikään mitätön mies, joka toisilta ottaa jonkun aatteen valmiina omistaen sen itselleen. Ei! Hän on *itse* omien aatteidensa nerokas luoja, itse niiden mestarillinen toimeenpanija...

Kun hän aamuisin nousee vuoteeltaan, niin hän heti teetä juotuaan heittäytyy sohvaan ja tukien päätä kädellään rupeaa ajattelemaan säästämättä voimiaan — siihen asti kunnes pää vihdoin väsy raskaasta työstään ja omatunto sanoo että kyllä nyt jo tälle päivälle riittää se mikä on tehty yhteiseksi hyväksi.

Silloin vasta pitää hän itsensä oikeutettuna huokaisemaan vaivoistansa ja vaihtamaan huolestuneen asemansa toiseen, vähemmin toimeliaaseen ja vähemmin ankaraan, sellaiseen, joka on soveliaampi haaveiluun ja hemmotteluun.

Näin eleli Oblomov omassa mietemailmassaan, älköönkä luultako etteivät korkeatkin aatteet olisi olleet hänen saavutettavissaan ja etteivät ne häntä olisi suuresti viehättäneet. Ei hän ollut vieras suurille, yleisille, koko ihmiskuntaa koskeville kysymyksillekään. Toisinaan oli hän niistä niin liikuttetukin että saattoi sielunsa syvimässä katkerasti itkeä ihmiskunnan surkeuksia, kärsien nimetöntä tuskaa sydämissään ja tuntien itsessään valtavan halun päästä työhön ja toimeen jonnekin kauvas, kauvas — arvattavasti siihen mailmaan, jonne Stolz häntä aina oli koettanut houkutella...

Ja hän itkeä tillitti kuin lapsi ja suloiset kyyneleet valuivat pitkin hänen pehmeitä poskia...

Saattoi sattua niinkin että hän täyttyi halveksivasta vihasta ihmisten paheita, valhettelua, panettelua ja kaikkea mailmaan levinnyttä turmelusta vastaan, palaen halusta saada näyttää ihmisille hänessä olevat mätähaavat ja yht'äkkiä alkoi hänessä syntyä suuria ajatuksia liikkuen ja lainehtien hänen päässään kuni meren aallot, senjälkeen rupesi kasvamaan kaikellaisia aikeita, poltellen hänen vertaan, tärisyttäen hänen jäntereitään, pannen hänen kaikki suonensa pullistuksiin... Ne aikeet muodostuivat hänessä pyrkimyksiksi ja silloin hän yhdessä silmänräpäyksessä, suuren siveellisen voiman liikuttamana kiivaasti vaihtoi pari kolme eri asentoa sängyssään, nousipa säihkyvin silmin puoleksi jo ylöskin, ojensi kätensä ja katseli hurmaantuneena ympärilleen... Tuossa, kas tuossa se nyt toteutuu ... hän tekee oikean sankarin työn ... ja silloin, hyvä Jumala sentään! Mitä suuria ihmeitä, mitä siunaustatuottavia tuloksia saattoikaan odottaa sellaisesta voimain ponnistuksesta!...

Mutta katso: siinä meni jo aamu kuni vilahtamalla ohitse ja päivän kultainen kerä jo laskeutuu länteen ja senpä mukana laskeutuvat lepoonsa myös Oblomovin rasitetut voimat: mielenliikutukset ja myrskyt ne tyyntyvät hänen sielussaan, pää selviää sekaisista mietteistään ja veri alkaa verkemmin sykyttää suonissa. Ja hiljaa ja hartaana pyörähtää Oblomov seljälleen ja hänen surulliset silmänsä jäävät tuijottamaan ikkunan takaa näkyvää taivasta, kaihovin katsein seuraten aurinkoa, joka siellä mahtavana vaipuu jonkun nelikerroksisen rakennuksen taakse...

Niin, kuinka monta monituista kertaa hän näin onkaan seurannut auringonlaskua!

Mutta joka aamu alkaa taas sama elämä, samankaltaiset mielenliikutukset ja mielikuvat! — Rakastaapa hän väliin kuvitella itseään jonkunlaiseksi sotajoukkojen johtajaksikin, jonka rinnalla ei ainoastaan Napoleon, vaan myöskään Lazarevitsh ei mitään merkitse. Siitä tai siitä syystä alottaa hän muka sodan tuota tai tuota vastaan: hänen joukkonsa ryntäävät esimerkiksi Afrikasta suoraan Euroopan kimppuun ... taikka panee hän toimeen uusia ristiretkiä, mahtavasti ratkaisten kansojen kohtaloita, hävittäen kokonaisia kaupunkeja, milloin säästäten, milloin rangaisten, tehden hyveen ja jalomielisyyden uljaita urotöitä...

Tai valitsee hän itselleen suuren ajattelijan ja filosoofin tai nerokkaan taiteilijan taistelulentät: kaikki häntä kumartavat, kaikkialta kokoaa hän kunniansa laakereita ja ääretön ihmispaljous seuraa tunkeillen hänen kintereillään huutaen innostuksissaan: "katsokaa, katsokaa, tuossa kulkee Oblomov, hän, meidän mainio Ilja Iljitshimme!"

Mutta katkerina hetkinä kärsii hän kaikenlaisien huolien tähden, kääntelee itseään levottomana kyljeltä toiselle, paneutuu vatsalleen kasvot alaspäin, meneepä joskus kokonaan sekaisinkin nousten vuoteestaan lattialle polvilleen ja alkaen palavasti ja kiihkeästi rukoilla että taivas torjuisi hänen päältään jonkun uhkaavan hirmumyrskyn...

Senjälkeen kun hän näin on uskonut kohtalonsa taivasten huolenpitoon, tulee hän levolliseksi ja on nyt välinpitämätön kaikesta, mitä mailmassa tapahtuneekin — ja möyrytköön nyt myrskykin siellä miten

ikinä tahtoo!

Ei kukaan tiennyt eikä nähnyt tätä Oblomovin sisällistä elämäntaistelua. Kaikki luulivat että hän vain makaa ja syö ja ettei hänestä ikinäs mitään sen enempää lähde — niin tokkopa sillä nahjuksella pyörii päässään edes ainoata ajatusta! Näin hänestä tuumittiin joka paikassa, missä hänet tunnettiin.

Ainoastaan Stolz tunsi tarkkaan ja olisi saattanut vaikka todistaa nämät Oblomovin henkiset kyvyt, tuon hänen polttavien aivojensa sisäisen tulivuorimaisen toiminnan ja toverinsa inhimillisen hyvän sydämmen. Mutta hän, Stolz, ei juuri milloinkaan ollut Pietarissa.

Kyllähän Sakariiaskin, jonka koko elämä kiertyi herransa ympärille, ehkä vielä tarkemmin tunsi Oblomovin sisäisen olemuksen, mutta äijä oli vakuutettu siitä että he, hän ja hänen herransa, elivät juuri niinkuin pitääkin elää, ja ettei ylipäänsä toisella tavalla saa eikä voikkaan elää.

7.

Sakariias oli viidenkymmenen vanha mies. Hän ei suinkaan ollut mikään suoranainen rintaperillinen entisajan venäläisille "Kaalebeille", noille nuhteettomille lakeijaritareille, jotka olivat kuuliaiset herroillensa aina itsensäkieltämykseen saakka ja jotka olivat niin vapaat paheista.

Sakariias kuului kahteen ajanjaksoon, jotka molemmat olivat häneen painaneet oman leimansa. Aikaisemmasta oli häneen periytynyt rajaton uskollisuus ja rehellisyys Oblomovien kotia kohtaan, vaan myöhempi oli hänessä vaikuttanut tapojen turmeluksen ja jonkinlaisen väärän herrahtavaisuuden.

Ollen koko sydämmensä pohjasta rakkaalle herrallensa kuuliainen ei hän kuitenkaan voinut olla melkein joka päivä tälle vähän valehtelematta. Vanhan ajan palvelija olisi kenties koettanut hillitä isäntäänsä tuhlaavaisuudesta ja kohtuuttomuudesta, mutta Sakariiaspa rakasti itsekin ystäviensä seurassa ottaa ryypyn herransa laskuun.

Kun entisajan palvelija oli pysynyt siveänä kuin eunukki, niin tämä päinvastoin juoksi alituisesti erään naistuttavansa luona epäiltävissä asioissa. Kun edellinen lujemmin kuin parhainkaan kirstu oli säilyttänyt kaikki herransa rahat, niin sitävastoin Sakariias aina vaani tilaisuutta jonkun välttämättömän menon tekosyillä peijata herraltansa muutaman riunan liikaa ja pisti ehdottomasti omiin taskuihinsa jokaisen viiden tai kymmenen kopeikan kuparirahan, minkä tapasi ajelehtimassa isäntänsä pöydällä. Ja jos Ilja Iljitsh unhoitti vaatia Sakariiakselta tiliä antamistaan rahoista, niin saipa olla varma siitä etteivät jäännökset enää koskaan hänelle takaisin palanneet.

Suurempia rahasummia ei hän koskaan kuitenkaan varastanut — ehkäpä siitä syystä että saattoi laskea omat tarpeensa vain riunoissa, joko hopeaisissa tai kuparisissa, taikka pelkäsi hän myös tulevansa huomatuksi, mutta kaikissa tapauksissa ei hän pidättynyt varastamisesta mistään totutusta rehellisyyden tunnosta.

Tuollainen vanhanajan palvelija oli kuin hyvästi kasvatettu metsästyskoira, joka kuolee nälkään oman ruokansa viereen, mikä sille on uskottu, ennenkuin siihen luvatta koskee, mutta tällä palvelijalla oli sellaiset ahaat silmät aivan kuin olisi hän tahtonut hotkia suuhunsa kaiken senkin, mitä hänelle ei oltu edes tarjottukaan. Edellinen oli huolehtinut ainoastaan siitä että hänen herransa söisi niin paljon kuin mahdollista, ja kovasti tuskitellut aina kun ruoka ei hänelle maistunut, mutta tämä taas valitteli sitä että herra niin usein popsi koko lautasellisenkin putipuhtaaksi, jättämättä ainoatakaan herkkupalaa palvelijalleen.

Sitäpaitsi oli Sakariias suuri juorukontti ja kielikello. Keittiössä, puutiloissa ja porttikäytävissä hän joka päivä kulkee valittelemassa että on muka sietämätöntä elää kun on sellainen kelvoton herra, niin kelvoton ettei mokomasta ikinä ennen oltu kuultukaan ja että se on semmoinen passattava ja tuittupää, ja saituri ja äkäpussi, ja ettei sille missään saata olla mieliksi ja että — sanalla sanoen — olisi paljon parempi kuolla pois kuin palvella semmoista ilkeätä isäntää.

Tätä Sakariias ei tehnyt ilkeydestä eikä mistään pahasta halusta vahingoittaaksensa herraansa, vaan hän teki sen noin vain isiltä peritystä ikivanhasta tavasta — että oli haukuskeltava herraansa, missä suinkin siihen sai tilaisuutta.

Väliin hän vain ikävästä ja puheenaiheen puutteesta tai ainoastaan herättääksensä suurempaa huomiota häntä kuuntelevassa yleisössä, päästää päräyttää suustaan ihka-ilmeisen valhejutun, esimerkiksi seuraavaan tapaan: — Se minun herrani se yhä hännystelee sitä leskirouvaa, kähähtää hän kuni salaisuutta uskoen toisen korvaan: — eilettäinkin se sille reivin kirjoitti...

Taikka pistää hänen päähänsä yht'äkkiä sanoa järäyttää, että se hänen herransa nyt vasta on semmoinen kortinpelaaja ja juoppolalli, ettei mokomampaa mailma ennen ole nähnyt: kaikki yöt se sika rymyää kapakoissa, ja jo aamusta pitäen iskee korttia ja juo kuin vimmuttu väkeviä!

Kaikessa tässä ei tietysti ollut minkäänlaista perää: Ilja Iljitsh ei hännystellyt ketään leskeä, nukkui kaikki yönsä siivosti kotona eikä koskaan ottanut korttiakaan käteensä.

Myös epäsiisti oli tämä Sakariias. Harvoin ajoi hän partaansa ja vaikka oli pesevinään kätensä ja kasvonsa, niin teki sen enimmäkseen vain näön vuoksi — eikä niihin mikään saippua toki tepsinytkään. Saunassa oltua muuttuivat hänen likaiset kätensä tulipunaisiksi, mutta sitä kesti enintään vain pari tuntia, sitten ne taas muuttuivat peloittavan mustiksi.

Hyvin kömpelö ja tyhmä hän myös oli: kun hänen esimerkiksi oli avattava levälleen kaksipuolinen portti tai ovi, niin siinäpä vasta vaivaa tarvittiin ennenkuin se työ oli oikein tehty. Sillä juuri kun hän oli saanut toisen puoliskon levälleen, niin samalla toinen puolisko vetäytyi takaisin ja kun hän uudestaan juoksi sitä avaamaan, niin sillä aikaa taas toinen puoli paukahti kiinni.

Yhdellä kertaa ei hän milloinkaan saanut nostetuksi lattialle pudonnutta nenäliinaa tai jotakin muuta esinettä, vaan sai aina pahasti pyllistellen kumartua pari-kolme kertaa lattiaan pyydystääkseen sitä ikäänkuin jotakin elukkaa, ja jos hän sen neljännellä kerralla saikin nostetuksi, niin vielä sittenkin väliin pudotti sen uudelleen käsistään.

Jos hän lähti läpi huoneen kantaakseen muka sylissänsä toinen-toisensa päälle ladattuja ruoka-astioita tai muita kapineita, niin jo ensi askeleella alkavat ylimmäiset tavarat luiskahdella alas lattiaan. Ensimmäistä rämähtää ainoastaan yksi, vaan kun hän yht'äkkiä tekee myöhästyneen liikkeen, muka estääkseen sitä putoamasta, niin samalla pudottaa lisäksi vielä kaksi. Suu auki ihmetyksestä jääpi hän silloin katselemaan putoavia esineitä, vaan unehuttaa ne, jotka hänellä vielä ovat käsissään ja pitää sentähden tarjotinta kallellaan. Siitä on se seuraus että jäljellä olevatkin toinen toisensa jälkeen rämähtävät lattiaan — ja niin hän joskus saapi huoneen toiseen päähän kannetuksi eheänä yhden ainoan lasin tai lautasen, vaan toisinaan hän kiroillen ja sadatellen samaa kyytiä paiskaa itse sen viimeisenkin mikä on jäänyt käteen.

Kulkiessaan läpi huoneen töykkäilee hän ehtimiseen milloin jalallaan, milloin kyljellään pahki pöytiä ja tuoleja eikä useinkaan osu suoraan aukkoon kaksipuolisesta ovesta, vaan kolahuttaa hartiansa toiseen puoliskoon alkaen sitten haukkua molempia osia, tai talon isäntää, taikka myös puuseppää, joka mokomanlaisen oven on tehnyt.

Oblomovin vierashuoneessa ovat melkein kaikki kapineet joko hiukan rikkonaisia tai kokonaan särjetyitä, varsinkin pienet korukapineet, jotka vaativat varovaista pitelemistä — ja tämä kaikki kuuluu Sakariaksen ansioluetteloon. Hän käyttää kaikkien kapineitten käsittelemiseen yhtä paljon voimaa, olivatpa sitten pieniä tai isoja. Jos hänen esimerkiksi käsketään niistä kynttilä tai kaataa vettä lasiin, niin panee hän semmoiseen työhön aivan yhtä paljon voimaa kuin tarvittaisiin jonkun raskaan katuportin aukaisemiseen.

Varjelkoon armias Jumala silloin, jos Sakariias jolloinkin intoutuu työhön oikein kelvataksensa herrallensa ja aikoo panna kaikki kapineet mullin-mallin siten yhdellä kertaa siivotakseen ja järjestääkseen isäntänsä koko asunnon. Silloin ei onnettomuuksilla eikä vahingoilla loppua ole, sillä tuskinpa vihollinen sotamieskään, joka ryöstäen ryntää taloon, jättää niin pahoja jälkiä työstään kuin Sakariias siivouksestaan. Kapine kapineen perästä silloin pudota romahtaa rikki tai kaatuu, ruoka-astioita särkyä, tuolit lentävät kumoon, ja tämä hirveä hävitystyö päättyy siihen että hänet täytyy ajaa ulos huoneesta, taikka lähtee hän itsestäänkin, vaikka kovasti kiroileekin mennessään.

Onneksi hänelle kuitenkin hyvin harvoin sattuu tällaista suursiivouksen puuskaa.

Mutta ei se niin kumma ollut, etteivät hänelle oikein olleet otolliset nämät kaupungin ahtaat, puolipimeät ja hekumallisesti koristetut kabinetit ja budoaarit, joihin kuitenkin mahtui niin paljon, pirutiesi mitä kaikkea moskaa — sillä hänhän oli saanut kasvatuksensa maalla, tilavassa herraskartanossa ja vapaassa ilmassa.

Siellä oli hän tottunut liikkumaan palvelustöissään liioin itseään kolahuttamatta pahki mihinkään ja särkemättä jokaista esinettä, mikä eteen sattui, sillä siellä olivat kaikki kapineet lujempaa rakennetta ja siellä oli tekemistä enimmäkseen vain eheidän ja vahvojen varustusten, niinkuin esimerkiksi rautalapioiden, rautaisten ovenhakasien tai sellaisten tuolien kanssa, joita ei saanut paikoiltaan liikahtamaan.

Siellä sellaiset kapineet kuin kynttiläjalka ja lamppu olivat helposti kestäneet kolme jopa neljäkin vuotta eheinä, vaan annas, kun tämä otti sellaisen käteensä, tuskin ehti koetellakkaan — niin oli se jo säpäleinä.

— Jes siunatkoon! huudahti hän semmoisessa tapauksessa Oblomoville. — Katsokaas, hyvä herra, mikä ihme ja kumma tässä tapahtui: minä kun vain otin tämän kappaleen käteeni, niin samassa se jo itsestään rikki remahti!

Taikka ei hän sanonut sanaakaan, vaan asetti sukkelasti särjetyn osan paikoilleen ja vakuutti sitten perästäpäin pyhästi että herra itse sen oli rikkonutkin. Mutta toisinaan hän taas, niinkuin kertomuksen alussa olemme kuulleet, puolustausihän sillä että täytyyhän kaikkien kappalten tässä mailmassa kerran mennä rikki, niin että, olkoot ne vaikka raudasta, eivät ne ikuisesti voi kestää!

Edellisessä kahdessa tapauksessa oli vielä mahdollista hänen kanssaan tästä asiasta riidellä, mutta niinkohta kun hän äärimmäisiin mennessä latasi itsensä tällä viimeksi mainitulla todistuskappaleella, niin oli kaikki vastaanväättämisen tuiki hyödytöntä ja hän jäi kun jäikin voittajaksi, jolloin oli turha vedota korkeampaan oikeuteen.

Sakariias oli tarkasti rajoittanut oman työalansa eikä hän sen rajan yli ikipäivinä vapaaehtoisesti astunut. Joka aamu asetti hän samovaarin kiehumaan, puhdisti sitten saappaat sekä harjasi ne vaatteet, joita herra käytti, mutta niistä vaatteista, joita isäntä ei nimenomaan tarvinnut, ei hän vähääkään välittänyt, vaikka ne siinä olisivat roikkuneet kymmenen vuotta likaisina hänen vieressään.

Senjälkeen hän lakaisi — ei kuitenkaan joka päivä — ne paikat lattiasta, jotka olivat keskempänä, mutta huoneen nurkkiin asti ei hän koskaan lakaissut, ja hän pyyhki pölyt ainoastaan siltä pöydältä, mikä oli tyhjä, ettei suinkaan tarvitseisi nostella pois kapineita. Nämät askareet toimitettuaan piti hän jo oikeutenaan paneutua uuninpenkilleen torkkumaan taikka meni hän lörpöttelemään piika Anisjan kanssa keittiöön tai talonväen kanssa portille, eikä enää mistään huolehtinut. Ja jos hänen käskettiin tehdä jotakin yli tämän ohjelman, niin täytti hän määräyksen vastahakoisesti ja vasta sitten, kun ensin oli kovasti porannut vastaan vakuuttaen että koko määräys oli tuiki tarpeeton ja että oli sula mahdottomuus sitä ollenkaan täyttääkään. Asettaa joku uusi, pysyvä pykälä noihin hänen vanhoihin perustuslakeihinsa — sitä ei mikään mahti mailmassa olisi saanut häntä tekemään. Jos häntä pyydettiin pesemään joku astia tai viemään pois joku kapine ja tuomaan toinen sijaan, niin täytti hän nämät määräykset tapansa mukaan kovasti muristen vastaan, mutta jos joku olisi tahtonut että hän siitalähtien joka päivä olisi jo itsestäänkin tehnyt saman työn, niin tätä ei hän enää olisi millään ilveellä totellut. Vaan jokapäivä erikseen olisi täytynyt häntä siitä muistuttaa ja siitä hänen kanssaan riidellä.

Mutta huolimatta kaikista näistä vioistaan, oli Sakariias toisakseen kuitenkin syvästi alamainen herransa palvelija.

Ei hän olisi kursailut hyppäämästä herransa vuoksi vaikkapa tuleen tai veteen, pitämättä sellaista kuitenkaan minään urotyönä, mikä muka ansaitseisi ihmettelyä tai palkintoa. Hänestä oli se yksistään luonnon vaatima asia, jota millään muulla tavalla oli mahdotontakin tehdä — hän olisi sen tehnyt noin vain, tietämättä itsekään miksi.

Sillä ei hänellä näissä asioissa ollut mitään teoriaa tai velvollisuudentuntoa eikä hänen päähänsä koskaan olisi pälkähtänyt ruveta tutkimaan tai määrittelemään suhdettaan ja persoonallisia tunteitaan Ilja Iljitshiin. Ne olivat muuttuneet hänessä kuni lihaksi ja vereksi kaikkien niiden asiain vaikutuksesta, joiden keskellä hän oli syntynyt ja kasvanut, mutta itse ei hän niistä osannut selkoa tehdä.

Sakariias olisi syöksynyt kuolemankitaan herransa puolesta aivankuin koira, joka kohdatessaan pedon metsässä, heittäytyy sen päälle, osaamatta itselleen selvittää, miksikä juuri hänen velvollisuutensa on sen niskaan karata — eikä yhtä hyvin hänen isäntänsä.

Mutta jos sitävastoin olisi esimerkiksi tarvinnut istua läpi yön herransa vuoteen vieressä ummistamatta silmiänsä, ja tästä olisi riippunut herran terveys tai vieläpä koko elämä, niin olisi Sakariias välttämättömästi nukahtanut.

Ulkonaisesti ei hän ainoastaan osoittanut matelevaisuutta herransa kohtaan, vaan olipa lisäksi törkeäntuttavallinenkin seurustelussaan hänen kanssaan, suuttui jokaisesta pikkuasiasta ja, kuten jo tiedämme, puhui hänestä pahaa portilla. Mutta tämä ei suinkaan vähentänyt tuota hänen veriinmennyttä sukulaisuuden tunnettaan kaikkea kohtaan, mikä kuului — ei itseensä Ilja Iljitshiin, vaan ylipäänsä koko Oblomovin nimeen, ja mikä oli hänelle likeistä, mieluista ja kallista.

Sakariias rakasti Oblomovilaa niinkuin kissa ullakkoansa, niinkuin hevonen pilttuutansa, niinkuin koira kopperoansa, missä on syntynyt ja kasvanut. Tästä ilmapiiristä oli hän vastaanottanut omat, erityiset, persoonalliset vaikutelmansa. Esimerkiksi: Oblomovilaista kuskia rakasti hän enemmän kuin oblomovilaista kokkia, talon karjapiikaa Barbaraa enemmän kuin näitä molempia yhteensä, mutta Ilja Iljitshiä vähemmän kuin heitä kaikkia. Vaan kuitenkin kaikitenkin oli oblomovilainen kokki hänestä parempi ja ylempi kaikkia muita mailman kokkeja ja Ilja Iljitsh ylempi kaikkia muita mailman tilanomistajia. Taraskaa, pöytäpalvelijaa ei hän lainkaan voinut sietää, mutta kuitenkaan ei hän

hätäkään olisi vaihtanut parhaimpaankaan ihmiseen koko mailmassa — ainoastaan siitä syystä että tämä Taraska palveli Oblomovissa.

Hän kohteli Oblomovia yhtä ystävällisesti ja tuimasti kuin shamaani kohtelee epäjumalaansa: hän pesee ja pyyhkii sen ja pudottaa samalla käsistään, väliin pieksääkin sitä harmistuksissaan, mutta hänen sielussaan asuu kuitenkin alati kunnioittava tunne epäjumalansa lumoavasta vallasta hänen ylitsensä.

Pieninkin aihe oli kylliksi karkoittamaan tämän tuimuuden tunteen Sakariaksen sielun syvyydestä ja saattamaan hänet hartaana katselemaan herransa kasvoihin, vieläpä väliin hetyneenä pärskättämään kyyneliinkin ja suu surkeasti vääressä huudahtamaan: "Jumala varjelkoon minua asettamasta jotakin toista minun rakasta herraa ylemmäksi tahi edes vertaamaankaan häntä johonkin toiseen! Jumala varjelkoon kaikkia muitakin sitä tekemästä!"

Kaikkia niitä herroja ja vieraita, jotka kävivät Oblomovin luona, katseli Sakariias vähän noin niinkuin ylhäältä alas, ja silloin kun tarjosi heille teetä tai muulla tavalla heitä palveli, niin teki tämän jonkunlaisella alentuvaisuudella — ikäänkuin antaen heidän tuntea, mikä suuri kunnia se heille oli, että saivat olla hänen herransa seurassa. Kopeasti saattoi hän kieltää vierasta, joka sattui tulemaan sopimattomaan aikaan, selittämällä että "herra levähtää" ja tätä sanoessaan silmäsi tulijaa hyvin ylpeästi päästä jalkoihin.

Toisinaan hän juorujen ja valheiden asemesta yht'äkkiä rupesi rajattomasti ylistelemään Ilja Iljitshiä puotiloissa ja porttikäytävissä — ja silloinpas ei kiitoksille loppua tahtonut tullakkaan. Riemastuneena luetteli hän silloin isäntänsä kaikki ansiot, kehuen hänen älykkäisyyttänsä, hänen lempeyttänsä, hänen anteliaisuutta ja suurta hyvyttänsä, ja jos hänen isännältään sattui puuttumaan joitakin ylistettäviä ominaisuuksia, niin lainasi hän ne muilta ja kuvasi, kuinka kuuluisa, kuinka rikas ja mahtavakin mies se hänen herransa on. Jos oli tarpeen peloittaa talonrenkiä, talonhoitajaa tai vieläpä itse talonomistajaakin, niin pelotti hän heitä aina herrallaan: "vuotahan, jahka sanon herralleni" tiuskasi hän uhaten: "niin saat kyytiä!" Sillä tämä oli hänen ainoa auktoriteettinsa mailmassa. Mutta Oblomovin ja Sakariaksen ulkonainen suhde toinen-toiseensa oli aina ikäänkuin vihamielinen. Eläen alati kahdenkesken olivat he kyllästyneet toisiinsa. Jokapäiväinen likenevä suhde kahden ihmisen välillä ei tavallisesti mene jälkeä jättämättä kumpaankin sieluun: tarvitaan paljon sekä toiselta että toiselta puolelta elämän kokemusta, oikeinajattelusta sekä sydämen lämpöä, niin ettei totuttuaan nauttimaan ainoastaan toistensa ansioista, pistele eikä anna aihetta itseäänkään pistellä molemminpuolisten ulkonaisten puutteellisuksiensa tähden.

Ilja Iljith tunsu jo tuon rajattoman ansion Sakariaksessa — hänen uskollisuutensa herransa kohtaan, ja hän tarttui siihen, pitäen jo puolestaan ettei muulla tavalla voinut eikä saanutkaan olla. Vaan koska hän näin siihen kaikiksi iäkseen tottui, niin ei hän siitä enää nauttinutkaan — ja sentähden hän, vaikka muutoin olikin niin väliäpitämätön kaikesta, ei voinut kärsivällisesti sietää niitä lukemattomia pikkupuutteita, joita Sakariaksessa ilmeni. Ja niinkuin ei Sakariias aikansa lapsena kohdellut Oblomovia sillä tavalla, jolla vanhan ajan palvelijat kohtelivat herrojansa, samoin ei myöskään Oblomov puolestaan käyttäytynyt Sakariasta kohtaan niinkuin nuo vanhan ajan herrat olivat palvelijoihinsa kohtaan käyttäytyneet. Hän salli vihansa toisinaan kuohahtaa oikein kauheaksikin sättiessään Sakariasta. Sakariias oli vuorostaan myös häneen kyllästynyt. Aina siitä saakka kun hän tavallisesta lakeijasta oli ylennetty Ilja pojan kamaripalvelijaksi, oli hän ruvennut pitämään itseään jonkunlaisena aristokraattillisena aineksena ja ylellisyyskappaleena, mitä ainoastaan tarvittiin vanhanaikuisen aatelistiperheen loiston täydennykseksi eikä suinkaan minkään välttämättömyyden takia. Sentähden hän, puettuaan nuoren herransa aina aamuisin sekä riisuttuaan hänet taas iltaisin, ei koko väliaikana viitsinyt mitään muuta tehdä.

Ollen jo luonnostaan laiska, oli hän näin saamastaan lakeijakasvatuksesta tullut yhä laiskemmaksi. Hän maleksi vain herrastellen huoneesta huoneeseen, jättäen teenkeitot ja lattianlakaisut muiden huoleksi. Milloin nukuskeli hän etehisessä, milloin taas meni tupaan tai keittiöön lörpöttelemään väen kanssa. Taikka seisoskeli hän tuntikausia ulkona portilla, kädet ristissä rinnoilla ja unisen-mieltiväisenä tuijotellen kaikkiin ilmansuuntiin.

Ja sellaisen elämän jälkeen pantiin hänen hartioilleen yht'äkkiä kannettavaksi raskas taakka — koko talouden hoito. Ei siinä kyllin että autteli herransa, vaan nyt piti muka siivota senkin seitsemän soppea, lakaista lattiat, laukata juoksupoikana...! Kaikki tämä vaikutti sen että hänen sielunsa tuli yrmeäksi ja hänen luonnonlaatunsa karkeaksi ja julmaksi, ja tästäpä syystä hän niin pahasti aina murisi joka kerta, kun isännän ääni pakoitti hänet kömpimään ylös makuusijaltaan.

Mutta huolimatta tästä ulkonaisesta kovuudesta ja raakuudesta oli Sakariias sentään melkoisen pehmeä ja hyväkin sydämmeltään. Rakastipa hän esimerkiksi viettää hetkiä lastenkin seurassa. Pihalla ja portilla nähtiin hänet useinkin lapsiparven keskellä. Milloin hän niitä lepytteli, milloin ärsytteli, milloin opetti niille leikkejä taikka vain istuskeli heidän kanssaan ottaen yhtä yhdestä, toista toisesta

polvesta, samalla kun joku pikku veitikka kiersi kätensä takaapäin hänen kaulaansa jääden siihen riippumaan taikka retusteli häntä aikalailta poskiparrasta.

Näin olivat Oblomov ja Sakariias aina eelleet kahdenkesken tuntien toinen-toisensa jo ammoisista ajoista. Sakariias se oli tuuditellut pikku Oblomovia käsillään ja Oblomov se muisti ajan, jolloin tämä sama Sakariias vielä oli nuori pojan-kutkale.

Katkeamattomat olivat siis nämät vanhat siteet heidän välillään. Samoin kuin Oblomov ilman Sakariiauksen apua ei olisi osannut nousta ylös eikä panna nukkumaan, ei peseytyä eikä vetää sukkia tai kenkiä jalkaansa, ei syödä eikä juoda — samoin ei Sakariiaskaan olisi tullut toimeen kenenkään muun herran kuin Ilja Iljitshin kanssa, ei olisi voinut elää, jollei olisi saanut häntä noin pukea ja riisua, häntä syötellä ja karkeasti nuhdella, viekastella ja valehdella hänen edessään ja kuitenkin samalla häntä sisällisesti kunnioittaa.

8.

Pantuaan ovet kiinni Tarantjevin ja Aleksejevin ulosmentyä, ei Sakariias istahtanutkaan tapansa mukaan pankolleen, vaan jäi seisten odottamaan että herra häntä heti huutaisi sisään, koska oli kuullut, että tämä aikoi ruveta kirjoittamaan. Mutta mitään kutsua ei kuulunut. Oblomovin huoneessa vallitsi haudan hiljaisuus.

Sakariias tirkisteli sisään ovenraosta — mitä ihmettä? Ilja Iljitsh maata lekotteli sohvassa, mukavasti nojaten päätänsä kättänsä vasten, ja nenänsä edessä avonainen kirja. Sakariias nykäsi oven auki.

— Mitä te siinä taasen makaatte? kysyi hän.

— Älä häiritse minua, näethän että luen, vastasi Oblomov tiukasti.

— Vaan aika olisi jo peseytyä ja ruveta kirjoittamaan, — toimitti Sakariias tunkeliaasti.

— Jaa, tottatosiaan on aika! säpsähti Ilja Iljitsh havahtaen. — Menehän pois! Kyllä minä tästä, heti paikalla, jahka tuumin...

— Milloinka se siihen taas kerkesikin motkottamaan? päivitteli Sakariias ja hyppäsi itse uunille. — Vikkeläkin se on, vietävä! murisi hän.

Oblomov ehti kuitenkin lukea loppuun yhden kellastuneen sivun, johon luku oli häneltä keskeytynyt kuukausi takaperin. Hän pani kirjan paikoilleen, haukotteli ja syventyi jälleen hautomaan noita kahta onnettomuuttaan, jotka eivät mielestä lähteneet.

— Se on ikävä asia — ikävä asia! jupisi hän itsekseen vuoroin ojentaen säärensä suoraksi, vuoroin taas ne vetäen käppyrään.

Mukava asento houkutteli hänet hempeihin haaveisiin, ja hän käänsi silmänsä taivasta kohden etsien aamun armasta aurinkoa. Mutta se oli jo ehtinyt kiivetä korkealle taivaan laelle ja valoi sieltä häikäisevää hohdettaan saman rakennuksen kalkkiseinään, jonka taakse Oblomov sen illalla oli nähnyt vaipuvan. "Ei, ei, ensin itse asia!" päätti hän ankarasti: "ja sitten vasta..."

Maalaisaamu oli jo aikaa sitten livahtanut sivu, ja Pietarin aamu lähestyi myös loppuaan. Ilja Iljitshin korva saattoi erottaa pihalta sekavan hälinän inhimillisiä ja eläimellisiä ääniä: kulkuritaiteilijat ne siellä lauloivat, ja koirat heidän konserttiaan haukunnallaan säestivät; oli siellä jonkun ihmeellisen merihirviön näyttelijäkin ja rihkama-kaupustelijat ne kuuluttivat tavaroitaan kuorossa huudellen kaikenkaltaisissa eri äänilajeissa.

Mutta Ilja Iljitsh kellahti seljälleen ja työnsi molemmat kätensä päänsä alle, ruveten sulattamaan taas tuota suurenmoista uudistussuunnitelmaansa. Ripeästi kävi hän mielessänsä läpi muutamia vakavia peruspykäläiä veronkantoon ja pellonviljelykseen nähden, keksiskeli uusia, ankarampia toimenpiteitä talonpoikien laiskuutta ja irtolaisuutta vastaan sekä siirtyi siitä sitten oman kotinsa rakennuspuuhiin ... siellä maalla.

Tuollainen hauska ja mukava maalaistalo siitä oli tuleva! Mielihyvällä pysähtyi hän hetkeksi huoneitten keskinäiseen sijoitteluun, määritteli mielessänsä ruokasalin ja biljaardihuoneen pituudet ja leveydet, ajattelipa vielä valmiiksi, mihin hänen oman huoneensa sopii asettaa, mille ilmansuunnalle siinä ikkunat tulevat sekä minkälaiset huonekalut ja matot siihen pannaan...

Tämän jälkeen suunnitteli hän talon sivusrakennuksen, laskettuaan ensin niiden vierasten lukumäärän, joita hän aikoi talossaan vastaanottaa, määräsi sitten myös omat sijansa tallille, liiterille, pirtille sekä muille tarpeellisille paikoille.

Lopuksi kääntyi hän mielikuvituksessaan puutarhaan. Hän päätti jättää kaikki vanhat niinipuut ja tammetsentit, mutta omenapuut ja päärynäpuut päätti hän hävittää ja niiden sijalle istuttaa akasioita. Hän tuumiskeli myös komeata puistokäytävää, mutta tehtyään päässään likimääräisen kustannusarvion, huomasi sen tulevan liian kalliiksi ja päättäen lykätä tämän puuhan vastaiseksi, siirtyi sommittelemaan kukkaispenkereitä ja oransheriahuoneita.

Autuaallinen ajatus kaikista näistä tulevista tuotteista vilahti niin elävästi hänen henkisten silmiensä eteen, että hän yht'äkkiä mielikuvituksessaan hypähti muutamia vuosia eteenpäin ajassa, nähden koko kartanon jo järjestetyksi oman suunnitelmansa mukaan ja itsensä siellä ikänsä suloisesti isännöimässä.

Hän kuvitteli, kuinka hän kesä-iltana istuu terassilla teepöydän ääressä tuuheitten puitten siimeksessä, pitkä piippu hampaissa, laiskasti imeskellen savuja sisäänsä ja hartaana nauttien puiden takaa avautuvasta näköalasta, illan vienosta viileydestä ja ympäröivästä hiljaisuudesta... Ja kaukaa kiiltävät hänen silmäänsä kullankellertävät viljavainiot, aurinko laskee tutun lehdon taakse ja punervoipi ruskollaan peilikirkkaan lammen... Valkoinen sumu lähtee kohoamaan pelloilta, ilma raitistuu ja hämärä syntyy; pienissä parvissa palailevat talonpojat kotia töistään... Joutilas talonväki istuu portilla, kuuluu iloisia ääniä, naurua ja balalaikan soittoa, piikatytöt lyövät leikkien palloa... Hänen itsensä ympärillä telmivät hänen pienokaisensa, kiipeävät hänen polvilleen, kietoutuvat hänen kaulaansa... Ja samovaarin takana istuu koko kodin kuningatar, hänen sydämensä enkeli... hänen rakas, rakas vaimonsa! Mutta sillävälän yksinkertaisessa, somasti sisustetussa ruokasalissa syttyvät kirkkaasti palamaan tuttavalliset tulet ja suurta pyöreää pöytää ruvetaan kattamaan. Se on Sakariias, joka kattaa pöytää, Sakariias, joka on ylennetty "majordomukseksi", — vanha Sakariias, jolla on hopeanharmaja parta! Hauskasti helistelee hän kristallioita ja asettelee hopeakaluja, silloin tällöin pudottaen lattiaan lasin tai kahvelin. Ja niin istuudutaan runsaaseen illallispöytään; siinä istuu myös hänen lapsuutensa kumppani, hänen vilpitiön ystävänsä Stolz sekä muita tuttuja henkilöitä. Ja sitten kun on syöty, sitten mennään nukkumaan...

Onnen punastus oli lennähtänyt Oblomovin poskipäihin; haavekuva oli niin kirkas, niin elävä ja runollinen että hän silmänräpäyksessä pyörähti ympäri ja painoi ihastuksesta kasvonsa pehmeään päänalukseen. Hän oli yht'äkkiä tuntenut sielussansa rakkauden ja hiljaisen onnen himmeätä kaihoa, oli yht'äkkiä ruvennut janoamaan synnyinseutunsa vainioita ja kumpuja, omaa kotia, puolisoa ja lapsia...

Täten uinailtuaan suullaan noin viisi minuuttia, kääntyi hän jälleen hitaasti seljälleen. Hänen kasvonsa säteilivät leppoisaa, liikuttavaa tunnelmaa — hän oli niin onnellinen!

Mieluisissa tunteissa ojensi hän säärensä verkalleen suoriksi eikä hän huomannut sitä pientä epäjärjestystä että housunlahkeet jäivät käpertyen koholle. Sillä kauvas ihanaan tulevaisuuteen liiteli hän keveästi, vapaasti mielikuvituksensa säysein siivin.

Uusi, viehkeä aatema valtasi hänet nyt: siellä hänen kotinsa ympärillä viidentoista tai kahdenkymmenen virstan piirissä asuvat pienissä kylissä ja moisioissa hänen ystävänsä, jotka vuorotellen käyvät toinen-toisensa luona vieraisa siellä syödään joka päivä yhteisiä päivällisiä ja illallisia, siellä lauletaan ja tanssitaan. Hän näkee ainoastaan kirkkaita päiviä, kirkkaita kasvoja, joita eivät huolet ja surut haittaa, nauravia, pyöreitä, paistavan-punaposkisia naamioita, iloisia ihmisiä, joilla on kaksi leukaa ja katoamaton ruokahalu. Siellä on oleva ikuista kesää, ikuista iloa, suloisia suuhunpantavaa sekä suloisia laiskuutta... Hyvä Jumala sentään!

Hän heräsi yht'äkkiä näistä onnensa äärimmäisistä haavelmista, kun pihalta alkoi kuulua viidenlajista kirkuvaa ääntä: — "Ostakaa perunoita! Tarvitaanki santaa? — Hiiliä! hiiliä!... — Armeliaat ihmiset, uhratkaa roponne Herran temppelein rakentamiseen! —" Mutta naapurikartanosta, jossa salvettiin uutta taloa, kuului kirveitten kolketta ja työmiesten huutoa. — Ah! pääsi surkea huokaus Ilja Iljitshin suusta: "ah tällaista elämää! Voi hirveää pääkaupungin hälinää! Milloin koittaa se paratiisillinen elämä, jota kaipaamme? Milloin pääsen vainiolle, kotilehtojen siimekseen? Maata köllöttäppäs nyt siellä nurmella puun alla ja katsella lehtien läpi auringon kulkua ja laskea, montako lintusta istuu puun oksilla. Sinneppä viheriälle nurmelle kantaisi ruuankin joku punaposkinen piikatyttö, jolla on paljaat, täyteläiset, pehmeät käsivarret ja ruskeanahvettunut niska...; ja se veitikka luopi katseensa maahan ja hymyilee... Oi milloin koittaa se aika?" "Mutta se suunnitelma, se suunnitelma!" välähti yht'äkkiä hänen muistissaan. "Ja tilanhoitajan kirje ja asunnonvaihto!"

— No, kyllä, kyllä! virkahti Ilja Iljitsh kiiruusti ääneensä: — kyllä minä tästä hetipaikalla, ihan tässä silmänräpäyksessä minä...!

Ja Oblomov nousi kiivaasti istualleen sohvassa, laski jalkansa lattiaan, osui yhdellä kertaa molempiin

tohveleihin ja jäi näin istumaan. Vihdoin kohosi hän kokonaan pystyyn ja jäi taas seisomaan liikkumattomana pariiksi minuutiksi.

— Sakariias! Sakariias! huusi hän kovalla äänellä, katsoen pöytään ja mustepulloon.

— Tullaan, tullaan, jahka jalat kantaa! kähisi Sakariias rymistäen taas sisään.

— Sakariias! uudisti Ilja Iljitsh syvämietteisen näköisenä, tuijottaen yhä pöytään. — Näetkös, velikulta... — alotti hän osottaen mustepulloa, mutta ei ehtinyt edes lopettaa lausettaan, kun jo taas unohtui omiin mielihauteisiinsa.

Sitten rupesivat hänen polvensa jännittymään ja hän alkoi haukotellen venyttellä sekä käsiään että sääriään...

— Kuules, jäihän ... meille ... viime kerralta, — puheli hän ähkyen haukotuksen ja venyttelyn lomasta: — sitä — juustoa ja ... tuoppas sitä madeiraa ... päivällisiin on vielä pitkälti, niin minä tässä vähän purasen.

— Ei meille mitään juustoa viime kerralta jäänyt, selitti Sakariias.

— Kuinka ei olisi jäänyt? keskeytti Ilja Iljitsh. — Muistanhan minä selvään että jäi semmoinen iso möhkäle...

— Ei murustakaan jäänyt! väitti Sakariias tiukasti.

— Jäi kyllä, tiuskasi Oblomov.

— Ei jäänyt! vastusti Sakariias.

— No osta sitten.

— Ka, antakaa rahaa!

— Ota tuolta laatikosta, siellä on pientä rahaa.

— Siellä on vain neljänkymmenen ruplan seteli, vaan minä tarvitsen ruplan ja kuusi riunaa.

— Kyllä siellä piti pieniäkin oleman.

— En ainakaan minä ole nähnyt, sanoi Sakariias muutellen vuorotellen jalkojansa. — Hopeita oli ja näkyy vieläkin olevan, vaan kuparirahaa ei maar ole ollut!

— Älä valehtele! Eilenhän minä itse otin vastaan posteljoonilta, omaan kouraan hän ne pisti.

— Mutta minähän olin läsnä, väitti Sakariias: — ja näin että hän antoi teille pientä rahaa, vaan vaskirahaa en nähnyt antavan...

"Olisikohan Tarantjev mennyt ottamaan?" ajatteli Ilja Iljitsh epävarmasti. "Vaan eikös mitä, hän se olisi toki korjannut kaikki pienet rahat."

— No mitä sinulla sitten on siellä syötävää? kysyi Oblomov.

— Eipä taida olla mitään jälellä. Vaan saatanhan käydä kysymässä Anisjalta, mihin se eilinen siankinttu on joutunut. — Pitääkö tuoda sisään, vai?

— Panehan pöytään mitä on. Vaan kuinkas se juusto jo ehti loppua?

— Ka noin vain, minkäpä sille, sanoi Sakariias ja poistui huoneesta.

Mutta Ilja Iljitsh se verkalleen ja mietteissään jäi kävellä tassuttelemaan edestakaisin pitkin lattiaa. — Niin niin, paljon tässä on puuhaa, puheli hän hiljaa itsekseen. — Ja nyt pitäisi käydä käsiksi tuohon korjaussuunnitelmaan — lempo sentään kuinka paljon tässä on työtä! ... Ja miten kumman lailla sitä juustoakaan ei ollut jälellä? — Lie Sakariias itse poskeensa pistänyt ja sitten minulle vakuuttaa ettei murustakaan jäänyt. Ja mihinkä ne kuparilantitkin ovat kaikki katoilleet? päivitteli hän pengastaen kädellään pöytää.

Neljännestunnin kuluttua avasi Sakariias oven tarjottimella, jota piteli molempien käsiensä välissä, ja kompuroituaan sisään huoneeseen, tahtoi jalallaan työntää oven kiinni jälkeensä, mutta ei osunutkaan, vaan potkasi tyhjään ilmaan. Samassa putosi lasi lattiaan ja yhdessä sen kanssa karahviinin tulppa sekä junttapulla.

— Sinä iankaikkinen tomppele! huudahti Oblomov. — No nosta nyt edes sitten ylös, mitä olet pudottanut äläkä siinä töllistele ja ihmettele.

Sakariias, käsissään tarjotin, kumartui ottaaksensa leivän lattialta, mutta kyykistyttyään alas, huomasi ettei ollut millä ottaa, koska kumpikin käsi oli kiinni.

— No nostatko sen siitä, vai —? puheli Ilja Iljitsh pilkallisesti.
— Mitäs sinä siinä kuhnailet?

— Täytinenkö niitä nakkeleekin sen kirottuja kamssuja! ärähti Sakariias raivostuneena, kääntyen pudonneita kappaleita kokoomaan. — Ja onko mokomampaa missään kuultu, että ihmisen pitää syödä aamiaista juuri vähän ennen päivällistä?

Ja asetettuaan tarjottimen syrjään, nosti hän lattialta mitä oli pudottanut ja kahmaistuaan kouriinsa vehnäisen leipämöykyn, puhalsi siihen tuimasti ennenkuin lasi sen pöydälle.

Ilja Iljitsh istahti einehtimään, mutta Sakariias jäi jonkun välimatkan päähän seisomaan katsellen häntä syrjästä. Nähtävästi aikoi hän jotakin sanoa.

Mutta Oblomov se vain maiskutteli kääntämättä vähintäkään huomiota Sakariiakseen.

Sakariias siis rykäsi pari kertaa.

Oblomov ei ollut siitäkään milläänkään.

— Talonisäntä se äskettäin taas lähetti sanomaan, — äännähti Sakariias vihdoon arasti, — että se urakkamies oli käynyt hänen luonaan ja pyytänyt saada tarkastaa meidän huoneitamme? Ja siitä asunnonmuutosta ne yhä...

Ilja Iljitsh vain söi vastaamatta sanaakaan.

— Ilja Iljitsh! yritti Sakariias vähän vajettuaan vielä hiljemmällä äänellä.

Mutta toinen ei ollut kuulevinaankaan.

— Tulevalla viikolla ne käskevät muuttaa, — sihisi Sakariias.

Oblomov kulautti kurkkuunsa lasin viiniä ja oli yhä vaiti.

— Mitenkäs me tehdään? hyvä Ilja Iljitsh? kysyi Sakariias melkein kuiskaamalla.

— Mutta olenhan sinua kieltänyt puhumasta minulle tästä, lausui nyt kavahtaen Ilja Iljitsh ankarasti ja lähestyi pöydästä uhaten Sakariiaista.

Tämä peräytyi hänen edestään.

— Kuinka myrkyllinen ihminen sinä olet, sinä Sakariias! lisäsi Oblomov tuikealla tunteella.

Mutta tästä Sakariias loukkaantui. — Myrkyllinenkö ihminen! huudahti hän. — Olenko minä myrkyllinen? En ikinä ole ketään tappanut!

— Myrkyllinen sinä olet! toisti Ilja Iljitsh. — Sinä myrkytät minun elämäni!

— En minä ole myrkyllinen! penäsi yhä Sakariias.

— Miksikä sinä sitten alituisesti ahdistat minua siitä muutosta?

— Mutta enhän minä sille mitään mahda!

— Mahdankos minä sitten?

— Mutta tähän aijoitte siitä kirjoittaa talonomistajalle?

— Kirjoitan kyllä, mutta etkö sinä saata odottaa? Kuka se tässä näin yht'äkkiä?

— Miksette saattaisi kirjoittaa nyt heti?

— Nyt hetikö? ohoh! Onhan minulla paljon tärkeämpiäkin asioita sitä ennen. Vai luuletko sinä että kirjoittaminen käy yhtä helposti kuin halkojen hakkaaminen — yks-kaks, muka vain? Ja eihän tässä ole

edes mustettakaan! ähkyi Oblomov pyöritellen kuivaa kynää mustepullon sisässä. — Kuinka siis voisinkaan kirjoittaa?

— Kyllä minä hetipaikalla kaadan sekaan kaljaa, sanoi Sakariias ja, otettuaan mustepullon, läksi vikkellästi etehiseen. Oblomov haki sillä aikaa paperia.

— Ei ole paperiakaan koko talossa, äänteli hän itsekseen, penkoen laatikkoa ja hapuillen pöytää. — Ei palastakaan! voi sitä juutasta, Sakariia: koko elämän se turmelee. — Niin, sen minä sanon vieläkin että sinä olet myrkyllinen ihminen! nuhteli Ilja Iljitsh, kun Sakariias taas astui sisään: — sillä sinä et pidä ikinäs mistään huolta. Kuinka käy päinsä ettei talossa ole paperia, häh?

— Mitä pahaa minä olen tehnyt että taas minua näin haukutte, Ilja Iljitsh! Minähän olen kristitty enkä mikään myrkyllinen ihminen. Myr-kyl-linen? — Minä olen syntynyt ja kasvanut yhdessä vanhan herran kanssa ja hän suvaitsi minua armossa haukkua koiraksikin ja veti minua korvastakin, vaan tällaista sanaa kuin tämä ei minun ikinä tarvinnut kuulla! Ei kukaan sitä olisi keksinytkään — se on syntinen sana! — No, tässä olisi nyt paperia, jos suvaitsette.

Hän ojensi Oblomovin käteen puoli arkkia likaisen harmaata paperia, minkä oli keksinyt kaapin päältä.

— Vai tämmöisellekö minä kirjoittaisin? kysyi Oblomov viskaten paperin käsistään. — Tällähän olen aina yöksi peittänyt vesilasini ettei sinne putoaisi mitään ... myrkyllistä.

Sakariias käännähti poispäin katsoen seinään.

— No, ei ole hätää: annahkan tänne, kyllä se konseptiksi kelpaa. Aleksejev saa sitten kirjoittaa puhtaaksi.

Ilja Iljitsh istahti pöydän ääreen ja piirtää rapsautti nopealla kynänvedolla: "Armollinen herra!..."

— Hävyttömän huonoa mustetta! jupisi hän keskeyttäen. — Pidä huoli, Sakariias, että toiste hanhenkynä on teroitettu.

Vähän mietittyään alkoi hän jälleen kirjoittaa:

"Se huoneusto, joka minulla on talonne toisessa kerroksessa, jossa te olette ehdottanut tehtäväksi muutamia korjauksia, vastaa täydellisesti minun elämäni laatua sekä sitä tapaa, johon pitkällisen oleskeluni johdosta mainitussa talossa olen tottunut. Koska minä siis palkolliseni Sakariias Trofimovin kautta olen tietää saanut että te olette minulle käsenyt ilmoittaa että minun asumani huoneusto..."

Oblomov pysähtyi ja luki läpi mitä oli kirjoittanut.

— Vähän kankeaa tyyliä, sanoi hän: — tuohon tuli kaksi kertaa perättäin *että* ja tuossa on myös kahdesti *joka*.

Hän mutisi itsekseen muutellen sanajärjestystä, mutta huomasi että *jossa* kuuluu kerrokseen — ja se tuntui taas kömpelöltä. Hän muutteli uudestaan ja rupesi aprikoimaan miten kumman lailla voisi välttää kirjoittamasta kahdesti *että*. Milloin hän pyyhkäisi pois jonkun sanan, milloin taas pani uuden lisää. Kolmisen kertaa koetti hän täten muuttaa *että* sanoja, mutta siitä tuli joko järjetön lause tai sattuiivat sanat liian likelle toisiaan.

— Siitäpä nyt vastuksen sai tuosta toisesta "että" peevelistä! huudahti hän kärsimättömästi. — Mitä pentelettä minä siitä kirjoitankin koko kirjeestä? Hiisi tässä päätänsä särkemään mokomain joutavain asiain tautta! Näyn jo vieraantuneen tällaisista asiakirjeistä. Ja kellokin näkyy jo käyvän kolmea...

— Heh siinä, Sakariias!

Hän repi kirjeen neljään kappaleeseen ja heitti palaset lattialle.

— Näetkös? kysyi hän.

— Kyllä minä näen, vastasi Sakariias kokoillen paperinsiekaleita.

— Älä siis vasta tule minua ahdistamaan kortteeriasiolla! — Mutta mitä sinulla on käsissäsi nuo?

— Ne ovat niitä talouslaskuja.

— Laupias Jumala taivaassa! Sinähän kiusaat minut ihan kuoliaaksi! No — paljonko siinä on, sano sukkelaan?

— Lihakauppiaalle on 86 ruplaa 54 kopeikkaa. Ilja Iljitsh lyöä läiskäytti kämmenensä yhteen:

— Oletko sinä tullut aivan hulluksi? Yksistään lihakauppiaille sellainen läjä rahaa?

— Kun ei kolmeen kuukauteen ole maksettu, niin läjäpä siitä lähtee.

Katsokaa itse, siihen se on merkitty, ei ne liikoja nylje!

— No, etkös nytkään näe, kuinka myrkyllinen sinä siis olet? sanoi Oblomov. — Mennäppä nyt ostamaan miljoonittain härkäpaisteja. Mihin ihmeessä se sinuun mahtuukin kaikki? Ja jos siitä sitten olisi edes hyötyä...

— En minä niitä ole suuhuni syönyt! irvisti Sakariias vastaan.

— Vai et! Vai et ole muka syönyt?

— Mitä te minusta moittitte liiasta syönnistä? Katsokaapas tätä!

Ja hän ojensi hänelle toisenkin laskun.

— No, kenellekkäs vielä? tiuskasi Ilja Iljitsh työntäen vihaisesti rasvatahraiset vihkot luotaan.

— Vielä 121 ruplaa 18 kopeikkaa leipurille sekä vihanneskauppiaille...

— Se on hirmuista! Se on ihan tavatonta ja kauheaa! kiljui Oblomov läpeensä vimmastuneena. — Lehmäkö sinä olet vai mikä elukka, kun sinä niin paljon märehdit vihanneksia?

— En minä lehmä ole: — minähän olen myrkyllinen ihminen! parahti Sakariias mielikarvaudesta värähtelevällä äänellä kääntäytyään kokonaan syrjittäin herraansa: — Jos te ette aina päästäisi tuota Mihei Andreitshia luoksenne, niin olisi vähemmän menoja, lisäsi hän.

— No, paljonkos sitä siis kaikkiaan yhteensä tulee, laske nyt? sanoi Ilja Iljitsh alkaen itsekin päässään laskea.

Sakariias rupesi sormillaan laskemaan.

— Piru tietäköön mitä sotkua siitä syntyy: joka kerralla tulee eri tavalla! virkkoi Oblomov. — No, paljonkos sinä saat? Kaksisataako vai mitä?

— Vuottakaahan vähän jahka kerkeän! murisi Sakariias rypistäen kulmiansa: — kahdeksan kymmenikköä ja kymmenen kymmenikköä — se on kahdeksantoista, ja sitten kaksi kymmenikköä...

— No tuolla tavalla et ikinä pääse perille, huomautti Ilja Iljitsh: — mene kopperoosi ja tuo laskut vasta huomenna, vaan nyt pidä huolta paperista ja musteesta... Sellainen summa rahaa! Enkö minä ole sanonut että pitää maksaa vähitellen, sen mukaan kuin menee, vaan sinä, sen pakana, yht'äkkiä tulet nylkemään kaikki yhdellä kertaa...

— 207 ruplaa ja 72 kopeikkaa; päätti Sakariias laskunsa. — Suvaitkaa antaa rahat!

— Ettäkö nyt heti? Mikset saata odottaa huomiseen...

— Kuten tahdotte, Ilja Iljitsh, vaan he pyytävät nyt paikalla...

— Noh, älä puhu siitä enää! Kun minä kerran sanoin että huomenna saat — niin huomenna saatkin. Mutta mene nyt siitä häiritsemästä: minun pitää tehdä työtä. Minulla on tässä toki tärkeämpiäkin tehtäviä kuin sinun kanssasi kiistellä.

Näin sanoen Ilja Iljitsh taas köntsähti nojatuoliinsa sovitellen sääret allensa, mutta ei ehtinyt vielä oikein mietteisiinsä päästäkkään, kun jo kuului ovikellon helähtävä ääni.

Sisään ilmestyi lyhyenlanta miehen lyllerö, jolla oli kohtalainen ihravatsa, valkoiset kasvot, punaiset posket ja päässä kalju paikka, jota niskan puolelta niinkuin mikäkin kukonhelkka, koristi pikimusta, tuuhea tukka. Päänkalju oli pyöreä kuin täysikuu, puhdas sekä niin kimaltavan kiiltävä kuin norsunluu. Tulijan kasvot osoittivat huolellista tarkkaavaisuutta kaikkea kohtaan, mitä hän vain katsoikin ja sen katseen ilme oli pidätettyä samoin kuin hymykin oli mitattua ja koko käytöksen miellyttäväisyys siivonvirallista.

Hänen yllään oli tuollainen mukava, väljä takki, joka lemahti auki, leveästi kuin kartanon portti ja hänen kauluksensa ja rintapaitansa ne kimaltelivat aivan yhtä kirkkaasti kuin hänen kalju päälakensa. Oikean käden etusormessa paistoi paksu kantasormus ja siinä joku himmeänhohtoinen jalokivi.

— Kas, herra tohtoriko se on! Mikä tuuli teidät tänne toi? huudahti Oblomov ojentaen toisen kätensä vieraalleen, vaan toisella siirtäen tuoliaan.

— Minulle tuli ikävä että te yhä olette terve ettekä kutsu luoksenne, sentähden tulin itsestäni, vastasi tohtori leikillisesti. — Ei kuitenkaan siksi, lisäsi hän sitten totisempana: — minä olin tuolla yläkerrassa naapurinne luona, niin samalla pistäysin teitäkin katsomaan.

— Kiitoksia paljon. Mitenkäs naapuri voi?

— Hm, kolmisen, nelisen viikkoa tai enintään syksyyn se menee, vaan sitten on miehellä vettä keuhkoissa ja varma loppu... Mutta kuinka te itse voitte?

Oblomov pudisti surullisesti päätänsä. — Huonosti, herra tohtori. Olin juuri itsekkin aikonut keskustella siitä kanssanne. En ymmärrä, mitä on tehtävä. Vatsani ei sulata juuri minkäänlaista ravintoa, sydämalassa tuntuu raskaalta, kurkkunäräkin on ruvennut kiusaamaan, hengitys käy vaikeasti ... selitti Oblomov surkeana naamaltaan.

— Antakaapas kätenne, sanoi lääkäri ja ummistaen hetkeksi silmänsä tunnusteli valtasuonta. — Onko teissä yskää? kysyi hän?

— Öisin minua ryittää, varsinkin jos olen syönyt illallisen.

— Hmm... Onkos sydämentykytyistä? Särkeekö päätä?

Ja tohtori teki vielä muutamia samansuuntaisia kysymyksiä, kallisti sitten kaljun kallonsa sekä vaipui syviin ajatuksiin. Parin minuutin kuluttua kohotti hän yht'äkkiä päänsä ja lausui päättävällä äänellä:

— Jos te vielä pari-kolme vuotta elätte tässä ilmanlaadussa sekä yhä makaillette ja syötte rasvaisia ja raskaita ruokia, niin te kuolette halvaukseen.

Oblomov vavahti kauhistuneena.

— Mutta mitä minun pitää tehdä? Neuvokaa Jumalan nimessä? kysyi hän.

— Sitä samaa mitä muutkin tekevät: matkustakaa ulkomaille.

— Ulkomaille! kertasi Oblomov kummastuneena.

— Niin, mitä ihmettä siinä sitten on?

— Suokaa anteeksi, herra tohtori — ulkomaillekkö? Kuinka se olisi mahdollista?

— Miksei se olisi mahdollista?

Oblomov mittasi ääneti silmillään omaa itseään, senjälkeen huonettansa ja toisti koneellisesti:

— Ul-ko-mail-le!

— Niin, mikäs teitä estää?

— Mikäkö? — Kaikki...

— Eikö ole varoja, vai —?

— Niin tosiaankin: ei ole varoja, virkkoi Oblomov vilkkaasti, ilahtuen tästä luonnollisesta esteestä, jonka taakse saattoi niin helposti kokonaan piiloutua. — Katsokaapas, mitä minun tilanhoitajani kirjoittaa... Mihinkä joutuikaan kirje, mihin kummaan minä sen taas panin? Sakariias!

— Hyvä, hyvä, kyllä minä uskon, sanoi tohtori: — se asia ei kuulu minuun. Minun velvollisuuteni vain on teille sanoa että teidän täytyy vaihtaa elämäntapanne, oleskelu-paikkanne, ilmanalanne, toimialanne — sanalla sanoen kaikki.

— Hyvä, saatanhan sitä ajatella, myönteli Oblomov. — Minnekkäs minä sitten matkustaisin ja minkä ohjelman itselleni tekisin? tiedusteli hän.

— Matkustakaa Kissingeniin tai Emsiin — alkoi tohtori: — siellä oleskelette kesäkuun ja heinäkuun ja juotte vettä; senjälkeen lähdette Schweitsiin tai Tyrooliin, missä lääkitsette itseänne viinirypäleillä. Siellä elelette syyskuun ja lokakuun...

— Lempo tietköön — Tyrooliin saakka! mutisi Ilja Iljitsh tuskin kuuluvalla äänellä.

— Senjälkeen johonkin kuivaan seutuun, vaikkapa Egyptiin...

"Herra Jumala, mitä hän puhuu!" ajatteli Oblomov.

— Ja sitten teidän tulee vieraantua kaikista huolista ja katkerista mielenliikutuksista...

— Kyllä teidän on hyvä sanoa, huomautti Oblomov: — kun ette saa tilanhoitajaltanne sellaisia kirjeitä kuin...

— Teidän täytyy myöskin välttää ajatuksia, jatkoi tohtori.

— Ajatuksiako? kummasteli Oblomov.

— Niin, henkistä räsitusta.

— Kuinkas sitten käy sen minun korjaussuunnitelmani maalla? Suokaa anteeksi, en minä ole mikään leppäpötkö...

— No, kuten tahdotte. Minun asiani on ainoastaan teitä varoittaa. Himoja tulee myöskin karttaa: ne estävät parantumista. Teidän pitää koettaa huvitella itseänne ratsastuksella, tanssilla, säännöllisellä liikkeellä raittiissa ilmassa, miellyttävillä keskusteluilla varsinkin naisten kanssa — niin että sydän tykyttäisi keveästi ja ainoastaan suloisista tunteista.

Oblomov kuunteli lääkäriä pää riipuksissa. — Vieläkö muuta? kysyi hän.

— Niin, lukemisesta ja kirjoittamisesta Jumala teitä varjelkoon! Te vuokraatte itsellenne huvilan, jossa on ikkunat etelään päin ja paljon ruusuja. Ympärillänne on soittoa ja naisia...

— Mitäs ruokaa minä syön?

— Välttäkää liharuokia ja ylipäänsä kaikkia eläimellisiä aineita, samoin jauho- ja hyytelö-ruokia. Hienoa lihalientä ynnä kasviksia voitte syödä. Mutta olkaa varovainen, sillä nyt liikkuu kolera melkein joka paikassa... Kävellä saatatte noin kahdeksan tuntia vuorokaudessa. Hankkikaa itsellenne pyssy...

— Jes siunatkoon! voiikasi Oblomov.

— Ja lopuksi, — päätti tohtori: — matkustatte talveksi Pariisiin, ja siellä, elämän pyörteessä huvitelkaa itseänne oikein perinpohjin elkääkää ollenkaan haikaillko; teatterista — tanssiaisiin, naamiaisiin, vieraisiin ulkopuolelle kaupunkia, niin että teidän ympärillänne alati olisi ystäviä, melua ja naurunhelinää...

— Vieläkö määrätte mitä muuta? kysäsi Oblomov huonosti salatulla harmilla.

Tohtori kynsäsi korvallistaan miettien mitä sanoisi...

— Teille tekisi ehkä hyvää hengittää suolaista meri-ilmaakin: astukaa siis Englannin rannassa höyrylaivaan ja huilatkaa Ameriikkaan...

Hän nousi seisomaan ja teki lähtöä.

— Jos te kaiken tämän täsmälleen täytätte, niin ... puhui hän.

— Hyvä, hyvä, ehdottomasti lupaan minä täyttää, — vastasi Oblomov myrkyllisesti, saatellen lääkäriä ovelle.

Tohtorin mentyä jäi Oblomov mitä surkuteltavimpaan sieluntilaan. Hän ummisti silmänsä, peitti molemmilla käsillä päänsä, puristui tuolissaan yhteen mykkyyn sekä istui sillä tavalla mihinkään katsomatta ja mitään tuntematta.

Hän kuuli takanaan aran äänen, joka häntä puhutteli:

— Ilja Iljitsh...

— Häh? huudahti hän.

— Että mitä on sanottava sille talonhoitajalle?

— Mistä asiasta?

— Siitäpä siitä muuttamisesta...

— Joko sinä taas puhut samasta asiasta? kysyi Oblomov kummastellen.

— Kuinkas minä, isäkulta Ilja Iljitsh tässä osaisin olla ja elää? Tuomitkaa itse, miten katkera tämä minun tilani on, ihan minä tästä hautaan sorrun...

— Etkös mitä! Sinähän se tässä juuri minut tahdot hautaan syöstä sillä muutollasi, virkkoi Oblomov.
— Kuulitkos mitä tohtorikin sanoi?

Tähän ei Sakariias keksinyt mitään vastausta, hän huokasi vain niin kovasti että kaulahuivin päät häilähtivät hänen rinnallaan.

— Sinä olet päättänyt kai tappaa minut, eikös niin? kysyi Oblomov jälleen. — Olet tainnut minuun suivautua jo, häh, vai mitä? Annas kuulua!

— Kristus kanssanne olkoon! Eläkää tervennä! Kukapa teille paha tahtonee? murisi Sakariias kokonaan hämmentyneenä siitä traagillisesta käänteestä, jonka puhe nyt alkoi saada.

— Sinä! tiuskui Ilja Iljitsh. — Enkö minä ole kieltänyt sinua alituisesti vätkyttämästä sitä poisuuttoa, vaan ei mene päivääkään ettet sinä vähintään viisi kertaa sitä minulle muistuta: etkö sinä ymmärrä että tämä se minut turmelee? Ja siksi ei minun terveyteni ikinä mihinkään kelpaa.

— Minä meinasin vain, armollinen herra, että tuota ... miksikä emme sitten — tuota niinsanoakseni — saattaisi muuttaakkin? puhui Sakariias sielullisesta häiriöstä vavahtelevalla äänellä.

— Että miksikö ei muuttaa? Kyllä sinun on helppo se päättää! huudahti Oblomov kääntyen nojatuoleineen Sakariiaista kohti. — Vaan oletkos sinä koskaan perinpohjin tutkistellut, mitä se merkitsee tuo asunnosta muutto? Häh? Vastaappas, oletko tutkistellut?

— Enpä häntä ole niin tutkistellut! vastasi Sakariias lauhkeasti valmiina kaikessa mukautumaan herransa mielipiteisiin päästäkseen jos suinkin mahdollista noista pateettisista kohtauksista, mitkä hänestä olivat pahemmat katkerintakin nuhdesaarnaa.

— Et ole tutkistellut, siis kuule nyt ja ratkaise se tuhmalla järjelläsi, saatammeko muuttaa vai emme! Mitä merkitsee — muuttaa? Se merkitsee että: herran täytyy mennä ulos ihan koko päiväksi ja kulkea jo aamusta alkaen...

— Miksei sitten saata ulos mennä? huomautti Sakariias. — Miksei saata olla poissa koko päivän? Eihän se ole terveellistäkään istua alati kotona. Hyvä isä, kuinka rumaksikin te olette tulleet! Ennen olitte kuin tuore kurkku ikään, mutta nyt kun siinä noin istutte — jumalanähköön minkänäköinen te olette! Kävelisitte ennemmin pitkin katuja, katselisitte ihmisiä tai jotain muuta...

— Älä pieksä siinä suutasi tyhjään, vaan kuuntele! ärjäsi Oblomov.
— Vai minä muka tässä pitkin katuja maleksimaan...

— Niin, tosiaankin, jatkoi Sakariias innostuneena. — Puhuvat tuolla kaupungilla että sinne on tuotu semmoinen ihmeellinen ulkomaanelukkakin, niin menisitte sitä katsomaan. Tai menisitte tiatteriin tai maskirattiin, niin me sillä aikaa täällä muutettaisiin.

— Älä lörpöttele joutavia! Kylläpä sinä mainiosti pitäisit huolta herrasi rauhasta. Sinulle se tietysti on samantekevää, vaikka koko päivän ulkona maleksisin — et sinä siitä piittaa, missä tai miten minä syön siellä enkä saa edes levähtää päivällisen perästä... Vai ilman minua te täällä muka muuttaisitte! Jos en minä ole katsomassa, menee kaikki rikki. Kyllä minä tiedän — puheli Oblomov yhä kasvavalla vakuuttavaisuudella: — mitä merkitsee tavaroiden muuttaminen. Se merkitsee särkemistä ja hirveätä hälinää: kaikki kapineet rymäytetään yhteen läjään lattiaan. Siinä on sekaisin kapsäkit, sohvanselustimet, seinätaulut, piipunvarret, kirjat ja rohtopullot, jotka pirutiesi mistä silloin ilmestyvätkin siihen kaikki, sillä muulloin ei niitä milloinkaan näy. Jokaikistä esinettä täytyy varoa ettei lyötäisi rikki ... toinen puoli tavaroista on lattialla, toinen puoli pihalla kuormassa taikka jo uudessa asunnossa: tekee mielesi pistää tupakaksi ja rupeat piippua ottamaan, vaan tupakat ja piiput ovatkin jo huilanneet pois... Haluat istahtaa, vaan ei ole minkä päälle istua, mihin tahansa koskeekin — kaikki on ryvettynyttä ja pölyn peittämää, ei ole vettä millä pestä puhtaaksi ja niin täytyy kulkea koko päivän yhtä likaisilla käsillä kuin on sinulla...

— Minun käteni ovat putipuhaat, huomautti Sakariias näyttää mällistäen kahta anturanpohjan tapaista latuskaa käsien asemesta.

— No, älä nyt siinä niitä näyttele, virkkoi Ilja Iljitsh vieroen. — Niin, ja jos sattuu janottamaan, jatkoi Oblomov, — niin karahviini vielä on, vaan lasi on poissa...

— Voihan juoda suoraan karahviinistakin, lisäsi Sakariias hyvänsuopeasti.

— Aina sinä vätkytät samaa: voihan sinun mielestäsi olla lakaisematta lattiaakin ja pyyhkimättä pölyä, ja mattoja pieksämättä... Ja sitten vielä uudessa kortteerissa — pitkitti yhä Oblomov viehtyen itsekin näihin elävinä esiintyviin kuviinsa muutosta — siellä on kolme päivää kaikki mullinmallin, ei mikään ole oikealla paikallaan: taulut töröttävät lattialla seinää vasten, kalossit makaavat sängyn päällä, saappaat

ovat samassa mytyssä teeruohtojen ja hiuspomaadan kanssa. Ja kun rupeat tarkastelemaan, niin huomaat että milloin on tuolinjalka mennyt poikki, milloin taulunlasi siruiksi särkynyt ja sohvaan tullut suuria likatahroja. Jos kaipaat jotakin kapinetta, niin ei kukaan tiedä mihin se on joutunut, onko se kokonaan hukkaantunut vai onko unohtunut vanhaan kortteeriin: juokse sitten sinne sitä etsimään...

— Jaa, toisinaan saa juosta jolkuttaa kymmenenkin kertaa edestakaisin, keskeytti Sakariias.

— No, näetkös! jatkoi Oblomov. — Ja kuinka ikävä aamuisin nousta sängystä uudessa asunnossa! Ei vettä, ei pesävalkeaa, ja talvella saat istua värjöttää ihan kylmässä huoneessa, kun ei ole halkoja — mene sitten niitä taas hankkimaan...

— Ja minkälaiset naapurit sitten Jumala vielä sattuu antamaan! huomautti Sakariias jälleen: — moniaat ovat semmoisia kitupiikkejä etteivät salli ottaa yhtä sylillistä halkoja — eivät edes yhtä kauhallista vettäkään.

— Aivan niin! sanoi Ilja Iljitsh. — Ensimmäisenä iltana, kun on jo muutettu, näyttää siltä että nyt ne ovat kaikki puuhut tyystin loppuneet, vaan eipäs: vielä pari viikkoa saa kulkea ja kolme: milloin pitää nousta kurkottamaan rullakaihtimia ylös ikkunaan, milloin naulaamaan tauluja seiniin — kovin tämä kaikki ahdistaa sielua eikä tee mielesi elää... Ja sitten ne kustannukset, ne kustannukset...

— Viime kerralla, kahdeksan vuotta takaperin, tuli muutto maksamaan kahdensadan ruplan paikkeille — niinkuin nyt muistan, — todisti Sakariias.

— Niin, sellaista peliä se on! puheli Ilja Iljitsh. — Ja kuinka kolkkoa sitten on asua uudessa paikassa. Luuletko että siihen pian tottuu? Viiteen vuorokauteen en minä saa unta uudessa asunnossa. Tuska minua, kalvaa joka kerta kun aamuisin noustessa näen että entisen sorvarinkyltin sijasta vastapäätä katua onkin joku toinen kyltti... Ja jos ei sieltä vastapäätä-olevasta ikkunasta ennen päivällistä näykkään sitä parturiämmän kurkistavaa naamaa niinkuin vanhassa paikassa, niin voi, kyllä se tuntuu minusta niin ikävältä... Huomaatkos sinä nyt siis, mihinkä asemaan sinä olet saattamaisillasi sinun herrasi — häh? kysyä tiuskasi nuhteleva Ilja Iljitsh.

— Kyllä minä huomaan ... sopersi Sakariias nöyrästi.

— Miksikäs siis tyrkytit minulle muuttamista? Eihän ihminen sellaista voi kestää.

— Minä tässä arvelin etteivät muut ole meitä huonommat, niin että koska muut muuttavat, niin miksemme mekin tässä voisi...

— Häh? Mitä minä kuulen? kivahti yht'äkkiä Oblomov nousten nojatuolistaan. — Sano heti se uudestaan?

Sakariias parka hämmentyi kokonaan tietämättä, miten oli voinutkin antaa aihetta herralleen noin pateettiseen huudahdukseen sekä liikahtukseen. Eikä hän tohtinut vastata luotuista sanaa.

— Muut — vai muut? kertasi Ilja Iljitsh kauhistuneena. — Niinkö pitkälle on sinun ilkeä kielesi jo karannut! Nytkö saan minä siis tietää sen että olen sinusta yhdenarvoinen kuin joku "muu"!

Ja pisteliään ivallisesti kumarsi Oblomov Sakariakselle ja tekeytyi äärettömän loukkaantuneen näköiseksi.

— Älkäähän pahastuko, isä Ilja Iljitsh, enhän minä toki teitä aseta tasa-arvoiseksi ainoankaan ihmisen kanssa...

— Ulos! sanon minä, huusi Oblomov kärkevästi osoittaen kädellään kohti ovea. — En sinua ilkeä nähdä silmiäni edessä. Haa! "Muut"? Sepä kaunista!

Syvästi huohtaen poistui Sakariias huoneesta. —

— Voi viheliäistä elämää, murisi hän löntsähtäen lavitsalleen.

— Hyvä Jumala sentään! ohkui myös Oblomov itsekseen. — Tämän aamunhan tahdoin pyhittää työhön, vaan nyt se on pilattu koko päiväksi. Ja kuka sen on pilannut? — Oma palvelija! Kuinka saattoi se kokenut ja uskollinen palvelija päästää suustaan niin törkeitä sanoja? Kuinka se saattoi?

Oblomov ei voinut rauhoittua moneen hetkeen. Vuoronperään hän heittäytyi maata, hyppäsi taas pystyyn, harppasi pitkin lattiaa ja jälleen heittähen makuulle. Siinä, että Sakariias oli hänet noin alentanut *muiden* tasalle, näki hän mitä hirveimmän loukkauksen oikeuksiansa vastaan.

Ja hän rupesi perinpohjin pohtimaan tätä kysymystä ja tutkimaan, mitä merkitsee oikeastaan *muut* ja mitä hän itse jämissä määrin on mahdollinen tai sovelias tuollainen verroille-asettaminen ja kuinka

raskas on se solvas, minkä Sakariias on häntä vastaan tehnyt, sekä lopuksi: itsetietoisestiko Sakariias häntä loukkasi, se on: oliko hän vakuutettu siitä että Ilja Iljitsh todella on samanarvoinen kuin "muut", taikka muutenko se vain livahti hänen kieleltään ilman että hän sitä päässään punnitsi? Kaikki tämä koski Oblomovin itserakkauteen ja hän päätti selittää Sakariiakselle eroituksen, mikä oli hänen ja niiden välillä, joita Sakariias käsitti nimellä "muut", ynnä antaa hänen tuntea hänen koko käytöksensä suuren hävyttömyyden.

— Sakariias! huusi hän siis pitkään ja juhlallisesti.

Kuultuaan tämän kutsun ei Sakariias hypännytkään niinkuin ennen jalkojaan kolistellen ja muristen pankolta, vaan ryömi verkalleen alas uunilta ja tölmäten ruumiillaan mihin sattui, käydä käämeröitsi esiin hitaasti ja vastahakoisesti — aivan kuin koira, joka kuullessaan isäntänsä äänen, tuntee että nyt häntä kutsutaan tilille elkeistään ja että nyt on selkäsauna valmis.

Ja hän avasi oven vain puolittain uskaltamatta astua sisään.

— Sisään sieltä ja pian! komensi Ilja Iljitsh. Mutta Sakariias ei liikahtanut, vaan kuhnailli ovesa renkuttaen sitä niinkuin ei siitä muka mitenkään voisi sisään mahtua.

Oblomov istui sänkynsä reunalla.

— Tule tänne! lausui hän lujasti.

Suurella vaivalla näytti Sakariias pääsevän erilleen ovesta, mutta sulki sen heti perässään ja painautui selin kovasti sitä vastaan.

— Tänne näin! kutsui Ilja Iljitsh osoittaen sormellaan paikkaa vieressään.

Sakariias otti puoli askelta eteenpäin ja pysähtyi kahden sylen päähän osoitetusta paikasta.

— Vieläkin lähemmäksi! käski Oblomov. Sakariias oli ottavinaan askelen, mutta nytkäyttikin vain ruumistaan, polkasi jalallaan ja jäi paikalleen.

Nähdessään ettei millään keinolla tällä kertaa onnistunut houkuttelemaan Sakariiaa likemmäksi itseään, antoi Oblomov hänen jäädä siihen missä hän seiso i ja katseli häntä jonkun aikaa vaijeten, mutta sangen nuhtelevasti.

Sakariias, tuntien kiusaa tällaisesta oman persoonansa kiinteästä tarkastelusta, tekeytyi sennäköiseksi kuin ei laisinkaan olisi herraansa huomannutkaan ja asettui häneen vielä enemmän syrjittäin kuin koskaan ennen, eikä tällä erää heittänyt edes vinoa katsetta Ilja Iljitshiin.

Vaan hän alkoi itsepäisesti tuijottaa vasempaan, kokonaan toiseen suuntaan, ja sieltä pisti hänen silmiinsä nuot ammoiden tutut esineet — hämähäkinverkkojen siekaleet taulujen ympärillä ja siellä liikkuvassa hämähäkissä näki hän elävän muistutuksen omasta huolimattomuudestaan.

— Sakariias? virkahti Ilja Iljitsh hiljaa ja arvokkaasti.

Ei Sakariias mitään tähän vastannut, sillä luultavasti ajatteli hän näin: "No mitä sinä siinä taas elämöit? Vai luuletko että sinun eteesi ilmestyy joku toinen Sakariias kuin se, joka tässä sinun edessäsi nyt seisoo?" ja hän siirsi katseensa isäntänsä sivuitse vasemmalta oikealle, mutta siellä myös oli häntä muistuttamassa peili, joka peittyneenä paksuun pölykerrokseen hohti kuin mikähän musliinikangas ja sen lävitse ikäänkuin sumun sisään tirkisti häntä vastaan altakulmain hänen oma juro ja ruma naamansa.

Tyytymättömänä käänsi hän siis silmänsä pois tästäkin surullisesta ja hänelle liian tutusta esineestä ja päätti hetkeksi pysäyttää ne Ilja Iljitshiin. Heidän katseensa kohtasivat toinen-toisensa.

Sakariias ei kestänyt sitä nuhdetta, joka kuvastui hänen herransa silmissä ja hän laski sentähden katseensa alas lattiaan, aina jalkoihin saakka, mutta siinä hän taas tomuisessa matossa, joka oli täynnänsä reikiä, sai lukea ikävän lisätodistuksen palveluksestaan herransa luona.

— Sakariias ... lausui Ilja Iljitsh toistamiseen tunteellisesti.

— Mitä te tahdotte? sopersi, nyt Sakariias tuskin kuuluvasti ja hän melkein vavahti aavistaen intohimoisen mielenpurkauksen olevan tulossa.

— Tuo minulle lasi kaljaa! sanoi Ilja Iljitsh. Sakariiaksen sydäntä helpotti ja ilostuen kuin pikku poika harppasi hän vikkellästi keittiön puolelle ja toi sieltä kaljaa.

— Kuule, mikä sinua vaivaa? kysyi Ilja Iljitsh leppeästi ryypäten lasista ja pidellen sitä molemmilla

käsillään. — Onkos äijällä paha omatunto nyt?

Sakariaksen yrmeä naama muuttui äkkiä pehmeäpiirteiseksi ja jonkunlainen katumuksen ilme valaisi sitä. Hän oli rinnassansa tuntenut ensi oireet sydämessänsä heräävistä kunnioituksen tunteista herraansa kohtaan ja käänsi nyt silmänsä yht'äkkiä suoraan hänen kasvoihinsa.

— Tunnustatkos rikoksesi? kysyi Ilja Iljitsh.

"Rikokseni" — vai sitä nuottia hän nyt veisaa! ajatteli Sakariias alakuloisena, "ihan pakkaa itkettämään kun hän noin tässä rupeaa kiristämään." — Mitäs te minusta, Ilja Iljitsh, — alotti Sakariias kaikista muikeimmalla äänellään: — enhän minä mitään muuta sanonut kuin että ... tuota...

— Ehei, odotappas! — keskeytti Oblomov. — Käsitätkös vähän-vähääkään, mitä olet tehnyt? Pane nyt ensin tämä lasi pöydälle ja vastaa sitten koreasti!

Sakariias ei kuitenkaan osannut mitään vastata, sillä todenteolla hän ei ymmärtänyt mitä oli tehnyt, mutta tämä ei kuitenkaan estänyt häntä kunnioituksella katsahdamasta herraansa; vieläpä painoi hän hiukan päätänsä alaspäin syllisyytensä merkiksi.

— Älyätkös nyt, kuinka myrkyllinen ihminen sinä olet? ahdisteli Oblomov.

Sakariias oli yhä vaiti ja räpäytti vain pari kolme kertaa tuntuvasti silmiään.

— Sinä olet pahoittanut sinun herrasi mielen! virkkoi Ilja Iljitsh harvakseen ja katseli tuikeantarkastavasti Sakariiakseen nauttien hänen hämmennyksestään.

Sakariias ei tiennyt miten pelastua tästä tuskallisesta asemasta.

— Niin että etkös olekkin rumasti tehnyt? kysyi Oblomov.

— Rumasti olen tehnyt! änkytti Sakariias kokonaan murtuneena tästä uudesta pistosanasta.

Hän käänsi katseensa milloin oikealle, milloin vasemmalle sekä suoraan eteenpäin etsien pelastusta jostakin ja jälleen vilahtivat hänen silmissään vuoronperään sekä hämähäkinverkot että pyyhkimättömät pölyt ja hänen oman naamansa himmeä heijastus ynnä itse isännän persoona.

"Kunpa maa minut nielaisisi, sillä tämä on sitä vihoviimeistä elämää!" siunaili hän itseksensä, nähdessään että vaikka minne päin tähystikin, ei voinut välttää pateettista näytelmää. Ja hän alkoi räpytellä silmiään niin tiheästi että ei lopulta voinut pidättää kyyneliä herahamasta näkyviin. Vihoviimein heltyi hän laskettamaan tuttua lauluaan, vaikka se olikin suorasanaista.

— Millä minä olen teidän mieltänne pahoittanut, rakas Ilja Iljitsh? kysyi hän ihan itku kurkussa.

— Milläkö? toisti Oblomov. — Mies! Oletko ikinä ajatellut, mitä merkitsee sanoa: *muut*?

Hän ei selittänyt vielä pitemmälle, vaan jatkoi yhä tuijottamistaan Sakariiakseen.

— Täytyykö minun se sinulle siis sanoa? Sakariias käännähti kuni karhu ketjuissa ja huoahhti huoneen täydeltä.

— *Muu* — semmoinen kuin sinä sillä ymmärrät — on viheliäisistä viheliäisin, kirottu ja törkeä, sivistymätön ihminen, joka eleksii likaisesti ja köyhästi pahansiivoisessa ullakko-kamarissa ja nukkua retkottaa jollakin maton-rääsyllä ulkona pihalla... Mitäpäsemmoiselle voisi tapahtua elämässä? Ei kerrassa mitään. Kun vain ajaa nahkaansa perunoita ja silliä, niin on hyvä. Hätä kyyditsee sitä nurkasta nurkkaan ja päivät pääksyttäin se pötkii paikasta toiseen. Kyllä semmoisen ihmisen kelpaa muuttua uuteen asuntoon! Katsohan esimerkiksi tuota Ljegajevia: viivotin vain kainaloon ja pari paitaa nyyttiin nenäliinaan ja niin mies on valmis lähtemään... "Mihinkäs nyt?" kysäset häneltä — "Minä tässä muutan", vastaa hän. Kas sellainen se on "muu"! Vaan olenkos minä sinun mielestäsi tällainen "muu" — häh?

Sakariias muljautti silmiään päin herraansa, muutti jalkaa, vain ei sanonut sanaakaan.

— Mikä on tämä *muu*? jatkoi Oblomov. — Muu on sellainen ihminen, joka itse puhdistaa saappaansa, itse pukee päällensä, vaikka väliin herranakin pöyhkeilee sellainen, joka valehtelee, sellainen joka ei tiedä mitä on palvella ja passata, joka ei lähetä ketään asialle, vaan laukkaa itse mihin tahtoo. Itse se halotkin uuniin työntelee, pyyhkiipä toisinaan itse pölytkin...

— Saksalaisista on monta sellaista, — tokasi Sakariias jurosti.

— No siinä näet! Vaan entäs minä? Olenko minä "muu"?

— Te olette kokonaan toinen mies! äänsi Sakariias surkeasti, vieläkään käsittämättä mitä herra hänelle oikeastaan tahtoi sanotuksi. — Jumala tiesi, mikä teidän päähänne on pistänyt...

— Minä olen kokonaan toinen — vai niin? Odotappas ja punnitseppas siis mitä puhut. Ja koeta käsittää, kuinka "muu" elää? "Muu" työskentelee ilman väsymystä, juoksee, hyörii ja häärii yhtämittaa, — pitkitti Oblomov: — ja silloin kun hän ei tee työtä, silloin elää hän syömättä. "Muu" kumarteleo, "muu" pyytää apua, alentaa itsensä... Vaan minä? No, ratkaiseppas nyt itse, onko tuo "muu" sama kuin minä — häh?

— Lopettakaahan toki jo, isäkulta, kiusaamasta minua noilla ilkeillä sanoilla! rukoili Sakariias. — Hyvä Jumala nähköön!

— Minäkö olisin "muu"! Vaan kuljeksinkos minä paikasta toiseen ja teenkös minä mitään työtä? Ja tulenkos minä toimeen vähällä ruualla — häh? Tai olenkos minä mikään laiha roikale ja vaivaisen näköinen — mitäh? Puuttuukos minulta mitään? Luulenpa että voin lahjoittaa poisikin jotain kun niikseen sattuu. En kertaakaan koko elämässäni ole itse vielä vetänyt sukkia jalkoihini — jumalankiitos! Ja onkos minulla syytä olla rauhaton? Mistäs se tulisi? Ja kenelle minä tätä tässä puhun? Etkös sinä ole minua lapsuudestani saakka palvellut? Kaikki sinä tiedät ja olet nähnyt että minä olen saanut hellän kasvatuksen, että minä en ikinäni ole kärsinyt kylmää enkä nälkää, etten ole tiennyt puutteesta enkä hädästä enkä koskaan tarvinnut itse hankkia leipääni enkä ylipäänsä tehdä minkäänlaista halpaa työtä! Kuinkas sinun omatuntosi siis salli verrata minua muihin? Onkos minulla sellainen terveys kuin noilla "muilla"? Luuletkos että minä kestäisin tehdä kaikkea sitä työtä mitä he tekevät?...

Sakariias kadotti täydellisesti viimeisenkin kykynsä käsittää Oblomovin sanatulvaa. Mutta hänen huulensa pullistuivat sisällisestä liikutuksesta samalla kun pateettinen näytelmä jyrisi kuin ukkospilvi hänen päänsä ylitse. Vaan ei sanaakaan hän vastannut.

— Sakariias! uudisti Ilja Iljitsh.

— Mitä suvaitsette? sihisi Sakariias tuskin kuultavasti.

— Tuoppas vielä kaljaa!

Sakariias toi lisää kaljaa ja kun Ilja Iljitsh juotuaan antoi lasin takaisin, niin yritti hän vikkellästi livahtamaan tiehensä.

— Äläpäs mene vielä! virkahti Oblomov. — Minä kysyn sinulta: kuinka sinä niin katkerasti saatoit loukata herraasi, jota lapsena olet kantanut käsivarsillasi, jota kaiken ikäsi tulet palvelemaan ja joka sinua siunaa?

Enempää ei Sakariias kestänyt, sillä sana "siunaa" peräti masensi hänet. Hän alkoi räpytellä silmiään yhä tiheämpään ja tiheämpään. Kuta vähemmin hän ymmärsi, mitä Ilja Iljitsh hänelle puhui, sitä haikeammaksi kävi hänen olla.

— Minä tunnustan syyllisyyteni, hyvä Ilja Iljitsh, alkoi hän katuvaaisena kähistä: — minä olen sen tehnyt tuhuudesta, pelkästä tuhuudesta...

Ja tajuamatta, mitä teki, käytti Sakariias puheensa lopussa sanaa, jota ei itsekään ymmärtänyt.

— Mutta minä — jatkoi Oblomov arvossaan loukatun ihmisen äänellä: — huolehdiin läpi päivät ja yöt, vaivaan itseäni niin että väliin ihan päätä polttaa ja sydäntä kouristaa, öisin en saa untakaan, vaan vääntelen ja kääntelen itseäni ja yhä mietiskelen, kuinka tulisi parempi olla ... ja kenenkä sitten? Ketä varten minä tässä vaivaa näen? En ketään muita kuin teitä varten — teidän, talonpoikien tähden — kaiketi siis sinunkin tähtesi. Sinä olet ehkä luullut, kun olet nähnyt minun vetävän peiton korviini että siellä se nyt herra umpipäissä maata motkottaa kuin pölky ja nukkuu ... ehei, se on suuri erehdys, en minä nuku, minä haudon alituisesti yhtä ainoata ajatusta, sitä nimittäin ettei talonpoikien tarvitseisi kärsiä mitään puutetta, etteivät he kadehtisi muita, etteivät he itkien valittaisi minusta Jumalalle viimeisellä tuomiolla, vaan rukoilisivat ja muistelisivat minua alati rakkaudella. Vaan te olette niin kiittämättömät! päätti Oblomov katkeralla syytöksellä.

Perinpohjin tuli Sakariias liikutuksiinsa viimeisistä "likeistä" sanoista. Vähitellen alkoi hän itkeä nihkuttaa ja hänen sihisevä ja kähisevä äänensä suli tällä kertaa yhdeksi ainoaksi nuotiksi, mutta niin kummalliseksi ettei sellaista varmaankaan lähde mistään soittokoneesta — jollei ehkä jonkinlaisesta kiinalaisesta gongongista tai indialaisesta tamtamista.

— Isä-kulta, Ilja Iljitsh! rukoili hän. — Älkäähän toki enää puhuko, kyllä jo tässäkin on tarpeeksi. Mitä te, Herran nimessä, niin kiivastutte! Ah neitsyt Maaria, sinä Jumalanäiti! Mikä vaiva ja tuska näin

yht'äkkiä on minun poloisen päälleni langennut...

— Mutta sinun — pitkitti Oblomov yhä häntä kuuntelematta, — sinun pitäisi hävetä että olet päästänyt suustasi mokomat sanat. Kas minkälaista käärmettä olen elättänytkin povellani!

— Käärmettä! kauhistui Sakariias läiskäyttäen kämmenensä yhteen ja hyrähti sellaiseen itkuun kuin olisi parikymmentä koppakuoriaista yhtäikaa suristen lentänyt huoneeseen. — Milloinka olen minä käärmettä muistanutkaan? änkytti hän itkun seasta. — En unissanikaan niin saastaista elukkaa ole nähnyt!

He olivat molemmat lakanneet ymmärtämästä toinen-toistansa ja lopuksi ei kumpikaan ymmärtänyt enää omaa itseäänkään.

— Miten saattoikin se niin sinun kieleltäsi livahtaa? — jatkoi Ilja Iljitsh. — Ja minä, joka uudistus-suunnitelmassani olin vielä määrännyt sinuakin varten aivan erityisen talon asuaksesi, oman puutarhan, oman leivän ja määrätyn vuosipalkankin! Sinusta olen minä ajatellut saavani sekä kartanonhoitajani että majordomukseni ja uskottuni kaikissa asioissa. Talonpojat kumartaisivat sinua ja kaikki he puhuttelisivat sinua vain "herra Sakariias Trofimits'hiksi". — Niin. Vaan hän on yhä tyytymätön ja loukkaa herraansa puhumalla "muista". Sillä tavallako sinä osoitat kiitollisuuttasi minua kohtaan, voi kelvotonta palkintoa!

Sakariias yhä itkeä nihkutti ja Ilja Iljitsh oli itsekin sangen liikutuksissaan. Nuhdellessaan Sakariiaista tunsu hän hetki hetkeltä yhä syvempää helytymystä niistä siunaustöistä, joita hän talonpoikien suhteen uneksi aikaansaavansa, ja lausui viimeiset varoituksensa vapisevalla äänellä ja ihan kyöneleet silmissään.

— No, nyt saat mennä tiehesi Jumalan nimessä! sanoi hän lepyttelevästi Sakariiakselle. — Vaan odotappas, annappas vielä sitä kaljaa! Kurkkuni on kokonaan kuivunut: se olisi sinun muuten pitänyt itsekin huomata, koska olet kuullut, kuinka herrasi kurkku korisee. Ja se on kaikki sinun syysi!

— Toivon että nyt olet ymmärtänyt rikoksesi, — puhui Oblomov kun Sakariias oli tuonut kaljaa: — ja ettet vastedes yritä vertailemaan herraasi muihin ihmisiin. Ja jotta täydellisesti korjaisit erehdyksesi, niin mene nyt isännän kanssa puhelemaan ja sovitele siellä niin ettei minun tarvitse talosta muuttaa. Näetkös, kuinka sinä nyt olet turmellut sinun herrasi rauhan, saattanut minut kokonaan häiriöön ja riistänyt siten minulta jonkun uuden ja hyödyllisen ajatuksen. Ja kenenkä vahingoksi on se tapahtunutkaan? Sinun itsesi, — teitä talonpoikia vartenhan minä olen koko persoonani pyhittänyt, teidän hyväksennehän minä olen ottanut eron virastani, teidän tähdenhän minä näin istun sisällä huoneessani... No, mene nyt Herran nimessä: Hyvä isä, kello lyö jo kolmea! Kaksi tuntia ainoastaan on päivälliseen, mitäs minä nyt niissä kahdessa tunnissa kerkeän tehdä? — En kerrassa mitään. Asioita on suunnaton joukko. Täytyy siis tehdä niin että kirjeen kirjoittamisen lykkään seuraavaan posttiin ja korjaussuunnitelman jätän huomiseen. No, nyt minä hiukan panen levähtämään sillä olen tuiki väsynyt tästä kaikesta. Laske sinä rullakaihtimet alas ja pane ovet tiiviisti kiinni ettei mikään häiritseisi. Ehkä minä tässä tuntikaudeksi nukahdan. Puoli viisi saat sitten minut herättää...

Sakariias alkoi tulpata herraansa tämän huoneeseen. Ensiksi peitti hän hänet itsensä vuoteeseen käärien peiton hänen allensa, sitten laski hän alas akuttimet, sulki visusti kaikki ovet, ja läksi hiljaa omalle puolelleen.

— Kunpa sinä sinne edes tukehtuisit, senkin metsäpiru! murisi hän pyyhkien kyyneltensä jäljet silmistään ja kiiveten pankolle. — Niin juuri, metsäpiru! Vai itsepäällinen talo ja ryytimaa ja vuosipalkkaa ... mutisi hän, sillä hän oli käsittänyt ainoastaan nämät viimeiset sanat. — Mutta mestari se on ilkeitä sanoja suustansa päästämään: niinkuin veitsi ne sydäntä viiltävät... Kas tässä on nyt minun taloni ja minun ryytimaani ja siihenpä sääreni nyt oikaisen! jupisi hän, rajusti kolistellen uunipenkkiä. — Vai vuosipalkkakin. Niin, jos en tässä sieppaisi kouriini milloin riunan, milloin viiskopeikkaisen, niin ostamattapa jäisi tupakat ja tarjoomatta ryypyt risti-äidille! Hyi horna! Viheliäistä tämä elämä on, kunpa kuolema korjaisi!

Ilja Iljitsh kääntyi seljälleen, mutta ei päässyt heti nukahtamaan. Hän hautoi yhä ajatuksiaan ja oli kovasti rauhaton...

— Kaksi kamalaa yhdellä kertaa! mutisi hän kääriytyen umpipäihinsä peiton sisään. — Miten ihmeessä minä niistä selviydyn?

Mutta oikeastaan nämät kaksi *kamalaa*, se on: tilanhoitajan pahaatietävä kirje ja muutto uuteen asuntoon, olivat jo lakanneet kiusaamasta Oblomovia ja siirtyneet nyt ainoastaan kaikkien hänen levottomien muistojensa sarjaan.

"Niihin onnettomuuksiin, joilla tilanhoitaja peloittelee, on vielä pitkälti aikaa", ajatteli hän: "siihen

saakka voipi paljonkin muuttua — ehkäpä sattuu sateita ja vilja virkoo, ehkäpä tilanhoitaja hiljakseen suorittelee maaverot, ja karanneet talonpojat sijoitetaan asuinpaikoilleen" kuten hänen sanansa kuuluvat.

"Karanneet talonpojat, hm — mihinkähän ne ovat mahtaneetkin karata?" mietti hän ja syventyi yhä enemmän taiteellisesti tutkistelemaan tätä asianlaitaa. "Ne ovat karanneet keskellä yötä, luulen ma, sateessa ja tuulessa, ilman leipää. Missä ne ovat nukkuneet? Ihanko raa'assa metsässä — taivasalla? Mitenkä mailmassa siellä saattaa maata? Vaikka niiden pirteissä pahalta haiseekin, niin on niissä ainakin lämpöistä kyllyiksi..."

"Mutta miksikä rasittaa itseänsä näillä ajatuksilla? Pian joutuu suunnitelmani valmiiksi — mitä minä tässä säikyttelenkin itseäni ennen aikaa? Äh, millainen minä olen...!"

Tuo muutto se huolestutti häntä kuitenkin vähän enemmän. Tämä oli nimittäin kaikista tuorein ja viimeisin onnettomuus. Mutta hänen levollinen luonteensa jaksoi jo sulattaa tämänkin tehtävän. Vaikka hän himmeästi tiesikin että oli ihan välttämätöntä muuttaa, sitä suuremmalla syyllä, koska Tarantjev oli sekaantunut asiaan, niin hän kuitenkin ajatuksissansa lykkäsi tämän elämänsä kiusallisen tapauksen ainakin viikon ajaksi eteenpäin ja tunsikin siten voittaneensa itselleen kokonaisen viikon huolettoman rauhan.

Ja *ehkäpä* Sakariias koettaa niin sovittaa ettei ollenkaan tarvitse muuttaa ja *mahdollisesti* tulevat he ilmankin toimeen, jättävät tulevaan vuoteen tai muuttavat kokonaan korjaussuunnitelmansa; niin — *jotenkuten* he kaikissa tapauksissa siellä nyt päättävät. Sillä todentotta — olisihan aivan mahdotonta nyt muuttaa...

Näin hänen mielensä vuoronperään riehui ja taas rauhoittui ja näissä sovittavissa sanoissa: *ehkäpä*, *mahdollisesti*, *jotenkuten*, löysi hän lopuksi tälläkin kertaa niinkuin aina ennenkin oli löytänyt, — kokonaisen arkullisen toiveita ja lohdutuksia, ikäänkuin olisi se ollut esi-isiemme liitonarkki, jonka pyhyyksillä hän nyt suojeli itseänsä kahta mainittua onnettomuutta vastaan.

Miellyttävä raukeus hiveli jo hänen kaikkia jäseniänsä ja mykkä uni alkoi hennosti tuudittaa ja himmentää hänen tunteitaan, samoin kuin ensimmäinen lievä pakkaneen himmentää veden pintaa... Vielä silmänräpäys — ja hänen itsetajuntansa olisi lennähtänyt jumalatiesi minne, mutta yht'äkkiä Oblomov säpsähti ja avasi silmänsä.

— Enhän ole vielä pessytäkään itseäni! Hyvänen aika! Ja kaikki muukin on tässä vielä tekemättä, sopersi hän. — Ja suunnitelmani ajoin minä panna paperille, enkä ole pannutkaan, ja minulla oli aikomus kirjoittaa piiripäällikölle ja kuvernöörille myös, ja talonisännälle alotettu kirje se jäi kesken, ja tilit ovat yhä tarkastamatta ja rahat antamatta — ja näin on koko aamupäivä mennyt auttamattomasti hukkaan!

Ja hän alkoi taas miettiä... "Olisikohan joku *muu* minun sijassani ehtinyt tehdä tämän kaiken?" välähti yht'äkkiä hänen aivoissansa. "Joku muu, joku muu... Mikä kumma se on tämä joku *muu*?"

Hän syventyi vertaamaan itseään "muihin". Alkoi hartaasti harkita ja aprikoida ja nyt muodostui hänen päässään siitä kokonaan päinvastainen käsite kuin se, minkä hän tuonoin oli Sakariakselle antanut *muista*.

Hänen oli pakko tunnustaa itselleen että joku muu hänen asemassaan todellakin olisi ehtinyt kirjoittaa kaikki puheenaolleet kirjeet, ja niin etteivät *joka* ja *että* kertaakaan olisi sotkeutuneet toisiinsa, ja että joku muu ilman mutkia olisi muuttanut uuteen asuntoon, sekä pannut suunnitelman sujuvasti paperille, vieläpä vartavasten matkustanut itse maatilalleenkin...

"Enköhän minäkin olisi saattanut kaiken tämän siis tehdä... Osaanhan minäkin kirjoittaa — viisaampiakin asioita kuin kirjeitä olen ennen kirjoitellut. Mihinkä on kaikki taitoni joutunut? Ja mikä vaikea temppu se nyt on — muuttaa? Tarvitsee ainoastaan tahtoa. Niin, 'muut' eivät koskaan pue edes yönuttua yllensä, vaan istuvat ja tekevät työtä, 'muut'" — siinä hän haukotteli — "eivät nuku eivätkä makaa juuri milloinkaan ... niillä on aina puuhaa elämässä, jokapaikkaan ne kerkeävät, kaikki ne katselevat ja tutkistelevat, jokapaikassa niillä on tekemistä ja asioimista... Vaan mitäs minä! Minä poloinen en ole niinkuin 'muut'", päivitteli hän alakuloisesti ja vaipui syviin mietteisiin. Hän oli pistänyt päänsä esiin peiton alta.

Syntyi yksi niitä itsetajunnan selviä hetkiä Oblomovin elämässä.

Kuinka hirveältä tuntuikaan hänestä, kun hänen sielussansa yht'äkkiä värähti elävä käsitys inhimillisen kohtalon määräyksestä ja vilahti viiva tämän määräyksen ja hänen oman elämänsä välillä ja kun hänen päässään toinen-toisensa jälkeen heräsivät kaikenkaltaiset erilaiset elämänkysymykset lähtien kuni lintuset säikäytyneinä äkillisistä auringonsäteistä sikinsokin liitämään avaruudessa...

Hänen sydäntänsä kouristi sängen kipeästi kun hän havaitsi, kuinka kehittymätön hän oikeastaan oli, ja kuinka kesken hänen siveelliset voimansa olivat kasvussa jääneet painon tähden, joka niiden kehitystä häiritsi; ja kateus kaiveli häntä siitä että muut niin täysinäisesti ja vapaasti saivat elää, kun sitävastoin koko hänen olemuksensa haataalle ja ikävälle polulle oli ikäänkuin raskas kivi eteen viskattu.

Hänen herkässä sielussaan sikisi ahdistavainen itsetunto siitä, kuinka monet puolet hänen luonteensa ominaisuuksista eivät laisinkaan olleet päässeet hereille, ja kuinka toisia puolia oli ainoastaan hiukkasen pinnalta liikahutettu eikä yksikään ollut loppuunsa asti kehitetty. Vaan samalla hän kivuloisesti tunsu että hänen sisäänsä on kaivettu kuni haudan kätköön joku hyvä ja valoisa elämänainees, joka kentiesi paraikaa teki kuolemaansa taikka lepäsi se siellä kuni vuoren helmoissa piilee kultakappale, minkä jo kauvan sitten olisi ollut aika ilmestyä mailmaan käypänä rahana.

Mutta syvälle ja raskaasti oli tämä aarre vajonnut mutaan ja paljon oli sen ympärille likaa tarttunut. Oli ikäänkuin joku olisi varastanut ja kaivanut piiloon hänen sieluunsa kaikki ne kalleudet, jotka mailma ja elämä hänelle oli lahjoittanut. Jotakin oli estämässä häntä syöksymästä elämän tanterelle ja lentämästä sitä pitkin kaikilla älyn ja tahdon purjeilla. Joku salainen vihollinen oli jo tien alussa laskenut hänen päällensä raskaan kätensä ja viskannut hänet kauvas syrjään suorasta inhimillisestä suunnasta...

Ja nyt ei hän nähtävästi enää voi mitenkään päästä tästä erämaasta ja autiosta korvesta sille suoralle polulle. Korpi pitelee häntä vankinaan ja synkkä pimeys hänen sielussaan sakenee sakenemistaan ... polku kasvaa kasvamistaan umpeen, valoisa tunne tuulahtaa ilmi yhä harvemmin ja herättää ainoastaan silmänräpäykseksi sisällä nukkuvat voimat. Älyn lahjat, tahdon tarmo ovat ammoin ja luultavasti iäksi hervonneet. Hänen elämänsä ehdot ovat pienentyneet mikroskoopillisiin mittoihin eikä hän edes näistä ehdoista onnellisesti suoriudu. Hän ei säännöllisesti siirry elämäkohdasta toiseen, vaan viskelehtää niissä kuni aallolta aallolle eikä ole hänellä voimaa yhteenperään asettaa tahtonsa tarmoa jotakin vastustamaan taikka viehtyä kuuntelemaan järjen kutsuvaa ääntä.

Surkeaksi kävi hänen mielensä tehdessä tätä salarippiä oman itsensä edessä. Hyödyttömät valitukset menneisyydestä ja omantunnon polttavat nuhteet haavoittivat häntä kuin terävät neulat ja kaikin voiminsa koetti hän karistaa niskoiltansa näiden nuhteiden tuottamaa taakkaa ja keksiä syypään ulkopuolella omaa itseään sekä kääntää häntä vastaan niiden pistävät kärjet. Ketä vastaan siis hän tahtoi ne kääntää? — Sakariasta! "Niin, tämä kaikki on hänen syynsä..." sopersi hän. Ja hän muisti samassa kaikki erikoiskohdat äskeisessä kinassaan Sakariaksen kanssa ja tulipalona lennähti hänen kasvoillensa räikeä häpeän puna.

"Mitä, jos joku olisi sattunut kuulemaan?..." säpsähti hän kiintyen kovasti tähän ajatukseen. "Jumalankiitos sentään ettei Sakariias osaa kertoa eikä sitä salaisesti kenellekkään uskoa — jumalankiitos!"

Ja hän huokasi raskaasti, kiroili itseään, kierrähteli kyljellä toiselle, etsiskeli syyllistä — eikä löytänyt. Hänen ähkäyksensä ja voihkauksensa kuuluivat aina Sakariaksen korviin.

— Siellä se sika nyt puhkailee ja röyhtäilee, kun sai kaljaa mahansa täyteen! murahti Sakariias sapeksaasti.

"Miksikä minä olenkin tällainen raukka?" kysyi Oblomov itseltään melkein kyynelet silmissään ja piiloitti päänsä jälleen peiton alle, "niin miksikä?"

Mutta etsittyään mielessään turhaan sitä turmiollista perustusta, mikä esti häntä elämästä niinkuin olisi pitänyt, niinkuin "muut" elivät, ummisti hän huoaten silmänsä, ja jonkun minuutin kuluttua alkoi herpaiseva uneliaisuus uudelleen kahlehtia hänen aistimiaan.

— Minäkin ... tahtoisin... — kuiskahti hän väsyneesti vilkuttaen silmiään: — jotakin... Vai eikö luonto ole minulle antanut mitä muille... Ei, ei, jumalankiitos ... ei ole syytä valittaa...

Tämän jälkeen kuului hänen huuliltaan rauhaa-ennustava huoahdus. Hän oli vihdoinkin siirtynyt mielenliikutuksensa kiihkosta tavalliseen normaali-tilaansa, levollisuuteen ja henkiseen turtumukseen.

— Kohtalo kai näin tahtoo? Mitäs minä sille voin? sopersi hän, jo unen pöpperössä.

— "Pari tuhatta ruplaa vähemmän tuloja" ... virkkoi hän yht'äkkiä kovalla äänellä. — "Kyllä, kyllä, hetipaikalla, odotahan hiukan..." — ja hän heräsi taas puoleksi.

— Vaan kuitenkin ... olisinpa utelias tietämään, minkätähden minä olen ... juuri tällainen? mutisi hän... Hm...

Hänen silmäluomensu painuivat jälleen umpeen.

— Niin miksikä? ... Kentiesi sentähden ... että ... että ... koetti hän ponnistellen ajatella, mutta ei

enempää jaksanut.

Syy jäi selviämättä. Kieli ja huulet kangistuivat silmänräpäyksessä keskellä lausetta ja suu seisahtui puoleksi auki. Sanan sijasta nousi vielä yksi ainoa huokaus ja heti sen jälkeen rupesi kuulumaan tasainen kuorsaus.

Uni pysähdytti hänen ajatustensa laiskasti vetelehtivän juoksun ja siirsi hänet silmänräpäyksessä toiseen ajankohtaan, toisten ihmisten piiriin ja toisellaiseen paikkaan, jonnekka mekin nyt häntä lukijan kanssa seuraavassa luvussa tahdomme seurata.

OBLOMOVIN UNI.

[Tässä luvussa on suomentaja käyttänyt hyväkseen erästä ennen tehtyä käännöstä sitä parannellen.]

Missä olemme? Mihin siunattuun sopukkaan mailmassa onkaan meidät siirtänyt Ilja Iljitsh Oblomovin uni? Oi mikä ihmeellinen seutu!

Tosin ei siellä ole merta eikä korkeita vuoria, ei kallioita eikä kuiluja, ei suuria humisevia metsiä — ei siellä ole mitään suurenmoista, jylhää tai synkkää.

Sillä kukapa kaipaisikaan tuota jylhää ja suurenmoista? Merta esimerkiksi? Olkoon se missä on! Se saattaa vain ihmisen surulliseksi: sitä katsellessa tekee mieli itkeä. Sydän huikenee arkuudesta tuota silmänsiintämätöntä ulappaa, joka ei tarjoo katseelle mitään lepopaikkaa, vaan ainoastaan uuvuttua yksitoikkoisella äärettömyydellään.

Meren hurja mylläkkä ja pauhina ei hivele hennosti herkkää korvaa; aallot ne vain yhä jatkavat samaa synkkää virttänsä, jota mailman alusta ovat veisanneet ja jonka sisällyksestä ei kukaan selkoa saa; yhä vain kuuluu niissä sama vihlova valitus, samat kamalat huokaukset, ikäänkuin lähtisivät ne jostain kovasti vaivatusta hirviöstä. Eivät visertele lintuset sen vierillä; ainoastaan kuoleman hiljaiset lokit liitelevät rannalla ja kiertelevät piirissä liki pintaa.

Voimaton on pedon kiljunta tämän luonnon pauhinan rinnalla, mitätön on myös ihmisääni, ja itse ihminen niin pieni, niin heikko, että hän kokonaan katoa tämän avaran kuvan yksityiskohtien sekaan. Senpä tähden meren katseleminen kai tuntuikin hänestä niin raskaalta.

Ei, olkoon meri missä on! Eihän edes sen hiljaisuuskaan eikä liikkumattomuus herätä iloisia tunteita ihmissielussa: sen vähäisinkin väreily muistuttaa hänelle sitä suunnatonta, vaikkakin nukkuvaa voimaa, joka ajoittain niin ilkeästi tekee tyhjäksi ihmisen ylpeän tahdon ja niin syvälle hautaa hänen rohkeat aikeensa, kaikki hänen puuhansa ja vaivannäkönsä.

Vuoret ja kuilut eivät myöskään ole omiansa ihmistä ilahduttamaan. Ne ovat jylhät ja hirvittävät, ikäänkuin villipedon uhkaavasti ojennetut kynnet tai hampaat; liian elävästi muistuttavat ne meitä heiveröisestä olemuksestamme pitäen meitä pelossa ja tuskassa tapaturman takia. Ja taivaskin siellä vuorien ja rotkojen yläpuolella näyttää niin kaukaiselta ja saavuttamattomalta, aivankuin olisi se hyljännyt ihmiset.

Ei ole semmoinen se rauhallinen paikka, johon sankarimme äkkiä joutui.

Taivas siellä näyttää päinvastoin litistyneen likemmäksi maata, ei suinkaan salamoita viskelläkseen, vaan syleillääkseen suosikkiansa sitä lujemmin ja rakkaammin: se levitteleikse niin lähellä pään päällä, kuni kodin turvallinen katos, suojellakseen valittua seutuansa kaikilta onnettomuuksilta.

Aurinko valaisee siellä kirkkaasti ja kuumasti puolen vuotta kerrallaan ja sitten se poistuu, ei kuitenkaan äkkiä, vaan verkalleen, ikäänkuin vastenmielisesti, katsellen vielä taakseen rakastettua paikkaa ja lahjoittaen sille syksyllä, sateiden lomassa, huikean lämpöisen päivän.

Vuoret siellä ovat vain pienoiskuvia niiden hirvittävien vuorien rinnalla, jotka jossain maan paikassa niin kovasti mielikuvitusta peloittelevat. Täällä ovat ne vain parvi matalia kukkuloita, joiden harjalta on niin hauska seljällään, teuhaten liukua alas tai haaveillen katsella maillaan menevää aurinkoa.

Joki juosta liruttaa hilpeänä; se milloin lavenee leveäksi lammeksi, milloin kiittää eteenpäin ripeästi luistavana lankana, milloin taas tyyntyy aivankuin mietiskellen jotain ja hiipii hyvin hiljaa ylitse kivien, lähettäen molemmille puolilleen vallattomia puroja, joiden porinaan on niin suloista nukahtaa.

Koko paikkakunta noin viidentoista tai kahdenkymmenen virstan alueella tarjoaa joukon kauniita, hymyileviä maisemia. Hiekkaiset, kaltevat jokirannat, valoisa vesi ja siihen kummulta suikerteleva pieni viidakko, kierteinen rotko, jonka pohjalla lirisee puronen sekä koivulehto — kaikki tuo oli aivan kuin varta vasten koottu samaan paikkaan ja mestarillisesti sovitettu yhteen.

Levottomuuksien ahdistama tai niitä kokonaan tuntematonkin sydän pyrkii piiloutumaan tähän mailman unohtamaan soppeen siellä elääkseen kenenkään tietämättä onnellista elämää. Siellä on odotettavissa rauhallinen pitkä ikä, aina siksi kunnes valkenee hius ja huomaamatta saapuu unen kaltainen kuolema.

Säännöllisesti ja häiritsemättä tapahtuu siellä vuoden kiertokulku.

Allakan ilmoituksen mukaan tulee maaliskuussa kevät, likaiset vesipurot lähtevät liikkeelle ylängöiltä, maa sulaa ja siitä nousee lämpöistä höyryä; talonpoika riisuu yltänsä ryyppyturkin, tulee ulkoilmaan paitasillaan ja, peitettyään silmät kädellään, nauttii kauvan auringonpaisteesta mielihyvällä puristellen hartioitaan; sitten vetää rytyyttää hän kumoon kaadettuja rattaita esiin milloin toisesta, milloin toisesta aisasta, tai tarkastelee ja potkaisee jalallaan jotain riiman alla viruvaa auraa, valmistautuen tavallisiin töihinsä.

Eivät palaa tänne äkkinäiset lumituiskut keväällä, eivät peitä peltoja eivätkä katko lumipainollaan puita. Talvi, kylmäkiskaisen kaunottaren tavoin, säilyttää luonteensa laadun aina säännönmukaisen lämpimän ilmestymiseen saakka; ei ärstyä se odottamattomilla suojasäillä eikä ahdistavilla pakkasilla; kaikki käypi säännöllisen, luonnon määräämän järjestyksen mukaan.

Marraskuussa alkaa lumi ja pakkanen, joka loppiaiseksi kovenee siihen määrään että talonpoika, pistäydyttyään hetkeksikään tuvastaan ulos, palaa sisään välttämättömästi parta kuurassa; vaan jo helmikuussa tuntee herkkä nenä ilmassa lähestyvän kevään lauhkeita lehahtuksia.

Mutta kesä, kesä se vasta on hurmaava siinä seudussa! Silloin on siellä ilma niin harvinaisen raitis ja kuiva ja täynnänsä — ei sitruunan eikä laakerin, vaan ainoastaan koiruohon, männyn ja tuomen tuoksua, silloin ovat siellä päivät niin ihmeen kirkkaat, auringonsäteet lievän kuumat ja taivas melkein kolmen kuukauden kuluessa ihan pilvetön.

Kun kirkkaat päivät kerran alkavat, niin kestääkin mitä kolme, jopa neljäkin viikkoa; iltakin on silloin lämmin ja yö samoin. Tähdet tuikkivat taivaalta niin lempeästi, niin ystävällisesti.

Jos taas tulee sade — niin mikä siunaustatuottava kesäinen sade se on! Sadepisarat putoovat ripeinä, runsaina, hyppelivät hilpeästi aivankuin äkkiä ilahdutetun ihmisen kuumat kyynelvet; mutta tuskin on sade lakannut, kun jo kirkas aurinko taas rakkaasti hymyillen kuivaa kedot ja kummut, niin että koko seutu jälleen onnellisena hymyilee vastaukseksi auringolle.

Iloisena tervehtii maamies sadetta. — Sade se kastelee, aurinko se kuivailee! sanoo hän nautinnolla asettaen lämpimän sateen alle kasvonsa, hartiansa ja selkensä.

Ukkosen ilmat siellä eivät ole peljättäviä, vaan hyötyä tuottavia: ne sattuvat aina samaan aikaan, unohtamatta juuri koskaan Iljan päivää, ikäänkuin tahtoisivat siten pitää voimassa vanhan kansan ilmatietoja. Jyräyksien lukukin ja voima näyttävät joka vuosi olevan samat, aivankuin valtion varastosta vuosittain annettaisiin sama määrä sähköä.

Ei siinä seudussa kuule hirveistä myrskyilmoista eikä maanjäristyksistä.

Sanomalehdistä ei kukaan ole vielä lukenut mitään semmoista tästä luojan siunaamasta seudusta. Eikä siitä koskaan mitään muutakaan olisi kirjoitettu sanomalehtiin, jollei eräs talonpojan vaimo Marina Kuljkova, 28 vuotias, olisi kerran synnyttänyt nelosia, josta merkillisestä tapauksesta vaikeneminen ei tietysti mitenkään enää käynyt laatuun.

Ei ole Herra rangaissut sitä seutua egyptiläisillä eikä muillakaan vitsauksilla. Ei kukaan asukkaista ollut ikinä nähnyt mitään pelästyttäviä taivaan merkkejä, ei tulisia palloja eikä äkillistä pimeyttä; ei ole siellä myrkyllisiä matelevaisia; hävittävät heinäsirot eivät lentele sinne; ei ole siellä kiljuvia leijonia eikä karjuvia tiikereitä, ei edes karhuja tai susia, siitä syystä ettei ole metsiä. Kedoilla ja kylissä näkee vain runsaasti märehäntäviä lemmiä, määkiviä lampaita ja kaakattavia kanoja.

Jumalatiesi, olisikohan runoilija tai haaveilija tyytyväinen tällaisen rauhallisen kulmakunnan luontoon. Nämät herrat, kuten tunnettu, vaipuvat mielellään kuun ihailuun tai kuuntelevat satakielien viserryksiä. He suosivat tuota keimailevaa kuuta, joka verhoutuu kellertäviin pilviin sekä katselee salaperäisesti lehvien läpi tai heittelee hopeisia valonlyhteitä vasten rakastajiensa silmiä.

Vaan tässä seudussa ei laisinkaan tunnettu tämänkaltaista runollista kuuta. Täkäläinen kuu näytti

hyvänsävyiseltä ja katseli avosilmin kyliä ja vainioita sekä muistutti ihmeesti muodoltaan vaskista, kirkkaaksi puhdistettua kattilaa.

Turhaan rupeaisi runoilija katselemaan sitä riemastunein silmin: se katseleisi runoilijaa vastaan yhtä avomielisenpuhtaasti kuin pyöreämuotoinen maalaiskaunotar katselee himosilmäistä kaupungin keikaria.

Satakieliä ei myöskään siinä seudussa kuultu, kenties siitä syystä, ettei siellä ollut siimekkäitä turvapaikkoja eikä ruusuja; mutta sen sijaan mikä paljous peltokanoja! Kesällä, elonkorjuun aikana poikaset niitä pyysivät ihan käsillään.

Ei saa kuitenkaan luulla että peltokanat siellä joutuivat herkuttelijain suuhun — ei, se ei kuulunut paikkakunnan tapoihin: peltokana oli lintu, jota ei käytetty ruoaksi. Se sulostuttaa siellä ihmisten korvia vain laulullaan: siitä syystä melkein joka talossa riippui katossa rihmahäkki, jossa oli peltokana.

Runoilija ja haaveksija eivät olisi edes tyytyväisiä tämän yksinkertaisen ja vaatimattoman seudun yleiseen ulkomuotoon. Ei heille onnistuisi nähdä siellä sveitsiläistä tai skottilaista iltaa, jolloin koko luonto — metsä, vesi, talojen seinät ja hiekkasärkät — kaikki ruskottaa punaisessa valossa; jolloin tällä punertavalla pohjustalla selväpiirteisesti kuvautuu hiekkaista, kiertelevää tietä myöten ajava ratsastajaparvi, joka seuraa jotakin aatelisneitiä vanhanaikuiseen linnaan, kuullakseen jonkun vanhuksen kertomusta ruusujen sodasta, syödäkseen vuohenpaistia illaksi ja ihaillakseen nuoren neitosen luutun säestyksellä laulamaa balladia — kuvia, joilla Walter Scott niin runsaasti on täyttänyt mielikuvituksemme.

Ei, mitään semmoista ei täällä ollut.

Kaikki oli hiljaista, uneliasta niissä kolmessa tai neljässä kylässä, jotka sijaitsivat paikkakunnalla. Ne olivat lähellä toistansa ja näyttipä aivankuin joku jättiläisvoima kerran olisi ne leikillä noin heittänyt ja hajoittanut eri kohtiin, joihin ne sitten jäivätkin iäksi.

Kun yksi mökki oli joutunut rotkon rinteelle, niin siinä se sitten pysytteli ikivanhoista ajoista asti, seisoen puoleksi ilmassa, kolmen pönkän kannattamana. Kolme neljä sukupolvea on siinä elänyt hiljakseen ja onnellisina.

Luulisi, että kanakin pelkäisi sinne astua, mutta siitä huolimatta asuu siellä vaimonsa kanssa Onisim Suslov, kookas mies, joka ei voi seisoa suorana omassa mökissään.

Eikä jokainen edes osaisi sisäänpääsyäkään Onisimin mökkiin, jollei ehkä vasta sitten, kun saisi sen asettamaan takasivunsa metsään päin ja etusivunsa kohti tulijaa.

Portaat näet olivat riipuksissa yli rinteeseen, niin että kun tahtoi mennä mökkiin, täytyi ensin tarttua käsin räystääseen ja sitten harpata suoraa päätä portaille.

Toinen mökki seisoikin pääskysen pesä kummun rinteellä; sen vieressä oli kaksi muuta mökkiä ja toiset kaksi sijaitsivat aivan rotkon pohjalla.

Kylässä vallitsee hiljaisuus, uneliaisuus; ei näy ihmisiä laisinkaan; ainoastaan kärpäset lentelevät joukottain suristen lämpimässä ilmassa.

Astuessasi mökkiin alat turhaan huudella asukkaita: kuoleman hiljaisuus on vastauksena; jossain mökissä kuitenkin vastaukseksi rykäsee koleahkolla äänellä joku vanha akka, joka elelee aikojansa uunilla, taikka ilmestyy väliseinän takaa paljasjalkainen, pitkätukkainen, kolmivuotias lapsi, paitasillaan, katsoo tulijaa pitkään ja vaieten, ja menee sitten peloissaan piiloon.

Sama syvä hiljaisuus ja rauha on vainioillakin, ainoastaan siellä täällä kuhnustelee kuin muurahainen ustalla pellollaan auringon paahdama kyntömies kyyristyneenä auraansa vasten ja märkänä hiestä.

Tyyneys ja häiritsemätön rauha vallitsee myös ihmisten tavoissa siinä seudussa. Ei siellä kuulu ryöväyksiä, ei murhia eikä mitään hirvittäviä tapauksia; voimakkaista intohimoista tai rohkeista yrityksistä ei siellä myöskin mitään tiedetty.

Ja mitenpä intohimot tai sellaiset yritykset olisivat tulleetkaan kysymykseen? Jokainen tunsikin siellä omansa. Seudun asukkaat elivät kaukana muista ihmisistä. Lähimmät kylät ja pikkukaupunki olivat noin viidenkolmatta tai kolmenkymmenen virstan päässä.

Määrättynä aikana vedättivät talonpojat eloa läheiselle Wolgan varrella olevalle laivasillalle, ja se oli asukkaille tunnetun alueen rajapyykkiä; jotkut matkustivat myös kerran vuodessa markkinoille, mutta mitään muuta yhteyttä muiden ihmisten kanssa ei ollut.

Kaikki heidän huolenpitonsa tarkoitti vain omaa itseä.

He tiesivät että kahdeksankymmenen virstan päässä oli "kuperni" eli läänin pääkaupunki, mutta harvat elämässään kävivät niin kaukana; sitten tiedettiin että oli vielä Saratov tahi Nishnij; kuultiin myöskin että on olemassa Moskova ja Pietari, että Pietarin takana asuvat ranskalaiset tai saksalaiset, mutta sitten alkoi heille tuntematon mailma, oudot seudut, joissa asui kummituksia, kaksipäisiä ihmisiä ja jättiläisiä; kauempana seurasi pimeys ja — lopuksi kaikki päättyi siihen kalaan, joka kantaa seljässään koko maata.

Ja koska heidän seutunsa ei ollut juuri mikään läpikulkupaikka, niin ei ollut mahdollista saada tuoreita tietoja siitä mitä mailmassa tapahtui. Puuastiain tekijät elivät heistä kahdenkymmenen virstan päässä, vaan eivät hekään tienneet sen enempää. Ei ollut edes mitään, johon olisi voinut verrata omia olojansa ja jonka mukaan olisi voinut päättää, elivätkö he hyvästi vai huonosti, olivatko rikkaat vai köyhät tai voisikko vielä jotain toivoa, mitä oli muilla.

Nämät onnelliset ihmiset ajattelivat ettei toisin voinut olla, että kaikki muutkin elivät juuri sillä tavoin, ja että elää toisin on — synti.

He eivät olisi uskoneetkaan, jos heille olisi sanottu, että muut jollain toisella tavoin kyntävät, kylvävät, niittävät tai myyvät. Mitä intohimoja tai mielenkiihkoja olisi heillä siis voinut olla?

Heillä kuten kaikilla muillakin ihmisillä oli tosin huolia ja heikkouksia, veronmaksuja, laiskuutta ja unta, mutta se kaikki tapahtui heillä helposti eikä pannut verta kuohumaan.

Viimeisten viiden vuoden kuluessa ei muutamasta sataluvusta ihmisiä ollut kuollut yhtäkään, ei edes luonnollisella kuolemalla, väkivaltaisesta kuolemasta puhumattakaan.

Mutta jos joku vanhuuttaan tai jonkun vanhuuden taudin vaikutuksesta vaipuikin ikuiseen uneen, niin sitäköös tavatonta tapausta kummasteltiin pitkät ajat.

Vaan kun seppä Taras kerran oli vähällä kuolla kupsahtaa maahankaivetussa saunassaan, pelkästä löylystä, niin että täytyi ukkoa valella vedellä, niin se taas ei heistä tuntunut ollenkaan kummalta.

Rikoksista oli herneiden, porkkanain ja nauriiden varastaminen kasvitarhoista hyvin tavallinen; mutta kerran hävisi äkkiarvaamatta kaksi porsasta ynnä kana — ja sepä oli tapaus, joka sai hämmästyttämään koko paikkakunnan ja jonka tekijöinä pidettiin yksimielisesti äskettäin markkinoille matkustaneita puuastiain kauppiaita. Mutta muuten olivat tällaiset tapaukset sangen harvinaisia.

Kerran löydettiin mies makaamassa ojassa, aitauksen takana, lähellä siltaa, nähtävästi joku kaupunkiin menneestä matkueesta haihtunut.

Poikaset huomasivat hänet ensimmäisinä ja juoksivat kauhistuneina kylään sanoen nähneensä jotakin hirveätä, louhikäärmeen tai kummituksen, joka makasi ojassa, ja oli ajanut heitä takaa ja vähältä syönyt suuhunsa yhden heistä, Kusjka nimisen.

Silloin rohkeampiluontoiset miehet varustivat itsensä hangoilla ja kirveillä, ja suuressa joukossa menivät ojalle.

— Älkää hiidessä sinne menkö! varoittelivat vanhat ihmiset: — Vai luuletteko selkänne kestävänsä? Palatkaa takaisin. Eihän teitä kukaan käske.

Mutta miehet menivät ja noin viidenkymmenen sylen päässä alkoivat huutaa kummitukselle eri äänillä: vastausta ei kuulunut, he pysähtyivät, sitten taas lähtivät liikkeelle.

Ojassa makasi mies, pää painuneena mäenvierua vasten; hänen vieressään nähtiin pussi ja sauva, johon oli sidottu kaksi paria niinivirsuja.

Miehet eivät katsoneet hyväksi tulla kovin lähelle eikä koskea häneen.

— Hei mies! huusivat he vuorotellen, raappien kuka niskaansa, kuka selkäänsä. — Kukas olet? Vastaa. Mitäs täällä teet?

Makaaja liikahti nostaakseen päätänsä, vaan ei jaksanut: hän nähtävästi oli sairas tai kovin väsynyt. Yksi uskalikko koski häntä hangollaan.

— Älä kajoo! älä kajoo! huusivat toiset. — Kuka hänet tietää, mikä hän on: näethän, ei älähäkkään, piru tietköön, mikä se on... Älkää kajotko häneen, pojat!

— Lähtään pois, sanoivat muutamat — oikein sanottu, lähtään pois! mitä me hänestä, mokomasta. Ei hänestä mitään hyvää lähde!

Ja kaikki menivät takaisin kylään ja kertoivat vanhoille, että siellä makasi outo mies, ei haastanut mitään ja oli kuin mikähän vain...

— Kun on outo, niin älkää kajotko! puhuivat ukot, istuen multaläjällä, kyynäspäät polvea vasten. — Antaa hänen olla! Turhaa oli käydäkin siellä. —

Semmoinen oli se mailman sopukka, jonne Oblomov oli joutunut unessaan.

Kolmesta tai neljästä hajallaan olevasta kylästä oli yksi nimeltä Sosnofka, toinen Wavilofka, virstan matkan päässä toisistaan.

Sosnofka ja Wavilofka olivat Oblomovin suvun perintötiluksia ja siitä syystä sanottiin niitä yhteisellä nimellä Oblomofkaksi.

Sosnofkassa oli herrasväen asuntokartano. Noin viiden virstan päässä oli Werhljowon kylä, joka niinikään oli ennen muinoin kuulunut Oblomovin suvulle, vaan jo kauvan sitten joutunut toisiin käsiin.

Kylä kuului eräälle rikkaalle maanomistajalle, joka ei koskaan käynyt tiluksillaan: sitä hoiti saksalainen vouti.

Siinä sen paikkakunnan maantieteellinen asema.

* * * * *

Ilja Iljitsh Oblomov näki unta: hän oli heräävinään pienellä vuoteellaan siellä kotona. Hän oli vasta seitsemänvuotias poikanen. Hänestä tuntui niin keveältä ja hauskalta...

Kuinka kaunis hän oli, punakka ja täyteläinen!

Vanha lapsenpiika on odottanut pikkuherran heräämistä ja alkaa nyt vetää sukkia hänen jalkaansa; hänpä ei sallikkaan sitä, on vallaton ja heiluttelee jalkojaan; hoitaja koettaa hillitä häntä ja molemmat nauravat ääneen.

Vihdoin saa hoitaja nostetuksi hänet jaloilleen; sitten pesee hän hänen silmänsä, kampaakaan tukan ja taluttaa äidin luo.

Nähdessään kauvan sitten kuolleen äitinsä, vavahti Oblomov unessakin ilosta ja silmäluomien alta herahti pari kuumaa kyynelpisaraa.

Äiti suuteli häntä ihastuneena, sitten tarkasteli häntä huolehtivan näköisenä, eivätkö hänen silmänsä olleet sameat, kysyi, eikö tunnu kipua jossain paikassa, tiedusteli hoitajalta, oliko lapsi nukkunut rauhallisesti, eikö ollut herännyt yöllä, eikö heitellyt itseään unessa, eikö ollut hänellä kuumetta? Sitten otti häntä kädestä ja vei jumalankuvan eteen.

Siellä, langeten polvilleen ja syleillen lasta toisella kädellään, alkoi äiti sanella hänelle rukouksen sanoja.

Poika kertasi niitä hajamielin, katsoen ulos ikkunasta, josta lehahti sisään viileä tuulahdus ja syreenin tuoksu.

— Äiti, lähdemmekö tänään kävelemään? kysyi hän äkkiä kesken rukousta.

— Lähdemme, kultaseni, vastasi äiti hätäisesti luomatta silmiään jumalankuvasta ja kiirehtien lopettamaan rukouksen sanoja.

Poika kertaili laimeasti niitä, mutta äiti saneli rukouksen suurella hartaudella.

Senjälkeen mentiin isän luo ja sitten teetä juomaan.

Teepöydän ääressä näki Oblomov heillä asuvan vanhan tädin, yhdeksänkymmentä vuotiaan, joka alituisesti mutisi jotakin häntä tuolin takana palvelevalle, vanhalle, tutisevalle naispalvelijalle. Siellä oli myöskin kolme vanhanpuoleista neitiä, isän kaukaisia sukulaisia, ja äidin hiukan sekapäinen lanko, sekä seitsemän sielun omistaja, maanviljelijä Tshekmenev, joka vieraili heillä, ja sitten vielä joitakuuta vanhoja herroja ja naisia. Koko tämä Oblomovin talossa oleskeleva seurue kääntyi Ilja Iljitshin puoleen ja alkoi häntä hyväillä ja suudella.

Senjälkeen alkoi hänen ruokkimisensa vehnäleivällä, korpuilla ja kermalla.

Sitten äiti, hyväiltyään häntä vielä, päästi hänet kävelemään puutarhaan, pihalle, niitylle, varoittaen ankarasti lapsenhoitajaa pitämään lasta silmällä, eikä laskemaan hevosten, koirien tai pukin jalkoihin, pysymään kartanon läheisyydessä eikä millään muotoa päästämään lasta rotkolle, joka oli kaikista

kauhein ja vaarallisin paikka mitä koko ympäristöllä tunnettiin.

Sieltä oli löydetty kerran koira, joka havaittiin vesikauhuseksi ainoastaan sillä perustuksella että se pakeni ihmisiä, kun sitä vastaan hyökättiin hangot käsissä, ja sitten katosi jonnekin mäen taakse; sinne oli kerran laahattu raato; rotkossa ajateltiin olevan myös ryöväreitä ja susia tai muita sellaisia olentoja, joita joko siinä seudussa tai yleensä koko mailmassa ei muuten ollut olemassakaan.

Poika ei malttanut odottaa, kunnes äiti olisi lopettanut varoituksensa: hän oli jo kauvan sitä ennen kartanolla.

Iloisesti ihmetellen, ikäänkuin ensikertaa katseli hän kotikartanoa, sen kallellaan olevaa porttia, keskeltä painunutta puukattoa, jolla kasvoi hieno, vihertävä sammal, horjuvia portaita, kaikellaisia ulkorakennuksia sekä huonosti hoidettua puutarhaa.

Hänen olisi kovasti tehnyt mieli kiivetä pitkälle, koko taloa ympäröivälle parvekkeelle katsoakseen sieltä jokea; mutta parveke oli vanha, tuskin pysyi paikoillaan, ja sen päällä oli sallittu kulkea ainoastaan *palvelusväen*, jota vastoin *herrasväki* ei sinne mennyt.

Hän ei huolinut äidin varoituksista ja lähestyi jo houkuttelevia portaita, kun samalla paikalle ilmestyi hoitajatar ja sai hänet jotenkuten pidätetyksi.

Hän juoksi sitten heinäladolle aikoen kiivetä sinne sisään jyrkkiä tikapuita myöten; tuskin oli lapsenpiika ennättänyt paikalle, kun hänen jo piti juosta kyyhkyslakalle tekemään tyhjäksi pojan kiipeämisaikkeitä sinnekin; sieltä oli mentävä karjapihalle ja ehkäpä vielä — Herra varjelkoon — rotkollekin!

— Herranen aika tuota lasta, mikä hepakko se on! Istutkos nyt hiljaa, herraseni? Etkös häpeä! puheli hoitajatar.

Ja koko päivän ja kaikki päivät ja yöt sai vanha hoitajatar hääriillä ja puuhailla; milloin valtasi hänet tuska, milloin ilo lapsen tähden, milloin pelko että tämä lankee ja loukkaa nenänsä, milloin riemu hänen lapsellisten hyväilyjensä takia, milloin suru hänen kaukaisen tulevaisuutensa tähden; tämä kaikki sai eukon sydämmen sykkäilemään, se lämmitti vanhuksen verta ja tuki jotenkuten hänen uneliasta elämäänsä, joka ilman sitä ehkä jo kauvan sitten olisi sammunut.

Eikä lapsi ollutkaan aina hurjapäinen; se kävi joskus hiljaiseksi, istuutui hoitajansa viereen ja katseli tarkkaavaisesti eteensä. Hänen lapsellinen mielensä seurasi kaikkia ilmiöitä, jotka olivat hänen edessään; ne lankesivat syvälle hänen sieluunsa sitten kasvaen ja kehittyen siellä aikaa myöten.

Aamu on ihana, ilmassa on viileyttä, aurinko ei vielä ole korkealla. Kartanosta, puista, kyyhkyslakasta ja kuistista on lähtenyt pitkiä varjoja. Puutarhassa ja pihalla on muodostunut vilpoisia paikkoja, jotka houkuttelevat mietiskelyyn ja uneen. Ainoastaan ruispelto kaukana ikäänkuin palaa tulella, ja häikäisevästi välkähtelee joki auringon paisteessa.

— Miksi tässä on pimeätä, vaan tuolla on valoisaa, vai tuleeko kohta tuollakin valoisata? kysäsee lapsi.

— Siitä syystä, pikku herra, että aurinko kulkee kuuta vasten ja kun ei huomaa sitä, niin muristaa kasvojansa, vaan sitten kun huomaa, sitten kirkastuu, vastaa hoitajatar.

Lapsi miettii sitä ja katselee ympärilleen: hän näkee, kuinka Antippa lähtee hevosella veden hakuun; hänen vieressään pitkin maata kulkee toinen Antippa, kymmenen vertaa suurempi; vesitynnyrikin näyttää kartanon kokoiselta, mutta hevosen varjo peittää koko niityn, se harppaa ainoastaan pari kertaa niityn kohdalla ja äkkiä, siirtyy mäen taakse, vaikka Antippa ei ennättänyt vielä kartanoltakaan poistua.

Lapsi myöskin harppaa pari kertaa, vielä harppaus — ja hänkin olisi ollut mäen takana.

Hänen teki mieli päästä mäelle nähdäkseen, mihin hevonen oli joutunut. Hän lähti portille, mutta ikkunasta kuului äidin ääni.

— Muori! Etkös näe että lapsi on juossut auringon paisteeseen! Vie hänet varjoon, muuten paahtaa aurinko hänen päähänsä, siten tulee lapsi sairaaksi ja ruokahalukin katoa. Jos et katso perään, niin voipi päästä käsistäsi vielä rotkollekin.

— Voi sinä vallaton vekara! puhelee hoitaja hiljaa taluttaen lasta rappujen luo.

Lapsi katselee ja tarkastelee terävillä silmillään, mitä aikuiset tekevät, miten aamunsa viettävät.

Ei yksikään pikkuseikka, ei yksikään piirre jää uteliaalta pojalta huomaamatta; haihtumattomasti painuu hänen mieleensä kuva kotoisesta elämästä; hänen herkkä sielunsa imeytyy täyteen eläviä

esimerkkejä ja muodostaa hänelle elämän ohjelman sen elämän mukaan, joka ympärillä liikkuu.

Ei saata sanoa että aamu menisi hukkaan Oblomovin talossa. Veitsien kalina, kun lihapaistia tai kaaliksia keittiössä hakattiin, kaikui kylään asti.

Väentuvasta kuului värttinän surina ja hiljainen, hienohko eukon ääni; oli vaikea erottaa, itkikö hän vai muutenko hyräili jotain surullista laulua ilman sanoja.

Heti kun Antippa palasi vesitynnyrinsä kanssa, ilmestyi pihalle eri haaroilta akkoja ja miehiä, ämpäreineen, kaukaloineen, ruukkuineen.

Tuollapa muudan muija kantaa aitasta keittiöön jauhovakkaa ja munia, kokki heittää äkkiä pesuvettä ulos ikkunasta ja kastelee koiran, joka koko aamun on katsellut sinne sisään ystävällisesti häntäänsä heilutellen.

Itse isäntä, ukko Oblomov, ei myöskään ole toimeton. Hän on koko aamun istunut ikkunansa edessä ja tarkastellut, mitä kartanolla tapahtuu.

— Ignashka hoi! Mitäs kannat, hutilus? kysyy hän ulkona kulkevalta palvelijalta.

— Vien veitsiä väentupaan hiottaviksi, vastasi palvelija katsahtamatta herransa puoleen.

— No, vie, vie ja katso että veitset tulevat hyvin teroitetuiksi!

Sitten pysäyttää hän akan. — Akka hoi! Akka! Missä olet käynyt?

— Kellarissa, kulta herra, vastaa tämä, pysähtyen ja katsellen ikkunaa kohti, varjostaen silmiään kädellä: — hain maitoa päivällistä varten.

— No, mene, mene! vastasi herra. — Ja katso ettet läikyttä maitoa! — Entä sinä, Saku veijari, mihin taas siellä juokset? huusi hän sitten; — Kyllä minä sinua opetan juoksemaan! Jo kolmatta kertaa näen sinun sitä tekevän. Laita sukkelasti itsesi takaisin etehiseen!

Ja Saku meni taas etehiseen torkkumaan.

Kun lehmät tulevat laitumelta, niin ukko ensimmäisenä pitää huolta siitä että ne tulevat juotetuiksi; jos taas näkee ikkunasta että koira ahdistaa kanaa, oitis ryhtyy ankariin toimenpiteisiin epäjärjestyksen ehkäisemiseksi.

Myöskin hänen puolisonsa on kovasti hommassa; hän keskustelelee noin kolme tuntia Avjerkka räätälin kanssa, kuinka jostain vanhasta röijystä voisi tehdä Iljushalle nutun, merkitsee itse liidulla leikkaukset ja pitää silmällä ettei vain räätäli varastaisi mitään kankaasta; sitten menee hän piikaintupaan ja määrää, kuinka paljon kunkin on päivässä neulottava pitsiä; sitten kutsuu keralleen Nastasja Ivanovnan tai Stepanida Agapovnan tai jonkun muun seuralaisen ja menee puutarhaan katsoakseen, mitenkä omenapuut siellä menestyvät, eikö se omena, joka eilen punotti kypsänä, jo ole pudonnut maahan; mikä puu olisi sidottava, mikä ty pistettävä j.n.e.

Mutta tärkeimpänä huolenpidon esineenä on kyökki ja päivällinen. Päivällisestä neuvoteltiin oikein miehissä; ikäloppu tätikin kutsuttiin neuvotteluun. Jokainen ehdotteli omia ruokalajejaan; kuka soppaa sisälmyksien kanssa, kuka makaronilientä, kuka valkoista, kuka punaista kastiketta, kuka mitäkin.

Jokainen mielipide otettiin huomioon, arvosteltiin seikkaperäisesti ja sitten hyväksyttiin tai hyljättiin, jonka jälkeen emäntä antoi lopullisen päätöksensä.

Keittiöön lähetettiin alinomaan milloin Nastasja Petrovna, milloin Stepanida Ivanovna muistuttamaan jostain, lisäämään tai muuttamaan jotain, viemään sokuria, hunajaa ja viiniä ruokia varten, ja katsomaan, käyttikö kokki kaikki mitä hänelle käytettäväksi oli jätetty.

Huolenpito ruuasta oli ensimmäinen ja tärkein huolenpito Oblomofkassa. Mimmoisia vasikoita lihoitettiin siellä vuoden juhlija varten! Mimmoista siipikarjaa ruokittiin! Ja kuinka taidokkaasti sitä hoidettiin! Kalkkunoita ja kananpoikia, jotka olivat määrättyt nimi- ja muiksi juhlapäiviksi, syötettiin pähkinöillä; hanhilta riistettiin vapaus ja pakotettiin riippumaan säkissä liikkumattomina, jotta ne oikein lihoisivat. Mimmoiset varastot olikaan siellä sylvättyä, suolattua ja leivottua ruokatavaraa! Mimmoisia mesi- ja olutjuomia valmistettiin, mimmoisia piirakoita paistettiin Oblomofkassa!

Ja niin puoleenpäivään asti kaikki häärivät ja puuhailivat, kaikki elivät kuin muurahaiset, täyteläistä, silmiinpistävää elämää.

Eivät sunnuntaisin eivätkä pyhäpäivinäkään levänneet nämä utterat muurahaiset: silloin veitsien kalina keittiössä kuului vielä kovemmin; piat ja akat kulkivat vielä useampia kertoja aitan ja keittiön

väliä, varustettuina toista vertaa suuremmalla määrällä jauhoja ja muniä; kanatarhassa oli tavallista enemmän huutoa ja verenvuodatusta. Paistettiin jättiläispiirakka, jota herrasväki itse söi vielä seuraavana päivänä; kolmantena tai neljäntenä päivänä tähteet annettiin piikain-tupaän; piirakkaa kesti aina perjantaihin asti, niin että pieni, kovettunut kannikka ilman sisustaa joutui erityisestä armosta renki Antipalle, joka, tehtyänsä ristinmerkin, pelottomasti alkoi muserrella hampaillaan tätä sitkeätä palaa nauttien enemmän siitä tiedosta että tämä oli herrasväen piirakkaa kuin itse piirakasta.

Mutta kaikkea tätä katseli lapsi tarkkaan, jättämättä mitään huomioon ottamatta. Hän näki, kuinka kovissa puuhissa vietetyn aamun jälkeen tuli puolenpäivän aika ja sitten päivällinen.

Puolenpäivän aika on helteinen; taivaalla ei ole pilven hattaraakaan. Aurinko on liikkumatta pään päällä ja polttaa ruohoa. Ilma on aivan tyyni. Puut ja vesi ovat levossa. Häiritsemätön hiljaisuus vallitsee kylässä ja kedoilla — kaikki on kuin kuollutta. Kaukaa kaikuu kimeästi ihmisääni tyhjyydessä. Parinkymmenen sylen päässä kuuluu, kuinka koppakuoriainen lähtee suristen lentoon, ja sakeassa nurmikossa tuntuu joku alituisesti kuorsaten nukkuvan.

Kartanossa vallitsee kuolon hiljaisuus. On tullut päivällisen jälkeinen levon hetki.

Lapsi näkee, kuinka isä, äiti, vanha täti ja koko seurue — kaikki poistuvat nurkkiinsa, vaan jolla semmoista ei ollut, se meni heinälatoon tai puutarhaan tai haki viileän leposijan kuistilla tai pani maata johonkin muuhun paikkaan, johon hänet kuumuus ja runsas ateria oli uuvuttanut.

Ilja Iljitsh katsahtaa väentupaän: siellä kaikki olivat panneet maata sikinsokin lattialle ja eteiseen, jätettyään lapset omaan varaansa; ne ryömivät kartanolla ja penkoilevat hiekassa. Ja koiratkin ovat vetäytyneet koppeihinsa, kun ei ole ketä haukkua.

Olisi voinut kulkea läpi koko talon tapaamatta ketään; olisi ollut helppo varastaa kaikki irtaimisto ja viedä se hevoskuormissa pois: ei kukaan olisi sitä estänyt, jos vaan seudulla olisi ollut varkaita.

Se oli sikeä, kaikkinielevä, voittamaton uni, oikea kuoleman kuva. Kaikki näyttää kuolleelta, ainoastaan nurkista kajahtelee vaihteleva, eriääninen kuorsaus.

Aika ajoin joku äkkiä kohottaa unisen päänsä, katsahtaa hajamielisesti, kummastuneen näköisenä molemmille puolilleen, kääntyy sitten toiselle kyljelle tai sylkääse avaamalla silmiään, tai myös korjaa päänalustaa ja vaipuu sitten taas unen helmaan.

Joku taas yht'äkkiä, ilman mitään edeltäviä valmistuksia, hypähtää molemmilla jaloilla pystyyn makuusijaltaan, aivankuin pelkäisi kadottaa otollista hetkeä, tempaa kaljahaarikan ja, puhallettuään siinä uiskenteleviä karpäsiä, jotta ne siirtyisivät toiselle laidalle, — josta karpäset, ennestään hiljaiset, asemansa parantamisen toivossa, alkavat kovasti liikkua, — kastelee kurkkuansa ja sitten taas heittäytyy vuoteelleen aivankuin tapettu.

Vaan tätä kaikkea lapsi katselee ja tarkastelee.

Hän on tullut hoitajansa kanssa päivällisen jälkeen ulos pihalle. Mutta ei hoitajamuorikaan, rouvan ankarosta varoituksista ja omasta tahdostansakaan huolimatta, voi vastustaa unen viekoittavaa voimaa. Hänkin joutuu tämän Oblomofkassa vallitsevan yleisen tarttumataudin uhriksi.

Alussa hän valppaasti katsoo lasta eikä päästä kauvaksi luotaan ja kovasti toruu vallattomuudesta, mutta sitten, tuntien lähestyvän tartunnan oireita, alkaa varoitella menemästä portin taakse, koskemasta pukkia, kiipeämästä kyyhkyslakkaan tai parvisillalle.

Itse hän asettuu johonkin siimespaikkaan: portaille, kellarin kynnykselle tai ruohikkoon, nähtävästi tarkoituksessa neuloa sukkaa ja samalla katsoa lasta. Mutta kohtapa hänen varoituksensa lapselle käyvät laimeiksi, pää alkaa nuokkua...

"Kiipeää kuin kiipeääkin tuo hepakko parvekkeelle", arvelee hän ollen jo puolittain unessa, "tai vielä... kenties rotkoonkin..."

Muorin pää kallistuu polvia vasten, sukka solahtaa kädestä, hän kadottaa lapsen silmistään ja avattuaan hieman suutansa, alkaa heikosti kuorsata.

Mutta lapsi on kärsimättömänä odottanutkin juuri tätä hetkeä, sillä nytpä hänen omintakeinen elämänsä alkaa.

Hän on nyt aivan kuin yksin koko mailmassa; hän juoksee varpaisillaan hoitajan luota, katselee kaikkia, kuka missäkin makaa, pysähtyy ja katsoo tarkkaan, kun joku herää, sylkääse tai murahtaa jotakin unissaan; sitten hän riemuiten kiirehtii parvekkeelle, juoksentelee siellä pitkin narisevia lautoja, kiipeää kyyhkyslakkaan, tunkeutuu puutarhan kaukaisiin sopukoihin, kuuntelee koppakuoriansen

surinaa ja seuraa sen lentoa kauvas silmillään; etsiskelee ruohostossa siriseviä hyönteisiä ja ottaa kiinni näitä hiljaisuuden lääkitsijöitä; kun saa sudenkorenon käsiinsä, repii siltä siiven ja katsoo, mitenkä sille käy ilman siipeä, tai pistää oljenkorren sen takapuoleen ja on utelias näkemään kuinka se lentää tämän lisäkuorman kanssa; nautinnolla, peläten hengittääkkään, tarkastelee hän hämähäkkiä, kuinka se imee verta saaliiksi saamastaan kärpäsestä, ja kuinka kärpänen suristen riuhtoo itseänsä sen kynsissä. Lapsi ratkaisee taistelun siten että tappaa sekä kärpäsen että hämähäkin.

Sitten menee hän ojalle, kaivelee siellä maata, hakee jonkunlaisia juuria, puhdistaa ne ja syöpi makeaan suuhunsa pitäen niitä parempina kuin äidin antamia makeisia.

Hän juoksee portinkin taakse: hänen tekisi mieli päästä koivikkoon; se näyttää olevan niin lähellä, hän pääsisi sinne viidessä minutissa, ei kierteistä tietä myöten, vaan suoraan ojan, aidan ja kuopan ylitse; mutta hän pelkää, sillä siellä sanotaan olevan kummituksia, rosvoja ja kauheita eläimiä.

Tekisi hänen mielensä käväistä myöskin rotkolla: se on kaikkiansa viidenkymmenen sylen päässä puutarhasta; lapsi jo juoksee sen reunalle, siristää silmiänsä, aikoo katsahtaa syvennykseen kuin tulivuoren sisustaan ikään ... mutta äkkiä hänen mieleensä johtuvat kaikki jutut ja kertomukset tästä rotkosta: hänet valtaa kauhu ja hän rientää takaisin hoitajamuorin luo ja herättää hänet.

Eukko kavahtaa ylös, korjaa päässään olevan huivin kohdalleen, työntää sen alle sormellaan harmaat hapsensa, ja ollen olevinaan aivankuin ei olisikaan nukkunut, katsoo epäluuloisesti Iljushaan, sitten herrasväen ikkunoihin, sekä alkaa vapisevilla käsillään neuloa sukkaa, joka on hänellä sylissä.

Sillä välin alkaa helle vähitellen laimeta, luonnossa käy kaikki vilkkaammaksi, aurinko jo rupeaa lähenemään metsää.

Ja kartanossakin vähitellen loppuu hiljaisuus: jossain nurkassa narahtaa ovi, kuuluu pihalta jonkun askeleita; heinätallissa joku aivastelee.

Kohta kantaa palvelija kyökistä, selkä köyryssä, suuren samovaarin. Aletaan kokoontua teetä juomaan: kellä ovat kasvot rypyssä, silmät vetiset; ken on maatessaan saanut punaisen pilkun ohimoihinsa, ken puhuu unisena oudolla äänellä. Kaikki he voihkivat, haukottelevat, silittelevät hiuksiansa, oikovat jäseniään ja koettavat vähitellen toinnutella itseään.

Päivällinen ja uni synnyttävät ankaran janon. Kurkku tuntuu kovin kuivalta; juodaan noin kaksitoista lasia teetä, vaan se ei auta: kuuluu voihketta, huokailemista; turvaudutaan puolukka- ja päärynäveteen ja kaljaan, muutamit lääkkeisiinkin, jotta vain pääsisivät kurkun kuivuudesta.

Kaikki hakevat vapautusta janosta kuin jostain Jumalan vitsauksesta; kaikki häärivät uupuneina, aivan kuin matkustajakaravaani, joka Arabian aroilla ei missään löydä vedenpisaraa.

Lapsi istuu siinä mammansa vieressä: hän katselee ympärillä olevien kummallisista muotoja, kuuntelee kotiväen uneliasta, veltoa puhetta. Hänen on hupaista katsella heitä, jokainen heidän joutava sanansa huvittaa häntä.

Teenjuonnin jälkeen kukin ryhtyy johonkin toimeen: mikä menee joelle ja kuljeksii verkalleen pitkin rantaa sysien jalallaan kiviä veteen; kuka taas istahtaa ikkunan eteen ja tarkastelee kaikkia huomattavia ilmiöitä: jos kissa juoksee pitkin pihaa tai naakka lennähtää ilmassa, niin tarkastelija seuraa kumpaakin silmillään sekä nenänipukallaan, kääntäen päätänsä milloin oikealle, milloin vasemmalle. Samalla tavoin istuvat koiratkin joskus päiväkausia ikkunalla katsellen tarkkaan kaikkia ohikulkevia.

Äiti tarttuu pikku Iljushan päähän, taivuttaa sen polvelleen ja verkalleen kampa lapsen tukkaa, ihailen hiuksien pehmeyttä ja pakottaen myöskin Nastasja Ivanovnan ja Stepanida Tihanovnan sitä ihaillemaan; äiti keskustelee heidän kanssaan Iljushan tulevaisuudesta ja asettaa hänet urhoksi johonkin omatekemäänsä sankarirunoelmaan. Toisetkin ennustavat hänelle mitä loistavinta tulevaisuutta.

Vaan jo alkaa hämärtää. Keittiössä taas rätisee tuli, taas kuuluu veitsien kalina; valmistetaan illallista. Väki on kokoontunut portille: sieltä kuuluu balalaikan soittoa ja naurua. Siellä lyödään palloa.

Mutta aurinko on jo painunut metsän taa; se heittää vielä muutamia lievästi lämmittäviä säteitä, jotka tunkevat tuli juovana puiden läpi valaisten kirikkaasti kultaisella kiillollaan mäntyjen latvoja. Säteet sammuvat toinen-toisensa jälkeen; viimeinen säde viipyy kauvan, se on kuin hieno neula tunkeutunut tiheisiin lehviin, mutta sekin vihdoin sammuu...

Esineet muuttavat muotoansa, kaikki sulautuu ensin harmaaksi, sitten mustaksi ainepaljoudeksi. Lintujen laulu vähitellen hiljenee; kohta ne kokonaan vaikenivat paitsi eräs itsepäinen, joka ikäänkuin uhalla muiden hiljaa ollessa yksitoikkoisesti vähänväliä sirkuttaa, kuitenkin yhä harvempaan; vihdoin

sekin äännähtää heikosti, pyristelee ruumistaan pannen pieneen liikkeeseen ympärillä olevat lehdet ja ... nukahtaa.

Kaikki vaikenee; ainoastaan sirkat sirisevät kilvan sitä kovemmin. Maasta nousee valkoista sumua leviten niityille ja virralle. Joki tyyntyy; hetkisen kuluttua siinäkin jotakin läiskähtää viimeisen kerran, ja sekin käy liikkumattomaksi.

Ilma tuntuu kostealta. Käy yhä pimeämmäksi. Puut ryhmittyvät jonkunmoisiksi kummituksiksi; metsässä tuntuu peloittavalta; siellä narahtaa äkkiä jotakin ikäänkuin joku kummituksista olisi siirtynyt toiseen paikkaan ja kuivunut oksa rasahtanut hänen jalkainsa alla.

Taivaalla kimaltelee kirkkaasti ensimmäinen tähtönen, ja talojen ikkunoissa välähtää tulia.

Saapuneet ovat luonnon hiljaisuuden juhlalliset hetket, nuo hetket, jolloin luova järki työskentelee voimakkaimmin, runosuonet kuohuvat kuumimmin, jolloin sydämessä intohimot rajuimmin riehuvat tai suru kalvaa kipeimmin, jolloin raa'assa mielessä kypsyy vastustamaton rikoksen itu, ja jolloin ... kaikki niin sikeästi ja rauhallisesti nukkuvat Oblomofkassa.

— Lähtään äiti kävelemään, sanoo Iljusha.

— Mitä sinä, Herran nimessä! Nytkö kävelemään: — siellä on kosteata, jalat kylmettyvät; ja siellä on hirveätäkin: metsässä kulkee tähän aikaan paholainen, se viepi pieniä lapsia.

— Mihinkä se viepi? Mimmoinen se on? Missä se asuu? kyselee lapsi.

Ja äiti antaa vallan hillitsemättömälle mielikuvitukselleen.

Lapsi kuuntelee häntä, vuorotellen avaten ja sulkien silmiänsä, kunnes vihdoinkin uni saa hänet valtoihinsa. Tulee hoitajamuori, ottaa lapsen äidin polvilta ja kantaa hänet unisena, pää riipuksissa yli muorin olkapään, vuoteelle.

— Kas, niin on päivä taas kulunut. Jumalalle kiitos! sanovat Oblomovilaiset pannen makuulle ja tehden ristinmerkkejä: — Onnellisesti on läpi päästy; suokoon Jumala että huomennakin kävisi samoin! Kiitos ja kunnia sinulle, laupias Jumala!

* * * * *

Sitten ilmestyi Oblomoville toisaikainen näky: eräänä pitkänä talvi-iltana on hän kovasti puristautunut hoitajamuorin syliin; tämä kertoo hänelle jostakin tuntemattomasta seudusta, jossa ei ole yötä eikä pakkasta, jossa aina tapahtuu ihmeitä, jossa hunaja ja maito jokina virtailee, jossa kukaan vuoden pitkään ei tee mitään, vaan jossa pitkinä päivinä kulkee semmoisia kelpo poikia, kuin Ilja Iljitsh, ja kaunottaria, joiden ihanuutta ei voi saduissa sanella eikä kynällä kuvailla.

Siellä on hyvä hengetär, joka meillä ilmestyy joskus hauvin muodossa; se valitsee itselleen jonkun suosikin, hiljaisen, vaatimattoman, toisin sanoen jonkun tyhjäntoimittajan, jolle kaikki tekevät pahaa, ja runsaasti tuhlailee hänelle rikkauttaan; tyhjäntoimittaja syöpi herkkuja ja koreilee vaivatta saamissa vaatteissaan, mutta sitten naipi jonkun kuulun kaunottaren, Militrisa Kirbitjevnan.

Lapsi, teroittaen korvansa ja silmänsä, kuuntelee kiihkeästi kertomusta.

Hoitajamuori tahi oikeastaan satu vältti niin taitavasti kaikkea, mikä on olemassa todellisuudessa, että mielikuvitus ja ymmärrys, joutuneina tarumailman sokkeloihin, jäivätkin sinne orjuuteen aina vanhuuden päiviin saakka. Hoitajamuori se osasi kertoa peräti hyvänsävyisesti sadun Emelja-pötkelöstä, tuon ilkeän pilajutun esi-isistämme, kentiesi meistä itsestämmekin.

Vaikka täysikasvanut Ilja Iljitsh sittemmin saapikin tietää ettei olekaan olemassa hunaja- ja maitojokia eikä tuollaisia hyviä hengettäriä, vaikka hän nauraen laskeekin leikkiä hoitajamuorin kertomuksista, ei tämä nauru kuitenkaan ole aivan todellinen; sitä seuraa salainen huokaus: satu on hänellä kietoutunut elämän oloihin ja hän itsekin tietämättään joskus suree sitä, miksi ei satu ole todellisuutta eikä todellisuus satua.

Tahtomattaankin uneksii hän Militrisa Kirbitjevnan; häntä yhä kiehtoo seutuun, jossa aina vain ollaan jouten, ilman suruja ja huolia; häneen jää taipumus lämpimässä makaamiseen, valmiisiin, työllä ansaitsemattomiin vaatteisiin ja hyvien hengetärten herkkuruokiin.

Sekä vanha Oblomov että hänen iso-isänsä olivat kuulleet lapsuudessaan nämä samat kertomukset, jotka vuosisatoja olivat kulkeneet muuttumatta lapsenhoitajapolvelta toiselle.

Sillävälän asettaa jo hoitaja toisia kuvia lapsen mielikuvituksen eteen.

Hän kertoo hänelle venäläisten Akillesten ja Odysseysten urotöistä; Ilja Muromilaisesta, Dobrinja Nikititshistä, Aljosha Popovitshista, Polkan-jättiläisestä, siitä kuinka nämät sankarit samoilivat pitkin Venäjää, lyöden suunnattomat joukot pakanoita ja kilpailivat viinan juonnissa; sitten puhui hän ilkeistä ryöväreistä, nukkuvista hallitsijattarista, kivettyneistä kaupungeista ja ihmisistä; sekä siirtyi vihdoin satuihin haltijoista, tontuista ja kummituksista.

Yhtä yksinkertaisesti ja tasaisesti kuin Homerus, yhtä tarkasti ja havainnollisesti sijoitti hän lapsen muistoon ja mielikuvitukseen venäläisen Iliadin, jonka meikäläiset, muinoiset homeriidit olivat sepittäneet niinä hämärinä aikoina, jolloin ihminen vielä ei ollut tottunut vaaroihin ja luonnon salaisuuksiin, jolloin hän pelkäsi kummituksia ja paholaisia ja haki turvaa Aljosha Popovitshilta ympäröiviä vaaroja vastaan, jolloin ilmassa ja vedessä ja kedolla ajateltiin olevan henkiä ja kummituksia.

Hirvittävä ja epävakainen oli silloisen ihmisen elämä; oli vaarallista astua kynnyksen yli: petoeläin saattoi hänet repiä, ryöväri tappaa, julma tataari ryöstää kaiken hänen omaisuutensa, ja hän saattoi kadota jäljettämiin, teille tuntemattomille.

Siihen aikaan saattoi myöskin ilmaantua äkkiä taivaan merkkejä, tulisia patsaita ja palloja; tuolla äsken peitetyn haudan päällä leimahtaa liekki tai metsässä kävelee joku, ikäänkuin tulisoihtu kädessä, ja hirveästi nauraa ja mullistelee silmiänsä.

Ja ihmisellekin tapahtui niin paljon semmoista, jota ei voinut käsittää; saattoi tapahtua että hän, elettyään kauvan ja onnellisesti, äkkiä alkoi puhua puuta heinää sekä huutaa oudolla äänellä tai kuljeksia hourailten öitä myöten; joskus rupesi hän aivan ilman syytä heittelehtimään maata vasten. Mutta juuri vähää ennen kuin jotain tämmöistä tapahtui, oli kana laulanut kukon äänellä tai korppi rääkynyt katon yli lentäessään.

Heikko ihminen katseli siihen aikaan pelolla ja hämmästyksellä elämän ilmiöitä hakien mielikuvituksestaan selitystä ympärillä olevan elämän salaisuuksille.

Mutta ehkäpä uni, joka ei tuntenut elämän puuhia ja huolia, vaaroja ja seikkailuja, saattoi ihmisen luomaan varsinaisen mailman rinnalle toisen olemattoman ja etsimään siinä viihdytystä mielikuvitukselle sekä selitystä luonnonilmiöille ulkopuolella itseänsä.

Umpimähkäistä oli esi-isämme elämä; he ihmettelivät ja pelkäsivät vaaroja ja vastuksia, hakien niiden syviä syitä luonnon hämäristä riimukirjoituksista.

Kuolema seurasi heillä siitä että sitä ennen oli ruumis kannettu portista, pää edellä eikä jalat; tulipalo taas siitä että koira oli ulvonut kolme yötä peräkkäin ikkunan alla; vainajan kantoivat he portista ulos jalat edellä, mutta söivät yhä samaa ravintoa ja yhtä paljon kuin ennenkin sekä makasivat paljaalla lattialla totuttuun tapaansa; ulvovaa koiraa löivät he taas kepillä tai ajoivat sen pois talosta, mutta palavasta päreestä annettiin kipunain yhä pudota lahonneen lattian rakoihin.

Vielä nytkin uskoo venäläinen keskellä vakavaa todellisuutta mielellään vanhanaikuisia satuja, eikä hän pitkään aikaan taida päästä tästä taikauskoisuudesta.

Kuullessaan hoitajattareltaan kertomuksia "kultaisesta taljasta", "ihmelinnusta" tai "taikalinnusta", sen varustuksista ja salakomeroista, lapsi milloin ilahtui riemusta kuvaillen itseänsäkin jonkunlaiseksi urhoksi, milloin taas murehti satusankarin onnettomia kohtaloita.

Näin seurasi satu satua. Hoitaja kertoi innokkaasti ja kaunopuheliaasti, sillä hän uskoi itsekin puolittain kertomuksiaan. Eukon silmät iskivät tulta; pää tutisi mielenliikutuksesta; äänen nuotti kohosi tavattoman korkeaksi.

Kauhun valtaamana likistyi lapsi kyyneleet silmissä lähemmäksi hoitajaansa.

Kun tulivat puheeksi vainajat, jotka nousivat puoliyön aikaan haudoistaan, tai uhrit, jotka kituivat jonkun hirviön vankeina taikka puujalalla kuljeksiva karhu, joka samoili kylissä hakien katkaistua oikeata jalkaansa silloin nousivat hiukset lapsen päässä pystyyn ja hänen lapsellinen mielikuvituksensa oli milloin kangistuneena, milloin vilkkaassa liikkeessä, hän tunsu milloin tuskallista, milloin suloista tunnetta ja hermot olivat jännityksissä kuin soittimen kielet.

Kun hoitaja vakavasti kertoi karhun sanoja: "Ratise, ratise, puinen jalka! minä kuljen kyliä, isoja ja pieniä, kylän akat nukkuvat; — yksi on akka, joka ei nuku, se istuu taljallani, keittää lihaani, kehrää villaani", j.n.e. ja kun karhu sitten astui sisään tupaan ja tahtoi tarttua jalkansa-ryöstäjään, niin ei lapsi voinut enää olla alallaan, vaan kyyneleet tulvahtivat hänen silmistään, hän samalla pelkäsi, ja kuitenkin iloitsi siitä ettei ollut pedon kynsissä, vaan penkillä hoitajansa vieressä.

Lapsen mielikuvitus tuli täyteen kummitusjuttuja; pelko ja ahdistus jäivät sydämmeen kauvaksi aikaa, kenties koko iäksi. Hän katselee surumielin ympärilleen ja näkee yhä elämässä vaaroja ja vastoinkäymisiä, yhä uneksii siitä tarumailmasta, jossa ei ole pahuutta, huolia eikä suruja, jossa asuu Militrisa Kirbitjevna, jossa niin hyvästi syötetään ja vaatetetaan...

Satu ei pidä vallassaan ainoastaan lapsia Oblomofkassa, vaan myöskin aikuisia aina elämän loppuun asti. Kaikki kartanossa ja kylässä olijat, alkaen isännästä ja hänen vaimostaan aina vankkaan Tarasseppään asti pelkäävät jotain pimeinä iltoina: jokainen puu muuttuu silloin jättiläiseksi, jokainen pensas ryövärien piilopaikaksi.

Ikkunaluukun jyske tai tuulen suhina savupiipussa panivat vaalenemaan sekä miehet että naiset ja lapset. Ei kukaan uskaltanut loppiaisiltana kymmenen jälkeen yksinään portista ulos, ja jokainen pelkäsi pääsiäisyönä mennä talliin, ettei tapaisi siellä tonttua.

Oblomofkassa uskottiin kaikkea: sekä kummituksia että vainajia. Jos heille kerrottiin että heinäruko käveli pitkin niittyä — niin he eivät sitä ollenkaan epäilleet; jos joku pani liikkeelle huhun että pässi ei ollutkaan pässi, vaan jotakin muuta, että joku Marfa tai Stepanida olivat noitia, alkoivat he pelätä sekä pässiä että Marfaa: heille ei juolahtanut mieleenkään kysyä, miksi pässi oli muuttunut muuksi, ja miksi Marfa oli tullut noidaksi, vieläpä he suuttuivat siihen, joka uskalsi epäillä semmoisia asioita — niin luja oli usko kummituksiin Oblomofkassa.

Ilja Iljitsh huomasi tosin sittemmin että mailma on luotu yksinkertaisemmin, että vainajat pysyvät haudoissaan, että jättiläisiä, niin pian kun semmoisia ilmestyy, ruvetaan rahan edestä näyttelemään, ja että ryövärit pistetään vankilaan; mutta vaikka usko aaveisiin katosikin, pysyi kuitenkin jäljellä jonkunlainen aiheeton pelko ja surumielisyys.

Ilja Iljitsh sai tietää etteivät kummitukset tuota turmiota, vaan mikä sitä tuottaa — sitä hän tuskin tiesikään; yhtäkaikki hän joka askeleella odotteli ja pelkäsi. Ja vielä nytkin, jäätyään pimeään huoneeseen tai nähtyään ruumiin, tunsu hän vapisten tuota lapsuudesta juurtunutta pelkoa; aamulla hän nauroi omalle pelolleen, mutta illan tultua rupesi taas vaaleten vapisemaan.

* * * * *

Vielä näki Ilja Iljitsh itsensä yht'äkkiä kolmen- tai neljäntoista ikäisenä poikana.

Hän kävi jo koulua Werhljowon kylässä, noin viiden virstan päässä Oblomofkasta, sikäläisen pehtorin, saksalaisen Stolzin luona, joka oli avannut pienen koulun paikkakunnalla asuvien aatelisten lapsia varten.

Tällä miehellä oli oma poika, Andrei, melkein samanikäinen kuin Oblomov ja sitä paitsi annettiin hänen huostaansa vielä kolmaskin poika, joka ei lukenut juuri mitään, sairasteli vain risatautia, kulki sidotuin silmin ja korvin ja itki alituisesti sitä että asui vierasten luona eikä kotonaan mummonsa turvissa, ja että hänellä nyt ei ollut ketään, joka olisi hyväillyt häntä ja leiponut hänelle makeita kakkuja.

Paitsi näitä lapsia ei koulussa muita toistaiseksi ollutkaan.

Mikäpäs siinä auttoi: isä ja äiti pistivät vallattoman Iljushan kirjan ääreen. Seurauksena oli kyyneliä, voivotuksia, vastustusta. Vihdoin saatiin poika koulumestarin luo.

Saksalainen oli toimekas sekä ankara mies, kuten miltei kaikki saksalaiset. Kenties hänen johdollaan Iljusha olisikin oppinut jotain kunnollisesti, jos Oblomofka olisi ollut Werhljowon kylästä viiden sadan virstan päässä. Mutta miten käs tässä saattoi oppia! Oblomovilaiset elämäntavat ja tottumukset ulottuivat Werhljowoonkin saakka; olihan sekin joskus kuulunut Oblomofkaan ja siellä vallitsi kaikkialla, paitsi Stolzin talossa, sama alkuperäinen laiskuus, tapojen yksinkertaisuus, hiljaisuus ja liikkumattomuus.

Lapsen mieli ja sydän olivat täynnänsä kuvia näistä oloista ja tavoista jo kauvan ennen sitä hetkeä, jolloin hän näki ensimmäisen kirjan. Mutta kukapa tietää, miten varhain alkaa järjen itu kehityksensä lapsen aivoissa? Kukapa voipi tutkia ensimmäisten käsitteiden syntyä lapsen sielussa?

Kenties jo silloin, kun lapsi alkoi soperrella ensimmäisiä sanojaan tai jo sitä ennenkin, kun se katseli kaikkea vain vaiteliaalla, tylsältä näyttävällä katseella, kenties jo silloin se näki ja arvaili ympärilläolevien ilmiöiden merkitystä ja yhteyttä, ilmaisematta sitä itselleen tai muille.

Kenties Iljusha jo kauvan sitten huomaa ja ymmärtää, mitä hänen ympärillään puhutaan ja tehdään; kuinka hänen isänsä plyingyssi-housuissaan ja ruskeassa, vanulla täytetyssä verkanutussaan kuljeksi päivät pitkät nurkasta nurkkaan, kädet seljän takana, nuuskaten ja niistä nenäänsä, kuinka äiti siirtyi

kahvinjuonnista teen juontiin, teen juonnista ruokailuun; kuinka isän mieleenkään ei juolahda tarkastaa, kuinka monta kuhilasta tai heinärukoa on leikattu tai niitetty eikä muistuttaa laiminlyönnistä; mutta oleppas vaan antamatta hänelle oitis, kun pyytää, nenäliinaa, niin hän kovasti riitelee epäjärjestyksestä ja panee ylösalaisin koko talon.

Kenties hänen lapsellinen ymmärryksensä on jo ammuin päättänyt, että on eletävä sillä tavoin kuin aikuiset hänen ympärillään elävät eikä muuten. Ja kuinkas voisikaan hän toisin päättää?

Mutta miten elivät aikuiset Oblomofkassa? Kysyivätköhän itseltään: miksi on elämä meille annettu? Jumalaties! Ja kuinka olisivat he vastanneet, jos olisivat kysyneet? Luultavasti eivät mitenkään: asia näytti heistä hyvin yksinkertaiselta ja selvältä.

Eivät he tunteneet vaivaloista, työn raskauttamaa elämää eivätkä ihmisiä, jotka kantoivat rinnassaan rasittavia huolia, jotka samoilivat paikasta paikkaan maan pinnalla, ikäänkuin hakien jotain tai jotka uhrasivat elämänsä ikuiselle, loppumattomalle työlle.

Eivät tietäneet Oblomovilaiset henkisenkään elämän ponnistuksista; eivät välittäneet ikuisista pyrkimyksistä johonkin, ja jotakin varten; he pelkäsivät kuin tulta mielenliikutuksia, intohimoja, ja kun muualla ruumis nopeasti kuihtui ankaran sisällisen tulen kalvamana, niin Oblomovilaisten sielu se rauhallisesti uinaili pehmoisessa ruumiissaan.

Ei rumentanut heitä elämä kuten muita ennenaikuisilla rypyillä eikä vaivannut henkisillä rasituksilla.

Nuo hyvät ihmiset eivät käsittäneet elämää muuten kuin rauhan ja työttömyyden ihanteena, jota aika ajoittain keskeyttivät kaikenlaiset ikävät seikat niinkuin: taudit, tappiot, riidat, ja muun muassa työ.

He pitivät työtä rangaistuksena, joka oli määrätty jo esi-isillemme, he eivät sitä suosineet, vaan välttivät missä vain voivat.

He eivät koskaan vaivanneet itseään millään hämärillä, henkisillä kysymyksillä: sentähden kukoistivatkin he aina terveinä ja iloisina, sentähden elivät he niin kauvan; neljäkymmenen ikäiset miehet näyttivät nuorukaisilta, vanhukset eivät taistelleet vaikean tuskallisen kuoleman kanssa, vaan elettyään pitkän iän, kuolivat aivankuin salavihkaa, hiljaa kangistuen ja huomaamatta päästään viimeisen henkäyksen. — Sentähden sanotaankin että ennen oli kansa lujempaa.

Ja siinä onkin perää; ennen ei huolitettu selittää lapselle elämän tarkoitusta ja valmistaa häntä sen monimutkaiselle tielle; ei rasi häntä kirjoilla, jotka synnyttävät päässä lukemattomia kysymyksiä kalvaen mieltä ja lyhentäen elämää.

Elämän sääntö oli heillä valmiina, vanhempien antamana; vanhemmat olivat saaneet sen isiltään ja nämä niinikään isiltään, jotka olivat käskeneet säilyttämään sitä kuin Vestan tulta. Miten oli jotakin tehty esi-isien aikana, siten tehtiin se Ilja Iljitsh'in isänkin aikana ja kenties vielä nytkin.

Mitäpä he olisivat tarvinneet mietiskellä tai puuhailla; mitä tarkoituksia tavoitella?

Eivät he kaivanneet mitään: elämä kulki heidän ohitsensa tyynenä virtana; heidän asiansa oli vain istua tämän virran rannalla ja tarkastella välttämättömiä ilmiöitä, jotka vuorotellen kutsumatta asettuivat heidän eteensä.

Ja niinpä nukkuvan Ilja Iljitshin mielikuvituksen eteen ilmestyivät vuorotellen ikäänkuin elävinä kuvina kolme, niin hyvin heidän kuin sukulaisten ja tuttavienkin perheissä huomattavaa tärkeintä elämänilmiötä: syntyminen, häät ja hautajaiset.

Sitten seurasi kirjava joukko muita, väliin iloisia, väliin surullisia tapahtumia: ristiäisiä, nimipäiviä, perhejuhlia, paaston-alkajaisia, lopettajaisia, meluavia päivällisiä, sukulaiskokouksia, tervehdyksiä, onniteluja, virallisia kyyneleitä ja virallista hymyilyä.

Kaikki toimitettiin yhtä tarkkaan, yhtä juhlallisesti.

Hänelle ilmestyi myös tuttuja kasvoja määrättyine kasvonpiirteinen eri tilaisuuksissa. Antoipa heille toimitettavaksi vaikka kuinka arkaluontoisen kosinnan, juhlallisen häiden vieton tai nimipäiväkekkerit — niin toimittavat he kaiken säntillisesti, ilman vähintäkään laiminlyöntiä. Mihin on kullekin osoitettava oma paikkansa, miten on mitäkin tarjottava, kenen kanssa on kunkin ajettava juhlakulussa, kaikessa semmoisessa ei kukaan tehnyt pienintäkään erehdystä Oblomofkassa.

Ja kuinka osasivatkaan he lapsia hoitaa! Maksoi vain vaivaa katsahtaa, mimmoisia lihavia punaposkisia lapsukaisia sikäläiset äidit kuljettivat mukanaan. Heidän päähuolenaan oli että lapset olisivat lihavia, valkoisia ja terveitä.

Siinä oli koko heidän elämänsä ja tietonsa, siinä kaikki heidän surunsa ja ilonsa: sentähden he karkoittivatkin luotaan kaikki muut huolet eivätkä tunteneet muita iloja; heidän elämänsä oli täynnä yksinomaan näitä välttämättömiä tapauksia, jotka antoivatkin loppumatonta ravintoa heidän ymmärrykselleen ja sydämmelleen.

Mielenliikutuksesta sykkivin sydämmin odottivat he kaikkia ilo- tai surujuhlia; mutta kun sitten ristiäiset, häät tai peijaat olivat ohi, vaipuivat he jälleen tavalliseen toimettomuuteensa, josta heidät herätti uusi, samanlainen tapaus — nimipäivä, häidenpito tai muu. Niinpian kun lapsi oli syntynyt, oli vanhempien ensimmäisenä huolena heti toimittaa tavan vaatimat juhlatemput, s.o. kasteen jälkeen oli toimitettava pidot; sitten alkoi lapsen huolellinen hoitaminen.

Äiti piti itsensä ja hoitajan velvollisuutena hoitaa lapsen terveyttä, varjella häntä kylmettymiseltä, pahoilta silmiltä ja muilta ikäviltä seikoilta. Kovasti pidettiin huolta siitä että lapsi aina olisi iloinen ja söisi paljon.

Niinpian kun lapsi pääsee omille jaloilleen, s.o. niinpian kun hoitaja tulee hänelle tarpeettomaksi, niin äidin sydämmeen ilmestyy salainen halu saada hänelle toveri — samallinen terve ja punakka.

Taas tulee juhlien ja pitojen aika ja vihdoinkin häät; tähän keskittyikin koko elämän toiminta.

Senjälkeen alkoivat samat asiat uudelleen: lasten syntyminen, juhlatemput ja pidot, kunnes hautajaiset pysäyttivät tämän juhlakulun: ei kuitenkaan kauvaksi: toiset henkilöt astuvat toisten sijaan, lapsista tulee nuorukaisia, sulhasia, aviomiehiä; he jättävät jälkeensä kaltaisiansa ja siten elämä tämän ohjelman mukaan jatkuu lakkaamattomana, yksitoikkoisena lankana, joka huomaamatta katkeaa haudan partaalla.

Sattui heille joskus sentään muitakin huolia, mutta Oblomovilaiset ottivat ne vastaan välinpitämättömästi, ja huolet, leijailtuaan heidän päänsä päällä, riensivät etemmäksi kuin linnut, jotka lennettyään lujaa muuria vasten lyövät siipiänsä turhaan kovaan kiveen ja lentävät sitten muualle.

Niinpä esimerkiksi kerran romahti osa pitkää parveketta äkkiä maahan ja hautasi allensa kanan poikasineen: olisippa sen saanut niskaansa myös Aksinja, Antipan akka, joka tuonoin oli istunut sen alla, mutta onneksi juuri sillä hetkellä oli lähtenyt pois.

Talossa syntyi mylläkkä: kaikki, sekä suuret että pienet riensivät paikalle ja kauhistuivat ajatellessaan, että kanan asemesta olisi siinä juuri silloin saattanut astuskella itse talon rouva Ilja Iljitshin kanssa.

Kaikki valittelivat ja moitiskelivat toinen toistansa siitä että parveke oli jäänyt korjaamatta ja ettei asiasta kukaan ollut muistuttanut eikä käskenyt korjausta tekemään.

Kaikki ihmettelivät sitä että parveke oli romahtanut, mutta päivää ennen oli ihmetelty sitä että se niin kauvan pysyi paikoillaan!

Alkoivat huolet ja keskustelut siitä, mitenkä asia olisi korjattavissa; sääliteltiin kanaa poikineen ja sitten kukin lähti paikoilleen, kun sitä ennen oli ankarasti kielletty viemästä Ilja Iljitshia parvekkeen läheisyyteen.

Noin kolmen viikon kuluttua annettiin Andrjushkalle, Petrushkalle ja Wasjkalle käsky viedä särkyneet laudat ja kaidepuut vajoihin, etteivät olisi tiellä. Siinä ne vetelehtivät kuitenkin kevääsen saakka.

Ukko Oblomov, joka kerta, kun näki ne ikkunastaan, rupesi mietiskelemään tapaturman korjaamista: hän kutsuu kirvesmiehen ja alkaa keskustella, miten olisi paras tehdä, rakentaakko uusi parveke vai purkaakko jällelle jäänytkin; sitten päästää hän miehen kotiinsa sanoen: — Noh, saat mennä, minä aijon miettiä asiaa.

Tätä kesti aina siihen asti kunnes Wasjka ja Motjka kertoivat herralle että, kun hän, Motjka tänä aamuna kiipesi vielä paikoillaan olevalle parvekkeen osalle, niin irtautui se nurkkien kohdalta kokonaan seinästä ja oli valmis uudestaan romahtamaan alas.

Silloin kutsuttiin kirvesmies lopullista neuvottelua varten; seurauksena oli että jällelle jäänyttä osaa päätettiin tuonnemmaksi tukea uusilla pönkillä, joka tulikin tehdyksi saman kuun lopulla.

— Hei! Parveke on taas ihan kuin uusi! sanoi vanhus vaimolleen. — Katsoppas, miten somasti se mies asetti hirret, aivanhan ne muodostavat kuin minkäkin pylväskäytävän! Nyt välttää taas pitkäksi aikaa!

Joku muistutti hänelle että yksin tein olisi parasta korjata porttikin ja portaat, koska portaiden lomitse pääsevät kellariin ei ainoastaan kissat, vaan myöskin siat.

— Niin, niin, kyllä, kyllä, vastasi Ilja Ivanovitsh huolestuneena ja meni oitis tarkastamaan portaita.

— Tosiaankin, mitenkäs tämä näin on ruvennut horjumaan? puhui hän keikutellen portaita.

— Sehän keikkui jo silloin, kun se tehtiin, huomautti joku.

— Mitäpä siitä vaikka keikkuikin? vastasi Oblomov: — Eipähän vaan ole romahtanut, vaikka onkin ilman korjuuta ollut jo kuusitoista vuotta. Hyvin sen teki silloin se Luukas! ... Se se vasta oli kirvesmies ... vaan kuoli — olkoon siunattu hänen muistonsa! Nykyaikaan ei ole semmoisia kirvesmiehiä: eivät tee niin lujaa.

Ja hän käänsi silmänsä toiseen suuntaan, vaan portaat ne keikkuvat vieläkin, vaikk'eivät sentään ole romahtaneet.

Näyttääpä siis tosiaankin olleen oivallinen mestari tuo Luukas.

Täytyy muuten tunnustaa, että isäntäväki joskus tuli hyvinkin levottomaksi, suuttui ja tulistui.

Kuinka voi, niin sanottiin, laiminlyödä tai jättää tekemättä sitä tai tätä? Täytyy oitis ryhtyä toimiin. Ja he puhuivatkin vain siitä, kuinka esimerkiksi ojan yli vievä silta olisi korjattava tai aitaus jossain paikoin puutarhan ympärillä laitettava kuntoon, etteivät elukat turmelisi puita, koska aita oli osaksi kokonaan maahan kallistunut.

Ilja Ivanovitshin huolenpito ulottui niinkin pitkälle että hän kerran, kävellessään puutarhassa, omin käsin oihkien nosti aidan pystyyn ja käski puutarhurin tukemaan sitä kahdella seipäällä: tästä Oblomovin toimeliaisuudesta oli seurauksena että aita pysyi pystyssä koko kesän ja kaatui vasta talvella lumen painosta.

Päästiinpä vielä niinkin pitkälle että sillalle pantiin kolme uutta lautaa heti sen jälkeen kun Antippa oli kaatunut hevosen ja vesitynnyrin kanssa sillalta ojaan. Renki ei ennättänyt vielä parata saamistaan vammoista, kun silta jo oli korjattu.

Lehmät ja vuohet eivät ennättäneet tehdä kovin paljon vahinkoa sen jälkeen kun puutarhan aita toistamiseen kaatui: ne olivat syöneet ainoastaan viinimarjapensaita ja repineet yhdeksän niinipuuta, mutta omenapuihin asti eivät vielä päässeet, kun tuli määräys, että aita oli korjattava asianmukaisella tavalla, vieläpä kaivettava oja sen ympärille.

Annettiinpa vielä kuka käskiä niille kahdelle lehmälle ja pukille, jotka tavattiin puutarhassa: kylläpä saivat patukkaa kupeisiinsa oikein isän kädestä.

* * * * *

Vielä näki Ilja Iljitsh Oblomov unessa kotoisen, himmeästi valaistun vierashuoneen ynnä sen vanhanaikaiset huonekalut, jotka alituisesti olivat peitetyt päällyställä, suunnattoman ison, kömpelönnäköisen sohvan, joka oli päällystetty värinsä muuttaneella sinertävällä kamlottikankaalla, sekä suuren nahkapeitteisen nojatuolin.

Tulee pitkä talvinen ilta.

Äiti istuu sohvalla ja kutoo verkalleen lapsen sukkaa, haukotellen ja tuontuostakin raapaisten sukkapuikolla tukkaansa.

Hänen vieressään istuu Nastasja Ivanovna ja Pelageja Ignatjevna, jotka neulovat jotakin Iljushalle tai hänen isälleen tai itselleen.

Isä, kädet seljän takana, kävelee huoneessa edestakaisin, täydellisesti tyytyväisenä; väliin istahtaa hän nojatuoliin ja istuttuaan hiukan, alkaa taas kävellä, ja tarkasti kuunnella omien askeleidensa kopsetta. Sitten ottaa hän nuuskaa, niistä nenänsä ja vähän perästä ottaa taas nuuskaa.

Huoneessa palaa himmeästi yksi talikynttilä, ja sekin sytytettiin ainoastaan talvi- ja syys-iltoina. Kesäkuukausina kaikki koittivat panna levolle ja nousta ilman kynttilöitä päivän valossa.

Tämä tapahtui osaksi tottumuksesta, osaksi tarkkuudesta. Jokaisen tarvekalun suhteen, joka oston kautta oli hankittava, olivat Oblomovilaiset erittäin itaria.

He teurastivat mielellään kalkkunan tai tusinan kananpoikia, kun saivat vieraan, mutta eivätpä vain panneet ruokaan liikoja rusinoita ja olisivat kauhistuneet, jos vieras itse olisi kaatanut itselleen viiniä lasiinsa. Muuten semmoista siellä ei koskaan tapahtunut; sillä niin olisi voinut menetellä ainoastaan joku vintiö, joku yleisessä merkityksessä turmeltunut henkilö, mutta semmoista ei olisi päästetty pihallekkaan.

Ei, semmoiset eivät olleet tavat siellä: vieras siellä ei kajonnut mihinkään ennenkuin oli kolmasti tarjottu. Hän tiesi hyvin hyvästi että yksikertainen tarjous enimmäkseen sisälsi pyynnön kieltäytyä ottamasta tarjottua ruokalajia tai viiniä.

Kaikkia varten ei sytytetty kahta kynttilääkään; kynttilät olivat ostettavat kaupungista ja niitä säilytettiin kuten muitakin ostotavaroita lukon takana. Pätäkät laskettiin huolellisesti ja pantiin kätköön.

Yleensä ei siellä tuhlatu rahoja, ja vaikka joku esine olisi ollut miten välttämätön hyvänsä, annettiin siitä rahoja mitä suurimmalla säästävyydellä ja ainoastaan silloin, kun rahameno oli vähäinen. Suurempia maksuja suoritettaessa aina huokailtiin, vaikeroitiin ja riideltiin.

Oblomovilaiset suostuivat pikemmin kärsimään kaikenlaisia epämukavuuksia ja tottumaan niihin kuin tuhlaamaan rahoja.

Senpätähden oli sohvapeitekin vierashuoneessa jo kauvan sitten likaantunut, sentähden myöskin Ilja Ivanovitshin nahkapeitteinen nojatuoli tuskin ansaitsi sitä nimeä, sillä todellisuudessa oli nahkaa siinä jäljellä ainoastaan palanen selkämukseksä, muualta oli se jo viisi vuotta takaperin kulunut ja putoillut pois; kenties samasta syystä porttikin oli kallellaan ja portaat heiluvat. Antaa pois jostakin, vaikka välttämättömästäkin tavarasta, pari- tai kolmesataa ruplaa, olisi näyttänyt miltei itsemurhalta.

Kuultuaan että joku paikkakunnan nuori maanomistaja oli käynyt Moskovassa ja maksanut tusinasta paitoja kolmesataa ruplaa, saappaista viisikolmatta ruplaa ja neljäkymmentä ruplaa liivistä häitä varten, teki ukko Oblomov ristinmerkin ja sanoi hätäisesti, että "semmoinen nuori mies olisi vietävä linnaan".

Tuntemattomat olivat heille valtiotaloudelliset säännöt pääoman nopeasta liikkeestä, tuotannon kartuttamisesta ja tuotteiden vaihdosta. He tunsivat yksinkertaisuudessaan ainoastaan yhdenlaista pääoman käyttämistä — sen pitämistä arkussa. — —

Vierashuoneen nojatuoleilla istuivat eri asennoissa talon asukkaat ja heidän tavalliset vieraansa.

Seurueen kesken vallitsee enimmäkseen syvä hiljaisuus: kaikki tapaavat he toisensa jokapäivä; henkiset aarteet ovat jo aikoja tyhjennetyt, ja uutisia ulkoapäin ei ole niin helppo saada.

Ollaan ääneti; kuuluu ainoastaan Ilja Ivanovitshin kotitekoisten saappaiden narina ja kotelon sisässä olevan seinäkellon kumeääninen naksutus.

Niin kuluu joskus puolikin tuntia, jolla ajalla ei tapahdu muuta kuin että joku haukottelee kovaäänisesti ja tehtyään ristinmerkin sanoo: "Herra siunatkoon!"

Hänen jälkeensä haukottelee joku toinen; sitten avaa kolmas hitaasti, aivankuin käskyn mukaan, suunsa, ja niin edespäin; ilmanliike keuhkoissa tarttuu jokaiseen ja joiltakuilta herahaa kyynelkin silmästä.

Ilja Iljitsh menee ikkunan luo, katsahtaa ulos ja sanoo ihmetellen: Kello on vasta viisi ja ulkona on jo noin pimeä!

— Niin, vastataan siihen: — tähän aikaan on aina pimeä, pitkät illat ovat käsissä.

Mutta keväällä ihmetellään sitä että pitkät päivät ovat saapuneet. Kun heiltä kysytään, mitä varten ovat nuo pitkät päivät, niin eivät he sitä osaa sanoa.

Taas syntyy hiljaisuus.

Joku siinä rupee niistäämään talikynttilää ja äkkiä sammuttaa valkean: — kaikki säpsähtävät: — Se merkitsee satunnaisen vieraan tuloa! sanoo joku päättäväisesti.

Joskus syntyy sen johdosta keskustelukin.

— Kukapa tuo vieras voisi olla? virkkaa emäntä

— Eiköhän vain Nastasja Faddejevna? Kunpahan vain olisi! Kyllä me syleilisimme toisiamme ja itkisimme ilosta! Menisimme kirkkoon, sekä aamu- että päivä-kirkkoon yhdessä... Mutta mitäpä minä hänen rinnallaan! Vaikka olenkin nuorempi, en jaksaisi häntä kaikkialle seurata.

— Milloinkas hän lähti meiltä viimeksi? kysyi Ilja Ivanovitsh: — Eikös se ollut Iljan päivän jälkeen?

— Mitä sinä, Ilja Ivanitsh! Aina sinä sotket! Eihän hän ollut meillä semik-juhlaankaan asti [tätä juhlaa vietetään seitsemäntenä torstaina pääsiäisen jälkeen], selitti hänen puolisonsa.

— Hänhän oli meillä Pietarinpaaston aikaan, sanoo Ilja Ivanovitsh.

— Eipä ollutkaan! vastaa nuhdellen puoliso: — Älä sinä väitä, kun et tiedä.

— No, eikös hän ollut Pietarinpaastona? Silloinhan me paistoimme sienipiirakoita, hänhän niistä piti paljon...

— Sehän oli Marja Onisimovna: hänhän se sienipiirakoista pitää — kuinka sinä voit niin unohtaa? Eikä Marja Onisimovnakaan ollut Iljan päivään, vaan Prohorin ja Nikanorin päivään asti.

He laskivat aikansa juhlien ja vuoden aikojen sekä kaikenlaisten kotoisten merkkipäivien mukaan, pitämättä vähääkään lukua kuukausista ja kuukauden päivistä. Kenties tapahtui se osaksi siitakin syystä, että kaikki paitsi Oblomov itse sekoittivat kuukausien nimiä ja päivien järjestystä.

Tappiolle jäänyt Ilja Ivanovitsh vaikenee, ja taas vaipuu koko seura torkkuksiin. Myös Iljusha, joka on kiivennyt äidin seljän taakse, torkkuu, jopa joskus nukahtaa sikeään uneenkin.

— Niin, sanoo sitten joku vieraista syvästi huohtaen: olihan se Marja Onisimovnan mies, Vasili Fomitsh terve ja voimakas, vaan kuoli kuitenkin. Ei elänyt kuuteenkymmeneenkään asti: — luulisihan semmoisen voivan elää sadankin vanhaksi. Tauko — Kaikki me kuolemme, kenen milloinkin Jumala kutsuu! vastaa Pelageja Ignatjevna huoaten: — Vaan kyllähän niitä ihmisiä syntyykin, jos toisia kuoleekin; niinpä Hlopoveillakin on ristiäisiä alituisesti: sanotaan että Anna Andrejevna on taas synnyttänyt — se on jo kuudes kerta.

— Ja onkos Anna Andrejevna sitten ainoa! sanoi emäntä: — Katsokaas, kun hänen veljensä menee naimisiin ja he saavat lapsia — niin siitä se vasta koko puuha nousee! Nuoremmatkin veljet jo pian tulevat naima-ikään, ja myös tyttäret ovat naitettavat, mutta mistäpä sulhaisia saapi? Nykyään kaikki tahtovat myötäjäisiä, vieläpä rahassa...

— Mistä on puhe? kysyi Ilja Ivanovitsh lähestyien keskustelevia.

— No, sitähän me tässä puhumme että... Ja hänelle kerrotaan, mitä oli puhuttu.

— Niin, semmoistahan se on se ihmiselämä! sanoo Ilja Ivanovitsh opettavaisesti: — Yksi kuolee, toinen syntyy, kolmas menee naimisiin, ja kaikki me vanhenemme; eikä ainoastaan vuosi vuodelta, vaan myös päivä päivältä! Miksi on se niin? Toista olisi, jos joka päivä oltaisiin samalla tavalla, tänään kuin eilen ja huomenna niinkuin tänään. Suru valtaa mielen, kun sitä ajattelee...

— Vanha vanhenee, vaan nuori kasvaa! sanoi joku nurkasta unisella äänellä.

— Pitää rukoilla enemmän Jumalaa eikä ajatella mitään! huomautti emäntä vakavasti.

— Niinpä niinkin, virkkoi hätäisesti ja arasti Ilja Ivanovitsh, jonka teki mieli sanoa vielä jotain viisasta; hän vaikenikin kuitenkin ruveten taas astuskelemaan edestakaisin pitkin lattiaa.

Tovin aikaa taas vaietaan; vihdoinkin emäntä keskeyttää äänettömyyden:

— Niin, ulkona on pimeää, sanoo hän. — Mutta antaapas olla jahka joulu tulee, ja me saamme vieraita, niin on haus Kempaa, silloin ei ennätä nähdäkään, miten illat kuluvat. Kunhan vaan Malanja Petrovna tulisi, niin kyllä sitten kelpaisi! Hän on hyvin kekseliäs. Hän se tinaakin valaa ja vahaa sulattaa ja piilosillekin rupeaa; ei ne meidän työtökään hänelle vertoja vedä. Hänellä on leikkejäkin senkin seitsemänlaisia ... se vasta reilu tyttö!

— Niin, kyllä hän on suuren mailman nainen! huomautti joku: — Toissa talvena hän mäkeäkin laski, silloin näettekös, kun Luukas Savitsh sai naarmun otsaansa.

Äkkiä kaikki kääntyivät Luukas Savitshin puoleen ja rupesivat kovasti nauramaan.

— Kuinkas se tapahtui, Luukas Savitsh? No, no, kerroppas! sanoo Ilja Ivanovitsh ja on pakahtua naurusta.

Ja kaikki yhä vain nauroivat; pikku Iljushakin heräsi ja yhtyi yleiseen nauruun.

— No mitäpä tuosta kertoa! sanoo hämilleen joutunut Luukas Savitsh: — koko jutun on Aleksei Naumitsh sepittänyt, ei siinä ole mitään sen kummempaa.

— Ole nyt ... sanoivat kaikki yhteen ääneen: — Miksei ole mitään? Emmekös me sitä muista enää? ... Ja otsassasi näkyy vieläkin naarmun jälki...

Ja sitten taas naurettiin.

— Mitä te sille nauratte? koettaa Luukas Savitsh selitellä, kun saa vähänkin suunvuoroa: — Eihän siinä olisi mitään ... jollei se Wasjka, sen veitikka, olisi antanut kelvotonta kelkkaa: ... se meni rikki ... ja niin...

Yleinen nauru keskeytti hänen selityksensä. Turhaan koetti hän kertoa kaatumisensa historiaa; nauru levisi kaikkialle, eteiseen ja piikain tupaan, se valtasi koko talon; kaikki nauroivat yht'aikaa, sanomattoman makeasti kuin mitkähän hupsut. Niinpian kun nauru rupesi hiljenemään, alkoi joku taas kovasti hohottaa — ja siihen taas muutkin yhtyivät.

Vihdoin jotenkuten suurella vaivalla vaiettiin.

— Näinköhän aijot tänä joulunakin mäkeä laskea, Luukas Savitsh? kysyi hetkisen kuluttua Ilja Ivanovitsh.

Taas syntyi yleinen nauru, joka kesti noin 10 minuuttia.

— Eiköhän käsketä Antipan laittamaan mäki valmiiksi jo paaston aikana? sanoo taas ukko Oblomov:
— Luukas Savitsh on niin halukas mäenlaskuun, ei hän malta...

Naurulta ei hän voinut sanottavaansa lopettaa.

— Niin, mutta onkos se ... kelkka eheä? sai tuskin sanotuksi joku.

Taas naurettiin.

Kauvan he nauroivat, vihdoin rupesivat vähitellen asettumaan: mikä pyyhki kyyneleitä, mikä niisti nenäänsä, kuka ryki ja syljeksi kovasti, töintuskin saaden sanotuksi että:

— Herranen aika! Aivanhan tässä tukehtuu... Kylläpä sai nauramaan, totta tosiaan! Juttu ei ollut pahimpia, kun hän selkä köykysä ja nutun liepeet hajallaan...

Nyt seurasi lopullinen ja kaikista pisin naurun myrsky, jonka jälkeen kaikki tyysten vaikenivat. Joku vielä huokasi, toinen haukotteli sanoen samalla jotain ja sitten syntyi yleinen äänettämyys.

Kuului vain kuten ennenkin seinäkellon yksitoikkoinen naksutus, ukko Oblomovin saappaiden kopse ja se hiljainen ääni, kun naiset ommellessaan joskus purasivat rihmoja poikki.

Äkkiä Ilja Ivanovitsh pysähtyi keskelle huonetta levottoman näköisenä, käsi nenän nipukassa kiinni.

— Katsokaahan nyt tätä, mitäs tämä tietää! sanoi hän: — Joku ihan varmaan kuolee: nenän nipukkaa niin kutisee...

— Herranen aika! sanoi siihen hänen vaimonsa lyöden kämmenensä yhteen; — Mikäs kuoleman tapaus siitä seuraa, jos ainoastaan nipukkaa kutisee? Silloinhan vasta joku kuolee, kun *koko* nenän vartta kutisee. Voi sinua Ilja Ivanovitsh, kyllä sinä olet semmoinen muistamaton. Jos nyt sillä tavoin satut sanomaan vierasten kuullen tai kylässä, niin aivanhan siitä saa hävetä.

— Mitäs se sitten merkitsee, kun nenän nipukka kutisee? kysyi Ilja Ivanovitsh hämillään.

— Lasiin kurkistamista, eikä millään muotoa kuolemaa!

— Aina vain sotken! sanoi ukko Oblomov, — mikä ne kaikki muistaa: milloin kutisee nenää syrjästä, milloin nipukasta, milloin silmäkulmista...

— Nenän kutkuaminen syrjästä, keskeytti Pelageja Ivanovna: — merkitsee uutisia; silmäkulmien kutkuaminen kyyneliä; otsan kutkuaminen tervehdyistä, oikealta puolen mieshenkilön ja vasemmalta naishenkilön tervehdyistä; korvien kutkuaminen tietää sadetta, huulien kutku suutelemista; viiksien kutkuaminen — makeisia; kyynäspään kutku uudessa paikassa makaamista; jalkapohjien kutku matkaa...

— On se tuo Pelageja Ivanovna koko viisas! sanoi Ilja Ivanovitsh: — Mutta kun voin hinta helpponee, kutiseekos silloin niska, vai mikä...?

Naiset alkoivat nauraa ja kuiskaila toistensa korvaan; muutamat miehistä hymyilivät; näkyi taas valmistuvan kova nauru, mutta samalla hetkellä alkoi huoneessa kuulua sähinää, aivankuin kissa ja koira olisi sattunut vihaisina yhteen. Sähinän sai aikaan seinäkello.

— Kas! Kello on jo yhdeksän! sanoi iloisesti ihmetellen Ilja

Ivanovitsh. — Katsos vain, mitenkä aika kului miltei huomaamatta, —
Hoi Wasjka, Wanjka, Motjka!

Ilmestyi kolme uneliasta olentoa.

— Miksikäs te ette kata pöytää! kysyi kummastellen ja harmistuneena
Oblomov: — Ette koskaan muista tehtäviänne! No, mitä siinä seisotte!
Laittakaa oitis pöytä valmiiksi ja tuokaa viinapullo myös.

— Kas senpä tähden sitä nenännipukkaa kutisikin! virkkoi Pelageja Ivanovna: — kun otatte
ruokaryypyn, niin silloinpa kurkistattekin lasiin.

Illallisen jälkeen ja kun oli kilistetty laseja, läksivät kaikki makuusijoilleen ja pian sai uni valtaansa
nämät huolettomat ihmiset.

Ilja Iljitsh ei nähnyt unessa ainoastaan yhtä tämmöistä iltaa, hän näki kokonaisia viikkoja, kuukausia
ja vuosia samalla tavoin vietettyjä päiviä ja iltoja.

Ei mikään häirinnyt tämän elämän yksitoikkoisuutta eivätkä Oblomovilaiset itse ikävystyneet siihen,
sillä he eivät voineet kuvailla mieleensä mitään toisenlaista elämää; ja jos olisivatkin voineet, niin
olisivat he kauhistuneina koettaneet poistaa sitä mielestään.

Toisenlaista elämää eivät he halunneet eivätkä suvainneet. He olisivat olleet pahoillaan, jos heidän
elämässään olisi tapahtunut muutoksia, mimmoisia hyvänsä. He jo surivat sitäkin, kun päivät eivät
olleet toistensa kaltaisia, kun huomen ei ollut niinkuin tämä päivä eikä tämä päivä niinkuin huomen.

Mitä he olisivat huolineet vaihtelevaisuudesta ja muutoksista, joita muut ajavat takaa? Antaa muiden
hyöriä ja pyöriä halunsa mukaan; — he, Oblomovilaiset, eivät siitä välitä!

Tapahtumat, olkoot ne mitä laatua hyvänsä, ovat aina ikäviä: ne vaativat huolia, puuhia, juoksua,
levottomuutta; et siinä saa olla paikoillasi, pitää tehdä kauppaa tai kirjoittaa, sanalla sanoen: olla
liikkeessä, työssä! Ei se ole mitään leikkiä!

Vuosikymmenien kuluessa he vain kuhnustelivat, torkkuivat ja haukottelivat tai makeasti nauroivat
maalaisille sukkeluuksille taikka myöskin yhteen keräytyneinä kertoivat toisilleen, mimmoista unta
kukin oli nähnyt.

Jos uni oli hirvittävä — niin kaikki vaikenivat, pelkäsivät; jos se oli ennustavaa laatua, niin kaikki
iloitsivat tai surivat aina sen mukaan mitä uni oli ennustanut. Jos uni vaati tekemään määrättyjä
temppeja, ryhdyttiin sitä varten oitis tarpeellisiin toimiin.

Aika saatiin kulumaan myöskin korttipelillä, tavallisesti pöllöpelillä, mutta vierasten kanssa pelattiin
boston-peliä; käytännössä oli myöskin pasiansi sekä korteilla ennustaminen.

Toisinaan tuli vierailemaan joku Natalia Faddejevna viikoksi tai pariaksi. Aluksi eukot tekevät selkoa
koko ympäristöstä, miten mikäkin elelee ja mitä tekee; he eivät tunkeutuneet ainoastaan perhe-
elämään, yksityisiin asioihin ja salaisuuksiin, vaan myöskin kunkin sydämmeen, moittivat ja tuomitsivat
kelvottomia, ennenkaikkia uskottomia aviomiehiä ja sitten rupesivat luettelemaan kaikenlaisia
tapauksia: nimipäiviä, ristiäisiä, syntymäpäiviä, kuka mitenkin kestisi ja ketä kutsui, ketä ei kutsunut.

Kun väsyttiin siihen, ruvettiin näyttämään toisilleen ostoksia, vaatteita, kenkiä, jopa alushameita ja
sukkiakin. Emäntä kehuskelee joitakin erityisiä kotitekoisia liinakankaita, lankoja ja pitsejä.

Mutta nämätkin varastot tyhjenevät. Silloin turvaudutaan kahviin, teehen ja syltteihin. Ja sitten
ruvetaan äänettöminä istumaan.

Niin istutaan kauvan, tuijottaen toinen-toistaan ja aika ajoin huokaillaan raskaasti. Toisinaan joku
rupee itkeä tillittämäänsä.

— Mikä sinua vaivaa, kultaseni? kysyy silloin levottomana toinen.

— Tuntuu niin surulliselta, kyyhkyseni! vastaa vieras syvästi huoaten: — olemme vihoittaneet Herraa
Jumalaa, me onnettomat. Ei siitä hyvää lähde.

— Voi, älä säikyttelä, rakas siskoni! keskeyttää emäntä.

— Niin, niin, jatkaa toinen: — Viimeiset päivät ovat käsissä: nousee kansa kansaa vastaan, valtakunta
valtakuntaa vastaan ... tulee mailman loppu! lausuu vihdoon Natalia Faddejevna ja molemmat
purskahtavat katkeraan itkuun.

Mitään perustusta semmoiseen Natalia Faddejevnan johtopäätökseen sillä kertaa ei ole ollut, sillä ei kukaan ole noussut ketään vastaan, eikä edes pyrstötähtiäkään sinä vuonna ole näkynyt, mutta vanhoilla ovat joskus omat aavistuksensa.

Aniharvoin heidän ajanviettonsa häiriytyi jollakin odottamattomalla tapauksella, esimerkiksi sillä että kaikki, niin suuret kuin pienetkin saivat häkää päähänsä.

Muut taudit olivat miltei tuntemattomat paikkakunnalla; väliin kuitenkin sattui että joku loukkasi itsensä pimeässä tai putosi alas tallinyliseltä; saattoi myös sattua että irtonainen lauta katolta putosi jonkun päähän.

Mutta tällaisia onnettomuuksia tapahtui harvoin ja niitä vastaan käytettiin yksinomaan tehokkaita, kotoisia apukeinoja: loukattua paikkaa hierottiin, sairaan annettiin juoda siunattua vettä, tai supatettiin hänelle jotain korvaan — ja kaikki parani entiselleen.

Mutta häkää saatiin päähän usein. Silloin kaikki viruivat surkeina vuoteillaan; kuului, vain voihkimista, huokailemista, ken hautoi päätänsä kurkkumehulla, ken pisti karpaloita korviinsa, ken lähti paitasillaan pakkaseen, ken taas kierittelihen tunnottomana lattialla.

Semmoista tapahtui säännöllisesti kerran tai kahdesti kuukaudessa; lämmintä kun ei tahdottu laskea ilmaiseksi ulos savupiipusta, pantiin pellit kiinni, vaikka uunissa kekäleet vielä aikalailla leimahtelivat.

Kerran kuitenkin tällaisten olojen yksitoikkoisuudessa sattui todellakin odottamaton tapaus.

Kun vaikeasti sulavaa ateriaa seuranneen ruokalevon jälkeen kaikki keräytyivät teetä juomaan, tuli äkkiä sisään kaupungista palanut Oblomovilainen talonpoika, joka kauvan kaiveltuaan, sai kuin saikin kaivetuksi poveltaan kirjeen Ilja Ivanovitsh Oblomoville.

Kaikki hämmästyivät! Jopa itse emäntä vähän vaalenikin; silmät kääntyivät kirjettä kohden.

— Mitä ihmettä! Keneltä se on? sanoi vihdoin rouva, kun oli tointunut hämmästyksestään.

Oblomov otti kirjeen ja käänteli epäröivästi sitä hyppysissään, tietämättä mitä sille olisi tehtävä.

— Mistäs sinä tämän sait? kysyi hän mieheltä: — Kuka sen sinulle antoi?

— Näettekös, siihen taloon, jossa minä kaupungissa ollessani pidin kortteeria, tultiin postista kaksi kertaa kysymään, eikö talossa ollut Oblomovilaisia miehiä: sanoivat olevan kirjeen herralle.

— No...?

— No, ka minä ensi alussa menin piiloon: silloin se sotamies katosikin talosta kujeineen. Mutta sitten Werhljovon lukkari sattui minut näkemään ja ilmoitti asian. Sotamies tuli toisen kerran. Ja kun se tuli toisen kerran, niin rupesi haukkumaan ja antoi kirjeen, vieläpä otti viisikopeikkaisen. Minä kysyin, mitä kirjeellä oli tehtävä, mihin pantava? Hän sanoi että se on annettava teidän armollenne.

— Sinun ei olisi pitänyt sitä ottaa, huomautti rouva vihaisesti.

— Enhän minä olisi sitä ottanutkaan. "Mitä me kirjeellä teemme", sanoin minä, — "emme sitä tarvitse. Eikä minun ole käsketty ottaa kirjeitä; en tohdi ottaa: viekää se, mihin haluatte!" Mutta se sotamies sydäntyi siitä kovasti haukkumaan: uhkasi kannella esivallalle; ja niin minä sen kirjeen sitten otinkin.

— Pöllö! virkkoi rouva.

— Keltähän tämä voisi olla? sanoi Oblomov katsellen kirjettä miettivän näköisenä: — Käsiala on aivan kuin tuttua!

Ja kirje alkoi kiertokulkunsa kädestä käteen. Alettiin keskustella ja arvailla, mistä kirje saattoi olla ja mitä se mahtoi sisältää? Kaikki joutuivat aivan ymmälle.

Ilja Ivanovitsh käski hakea silmälasit: niitä haettiin puolitoista tuntia ennenkun löytyivät. Hän pisti ne nenälleen ja jo aikoi avata kirjeen.

— Mitäs siitä avaat, Ilja Ivanovitsh, varoitteli hänen vaimonsa pelonalaisena: — kuka sen tietää, mimmoinen se kirje on? ehkäpä vielä hirveä onnettomuus on tapahtunut. Eihän nykyajan ihmisiin ole luottamista! Ennäätähän sen avata huomenna tai ylihuomenna — eihän se karkaa sinulta.

Ja kirje ynnä silmälasit pantiin lukon taakse. Ruvettiin juomaan teetä. Kirje olisi maannut piilopaikassaan vuosikautia, jollei sen ilmaantuminen olisi ollut liian tavaton tapaus Oblomovilaisille. Seuraavanakin päivänä puhelivat he teetä juodessaan ainoastaan tuosta kirjeestä.

Vihdoin kävi odottaminen kovin sietämättömäksi ja neljäntenä päivänä, kokoontuneina yhteen, he pelonalaisina avasivat kirjeen. Oblomov tarkasti allekirjoitusta.

— "Radishtshev", — luki hän. — Heh! Tämähän on Filip Matveitshiltä!

— Haa! Oo! Vai häneltä se on! sanottiin eri tahoilla. — Ja kuinkas hän vielä on elossa tähän aikaan? Kas vain, kun ei ole vielä kuollut. No, Jumalalle kiitos! Mitäs hän kirjoittaa?

Oblomov alkoi lukea ääneen. Ja ilmi kävi että Filip Matvejevitsh pyysi lähettämään itselleen reseptin, miten kotiolutta on valmistettava, sillä sitä osattiin valmistaa Oblomofkassa erittäin hyvää.

— Pitää, pitää tosiaankin hänelle lähettää osoitus! sanoivat kaikki: — pitää kirjoittaa kirje.

Kului pari viikkoa.

— Pitääpä kirjoittaa Filip Matvejevitshille! puheli Ilja Ivanovitsh vaimolleen: — Missä se olut-resepti on?

— Niin, missähän se lieneekin? vastasi vaimo: — Pitää hakea. Mutta, mikäs kiire sinulla on, odota! Kun Jumalan avulla pääsemme paaston yli ja juhlat tulevat, niin sitten kirjoitatkin; onhan sitä vielä aikaa...

— Tosiaankin, ehkäpä jätetään kirjoitus, kunnes juhlat tulevat, sanoi Ilja Ivanovitsh.

Juhlien aikana tuli taaskin puheeksi samainen kirje. Ilja Ivanovitsh ryhtyi jo kirjoitushommiin. Hän poistui omaan huoneeseensa, pisti silmälasit nenälleen ja istuutui pöydän ääreen.

Talossa syntyi syvä hiljaisuus; palvelusväkeä kiellettiin meluamasta. — Herra kirjoittaa! sanottiin niin aran-kunnioittavalla äänellä, ikäänkuin talossa olisi ollut vainaja.

Hän oli juuri ehtinyt kirjoittaa: "Hyvä veli!" verkalleen, viistoon ja vapisevalla käsialalla ja niin varovasti, ikäänkuin olisi ollut joku vaarallinen työ tehtävänä, kun samalla hänen luokseen ilmestyi hänen vaimonsa.

— Hain kuin hullu, enkä löytänyt reseptiä, sanoi hän. — Pitää vielä hakea makuuhuoneen kaapista. Mutta millä tavoin kirje lähetetään?

— Pitää lähettää postissa, vastasi Ilja Ivanovitsh.

— Mitäs sinne asti otetaan kirjeestä postirahaa?

— Neljäkymmentä kopeikkaa, oli vastaus.

— Sepä se, viskata tuuleen neljäkymmentä kopeikkaa! huomautti vaimo: — parasta on että odotamme, eikö ilmestyisi kaupunkiin matkustavia. Käske tiedustella asiaa talonpojilta.

— Niinpä niinkin, parasta on odottaa kaupunkimiehiä, vastasi Ilja Ivanovitsh heittäen kynän kädestään ja pannen silmälasit koteloon.

— Kyllä se on parasta niin! Kyllähän ennätämme lähettää! sanoi hän vielä kerran päättävästi.

Tuntematonta on, saiko Filip Matvejevitsh ikinä koko reseptiä.

Ilja Ivanovitsh otti väliin kirjankin käsiinsä — hänestä oli saman tekevä minkä kirjan. Hän ei voinut aavistaakaan, että lukemiseen voipi olla kenelläkään varsinaista tarvetta, sillä hän piti sitä ylellisyytenä, semmoisena asiana, jota paitsikin helposti voisi olla, aivan niinkuin voipi pitää kuvataulua seinällään, mutta voipi olla sitä ilmankin, voipi mennä kävelylle, mutta voipi olla menemättäkin; hänestä oli samantekevä mimmainen kirja sattui käteen; hän piti sitä kappaleena, jonka tarkoituksena on huvittaminen ja ikävän poistaminen, kun ei ole muuta tekemistä.

— Pitkään aikaan en ole lukenut kirjoja, sanoo hän, tai välin muuttaa lauseparren näin: Annas, kun rupean lukemaan *kirjaa!* Välisti, kun huomaa sattumalta, veljeltään perintönä-saamansa pienen kirjakasan, niin ottaa siitä jonkun kirjan, minkä sattuu. Sattuuko sitten "Uusin unikirja", Heraskovin "Rossijada" taikka joku Sumarokovin murhenäytelmä — hän lukee kaikki yhtäläisellä mielihyvällä, aika-ajoin puhellen:

— Kappas vain, mitä ovatkin keksineet! Sepäs vasta on aika veijari!

Nämä huudahdukset tarkoittivat kirjantekijöitä, jotka hänen mielestään eivät ansainneet mitään kunnioitusta; häneen, kuten entisen ajan ihmisiin yleensä, oli juurtunut jonkunlainen halveksuminen kirjailijoita kohtaan. Hän, kuten moni muukin, piti heitä jonkunlaisina huimapäinä tai juopporenttuina,

jotka huvittelivat yleisöä aivan samaan tapaan kuin nuorallatanssijat.

Välillä luki hän kolmen vuoden vanhoja sanomalehtiä ääneensä, muiden kuullen tai kertoi heille jonkun lukemansa uutisen.

— Kas tässä kirjoitetaan Haagista että H. M. kuningas on suvainnut onnellisesti palata pääkaupunkiinsa lyhyeltä matkaltaan; — ja sitten katsoo hän silmälasiansa ylitse kuuntelijoihinsa.

Taikka:

— Wienissä se ja se lähettiläs on jättänyt valtakirjansa.

— Mutta tässä sanotaan, luki hän vielä, että rouva Genlisiin teokset ovat käännettyt venäjänkielelle.

— Niitä kirjoja käännetään vain sitä varten, huomauttaa eräs kuulija, joku pienen maatilan omistaja: — että meiltä aatelisilta saisi rahoja narratuksi.

Vaan Iljusha parka se yhä opiskelee ukko Stolzin johdolla. Heti kun hän herää maanantaina, joutuu hän surun valtaan. Hän kuulee Wasjkan kimeän äänen, kun tämä huutaa portailta:

— Antippa! Pane hevonen valjaisiin: nuori herra on kyydittävä saksalaisen luo.

Sydän vavahtaa hänellä. Hän tulee surullisena äidin luo. Äiti tietää, mistä tuo suru johtuu, ja alkaa lohdutella, salaa itsekkin surren, kun täytyy erota lapsesta koko viikoksi.

Ei tiedetä oikein, millä herkuilla ruokkia häntä sinä päivänä, paistetaan vehnäleipiä ja rinkeliä, annetaan hänelle mukaan suolattua, paistettua ja keitettyä lihaa, piirakoita, kuivia ja märkiä herkkuruokia. Kaikki tämä tapahtui sen tähden että saksalaisen ruuat eivät olleet kovin rasvaisia.

— Eihän siellä nälkäkään lähde, sanoivat Oblomovilaiset: — päivälliseksi annetaan soppaa ja paistia ja perunoita, teepöytään pannaan vain voitaleipää, mutta illalliseksi ei juuri mitään.

Näkipä Ilja Iljitsh unessaan myös iloisia maanantai-päiviä, semmoisia, jolloin äiti, istuen teepöydässä, sanoi hänelle hymyhuulin:

— Tänään et tarvitse lähteä; torstaina on suuri juhla: eihän maksa vaivaa matkustaa edestakaisin kolmea päivää varten.

Taikka saa hän myös tietää että sillä viikolla on jonkun perheen jäsenen nimipäivä: — Nyt ei ole aikaa lukemiseen: nyt ruvetaan pannukakkuja paistamaan.

Väliin äiti katsahtaa häneen maanantaisin tarkkaavan näköisenä ja sanoo:

— Miksi ovat silmäsi tänään sameat? Oletkohan oikein terve? ja niin sanoen pudistaa hän epäilevästi päätään.

Poika veitikka, vaikka onkin aivan terve, ei virka kuitenkaan mitään.

— Jää sinä täksi viikoksi kotiin istumaan ja mene sitten, jos Jumala suopi.

Ja kaikki talossa olijat olivat vakuutetut siitä, etteivät perhekekkerit ja luvut mitenkään soveltuneet samaan aikaan tapahtuviksi ja että torstaiksi sattunut juhla oli välttämättömänä esteenä lukemiselle koko siksi viikoksi.

Ainoastaan palvelijat ja piiat, jotka saavat toria nuoren herran tähden, sanoivat joskus:

— Huu, sinä lelluteltu poika. Kunpahan kohta lähtisit sen saksalaisen luo!

Toisinaan taas ilmestyy saksalaisen luo Antippa viikon keskellä tai alussa noutaakseen Iljan kotiin.

Hän sanoo, että Marja Savishna tai Natalia Faddejevna ovat saapuneet tahi että Kusofkovilaiset ovat tulleet lapsineen, jonka tähden nuori herra oli käsketty tulemaan kotia.

Ja Iljusha oleilee kolmen viikon paikoille kotona; sittenpä pääsiäis-viikkoonkaan ei ole pitkä aika, jonka jälkeen tulee juhla, ja sen lisäksi joku perheen jäsenistä arvelee ettei Tuomaan viikollakaan sovi lukea, mutta kun kesään jää vain kaksi viikkoa, ja kun kesällä saksalainen itsekkin lepää, päätetään jättää koko lukupuuha syksyksi.

Niinpä Ilja Iljitsh saakin olla vapaudessaan kokonaista puoli vuotta. Kuinka isoksi hän kasvaa tällä ajalla! Kuinka hän lihoo! Kuinka hänelle uni maistuu! Kotolaiset eivät voi häntä kyllin ihailta huomauttaen samalla että lapsi, palattuaan lauvantaisin saksalaisen luota, oli aina niin laiha ja kalpea.

— Ei se ole terveellistä, sanoivat isä ja äiti: — Kylläpähän ennättää oppia; terveys on kaikista kallein elämässä, sitä ei saa takaisin rahallakaan, kun se kerran rupeaa juonittelemaan. Katsokaa, niinhän hän tulee koulusta, kuin sairashuoneesta ikään, liha on poissa ... ja on tullut niin vallattomaksikin: aina vain tahtoi juoksennella!

Ja hellät vanhemmat hakivat yhä vain tekosyitä pidättääkseen poikaa kotona. Niitä taas oli, juhlia lukuun ottamattakin, kyllin runsaasti. Talvella oli heidän mielestään kovin kylmä, kesällä taas kuumuus oli esteenä lukemiselle; toisinaan täytyi matka saksalaisen luo lykätä tuonemmaksi sateen tai huonon kelin takia. Väliin myöskin Antippa näytti kovin epäilyttävän näköiseltä: hän katsoa muljotti niin oudosti, aivankuin olisi ollut päissään; voisihan matkalla joku onnettomuus tapahtua.

Oblomovilaiset koettivat antaa näille tekosyilleen niin pätevän muodon kuin mahdollista, varsinkin Stolzin silmissä; mutta saksalainen moitiskeli ankarasti sellaista lellittelemistä sekä suoraan että selän takana.

Entiset ajat alkoivat kuitenkin muuttua. Sananlasku: "oppi on valoa, oppimattomuus pimeyttä", kulki jo pitkin kyliä yhdessä kirjakauppiaiden levittämien kirjasiensa kanssa.

Vanhukset myönsivät kyllä että opilla on etunsa, mutta ainoastaan ulkonaisessa suhteessa. He huomasivat että korkeaan asemaan, virkoihin ja arvoihin pääsivät ainoastaan ne, jotka olivat saaneet opetusta; että vanhanaikaiset, sivistymättömät kynäniekat perittyine tapoineen ja vehkeineen joutuivat yhä ahtaammalle.

Alkoi kuulua semmoisia huhuja että vastedes virkoihin pääsyä varten vaaditaan paitsi luku- ja kirjoitustaitoa myöskin muita, ennen kuulumattomia tietoja. Nimineuvoksen ja kollegiassessorin välille muodostui jonkunlainen aukko, jonka yli ei päästy muuten kuin oppitodistus kädessä.

Vahat virkamiehet, tottumuksen ja lahjomisen syöttiläät, alkoivat hävitä. Useita, jotka eivät ehtineet kuolla, pantiin viralta epäluotettavina, toisia haastettiin oikeuteen; onnellisimmat olivat ne, jotka ennättivät hyvissä ajoin kääntää selkensä koko uudelle järjestykselle ja vetäytyä turvalliseen soppeen lepoa nauttimaan.

Oblomovilaiset näkivät tämän ja ymmärsivät, mitä etua opista oli, mutta he näkivät ainoastaan tämän edun ulkopuolen. Opin sisällisestä tarpeesta ei heillä ollut juuri mitään käsitystä ja sen tähden he tahtoivatkin hankkia Iljushalle ainoastaan muutamia loistavia ominaisuuksia.

He uneksivat, kuinka hän aikaa myöten saisi komean virkapuvun, ajattelivat häntä vastaisuudessa korkeana virkamiehenä, jopa kuvernöörinäkin; mutta kaiken tämän tahtoivat he saavuttaa niin helposti kuin mahdollista, he tahtoivat kaikenmoisilla tempuilla välttää opin tiellä olevia vaikeuksia ja loukkauskiviä tai hypätä vähällä vaivalla niiden yli, s.o. he tahtoivat että oppiminen tapahtuisi ilman ruumiin ja hengen räsitusta, ilman lapsuudessa hankitun hyvinvoinnin kadottamista, kunhan vaan jotenkuten tulisi hankituksi semmoinen todistus, jossa sanottaisiin että Iljusha on "suorittanut kaikki määrätty tiedot ja taidot".

Tämä Oblomovilainen kasvatus-suunnitelma kohtasi lujan vastarinnan Stolzin suunnitelmassa. Taistelu oli molemmin puolin ankara. Stolz hätyytti suoraan ja pelkäämättä vastustajiaan, mutta nämät torjuivat iskuja kaikenlaisilla tempuilla.

Taistelu jäi ratkaisemattomaksi; kenties saksalainen pontevuus olisi voittanut Oblomovilaisten uppiniskaisen vanhoillisuuden, mutta saksalainen kohtasi vaikeuksia omalla tahollaan ja voitto jäi ratkaisemattomaksi. Asia oli niin että Stolzin oma poika teki haittaa Oblomovin edistykselle, milloin kuiskaamalla hänelle läksyjä kysyttäessä, milloin valmistamalla hänen puolestaan suoritettavaksi annettuja kirjallisia tehtäviä. Ilja Iljitsh näkee selvään sekä kotiolot että myöskin elannon Stolzin luona.

Hän tuskin ennättää herätä kotonaan, kun hänen vuoteensa luo ilmestyy Saku, josta sittemmin tuli hänen kuuluisa kamaripalvelijansa Sakariias Trofimitsh. Sakariias, kuten ennen hoitaja-eukko, panee sukat ja kengät hänen jalkaansa, ja hän, Ilja, jo neljäntoista vuotias poika, loikoo siinä vuoteellaan ja tarjoo Sakulle milloin oikean, milloin vasemman jalkansa; mutta jos joku asia ei ole hänelle mieleen, niin hän vielä potkaiseekin palvelijaansa nenään.

Jos tyytymätön Saku menee kantelemaan, niin saapi tämä lisäksi toria vanhemmilta.

Saku sukii hänen tukkansa, panee nutun päälle, varovasti työntäen Ilja Iljitshin käsiä hihoihin ja sanoo hänelle, mitä sitten on tehtävä, että on pestävä silmät j.n.e.

Jos Ilja Iljitsh haluaa jotakin, niin hänen tarvitsee vain viitata, kun jo kolme, neljä palvelijaa on valmiina täyttämään hänen tahtoaan. Väliin olisi hän tahtonut itsekin tehdä, mitä tarvitsi tai juosta jonnekkain, noutaa jotakin, mutta silloinkos isä ja äiti ynnä kolme tättiä yhteen ääneen huutamaan että:

— Mitä? Minne? Mitäs varten ovat sitten Wasjka, Wanjka ja Saku talossa? Hoi! Wasjka, Wanjka, Sakariias! Mitä ällistelette siellä? Minä teitä opetan.

Ja niin Ilja Iljitshille ei onnistu tehdä mitään omin päin.

Sittemmin hän huomasi että elämä olikin sillä tavoin paljoa mukavampaa ja itsekin jo tottui huutamaan: — Hoi, Wasjka, Wanjka! annappas tuota tai tätä! En minä sitä tahdo, vaan tätä! Juokse joutuin! Nouda!

Väliin kuitenkin vanhempien hellä huolenpito kyllästytti häntä.

Jos hän sattui juoksemaan alas portaita tai pitkin pihaa, sai hän äkkiä kuulla takanaan useita ääniä, jotka huusivat: Ai jess tuota poikaa! Ottakaa kiinni, seisauttakaa! Lankee, loukkaantuu ... seis, seis!

Jos hänen pistää päähän talvella mennä porstuaan tai avata ikkuna — taas kuuluu huutoja: — Mitä nyt, minne sinä? Älä juokse, älä mene, älä avaa: saat kuoleman taudin, vilustut...

Ja Iljusha sai surumielin olla sisällä, hoidettuna ja vaalittuna niinkuin etelämaan kukka, kasvaen ja kehittyen hitaasti- ja huonosti lämpimissä huoneissa, lasien takana.

Välillä hän herää niin reippaana, raittiina ja iloisena; hän tuntee että hänessä leikkii, kiehahtelee jotakin, aivankuin häneen olisi ottanut asuntonsa joku pikku piru, joka yllyttelee häntä milloin kiipeemään katolle, milloin hevosen selkään, milloin juoksemaan heinäniitylle, tai istuutumaan aidalle hajasäärin tai ärsyttämään kylän koiria; tai äkkiä tekee hänen mielensä lähteä juosta vilistämään pitkin kujia, sitten pellolle, rotkolle, koivikkoon tai myöskin kylän poikien joukkoon lumisille, painiskelemaan.

Tuo pikku piru yllyttelee häntä kovasti: hän koettaa sitä vastustella, vaan ei jaksaa; hän juoksee äkkiä lakittomin päin talvi-ilmaan pihalle, sieltä ulos portista; kouraisee molempiin käsiinsä lunta ja rientää poikajoukkoon.

Raitis tuuli puhaltaa hänen kasvoihinsa, korvia nipistelee pakkaneen, suuhun ja kurkkuun tunkeutuu kylmä ilma, rinta paisuu ilosta — hän juoksee minkä kintuista pääsee, nauraa ja hoilottaa.

Tuossapa ovat pojatkin: hän heittää yhtä niistä lumipallolla — eikä saa sattumaan: käsi ei ole tarkka; tahtoo juuri ottaa uutta lunta, kun saa kasvoihinsa ison lumimöhkäleen: hän kaatuu, tuntuhan tuo vähän kipeältä tottumattomuudesta, mutta hauskaakin se on; hän nauraa kikattaa niin että vedet silmistä tippuu ... Vaan kotona on syntynyt mylläkki: Iljusha oli kadonnut! Huudetaan, melutaan. Pihalle juoksee Saku, hänen jäljissään Wasjka, Mitjka, Wanjka — kaikki juoksevat hätäntyneinä pitkin pihaa.

Heidän kintereillään hyökkää kaksi koiraa, jotka tietysti eivät voi tyynesti katsella juoksevaa ihmistä. Ihmiset juoksevat pitkin pihaa huutaen, koirat seuraavat haukkuen perässä.

Vihdoin saavuttiin sinne, missä kylän pojat olivat ja ruvettiin heille lakia lukemaan; mikä sai siinä tukkapölyyn, mikä korvapuustin; vieläpä uhattiin heidän vanhempiaankin.

Sitten ottivat palvelijat nuoren herran huostaansa, käärivät hänet mukaan temmattuun pieneen turkkiin, jonka päälle kiskaistiin isän iso-turkki ja lisäksi vielä kaksi peitettä; näin varustettuna pakkasta vastaan kannettiin saalis juhlallisesti kotiin.

Kotona oli jo luultu että poika oli ihan iäksi hukkunut; sentähden, kun vanhemmat näkivät hänet ilmi elävänä ja vahingoittumattomana, oli heidän ilonsa sanomaton. Kiitettiin Jumalaa pelastuksesta, jonka jälkeen Iljushaa juotettiin ensin minttu-teellä, sitten seljateellä, ja illalla annettiin vielä vadelma-teetä. Kolme päivää pidettiin poikaa vuoteessa, vaikka hänelle olisi ollut paljoa suuremmaksi hyödyksi, jos olisi päässyt uudestaan lumisotaan...

10.

Heti kun Sakariias kuuli Oblomovin kuorsauksen, hyppäsi hän varovaisesti ja kolistelematta alas pankolta, pujahti varpaisillaan ulos etehiseen, väänsi ulko-oven lukkoon niin että herra jäi sinne säpin taakse ja astua vauhotti tolkussaan portille.

— Päivää, Sakariias Trofimitsh! Kerranpas äijääkin näkee! hälisivät eri äänillä häntä vastaan portilla seisoskelevat ajurit ja lakeijat, akat ja renkipojat.

— Mitenkäs sinä tänne pääsit? Onkos herrasi mennyt ulos kaupungille? tiedusteli talonmies.

— Unta se siellä vetelee, virkkoi Sakariias synkästi.

— Mitenkä se tähän aikaan jo ... varhaistahan tämä on vielä ... vai sairasko se on? kysäsi ajuri.

— Vie sun pahakin sairas! Humalaan se on itsensä juonut! vastasi Sakariias sellaisella äänellä kuin olisi itsekkin siitä ollut vakuutettu. — Uskotteko mitä? Ypö-yksikseen se kallisti kurkkuunsa puolitoista pullollista madeiraa ja kaksi tuoppia kaljaa ja siitä syystä se nyt siellä makuulleen kellistyi.

— Katos häjyä! röhähti ajuri kateellisesti.

— Vaan mitenäs se nyt on niin ruvennut ryyppiskelemään? kysyi yksi vaimonpuolista.

— Kuulkaas Tatjana Ivanovna, vastasi Sakariias iskien häneen omituisen vinokatseensa: ei se entinen ollut mitään tähän verraten, vaan nyt siitä on tullut semmoinen rapajuoppo ettei kelpaa kerrassa mihinkään — oikein iljettä kertoakkin!

— Aivanhan se sitten on samallinen kuin meidän rouva! huomautti Tatjana huoaten.

— Lähteneekös se rouva tänäpäivänä ajelulle? tiedusti ajuri: — niin ei tarvitseisi tästä pitkälle pyöräyttää...

— Mihinkäpä se lähtisi! vastasi Tatjana. — Siellä istuskelee vain hempukkansa kanssa, siellä ne toinen toistaan aina vain kuhertelee.

— Tiheään se on siellä ruvennutkin käymään — tiesi talonmies kertoa: — ihan se vietävä minua jo kyllästyttää öiseen aikaan, kaikki muut ne tulevat ja menevät, vaan tämäpä on aina viimeinen, lisäksi haukuskeleekin, miksi muka paraati-ovi on pantu kiinni... Lempo siinä hänen tähtensä ruvetkoon portaita vahtimaan!

— Voi hyvät ihmiset, millainen hölmö se on se herra, selitti Tatjana — en mokomampaa ole nähnyt! Mitä kaikkea se sille lahjoitteleekin? Ihan kuin riikinkukko nyt rouva käydä pöyhistelee. Vaan jos joku näkisi, minkälaiset sillä on alushameet ja sukat, niin aivan hävettäisi katsoa! Kaulaansa ei se pese kahteen viikkoon ja naamaansa se voitelee... Toisinaan juolahtaa päähän ihan syntinen ajatus: "voi sen pakana, panisit päähäsi huivin ja menisit himphamppua luostariin!"

Kaikki, paitsi Sakariias, rähähtivät nauramaan.

— Kyllä se tuo Tatjana osaa naulan päähän! kuului hyväksyviä ääniä.

— No niin justiin: jatkoi Tatjana. — Kuinka ne herrasihmiset semmoista suvaitsevatkin?...

— Mihinkä te olette menossa? kysäsi joku häneltä.

— Mikä mytty teillä siinä on kainalossa?

— Leninkivaatetta minä tässä vien ompelijattarelle, se se minun mielikkini lähetti — no, pitää tästä lähteä, ei siis muuta kuin jääkää hyvästi siksi aikaa!

— Hyvästi, hyvästi! vastasivat muutamat.

— Hyvästi Tatjana Ivanovna, — toimitti ajuri: — Tulkaahan sitten taas iltasella!

— Ka en tiedä, pääsenkö; ehkä tulen, ehkä olen tulemattakin... vaan jääkäähän nyt hyvästi!

— No hyvästi, hyvästi! hälisivät kaikki.

— Hyvästi nyt vain ... hauskaa puheen jatkoa teille! virkkoi piika lähtien astua heippasemaan.

— Hyvästi, Tatjana Ivanovna! huusi ajuri muikeasti vielä hänen jälkeensä.

— Jääkää hyvästi! kajahti piiankin heleä ääni kaukaa vastaan.

Hänen mentyänsä rupesi Sakariias ikäänkuin odottamaan omaa puhevuoroansa. Hän istahti malmisen paalun päälle portin pielessä ja alkoi heilutella jalkojaan yrmeästi ja välinpitämättömästi katsellen alta kulmainsa kaikkia ohitse kulkevia ja ajavia.

— No, Sakariias Trofimitsh, mitenäs se teidän herra tänään voipi? kysyi talonmies.

— Niinkuin ennenkin: omassa rasvassaan raivoaa, vastasi Sakariias: — ja kaikki se on sinun syysi, kyllä vain hänen tähtensä saa kestää vaikka mitä, se kun yhä siitä korttelista vatkuttaa ja rähisee —

eikä kärsisi muuttaa...

— Ettäkö minun syykseni sanot? tokasi talonmies, — minun puolestani asukoon pöksässään vaikka ijankaikkisesti, enhän tässä minä isäntä ole. Vaan kun minua käsketään ... kyllä kai minä, jos itse olisin isäntänä, mutta enhän minä ole...

— Haukkuuko se sitten sinua vai mitä? uteli muuan rengeistä.

— Vielä häntä kysyy, pitää se semmoista elämää että varjeltoon Jumala sitä kaikkea sietämästä!

— Mitäs sitten jos haukkuukin. Sehän on hyvänluontoinen herra, jos se kaikkea haukkuu! — virkkoi eräs lakeija aukoen verkalleen narisevaa nuuskarasiaansa samalla kun kaikkien ympärillä seisovain, paitsi Sakariaksen, kädet ojentuivat halukkaasti sitä kohti. Alkoi yleinen nuuskaaminen, aivasteleminen ja syljeskeleminen.

— Niin, jos se haukkuu, niin sen parempi, — jatkoi yhä sama puhuja: — kuta pahemmin haukkuu, sen parempi: ei se silloin rajan yli mene, kun haukkuu eikä käsiksi käy. Vaan toista se oli kun minä tässä olin palveluksessa muutaman herran luona, niin semmoista et sinä vielä ole eläessäsi kokenut. Se kun suuttui, niin pöyryytti tukasta...

Halveksuvasti odotti Sakariias, kunnes puhuja lopettaisi esityksensä, ja kääntyen sitten ajuriin, pitkitti:

— Ei sitä toinen ihminen niin saattaisi toista häpäistä kuin hän minua. Mutta se häntä raskii!

— Et taida osata olla mieliksi? kysäsi talonmies.

— Vieläpä sille tässä, kahahti Sakariias merkitsevästi rypistäen silmiään. — Lempo sille osatkoon mieliksi olla! Tuo ei saisi olla noin, tämä ei näin, ei sille osaa muka kävelläkkään mieliksi eikä ruokaa tarjota, sanoo minun muka särkevän astiat ja pitävän pahaa siivoa, varastelevan ja syövän suuhuni... Hyi vietävä sentään!... Tänään se vasta äläkän nosti, oikein hävetti kuunnella. Ja mistä se haukkui? Menneeltä viikolta, oli jäänyt juuston kannikka, semmoinen, jota ei kehtaisi koirallekkaan viskata — niin se oli sattunut joutumaan hukkaan. Tämäpä sitä kyselemään, ja kun ei löytynyt, niin alkaa sadatella että "sinut pitää hirttää, sinut pitää keittää kiehuvasa pikitervassa ja leikata tulisilla keritsimillä, sinä kirottu aasinkallo, sinut pitää pistää ja teurastaa!" Näin se minua häpäisi, mutta itse siellä vain maata motkottaa ja katsoa killistelee... Mitäs arvellette, hyvät veljet? Tässä muutamana päivänä räiskähti minulta sen jalan päälle vähän kiehuvaa vettä, niin voi peto minkä äräkän nosti! Jos en vain olisi ehtinyt syrjään hypätä, niin nyrkillään se olisi minun rintaani survaissut ... sitä se jo ihan tähtäsi...

Ajuri pudisti päätään, mutta talonmies virkkoi:

— Se on hiivatin uljas herra se sinun isäntäsi — näes: ei se suvaitse pahoja tapoja!

— Niin, ja jos vielä haukuskeleekin, niin on se oikein mainio herra! tuumiskeli harvakseen yhä äskeinen lakeija. — Pahempi se on semmoinen, joka ei hauku: semmoinen se tuijottaa, tuijottaa vain ja ihan yht'äkkiä tarraa kiinni tukkaasi ennenkuin vielä oivallat, mistä syystäkään.

— Hm, kutti parahiksi ... mutisi Sakariias kääntämättä nytkään mitään huomiota häntä keskeyttävän lakeijan puheisiin: — jalka ei ole vielä tänäpäivänäkään oikein parantunut: yhä se sitä rasvoilla voitelee... Ja minun puolestani voidelkoon vain!

— Sillä herralla on karahtääriä! arvosteli talonmies.

— Jumala varjelkoon! pitkitti Sakariias: — se saattaa vielä ihmisenkin tappaa, jumaliste ihan hengiltä se voipi ottaa. Jonnijoutavista asioista on se valmis herjaamaan senkin kaljupäiseksi ... sanoakkin ijettä. Tänäpäivänä keksi se ihan uuden häväistyssanan: "myrkyllinen käärme!" sanoa tokasi. Kaikkiin sillä kieli kääntyykin!...

— Entäs nyt sitten! sekausi taas puheeseen lakeija. — Semmoiselle herralle, joka haukkuu, suokoon Jumala onnea ja menestystä... Mutta toista se on semmoinen, joka vain mykkänä jurottaa ja kun sivu satut kulkemaan, niin paikalla niskaasi hyppää; semmoisen luona sitä minä olen ollut. Vaan se ei mitään haittaa, jos haukkuu...

— Kutti parahiksi sinulle että olet saanut tukkapölyä, — huomautti Sakariias vihaisena edellisen pyytämättömistä lausunnoista: — juuri niin minäkin olisin sinulle tehnyt.

— Kuulkaahan Sakariias Trofimitsh, kysyä näykkäsi viisitoistavuotias kasakkapoika: — milläs tavalla hän teitä kaljupäiseksi nimittelee: kaljupää-perkeleeksikö vai kuinkas?

Sakariias käänsi jäykästi kasvonsa päin poikaa ja naultsi hänet synkällä silmäyksellä.

— Varo itseäsi! sanoi hän sitten purevasti. — Nuori sinä olet, veliseni, mutta liian lipevä! Viisi siitä että olet kenraalin palveluksessa. Kyydin minä sinulle annan. Marssi jalkoihisi ja heti!

Kasakka-poika poistui parin askelen päähän, pysähtyi ja jäi hymyhuulin tirkistämään Sakariiakseen.

— Mitäs sinä siellä irvistelet? kähisi Sakariias kiukuissaan. — Vuotahhan jahka sinut kiinni saan, niin korvasi kärvennän, jotta et toiste tule hampaitasi näyttelemään...

Samalla hetkellä töytäsi ulos pääportailta eräs tavattoman kookas lakeija, jonka yllä heilui napeistapäästetty livreetakki olkanauhoineen ja jolla oli puolisaappaat jalassa. Hän lähestyi kasakka-poikaa, antoi tälle ensin aimo korvapuustin ja rupesi sitten häntä haukkumaan pöllöksi.

— Mitä te minusta näin, Matvei Moseitsh? näykkäsi ällistynyt kasakka-poika pidellen poskeaan ja suonenvetoisesti vilkuttaen silmiään.

— Vai kysyt sinä vielä! tiuskasi lakeija. — Läpi koko talon olen juossut sinua etsimässä ja täällä sinä pöllö vain seisoa töllötät!

Hän tarttui poikaa toisella kädellään kiinni tukasta, taivutti hänen päätään ja iski häntä kolme kertaa, säännönmukaisesti, tasaisesti ja hitaasti nyrkillä niskaan.

— Herra kenraali on soittanut jo viisi kertaa, — lisäsi hän opettaen hyviä tapoja: — ja sinun, mokoman koiranpenikan tähden tässä haukutaan sitten minua! Mars sisään!

Ja hän osoitti käskevästi päin portaita. Poika seisoi hetkisen ikäänkuin neuvotonna, räpäytti sitten pari kertaa silmiään, katsahti lakeijaan, mutta havaittuaan ettei tältä ollut odotettavissa mitään parempaa kuin muutamia korvapuusteja lisää, pudisti kähäräisiä hiuksiaan ja asteli pörhistellen portaille.

Sakariias oli riemuissaan.

— Anna hänelle, anna hänelle aikalailta, Matvei Moseitsh! Vielä, vielä! yllytteli hän koko ajan vahingon iloisesti. — Ääh, liian vähällä päästit. Ka se — kiitos Matvei Moseitsh. Semmoinen nenäkäs nulikka... No siinä sait nyt, sinä "kaljupää-perkele"! Tuletkos vastakin irvistelemään?

Ja koko kartanon väki nauraa hähätti siten osoittaen myötätuntoisuuttaan selkäänantavalle lakeijalle sekä Sakariiakselle, joka tästä niin ilkeästi riemuitsi. Eikä yksikään säälinyt kasakkapoikaa.

— Kas, kas, juuri noin ikään se teki se minunkin entinen herrani, — sekausi taas puhumaan sama lakeija, joka niin monesti oli Sakariiaista häirinyt: — luulit häntä melkein ilahduttavasi, vaan hänpäs aivankuin aavistaen ajatuksesi, astuu sivuitse ja sivaltaa äkkiarvaamatta, juuri niinkuin tuo Matvei Moseitsh tuota Andrjushkaa korvalle. Mutta mitäs se, jos yksistään vain haukkuu! Entäs nyt isokin ikävä jos vaikka nimitteleekin "kaljupää-piruksi"!

— Sinua toki pölyttäisi tukasta hänenkin herransa, vastasi hänelle ajuri osoittaen Sakariiakseen: — sinulla nyt onkin päässäsi semmoinen karvakeko, vaan mistäpä hän ottaisi kiinni Sakariias Trofimitshia? Sillähän on pää niin sileä kuin vesimeloona... Vai luuletkos että hän tuosta haara-parrasta, mikä sillä on noissa poskipäissään, sitä kiinni tarttuisi? Jaa, siinä olisikin mistä oikein nykäistä...

Kaikki olivat ruvenneet nauramaan, mutta Sakariias seiso kuni ukkosen lyömänä, niin hämmästynyt hän oli tästä ajurin keksinnöstä, — ajurin, joka oli ainoa, jonka kanssa hän tähän asti oli ollut ystävällisissä väleissä.

— Vuotahhan, kunnes sanon herralle, — alkoi hän kähistä ärsytettynä kääntyen ajuriin: — kyllä hän keinot keksii, mistä sinuakin pöyryyttää. Partasi se sinultakin korventaa. Katsohan iletystä, miten on täynnä jääkynttilöitä.

— Kelpo mies se sinun herrasi, jos toisen rengiltä parran kärkeä! Vaan parasta olisi että omasi sinne jouduttaisit lyhennettäväksi ennenkuin liian anteliaaksi heltyy.

— Tuommoista lurjusta kuin sinä ei olisi ikänä pitänyt kuskiksi ottaa, kähisi Sakariias. — Sinä nyt olet niin kelvoton ettei sinua itseäsiäkään ilkeäisi minun herrani eteen valjastaa!

— No, jopas sitten herra, se sinun herrasi! huomautti ajuri pisteliäästi. — Mistä se on kotoisin?

Ja hän itse ja kaikki ympärillä olevat rähähtivät nauramaan.

— Vartokaahan jahka herralleni sanon! sähisi Sakariias. — Ja sinun asiasi, sanoi hän kääntyen talonmieheen: — olisi ajaa pois nämät ryökäleet eikä siinä noin irvistellä. Mitäs varten sinä tässä talossa palvelet? Sitä varten että pitäisit järjestystä. Vaan sinä vain seisoa toljotat. Vuotahkan kun kerron, niin herra sulle kyydin antaa.

— No asetuhan nyt toki Sakariias Trofimitsh! koetti talonmies rauhoittaa: — mitä hän sinulle on tehnyt?

— Kuinka hän uskaltaa noin puhua minun herrastani? virkkoi Sakariias kiihkeästi viitaten ajuriin. — Tietääkö hän, mikä mies se minun herrani on? kysyi hän juhlallisesti. — Sinä, sanoi hän kääntyen ajuriin: — et unissasikaan ole nähnyt sellaista herraa: niin hyvä, niin viisas, niin komea se on! Vaan se sinun herrasi se on kuin mikähän laiha hevoskaakki. Ihan hävettää kun näkee sinun sen kanssa lähtevän kartanosta sillä ruskealla tammalla: Kerjäläisiltä te näytätte molemmat. Retikkaa ja kaljaa vain syötte. Ja tuo sinun turkki-repalesikin on niin täynnä reikiä ettei niitä toki jaksu lukeakkaan!...

Huomattava on että ajurin turkki oli aivan ehyt.

— Vaan tämä se vasta on näköinen, — keskeytti ajuri, sukkelasti nykäisten ulos Sakariaksen kainalon alta esiin töröttävän siekaleen rikkinäistä paitaa.

— Olkaahan vähemmällä! hätäili talonmies työntäen kätensä riitelevien väliin.

— Vai niin, sinä tässä minun vaatteitani repimään! huudahti Sakariias kiskoen itse paitaansa vielä enemmän esiin. — Odotahkan jahka sanon herralle. Pyhät veljet, katsokaa nyt kaikki, mitä hän on tehnyt: kerrassaan repinyt rikki minun paitani!...

— Vai minä? mutisi ajuri hieman säikähtäneenä. — Oma herrasi tuon lie repinyt...

— Semmoinen herra ei paitoja revii! huusi Sakariias. — Niin hyvä sielu sillä on että ihan se on kuin kultaa — eikä herraa, — Jumala häntä siunatkoon vain. Minä elän hänen luonaan kuin taivaan valtakunnassa ikään: en minkäänlaisesta puutteesta tiedä, ei iässään mua vielä ole pöllöksi haukkunut, elän rauhassa ja sovussa, syön samasta pöydästä, menen ulos minne tahdon — niin juuri... Ja siellä maalla on minulla ittepäällinen taloni, oma rekoolini ja määrätty leipäni; kaikki talonpojat kumartavat minua syvään! Pehtoorikin minä olen ja majuritommi! — Vaan mitäs te siinä...

Hänen äänensä katkesi katkeruudesta kesken niin ettei voinut lopullisesti masentaa vastustajaansa. Hän pysähtyi hetkeksi kootaksensa voimia ja keksiäksensä jonkun myrkyllisen sanan, mutta ei keksinytkään kertyneen sappensa ylenpalttisuudesta.

— Vuotahkan: vielä saat maksaa että olet vaatteeni repinyt! ... sai hän vihdoin vaivalla sanotuksi.

Se että hänen herraansa pisteltiin, härsytti kovasti Sakariasta. Se koski hänen kunnianhimoonsa ja hänen itserakkauteensa, ja hänen myötätuntoisuutensa heräsi yht'äkkiä ja pulpahti esiin kaikella voimallaan. Hän oli valmis vuodattamaan sappensa myrkyt ei ainoastaan vastustajansa päälle, vaan myös tämän isännän ylitse sekä kaikkien hänen sukulaistensa ylitse, vaikka ei tiennyt, oliko niitä olemassakaan. Silloin hän ihmeteltävällä täsmällisyydellä uudisti kaikki ne ilkeät panetukset ja juorut herroista, joita hän entisissä keskusteluissa ajurin kanssa oli sisäänsä ammentanut.

— Sinä ja sinun herrasi olette kirottuja kerjäläisiä, juutalaisia olette, pahempia kuin saksalaiset te olette! haukkui hän. — Kyllä minä tiedän, mikä sinun herrasi isävaari oli: romukaupan hoitaja se oli. Eilen illalla kun näin vieraita teiltä lähtevän, ajattelin: mitähän roistoja olikin taloon kokoontunut, niin surkeata katseltavaa se oli. Ja sinun herrasi äiti myös oli romutorin kauppias ja myyskenteli varastettuja ryysyjä!

— Heittäkää jo toki pois! ... koetti talonmies hillitä.

— Niin juuri! pauhasi Sakariias. — Vaan minun herrani se on perinnöllinen aatelismies. Kentraaleja, reivejä ja ruhtinaita sen ystävät toki ovat. Eikä se kaikkia reivejäkään toki ota vastaan, porstuaan saavat jäädä seisomaan... Alituisesti kulkee sen tykönä kirjailijoita...

— Kuulehan Sakariias, mitäs miehiä ne nuo kirjailijat oikeastaan ovat? kysäsi talonmies haluten siten katkaista riidan. — Onkos ne semmoisia virkamiehiä vai mitenkä?

— Eikös mitä, ne ovat semmoisia herroja, jotka itse keksivät, mitä milloinkin mieleen juohtuu, selitti Sakariias.

— Mitäs ne siellä teillä tekevät? kysyi yhä talonmies.

— Mitäkö? Mikä kyselee tupakkaa, mikä viiniä tahtoo ... vastasi Sakariias keskeyttäen lauseensa, kun

huomasi että melkein kaikki vetivät suutansa pilkalliseen hymyyn.

— Te olette kaikki, joka kakara sellaisia tuhannen ilkiöitä! tiuskasi hän äkisti, muljauttaen vinon katseensa yhdestä toiseen. — Tullappas repimään toisen vaatteita! Jahka ma kerron herralleni, lisäsi hän ja läksi kiivaasti kotiinsa päin.

— Älähän nyt toki! Kuule, odotahan! huusi talonmies perään: — Sakariias Trofimitsh! Käännyhän takaisin: mennään kapakkaan, tulehan, niin mennään...

Sakariias pysähtyi, käännähti äkisti ympäri, ja luomatta silmäystäkään portilla-seisojiin, suuntasi askeleensa vielä kiivaammin kadulle. Kääntymättä keneenkään astua kopisteli hän suoraan kaljakapakan ovelle, joka oli vastapäätä porttia, siinä hän vasta kääntyi ympäri ja loi kolkon silmäyksen koko joukkioon ja vielä kolkommin huiskautti kämmentään niille, jotka tulivat hänen perässään sekä pujahti sitten piiloon ovesta.

Kaikki muutkin hajausivat eri tahoille: mikä kapakkaan, mikä kotiinsa, jäi vain yksin lakeija.

— No, äläpäs sitten, jos sanookin herralle? jupisi tämä itsekseen ja hajamielisesti avaten verkalleen nuuskarasiansa. — Kaikesta päättäen on sillä rahjuksella hyvä herra, vaikka se haukkuukin! Mitäs se vielä haittaa, jos haukkuu? Vaan muutama se on sellainen jotta tuijottaa, tuijottaa vaan ja sitten yht'äkkiä tuiskahtaa tukkaan...

11.

Kellon käydessä viidettä avasi Sakariias hyvin hiljaa ja varovaisesti etehisen oven ja astui varpaisillaan komeroonsa. Sitten hiipi hän herran kamarin ovelle, kallisti korvansa sitä vastaan, ja kuulostaen kurkisti sisään avaimen reijästä.

Huoneesta kuului tasainen kuorsaus.

— Nukkuu se siellä, sopersi hän: — pitää herättää, kello on kohta puoli viisi.

Hän rykäsi ja astui sisään makuuhuoneeseen.

— Ilja Iljitsh! Kuulkaahan Ilja Iljitsh! alotti hän hiljaksen seisoen Oblomovin pään puolella.

Kuorsaus yhä jatkui.

— Sikeästäpä nukkuu! virkkoi Sakariias: — kuin mikähän kivenhakkaaja. Herätkäähän, Ilja Iljitsh!

Sakariias kosketti keveästi Oblomovia hihaan.

— Nouskaa ylös: kello on puoli viisi.

Ilja Iljitsh murahti vain vastaukseksi, mutta ei herännyt.

— Nouskaahan Ilja Iljitsh. Ihanhan tämä jo hävettää, puheli Sakariias koroittaen ääntänsä.

Vastausta ei kuulunut.

— Hyvä Ilja Iljitsh! hoki Sakariias nykäisten herraansa hihasta.

Oblomov käänsi hiukan päätänsä ja raotti vaivalla toisen silmänsä päin Sakariiaista ja hänen katseensa oli kuin halvatun katse.

— Kuka se? kysyi hän käheällä äänellä.

— Minä se olen, nouskaa ylös!

— Mene hiiteen! murahti Ilja Iljitsh ja vaipui jälleen raskaaseen uneen.

Kuorsauksen sijasta alkoi nyt kuulua nenän siuhuva vihellys. Sakariias vetäsi häntä paidan liepeestä.

— Mitä sinä siinä teet? kysyi Oblomov uhkaavasti aukaisten äkkiä molemmat silmänsä.

— Te käskitte herättää itsenne.

— Muistan kyllä. Sinä olet täyttänyt velvollisuutesi ja saat siis mennä pois! Älä sekau toisen asioihin...

— Enkä mene! — penäsi Sakariias nykäisten häntä taaskin hihasta.

— Älä koske minuun! rukoili Ilja Iljitsh ja upottaen päänsä tyynyyn yritti kuorsaamaan.

— Kuulkaahan Ilja Iljitsh: niin mielellänihän minäkin sitä tahtoisin, mutta ei mitenkään se käy päinsä. Ja taas kosketti hän herraansa.

— No ole nyt toki niin ystävällinen äläkä häiritse! pyyteli Oblomov vakavasti, avaten silmänsä.

— Kyllä vain! jos teille nyt tekisin mieliksi, niin jälestäpäin itse olisitte hirveän vihainen etten ole muka herättänyt...

— Herra Jumala tuota ihmistä! huokasi Oblomov: — No anna nyt edes silmänräpäykseksi nukahtaa: Mitäs se yksi minuutti on? Tiedän minä itse määrän...

Ilja Iljitsh vaikenä äkillisen unenpuuskan valtaamana.

— Tiedät sinä hirsyä vedellä! puheli Sakariias varmana siitä ettei herra häntä enää kuullut. — Voi sen nahjusta, miten nukkuu kuin mikähän leppä-pötkö! Mitä varten sinun piti syntyäkin tähän luojan maailmaan? Nousetko siitä, sanon minä ... — alkoi Sakariias kiljahdella.

— Häh? Mitäh? äännähti Oblomov julmistuneena nostaen päätänsä.

— Että miksette nouse ylös, hyvä herra? vastasi Sakariias pehmeästi.

— En minä sitä kysy, mitenkäs sinä sanoitkaan tässä juuri — häh?
Kuinka sinä sillä tavalla uskallat — häh?

— Millä tavalla?

— Että puhut törkeästi?

— Unta te olette nähnyt ... jumaliste, unta!

— Vai luulet sinä minun nukkuvan? En minä nuku, kaikki minä kuulen...

Ja kuitenkin hän samalla taas nukahti.

— Hyvä isä nähköön! päivitteli Sakariias epätoivoissaan: — ihan kuin tukki se makaa. Aivan oksettaa katsoa. Hyvät ihmiset, nähkää!... Hyi joutava!

— Ilja Iljitsh! virkkoi hän yht'äkkiä säikähtyneellä äänellä: — nouskaa Jumalan nimessä! Katsokaahan mitä kummaa ympärillänne tapahtuu...

Oblomov kohotti päänsä, katseli hetkisen ympärilleen ja painautui taas takaisin, syvästi huoaten.

— Jätä minut rauhaan! sanoi hän vakavasti. — Kyllähän minä käskin sinun herättää itseni, vaan nyt muutan määräykseni — kuuletko sinä? Herään tässä itsekin silloin kun mieli tekee.

Joskus oli Sakariias näin hänet jättänytkin sanoen että "nuku ja kuorsaa sitten penteleen nimessä!" Vaan toisella kertaa pani hän jyrkästi vastaan — ja niin hän tälläkin kertaa teki.

— Nouskaa, nouskaa! huusi hän täyttä kurkkua ja retuutti Oblomovia molemmin käsin paidan liepeistä sekä hihasta.

Äkkiarvaamatta hypähti Oblomov silloin jaloilleen ja syöksyi suoraan Sakariiauksen päälle.

— Kyllä minä sinut opetan tässä häiritsemään sinun herrasi unta, kun hän maata tahtoo! jyrisi hän.

Sakariias karkasi hänestä syrjään minkä vain sääristä läksi, mutta jo kolmannella harppauksella selveni Oblomov kokonaan unen pöpperöstä ja alkoi haukotellen venytellä jäseniään.

— Tuoppas ... sitä kaljaa ... puhkui hän haukotustensa lomassa.

Samalla helähti Sakariiauksen seljän takaa jonkun tulijan sointuva naurunhohotus. Molemmat katsahtivat toisiinsa.

— Stolz! Stolz! Hyvä ihme! huudahti Oblomov riemastuneena rientäen vierastansa vastaan.

— Andrei Ivanitsh! ulvahti myös Sakariias iloissaan irvistellen.

Stolz yhä nauroi ihan katketakseen, sillä hän oli nähnyt koko tämän näytelmän.

TOINEN OSA.

1.

Stolz oli saksalainen ainoastaan isänsä puolelta, sillä äiti oli puhdas venäläinen, ja pravoslavniuskontoon oli lapsi kastettu. Hänen äidinkieliensä oli siis venäjä, jota hän oli oppinut sekä äidiltään että kirjoista kuullut sitä yliopiston opetussalissa, leikeissä kylän poikien kanssa, keskusteluissa näiden vanhempien kanssa ynnä Moskovan suurissa kauppapaikoissa. Saksankielen taitonsa taas oli hän perinyt isältään ja oppinut sitä myös kirjallisuudesta.

Verhljovon kylässä, jossa isä oli pehtorina, oli Stolz kasvanut ja kasvatuksensa saanut. Jo kahdeksanvuotiaana istui hän isänsä kanssa maantieteellisen kartan ääressä, tavaili Herderiä ja Wielandia ja Raamatun lauseita sekä oikoeli kirjoitusta-taitamattomien talonpoikien, kauppiasten ja tehtaantömiesten tilejä, vaan äitinsä kanssa lueskeli Raamatun historiaa, opettelihen Krylovin eläinsatuja, tavailipa Telemachustakin.

Päästyään erilleen lukupuikosta, juoksenteli hän taas poika-vekkulien kanssa linnun pesiä särkemässä, ja useinpa keskellä tuntia tai rukousten alussa saattoi hänen taskustaan kuulua naakanpoikasten piipitystä.

Saattoi myös sattua niinkin että, kun isä jonakin päivällistuntina istui ryytimaassa puun alla piippuaan poltellen ja äiti kutoi jotakin aluspuseroa tai ompeli kanavaa — yht'äkkiä alkoi kuulua melua ja huutoa kadulta ja aikamoinen parvi ihmisiä ryntäsi sisään pihalle.

— Mitähän siellä on tapahtunut? kysyy silloin säikähtynyt äiti.

— Varmaan tuodaan taas Andreita, — lausuu isä kylmäverisesti.

Portin ovet remahtavat auki, ja joukko talonpoikia, akkoja ja pojankakaroita syöksyy puutarhaan. Todentotta: Andreitahan siinä kuljetetaan kotiin, mutta voi hyvä isä minkänäköisenä: ilman saappaita, vaatteet rikkirevittyinä ja nenä verisenä — jos ei itsellään, niin jollakin toisella pojalla.

Äiti huomasi aina levottomuudekseen, kuinka Andrjusha näin katosi kotoa puolen vuorokauden ajaksi, ja jos ei vain isän ponteva puolustus olisi ollut esteenä, olisi hän pidättänyt pojan aina luonaan kotona.

Hän hänet pesi ja pyykkäsi, muutti puhtaat liinaset ja toiset vaatteet ylle, ja Andrjusha kulkea tepasteli nyt puolen vuorokautta niin ihmeen puhtaana, kilttinä ja hyvinkasvatettuna poikana, mutta illan tullen, joskus aamullakin, laahasi hänet taas joku kotiin ryvettyneenä, rikkirevittyinä, tuntemattomana — milloin talonpoika heinäkuormansa päällä, milloin joku kalastaja venheessään, johon poika oli verkkomatalla nukahtanut.

Äiti vastaanotti hänet vesissä silmin, mutta isä ei ollut millänsäkään, vieläpä nauroikin pojan seikkailuille.

— Hyvä on poika, siitä se vasta mies paisuu! saattoi hän toisinaan sanoa.

— Kuinka sinä noin voit sanoa, Ivan Bogdanitsh! valitteli silloin äiti: — eihän mene päivääkään ettei poika palaa takaisin täynnänsä mustelmia ja juuri äsken on hän nenänsä taas särkenyt niin että veri tippuu.

— Se olisi raukka poika se, joka ei kertaakaan särkisi joko omaa tai toisen nenää! puheli isä nauraen.

Äiti itkeä tihruttaa, tillittää, istahtaa sitten pianon ääreen ja koettaa unehuttaa surunsa Herzin säveliin kyynelten tipahdellessa koskettimille. Mutta siinä samassa saapuu Andrjusha kotiin taikka hänet tuodaan ja hän alkaa kertoa jotakin niin reippaasti, niin elävästi että panee hänet, äidinkin hilpeästi nauramaan ja sitäpaitsi on se niin älykäs poika. Lyhyessä ajassa on se oppinut lukemaan Telemachusta, niinkuin äitikin, ja soittamaan tämän kanssa nelikäteisesti pianoa.

Kerran oli hän koko viikoksi kadonnut pois kotoa: silloinkos äiti itki silmänsä ihan kuiviin, vaan isä ei nytkään ollut millänsäkään — kävelihän vain puutarhassa ja poltteli piippuaan.

— Kuulehan, jos se olisi niinkuin tuo Oblomovin poika — vastasi hän vaimon ehdotukseen mennä hakemaan Andreita: — niin nostattaisinpa koko kyläkunnan, vieläpä maalaispoliisi-viraston jalkeille, vaan tämä on Andrei, minun poikani, ja hän se kyllä tulee takaisin itsestäänkin. Se on hyvä poika!

Seuraavana aamuna tavattiinkin Andrei kaikessa rauhassa makaamassa vuoteellansa, vaan sängyn alla virui joku pyssyn-tapainen ynnä naulan paketti ruutia ja hauleja.

— Missä kummassa olet ollut niin kauvan? Mistä tuon pyssyn olet saanut? — ahdisteli äiti häntä kysymyksillään. — Miksi et kerro mitään?

— Ilman vain! kuului vastaus.

Isä kysymään: onkos hänellä valmis saksankäännös Cornelius Nepoksesta?

— Ei ole, vastasi poika. Silloin isä otti häntä toisella kädellään kauluksesta, vei hänet ulos portille, painoi lakin hänen päähänsä ja antoi hänelle sellaisen potkun peräpuolelle että poika lensi istualleen maahan:

— Mene sinne, mistä olet tullutkin; lisäsi hän: ja palaa vasta sitten kun olet saanut valmiiksi käännöksesi, vaan äitiä varten opettele ulkoa osasi ranskalaisesta komediasta, jonka hän on luettavaksesi antanut. Jos et tätä kaikkea tee, niin parasta että pysyt kokonaan poissa.

Andrei läksi ja palasi kotiin viikon kuluttua tuoden mukanaan sekä käännöksen että muistiinluetun roolin.

Kun hän oli kasvanut isommaksi, istutti isä hänet viereensä linjaalirattaille, antoi ohjokset hänen käteensä ja käski ajaa milloin tehtaalle, milloin vainioille, milloin kaupunkiin, kauppiaihin, virastoihin tai sitten katsomaan jotakin savi-ainetta, jota otti sormeensa, haisteli, väliin nuolaisikin ja antoi pojankin haistella sekä selitti mitä aineksia siinä on ja mihin se kelpaa. Yhdessä he noin isän kanssa läksivät myös joskus tutkimaan, mitenkä esimerkiksi valmistetaan potaskaa tai tervaa tai mitenkä talia tömistetään jaloilla.

Neljän-viidentoista vuoden ikäisenä ajeli poika useinkin yksikseen rattailta tai ratsain, laukku satulassa, isän asioilla kaupungissa eikä koskaan tapahtunut että hän olisi unhoittanut jotakin, toimittanut jotakin väärin tai muuten hairahtanut.

— Recht gut, mein lieber Junge! puheli isä silloin kuunneltuaan hänen tilintekonsa loppuun ja lyödä taputellen häntä leveällä kämmenellään hartioille, antoi sitten vaivoista pari kolme ruplaa, aina sen mukaan, kuinka tärkeä toimitettava asia kulloinkin oli ollut. Ja äiti sai pitkästä ajasta taas siivota Andrjushan puhtaaksi kaikesta siitä karstasta, ravasta, savesta ja talista, mitä näillä matkoilla poikaan oli tarttunut.

Äitiä ei oikein miellyttänyt tämä työhönkiihoittava, käytännöllisyttä tarkoittava kasvatustapa. Hän pelkäsi että pojasta tulee samallinen saksalainen porvari kuin ne, jollaisista isä oli lähtenyt. Hän katseli koko saksalaista kansanainesta ikäänkuin jonkunlaista patentinsaanutta poroporvari-laumaa eikä rakastanut sitä raakuutta, sitä itsenäisyyttä, sitä pöyhkeyttä, joilla saksalainen ainesjoukko joka paikassa edustaa tuhatvuosien työllä hankittuja kansallisoikeuksiaan.

Hänen silmissään ei koko saksalaisessa kansakunnassa ollut eikä voinutkaan olla yhtään ainoata oikeata hienonmailmanmiestä. Saksalaisessa luonteessa ei hän huomannut minkäänlaista pehmeyttä, hienotunteisuutta tai suopeutta, ei mitään sellaista, mikä tekee elämän mailmassa miellyttäväksi tai jonka kautta voisi kiertää jotakin sääntöä ja poiketa yleisestä tavasta.

Ei, nämät raakalaiset poistavat edestänsä kaikki esteet, pysyvät jäykästi kiinni kaikessa, mitä kerran ovat päähänsä saaneet, he ovat valmiit otsallaan puhkaisemaan vaikka seinän, ainoastaan menetelläksensä sääntöjen mukaisesti.

Hän oli elänyt kotiopettajattarena rikkaassa talossa ja ollut tilaisuudessa oleskelemaan ulkomailla, matkustanut läpi koko Saksan valtakunnan ja mielessään sekoittanut kaikki saksalaiset yhdeksi ainoaksi laumaksi tuollaisia piipunnsää polttelevia ja hampaittensa läpi syljeskeleviä puotipalvelijoita,

ammatti-mestareita, kauppiaita, seivässuoria upseereja ja sotilaita sekä virkamiehiä, sellaisia arkipäiväisiä ihmisiä, jotka pystyvät ainoastaan halpaan työhön, tuollaiseen alituista touhua vaativaan rahojen keräämiseen, mistä sitten syntyy tuo typerä järjestys, tuo ikävä elämän säännöllisyys ja turhantarkka velvollisuuksien noudattaminen. Sangen epämieluisia olentoja olivat hänelle kaikki nämät porvarit kulmikkaine käytöksineen, isoine, karkeine käsineen, tuoreenpunertavine kauppias-kasvoineen ja karkeine puhetapoineen!

"Pukekoon saksalainen itsensä kuinka koreaksi tahansa", ajatteli hän: "vetäköön yllensä kuinka hienon ja valkoisen paidan hyvänsä ja kulkekoonpa vaikka keltaiset hansikkaat käsissään, yhä on hän ikäänkuin saapasnahkasta leikattu, yhä pistää valkoisten mansettien alta esiin karkeat ja punertavat kädet ja tuon soman pukimen sisästä kurkistaa — jollei leipuri, niin ainakin kapakka-viinuri. Ja nämät karkeat kädet ne eivät pysty tarttumaan muuhun kuin naskaliin tai korkeintaan — viulunjouseen orkesterissa."

Mutta pojassa häämötti äidille venäläisen baarinin ihanne, ja jos kohta tämä olikin nousukas ja saksalaisen isä-porvarin mustasta ruumiista siinnyt, niin venäläisestä aatelisnaisesta oli hän sentään syntynyt; sentään oli hän valkeaverinen, kaunisvartaloinen poika, jolla oli pienehköt kädet sekä jalat, puhdasmuotoiset kasvot, kirkas, uljas katse — samallinen, jollaista hän niin oli ihailnut rikkaan venäläisen talon herraspojassa ja myös ulkomailla, vaikka ei tietysti saksalaisissa.

Ja yht'äkkiä rupeaa nyt tämäkin melkein ihan itsestään pyörittämään jauhinkiveä myllyssä, palailemaan kotiin tehtaista ja pelloilta aivankuin isänsäkin: rasvaisena, sontaisena, kädet punaisenlikkaisina ja karkeutuneina, sekä ruokahalultaan nälkäisenä kuin susi!

Vaan kotona otti äiti Andrjushan kokonaan omaan haltuunsa, syöksyen milloin leikkaamaan hänen kyntensä lyhyiksi, milloin kiertämään hänen kihariansa tai ompelemaan pojalle somia kauluksia ja rintamuksia — tilasi kaupungista hänelle kurtikka-puseroita, opetti hänet kuuntelemaan Herzin haavemielisiä säveliä, lauloi hänelle kukkasista ja elämän runoudesta, kuiskutteli hänelle milloin soturin, milloin runoilijan loistavaa elämäncutsumusta, haaveili hapen kanssaan korkeasta tehtävästä, mikä täällä muutamien osaksi on sallittu...

Ja koko tämän komean tulevaisuuden näköpiirin oli pakko väistyä syrjään tilipaperien alituisen kahinan ja talonpoikien tahrattujen laskujen tieltä, siksi että seurusteltiin tehtaantömiesten kanssa.

Äiti vihasi yksin niitä rattaita, joilla Andrjusha teki kaupunki-matkansa sekä sitä vähäkankaista viittaa, jonka isä hänelle oli lahjoittanut ja viheriäisiä säämiskähansikkaita — mitkä kaikki hänestä olivat tuon touhuisan elämän raakoja ulkonaisia merkkejä.

Mutta onnettomuudeksi oli Andrjusha niin edistynyt ja hyväpäinen poika että isä pian teki hänestä apuopettajan omaan pieneen kasvatuskouluunsa.

Se ei äidin mielestä vielä olisi ollut niin vaarallista, mutta isä määräsi pojalle palkankin kuin millekin ammattimestarille aivan aito-saksalaiseen tapaan: kymmenen ruplaa kuukaudessa, panipa vielä hänet pitämään siitä kirjaakin.

Rauhoitu hyvä äiti, rauhoitu! Sinun poikasi on kasvanut venäläisessä maaperässä — ei tuossa arkipäiväisessä laumassa, jolla on nuo porvarilehmän sarvet päässään, ja kädet, jotka vain myllynkiviä pyörittelevät. Likellähän siellä oli Oblomofka, jossa vallitsi se ikuinen venäläinen juhla ja joutilaisuus! Siellä viskataan työntaakka hartioilta kuin ies; siellä ei herra nouse aamuruskon kanssa kilpaa eikä kulje tehtaissa rasvalla ja öljyllä voideltujen rattaiden ja vieterien ääressä.

Onpa sentään Verhlyjovossakin yksi rauhallinen rakennus, vaikka se suurimman osan vuotta seisookin työtöyhjänä, mutta sinne useinkin pujahtaa sisään vain vallaton poika, joka näkee siellä pitkiä saleja ja parvekkeita, seinillä tummia muotokuvia, joilla ei ole tuota raakaa verevyyttä kasvoillaan eikä noita karkeita isoja käsiä, — ei, hän näkee siellä uupuneita, tummansinisiä silmiä, puuteroituja hiuksia, valkoisia, hemmoiteltuja kasvoja, paisuvia rintoja, hentoja sinisuonisia käsiä värähtelevissä kalvosissaan ylpeästi puristettuina kiinni miekankahvaan; näkee siellä sarjan ylhäisen-turhamaisesti hekumaan heittäytyneitä sukupolvia kullalla kirjailluissa kankaissa, sametissa ja pitseissä.

Näitä kasvoja katsellessaan käy hän mielessään läpi mainioiden aikojen, taistelujen ja nimien historiaa, kuuntelee siellä muinaisuuden tarinaa, vaan ei sellaisena kuin isä piippu-hampaissa syljeskellen hänelle on satoja kertoja kertonut Sachsenin elämästä, elämästä juurikkain ja perunain keskessä tai torin ja ryytimaan piirissä...

Kolmena vuotena peräkkäin oli tämä autio linna yht'äkkiä täyttynyt ihmisillä, kiehuen eloa, juhlia, tanssiaisia, ja pitkiltä parvekkeilta oli silloin läpi öiden välkähdellyt tulia.

Saapuneet olivat näet ruhtinas ja ruhtinatar perheinensä: ruhtinas, harmaapäinen ukko, jonka kasvot

olivat kuin pergamentti, jonka himmeäkatsaiset silmät olivat ulospäin pullistuksissa ja otsa korkea ja kalju, jolla oli kolme tähteä, kultainen nuuskarasia, keppi, jonka ponnassa paistoi jalokivi, ja jolla oli jaloissaan samettikengät. Ruhtinatar — kauneudeltaan majesteettillinen, ryhdiltään ja käytökseltään nainen, jota varmaankaan ei kukaan koskaan päässyt lähelle syleilläkseen tai suudellakseen, hädintuskin itse ruhtinaskaan, vaikka heillä olikin viisi lasta.

Hän näytti olevan ylempänä sitä mailmaa, johon hän alentui astumaan kolmena vuotena peräkkäin. Ei kenenkään kanssa hän puhellut, ei millekkään retkille hän lähtenyt, vaan istuskeli viheriäisessä kulmahuoneessa kolmen vanhan ämmän seurassa, käyskenteli jalkaisin puutarhan läpi pitkin umpinaista parveketta tai meni joskus kirkkoon istuutuen tuoliin verhojen taakse.

Sitävastoin oli talossa, paitsi ruhtinasta ja ruhtinatarta, kokonainen muu mailma, niin iloinen, niin elävä, että Andrjusha lapsellisine viheriäänvivahtavine silmineen yht'äkkiä sai tilaisuuden katsahtaa kolmeen tai neljään eri ihmisiin sekä terävällä älyllään ahnaasti ja tajuttomasti tarkastella niiden eri tyyppisiä ikäänkuin kirjavia ilmiöitä naamiohuveissa.

Niiden joukossa kohtasivat häntä ensiksikin nuoret ruhtinaat Pierre ja Mikael, joista edellinen heti paikalla opetti Andrjushalle, kuinka puhalletaan tai rummutetaan ilta- ja aamusoittoa ratsuvaessa ja jalkavaessa, millaisia ovat husaarien miekat ja kannukset tai millaisia ovat rakuunain, minkäkarvaisia ovat hevoset kussakin rykmentissä, sekä mihinkä välttämättä on koulusta päästyä pyrittävä jottei joutuisi häpeään.

Toinen, Mikael, asetti heti tutustuttuaan Andrjushaan hänet erityiseen asentoon ja alkoi tehdä kummallisia temppuja nyrkeillään iskien niillä Andrjushaa milloin nenään, milloin vatsaan sekä selitti sitten että tämä nyt on sitä englantilaista tappelutapaa.

Kului kolmisen päivää, niin jopa Andrei, ainoastaan maalaisvapauden perustuksella ja jäntereisten käsivarsiansa oikeudella lyödä läppäsi hänen nenänsä rikki niin hyvin englantilaisella kuin venäläisellä tavalla, ilman minkäänlaista tieteellistä metodia sekä saavutti siten auktoriteetin molempien ruhtinasten edessä.

Oli myös kaksi ruhtinatarta, yhdentoista ja kahdentoista vuotiaita tyttöjä, jotka olivat korkeahkot vartaloltaan, solakat ja upeasti puetut, jotka eivät puhelleet kenenkään kanssa eivätkä tervehtineet ketään ihmistä ja pelkäsivät kovasti talonpoikia.

Oli näiden kotiopettajatarkin, *mademoiselle Ernestine*, joka kävi juomassa kahvia Andrjushan äidin luona ja opetti tämän kähertämään Andrjushan hiuksia. Toisinaan hän itsekin veti pojan pään polviensa väliin ja kähersi paperikääreillä niin kovasti että ihan koski kipeästi, otti sitten valkoisilla käsillään kiinni pojan molemmista poskista ja suuteli niin ihmeen hellästi!

Sitten oli myös eräs saksalainen, joka sorvasi nuuskarasioita ja nappeja, sitten musiikinopettaja, joka juopotteli sunnuntaista sunnuntaihin, sitten kokonainen parvi sisäpiikoja sekä kaiken lopuksi iso lauma koiria ja koiranpenikoita.

Koko tämä joukko täytti talon ja kylän melulla ja pauhulla, kolinalla, huudoilla ja soitonsävelillä.

Toisaalta päin Oblomofka, toisaalta taas tämä ruhtinaallinen kesälinna ylellisine herras-elämineen sattuivat siis yhteen saksalaisen elinaineksen kanssa, ja vaikuttivat sen ettei Andreista tullut mitään "bursch'ia" eikä "poroporvaria".

Andrein isä oli agronomi, teknologi ja pedagogi. Agronomian käytännöllisen opin oli hän saanut isältään, joka oli ollut talonvuokraaja, teknologian taidon oli hän oppinut sachsenilaisissa tehtaissa, ja lähimmässä yliopistossa, jossa oli nelisenkymmentä professoria, oli hän saanut kutsumuksensa opettamaan sitä, mitä nuo neljäkymmentä viisasta olivat ehtineet hänen päähänsä pöntätä.

Pitemmälle ei hän opintojaan jatkanut, vaan kääntyi itsepäisesti niistä pois päätettyään että hänen on ryhdyttävä asioihin sekä palasi isänsä luo. Tämä antoi hänelle sata taaleria, uuden matkalaukun ja päästi näin menemään neljän tuulen mailmaan.

Siitä ajasta alkaen Johannes Bogdanin poika ei nähnyt syntymämaatansa eikä isäänsä. Kuusi vuotta vaelteli hän Sveitsissä ja Itävallassa ja kaksitoista vuotta on hän sitten asuskellut Venäjällä ja siunaa nyt kohtaloaan.

Koska hän itse oli opiskellut yliopistossa, niin päätti hän että kai pojankin on semmoisessa oltava — viisi siitä, vaikka se nyt ei ollutkaan saksalainen yliopisto, viisi siitä, jos venäläinen yliopisto oli vaikuttava kääntein hänen poikansa elämässä ja vievä hänet kauvaksi siltä uralta, jonka isä aatteissaan oli häntä varten viitoittanut.

Ja hän oli tehnyt sen sangen yksinkertaisesti: oli ottanut uran valmiina isoisältä ja jatkanut sitä ikäänkuin viivoittimella vetäen tulevaan pojanpoikaan saakka, ja pysyi levollisena vähääkään epäilemättä että Herzin variatsioonit, äidin unelmat ja tarinat tai balkongi ja budoaari ruhtinaan kesälinnassa kääntäisivät Andreissa tuon kaitaloisen saksalaisen ladun niin leveälle tielle, ettei sellaista ollut unissakaan nähnyt ei hänen isoisänsä eikä isänsä, eipä edes hän itsekään.

Muuten ei isä suinkaan ollut niin ahdasmielinen, että olisi ruvennut tyrkyttämään pojalleen omia toivomuksiaan tässä asiassa; hän vain ei osannut aivoissaan suunnitella pojalleen mitään muuta uraa kuin tämän vanhan.

Eikä hän siitä niin paljon huolehtinut. Kun poika oli palannut yliopistosta ja jäi kolmiseksi kuukaudeksi kotiin, niin sanoi isä vain että mitäs hän täällä Verhljovossa enää tekee, että tuon Oblomovinkin pojan ovat jo lähettäneet Pietariin, ja että siis kai hänenkin jo oli aika.

Mutta miksikä oli pojan lähteminen Pietariin, miksei hän yhtähyvin voinut jäädä Verhljovoon auttamaan maatilanhoidossa — sillä kysymyksellä ei vanhus itseään vaivannut, hän vain muisti että silloin kun hän itse päätti oppikurssinsa, oli isä lähettänyt hänet pois luotansa.

Ja hän vain lähetti poikansa pois — semmoinen on tapa Saksanmaassa. Äitiä ei enää ollut elossa eikä kukaan ollut vastaansanomassa.

Lähtöpäivänä antoi isä Ivan Bogdanovitsh pojalleen sata ruplaa seteleissä.

— Sinä matkustat nyt ratsain maaherran-kaupunkiin asti, puheli hän: — siellä saat ottaa Kalinnikovilta kolmesataa viisikymmentä ruplaa lisää, mutta hevosen saat jättää hänen luokseen. Jos ei hän sattuisi olemaan kaupungissa, niin saat myödä hevosen; siellä on kohta markkinat: maksavat tinkimättä neljäsataa ruplaa. Matka Moskovaan maksaa sinulle nelisenkymmentä ruplaa, sieltä Pietariin — seitsemänkymmentä viisi; rahaa jääpi kylliksi. Perille päästyäsi tee miten tahdot. Sinä olet ollut minun asioissani ja tiedät siis luultavasti että minulla on jonkunlainen pääoma. Mutta ennen minun kuolemaani ei sinun siihen tarvitse turvautua, ja minä luultavasti elän vielä noin kaksitoista vuotta, jollei vain kivi satu päähän putoamaan. Minun elämäni lamppu palaa kirkkaasti ja siinä on vielä paljon öljyä. Sinä olet saanut hyvän sivistyksen: kaikki kunnia-urat ovat edessäsi avoinna. Voit ruveta virkamieheksi, voit harjoittaa liikettä, voit kehittyä vaikka kirjailijaksi, mitä ikinä — enhän minä tiedä minkä alan itse valitset, mihin tunnet enin vetoa...

— Kylläpähän sitten näen, mahdotonta kai on tässä näin yht'äkkiä kaikille aloille ... vastasi Andrei.

Isä alkoi nauraa hahattaa minkä jaksoi ja pudisteli poikaa hartioista niin ettei sitä hevonenkaan olisi sietänyt. Mutta Andrei ei ollut milläänkään.

— No, vaan jos et itse pääse selville, minkä uran valitseisit, niin pitää sinun neuvotella ihmisten kanssa ja kysellä — mene esimerkiksi Reinholdin luo: hän kyllä neuvoo. Oo! — lisäsi ukko nostaen sormensa pystyyn ja puistellen päätään: — se on ... se on:... (hän tahtoi ylistellä, vaan ei keksinyt sanoja). Me tulimme yhdessä sen kanssa Sachsenista. Hänellä on nelikerroksinen talo. Minä sanon sinulle osoitteen...

— Älä sano, en tarvitse! virkkoi Andrei: — Minä menen hänen luokseen sitten kun minulla itselläni on nelikerroksinen talo, vaan toistaiseksi tulen toimeen ilman häntä...

Isä pudisti poikaa jälleen hartioista.

Andrei hyppäsi hevosen selkään. Satulaan oli sidottu kaksi laukkua: toisen sisässä oli vahakankainen sadetakki ja sieltä pisti myös esiin paksut, naulapohjaiset saappaat, joukko paitoja Verhljovon palttinasta sekä muutamia isän neuvosta ostettuja ja mukaanotettuja kapineita. Toisessa laukussa oli hienosta verasta tehty, soma hännystakki, karvapääallinen palttoo, tusina hienoja rinta-paitoja ynnä batiinit, äidin ohjeesta otetut ja muistoksi Moskovasta tilatut.

— Niinpä siis! lausui isä.

— Niinpä siis! virkkoi poika.

— Onko kaikki valmista? kysyi isä.

— Kaikki on valmista! vastasi poika.

He katsoivat vajajen toinen-toistaan silmiin ikäänkuin lävistäen toisensa katseillaan.

Sillävälän oli siihen ympärille keräytynyt joukko uteliaita naapureita suu-auki katsomaan, mitenkä pehtori laskee poikansa mailmalle.

Isä ja poika puristivat toinen-toisensa kättä ja Andrei läksi ripeästi ajamaan.

— Sepäs koko koiranpenikka: ei kyynelen pisaraakaan! — ihmettelivät naapurit. — Katsokaas: tuolla jo kaksi varista on rapistelemassa aidan seipäessä, hänelle ne raakkuu pahan edellä, haa — saapas nähdä poika...

— Mitäs ne varikset tuollaisille, jotka kuljeksivat yksikseen metsissä juhannus-öinäkin: ei ne noille saksalaisille toki mitään pysty tekemään. Vaan venäläistä eivät silmänräpäystäkkään kynsistään päästä.

— Kyllä on pakana tuo vanhuskin! huomautti eräs äiti. — Aivan kuin kissanpojan paiskasi kadulle: ei syleillyt, ei itkenyt!

— Seis! Seis Andrei! huusi vanhus poikansa perään.

Andrei pysäytti hevosensa.

— Ähäh! Jokos omatunto rupesi soimaamaan? hälistiin joukosta hyväksyvästi.

— Mikäs nyt? kysyi Andrei.

— Satulavyö on löysällä, pitää piukentaa!

— Ei tarvitse, poikkeen Shamshefkiin ja korjaan itse. Ei ole aikaa tuhlata, pitää keretä päiväsaikaan perille.

— Anna huilata siis! sanoi isä kättänsä heilauttaen.

— Heipä hei! huusi poika päättään nyökäyttäen, ja taivuttaen itsensä hiukan eteenpäin, aikoi juuri kannustaa ratsunsa juoksuun.

— Voi teitä sen koiria! Ihan kuin outoja toisilleen! arvostelivat naapurit.

Mutta yht'äkkiä syntyi joukossa kova-ääninen itku: joku vaimoista ei kestänyt nähdä moista eroa.

— Sydänkäpyseni, kultaseni! puheli hän pyyhkien huivinnurkalla silmiään. — Orpo raukka! Ei ole sinulla omaa äiti-hellää, ei kukaan sinua siunaa matkalle lähtiessäsi... Salli edes minun nyt sinua siunata, kaunokaiseni kallis...!

Andrei hyppäsi alas hevosen seljältä, syleili vanhaa vaimoa ja tahtoi heti ajaa tiehensä — mutta purskahtikin yht'äkkiä itkuun, kun vaimo häntä ristitsi ja suuteli. Vaimon palavissa sanoissa oli hän kuulevinaan ikäänkuin äiti-vainajansa äänen ja tämän hellä kuva välähti hetkeksi hänen sielussansa.

Hän syleili vielä lujasti puristaen naista, pyyhkäisi äkkiä kyneleet silmistään ja hypähti hevosen selkään. Sivalsi sitten molemmille kupeille ja katosi pois pölypilvessä — ja hänen peräänsä ryntäsi kahdelta taholta kolme kylän koiraa yhtyen vimmattuun haukuntaan.

2.

Stolz oli yhdenikäinen kuin Oblomov ja siis nyt, niinkuin tämäkin, kolmenkymmenen vuoden vaiheilla. Hän oli palvellut ja ottanut eron virastaan, toiminut liikeasioissa ja hankkinut itselleen todellakin oman talon ja rahaa. Hän on osakkaana jossakin yhtiössä, joka lähettelee tavaroita ulkomaille.

Lakkaamatta on hän liikkeessä: kun yhtiön on tarvis lähettää asiamies Belgiaan tai Englantiin — niin hänet lähetetään; kun on tarvis laatia joku ehdotelma tai sovittaa joku uusi aate asioihin — niin hänet siihen valitaan. Sitä tehden matkustelee hän mailmaa, opiskelee ja lueskelee: milloin hän kaikkea ehtiikin — ties jumala.

Hän on koko mies pelkkiä luita, jäntereitä ja hermoja, ikäänkuin puhdasrotuinen englantilainen hevonen. Laihahko hän on, poskia hänellä ei ole juuri lainkaan, s.o. on kyllä poskiluut sekä lihakset, mutta ei merkkiäkään mihinkään rasvamaiseen pyöreyyteen; kasvojen väri on tasainen, mustaverinen ilman minkäänlaista punaa, silmät vivahtavat tosin hieman viheriään, mutta ilmaisevat älyä.

Mitään liikanaisia ruumiin-liikkeitä ei hänellä ollut. Kun hän istui, niin istui hän levollisesti; kun hän teki jotakin työtä, muuttuivat hänen kasvopiiртеensä vain sen verran kuin oli tarvis. Samoin kuin hänen ulkonainen elimistönsä oli vapaa kaikesta liikanaisuudesta, samoin hän elämänsä siveellisissäkin suhteissa etsi tasapainoa käytännöllisyyden ja hengen hienojen tarpeiden välillä. Nämät kaksi puolta kulkivat hänessä yhdensuuntaisesti risteytyen ja sulautuen tiellä toisiinsa, mutta sotkeutumatta

milloinkaan paksuiksi, selvittämättömiksi solmuiksi.

Hän astui tietänsä varmoin ja reippain askelin, eli kulunkiarvioiden mukaan ja koetti kuluttaa jokaisen päivänsä, jokaisen ruplansa tarkasti pitämällä silmällä menetettyä aikaa, työtä sekä sielun- ja sydämen voimaa.

Suruja ja iloja näytti hän hallitsevan ikäänkuin käsien liikkeillä, ikäänkuin jalkojensa askeleilla tai samoin kuin hän menetteli pahan ja hyvän sään vallitessa.

Sateisella säällä hylkäsi hän käyttämästä sateensuojaa. Se on: kärsi niin kauvan kun murhetta kesti, mutta kärsi ilman arkamielistä nöyryyttä, enemmän vain harmista, ylpeydestä, ja kesti loppuun asti maltillisesti ainoastaan sentähden että katsoi jokaisen kärsimyksen syyn aiheutuvan omasta itsestään eikä ripustanut sitä niinkuin kauhtanaa toisen kaulaan.

Ja mitä hän elämässsä nautti, sen nautti hän ilolla ikäänkuin tien vierestä taitetun kukkasen tuoksusta, niinkauvan kun se on kuihtumatonna käsissä, juomatta koskaan maljaa pohjaan siihen katkeruuden pisaraan saakka, mikä piilee jokaisen nautinnon lopussa.

Selvä, suora ja todellinen katse elämään — se se oli hänen alituisena tehtävänä, ja pyrkiessään aste asteelta sitä toteuttamaan, tuli hän ymmärtämään koko sen vaikeuden ja tunsu itsensä sisällisesti ylpeäksi ja onnelliseksi joka kerta milloin sattui huomaamaan mutkan tiellään, koska tiesi ottaa askelen suoraan suuntaan.

"Viisasta ja vaikeata on elää yksinkertaisesti!" saneli hän usein itselleen kiirehtivin katsein tarkastellessaan, missä on mutka edessä, missä vino kohta, missä elämän rihma pyrkii kiertymään epäsuoraksi, sykkäiseksi solmuksi.

Kaikista pahimmin pelkäsi hän mielikuvitusta, tuota kaksikasvoista elämäkumppalia, joka vuoroin ystävänäsi hymyilee, vuoroin vihamiehenäsi irvistelee, ystävänäsi — silloin kun vähimmin siihen uskot; vihamiehenäsi — silloin kun luottavaisesti uinahdat sen maireaan kuiskutukseen.

Hän pelkäsi jokaista haavetta, taikka, jos astuikin haaveen valtakuntaan, niin astui sinne niinkuin pujahdetaan sisään luolaan, jossa on päällekirjoitus: *ma solitude, mon hermitage, mon repos*, tietäen oikean hetken ja silmänräpäyksen, milloin sieltä on tultava ulos.

Epäselvälle, salaperäiselle haaveilemiselle ei hän antanut sielussaan sijaa, vaan kaikki se, mitä hän ei elävän kokemuksen ja käytännöllisen totuuden perustuksella voinut eristää selittäväksi, oli hänen silmissään ainoastaan harhanäkyä, joku erityinen säteiden ja värien heijastus näköelimen verkkokalvossa tai ainakin sellainen ilmiö, jonka perille kokemus ei vielä ollut päässyt.

Hänellä ei myöskään ollut tuota taiteenharrastusta, mikä rakastaa rapistella siipiään kaiken kummallisen kulkumailloilla tai kaahlia avaruutensa pellon pohjamudassa, ja jonka ala on avoinna aina tuhannen vuotta eteenpäin. Hän pysähtyi itsepäisesti salaisuuden kynnykselle paljastamatta yhtä vähän lapsuuden-uskoa kuin epäilystään sallimuksesta, vaan odotti määrätyn lain ilmestymistä ja sen mukana avainta lukossa olevaan oveen.

Yhtä hienosti ja varovaisesti kuin mielikuvituksensa liikkeitä, seurasi hän myös sydämen ilmiöitä. Tässä hän usein peräytyen oli pakoitettu tunnustamaan, että sydämen suhteiden ilmakehä vielä oli *terra incognita*.

Hän kiitti lämpimästi kohtaloa, jos hänen tällä tuntemattomalla alueella onnistui oikeaan aikaan eroittaa punaposkisen valheen kalpeasta totuudesta; eikä hän enää valittanut, kun hän lankeamatta pakeni kukkaisilla taitavasti peitettyä petosta, vaikka sydän löikin rajusti ja kuumeisesti, vaan hän oli ilposen-iloinen, jos ei siitä vuotanut verta, jos ei noussut kylmää hikeä otsalle eikä perästäpäin laskeutunut pitkää varjoa kauvaksi aikaa hänen elämänsä pimittämään. Hän piti itseänsä onnellisena jo sen kautta, että voi pysytellä samalla korkeudella ja että, täristessään tunteen laukkaavan ratsun seljässä, voi olla lennättämättä yli sen hienosti vedetyn viivan, joka eroittaa tunteen mailman valheen sentimentaalisuuden mailmasta, vakavuuden mailman leikkittelyn mailmasta, taikka että ratsastaessaan takaisin, saattoi olla karkuuttamatta orhiaan kovuuden, järkeilyn, epäluulon, pikkumaisuuden ja sydämen kylmyyden hiekkaiselle ja kuivalle maaperälle.

Viehtymyksen pyörteessäkin hän tunsu maan jalkainsa alla sekä kyllin voimaa repäisemään itsensä irti ja olemaan vapaa, jos läksi menemään äärimmäisyyttä kohti. Hän ei antanut kauneuden sokaista itseänsä niin että olisi unhoittanut ja alentanut miehen arvoa, ei ollut orja eikä "maannut kaunotarpen jalkain juuressa" vaikka ei ollutkaan kokenut mitään huumaavia riemun hetkiä.

Hänellä ei ollut mitään epäjumalia ja siksi säilytti hän sielunsa voiman ja ruumiinsa kestävyuden, siksi oli hän siveän-ylpeä; koko hänen olennostaan tuulahti jonkunlaista raitista pontevuutta, jonka edessä

väkisten hämmästyivät epähienotkin naiset.

Hän tunsi näiden harvinaisten ja kalliiden ominaisuuksien arvon, käyttäen niitä siihen määrin säästeliäästi että häntä nimitettiin egoistiksi ja tunnottomaksi ihmiseksi. Tuo hänen pidättymisensä intohimoista ja älynsä olla poikkeamatta luonnollisuuden ja hengen vapaan aseman rajoista, leimattiin moitteen merkillä, samalla kun annettiin kiitoslause — kadehtien ja ihailien — jollekin toiselle, semmoiselle joka täyttää vauhtia oli mäiskähtänyt suohon ja turmellut sekä oman että toisen tilan.

— Himot, himot julistavat kaiken syyttömäksi — puhelivat ihmiset hänen ympärillään: — mutta te teidän itsekkäisyydessänne varjelette vain omaa itseänne: kenenkä hyväksi, sepä vielä nähdään!

— Niin, jonkun hyväksi toki varjelenkin, — sanoi hän mieltäväisesti ikäänkuin silmäten kohti kaukaisuutta, ja jatkaen epäilystään himojen runouteen, viehättymättä niiden myrskyisiin ilmiöihin ja hävittäviin seurauksiin sekä tahtoen yhä nähdä olemuksen ihanteen ja ihmisen pyrkimykset elämän vakavan kehityksen ja elämän toiminnan valossa.

Ja kuta enemmän häntä vastaan väitettiin, sitä syvempään hän juurtui itsepäisyydessään, joutuipa joskus, ainakin sanariidoissa, puritaaniseen aate-vimmaan. Hän saattoi sanoa että "ihmisen oikea tarkoitus on elää läpi nuo neljä vuodenaikaa, se on neljä ikäkauttansa, tekemättä hyppäyksiä ja kantaa elämänsä astiaa viimeiseen päiväänsä saakka läikäyttämättä tyhjään ainoatakaan pisaraa, ja että säännöllisesti ja tasaisesti palava liekki on parempi kaikkia riehuvia tulipaloja, mikä runous tahansa niissä leimunneeka". Lopuksi saattoi hän lisätä että hän "olisi onnellinen, jos hänen onnistuisi itseensä sovittaa tämä vakaumuksensa, vaan ettei hän toivo tätä saavuttavansa sentähden että tämä on sangen vaikeata".

Ja kuitenkin hän itse järkähtämättä kulkemistaan kulki pitkin tätä valittua tietä. Ei nähty että hän milloinkaan olisi jotakin asiaa sairaalloisesti ja kiusallisesti hautonut, eivätkä häntä nähtävästi ahdistaneet mitkään vaivatu sydämmen kalvavat tuskat. Ei hän ollut sielultansa kipeä, ei koskaan eksynyt mihinkään sotkuisiin, vaikeisiin tai äkkiuusiin suhteisiin, vaan lähestyi niitä ikäänkuin vanhoja tuttuja tai ikäänkuin olisi elänyt toistamiseen ja kulkenut tuttuja seutuja.

Mikä tahansa häntä kohtasikin elämässä, heti käytti hän sellaista vastaanottokeinoa, joka oli tarpeen juuri tätä ilmiötä varten — aivan niinkuin tottunut emännöitsijä kerralla valitsee vyössään riippuvasta avainkimpusta juuri sen avaimen, mikä tarvitaan tuota tai toista ovea varten.

Ylimmäksi kaikkea asetti hän järkähtämättömyyden tarkoituksia saavutettaessa: tämä oli hänen silmissään lujan luonteen tunnusmerkki, ja henkilöitä, joilla oli tämä järkähtämätön luonne, ei hän koskaan evännyt kunnioittamasta, kuinka vähäarvoiset tahansa heidän tarkoituksensa olivatkin.

— Kas ne ovat ihmisiä! sanoi hän.

Tuskin tarvitseisi lisätäkkään että hän itse näin kulki päämääräänsä kohti rohkeasti astuen yli kaikkien esteiden ja kieltäytyen tehtävästään ainoastaan silloin kun hänen tiellään kohosi vastaan seinä taikka aukeni poikkipääsemätön, pohjaton kuilu.

Mutta kykenemätön oli hän taas asestaamaan moisella rohkeudella, joka ummistaen silmänsä loikkaa yli kuilun syvyyden taikka syöksyy umpimähkää vasten seinää. Hän mittasi kuilun tai seinän suuruuden, ja jos ei keksinyt varmaa keinoa, niin peräytyi pois, mitä tahansa hänestä siellä sanottiinkin.

Muodostuakseen tällaiseksi luonteeksi tarvitaankin kenties juuri sellaisia seka-aineita, jollaisista Stolz oli kokoonpantu. Meillä ovat yhteiskunta-elämän toimimiehet ammoisista ajoin valautuneet noin viiteenkuuteen stereotyperattuun muotoon, jotka laiskasti ympärilleen tuijottaen silmät puoli-umnessa laskevat kätensä yhteiskunnallisen koneiston kampiin ja unisesti pyörittävät sen vanhoja rattaita seisten edeltäjiensä jalansijoilla. Mutta tässä olivat silmät uneliaisuudesta havahtuneet, tässä kajahteli reippaita, leveitä askelia ja helähteli vastaan vilkkaita ääniä... Kuinka monta Stolzia olisikaan tarvis meille ilmestyä venäläisillä nimillä!

Mutta mitenkä tällainen mies saattoi olla niin likeinen Oblomoville, jossa jokainen piirre, jokainen askel, koko olento oli huutavana vastakohtana Stolzin elämälle? Se on kai kuitenkin jo ratkaistu kysymys että vastakohtaiset äärimmäisyydet, joskaan eivät välttämättä johda keskinäiseen myötätuntoisuuteen, kuten ennen arveltiin, ainakaan eivät sitä mitenkään saata estää.

Sen lisäksi yhdisti heitä laspuudenaika ja koulutoveruus — kaksi voimakasta vaikutinta, sitten tuo venäläinen, hyvänsuopa, lihava hyväily, jota niin runsaasti Oblomovin kodissa oli tuhlattu tälle saksalaisen pojalle, sitten se väkevemmän osa, jolla Stolz esiintyi Oblomovin edessä sekä ruumiillisessa että siveellisessä suhteessa, ja lopuksi ja ennen kaikkea se, että Oblomovin perusluonteessa piili puhdas, kirkas ja hyvä pohja täynnänsä syvää myötätunnetta kaikkea kohtaan, mikä on hyvää ja mikä suinkin avautui tälle yksinkertaiselle, rehelliselle, iki-luottavalle sydämmelle tavotellen siinä

vastakaikua.

Ken sattumalta tai täydessä aikomuksessa kerrankaan oli kurkistanut sisään tuohon kirkkaaseen, lapselliseen sieluun — olipa hän sitten kuinka tyly ja ilkeä ihminen tahansa — se ei enää voinut evätä häneltä myötätunnettaan, tai jos olosuhteet estivät likenemistä, saamatta ainakin hyvää ja pysyvää muistoa hänestä.

Usein Andrei, reväisten itsensä irti asioistaan tai päästyään erilleen jostakin suurmailman seurasta ja tullessaan jostakin iltamasta tai tanssiaisista, ajoi Oblomovin luo, jonka leveässä sohvassa oli niin mukava joutilaana istua ja puheellaan virkistää ja rauhoittaa tuota levotonta, väliin väsynyttä sielua, ja sielläpä hän aina sai kokea sitä viihdyttävää tunnetta, jota ihminen tuntee tullessaan loistavista saleista oman kainon kattonsa alle taikka palatessaan etelän ihanasta luonnosta kotoiseen koivulehtoon, niissä on ennen lapsena juoksennellut.

3.

— Terve mieheen Ilja! Tuntuupa oikein hauskalta taas sinua nähdä.
No, mitenäs sinä voit? Oletko terve? kyseli Stolz.

— Oh, eikös mitä, huonosti on laitani, veli Andrei, vastasi Oblomov huohtaen: — sen terveyden kanssa on niin ja näin.

— Mitä, oletko sairas? kysyi Stolz huolestuneena.

— Nämät näärännäpythän ne minua tässä ovat ruvenneet vaivaamaan: juuri kun viime viikolla olin päässyt yhdestä, joka oli oikeanpuolisessa silmässä, niin nyt on taas jo toinen nousemassa.

Stolz naurahti.

— Eikö muuta? kysäsi hän. — Ne sinulle tulevat liiasta makaamisesta.

— Muutako? Kurkkutulehduskinhan minua vaivaa. Olisitpa vain kuullut, mitä tohtori äsken tässä sanoi. "Ulkomaille" sanoi hän, "pitää teidän lähteä, muuten käy huonosti: — voitte saada halvauksen!"

— No, mitäs sinä?

— En minä lähde.

— Miksikä et?

— Hyvänen aika! Kuulehan toki mitä hän määräili: "minun on muka eleskeltävä jollakin vuorella, matkustettava Egyptiin taikka Ameriikkaan..."

— Mitäs sitten? virkkoi Stolz kylmäverisesti. — Egyptiin pääset sinä kahdessa viikossa, Ameriikkaan kolmessa.

— Voi sinuas, veli Andrei, ettäs sinäkin semmoista puhut! Yhden viisaan miehen luulin minä toki mailmassa vielä olevan, ja sekin nyt on päästään pilalla. Kuka hullu nyt matkustaisi Ameriikkaan tai Egyptiin asti? Ei muut kuin nuo englantilaiset: nehän on Herra Jumala sillä tavalla luonutkin eivätkähän ne missään ole oikein kotonaan. Vaan kukas meillä lähtee? korkeintaan joku epätoivoinen heittiö, jolle elämä ei ole minkään arvoinen.

— Todentotta, ne olisivat sinulle koko urotöitä: saat istahtaa vaunuihin tai laivaan, saat hengittää raitista ilmaa, saat katsella vieraita seutuja, kaupunkeja, kansallistapoja, kaikkia ihmeitä ... voi sinua! No, vaan sanoppas, millä kannalla asiasi ovat nykyään, miten on siellä maalla Oblomofkassa?

— Ah, älä kysy! ... virkkoi Oblomov kättään huiskauttaen.

— Mitä on tapahtunut?

— Sitä vain että elämä käy käsiksi!

— Ja jumalankiitos että käy! sanoi Stolz.

— Mikä jumalankiitos se on? Kunpa se vain silitteleisikin päätä, vaan kun tulee päälle aivan niin kuin siellä koulussa ennen ne tappelijat kiusasivat jotakin siivoa poikaa: milloin salaa häntä nipistivät, milloin yht'äkkiä törmäsivät vasten kalloa ja ripottelivat hiekkaa niskaan ... eikä toinen jaksanut

vastustaa.

— Sinä oletkin juuri tuollainen liaksi siivo. Mutta mitä on tapahtunut? tiedusti Stolz.

— Kaksi kamalaa onnettomuutta.

— Millaisia siis?

— Olen joutunut kokonaan rappioon.

— Kuinka niin?

— Annanhan jahka luen sinulle mitä tilanhoitaja kirjoittaa...

Mihinkäs se kirje taas joutuikaan? Sakariias, Sakariias!

Sakariias haki kirjeen. Stolz silmäsi sen pikaisesti läpi ja naurahteli lukiessaan, arvattavasti tilanhoitajan lausemuodoille.

— Aika veijari tämä sinun pehtorisi! — sanoi hän. — On itse ajanut talonpojat luotansa ja vielä valittelee. Parempi olisi antaa passit heille kouraan ja päästää menemään neljän tuulen suuntaan.

— Mutta sillä tavallahan kaikki pyrkisivät karkuun, — virkkoi Oblomov.

— No entäs sitte! sanoi Stolz huolimattomasti. — Se, jolla on hyvä ja edullista olla paikkakunnallaan, ei se pois pyri; vaan jos ei ole edullista, niin ei ole sinullekaan edullista: mitäs hänestä pidättämään?

— Kaikkea sinä keksitkin! arveli Ilja Iljitsh. — Oblomofkan talonpojat ovat siivoja, kotonaan pysyviä: mitäpä ne läksisivät maata maleksimaan?...

— Kuules, sinä et taida tietääkkään, — keskeytti Stolz: — että Verhljovoon ajetaan rakentaa laivavalkama ja on ehdotettu maantie tehtäväksi niin ettei Oblomofkakaan jää kauvaksi valtatiestä, ja kauppalaan tulee säädettäväksi vuosimarkkinat...

— Hyvä jumala, mitä sinä sanotkaan! huudahti Oblomov. — Sekös vielä puuttui! Oblomofka on tähän asti saanut olla niin rauhassa siellä syrjässä, ja nytkö yht'äkkiä markkinat ja maantiet? Talonpojat rupeavat rymyämään kaupungissa, meidän kylään alkaa raahautua kaikellaisia kauppiaita — kaikki on hukassa. Voi surkeutta!

Stolz rupesi nauramaan.

— Ettäkö ei ole surkeata? pitkitti Oblomov. — Talonpojat siellä ovat olleet niin omat itsensä, eivät ole tarvinneet kuulla mitään, ei hyvää ei pahaa, ovat saaneet aina ahertaa omissa töissään tuntematta vetoa mihinkään muuhun, vaan nyt ne turmeltuvat. Siellä rupeaa näkymään teet ja kahvit, samettihousut, hanuripelit, kiiltosaappaat ... ei muuta kuin pahaa siitä lähtee.

— Niin, jos se niin käy, niin tietysti on siitä vähän hyötyä, — huomautti Stolz. — Vaan perusta sinä koulu kylään...

— Eikös se ole liian varhaista? — lausui Oblomov: — lukutaito on vahingoksi moukalle: anna hänelle sivistystä, niin, kukaties, ei viitsi enää kyntääkkään...

— Niin, vaan jos opettaa talonpojille koulussa juuri sitä, mitenkä pitää kyntää — etkö sinä sitä ymmärrä? Kuulehan nyt kumminkin: pilaa puhumatta, sinun täytyy itse tänä vuonna matkustaa sinne kylään.

— Niin tosiaankin; mutta minun rakennussuunnitelmani ei ole vielä kokonaan ... — huomautti Oblomov arasti.

— Ei sitä nyt tarvita, sanoi Stolz. — Matkusta nyt vain: sielläpähän sitten näet, mitä on tehtävä. Muistaakseni olet sinä jo kauvan tuota suunnitelmaasi sulatellut: eikö se todella vieläkkään ole kokonaan valmis? Mitäs sinä oikeastaan puuhaat?

— Ah, veliseni! Jospa minulla ei muusta olisikaan huolta kuin näistä maatila-asioista. Mutta se toinen onnettomuus...

— Mikä se sitten on?

— Ajavat pois asunnosta.

— Mitenkä ajavat?

— Noin vain että "muuta pois!" sanovat ja sillä hyvä.

— No mitäs sitten?

— Mitäkö? Selkäni ja kylkeni olen ihan kipeiksi hieronut pyöriessäni näiden puuhien takia. Kaikki asiat tulevat yhtäaikaan: pitää keretä yhtä ja toista, on laskuja tarkastettavia ja suoritettavia, on maksuja sinne sekä tänne ja nyt kaiken lisäksi tämä tavarain kuljetus. Kauheasti paljon kuluu rahaa enkä itsekään tiedä, mihin ne menevät. Vielä tässä sekin sattuu ettei jää yhtä kolikkaakaan kukkaroon...

— Voi hemmoteltua miestä: vai on nyt muka niin raskasta muuttaa asunnostaan, — virkkoi Stolz kummastuksissaan. — Vaan apropos rahoistasi: paljonko sinulla on? Lainaas minulle viisisataa ruplaa: täytyy heti tässä lähettää, huomenna otan meidän konttoorikassasta...

— Odotahan! Annas, kun muistelen... Tuonoin lähettivät tilalta tuhannen; vaan nyt on jälellä ... odotas, niin katsotaan...

Oblomov alkoi penkoa laatikoltaan.

— Kas tuossa ... kymmenen, kaksikymmentä, tässä kaksisataa ruplaa, ... tuossa kaksikymmentä. Piti tässä vielä olla kupariakin... Sakariias, Sakariias!

Sakariias tulla rymisti niinkuin ennenkin alas uunipenkiltään ja astui huoneeseen.

— Mihinkäs ne kaksi riunanrahaa ovat joutuneet, jotka olivat tässä pöydällä? Eilenhän minä ne panin siihen...

— Mistä te, Ilja Iljitsh, olette keksinyt nuo riunanrahat? Johan minä teille selitin ettei siinä niitä ollut...

Vai ei ollut! Appelsiineistahan annettiin takaisin

— Olette kai sitten antanut pois jollekin ettekä itsekään muista, — arveli Sakariias vääntäytyen ovea kohti.

Stolz naurahti.

— Voi teitä oblomovilaisia! nuhteli hän. — Eivät tiedä, kuinka paljon heillä on rahaa taskuissaan.

— Kuulkaa, mitä rahoja te äskettäin annoitte Mihei Andreitshi'lle? muistutti Sakariias.

— Jaa, tosiaankin, Tarantjev taisi ottaa vielä kymmenen ruplaa, — sanoi Oblomov vilkkaasti kääntyen Stolziin: — minä sen aivan unohdin.

— Miksi sinä päästätkin luoksesi sen elukan? huomautti Stolz.

— Mitäs siinä on päästämistä: — sekaantui Sakariias puhumaan. — Se tulee aina kuin omaan taloonsa tai kuin kapakkaan. Herran paidan ja liivin se on siepannut ja siellä ne nyt ovat — kierrä hänestä, jos saat takaisin! Äskettäin se tässä hännystakkiakin kärkkyi: "annas koetan päälleni!" Jospa te, herra-kulta Andrei Ivanitsh, sille kyydin antaisitte...

— Se ei ole sinun asiasi, Sakariias. Mene paikoillesi siitä! huomautti isäntä Oblomov ankarasti.

— Anna minulle arkki postipaperia, pyysi Stolz: — pyyhkäisen tässä muutaman afäärikirjeen.

— Hoi Sakariias, tule antamaan paperia: Andrei Ivanitsh tarvitsee ... huusi Oblomov.

— Eihän sitä ole! Vastahan sitä etsittiin, — kuului Sakariaksen ääni etehisestä eikä hän tullut huoneeseenkaan.

— Anna joku palanenkaan! lisäsi Stolz. Oblomov haeskeli pöydältä, vaan ei palastakaan löytynyt.

— No, anna sitten edes nimikorttikan!

— Ei ole minulla pitkiin aikoihin ollut mitään nimikortteja, sanoi Oblomov.

— No, mutta sinäpä olet, virkkoi Stolz ivallisesti. — Ja kuitenkin aijot asioita toimitella ja kirjoitat muka suunnitelmaasi. Ole hyvä ja sano minulle, käytkö sinä missään? Kenen kanssa sinä seurustelet?

— Missäpä minä kävisin! Eihän minulla ole missä käydä, minä istuskelen aina kotosalla: se on tämä suunnitelma, joka minua ahdistaa ja sitten vielä tämä asuntoseikka ... Hyvä sentään että se Tarantjev

lupasi koettaa hakea...

— Käykö sinun luonasi ketään?

— Käyhän niitä ... tuo Tarantjev ja vielä Aleksejev. Äsken pistäysi tohtorikin... Ja pistäysi myös Pjonkin, Sudbinski, Volkov...

— En minä näe sinulla mitään kirjojakaan, — sanoi Stolz.

— Tuossa on yksi! huomautti Oblomov osoittaen sormellaan pöydällä viruvaa kirjaa.

— Mitä kummaa? kysyi Stolz katsahdettuaan kirjaa: — "Matkustus Afrikaan". Ja sivu, jolle olet pysähtynyt, on ihan homehtunut. Ei sinulla näy täällä sanomalehtiäkään... Luetko sinä sanomalehtiä?

— Enhän minä, painos on niissä liian pientä, pilaa silmät ... enkä minä toki tarvitsekaan: jos jotakin uutta on tapahtunut, niin kyllä koko päivän joka suunnalta saa vain siitä kuulla.

— No voi hyvänen, veli Ilja! — huudahti Stolz kääntäen kummastelevan katseensa Oblomoviin. — Mitä sinä itse sitten oikeastaan toimitat? Kuin taikinapallo sinä vain käämeröit ja makaat!

— Se on totta, Andrei, aivankuin taikinapallo... — virkkoi Oblomov surullisesti.

— Mutta onkos myöntäminen mikään puolustus?

— Ei suinkaan, se on vain vastaus sinun sanoihisi; en minä puolustaudu, — huomautti huokaisten Oblomov.

— Sinun täytyy välttämättä herätä tästä unesta!

— Kyllä minä ennen olen koettanut, vaan ei ole onnistunut, mutta nyt ... mitä se auttaisi? En tunne mitään kutsumusta, sielu ei irtaudu, järki nukkuu syvää untansa ... lopetti hän tuskin huomattavalla katkeruudella. — Vaan mitäs siitä enää puhuu... Kerrohan mieluummin, mistä sinä nykyisin tulet?

— Kievistä. Parin viikon perästä matkustan ulkomaille. Lähde mukaan...

— Sopiihan se, miksei ... taipui Oblomov.

— Istu siis pöytään ja kirjoita passi-anomus; huomenna jätät sisään...

— Huomennako jo? — äkkäsi Oblomov. — Mikä tulinen kiire ja hoppu teillä kaikilla on, aivankuin joku ajaisi takaa! Tuumiskellaanhan asiaa ja neuvotellaan ensin, ja päätetään sitten, jos Jumala niin tahtoo. Eikö se sovi paremmin että ensin matkustan maatilalleni ja perästäpäin sitten sinne ... ulkomaille...

— Miksikä perästäpäin? Eikös tohtorikin määrännyt? Sinun pitää ensin heittää päältäsi kaikki rasva ja raskaus ruumiistasi, sitten lentää sielunkin uni pois. Sinä tarvitset sekä ruumiillista että sielullista voimistelua.

— Ei, Andrei, kaikki tuo minua rasittaa: minulla on tämä terveys niin huono. Ei, ei, matkusta sinä vain yksiksesi ja jätä minut mieluummin rauhaan...

Stolz katsahti makaavaa Oblomovia silmiin, ja Oblomov katsahti häntä vastaan.

Stolz pudisti päätään, vaan Oblomov huokasi.

— Sinä nähtävästi olet laiska elämiseenkin? kysyi Stolz.

— Minkäs sille tekee veli, Andrei: — laiskahan minä olen...

Andrei pyöritteli päässään kysymystä, millä saisi häneen elävää henkeä ja missä paikassa hänellä se on, sekä katseli häneen samalla pitkään ja vajajeten. Yht'äkkiä purskahti hän nauramaan:

— Mitkä kumman kutimukset sinulla on jaloissasi: toinen villasukka — toinen pumpulisukka? Hän osoitteli Oblomovin jalkoihin. — Ja paitakin on nurinpäin päälläsi?

Oblomov katsahti sukkiinsa, sitten paitaansa.

— Niin näkyy olevan, — myönsi hän hieman hämillään. — Tuo Sakariias se on minulle alituisiksi kiusaksi. Sinä et usko, kuinka paljon harmia minulla hänestä on. Se torailee ja törkeilee eikä puhettakaan asiain toimittamisesta!

— Ah Ilja Iljitsh! — sanoi Stolz. — Minä en voi jättää sinua näin. Viikon kuluttua et enää tunne itseäsi. Jo tänä-iltana minä sinulle laadin seikkaperäisen järjestelmän siitä, mitä aijon tehdä, sekä itseni että

sinun suhteen, vaan nyt ylös sängystä ja pue paikalla päällesi! Odotahan, kyllä minä sinut tässä unestasi ravistelen. Sakariias! — huusi hän. — Tule pian auttamaan vaatteita Ilja Iljitshin päälle!

— Mitä sinä ... mihin sinä ... älähän nyt toki ... kohta tulee
Tarantjev Aleksejevin kanssa päivälliselle. Sitten oli aikomus...

— Sakariias, — komensi Stolz kuuntelematta häntä: — auta häntä pukeutumaan.

— Ymmärrän, hyvä herra, Andrei Ivanitsh, — heti paikalla puen, kunhan ensin sen kengät kiilloitan, — puheli Sakariias mielissään.

— Kuinka? Kello viiteen saakka et ole vielä saanut kenkiä kiilloitetuksi?

— Kyllä ne jo tässä viime viikolla kiilloitettiin, vaan kun ei herra ole mennyt ulos, niin taas ovat himmentyneet...

— No, anna semmoisina kuin ovat. Minun kapsäkkini saat kantaa vieraskamariin; minä jään teille asumaan. Minä muutan heti toiset vaatteet päälleni, ja sinä Ilja, laitat itsesi valmiiksi. Me käväisemme syömässä päivällistä jossakin ja sitten ajamme yhdessä vieraisiin, pariin kolmeen taloon, ja sitten...

— Älähän tuota ... kuinkas tässä niin yht'äkkiä ... odotahan ... annahan mietintöaikaa ... partanikin on ajelematta...

— Ei tässä nyt auta aprikoida ja niskaansa raappia... Tiellä vien sinut parturiin ja sillä hyvä!

— Minkälaisiin taloihin me sitten menemme? — huudahti Oblomov surkeasti. — Ihan outoihin? Mitä sinä ajatteletkin! Minä menen mieluummin Ivan Gerasimovitshin luo; noin kolmeen päivään en ole siellä käynyt.

— Kuka se Ivan Gerasimovitsh on?

— Se joka ennen palveli yhdessä minun kanssani

— Muistan: se harmaapäinen ulosottomies, — mitä hyvää sinä sieltä olet löytänyt? Mikä kiihko sinulla on tappaa aikaasi sen tolvanan seurassa?

— Kuinka sinä väliin purevasti arvostelet ihmisiä, Andrei, niin että taivas sinut tietäköön. Sehän, on hyvä mies, vaikka ei kuljekkaan hollanninpaidoissa...

— Mitä sinä hänen luonaan teet? Mistä hänen kanssaan saatat puhella? tutki Stolz.

— Hänen asunnossaan on, näetkös, niin tasasuhtaista ja kodikasta. Huoneet tuollaiset pienoiset, sohvut sellaiset syvät niin että kun alas istahtaa, ihan päätänsä myöten sisään uppoo eikä koko miestä näy. Ikkunat ovat kokonaan murattien ja kaktusten peitossa, kanarialintusia on enemmän kuin tusina, koiria kolme ja niin ystävällisiä! Pöydässä on aina viinaleipä valmiina. Seinät ovat niin perheenomaiset ja täynnänsä kaikellaisia piirroksia. Kun sinne kerran on tullut, niin eipä tee mieli pois lähteä. On niin mukava siellä istua huolehtimatta ja ajattelematta mitään ja tietää että siinä on lähelläsi mies ... ei tietysti mikään älykäs mies, eihän sen kanssa toki saata aatteita vaihtaa ja neuvotella, vaan se on rehellinen, hyvänsuopa, avomielen miehen ilman vaatimuksia, eikä se pistä toista silmään.

— Mitäs te sitten teette?

— Mitäkö? Heti kun minä olen sinne tullut, niin me istahdamme toinen-toistamme vastapäätä divaaneille, jalat sohvalla. Hän polttelee piippuaan...

— No, ja sinä?

— Minä myös polttelen ... ja kuuntelen, kuinka kanarialintuset visertelevät... Sitten kantaa Martta samovaarin sisään.

— Hm, kaunistu seura: Tarantjev ja Ivan Gerasimovitsh! — virkkoi Stolz pudistaen hartioitaan. — No, pane päällesi sukkelammin, — kiirehti hän ja kääntyen Sakariiakseen lisäsi: — Kun se Tarantjev tulee, niin sano hänelle ettemme syö päivällistä kotona ja että Ilja Iljitsh ei koko kesänä tule syömään päivällistä kotonaan, mutta että syksy puoleen tulee hänellä olemaan paljon töitä ja asioita, ja että on mahdoton häntä tavata.

— Kyllä minä sanon, sanon kaikki, en unhoita mitään, — vastasi Sakariias: — vaan kuinkas käskette tehdä päivällisen suhteen?

— Syö itse suuhusi jonkun kanssa omiksi hyväksesi.

— Ymmärrän herra.

Noin kymmenen minuutin kuluttua tuli Stolz ulos vierashuoneesta siistiksi puettuna, ajeltuna ja harjattuna, mutta Oblomov se yhä istui melankoolisena sänkynsä laidalla hitaasti pinnistäen paitansa rintamusta, turhaan koettaen saada nappia sattumaan läpeen. Hänen edessään, toinen polvi koukistuksissa, kyykötöi Sakariias pidellen kiillottamatonta kenkää ikäänkuin jotakin ruoka-astiaa käsissään, valmistuen sitä vetämään jalkaan sekä odotellen, milloin herra lopettaa pinnistämistä rintaansa.

— Etkö sinä vieläkään ole saanut niitä kenkiä jalkaasi? huudahti Stolz kummastuksissaan. — No, Ilja, sukkelammin, sukkelammin, joudu!

— Mutta mihin? Mitä varten? ähkyi Oblomov, tuskistuneena. — Mitä minä en jo ennestään olisi nähnyt siellä. Minä olen niin vieraantunutkin kaikesta, ei haluta...

— Joudu, joudu! — kiirehti Stolz.

4.

Vaikka jo oli myöhäistä, ehtivät he kuitenkin ajella asioilla, kaupungilla, sitten tempasi Stolz mukaansa erään kultateollisuuden-harjoittajan päivällistä syömään, sitten ajoivat he kolmessa miehin viimemainitun luo huvilaan teetä juomaan, tapasivat siellä suuren seuran, ja näin tupsahti Oblomov täydellisestä yksinäisyydestään yht'äkkiä keskelle ihmisjoukkoa. Vasta myöhään yöllä palasivat he kotiin.

Seuraavana ja sitä seuraavana päivänä olivat he samoin liikkeellä, ja niin koko viikko livahti huomaamatta loppuun. Oblomov tosin vastusteli, valitteli ja riiteli vastaan, mutta oli kuitenkin mielissään ja seurasi ystävänsä joka paikkaan mukana.

Varsinkin kerran, kun he taas myöhään palasivat kotiin, nousi Oblomov kovasti tätä vieraissa käyntiä vastaan:

— Päivät pääksyttäin, — murisi hän, kiskoen niskaansa yönuttuaan: — täytyy tässä käydä koppasta kenkäjalassa: varpaitani kovin syyhy. Ei minua miellytä tämä teidän pietarilainen elämäne! pitkitti hän heittäytyen seljälleen sohvalle.

— Minkäslainen elämä sinua sitten miellyttää? kysäsi Stolz.

— Toisellainen kuin tämä.

— Mikä sinua ei varsinaisesti täällä miellytä?

— Kaikki tyyni: tämä ikuinen kilpajuoksu, ikuinen viheliäisten rakkausseikkain leikki ja varsinkin ahnaus, toinen-toisensa sorto, panettelut, juorupuheet, nenännäppäykset, tämä toinen-toisensa tarkastelu päästä jalkoihin; kun rupeat kuuntelemaan, mistä on puhe, niin ihan päätäsi pyörryttää, menet sekaisin. Ensi katsahdukselta näyttävät ihmiset niin älykkäiltä ja arvokkailta, mutta ei niiden suusta kuule muuta kuin että: "Tälle on annettu sitä ja sitä, tuo on saanut prenikan". "Todellako, mistä hyvästä?" huutaa siihen toinen. "Tämä on eilen pelissä hävinnyt klubilla, tuo taas on siepannut kolmesataatuhatta!" Hyi, se on ikävää, ikävää, ikävää! ... Missä siinä on se oikea ihminen? Missä siinä näkyy hänen eheydensä? Mihinkä hän on piiloutunut ja mitenkä noin alentunutkin kaikenlaisiin pikku-asioihin?

— Täytyyhän mailman ja seuraelämän aina jotakin toimittaa, keskeytti Stolz: — jokaisella on omat harrastuksensa. Ja sitä vartenhan elämä...

— Mailma ja seuraelämä? Sinä varmaankin, tahallasi, kuule Andrei, viet minut tuohon mailmaan ja seuraelämään karkoittaaksesi minulta viimeisenkin halun siellä oleskella. Vai elämä: kauniskin elämä! Mitä minä sieltä löydän? Mitä se minun järkeäni ja sydäntäni liikuttaa? Etsi itse, jos löydät, missä se keskus on, jonka ympäri kaikki tämä pyörii: ei sitä ole, ei ole mitään syvempää, joka kuuluisi elämään. Ne ovat kaikki kuolleita, nukkuvia ihmisiä, vielä pahempia kuin minä, nämät mailman ja seuraelämän jäsenet. Mikä heitä elämässä johdattaa? Eiväthän he makaa, vaan hyöriivät joka päivä kuin kärpäset edestakaisin, mutta mitä siitä sittenkään on hyötyä? Astut heidän saliinsa ja nautit siitä näystä, kuinka sopusointuisesti vieraat ovat asetetut eri paikkoihin, kuinka rauhallisina ja syvämietteisinä siellä istutaan — korttien ääressä. Mainio elämäntehtävä, sanon minä. Erinomainen esimerkki eloa etsivälle hengelle! Eivätkö nämät sitten ole kuolleita? Eivätkö nämät ole niitä, jotka nukkuvat koko elämänsä istuallaan? Missä suhteessa minä muka olen heitä syyllisempi, kun makaa siivosti kotonani

saastuttamatta aivojani pata-ässillä ja pamppukorteilla?

— Kaikki tuo on sitä vanhaa virttä, jota on veisattu tuhansia kertoja, huomautti Stolz. — Eikö sinulla ole mitään uudempaa?

— No, meidän kultainen nuorisomme — mitä se sitten toimittaa? Eikös sekin nuku kävellessään ja ajellessaan pitkin Nevskiä tai tanssiessaan? Joka päivä on samallaista tyhjää korttien sekoitusta ja sekamelskaa. Mutta katso, millä ylpeydellä, tuntemattomalla arvokkaisuudella ja sysäävällä silmäyksellä he katsovat, kuka ei ole niin puettu kuin he, kenellä ei ole heidän nimiään tai sukumainettaan. Ja luulottelevat, ne raukat, olevansa vielä muka ylempänä kaikkea muuta kansaa: "me sitä tässä muka palvelemme semmoisissa virastoissa, missä kukaan muu ei palvele; me istumme ensi rivin nojatuoleissa teatterissa, meitä ainoastaan kutsutaan tanssiaisiin ruhtinas N:n luo, jonne ei muita päästetä!"... Ja kuitenkin he keskuudessaan törmäilevät yhteen, juovat ja tappelevat kuin villisiat! Tokko nämät siis ovat eläviä, nukkumattomia ihmisiä? Eikä yksistään nuoriso: — katso myös aikuisia. Ne keräytyvät joukkoihin, syöttävät toinen-toisiansa, mutta ilman hyväsydämmisyyttä, ilman suopeutta, ilman keskinäistä myötätuntoisuutta. Kokoontuvat päivällisilleen ja illallisilleen kuin johonkin virkapaikkaan, ilman iloa, kylminä, kerskataksensa keittäjästään tai salongistaan ja sitten seljäntakana pilkataksensa ja potkiaksensa toinen-toistansa. Toissa päivänä ennen päivällistä en tiennyt mihin katsoa, vaikka pöydän alle olisin halunnut ryömiä, kun alkoi poissa-olevien maineen arvosteleminen: "Se on tyhmä, tuo on halpa, toinen on varas, kolmas koomillinen" — oikein jänisjahtia! Ja näitä puhuessaan katsovat he toinen-toistaan sellaisilla silmillä että: "menehän tuonne oven taa, niin saat sinäkin kunniasi kuulla!" ... Miksikä he seurustelevatkin toinen-toistensa kanssa, koska he kerran ovat tuommoisia? Miksikä niin lujasti puristavat toinen-toistensa käsiä? Ei vilpitöntä naurua — ei välähdystäkään todellisesta myötätunteesta! Kopeilevat muka ylhäisellä arvollansa ja komeilla nimillänsä. "Minulla oli sellainen ja sellainen ystävä, minäpä kävin sellaisen ja sellaisen luona." Mitäs elämää se on? En minä sitä tahdo. Mitäs minä siellä opin, mitä hyvää minä sieltä imen itseeni?

— Tiedätkös mitä, Ilja? — sanoi Stolz. — Sinä filosofoit aivankuin joku muinaisajan mies: noin aina vanhoissa kirjoissa kirjoitettiin. Mutta onhan tuo sekin hyvä että edes filosofoit, niin et jouda nukkumaan. No, mitä vielä? Jatka!

— Mitäpäsi siitä jatkaa? Katso itse: ei kellään täällä ole pirteitä, terveitä kasvoja.

— Se johtuu ilmanalasta, — keskeytti Stolz. — Sinulla itselläsikin ovat ryppyiset kasvot, vaikka et ulkona juokse, vaan aina makaat.

— Eikä kellään ole kirkasta, rauhallista katsetta, pitkitti Oblomov: — kaikki tartuttavat toinen-toisiansa jotakin rasittavaa huolta ja tuskaa ikäänkuin jotakin sairaloisesti etsisivät. Ja kunpa se sitten olisi totuuden, oman ja toisten hyvän tähden, vaan eikö mitä: he kalpenevat kateudesta toveriensa edistymisen tähden! Muutamalla on tällainen huoli: huomenna on mentävä oikeuspaikkaan, asiaa venytetään jo viidettä vuotta ja vastapuolue voi päästä voitolle, ja viisi vuotta kantaa hän päässänsä yhtä ainoata ajatusta, yhtä ainoata toivomusta: paiskata toinen kumoon ja hänen kukistumisellaan rakentaa oman hyvinvointinsa. Viisi vuotta kulutetaan juoksemiseen, istuskelemiseen ja ähkymiseen vastaanottohuoneessa — siinä elämän ihanne ja tarkoituksiperä! Toista kiusaa se että riitajuttujen tautta täytyy joka päivä käydä virastossa istumassa kello viiteen, mutta toinen taas huokailee raskaasti sitä, ettei hänelle ole suotu moista armoa...

— Sinä olet filosoofi, kuule Ilja! sanoi Stolz, — Kaikki tekevät työtä ja puuhaavat, sinä yksin et mitään tarvitse!

— Niin, tuokin keltainen herrasmies, jolla oli silmälasit päässänsä, — jatkoi Oblomov: — ahdisti minua kysymyksellään että: olinko minä lukenut jonkun lähettilään puhetta, ja pahasti murjotti silmillään minuun, kun vastasin ettei minulla ole tapana lukea sanomalehtiä. Ja hän alkoi puhua Ludvig Filipistä, ikäänkuin tämä olisi ollut hänen oma isänsä. Sitten rupesi hän kärkkymään, mitä minä siitä arvelen että miksikähän se Ranskan lähettiläs on matkustanut pois sieltä Roomasta? No, on sekin elämää: koko ikänsä joka päivä ladata ja jännittää itseänsä kaiken mailman uutisilla, huutaa viikkokausia niin että kurkku kuivuu! Eilen esimerkiksi on Muhamed-Ali lähettänyt laivan Konstantinopoliin ja tämäkös nyt särkemään päätänsä kysymyksellä että: miksi? Mitähän se merkitsee? Seuraavana päivänä on Don-Carlokselle sattunut joku tappio — ja tämäkös on kauheassa hädässä. Tuolla kaivetaan kanavaa, tuolla on joukko sotaväkeä lähetetty Itään: — hyvät herrat, sota on syttynyt! ei ole johtajaa! huutaa tämä ja laukkaa kuin hullu aivankuin vihollinen olisi hänen itsensä niskaan ryntäämässä. Noin he neuvottelevat ja pohtivat asioita ristiin rastiin, mutta heistä itsestään on se kuitenkin ikävää — ei se heitä syvemmin kiinnitä, noiden huutojen läpi tuntuu sikeä uni, josta ei mikään herätä. Nuo pyrinnot ovat heille syrjäseikkoja; he eivät kulje omat lakit päässänsä. Heillä ei ole omaa pyrintöä, he ovat heittäytyneet kaikille suunnille yhtäaikaan, kohdistumatta mihinkään erikseen. Ja tämän kaikkea-hapuilevaisuuden alla piilee suuri tyhjiys, myötätunteen puute kaikkea kohtaan. Mutta valitappa vaatimaton, vaivaloinen polku ja kulkeappa sitä, puhkaista itsellensä syvä ura — se on muka ikävää, sitä ei mailma huomaa,

siinä ei kaiken pintapuolinen tietäminen mitään auta, eikä ole kenenkään silmiin hiekkaa viskata...

— No, me kaksi sitä vastoin emme ole noin hajonneet kaikille suunnille, Ilja? Missäs on se meidän vaatimaton, vaivaloinen polkumme? — kysyi Stolz.

Oblomov vaikenä äkisti.

— Annas kunhan ensin lopetan ... suunnitelmani ... — änkytti hän. — No, jääkööt Jumalan nimeen! lisäsi hän sitten harmissaan. — En minä heitä ahdistakaan enkä mitään heiltä kerjää; minä vain en näe normaali-elämää tässä kaikessa. Ei, se ei ole elämää, vaan elämän oikean muodon ja sen ihanteen silpomista, jonka luonto on määrännyt ihmisen tarkoitukseksi...

— Minkälainen on sitten tämä ihanne ja elämän oikea muoto?

Oblomov ei vastannut.

— No, sano minulle, millaisen elämän sinä itsellesi olet suunnitellut? jatkoi kysymistään Stolz.

— Kyllä se minulla jo on suunniteltuna.

— Älähän? Ole niin hyvä ja kerro, kuinka?

— Kuinkako? — äänteli Oblomov vääntäytyen seljälleen ja tuijottaen kattoon. — Niin kuinkako? Minä tietysti matkustaisin pois täältä ... maakylääni.

— Mutta mikä estää?

— Uudistussuunnitelma ei ole vielä valmis. Ja sitten minä en matkustaisikaan yksin, vaan vaimoni kanssa...

— Ahaa! Vai sillä tavoin! No, suokoon Jumala! Mitäs sinä odotat? Kolmen-neljän vuoden perästä ei kukaan sinusta enää huoli...

— Minkäs sille kohtalolleen tekee! huokasi Oblomov. — Minun taloudellinen asemani ei salli...

— No mutta Oblomofkan maatila? Kolmesataa sielua!

— Jopas nyt sitten! Milläs siinä elää vaimonsa kanssa?

— Milläkö kahden elää?

— Mutta kun tulee lapsia?

— Lapset sinä kasvatat ja itsekin ne hoitavat itsensä, kun vain ymmärrät taivuttaa heitä niin että...

— Ei kelpaa, mitäs aatellisista tekemään käsityöläisiä! keskeytti Oblomov kuivasti. — Ja paitsi lapsia, missäpä saa olla kahden? Se on vain puhetta tuo että vaimonsa kanssa kahden, mutta todellisuudessa on se niin että heti, kun on päässyt naimisiin, sinne luoksesi kotiin matelee joukottain kaikellaista akkaväkeä. Katsahda vain johonkin mieleiseesi perheeseen: sukulaisia, tätejä, taloudenhoitajattaria, ja jos ei ne siellä kaikki asukkaan, niin käyvät ainakin joka päivä kahvia juomassa ja päivällistä syömässä... Miten kummassa sitä kolmensadan sielun tuloilla elättää semmoisen ämmäkodin?

— No, hyvä; mutta jos sinulle lisäksi vielä lahjoitettaisiin kolmesataa-tuhatta ruplaa, niin mitäs tekisit? tiedusteli Stolz suuresti uteliaana.

— Heti paikalla panisin pankkiin, — sanoi Oblomov: — ja eläisin koroilla.

— Sieltä maksetaan pienet prosentit; vaan mikset panisi johonkin yhtiöön, esimerkiksi vaikka meidän yhtiöömme?

— Ei, Andrei, minua et petkuta!

— Kuinka? Etkö luottaisi minuunkaan?

— En millään mokomin. En suinkaan sentähden että se olet sinä, vaan saattaisihan sattua kaikellaista: räjähtäisi vielä rikki koko yhtiö ja minä en saisi ropoakaan. Vaan voikos pankki räjähtää?

— No, hyvä; mitäs sitten rupeaisit toimittelemaan?

— Minä ajaisin uuteen, rauhallisesti rakennettuun talooni... Siinä ympäristöllä eleleisi hyviä naapureita, esimerkiksi sinä... Vaan ei, sinähän et istu koskaan yhdellä paikalla...

— Istuisitko sinä sitten aina? Etkö mihinkään liikkuisi?

— En ikinä!

— Miksikäs sitten puuhataan ja rakennetaan rautateitä ja höyrylaivoja kaikkialla, jos kerran elämän ihanne on istua paikallaan? Kuules Ilja, mitä jos tekisimme yhdessä anomuksen että työt pysäytettäisiin, että me sitä tässä emme lähde minnekkään.

— Kyllä niitä on muita liikkujoita tarpeeksi! Kuinka paljon onkaan pehtoreita, puotipalvelijoita, kauppiaita, virkamiehiä, joutilaita matkustavaisia, jotka eivät tarvitse nukkuma-nurkkaa? Matkustakoot ne miten ikinä mielensä tekee!

— Mikäs sinä sitten olet?

Oblomov ei vastannut mitään.

— Mihinkä yhteiskunnan luokkaan sinä itsesi luet?

— Kysy Sakariakselta — mutisi Oblomov.

Stolz täytti täsmälleen Oblomovin toivomuksen.

— Sakariias! huusi hän. Sakariias astui sisään silmät unisina.

— Kuka se tuo on, joka tuossa makaa? kysyi Stolz häneltä.

Sakariias heräsi yht'äkkiä pöpperöstään ja silmäsi syrjästä epäluuloisesti Stolzia, sitten Oblomovia.

— Kukako? Ettekö sitten näe?

— En näe — sanoi Stolz.

— Mitä ihmettä? — Sehän on herra, Ilja Iljitsh.

Ja hän nauraa hytkähti.

— Hyvä on, saat mennä...

— "Herra"! toisteli Stolz ja oli katketa nauruunsa.

— No, tietysti gentlemanni — oikaisi Oblomov harmistuksissaan.

— Ei, ei, sinä olet — herra! jatkoi Stolz nauraen.

— Mikä sitten on eroitus? virkkoi Oblomov. — Gentlemanni on samallinen herra.

— Gentlemanni on sellainen herra — määritteli Stolz: — joka itse vetää sukat jalkaansa ja itse myös kenkensä riisuu.

— Niin, mitäs englantilainen, nehän ne kyllä itse ... sentähden ettei heillä ole juuri paljon palvelijoita, mutta venäläinen...

— Jatka nyt vain minulle kuvaustasi elämäsi ihanteesta... No, hyviä ystäviä on siis ympärilläsi; mitäs muuta? Kuinka sinä viettäisit päiväsi?

— No näes, aamulla minä nousisin ylös, alotti Oblomov, pistäen kädet niskansa alle ja hänen kasvoilleen lehahti, rauhan ilme: hän oli ajatuksissaan jo maatilallaan. — Ilma on erinomaisen ihana, taivas on siintävän-sininen, ei yhtä ainoata pilveä näy, puheli hän: — toinen talon sivuista on minun suunnitelmani mukaan käännetty itää kohti, päin puutarhaa ja vainioita, ja siinä on minulla oma balkongi, toinen sivu on päin kylää. Odotellessani vaimoni heräämistä pukisin minä päälleni shlaafrokin ja menisin pikkusen puutarhaan hengittämään keuhkoihini aamuhöyryjä. Siellä minä tapaisin jo puutarhurin, jonka kanssa me yhdessä kasteleisimme kukkasia, typisteleisimme marjapensaita ja hedelmäpuita. Minä solmin kukkakimpun vaimoani varten... Sitten menen minä kylpyammeeseen tai jokirantaan uimaan; kun palaan takaisin — ovat balkongin ovet jo avatut ja vaimoni istuu hienossa kesäpuserossaan ja niin kevyt kesähattu hiuksillaan että se lentää päästä, jos hiemankin tuulahtaa... Hän on minua jo odottanut. "Tee on valmis" kuiskahtaa hän vastaan. Mikä suloinen suudelma! Mitä maukasta teetä! Mikä rauhallinen nojatuoli! Istahdan liki pöytää, sen päällä on vastapaistettuja korppuja, tuoretta kermaa, nuorta voita...

— Ja sitten?

— Sitten ... puettuani ylleni väljän sortuutin tai jonkunlaisen kurtikka-puseron, kietaisen minä käteni rakkaan vaimoni vartalon ympäri, ja me painumme hänen kanssansa syvään, loppumattomaan pimeänvarjoisaan lehtokäytävään... Me käyskentelemme hiljalleen mieltiväisinä, valjeten, taikka ajattelemme me ääneen, haaveilemme laskien onnemme hetket niinkuin valtimon lyönnit; kuuntelemme kuinka sydän milloin tykyttää riemusta, milloin ikäänkuin jähmettyy; me etsimme luonnossa myötätunnetta ... ja huomaamatta tulemme me ulos joelle, vainiolle... Joen kalvo värähtelee hyvin hiljaa, tähkäpäät aaltoilevat vienon tuulosen virissä, on helle ... me istahdamme venheeseen, vaimoni meloskelee, hennosti liikutellen airoansa...

— Sinähän olet runoilija, Ilja! — keskeytti Stolz.

— Niin, elävän elämän runoilija, sentähden että elämä on runoutta. Mutta ihmiset sen pilaavat! ... Sitten voimme pistäytyä oransheriaa katsomaan, — jatkoi Oblomov, juopuen itse yhä enemmän kuvailemansa onnen ihanteesta.

Hän kehitti ja otti mielikuvituksestaan sinne ammoon valmiiksi piirrettyjä kuvia, ja puheli sentähden innostuksella ja pysähtymättä.

— Katsomaan persikoita ja viinimarjoja — jatkoi hän: — määräämään mitä on otettava päivällispöytään, sitten palataan sisään, syödään keveä aamiaisateria sekä jäädään odottamaan vieraita... Vaan sinne on sillä aikaa tuotu milloin kirjelippu vaimolleni, jota lippua seuraa joku kirja tai nuottivihko, milloin ovat jostakin lähettäneet lahjaksi ananaasia, tai on itsellämme kasvilavassa kypsynyt ihmeen iso arbuusi — se lähetetään hyvälle ystävälle aamiaistervehdykseksi ja mennään itse sinne perästä... Mutta sillä aikaa kuuluu hauskaa kihinää keittiöstä: siellä kokki hääräilee lumivalkeisessa esiliinassaan, patalakki päässään, nostaa yhden kastrullin hyllylle, ottaa alas toisen, hämmenteleä lieden ääressä, alkaa sitten alustaa vehnäaikinaa, läiskäyttää vettä ulos ... veitset kalisevat niin hauskesti ... paloitellaan vihanneksia ... tuolla sotketaan jäähytelöä... Ennen päivällistä on niin suloista kurkistaa sinne keittiöön, kohottaa kastrullin kantta, haistella, katsella, kuinka piirakaiset kääriytyvät kokoon ja kuinka kerma ja voi käristyy... Sitten hiukan seljälleen leposohvalle, vaimoni lukee ääneen jotakin uutta; me pysähdymme vähän väittelemään... Mutta samalla tulee vieraita, esimerkiksi sinä vaimoinesi...

— Pah, vai naitat sinä minutkin?

— Tietysti! Lisäksi tulee sinne vielä pari kolme muutakin hyvää ystävää, aina samat henkilöt. Me jatkamme edellisenä päivänä keskenjäänyttä keskustelua, laskettelemme viatonta pilaa, tai syntyy kaunopuhelias äänettömyys, tuollainen syvä mietteisiin vaipumus — mutta ei minkään viran menettämisen tähden, ei minkään senaatin-asian johdosta, vaan tyydytetyjen toivomusten yltäkyläisyydestä, tuollainen nautinnon pyhä hiljaisuus... Et tarvitse kuulla tuollaista pisteliästä pilkkapuhujaa, joka vaahto huulillaan kertoo pahaa poissaolevasta etkä aavista hänen itseesikin heitetyssä silmäyksessä samaa uhkaa, niin kohta kun olet mennyt ulos ovesta. Ketä et rakasta, kuka ei ole hyvä, kenen kanssa et kastaisi leipääsi samaan suolakuppiin! Näiden keskustelijain silmissä näet sinä myötätunteen loistavan, pilanteko on vilpittöä, naurussa ei ole ilkeyttä... Kaikki lähtee hyvästä sielusta. Se, mikä näkyy silmissä ja kuuluu sanoissa, se on sydämmessäkin. Päivällisen jälkeen juodaan mokkaavia, terassilla poltellaan havanasikaareja...

— Sinä kuvaat minulle sitä ijankaikkista samaa, mitä oli isillä ja esi-isillä.

— Ei se ole sitä, — äänteli Oblomov miltei loukkautuneena; — se on ollut toisellaista? Luuletko että minun vaimoni istuisi syltten ja sienien ääressä? Luuletko että hän laskisi pasmalankoja ja valikoisi kylänakkain palttinakankaita. Luuletko että hän antaisi korvapuusteja piikatyöille? Olethan tässä kuullut jo että on puhe nuoteista, pianosta, kirjoista, sirotekoisista huonekaluista?

— No, ja sinä itse?

— Minä itse en myöskään lukisi menneenvuotisia sanomalehtiä enkä ajeleisi vanhanaikuisissa kömpelöissä vaunuissa, en söisi makaroonilientä hanhen kanssa, vaan opettaisin kokkini englantilaisessa klubissa taikka lähettilään luona.

— No, ja sitten?

— Sitten, kun helle hiukan herkeää, lähetettäisiin kärryillä viemään samovaari ja jälkiruuat kauniiseen koivupuistoon taikka myös pellon pientareelle, niitetylle nurmelle, jonne heinäruokojen väliin levitettäisiin viltejä ja niin istutettaisiin suloisesti nautiskellen kaikenlaista hyvää. Talonpojat palaavat vainiolta viikatteet hartioilla, tuolla vierii heinäkuorma peittäen allensa koko vankkurin ja hevosen: korkealta heinäin sisästä pistää esiin talonpoikainen kukitettu lakki ja lapsen pää; tuolla vaeltaa parvi avojalkaisia talonpoikaisnaisia, sirpit käsissään ja laulaa heläyttelevät... Yht'äkkiä huomaavat he herrasväen, vaikenevat ja kumartavat syvään. Yksi heistä, jolla on ruskeaksi päivettynyt kaula, paljaat

kyynäspäät, arasti alasludot veitikkamaiset silmät, on vastustavinaan vain näön vuoksi herransa hyväilyä, mutta on itse niin sanomattoman onnellinen ... tss! Jumala varjelkoon ettei vaimoni vain saisi nähdä!

Sekä itse Oblomov että Stolz nauroivat ihan katketakseen tälle.

— Vainiolla rupeaa tuntumaan kostealta, — lopetti Oblomov: — ja hämärä alkaa, usva hiipii kuin ulappa meri yli ruispellon, hevoset väristävät kupeitaan ja tömistävät kavierillaan maata: aika on lähteä kotiin. Kotona ovat jo tulet syttyneet loistamaan, keittiössä kalisee viisi paria veitsiä ja kahveleita, paistinpannussa sihisee sieniä ja kyljyksiä, lautaselle kaadetaan marjahilloa ... salista kuuluu pianonsoittoa... *Casta diva!* — *Casta diva:* ... — alkoi Oblomov laulaa lelluttaa. — En voi välinpitämättömyydellä muistella *casta divaa*, — sanoi hän hyräilyään alkua tuohon pieneen ooppera-ariaan: — kuinka hän itkee sydämensä ilmi, tuo nainen! Mikä suru sisältyykään noissa säveleissä... Eikä kukaan hänen ympäristössään mitään ymmärrä ... hän on yksin... Salaisuus ahdistaa häntä: hän uskoo sen illan kuulle...

— Sinä pidät tästä aariasta? Se ilahduttaa minua suuresti: Olga Iljitskaja osaa sen laulaa niin ihanasti. Minä teen sinut tutuksi hänen kanssansa — kas hänellä on laulunääntä. Ja mikä lumoava lapsi hän itsekkin on! Minä ehkä liian intohimoisesti ylistän sitä tyttöä: minä olen hänen suhteensa hieman herkkä... Mutta, älä häiriidy älä häiriidy hyvä ystävä, — lisäsi Stolz: — kerro edelleen.

— No, pitkitti Oblomov: — mitä vielä? ... Siinähan onkin kaikki... Vieraat hajaantuvat sivurakennuksiin, pitkin parvekkeita, mutta seuraavana päivänä tekevät kaikki mitä kukin haluaa, mikä ongiskelee rannassa ahvenia, mikä kuljeksii metsässä pyssy olalla, mikä vain muuten itsekseen istuskelee...

— Itsekseen, eikö mitään käsissään? — kysyi Stolz.

— Mitä sinulle sitten pitäisi olla? No, olkoon esimerkiksi nenäliina. Mitä, eikös sinun sitten tekisi mielesi näinäkään elellä? — kysyi Oblomov. — Häh? Eikö tämä ole elämää?

— Ja kaiken ikänsä sillä tavallako? kysyi Stolz.

— Aina harmaapäiseksi asti, aina hautaan saakka. Se on elämä se!

— Ei, se ei ole elämä!

— Ettäkö se ei olisi elämä? Mitä siinä puuttuu? Ajatteles ettet silloin tarvitseisi nähdä yksikään kalpeita, kärsimysten uurtamia kasvoja, et mitään huolta, et tarvitseisi kuulla yhtään kysymystä senaatista, pankista, osakkeista, lausunnoista, ministerien vastaanotoista, viroista, ruokarahojen lisäyksestä ... Vaan kaikki keskustelut lähtisivät sielun pohjasta. Et koskaan tarvitseisi muuttaa pois asunnostasi — jo yksin tämän vuoksi se kannattaisi. Ettäkö tämä siis ei ole elämää?

— Ei se ole elämä! — uudisti Stolz jyrkästi.

— Mitäs se sitten sinusta on?

— Se on... (Stolz mietti keksiäksensä miten nimittää tällaista elämää). Se on jonkunlaista ... oblomovilaisuutta, — sanoi hän vihdoin.

— Ob-lo-movilaisuutta! — jätkytti Ilja Iljitsh, ihmetellen tätä kummallista sanaa ja päästäen sen suustaan tavu tavulta: — Ob-loo-mo-vi-laisuutta!

Ja hän tirkisti omituisen tiukasti Stolzin silmiin.

— Mikäs sitten sinun mielestäsi on elämän ihanne? Miksei oblomovilaisuus kelpaa? — kysyi hän kuivasti ja arasti. — Eivätkö kaikki tavoittele samaa, mitä minäkin haaveksin? No voi sinuas! — lisäsi hän rohkeammin. — Eikös kaikki teidän juoksunne ja kiihkonne, teidän sotanne, kauppanne ja politiikkanne pyri ja tähtää tähän rauhan valkamaan, tähän yhteen ainoaan kadotetun paratiisin ihanteeseen?

— Sinun unelmaisi ihannekin on sinulla aito-oblomovilainen! virkkoi Stolz.

— Kaikkihan etsivät levähdystä ja rauhaa, — puolusteli hen Oblomov.

— Eivät kaikki, et sinä toki itsekään kymmenen vuotta takaperin sitä etsinyt elämässä.

— Mitäs muuta sitten olisin etsinyt? — tiedusteli Oblomov neuvottomana vaipuen menneisyyttä muistelemaan.

— Muistele ja mieti itse. Missä sinun kirjasi ja käännöksesi ovat?

— Sakariias on ne jonnekin pois korjannut, — vastasi Oblomov: — ne viruvat tuolla jossakin nurkassa.

— Nurkassa! — sanoi Stolz nuhtelevasti. — Siinä nurkassa viruvat myös sinun silloiset aatteesi "palvella isänmaata, niin kauvan kun voimat kestävät, siitä syystä että Venäjä tarvitsee käsiä ja päitä rakentaaksensa iätipulppuavia lähteitä (sinun sanojasi nämät); tehdä työtä, sitten sitä suloisemmin levähtääksensä, ja levähtää — se merkitsee: elää toista elämän kaunista puolta varten, taiteilijain ja ruonoilijain elämää". Kaikkiko nämät aikomukset on myös Sakariias korjannut nurkkaan? Muistatko, sinä tahtoiti kirjoista päästyäsi matkustella ympäri vieraita maita oppiaksesi sitä paremmin tuntemaan ja rakastamaan omia seutujasi? "Koko elämä on aatetta ja työtä" teroitit sinä silloin mieleesi: "jos kohtakin tuloksiltaan tuntematonta, tummaa työtä, vaan kuoltava on kerran siinä itsetuntemuksessa että on tehnyt tehtävänsä". — No? missä nurkassa tämä sinulla viruu?

— Hm ... niin ... — sopersi Oblomov rauhattomasti seuraten jokaista Stolzin sanaa: — muistan olleeni ikäänkuin ... tuollainen... Kuinkas tuota olikaan, — rupesi hän yht'äkkiä muistelemaan: — mehän aijoimme, kuule Andrei, alussa yhdessä matkustaa pitkin ja poikki koko Euroopan, kulkea jalkaisin halki Shweitsin, kiivetä Vesuviukselle, laskeutua alas Herkulanumiin. Pähkähulluja me silloin melkein olimme! no, oli nekin tyhmyyksiä!...

— Tyhmyyksiä? kertasi Stolz. moittivasti. — Etkös se sinä ollut, joka kerran katsellessasi Rafaelin madonniin jäljennöksiä, "Corregiolaisia öitä" ja "Belvederiläistä Apollonia" kynnensilmän puhkesit puhelemaan että: "Hyvä Jumala sentään! Enköhän koskaan elämässäni saa nähdä alkuperäisiä maalauksia ja mykistyä pyhästä kauhusta seisoessani Michel-Angelon tai Titianin taideluomien edessä ja tallatessani jaloillani Rooman maata? Ja täytyykö minun viettää koko ikäni katsellessa näitä myrtejä, sypressejä ja pomeransseja kasvihuoneissa näkemättä niiden oikeata kotimaata? Olla hengittämättä Italian ilmaa ja jäädä juopumatta sen sinervästä taivaasta? Ja kuinka runsaasti loistavia ilotulituksia päästitkään sinä silloin päästäsi! — Olivatko ne tyhmyyksiä?"

— Niin, niin, kyllä muistan! — äänteli Oblomov vaipuen syviin menneisyyden muisteluihin. — Sinä puristit vielä minun kättäni ja sanoit: "tehkäämme lupaus olla kuolematta ennen kuin olemme nähneet jotakin näistä".

— Muistan senkin, — pitkitti Stolz: kun sinä kerran toit minulle käännöksen Sue'sta, pyhittäen sen minun syntymäpäiväkseni; se käännös on vieläkin minulla eheänä tallella. Ja kuinka sinä kinastelit matematiikan-opettajan kanssa tahtoen välttämättä udella, mitä hyötyä sinulle oli tietää kaikellaiset ympyrät ja neliöt ja heitit puolivälissä kaikki kesken etkä päässyt päähän? Sinä aloit opiskella englanninkieltä ... etkä viitsinyt jatkaa loppuun! Mutta kun minä tein sinulle suunnitelman ulkomaamatkasta ja kutsuin sinua mukaani katsahtamaan saksalaisia yliopistoja, niin sinä hypähdit kaulaani, syleilit ja käteen tarttuen annoit juhmallisen lupauksen: "minä olen sinun, Andrei, minä seuraan sinua kaikkialle!" — ne ovat kaikki sinun omia sanojasi. Sinä olit aina hiukan näyttelijä. Mitenkäs on käynyt, Ilja? Kaksi kertaa olen minä meidän viisautemme jälkeen yksikseni siivosti istuskellut ylioppilasten penkeillä Bonnissa, Jenassa, Erlangenissa, ja olen oppinut tuntemaan Euroopan aivankuin oman maatilani. Vaan otaksukaamme että matkustus on ylellisyyttä eivätkähän kaikki ole tilaisuudessa eivätkä velvolliset käyttämään hyödykseen tätä keinoa. Mutta Venäjä? Minä olen nähnyt Venäjänmaan pitkin ja poikki. Minä tahdon nähdä vaivaa...

— Kerran kyllä lakkaat näkemästä vaivaa, — huomautti Oblomov.

— En koskaan lakkaa. Minkätähden?

— Kun saat pääomasi kasvamaan kaksinkertaiseksi, sanoi Oblomov.

— Vaikka saisin sen nelikertaiseksi, en sittenkään lakkaa.

— Minkäs vuoksi sinä sitten — puheli Oblomov: — noin riehut, jos ei sinun päämaalisi olisi päästä kerran kokonaan huolettomaksi ja vetäytyä sitten johonkin rauhan soppeen uinailemaan?...

— Tuo on sitä maalais-oblomovilaisuutta! — virkkoi Stolz.

— Taikka saavuttaa toimellasi erityisen merkityksen ja yhteiskunnallisen aseman sekä sitten kunnianarvoisessa toimeittomuudessa nautiskella hyvin ansaittua lepoa...

— Tuo taas on sitä pietarilaista oblomovilaisuutta! — tuomitsi Stolz.

— Mutta milloinkas sitten ehtii elää? — huudahti Oblomov harmistuneena Stolzin huomautuksista. —

Minkä tähden pitäisi kiusata itseään koko elämänsä ajan?

— Itse työn tähden, ei minkään muun tähden. Työ — se on elämän muoto, sisällys, elinaine ja tarkoitus, ainakin minun elämäni. Katso, sinä olet karkoittanut työn elämästäsi: mutta minkänäköiseksi se on tullut? Minä koetan kohottaa sinua ehkä viimeistä kertaa. Jos sinä tämänkin jälkeen tulet mököttämään noiden Tarantjevien ja Aleksejevien seurassa, niin menet kokonaan pilalle, käyt vaivaksi omalle itsellesikin. Nyt, tai ei koskaan! — päätti hän.

Oblomov kuunteli katsellen häntä levottomasti pälyilevin silmin. Ystävä ikäänkuin asetti peilin hänen eteensä ja hän säikähti, kun tunsin siinä oman itsensä.

— Älä soimaa minua, Andrei, vaan paremminkin todella auta minua! — alkoi hän huoaten. — Minua itseänikin tuskastuttaa tämä tilani, ja jos sinä näkisit ja kuulisit minua niinkuin tänäkin yönä, kuinka minä kaivan omaa hautaani ja itken itseäni, niin ei nuhtelevia sanoja lähtisi sinun huuliltasi. Kaiken minä tiedän, kaiken minä ymmärrän, mutta ei ole minulla voimaa eikä tahtoa. Anna minulle sinun voimaasi ja älyäsi ja kuljeta minut minne tahdot. Sinun mukana minä kentiesi tulen, mutta yksinäni en paikaltani liikkahda. Totta sinä puhut: "nyt tai ei koskaan". Jos vielä menee vuosi näin — niin on jo myöhäistä.

— Sinäkö se olet, Ilja? huudahti Andrei. — Ja muistan minä sinut sellaisena solevana, eloisana poikana, jolloin joka päivä kävit Kudrinossa; siellä oli pikkuinen puutarha ... et kai ole unhoittanut kahta siskoa? Et kai ole unhoittanut Rouseauta, Schilleriä, Götheä ja Byronia, joiden teoksia kantelit työille luettaviksi ja lainasit heille Kothenin ja Genlisiin romaanit olit niin olevinasi tyttöjen edessä ja tahdoit hienostaa heidän makuunsa?...

Oblomov hypähti vuoteeltansa keskelle lattiaa.

— Että sinä todellakin vielä muistat, Andrei? Aivan niin. Minä haaveilin heidän kanssaan, kuiskuttelin tulevaisuuden toiveista, tein suunnitelmia, ilmitoin ajatuksia ja ... tunteita, kaikessa hiljaisuudessa sinulta, ettet suinkaan nauraisi minulle. Siellä se sitten kaikki kuolikin eikä milloinkaan enää uudistunut! Ja mihinkä onkin kaikki häipynyt — miksi se on sammunut? Pelastamattomasti... Eihän minulla ole ollut myrskyjä eikä sielun täristyksiä, enhän ole mitään kadottanut, ei mikään taakka ahdistu minun omaatuntoani: se on puhdas kuin lasiruutu; ei mikään isku ole surmannut itsenäistäni, ja kuitenkin, jumalatiesi mistä syystä, menee kaikki, kaikki rappioon!

Hän huokasi.

— Tiedätkös, Andrei, minun elämässäni ei koskaan ole syttynyt leimuamaan mitään pelastuksen tai hävityksen tulta? Ei se ole ollut aamun kaltainen, johonka värit vähitellen ilmestyvät, ei tuollainen aamuruskon liekki, joka sitten vaihtuu päiväksi, niinkuin muilla, ja kaikki leimuaa ja loimuaa siinä, ja kaikki kiehuu ja hehkuu liikkuen kirkkaassa puolipäivän valossa, ja senjälkeen laimenemistaan laimenee yhä vaaleten ja yhtä luonnollisesti ja asteittain sammuen iltaan. Ei, minun elämäni on alkanut tulen tukahtumisesta, päivän lopusta. Se on kummallista, mutta niin se on! Ensi hetkestä, jolloin itsetuntoni heräsi, tunsin minä jo sammumistani. Minä aloin sammua kirjoittaessani asiapapereita kansliassa; sitten tunsin minä sammumista lukiessani kirjoista totuuksia, joilla en tiennyt mitä elämässäni tehdä, tunsin sammumista tuttavieni seurassa, kuunnellessani kaikenlaisia selityksiä, panettelulta, pisteliästä puhetta, ilkeää ja kylmää löpöttelyä, tyhjyyttä ja nähdessäni ystävyttä, jota ylläpidettiin vain yhteentulemisella ilman tarkoitusta, ilman keskinäistä myötätuntoisuutta. Sammumista tunsin ja voimiani turmelin naisen tähden: maksoin hänelle enemmän kuin puolet tuloistani ja kuvittelin rakastavani häntä, Miinaa; sammumista tunsin vetelässä ja laiskassa kävelyssä pitkin Nevskin prospektia keskellä genettiturkkeja ja majavannahka-kauluksia, — ja iltakutsuissa vastaanotto-päivinä, joissa osoiteltiin minulle ystävällisyyttä ikäänkuin siedettävälle sulhasmiehelle, sammumista tunsin kuluttaessa elämäni ja älyäni turhuuksiin, ajellessani kaupungista huvilaan ja huvilasta kaupunkiin, lasiessani keväni ostereihin ja hummereihin tuonnista, kohdistuessa syksyni ja talveni määrättyihin päiviin, kesäni — huvikävelyihin, ja koko elämäni — laiskaan ja levolliseen uinailuun, niinkuin muutkin... Myöskin kunnianhimonni — mihinkä se on kulunut? Siihen se on kulunut että piti tilata vaatteensa kaupungin hienoimmalta räätätililtä päästäksensä kaupungin tunnetuimpaan perheeseen, jotta sitten ruhtinas P. puristaisi kättäni. Mutta oikea kunnianhimo — sehän on elämän suola. Mihinkä se on hävinnyt? Joko minä en ole ymmärtänyt tätä elämää tahni se ei mihinkään kelpaa, mutta parempaa en minä ole saanut nähdä enkä tuntea, ei kukaan minulle sitä ole näyttänyt. Sinä olet ilmestynyt ja kadonnut niinkuin pyrstötähti vain silmänräpäyksen kirkkaasti välähtämällä eteeni, ja minä olen unhoittanut kaiken tämän ja sammunut...

Stolz ei vastannut enää huolimattomalla pilkallisuudella Oblomovin puheeseen. Hän kuunteli vain ja oli jyrkästi vaiti.

— Sinä sanoit tässä äsken että minun kasvoni ovat hiutuneet ja rypistyneet, — jatkoi Oblomov: — ja

että minä olen kuin vanha, resuinen, kulunut yönuttu, mutta se ei ole seuraus huonosta ilmanalasta eikä työttömyydestä, vaan siitä, että minun sisässäni kaksitoista vuotta on ollut suljettuna valo, joka on koettanut päästä ulos, mutta on ainoastaan polttanut oman vanki tyrmänsä, ei ole väkivallalla murtautunut ja on viimein palanut sammuksiin. Näinpä siis, rakas veli Andrei, on kaksitoista vuotta kulunut hukkaan eikä minun enää haluttanutkaan unestani herätä.

— Mutta mikset sinä kiskoutunut siitä irti, mikset paennut jonnekin pois, vaan vajajen sallit itsesi turmeltua? kysyi Stolz kärsimättömästi.

— Mihinkäpä minä olisin mennyt?

— Mihinkäkö? Vaikka talonpoikain kanssa Volgan rannoille: sielläkin on viljemmin eloisuutta ja mielenkiintoa, tarkoitusta ja puuhaa. Minä sinun sijassasi olisin matkustanut Siperiaan, Sithaan.

— Kylläpä sinä aina ehdottelet väkeviä lääkkeitä! huomautti Oblomov nolosti. — Ja minäkö olen ainoa tällainen? Katso ympärillesi: Mihailov, Petrov, Semjonov, Aleksejev, Stepanov ... ei kaikkia jaksa toki luetellakkaan: — meitä on legioona samallaisia!

Stolz oli yhä kuulemansa itseripityksen vaikutuksen alaisena ja pysyi äänettömänä. Sitten hän huokasi.

— Niin, vettä on paljon juossut tyhjään! — sanoi hän. — Minä en jätä sinua näin, minä vien sinut täältä pois, aluksi ulkomaille, sitten maakylääsi, herkeät raskasmielisyydestäsi, ja siellä sitten haemme sinulle tointakin...

— Niin, matkustakaamme täältä jonnekin pois! — pääsi Oblomovinkin suusta.

— Huomenna alamme toimittaa passia ulkomaille, sitten rupeamme hankkiutumaan... Minä en jätä sinua — kuuletko, Ilja?

— Sinä yhä puhut huomisesta! — säpsähti Oblomov ikäänkuin pilvistä pudonneena.

— "Ei pidä lykätä huomiseen, mitä voi tehdä tänään!" Vai on tämä sinusta liian kovaa vauhtia. Myöhäänpä hoksasit, — lisäsi Stolz: — kahden viikon perästä huilaamme jo kaukana täältä!...

— Mitä sinä sanot, veli hyvä, — kahden viikon perästä, älähän toki niin yht'äkkiä! ... — hätäili Oblomov — Annahhan perinpohjaisesti mietitään ja valmistellaan tässä... Pitää kai hankkia jonkunlaiset matkavaunut ... ehtineeköhän noin kolmen kuukauden perästä...

— Vie sun "matkavaunusi"! Rajalle asti saatamme ajella postikärryissäkin, tai huilaamme höyrylaivalla Lybeckiin, miten vain mukavammaksi näkyy; ja perillä on jo moninpaikoin rautatie.

— Entäs asunto, ja Sakariias, ja Oblomofka? Pitää kai ne asiat ensin tässä perinpohjin järjestää? — puolusteli Oblomov.

— Oblomovilaisuutta, tuo on kaikki sitä oblomovilaisuutta! — nauroi Stolz, otti sitten kynttilän, toivotta Oblomoville hyvää-yötä ja lähti nukkumahuoneeseensa. — Nyt, tai ei koskaan — muista se! lisäsi hän käännähtäen mennessään Oblomoviin päin ja sulkien oveni perässään.

5.

"Nyt, tai ei koskaan!" soivat Oblomovin korvissa nuot uhkaavat sanat heti kun hän aamulla heräsi.

Hän nousi vuoteeltaan, astua tissutteli pari kolme kertaa yli kamarinsa lattian, katsahti oven raosta vierashuoneeseen: Stolz istuu ja kirjoittaa.

— Sakariias! — huusi hän.

Ei kuulunut mitään rymyävää hyppäystä uunipenkiltä — ei tullut koko Sakariiaista: Stolz oli hänet lähettänyt postiin.

Oblomov tassutti pölyisen pöytänsä ääreen, istahti, otti kynän, tuikkasi kastaaksensa mustepulloon, mutta mustetta ei ollut, sitten hän etsi paperia — ei ollut sitäkään.

Hän aprikoi ja rupesi koneellisesti piirtelemään sormellaan pöydän pölyiseen pintaan, katsahti sitten, mitä oli kirjoittanut: siinä seiso *Oblomovilaisuutta*.

Sukkelasti pyyhkäsi hän hihallaan pois tämän kirjoituksen. Tämän sanan oli hän nähnyt unissaan tulella-kirjoitettuna seinille kuni Balthasarin pidoissa.

Sakariias palasi kotiin ja, kun ei tavannutkaan Oblomovia sängyssä, katsahti hämmästyneenä herraansa, ihmetellen että tämä jo oli jalkeilla. Tässä tylsänkummastelevassa katseessa seiso iäkäänkuin kirjoitettuna: "Oblomovilaisuutta?"

"Yksi ainoa sana", ajatteli Ilja Iljitsh: "mutta kuinka ... myrkyllinen!..."

Tapansa mukaan tarttui Sakariias kampaan, harjaan ja pyyheliinaan sukiaksensa ja pestäksensä Ilja Iljitshin päätä.

— Mene sinä helvettiin! kivahti Oblomov hänelle suuttuneena lennähyttäen harjan hänen kädestään, mutta Sakariias oli itse ennättänyt pudottaa kamman lattiaan.

— Mitä, panetteko jälleen maata? kysyi Sakariias.

— Minä olisin tässä pöyhinyt vuodettanne...

— Tuo minulle mustetta ja paperia! — tiuskasi Oblomov.

Oblomov mietiskeli sanoja: "nyt, tai ei koskaan!" Kuunnellessaan siveellisen älynsä ja voimansa epätoivoisesti huutavaa kehoitusta, rupesi hän tunnustellen punnitsemaan, kuinka paljon hänellä vielä oli säästössä tahdonvoimaa ja minne asti se kantaa, mihinkä hän käyttää tämän niukan jäännöksen.

Kiusallisen harkinnan perästä tempasi hän yht'äkkiä kynän, raahasi nurkasta kirjan, ja tahtoi yhdessä hetkessä lukea läpi, kirjoittaa valmiiksi ja ajatella loppuun kaiken sen mitä ei ollut lukenut, kirjoittanut tai ajatellut kymmenessä vuodessa.

Mitä oli hänen nyt tekeminen? Mennäkö eteenpäin vai pysähtyä? Tämä oblomovilainen kysymys oli hänelle syvemmästä merkityksestä kuin Hamletin kysymys. Mennä eteenpäin — se merkitsee: yht'äkkiä viskata väljä halatti ei ainoastaan hartioiltaan, vaan myös sielustaan ja hengestään; yhdessä pölyn ja hämähäkinverkkojen kanssa seiniltä lakaista myös hämähäkin verkot silmiltään ja selvästi nähdä lävitse!

Miten on ensi askel siihen otettava? Mistä on aljettava? En tiedä, en jaksa ... ei ... nyt viekastelen, kyllä minä tiedän ja... Tuolla on myös Stolz, ihan vieressä, hän sanoo minulle sen heti.

Mutta mitä hän sanoo? "Yhden viikon kuluessa", sanoo hän, "on annettava ohjeet uskotulle miehelle ja lähetettävä hänet kylään panttaamaan Oblomofkan tilus, ostamaan lisää maata, panemaan rakennussuunnitelma toimeen; samalla on maksettava asuntohyvitys, otettava passi ja matkustettava puoleksi vuodeksi ulkomaille, heitettävä päältään liika rasva ja raskaus, virkistettävä sieluaan hengittämällä sitä ilmaa, josta ennen ystävänsä kanssa haaveili, oltava ja eletävä ilman suloista unimekkoaan, ilman Sakariiaa ja Tarantjevia, kiskottava itse sukat jalkaansa ja riisuttava itse kenkensä, nukkuttava ainoastaan yöllä, matkustettava minne kaikki muutkin matkustavat, pitkin rautateitä höyrylaivoilla, ja sitten... Sitten on asetettava asumaan Oblomofkaan, opittava tuntemaan mitä on kylväminen ja mitä on riihen puinti ja mistä se riippuu että talonpoika on köyhä tai varakas; saapasteltava itse pelloilla, ajeltava milloin kuntakokouksiin, milloin tehtaalle, milloin myllylle, milloin satamaan. Ja sillävälillä lueskeltava sanomalehtiä, kirjoja, oltava huolissaan siitä miksikä englantilaiset ovat lähettäneet jonkun laivan Itään..."

Kas siinä, mitä hän sanoo! Tämä merkitsee mennä eteenpäin... Ja niin koko elämänsä ajan? Jää hyvästi elämäni runollinen ihanne! Tämä on jonkinlainen paja, eikä elämä: siinä on iäti ahjossa lieska, moukarin möyke, hiostava kuumuus, melu ... milloinkaan ehtii elää? Eikö ole parempi jäädä paikoilleen?

Jäädä — se merkitsee vetää paita nurinpäin päällensä, kuulla Sakariaksen rymistävän alas uunipenkiltä, syödä päivällistä Tarantjevin kanssa, ajatella ylipäänsä vähemmän kaikkia mailman asioita, jättää lukematta loppuun matkustukset Afrikan ja rauhallisesti vanhentua asunnossaan Tarantjevin tädin luona.

"Nyt tai ei koskaan!" "Ollakko vai ei?"— Oblomov yritti nousta ylös nojatuolistaan, mutta kun ei kerralla saanut jalkaansa sattumaan tohveliin, lyntsahti jälleen alas istualleen.

Kahden viikon perästä matkusti jo Stolz Englantiin otettuaan Oblomovilta lupauksen että tämä saapuu suoraan Pariisiin. Ilja Iljitshillä oli jo passikin valmiina, myös oli hän jo tilannut itselleen matkapalton sekä ostanut lakin. Niin pitkälle olivat asiat edistyneet.

Tolkussa oli Sakariiasin, koettaen todistaa että kyllä pitää tässä nyt tilata myös yksi pari matkasaappaita, ja toisiin kenkiin on laitettava puolianturat. Oblomov itse osti makuuvaipan, villaisen ihopaidan, matkasälykön, tahtoipa vielä ostaa erikoisen — eväspussinkin, mutta siinä oli kymmenkunta ihmistä väittämässä ettei siellä ulkomailla kukaan kuljeta mukanaan muonavaroja.

Sakariias se sai laukata verstaissa ja makasiineissa, hikoilla kovasti, ja vaikka hän pistikin monta viiden- ja kymmenen kopeikan lanttia taskuihinsa jäännöksistä, joita sai takaisin puotiloissa, niin hän hiljakseen kuitenkin kiroili itse Stolzia sekä kaikkia, jotka olivat keksineet koko matkustuksen.

— Ja mitä hän siellä yksikseen sitten muka tekee? — puheli hän eräässään puodissa: — siellähän kuuluvat vain piikatytöt herroja palvelevan. Mitenkäs piikatytöt saappaita hoitaa ja kiilloittaa? "Ja mitenkäs sellainen voi vetää sukat herran paljaisiin jalkoihin?..."

Hän oikein naurahti tälle niin että poskiparrat vetäisivät pitkälle syrjään, ja ravisteli päätään. Oblomov se vain ei laiskistunut, vaan yhä määräili, mitä on otettava mukaan ja mitä jätettävä kotiin. Huonekalut ja muut tavarat olivat annetut toimeksi Tarantjevillä kuljettaa tätinsä asuntoon Viipurin puolelle kaupunkia, panna ne lukkojen taa kolmeen huoneeseen sekä säilyttää siihen asti kunnes Oblomov palaisi ulkomailta.

Jopa Oblomovin tuttavatkin, muutamat tosin epäillen, toiset naureskellen, kolmannet vähän niinkuin säikähtyneinä sanoivat että: — "matkustaa se kuin matkustaakin; ajatelkaas sitä kummaa: Oblomov lähtee liikkeelle mailmalle!"

Mutta Oblomov ei matkustanut — ei kuukauden eikä kolmenkaan kuukauden perästä.

Vuorokautta ennen määrättyä lähtöpäivää oli näet hänellä yöllä huuli sattunut ajettumaan turvoksiin.

— Kärpänen on purrut, kuka se tällaisella huulella lähtee merelle! sanoi hän ja jäi odottamaan toisen höyrylaivan menoa.

Jo on elokuu kulumassa, Stolz on aikoja sitten Pariisissa, kirjoittelee sieltä hänelle vimmattuja kirjeitä, mutta ei saa mitään vastausta.

Mistä syystä ei? Siitäköhän syystä että muste on kuivunut pulloon ja ettei ole paperia? Tai senkötähden ehkä että oblomovilaisessa kirjoitustyyliässä sanat "joka" ja "että" niin usein sotkeutuvat, vai siksikö että tuossa julmassa huudahduksessa: *nyt* tai *ei koskaan*, Ilja Iljitsh näki hyväksi pysähtyä viimemainitulle osalle, työntää kätensä päänsä alle — niin että siis Sakariias saa turhaan häntä ravistella hereille?

Ei, ei siitä syystä, hänen mustepullonsa on nyt täynnänsä mustetta, pöydällä lepää kirjeitä ja paperia, vieläpä karttapaperia, joka sen lisäksi on täyteen kirjoitettu hänen omalla käsialallaan.

Kirjoitettuaan muutamia sivuja, ei hän kertaakaan pannut kahdesti peräkkäin "joka", vaan hänen lausumamuotonsa sujahteli vapaasti ja paikottain kuvaavasti ja kaunopuheliaastikin, niinkuin entisiin päivinä, jolloin hän Stolzin kanssa oli haaveillut työteliästä elämästä ja matkustuksesta.

Hän nousee nyt ylös jo kello seitsemältä, lueskelee ja kantelee kirjoja jonnekin. Hänen kasvoillaan ei näy unisuutta, ei väsymystä eikä ikävää. Hänen kasvoilleen on ilmaantunut hiukan terveyden punaakin, hänen silmissään on loiste, ikäänkuin jonkunlaisen rohkeuden tai ainakin itseluottamuksen omituinen kiilto. Halattia ei hänen yllään näy: sen on Tarantjev vienyt muiden kapineiden mukana tätinsä luo.

Oblomov istuskelee kirja kädessään tai kirjoittelee hän pitkä kotitakki päällään, kaulassa on hänellä ohut huivi, paidanreunus on käännetty alas jonkunlaiseksi kravatiksi ja se loistaa kuin lumi. Ulosmennessään on hänellä siisti sortuutti yllään, ja päässään keikarimainen hattu... Hän on iloinen ja laulaa hyrähtelee... Mitä ihmettä tämä merkitsee?...

Tuossa hän istuu huvilansa avatun ikkunan ääressä (hän nimittäin asuu eräässä huvilassa muutamia virstoja kaupungista) ja hänen vieressään on kukkaiskimppu. Hän kirjoittelee jotain hyvin vikkellästi, samalla kun hän lakkaamatta katsastelee pensasten läpi tielle päin, ja jälleen tarttuu kynään.

Yht'äkkiä narskahtaa tiellä hiekka keveäin askelten alla: — Oblomov viskaa kynän, tempaa kukkakimppun ja juoksee ikkunaan:

— Siinähän te olette, Olga Sergejevna? Minä tulen hetipaikalla! huudahti hän, sieppasi hattunsa, hienon keppinsä, juoksi ulos pikkuportille, puristi jonkun kauniin naisen kättä sekä katosi hänen kanssaan metsään, tuuheain kuusten siimekseen...

Samalla tuli Sakariias esiin jostakin nurkan takaa, kurkisti herransa perään, nykäsi kamarin oven lukkoon ja meni keittiöön.

— Ulos on mennyt! sanoi hän Anisjalle.

— Tuleekohan päivälliseksi takaisin?

— Kuka hänet tiennee? vastasi Sakariias unisesti. Sakariias oli yhä entisensälainen: samat sakeat poskihapenet ja siivoamaton parta, sama harmaja liivi ja reikäinen vanha sortuutti, mutta — hän oli nyt naimisissa Anisjan kanssa, eripuraisuuden seurauksestako ristikumminsa suhteen, vai muuten vakaumuksestako että miehen on velvollisuus olla naimisissa, se seikka on tietämätöntä, mutta ainakin oli hän mennyt naimisiin vastoin venäläistä sananlaskua että "joka eukkoon puuttuu, se heti muuttuu".

Stolz se oli, joka oli tehnyt Oblomovin tutuksi Olgan ja hänen tätinsä kanssa. Kun Stolz ensi kerran kuljetti Oblomovin Olgan tädin luo kotiin, sattui siellä olemaan vieraita. Oblomovista tuntui tukalalta ja, niinkuin tavallisesti, epämukavalta.

"Voi kuinka hyvältä tuntuisi, jos saisi ottaa hansikkaat käsistään" ajatteli hän: "kuumahan täällä on huoneessa. Kuinka minä olen vieraantunut kaikesta!" Stolz oli istahtanut Olgan viereen, joka istui erikseen kattolampun alla ja tarjoili teetä pöydästä, kääntyen selin nojatuolineen ja vähemmin kiinnittäen mieltänsä siihen, mitä ympärillä tapahtui.

Tyttö oli hyvin ilahtunut Stolzin tulosta, ja vaikka hänen silmänsä ei leimahtaneetkaan mitään loistetta eivätkä posket hehkuneet punastuksesta, niin kuitenkin levisi hänen kasvoilensa tasainen, rauhallinen valo, ja huulille ilmaantui hymy.

Hän kutsui Stolzia ystäväkseen, piti hänestä sentähden ettei tämä koskaan antanut hänen olla yksin ja ikävöidä, vaan samalla hiukan ikäänkuin pelkäsi häntä, sentähden että tunsu itsensä liian lapseksi hänen edessään. Kun hänen päässään syntyi jokin kysymys ja hän tuli siitä neuvottomaksi, niin ei hän heti sitä päättänyt Stolzille uskoa: tämä oli liian kaukana hänen edessään, liian paljon korkeammalla häntä, niin että toisinaan hänen itserakkautensa kärsi tästä kypsyydestä ja eroituksesta heidän henkisen kehityksensä ja ikänsä välillä.

Stolz oli myös ihastunut tyttöön omanvoitonpyytämättömästi niinkuin ihmeelliseen jumalanluomaan, josta tuulahti vastaan raitista älyä ja puhtaita tunteita. Tyttö oli hänen silmissään ainoastaan tuollainen sulostuttava lapsi, jonka vastaisesta kehityksestä saattoi paljon toivoa.

Hänen kanssansa puheli Stolz kuitenkin mielummin ja useammin kuin muiden naisten kanssa, sentähden että tyttö, vaikkakin tajuttomasti, kulki yksinkertaista ja luonnollista elämän tietä ja ettei hän onnellisen luonteensa, terveen ja suoran kasvatuksensa seurauksesta ollut vieraantunut rehellisesti ilmituomasta ajatustaan, tunnettaan, tahtoaan, vieläpä kaikista pienintä, tuskin huomattavaa silmänsä, huultensa ja kättensä liikettä.

Ehkäpä hän juuri sentähden niin luottavasti astua sipsutteli tätä tietä, että aika-ajoittain kuuli rinnallansa toisetkin, vielä varmemmat askeleet, "ystävänsä" askeleet, johonka hän luotti, tasoittaen oman käyntinsä niiden mukaan.

Miten tahansa lienee ollutkin, mutta harvassa neidossa saattoi kohdata sellaisen yksinkertaisuuden ja luonnollisen vapauden katseessa, sanoissa ja koko käytöksessä. Hänen silmissään ei koskaan ollut luettavissa esim. että: "nyt minä hieman puristan ylähuultani ja tekeydyn mieltäväiseksi — minä näytän sillä tavoin niin kauniilta. Katson tuonne ja olen säikähtävinäni jotain, huudahdan hiukkasen, ja hetipaikalla kiiruhdetaan minun luokseni... Istahdan pianon ääreen ja ojennan pienet jalkani niin että kengänkärki vain hipaisee poljinta..."

Ei teeskentelyä, ei keimailua, ei valhetta, ei mitään kiiltokultaa eikä viekasta juonta! Senpätähden pitikin häntä arvossa melkein yksinomaan Stolz, senpätähden ei hän salannutkaan ikäväänsä, kun masurkkatanssissa aina jäi istumaan yksikseen, senpätähden kaikista miellyttävimmät nuorista herroista, katsahtaessaan häneen, jäivät harvapuheisiksi, kun eivät tienneet mitä ja kuinka hänelle puhua...

Toiset pitivät häntä yksinkertaisena, lyhytmielisenä, vähäsisältöisenä — siitä syystä ettei hänen kieleltään pirahdellut mitään viisaita mietelauseita elämästä ja rakkaudesta, ei mitään kiihkeitä, äkkiaarvaamattomia, rohkeita repliikkejä, ulkoaluettuja tai muilta kuultuja arvosteluita musiikista ja kirjallisuudesta. Hän puheli vähän, vaan se oli hänen omaansa, mutta — nuo viisaat ja rohkeat kavaljeerit, pitäen sitä vähäpätöisenä, menivät ylpeästi hänen sivuitsensa, aremmat taas päinvastoin pitivät häntä liaksi viisaana ja vähin pelkäsivätkin häntä lähestyä. Stolz oli ainoa, joka puheli hänen kanssaan vaikenematta ja saattoi hänet nauramaankin.

Soitantoa hän rakasti, mutta lauloi useimmiten yksikseen hiljaisuudessa, tai Stolzin tai jonkun pansiooni-ystävättären kuullen; ja lauloi hän, Stolzin sanojen mukaan niin kuin ei yksikään muu laulajatar voi laulaa.

Heti kun Stolz oli istahtanut hänen viereensä, alkoi huoneessa helähdellä hänen naurunsa, joka oli niin sointuva, niin vilpityn ja mukaansatempaava, että kuka tahansa sen kuulikaan, alkoi välttämättä itsekin nauraa mukana, tietämättä mistä syystä.

Mutta ei Stolz häntä ainoastaan nauratellut: puolentunnin kuluttua kuunteli jo tyttö uteliaisuudella hänen puhettaan ja kaksinkertaisella uteliaisuudella siirsi silmänsä Oblomoviin päin, mutta Oblomoville tuli näistä katseista niin outo oltava — että olisi painunut vaikka maan alle, jos olisi päässyt.

"Mitähän ne puhelevat minusta?" ajatteli hän katsoen levottomasti viistoon heihin. Hän tahtoi jo lähteä pois, mutta samalla Olgan tati kutsui hänet pöytään ja istutti viereensä kaikkien läsnäolijain katseiden ristitulen alle.

Pelokkaasti kääntyi hän päin Stolzia — mutta tätä ei enää ollutkaan huoneessa, silmähti sitten Olgaan ja kohtasi tämän häneen kiinnitetyn, yhä saman uteliaan katseen.

"Yhä katselee!" ajatteli hän hämmästyksissään luoden silmänsä alas vaatteisiinsa.

Vieläpä pyyhki hän nenäliinalla kasvojaan arvelen että eihän vain nenä ollut jotenkin likautunut, kosketti kravattiaan että eihän se vain ollut irroitunut — semmoista oli hänelle väliin tapahtunut — ei: kaikki oli järjestyksessä, mutta tuo yhä katsoo!

Samalla tarjosi palvelija hänelle teetä. Oblomov tahtoi päästä hämmästyksestään ja olla ujostelematon, ja tässä ujostelemattomuudessaan tempasi hän vehnäiskorista sellaisen läjän korppuja, piskettejä ja rinkeleitä, että hänen rinnallaan istuva vieras tyttö purskahti nauramaan. Muut katsahivat uteliaasti vehnäisläjään.

"Hyvä Jumala, hänkin katsoo tänne!" säpsähti Oblomov. "Mitäs minä tällä nisuläjällä nyt teen?"

Katsomattaankin näki hän että Olga nousi paikaltaan ja meni toiseen nurkkaan. Oblomovin sydäntä helpoitti.

Mutta vieras tyttö teroitti silmänsä häneen, odottaen, mitä tämä oli tekevä korpuillansa.

"Syön sukkelasti suuhuni" ajatteli Oblomov ja alkoi nopeasti valikoida piskettejä; onneksi sulivat ne helposti suussa. Jäi jäljelle ainoastaan kaksi korppua; hän päästi vapautuksen huokauksen ja päätti katsahtaa sinne, jonne päin Olga oli mennyt...

"Hyvä Jumala!" neito seisoo rintakuvan luona nojautuen jalustaa vasten ja seuraa hänen liikkeitään. Nähtävästi oli hän tullut nurkastansa sentähden että saisi paremmin katsella mokomaa ... varmaankin oli hän huomannut hänen kömpelyytensä nisujen otossa.

Illallista syötäessä istui tyttö toisessa päässä pöytää, puheli, söi ja, niinkuin näytti, ei ollenkaan kiinnittänyt vieraaseen huomiotansa. Mutta tuskin vain Oblomov pelokkaasti kääntyi katsoaksensa häneen päin toivossa että ehkäpä neiti ei katsokkaan vastaan, kun hän jo kohtasi hänen silmäyksensä, täynnä uteliaisuutta, vaikka samalla niin suopean...

Illallisen jälkeen alkoi Oblomov kiireesti hyvästellä tatiä, tämä kutsui häntä seuraavaksi päiväksi päivälliselle ja pyysi hänen toimittamaan kutsun Stolzillekin. Ilja Iljitsh kumarsi, ja nostamatta silmiään lattiasta, kulki läpi koko salin. Siinä oli heti pianon takana verhot ja ovi. Hän käänsi silmänsä — pianon toisella puolen istui Olga ja katseli häntä suurella uteliaisuudella. Oblomovista näytti että neito hymyili.

"Varmaankin on Andrei kertonut hänelle että minulla oli eilen parittomat sukat jaloissani tahi paita nurinpäin päällä!" päätteli hän ja ajoi kotia pahalla tuulella sekä tämäniltaisesta vieraisiin-menostaan että varsinkin päivälliskutsusta, johonka hän oli vastannut kumartamalla: se merkitsi — suostumalla.

Tästä illasta alkaen ei Olgan kiinteä katse lähtenyt Oblomovin mielestä. Turhaan hän pitkin pituuttaan heittäen seljälleen, turhaan hän asettui kaikista laiskimpiin ja mukavimpiin asentoihin — ei nukuttanut, vaikka mikä olisi ollut. Yömekkokin tuntui hänestä nyt vastenmieliseltä ja Sakariias tyhmältä ja sietämättömältä sekä pöly ja hämähäkinverkot ihan iljettäviltä. Hän käski kantaa ulos muutamia kehoja seinätauluja, jotka joku köyhien taiteilijain suosija hänet oli tyrkyttänyt ostamaan, itse korjasi hän kuntoon rullakaihtimen, mikä ei pitkään aikaan ollut noussut, kutsui Anisjan ja käski tämän pestä ikkunat, läiskäytti kämmenellään hämähäkinverkkoa, paneutui sitten kyljelleen ja rupesi muistelemaan — Olga.

Aluksi hän tarkoin muisteli hänen ulkomuotoaan ja sai piirteet itselleen selviksi.

Ankaramman arvostelun mukaan ei Olga ollut mikään kaunotar, se on: hänessä ei ollut helakan valkoisuutta eikä kirkasta väritystä poskissa ja huulissa, ei myöskään silmistä loistanut sisässäpalavan tulen säteitä; huulilla ei ollut "koralleja" eikä suu ollut "helmisimpukka", kädet eivät olleet mitään

miniatyyrejä niinkuin viisivuotiaalla lapsella, eivätkä sormien kynnet hohtaneet kuin "viinimarjat".

Mutta jos hänet olisi voinut muuttaa patsaaksi, niin olisi hän ollut sulouden ja sopusoinnun patsas. Korkeahkoon vartaloon olisi komeasti suhtautunut pään koko, pään kokoon — kasvojen soikeus ja suhdallisuus; kaikki tämä vuorostaan olisi sointunut yhteen hartioiden kanssa, ja hartiat taas — solevan vartalon kanssa... Kuka tahansa hänet kohtasikin, olipa se kuinka hajamielinen tahansa, sekin silmänräpäykseksi pysähtyi hänen eteensä, katsomaan tätä niin taiteellisesti luotua olentoa.

Nenä muodosti tuskin huomattavasti mykevän, kauniin kaaren, huulet olivat ohuet ja miltei yhteenpuristetut — merkki siitä että ajatus lakkaamatta oli johonkin kiinnyksissä. Sama ajatuksen virkeys ilmeni myös tummien, harmaansinisten silmien tarkkanäköisessä, aina rohkeassa, kaikkihuomaavassa katseessa. Kulmakarvat loivat erikoisen kauneuden silmiin: ne eivät olleet kaarenmuotoiset eivätkä ympäröineet silmiä hienoilla, kuni sormin sovitetuilla silkkilangoilla — ei, vaan nämät olivat kaksi ruskeanvivahtavaa, tuuheaa, melkein suoraa juovaa, jotka harvoin pysyivät tasakorkeudella, vaan toinen oli ylempänä toista niin että muodostui pienehkö poimu, missä ikäänkuin uinui puhuvainen aatos.

Olga käveli pää hiukan eteenpäin taivuksissa ja hänen päänsä lepäsi niin soreasti ja jalosti tuolla hienohkolla ja ylpeällä kaulalla; hän liikkui tasaisesti koko ruumiillaan ja käynti oli kepeää ja nopeaa...

"Minkähän tähden hän eilen illalla niin tutkivasti lienee minua katsellut?" mietti Oblomov: "Andrei vakuuttaa pyhästi ettei hän vielä mitään maininnut sukista eikä paidasta, vaan puhui ystävyydestään minua kohtaan, siitä, kuinka me yhdessä olemme kasvaneet ja koulua käyneet — kaikesta, mikä oli hyvää ja samalla (senkin hän kertoi) kuinka onneton on Oblomov, kuinka kaikki hyvä hänessä turmeltu sentähden ettei kukaan häntä auta eikä pane toimimaan, kuinka heikosti häämöttää hänen edessään elämä ja kuinka..."

"Mutta mitäs siinä on hymyilemistä?" jatkoi Oblomov ajatuksiaan. "Jos hänellä on vähääkään sydäntä, niin täytyy sen nääntyä ja ihan vuotaa verta säälistä, mutta hän vain ... no, jääköön Jumalan nimeen! Lakkaan ajattelemasta! Kunhan vain tänään käväisen syömässä päivällisen, niin en enää sinne astu yhdellä jalallakaan."

Kului päivä päivän perästä: mutta Oblomov oli siellä sekä molempine jalkoineen että käsineen ja päineen.

Eräänä ihanana aamuna kuljetti Tarantjev kaiken hänen taloutensa tätinsä luo pienen poikkikadun varrelle Viipurin puolelle ja Oblomov sai viettää kolmisen vuorokautta niin kuin ei pitkään aikaan ollut viettänyt — vailla vuodetta, vailla sohvaa, ja söi päivällisensä Olgan tädin luona.

Sitten yht'äkkiä saatiin kuulla että vastapäätä heidän kesähuvilaansa on toinen huvila vapaana. Oblomov vuokrasi sen käymättä itse katsomassakaan ja viettää nyt siinä kesäänsä. Hän on Olgan kanssa aamusta iltaan, lueskelee hänen kanssaan, lähettelee kukkia, kuljeksii hänen kansaan pitkin järven rantoja, kiipeilee vuorille ... hän, Oblomov!

Kaikkea sitä saakin nähdä tässä mailmassa! Mutta kuinka tämä oli voinut tapahtua? No, saattepa kuulla.

Kun he Stolzin kanssa olivat noilla päivällisillä Olgan tädin luona, niin sai Oblomov päivällistä syötäessä taas tuntea tuota samaa kidutustutkintoa kuin edellisenäkin päivänä, sai märehtiä ruokansa saman katseen alaisena, puhua, tietää ja tuntea että tuo katse polttaa hänen päällensä kuin aurinko, rasittaa hänen hermojansa, liikuttaa hänen vertansa. Hädintuskin onnistui hänen parvekkeella sikaarin savun takana silmänräpäykseksi piiloutua tämän äänettömän, tähtäävän katseen edestä.

"Tämähän nyt vasta kiusallista on!" ajatteli hän väännellen itseänsä kaikkiin suuntiin. — "Olenkohan minä hänestä hassu vai mikä? Ei keneenkään muuhun hän noin katso; ei uskalla! Minä olen siivompi muita, niin miksikä hän sitten... Minun täytyy puhutella häntä!" — päätti hän: "ja parasta on että kysyn suoraan mitä hän silmillänsä minun sielustani noin näykkii..."

Yht'äkkiä ilmestyi Olga hänen eteensä parvekkeen kynnykselle; Oblomov tarjosi hänelle tuolin ja tyttö istuutui hänen viereensä.

— Onko totta, että te paljon ikävöitte? kysyä lipsahutti tyttö häneltä.

— Totta se on, vastasi Oblomov: — mutta en nyt sentään niin paljon... Minulla on työtä.

— Andrei Ivanitsh on kertonut että te kirjoitatte jotakin suunnitelmaa.

— Niin, minä aijon matkustaa maalle asumaan, sentähden tässä vähän valmistaudun...

— Matkustatteko myös ulkomaille?

— Niin, välttämättömästi, kunhan tuo Andrei Ivanitsh vain joutuu.

— Matkustatteko mielellännekin? kysyi tyttö.

— Niin, hyvin mielellänihän minä...

Hän katsahti ylös: hymy väikkyi Olgan kasvoilla vuoroin valaisten silmiä, vuoroin hivellen poskia, ainoastaan huulet olivat puristuksissa kuten tavallisesti. Oblomov ei kehdannut valehdella levollisesti loppuun.

— Minä olen hiukan ... laiska ... sanoi hän: — mutta...

Samalla rupesi häntä harmittamaan että tyttö niin keveästi ja niin vähällä puheella oli houkutelut hänen huuliltaan tuon laiskuuden tunnustuksen. "Mitä se häneen kuuluu? Mikä minä tässä olen hänen suhteensa?" ajatteli hän.

— Laiskako! virkkoi tyttö tuskin huomattavalla veitikkamaisuudella. — Onkos se mahdollista? Mieskö voi olla laiska — sitäpä minä en käsitä!

"Mitäs käsittämätöntä siinä lie?" ajatteli toinen itsekseen: "minusta se on selvää".

— Minä istun niin paljon kotona, sentähden kai Andrei luulee että minä...

— No, varmaankin te kirjoittelette niin ahkerasti, sanoi tyttö: — ja luette. — Oletteko te lukenut...?

Neito katsoi häneen niin tutkivasti.

— En ... tuota ... että enkö ole lukenut? pääsi yht'äkkiä hänen huuliltaan, sillä hän säikähti tytön aikovan tutkia häntä tarkemmin.

— Mitä lukenut? kysyi tyttö naurahtaen. Ja Oblomovkin naurahti.

— Minä luulin että tahdotte minulta tiedustella jostakin romaanista: en minä niitä lue.

— Ette arvannut oikein, minä tahdoin kysyä vain matkustuksista...

Oblomov katsahti terävästi häneen: tytön kasvot näyttivät kauttaaltaan nauravan, mutta ylähuuli oli puristuksissa...

"Kylläpä hän osaa ... hänen kanssaan täytyy olla varovainen..." ajatteli Oblomov.

— Mitäs te sitten luette? kysyi tyttö uteliaasti.

— Niin, minä tuota tosiaankin pidän enemmän — matkakertomuksista...

— Afrikanko? kysäsi tyttö hiljaa ja veitikkamaisesti.

Oblomov punastui. Hän arvasi nyt — eikä suinkaan aiheettomasti — että tyttö tiesi ei ainoastaan siitä, mitä hän lukee, vaan myös, *miten* hän lukee.

— Harrastattekos soitantoa? — kysyi neito päästääkseen hänet hämmennyksestä.

Samalla tuli Stolz siihen.

— Ilja! Minäpä olen kertonut Olga Sergejevnalle, että sinä rakastat intohimoisesti musiikkia ja pyytänyt häntä laulamaan jotakin ... esimerkiksi tuon *Casta diva*.

— Minkätähden sinä aina minusta kerrot? — vastasi Oblomov? — Enhän minä ollenkaan intohimoisesti rakasta musiikkia...

— Mitä kummaa? keskeytti Stolz. — Hän on ikäänkuin loukkautunut! Minä tässä suositan häntä siivona miehenä, mutta hän vain kiiruhtaa itse sotkemaan ansioluettelonsa!

— En minä ainakaan ammattimusiikista pidä!

— Mikäs laji musiikkia teitä enin miellyttää? kysyi Olga.

— Siihen kysymykseen on vaikea vastata. Mikä laji tahansa! Joskus minä sellaisella mieltymyksellä kuuntelen posetiivin käheää säveltä, että kotvan aikaa soipi korvissani; toisella kertaa taas menen oopperaan puolivälissä ohjelmaa; Meyerbeer minua liikuttaa, vieläpä italialainen soutilaulu, vaan se

riippuu siitä, satunko olemaan sellaisessa mielentilassa. Joskus itse Mozartiltakin täytyy korviansa pidellä...

— Te siis vilpittömästi rakastatte musiikkia.

— Laulakaapa jotakin, Olga Sergejevna! pyysi Stolz.

— Mutta jos herra Oblomov nyt sattuu olemaan sellaisessa mielentilassa että pitelee korviaan? sanoi neito kääntyen häneen.

— Nyt kai pitäisi sanoa tässä joku kohteliaisuus, — vastasi Oblomov. — Vaan minä en niitä osaa, ja jos osaisinkin, niin päättäisin olla sanomatta...

— Miksikä?

— No, jos te satuttekin laulamaan huonosti! huomautti Oblomov avomielisesti. — Minusta tuntuisi sitten niin tukalalta...

— Niinkuin eilen korppujen ääressä ... pääsi yht'äkkiä tytön suusta ja hän punastui itse niin että jumalaties mitä olisi antanutkin, jos ei olisi tullut sanoneeksi näitä sanoja. — Suokaa anteeksi — minä olin häijy! ... lisäsi hän.

Oblomov ei ollut vähääkään odottanut kuulevansa tästä asiasta ja joutui hämilleen.

— Se on ilkeätä kavaluutta! sanoi hän puoliääneen.

— Ei, se on vain pientä kosta, ja sekin, minä vakuutan, ilman pahaa tarkoitusta sanottu, sentähden ettei teillä ollut kohteliaisuutta minulle.

— Ehkäpä keksin, kun ensin kuulen.

— Tahdotteko sitten että laulaisin? kysyi tyttö.

— En minä, se on hän, joka tahtoo, — vastasi Oblomov osoittaen Stolziin.

— Mutta te itse?

Oblomov pudisti kieltävästi päätään:

— En voi tahtoa, mitä en tunne.

— Sinä olet tölppänä, Ilja! — huomautti Stolz. — Siitä nyt näkee mitä seurauksia on, kun aina makailee kotonaan ja vetää paripuolet sukat jal...

— Herran nimessä, Andrei, — keskeytti Oblomov vilkkaasti antamatta hänen puhua loppuun: — ei minulle maksa mitään vaivaa sanoa: "Oi! minä olen sangen iloinen ja onnellinen, tähän tietysti laulatte mainiosti..." jatkoi hän kääntyen Olgaan: "tämä tuottaa minulle suuren ilon" ja muuta semmoista. Vaan onko se välttämätöntä sanoa?

— Mutta voisittehan edes lausua toivomuksenne että laulaisin ... vaikkapa pelkästä uteliaisuudesta.

— En uskalla, vastasi Oblomov: — te ette ole näyttelijätär...

— No, minä laulan sitten teille, — sanoi Olga kääntyen Stolziin.

— Ja sinä Ilja, valmistaudu sanomaan joku kohteliaisuus! nauroi Stolz.

Sillävälän oli tullut ilta. Sytytettiin lamppu, jonka valo kuni kuun hohde tunkihen murattilehtien lomitse. Hämärä salasi Olgan kasvojen piirteet ja vartalon seivästi näkymästä ja heitti kuni hienon harson hänen päällensä; kasvot jäivät varjoon, kuului ainoastaan pehmeä, mutta voimakas ääni, jossa ilmeni tunnetta ja hermojen värinää.

Hän lauloi monta aariaa ja romanssia, Stolzin pyynnöstä. Toisissa niistä ilmeni kärsimystä ja hämää onnen aavistusta, toisissa riemua, mutta näissäkin säveleissä piili jo surun siemeniä.

Nämät sanat ja säveleet, tämä puhdas ja voimakas neitseellinen ääni — ne panivat sydämen sykkimään, hermot värisemään, silmät säkenöimään ja täyttymään kyyneltulvalla. Samalla silmänräpäyksellä teki mieli kuolla ja iäksi uinahtaa heräämättä, sävelten valtaan, ja heti taas sydän jälleen janosi elämää...

Oblomov vuoroin leimahti tuleen, vuoroin tunti voipumusta, sai vaivalla kyynleet pidätetyiksi ja vielä vaikeammin tukahdetuksi sen riemuitsevan huudahduksen, mikä pyrki pulpahtamaan hänen sielustansa. Pitkiin aikoihin ei hän ollut tuntenut sellaista uljuutta, sellaista voimaa, joka ikäänkuin kokonaan kohosi sydämen pohjasta, kiihoittaen sankaritöihin.

Tällä hetkellä olisi hän ollut valmis matkustamaan vaikka ulkomaille, jos ei olisi tarvinnut muuta kuin istahtaa vaunuun ja lähteä ajamaan.

Lopuksi alkoi tyttö laulaa Casta divaa; ja kaikki sen riemun riehaukset, sen salamoina sinkoilevat ajatukset, nuo värähdykset, jotka kuni neulojen pistokset tuntuivat läpi koko ruumiin — kaikki tämä valtasi raukaisevasti Oblomovin ja hän joutui ihan haltioihinsa.

— Oletteko tyytyväinen minuun tänään? kysyi Olga yht'äkkiä Stolzilta lakaten laulamasta.

— Kysykää Oblomovilta, mitä hän sanoo? — vastasi Stolz.

— Ah! — pääsi Oblomovin huulilta ja hän yritti yht'äkkiä tempaamaan Olgan käden puristaaksensa sitä, mutta pidättyi ja oli suuresti hämillään.

— Antakaa minulle anteeksi... — sopersi hän.

— Kuuletteko? — huudahti Stolz Olgalle. — Sano minulle omantuntosi mukaan, Ilja, kuinka pitkiin aikoihin sinulle tällaista ei ole tapahtunut?

— Se on voinut tapahtua vaikka tänä aamuna, jos ikkunan ohi on sattunut kulkemaan se käheääninen posetiivi ... — sekaantui Olga sanomaan, mutta niin hyvänsuovasti ja pehmeästi ettei pistimen kärki ivassa tuntunut.

Oblomov katsahti nuhtelevasti häneen.

— Hänen sisä-ikkunansa ovat vielä tähän aikaan vuotta poisottamatta, ei sinne voi kuulla mitä ulkomailmassa tapahtuu.

Oblomov katsahti nuhtelevasti myös Stolziin. Stolz otti Olgaa kädestä.

— En tiedä, mistä se johtuu, että te tänään lauloitte niinkuin ette milloinkaan ennen ole laulanut, Olga Sergejevna, ainakaan en minä sellaista ole pitkiin aikoihin kuullut. Kas tämä on nyt minun kohteliaisuuteni! — sanoi hän suudellen tytön jokaista sormea.

Stolz läksi pois. Oblomov teki myös lähtöä, mutta Stolz ja Olga pidättivät häntä.

— Minulla on asioita, — huomautti Stolz: — vaan mitä sinä sinne kotiin menet makaamaan ... näin varhain...?

— Andrei! No kuule Andrei! — hätäili Oblomov rukoilevalla äänellä. — Ei, en minä voi tänään jäädä, minun täytyy lähteä! — lisäsi hän, heitti hyvästit ja läksi kuin läksikin pois.

Hän ei nukkunut koko yönä, vaan asteli alakuloisena ja mieltäväisenä edestakaisin huoneessansa; aamuruskon sarastaessa meni hän ulos kotoansa ja kuljeskeli pitkin Nevan rantaa, pitkin katuja, jumalaties mitä tuntien ja mitä ajatellen...

Kolmen päivän perästä oli hän jälleen siellä, ja kun muut vieraat illalla olivat istuutuneet korttien ääreen, huomasi hän äkkiä jääneensä kahdenkesken Olgan kanssa. Tädin päätä kivisti ja tämä istui sentähden toisessa huoneessa imien sieramiinsa spriin hajuja.

— Haluatteko, niin näytän teille kokoelman tauluja, jotka Andrei Ivanitsh on minulle tuonut Odessasta? kysyi Olga. — Eikö hän teille ole niitä näyttänyt?

— Te nähtävästi koetatte täyttää emännän velvollisuudet huvittamalla minua? kysyi Oblomov. — Se on turhaa!

— Miksikä turhaa? Minä vain tahtoisin ettei teillä olisi ikävä, että te olisitte täällä kuin kotonanne, että teistä tuntuisi mukavalta, vapaalta ja keveältä, ja ett'ette lähtisi pois ... makaamaan.

"Hän on ilkeä, pisteliäs olento!" ajatteli Oblomov ihailen vasten tahtoansa jokaista hänen liikettään.

— Tahdotteko todellakin että minun olisi keveätä ja vapaata olla ja ettei minulla olisi ikävä? uudisti hän.

— Tahdon, — vastasi tyttö katsoen häntä niinkuin ennenkin, mutta vielä suuremmalla uteliaisuuden ja hyvänsuopaisuuden ilmeellä.

— Älkää siis, ensiksikin, katsoko minua noin niinkuin nyt, ja niinkuin muutamia päiviä sitten...

Kaksinkertainen uteliaisuus ilmeni tytön silmissä.

— Sillä juuri tuosta katseestanne tulee minun niin tukala oltava...

Mihinkä minä lakkini paninkaan?

— Tukala — miksikä? kysyi tyttö pehmeästi ja uteliaisuuden ilme katosi hänen katseestaan. Siitä loisti vain hyvyys ja lempeys.

— En tiedä, mutta niin minusta vain tuntuu että te katseellanne kaivatte minusta esiin kaiken sen, mitä en haluaisi muiden tietävän, en varsinkaan teidän...

— Miksikä niin? Te olette Andrei Ivanitshin ystävä, ja hän on minun ystäväni, siis...

— Siis — ei ole syytä että te tietäisitte minusta kaiken, mitä Andrei Ivanitsh tietää, — lausui Oblomov suoraan.

— Syytä ei olekkaan, vaan on mahdollisuus...

— Siitä saatte kiittää ystäväni avomielisyyttä — huono palvelus muuten hänen puoleltaan!...

— Onko teillä sitten jotain salaisuuksia? kysyi tyttö. — Kentiesi rikoksiakin? — lisäsi hän nauraen ja siirtyen hänestä vähän edemmäs.

— Kentiesi, — vastasi Oblomov huohtaen.

— Niin, onhan se hirveä rikos, — virkkoi tyttö hiljaa ja arasti: — vetää eripariset sukat jalkaansa!

Oblomov tempasi lakkinsa.

— En kestä enempää! huudahti hän. — Ja te muka tahdotte että minulla olisi mukava. Minun ystävytyeni Andrein suhteen on lopussa... Tämänkö hän teille on kertonut?

— Hän nauratti minua kauheasti tänään sillä, lisäsi Olga: — hän naurattelee minua aina. Suokaa anteeksi, en koske, en koske siihen asiaan vasta, ja koetan myös tästälähtien katsoa teihin toisin...

Hänen kasvoillensa tuli veitikkamaisen vakava ilme.

— No siis, ensiksikin, — jatkoi hän: — minä en katso teihin nyt niinkuin ennen, siis on teillä nyt vapaampi ja helpompi olla. Toiseksi seuraa kysymys: mitä on tehtävä ettei teillä olisi ikävä?

Oblomov katsoi suoraan tytön harmaansinisiin silmiin.

— Kas nyt te itsekin katsotte minuun niin kummallisesti... — sanoi Olga.

Oblomov oli todellakin katsahtanut tyttöön, ei niinkuin silmillään, vaan niinkuin ajatuksellaan, koko tahdollaan, niinkuin magnetiseerattu, katsonut väkinäisesti, voimatta olla katsomatta...

"Jumala nähköön, kuinka hyvä ja kaunis hän on! Että sellaisia onkin mailmassa!" ajatteli hän luodessaan häneen melkein säikähtyneen katseen.

"Tuo valkoinen hipiä, nuot silmät, joista ikäänkuin tummasta kuilusta häämöttää ja samalla hohtaa jotakin, niin, ehkä se on sielu! Hänen hymyilyänsä voi lukea niinkuin kirjaa, hymyn takaa näkyvät kauniit hampaat ja koko pää ... kuinka hellästi se lepää hartioilla keinuen aivankuin kukkanen, josta tuulahtaa suloista tuoksua..."

"Niin, minä saan hänestä jotakin", tunsu hän: "hänestä siirtyy minuun jotakin. Täällä sydämessäni alkaa ikäänkuin kiehua ja tykyttää... Minä tunnen siinä jotakin lisäystä, jota siinä nähtävästi ei ole ennen ollut... Hyvä Jumala, mikä onnen tunne katsoa häneen! Ja samalla niin raskasta hengittää..."

Nämät tunteet tulivat tuulenpuuskana hänen sieluunsa, ja hän katsoi yhä tyttöön niinkuin katsellaan äärettömään etäisyyteen tai pohjattomaan kuiluun suloisessa itsensä-unhoituksessa.

— Lopettakaa jo nyt itsekin, herra Oblomov, noin katselemasta minuun! — puheli tyttö ujosti kääntäen päänsä pois päin, mutta uteliaisuus sai hänessä vallan ja hän ei siirtänyt silmiään hänen kasvoistaan.

Oblomov ei kuullut mitään.

Hän katsoa tuijotti todellakin yhä tytön silmiin kuulematta hänen sanojaan ja vajaiten tutkistellen sitä mitä hänen sisässään tapahtui. Hän kosketti päätään — siinäkin jotakin tuntui läikehtivän ja huimasti kiidättävän ja pyörivän. Hän ei ehdi saada kiinni omia ajatuksiaan: ne liitelevät kaartaen kuni lintuparvi ja sydämmen kohdalla, vasemmassa kyljessä, tuntuu ikäänkuin kivistävää pakotusta...

— Älkää, voi älkää katsoko minuun noin kummallisesti! — pääsi taas tytön huulilta. — Minun on myös tukala olla... Tekin varmaan koetatte houkutella jotakin ilmi minun sielustani...

— Mitäpä minä voisin houkutella teiltä? kysyi Oblomov koneellisesti.

— Minulla on myöskin *suunnitelmia*, alotettuja, ja lopettamattomia, — vastasi tyttö.

Oblomov säpsähti tästä viittauksesta omaan valmistumattomaan työhönsä.

— Kummallista! huomautti hän. — Te olette häijy, vaikka teidän katseenne on niin lempeä. Ei suotta siis sanota että naisein ei pidä uskoa, ne valhettelevat sekä tahallansa että aikomattansa — kielellänsä, katseellansa, hymyllänsä, punastuksellansa, vieläpä pyörtymyksellänsä.

Tyttö ei antanut enempää yllytystä tälle vaikutukselle ja ottaen Oblomovilta lakin pois istahti itse hänen viereensä.

— Ah! suokaa anteeksi minun ilkeä kieleni! virkkoi hän vilkkaasti. — En sano, en sano sitä vasta. Mutta minä vakuutan pyhästi ettei se ollut pilkkaa! — lausui hän miltei laulamalla, ja tässä lauselaulusssa värähteli tunnetta.

Oblomov rauhoittui.

— Tuo Andrei se nyt vasta on koko ... — mutisi hän moittivasti.

— No, siis toiseksi, sanokaapa nyt, mitä on tehtävä ettei teillä täällä olisi ikävä? kysyi Olga.

— Jos laulaisitte! pyysi Oblomov.

— Kas siinä se nyt on se kohteliaisuus, jota olen odottanut! huudahti tyttö iloisesti punastuen. — Uskottekos, — jatkoi hän sitten vilkkaasti: — että jos te ette toissapäivänä olisi sanonut tuota "ah" sen jälkeen kun olin laulanut, niin minä en varmaankaan olisi saanut unta koko yönä, vaan olisin itkenyt.

— Mistä syystä? — kysyi Oblomov ihmetellen.

Tyttö koetti miettiä.

— En itsekään tiedä, — sanoi hän sitten.

— Te olette itserakas, siinä syy.

— Niin, tietysti siitä syystä, — puheli tyttö miettiväisesti sivellen toisella kädellään pianon koskettimia: — mutta itserakkauttahan on kaikkialla paljon. Andrei Ivanovitsh sanoo että se on melkein ainoa voima, joka liikkeelle panee ja johtaa tahtoa. Teillä itsellänne sitä ehkä ei ole, ja sentähden te aina vain...

Hän ei sanonut loppuun.

— Mitä? kysyi Oblomov.

— Ei mitään, — sopersi tyttö. — Minä rakastan Andrei Ivanovitshia, — jatkoi hän: — ei ainoastaan sentähden että hän naurattelee minua, toisinaan myös puheillaan itketteleekin, enkä sentähden että hän pitää minusta, vaan kaiketikin sentähden ... että hän ... pitää minusta enemmän kuin muista... Tästä siis huomaatte, mihin itserakkauteni on pujahtanut.

— Oikeinko te rakastatte Andreita? — kysyi Oblomov jännityksellä upottaen tutkistelevan katseensa tytön silmiin.

— Niin tietysti, jos hän kerran rakastaa minua enemmän kuin muita, niin minäkin sitä enemmän häntä, — vastasi neito totisesti.

Oblomov katsahti häneen vajaiten; Olga vastasi hänen katseeseensa yksinkertaisella, vaiteliaalla silmäyksellä.

Andrei pitää myös Anna Vasiljevna ja Zinaida Mihailovna, mutta ei samalla tavalla, — jatkoi hän sitten: — hän ei heidän kanssaan koskaan rupea istumaan kahta tuntia peräkkäin, ei naurata heitä eikä puhu mitään sielusta; heille puhuu hän vain asioista, teatterista ja uutisista, vaan minulle hän puhuu

niinkuin sisarelleen ... ei; niinkuin tyttärelleen, — lisäsi hän kiireesti: — joskus hän vielä toruukin minua, jos en heti jotakin ymmärrä taikka jos en tottele ja vastustan häntä. Vaan heitä ei hän toru ja sentähden kai minä vielä enemmän hänestä pidänkin. Onko se itserakkautta! lisäsi hän miettiväisesti: — mutta en minä vain ymmärrä mitä se kuuluu minun lauluuni? Siitä on minulle aikoja sitten sanottu paljon hyvää, vaan te ette tahtonut edes kuunnella minun lauluani, melkein väkisten teidät siihen saatiin. Ja jos te senjälkeen olisitte lähtenyt pois sanomatta minulle sanaakaan, jos en minä teidän kasvoissanne olisi huomannut mitään ... niin olisin kai ihan sairastunut ... niin, kyllä kai tämä on itserakkautta! — lopetti hän päättäväisesti.

— Huomasittekos te sitten jotakin erikoista minun kasvoissani? — kysyi Oblomov.

— Kyyneliä, vaikka te koetittekin niitä salata; se on ikävä piirre miehissä — hävetä omaa sydäntään. Se on myös itserakkautta, vaikkakin valheellista. Parempi jos häpeäisivät joskus omaa järkeään, joka erehtyy useammin. Myöskin itse Andrei Ivanovitsh on häveliäs sydämmensä suhteen. Minä olen sen hänelle sanonut, ja hän myönsi että olin oikeassa. Mutta te?

— Mitä minä en myöntäisi katsellessani teitä! — pääsi Oblomovin suusta.

— Toinenkin kohteliaisuus! Ja vielä millainen... Tyttö sekausi sanoissaan.

— Typerä! Sitä kai te tarkoittite! — lisäsi Oblomov laskematta silmiään hänestä.

Tyttö hyväksyi hymyllä sanan merkityksen.

— Tätähän minä silloinkin pelkäsin, kun en tahtonut pyytää teitä laulamaan... Sillä mitä osaa sanoa, kun ensi kertaa kuuntelee? Ja jotakin kuitenkin täytyy sanoa. Vaikeata on olla viisas ja vilpiton yhtäaikaan, varsinkin tunteissaan, sellaisen vaikutuksen alaisena kuin silloin...

— Niin, silloin minä todellakin lauloin niinkuin en pitkiin aikoihin ollut laulanut, niin, luultavasti niinkuin en vielä koskaan... Älkää pyytäkö minua nyt laulamaan, minä en laula enää sillä tavalla... Ei, vartokaapas, vielä minä yhden laulun laulan ... — sanoi hän, ja samalla hänen kasvonsa ikäänkuin leimahtivat tuleen, silmät syttyivät säteilemään, hän laskeutui alas pianotuolille, näpähytti pari kolme sointua ja alkoi laulaa.

Hyvä Jumala, mitä tässä laulussa kuuluikaan! Toiveita, himmeätä uhkan pelkoa, itse uhkaa, onnen hurmausta — kaikkea tätä soinnahdelti, ei laulussa, vaan hänen äänessään.

Kauvan hän lauloi, silloin tällöin katsahtaen kuulijaansa lapsellisesti kysyen:

— Riittääkö jo? Ei, ei, vielä tämä — ja alkoi jälleen laulaa.

Hänen poskensa ja korvansa punehtuivat mielenliikutuksesta ja väliin hänen nuorilla kasvoillaan välähtivät leikkimään sydämmen salammat, leimahti sellaisen kypsyeen himon kipinä kuin olisi hän sydämmessään jo läpielänyt elämänvaiheensa kaukaisessa tulevaisuudessa, ja yht'äkkiä taas sammui tämä silmänräpäyksen kestänyt säihky, ja ääni soinnahdelti raikkaasti, hopeanheleästi.

Ja Oblomovinkin sydämmessä leikitsi samanlainen elämä ja hänestä tuntui että hän elää ja tuntee kaiken tämän — ei hetkessä eikä kahdessa, vaan kokonaisissa vuosissa...

Molemmat he, ulkonaisesti liikkumattomina tunsivat sisällisen tulen riehun ja saman sisällisen värinän, ja heidän silmistään puhkesi saman mielentilan synnyttämiä kyyneliä. Kaikessa tässä oli niiden intohimojen tunnusmerkkejä, joiden nähtävästi kerran täytyi suorittaa näytelmänsä immen nuorena sielussa, joka vielä oli altis lentävien hetkien kuohahduksille ja nukkuvien elämänvoimien vaikutuksille.

Hän lopetti laulunsa pitkään loppusointuun, ja hänen äänensä häipyi ja katosi siihen. Yht'äkkiä hän herkesi, laski kätensä polviensa päälle ja itse kiihoittuneena ja liikatuksissaan katsahti Oblomoviin: että mitä hän...? Oblomovin kasvoilla loisti heränneen, aina sielun pohjasta saakka nousseen onnen kajastus, ja hänen kyneleillä täyntyneet silmänsä tähtäsivät tyttöön.

Ja nyt impikin, niinkuin hänkin tuonoin, tahtomattaan tapaili hänen kättänsä.

— Mikä teidän on? — kysyi hän. — Kuinka teidän kasvonne ovat muuttuneet! Mistä syystä?

Mutta hän tiesi, mistä syystä Oblomovin kasvot olivat sellaiset ja kainona riemuitsi sisällisesti, ihailien tätä omasta vaikutusvoimastaan lähtenyttä ilmettä.

— Katsokaa peiliin, — jatkoi hän hymyhuulin, osoittaen hänen kasvojensa kuvaa peilissä: — teidän silmänne välkkyvät, hyvä Jumala, niissä on kyyneliä! Kuinka syvästi te tunnettekaan laulun vaikutuksen!...

— Ei, en minä tunne laulun vaikutusta ... vaan ... rakkauden! — sanoi Oblomov hiljaa.

Tyttö päästi silmänräpäyksessä hänen kätensä, ja hänen kasvonsa muuttuivat. Katse kohtasi miehen katseen, joka oli kiinnitetty häneen: tämä katse oli liikkumaton, miltei mieleton. Siitä näkyi — ei Oblomov — vaan lemmen himo.

Olga ymmärsi että sana oli ryöstäytynyt Oblomovin huulilta vahingoissa, että hän oli sen suhteen voimaton, ja että se oli — totta.

Oblomov havahtui, otti lakkinsa ja, katsahtamatta ympärilleen, riensi ulos huoneesta. Tyttö ei enää seurannut häntä uteliain katsein, vaan seiso i hievahtamatta kauvan pianon vieressä kuni kuvapatsas ja katsoi jäykästi alas. Ainoastaan väkinäisesti kohoeli ja laski hen hänen povensa...

6.

Kesken laiskanvetelehtäviä makausasentojaan, kesken tylsää uinailuaan tai innostuksen puuskiaan oli Oblomov unelmissaan aina ensi-sijalle asettanut naisen vaimona, ja toisinaan — lempityttönä.

Haaveissaan oli hän nähnyt edessään kuvan soreasta, korkeavartaloisesta naisesta, jonka kädet olisivat rauhallisesti rinnoille asetetut, jolla olisi hiljainen, mutta ylpeä katse, joka suloisen huolimattomasti istuisi viheriäisten murattien keskessä, keveästi sipsuttaisi pitkin mattoja ja hiekkakäytäviä, jolla olisi hennosti notkahteleva hetkain ja ihanasti hartioilla lepäävä pää ja haaveileva ilme kasvoissaan — niinkuin itse ihanne, jossa koko elämä täynnänsä hempeyttä ja riemukasta rauhaa olisi lihaksi ja vereksi muuttuneena, tai joka olisi aivankuin itse rauha.

Hän oli uneksinut hänet aluksi kokonaan kukkaisten peittämänä, vihkialttarin ääressä, pitkässä laahustimessa, sitten aviovuoteen patjoilla häveliäästi alasluoduin silmin, ja vihdo in onnellisena äitinä lapsiparven keskessä.

Hän oli uneksinut hänen huultensa hymyilyn sellaiseksi, jossa ei ilmeneisi kiihkeää himoa ja hänen silmänsä sellaisiksi, jotka eivät kostuisi kaipauksesta, vaan se hymyily miellyttäisi vain häntä, omaa miestä, ja olisi ainoastaan suoepa kaikkia muita kohtaan; se katse olisi lempeä ainoastaan hänelle, ja häveliäs, vieläpä ankara, muille.

Hän ei milloinkaan tahtonut nähdä hänen vapisevan tai kuulla hänessä tulisia haaveita, äkkinäisiä kyöneleitä, nääntymystä, pahoinvointia, ja sitten mielenmuutosta pikaiseen riemun remahdukseen. Ei ollut tarvis kuutamoa eikä kuutamosurua. Hän ei saisi äkkiä kalveta eikä langeta tainnoksiin, ei tuntea mitään tärisyttäviä tunteenpuuskia...

— Sillä sellaisilla naisilla on salaisia rakastajia, — päätteli hän: — ja niistä on paljon puuhaa: milloin pitää juosta hakemaan lääkäriä, milloin vesilasia, ja siinä on senkin seitsemien oikkujen sekasorto. Ja mahdotonta on rauhallisesti nukahtaa!

Mutta tuollaisen ylpeän-häveliään, levollisen puolison vieressä nukkua köllöttelee mies vallan huoletonna. Hän nukahtaa illalla hyvässä turvassa ja aamulla herätessään kohtaa hän taas saman myötätunteisen, lempeän katseen. Ja vielä kahden- ja kolmenkymmenen vuoden perästä kohtaisi hänen oma lämmin katseensa vaimon silmissä saman lempeän, hiljaahäämöttävän myötätunnon säteilyn. Ja niin aina hautaan saakka...

"Ja eikö tämä olekin kaiken ja kaikkien salainen päämäärä — löytää elämänystävässään muuttumattoman rauhan muodon, ikuisen ja tasaisen tunteiden juoksun? Tämähän on rakkauden mallikuva, jos siitä vähänkin poikkeaa, niin se muuttuu ja kylmenee — ja me saamme kärsiä, siispä kai minun ihanteeni on se yleinen ihanne?" ajatteli hän. "Eikö tämä ole kaikkien elämän vaivojemme laakeriseppelä, molempien sukupuoltemme keskinäisten suhteiden ylin ilmaus?"

Antaa himolle laillinen päästönsä, osoittaa siveellisen järjestyksen kululle suunta kuni virran juoksulle koko ympäristönsä siunaukseksi — tämä on yleisinhimillinen tehtävä, tämä se kehityksen huippu, johonka koettavat kiivetä kaikki nuot George Sandit, vaan eksyvät syrjään. Mutta kun kysymyksen näin ratkaisee, niin eihän ole enää mitään petosta eikä kylmenemistä, vaan iäti-tasainen, levollinen, onnellinen sydämen sykkäily, siis iäti-täyteläinen elämä, ikuinen elämän neste ja ikuinen siveellinen terveys.

On olemassa esimerkkejä sellaisesta onnesta, mutta harvassa, niihin viitataan ikäänkuin harvinaisiin luonnonilmiöihin. Sanotaan että siihen täytyy syntyä. Mutta jumalaties eikö siihen voi kasvaa ja astua itsetietoisesti?...

Himo? Kaikki tämä sopii runoissa ja näyttämöllä, missä näyttelijät, viitat hartioillaan ja tikarit kourissaan temmeltävät, vaan sitten menevät sekä murhatut että murhaajat yhdessä syömään illallista...

Hyvähän olisi, jos himot sillä olisivat tyydytetyt, vaan niistä jääpi ainoastaan savua ja saastaa, ja onni on poissa. Niitä muistellessa — häpeää vain ja repii hiuksiaan.

Ja jos lopuksi tämä onneton himo tukehtuukin, niin se on samaa kuin joutua huonolle, röykkiöiselle tielle, jossa hevosetkin lankeilevat ja harmaapä-vanhus näantyy, mutta jo on kotoinen kylä näkyvissä, sitä ei saa päästää silmistään, vaan täytyy mitä pikimmin, mitä pikimmin suoriutua vaarallisesta paikasta...

Niin, himonsa täytyy rajoittaa, tukahduttaa ja upottaa avioliittoon...

Oblomov olisi kauhistuksella paennut naista, jos tämä yht'äkkiä olisi pusertanut häntä silmillään, itse voihkaisten viskautunut hänen rintaansa vasten silmät ummessa, sitten säpsähtänyt ja kiertänyt kätensä hänen kaulaansa sammuttaaksensa... Tämä olisi ollut vain kurjaa ilotulitusta, ruutitynnyrin pamaus; mutta mitä sitten olisi seurannut? Kuurous, sokaistus, kärvennetyt hiukset...

Mutta katsokaamme, millainen nainen oli Olga.

Pitkään aikaan sen jälkeen kun Oblomovilta oli päässyt tuo lemmennustunustus, eivät he tavanneet toinen toistaan kahdenkesken. Oblomov piiloutui kuni koulupoika heti, kun vilahdukseltakaan näki Olgan. Molemmat olivat muuttuneet, mutta tyttö ei paennut häntä eikä ollut kylmä, vaan tuli ainoastaan miettiväisemmäksi.

Hänen nähtävästi oli surku että oli tapahtunut sellaista, mikä esti häntä kiusaamasta Oblomovia uteliaalla katseellaan ja hyvänsuovasti pistelemästä häntä pienillä pilapuheilla tuosta paljosta makaamisesta, laiskuudesta ja kömpelyydestä...

Hänessä leikitsi veikeä vallattomuus, mutta se oli sellaista vallattomuutta kuin on äidillä, joka ei voi olla hymyilemättä nähdessään poikansa hullunkurisia vehkeitä. Stolz oli matkustanut pois ja Olgalla oli ikävä ettei ollut kenelle laulaa ja että oli täytynyt sulkea pianonsa — sanalla sanoen: heihin molempiin oli tullut väkinäisyyttä ja kahleita eikä kummallakaan ollut mukava olla.

Ja kuinka hyvä oli ollutkaan ennen! Kuinka yksinkertaisesti olivatkaan he tutustuneet toisiinsa! Kuinka vapaasti seurustelleet toistensa kanssa. Oblomov oli yksinkertaisempi Stolzia ja häntä hyväsydämmisempi, vaikka ei osannut huvittaaakaan Olgaa samalla tavalla tahi huvitti vain omaa itseään ja antoi niin helposti anteeksi kaikki pilapuheet.

Vielä lähtiessään oli Stolz ottanut lupauksen Olgalta Oblomovin suhteen, pyytänyt tyttöä pitämään hänestä huolta ja häiritsemään häntä istumasta kotona. Ja tytön älykkäässä, kauniissa pääkkösessä oli kehkeytynyt jo kaikenlaisia suunnitelmia, kuinka hän vieroittaa Oblomovin makaamisesta päivällisen jälkeen, eikä ainoastaan makaamisesta, vaan hänpä ei salli tämän heittäytyä edes sohvaan päiväsaikaan, vaan kiristää häneltä pyhän lupauksen.

Neito oli haaveksinut myös, kuinka hän "komentaa Oblomovin läpilukemaan kirjoja", ne kirjat, jotka Stolz oli jättänyt, sitten lukemaan joka päivä sanomalehtiä ja kertomaan hänelle uutisia, kirjoittamaan kirjoja kylään, valmistamaan korjaussuunnitelmansa ja varustautumaan ulkomaan-matkalle — sanalla sanoen: Oblomov ei saa torkkua hänen luonaan; tyttö näyttää hänelle päämaalin, saattaa hänet jälleen rakastamaan kaikkea sitä, mihinkä on kyllästynyt, niin että kun Stolz palaa, tämä ei häntä enää tunne samaksi mieheksikään!

Ja koko tämän ihmeen oli tekevä hän, tuo kaino, vaitelias impi, jota ei kukaan tähän asti ollut totellut ja joka ei vielä ollut ruvennut elämäänkään! Hän se oli alkuun paneva moisen mullistavan muutoksen!

Sehän olikin jo alkanut: siitä asti kun hän ensi kerran oli laulanut, ei Oblomov enää ollut sama...

Mies oli heräävä elämään, toimimaan ja tuottamaan siunausta sekä omaan että hänen elämäänsä. Palauttaa ihminen henkiin — kuinka paljon kunniaa lääkärielle, joka pelastaa toivottoman sairaan! Ja se vasta mainetta: pelastaa siveellisesti turmeltuvassa tilassa olevan potilaan henki ja sielu?...

Tyttö oli oikein vavahdellut riemusta ja ylpeydestä, oli pitänyt itseänsä korkeamman voiman käskystä kutsutuksi ylevään opettajatoimeen. Hän oli aatteissaan tehnyt Oblomovin omaksi kirjuriin ja kirjastonhoitajakseen.

Ja yht'äkkiä täytyi tämän kaiken loppua! Nyt ei hän tietänyt, kuinka käyttäytyä, ja sentähden vaikeni kohdatessaan Oblomovin.

Oblomovia taas kiusasi se että oli säikäyttänyt ja loukannut tyttöä ja odotti hänen puoleltaan salaman leimahtavia silmäyksiä ja kylmää ankaruutta niin että ylen vapisi hänet nähdessään ja väistyi syrjään.

Sillävälin hän kuitenkin siirtyi huvilaan asumaan ja kuljeskeli kolmisen päivää yksikseen kummuilla ja metsässä, rämpi yli suon tai käveli kylään ja istuskeli joutilaana talonpoikien veräjillä, katsellen, kuinka lapset ja vasikat juoksentelivat tai kuinka ankat pulikoivat lammikossa.

Huvilan läheisyydessä oli järvi ja mahtavan suuri puisto: sinne pelkäsi hän mennä ettei suinkaan kohtaisi Olga yksin.

"Kyllä olin pöhkö, kun mokomat rötökset tein!" ajatteli hän eikä edes tehnyt itsellensä selväksi, oliko hänen suustaan todella totuuden sana livahtanut, vai oliko tämä ainoastaan ollut laulun ja soiton hetkellinen vaikutus hermoihin.

Tukaluuden, häpeän tai "häväistyksen" tunne, kuten hän sitä arvosteli mitä oli tehnyt, hämmensi häntä ratkaisemasta mikä intohimon puuska se oli ollut ja ylipäänsä, mitä tämä Olga oikeastaan hänelle oli? Hän ei enää tutkistellut, mitä liikanaista hänen sydämensä kohdalle oli paisunut, oliko siellä joku möhkäle, jota ei ennen ollut ollut. Kaikki tunteet olivat siellä keräytyneet kuin yhdeksi keräksi — häpeän keräksi.

Kun impi hetkellisesti ilmausi hänen mielikuvitukseensa, niin nousi sieltä myös hänen eteensä tuo lihaksi ja vereksi ajatellun rauhan ja elämän onnen ihannekuva ja tämä ihannekuva oli piirre piirteeltä: — Olga. Molemmat kuvat sattuivat yhteen ja sulivat samaksi.

"Voi mitä olenkaan tehnyt!" puheli hän itsekseen. "Turmellut kaikki! Jumalankiitos että Stolz matkusti pois jottei tyttö ehtinyt hänelle tätä kertoa, muuten olisin vaikka maan alle painunut. Lemmenseikkailut ja kyyneleet — kuuluvatko ne _minulle? Ja Olgan tati ei lähetä hakemaan eikä kutsu luokseen: varmaan on tyttö hänelle kertonut... Hyvä Jumala sentään!..."

Näin hän ajatteli pujottautuen kauvemmas puistoon eräälle syrjäkäytävälle.

Olga taas vaivasi ainoastaan se, kuinka menetellä jos sattuisi kohtaamaan Oblomovin ja kuinka tästä pulasta selvitään: eikö hän siitä hiisku sanaakaan, ikäänkuin ei mitään olisi tapahtunutkaan heidän välillään, vai pitääkö sanoa hänelle jotakin?

Ja mitä on sanominen? Nyripistäkö kasvojansa, katsoa häneen ylpeästi tai olla kokonaan katsomattakaan, ja kopeasti ja kuivasti huomauttaa että "ei mitenkään olisi häneltä odottanut sellaista käytöstä: minkälaiseksi ihmiseksi hän häntä luuleekaan, kun kehtasi olla niin julkea?..." Niin oli Sonitshka tanssiaisissa vastannut jollekin kornetille, vaikka itse oli kaikin voimin liehakoinut pannakseen luutnantin pään pyörälle.

"Mutta mitäs tässä on julkeaa?" kysyi hän itseltään. "Jos hän todellakin niin tuntee, niin miksei sitten sitä ilmilausuisi? ... Vaan kuinka sentään niin yht'äkkiä, kun tuskin vielä oli tutustuttu toisiinsa? ... Tätä ei kukaan muu millään ehdolla olisi sanonut nähdessään naista vasta toista tai kolmatta kertaa; eikä kukaan muu olisi tuntenutkaan niin pian lempeä. Sitä voi tuntea ainoastaan Oblomov..."

Mutta samalla muisti tyttö kuulleensa ja lukeneensa, kuinka rakkaus toisinaan tulee aivan yht'äkkiä.

"Hänkin on yht'äkkiä syttynyt ja rakastunut ja nyt hän ei näytä silmiäänkään: häntä ujostuttaa, — ei kai se siis ole mitään julkeutta. Mutta kuka on syyppää?" ajatteli hän: "Andrei Ivanovitsh, luonnollisesti, sentähden että oli saattanut Olga laulamaan silloin..."

Mutta Oblomov ei alussa ollut tahtonut kuunnellakkaan — Olga oli harmittanut se ja hän oli... koettanut... Niin, hän oli kovasti punastunut — ja koettanut kaikin voimin pehmentää Oblomovin jäykkyyttä. Stolz oli hänestä sanonut että hän on henkisesti turtunut mies, jonka mieltä ei mikään kiinnitä, jossa kaikki on sammunut... Juuri siksi hän, Olga, oli tehnyt mieli tutkia, oliko todella kaikki hänessä sammunut ja sentähden hän oli laulanut, laulanut... niinkuin ei milloinkaan ennen...

"Hyvä Jumala! minähän olenkin siis syyppää: minä pyydän häneltä anteeksi... Mutta mistä?" kysyi hän sitten: "Jos minä hänelle sanoisin näin että: herra Oblomov, minä olen syyppää, minä olen houkutelut teidät... Mikä häpeä! Se ei ole totta!" huudahti hän itsekseen tulistuneena polkien jalkaansa. "Kuka uskaltaa näin ajatella? ... Mistäpä minä tiesin mitä seuraisi? Vaan jos ei tätä olisi tapahtunut, jos ei hänen suustaan olisi ryöstäytynyt... niin mitäs silloin?" kysyi tyttö. "En tiedä..." ajatteli hän.

Siitä päivästä asti oli hänen sydämessään tuntunut niin kummalliselta ... ehkä oli hän hyvin loukattu ... myöskin kuumetta oli syntynyt ja poskilla punertanut kaksi ruusunpunaista pilkkua...

— Kiihtymystä ... lievää kuumetautia, — oli lääkäri selittänyt.

"Mitä olikaan tuo Oblomov tehnyt? Oh, hänelle oli annettava aika läksytys ettei moista vasta tapahtuisi! Pyydän tätini kieltämään häntä tulemasta enää meille; hänen ei olisi pitänyt unhoittaa että... Kuinka hän uskalsikin!" ajatteli tyttö kävellessään pitkin puistoa ja hänen silmänsä paloivat...

Yht'äkkiä kuuli hän jonkun askeleet.

"Joku tulee..." ajatteli myös Oblomov.

Ja samassa tulivat he kasvoista kasvoihin toisiaan vastaan.

— Olga Sergejevna! änkytti Oblomov väristen kuin haavanlehti.

— Ilja Iljitsh! — äänsi myös tyttö arasti, ja molemmat seisahtuivat.

— Hyvää päivää, — sanoi Oblomov.

— Hyvää päivää, — äänsi myös tyttö.

— Mihinkä te olette menossa? — kysyi Oblomov.

— Ilman vain ... — sopersi impi nostamatta silmiään maasta.

— Häiritseenkö minä teitä?

— Oi, ette vähintäkään ... vastasi Olga katsahtaen Oblomoviin pikaisesti ja uteliaasti.

— Sopiiko minun tehdä teille seuraa? — kysyi Oblomov, äkisti heittäen häneen tutkivan silmäyksen.

He läksivät ääneti kävelemään pitkin tietä. Ei opettajan viivotin, ei rehtorin kulmakarvat koskaan elämässä olleet panneet Oblomovin sydäntä niin kovasti pamppailemaan kuin tämä nyt. Hän tahtoi jotakin sanoa, koetti ponnistella itseään, mutta sanat eivät lähteneet kieleltä. Sydän se vain ihan tavattomasti takoi aivankuin suuren hädän edellä.

— Oletteko saanut kirjeitä Andrei Ivanitshilta? — kysyi Olga.

— Olen, vastasi Oblomov.

— Mitä hän kirjoittaa?

— Kutsuu Pariisiin.

— No menettekö te?

— Menen.

— Milloinka?

— Jo ... tuota ei: huomenna ... kunhan saan kaikki valmiiksi.

— Miksi niin pian? — kysyi tyttö. Oblomov ei vastannut.

— Eikö teitä huvilanne miellytä tai... sanokaa mistä syystä te tahdotte pois lähteä?

"Julkea? — ja hän vielä tahtoo matkustaa pois!" ajatteli Olga.

— Minun on täällä jostakin syystä paha ja tukala olla, minua polttee, — sopersi Oblomov katsomatta häneen.

Tyttö jäi vaiti, taittoi syreenin oksan ja haisteli sitä, peittäen sillä kasvonsa ja nenänsä.

— Tunnustelkaapa, kuinka hyvälle tämä tuoksuu! — sanoi hän ja ojensi sen Oblomovinkin nenään kiinni.

— Mutta tuossapa kasvaa lehmänkieloja! Odottakaahan, minä poimin — huudahti Oblomov ja kyykistyi nurmikolle: — ne tuoksuvat paremmalta, niissä on enemmän luonnon lemua, tuulahdusta vainiolta ja lehdosta. Vaan syreeni kasvaa aina talojen läheisyydessä, oksat kiipeilevät ihan ikkunoista sisään, sentähden on haju niin äitellä. Kas kun ei kaste vielä ole kuivunut, kieloissa.

Ja Oblomov toi tytölle muutamia lehmänkieloja.

— Mutta rakastattekos resedaa? — kysyi tämä.

— En: sillä on niin väkevä tuoksu; minä en rakasta en resedaa enkä ruusua. Niin, minä en ylipäänsä

kukkia rakasta; kenttäkukkia kyllä, vaan en huoneessa kasvavia — niistä on niin paljon touhua ... ja niistä tulee niin pahaa siivoa...

— Mutta pidättekö muuten siisteydestä huoneissa? — kysyi tyttö viekkaasti katsahtaen häneen. — Älkää sietäkö pahaa siivoa!

— Niin, mutta minulla on palvelija sellainen ... — mutisi Oblomov.
"Voi ilkeätä!" lisäsi hän itseksensä.

— Matkustatteko suoraapäätä Pariisiin? — kysyi Olga.

— Niin, Stolz on minua jo kauvan odottanut.

— Veisittekö kirjeen hänelle, niin minä kirjoittaisin, — kysyi tyttö.

— Miksei, mutta antakaa se jo tänään — minä muutan huomenna kaupunkiin.

— Huomenna? — ihmetteli tyttö. — Miksi niin pian? Aivanhan te lähдете niinkuin joku teitä takaa ajaisi.

— Niin ajaakin...

— Kuka sitten?

— Häpeä ... mutisi Oblomov.

— Häpeä! — toisti Olga koneellisesti. — No nyt minä sanon hänelle sen: "herra Oblomov, minä en mitenkään olisi odottanut".

— Niin, Olga Sergejevna, — sai toinen vihdoon itsensä pinnistetyksi sanomaan: — minä luulen että te kummastelette ... että olette suuttunut...

"Nyt on aika ... nyt on oikea hetki", päätti tyttö ja hänen sydämensä tykytti kiihkeästi. "Mutta en voi, hyvä Jumala!"

Oblomov koetti katsahtaa hänen kasvoihinsa saadaksensa selville mitä hän mielti, mutta tyttö haisteli lehmänkieloja ja syreeninterttua eikä itsekään tiennyt mitä ajatteli... mitä hänen oli sanominen, miten tekeminen. "Voi, jos Sonitshka nyt olisi tässä, niin hän heti tekisi jotakin, mutta minä olen sellainen typerä etten mitään osaa ... tämä on kauhean kiusallista!" ajatteli hän.

— Minä olen sen kokonaan unhoittanut... — pääsi hänen huuliltaan sitten.

— Uskokaa minua, se tapahtui tahtomattani... minä en voinut hillitä ... — puheli Oblomov vähitellen rohkaistuen. — Vaikka ukkonen silloin olisi jyrähtänyt tai kivi pudonnut päähäni, niin kuitenkin olisin sen sanonut. Sitä oli mahdoton millään voimalla pidättää... Jumalan tähden, älkää luulko että tahdoin... Minä olisin itse hetken perästä antanut vaikka mitä, jos olisin saanut peruutetuksi varomattoman sanani...

Tyttö käveli hänen rinnallaan silmät maahan luotuina ja tunnustellen kukkia.

— Unhoittakaa se siis, — jatkoi Oblomov: — unhoittakaa varsinkin siksi että se ei ollut totta...

— Eikö se ollut totta? — toisti tyttö kiihkeästi, oikaisi itsensä suoraksi ja pudotti kukkasensa.

Hänen silmänsä olivat yht'äkkiä remahtaneet suuriksi ja välähtivät kummastuksesta...

— Kuinka se ei olisi ollut totta? uudisti hän vielä kerran.

— Niin, Jumalan tähden, älkää suuttuko, vaan unhoittakaa. Minä vakuutan teille että se oli ainoastaan hetkellistä viehtymistä ... laulun tähden.

— Laulunko tähden vain?...

Tytön kasvot muuttuivat: nuo kaksi ruusunpunaista pilkkua katosivat ja silmät himmenivät.

"Ei se siis mitään ollutkaan! Siinä hän nyt peruutti varomattoman sanansa eikä ole tarvis suuttua... Näin onkin hyvä ... nyt on rauhallista olla... Voidaan niinkuin ennenkin puhella ja leikkiä laskea..." ajatteli Olga ja kiskasi kiivaasti sivumennen oksan puusta, repäsi huulillaan yhden lehden irti ja heitti sitten heti sekä oksan että lehden tielle.

— Ette siis enää ole suutuksissanne? Ja unhoitatte kaikki? — puheli

Oblomov kallistuen hänen puoleensa.

— Mitä te puhutte? Mistä te siinä minulta anteeksi pyytelette? vastasi tyttö kuohuksissaan ja melkein harmistuneena kääntyen pois päin hänestä. — Tietysti minä olen kaikki unhoittanut... minä olen niin huonomuistinen!

Oblomov vaikenä eikä tiennyt mitä tehdä. Hän huomasi vain tytön äkillisen harmin, mutta ei sen syytä.

"Hyvä Jumala!" ajatteli tämä. "Kaikki on taas järjestyksessä, on kuin ei koko näytelmää olisi ollutkaan. Mutta mitähän... Ah hyvä Jumala sentään! Mikä minun on? Voi, Sonitshka, Sonitshka! Kuinka onnellinen sinä olet!"

— Minä menen kotiin! — sanoi hän yht'äkkiä jouduttaen askeleitaan ja kääntyen toiselle käytävälle.

Tytön kurkussa tuntui karvaalta. Hän pelkäsi purskahtavansa itkuun.

Ei sinne, tämä tie on lyhempi, — huomautti Oblomov. — "Pöllö" ajatteli hän itsekseen nolona: "mitä minä meninkin selittämään! Nyt loukkasin häntä pahemmin. Ei olisi pitänyt siitä muistuttaa; se olisi itsestään vähitellen haihtunut ja unehtunut. Nyt ei enää voi mitään tehdä, täytyy uudestaan pyytää anteeksi."

"Minun tuli kentiesi sentähden harmi", ajatteli tyttö: "että en ehtinyt hänelle sanoa: 'herra Oblomov, minä en mitenkään olisi odottanut että te kehtasitte' ... sillä hän keskeytti minut... 'Se ei ollut totta!' selitti hän — en olisi uskonut että hän valehteli. Vaan kuinka hän uskalsi?"

— Onko se siis aivan unhoitettu! kysyi Oblomov hiljaa.

— On, kaikki on unhoitettu! virkkoi neito nopeasti, kiirehtien askeleitaan kotiinsa päin.

— Antakaa kätenne merkiksi ettette ole suuttunut.

Katsahtamatta häneen ojensi tyttö hänelle sormensa päät ja tuskin oli Oblomov niihin koskettanut, kun hän jo heti nykäsi kätensä takaisin.

— Ette siis ole leppynytkään! — sanoi Oblomov huoahtaen. — Kuinka minä vakuuttaisin teille että se oli vain hetkellistä viehtymystä ja etten minä mitenkään tahtonut mennä sopivaisuuden rajojen yli? Tietysti en enää tule kuuntelemaan teidän lauluanne...

— Älkää nyt siinä noin vakuutelko: en minä teidän vakuutusianne tarvitse ... — virkkoi neito vilkkaasti. — Minä en itsekseenikään aijo enää laulaa.

— Hyvä, minä olen siis vaiti, — sanoi Oblomov. — mutta älkää Jumalan tähden noin menkö pois, muuten minun sydämmelleni jääpi sellainen kivi...

Tyttö hiljensi vauhtiaan ja alkoi jännityksellä kuunnella hänen sanojansa.

— Jos on totta että te olisitte itkenyt kuulematta minun huokaustani silloin kun ensi kerran olin kuullut teidän lauluanne, niin nyt, jos te tuolla tavalla menette pois, hymyilemättä ja antamatta ystävällisesti kättä, niin minä myös ... oi olkaa sääliväinen Olga Sergejevna! Minä tulen kipeäksi, polveni vapisevat, minä vaivoin pysyn pystyssä...

— Mistä syystä? kysyi Olga äkkiä katsahtaen häneen.

— En itsekään tiedä: tuo häpeän tunne siitä sanasta on minulta nyt mennyttä ... mutta minusta tuntuu että siinä...

Jälleen hänen sydämmellään ikäänkuin ryömi muurahaisia, jälleen tuntui siinä jotakin liikanaista, jälleen immen hyväilevä ja utelias katse alkoi häntä polttaa. Tämä kääntyi niin suloisesti häneen ja odotteli niin levottomasti hänen vastauksiaan.

— Mitä siinä on? kysyi Olga kärsimättömästi.

— Ei, pelkään sanoa: te suututte jälleen.

— Puhukaa! sanoi tyttö käskevästi. Oblomov oli vaiti.

— No?

— Minun tekee jälleen mieli itkeä katsellessani teitä... Näettekös, minussa ei ole itserakkautta, minä en häpeä sydäntäni...

— Miksikä itkeä? — kysyi impi ja hänen poskilleen ilmaantui nuo kaksi ruusunpunaista pilkkua.

— Minä olen yhä kuulevinani teidän lauluanne ... minä tunnen jälleen...

— Mitä niin? — kysyi neito ja kyyneleet virtasivat takaisin rinnasta; hän odotti jännityksellä.

He lähestyivät huvilan portaita.

— Tunnen ... — kiiruhti Oblomov sanoakseen loppuun, mutta pysähtyi kesken.

Tyttö asteli hitaasti, ikäänkuin se olisi ollut vaikeata, ylös porrasastuimia.

— Samaa säveltä ... samaa ... mielenliikutusta ... samaa ... tunn ... anteeksi, Jumalan nimessä, anteeksi, en voi selviytyä itsestäni...

— Herra Oblomov... — alkoi neito ankarasti, mutta sitten äkkiä valaisi hänen kasvojansa hymynsäde: — minä en suutu teihin, annan anteeksi, — lisäsi hän pehmeästi: — mutta älkää vain vasta...

Kääntymättä ojensi hän hänelle kätensä; Oblomov tarttui siihen kiihkeästi ja suuteli kämmentä. Impi pusersi hiljaa hänen huuliansa ja liehahti samalla silmänräpäyksessä lasiovelle, mutta Oblomov jäi portaiden juurelle kuin maahankaivettuna seisomaan.

7.

Hän jäi kauvaksi aikaa tuijottamaan tytön jälkeen, silmät suurina, suu ammoltaan, ja seurasi kauvan katseellaan pitkin pensaita...

Vieraita ihmisiä kulki siitä ohitse, lintu lensi hänen ylitsensä, muuan akka tuli ja kysyi sivumennen, eikö hän osta marjoja — vaan hän seiso i yhä enemmän tyrmistyneenä ja tuijotti...

Sitten läksi hän hiljalleen kävelemään samaa käytävää, jota olivat yhdessä tulleet, ja päästyään sen puoliväliin rupesi kokoilemaan lehmänkieloja, jotka Olga oli pudottanut ja otti ylös syreeninoksan, jonka tämä oli taittanut ja harmissaan maahan viskannut.

"Miksi hän teki näin?" rupesi hän harkitsemaan ja muistelemaan...

— Minä pöllö ja hölmö! — sanoi hän äkkiä ääneensä siepaten lehmänkielot ja syreeninoksan, ja läksi melkein juoksujalassa hölkkäsemään pitkin puistokäytävää. — Minä pyysin häneltä anteeksi, mutta hän ... ah, olisiko se mahdollista?... Mikä ajatus!

Onnellisena, kasvot säteillen, aivankuin "kuu otsalla", kuten entinen lapsenhoitajansa oli sanonut, saapui hän kotiinsa, istahti sohvan nurkkaan ja piirsi pikaisesti pöydän pölyiseen pintaan suurilla kirjaimilla: "Olga".

— Hyi, kuinka paljon pölyä! äkkäsi hän samassa, havahtuen riemustaan. — Sakariias! Sakariias! — sai hän pitkän aikaa huudella, sentähden että Sakariias sattui istumaan hevostmiesten kanssa portilla, joka oli poikkikadulle päin.

— Menetkö siitä! tuli Anisja uhkaavasti kuiskaten toimittamaan tarttuen miestänsä hihasta. — Herra on jo kauvan sinua huutanut sisään!

— Katsoppas Sakariias, mitä tämä on? sanoi Ilja Iljitsh, mutta ei ankarasti, vaan pehmeästi ja hyvänsuovasti, sillä nyt ei hän voinut suuttua. — Aijotko sinä täälläkin pitää samaa epäjärjestyä kuin kaupungissa: pölyä ja hämähäkinverkkoja? Ei, suo anteeksi, minä en sitä salli! Muuten ei Olga Sergejevna anna minulle koskaan rauhaa, hän sanoi minulle tuonoinkin: "te rakastatte pahaa siivoa".

— Niin, heidän on hyvä sanoa, kun on viisi palvelijaa talossa, — huomautti Sakariias ja vääntäytyi takaisin ovea kohti.

— Mihin sinä menet? Ota ja lakaise, ja pyyhi pölyt: täällä on mahdotonta istua ja nojata kyynärpäätään mihinkään... Iljettävähän tämä on, tämä on sitä ... oblomovilaisuutta!

Sakariias pullisteli itseään ja katseli syrjästä herraansa. "No nyt on kummat!" ajatteli hän! "taas se on muutamanlaisen haukkumasanan keksaissut! Ja vielä niin tutunomaisen!"

— No ota luuta ja lakaise, mitäs siinä töllistelet? sanoi Oblomov.

— Ei täällä ole mitään lakaistavaa! Johan minä aamulla lakaisin! — vastasi Sakariias itsepäisesti.

— Mutta mistä on sitten pöly, jos olet lakaisut? Katsohan tuonne, tuonne. Onpas siinä siivoa! Hetipaikalla lakaisemaan!

— Lakaisut oon, — väitti Sakariias — kuka tässä kymmeniä kertoja rupeaa lakaisemaan? Pölyä keräytyy ulkoa... täällä on peltoja ja huviloita: siellä on paljon pölyä kujalla.

Samalla kurkisti Anisjan pää toisesta huoneesta:

— Kuulehan Sakariias Trofimitsh, turhaan sinä lakaiset ensiksi lattian ja sitten vasta varistelet pöydiltä, siitähän sitä pölyä jälleen tarttuukin... Pölyttäisit ensin...

— Mitä sinä siihen tulit neuvomaan? kahahti Sakariias kiukustuneena eukolleen. — Mene paikoillesi!

— Onko mailmassa mokomaa nähty: ensin lakaista lattiat ja sitten pöydiltä pölyttää?... Siksihän se herra sinulle onkin niin vihoissaan...

— Kä-kä-kä! — huusi Sakariias ja räpsäytti eukkoaan kyynärpäällä rintaan.

Anisja naurahti ja vetäytyi piiloon. Oblomov huiskautti kättään Sakariiaksellekin että tämä menisi ulos huoneesta. Hän kallisti päänsä neulottua tyynyä vasten, lasi kätensä sydämensä kohdalle ja alkoi kuunnella, kuinka se tykytti. — "Tämähän kuulostaa vaaralliselta", sanoi hän itsekseen. "Mitä on tehtävä? Jos rupeaa neuvottelemaan tästä lääkärin kanssa, niin hän, kuka sen tietää, vielä lähettää Abessiniaan!" —

Niinkauvan kun Sakariias ja Anisja vielä eivät olleet naimisissa keskenään, hoiti kumpikin heistä omaa tointansa sekautumatta toinen-toisensa tehtäviin, se on: Anisja kävi torilla, keitti ruuat ja otti osaa huoneitten siivoukseen ainoastaan kerran vuodessa, kun lattiat pestiin.

Mutta häiden jälkeen oli hänellä vapaampi pääsy herran sisähuoneisiin. Hän autteli Sakariiaista ja huoneissa rupesi vallitsemaan suurempi siisteys; muutamia miehensä tehtävistä otti hän omille niskoilleen, osaksi hyvántahtoisuudesta, osaksi sentähden että Sakariias ne itsekkäästi hänen huolekseen heitti.

— Kuule sinä, sinun pitää pieksää nuo matot, — saattoi hän käskevästi Anisjalle kähistä, taikka että: — sinä saisit korjata pois roskaläjän, mikä tuonne nurkkaan on kasautunut ja kantaa jäännökset keittiöön.

Näin herrasteli hän kuukauden verran: huoneet pysyivät puhtaina eikä Ilja Iljitsh murissut eikä muistuttanut, ja hän, Sakariias, sai olla ihan joutilaana. Mutta tämä herrastelu loppui seuraavasta syystä.

Niin pian kun he Anisjan kanssa yhdessä ryhtyivät isännöimään herransa sisähuoneissa, huomasi vaimo että Sakariias mitä tahansa tekikin, teki sangen tyhmästi ja kömpelösti. Jokainen hänen askeleensa meni miten sattui. Viisikymmentä-viisi vuotta oli hän kulkenut tässä matoisessa mailmassa siinä vahvassa uskossa että kaikki, mitä teki, ei voinut tulla toisin eikä paremmin tehdyksi.

Ja nyt yht'äkkiä, kahdessa viikossa, oli Anisja hänelle todistanut että mies ei osannut ikinäs mitään, ja lisäksi oli hän sen sanonut sellaisella loukkaavalla alamaisuudella ja niin sävyisästi ja hiljaa kuin pikkulapselle, tai kuin suurelle hölmölle, vieläpä naurahdellutkin katsahtaessaan häneen.

— Sinä, Sakariias Trofimitsh, — saattoi hän lempeästi huomauttaa: — teet vähän hupsusti kun ensin panet uuninpellit kiinni ja sitten aukaiset ilmaruudut: sillä tavallahan uudelleen jäähdytät huoneet.

— No kuinkas sinä sitten muka tekisit? — kysyi Sakariias karkeasti: — milloinkas aukaisisit?

— Samalla kun lämmittäisin, silloin käy veto ja tulee sisään kylmää ilmaa, vaan sitten uuni taas lämmittää, — vastasi Anisja hiljaa.

— Kylläpä sinä olet koko pöllö! — saattoi Sakariias vastata. — Kaksikymmentä vuotta olen niin tehnyt, ja sinunko tähtesi tässä nyt rupeaisin eri tavalla tekemään...

Sakariiaksella oli tapana pitää kaapinhyllyllä sikinsokin yhdessä läjässä teet, sokerit, sitroonat, hopea-astiat, saapasmusteet, harjat ja saippuat.

Kerran hän tulee ja yht'äkkiä näkee että saippua on nostettu pesupöydälle, harjat ja saapasmuste keittiön ikkunalle, mutta tee ja sokuri pantu erityiseen laatikkoon.

— Sinäkö se täällä taas olet omin päisi käynyt myllistämässä, häh? — kysyi hän uhkaavasti. — Minä kun vartavasten olen kaikki pannut yhteen nurkkaan, jotta olisi tarvittaessa käsillä, niin mitä sinä olet niitä mennyt hajoittamaan eri paikkoihin?

— Siksi, ettei tee haisisi saippualle, — huomautti Anisja suopeasti.

Toisella kertaa saattoi hän osoittaa Sakariakselle pari kolme koin syömää reikää herran vaatteissa ja sanoa että ne ovat välttämättä pudistettavat ja puhdistettavat kerran viikossa.

— Annas minä ne pieksän saunavihdalla! päätti hän sävyisästi.

Sakariias kiskasi hänen käsistään vihdan sekä hännystakin, jota Anisja oli yrittänyt ottamaan, ja pani entiselle paikalleen.

Kun Sakariias lisäksi kerran tapansa mukaan alkoi säättää herraansa siitä "että tämä muka syyttää moittii häntä russakoista, ja ettei suinkaan hän niitä ole mailmaan keksinyt", niin Anisja vajeten alkoi koota hyllyiltä niille muistamattomista ajoista asti kertyneitä mustia leivänmurusia, pesi ja puhdisti kaapit ja ruoka-astiat — ja pian hävisivät russakat melkein tykkänään.

Sakariias ei vielääkään käsittänyt oikein mistä kaikki tämä riippui ja piti sitä vain seurauksena vaimonsa uutteruudesta. Mutta kun hän kerran kantoi tarjotinta, jolla oli kuppeja ja laseja, särkien kaksi lasia ynnä alkoi tapansa mukaan kiroilla, tahtoen viskata lattiaan koko tarjottimenkin, niin tuli Anisja, otti tarjottimen hänen käsistään, asetti jalella olevat lasit sekä sokuriastian ja leipäkorin niin ettei yksikään kuppi päässyt liikahtamaan, ja sitten näytti hänelle, kuinka tarjotinta on pideltävä käsissään, sekä kulki pari kertaa läpi huoneen käänellen sitä vasemmalle ja oikealle, niin ettei kuitenkaan yksikään lusikka tarjottimella tärähtänyt, niin silloin kävi Sakariakselle yht'äkkiä selväksi että Anisja on häntä — viisaampi!

Silloin tempasi hän Anisjalta tarjottimen, pudotteli lasit sinne-tänne eikä siitä hetkestä alkaen voinut antaa vaimolleen tätä anteeksi.

— Siinä nyt näet, kuinka on tehtävä! — lisäsi vaimo vielä hiljaa.

Sakariias katsahti häneen tylsällä ylenkatseella, mutta Anisja vain naurahti.

— Voi sinä sen akka, sotamiehen siippana, tahdotkos tässä vielä viisastella! Luuletkos että meillä Oblomofkassa oli tällainen resutalo? Meitä oli siellä viisitoista palvelijaa ja minä olin pojista paras. Mutta mitäs teistä akoista. Sinä et siellä ... no voi sinä sen...

— Hyväähän minä vain tarkoitan, — yritti Anisja puolustautumaan.

— Kä-kä-kä! — sähisi Sakariias tehden uhkaavan liikkeen kyynänpäällään hänen rintaansa kohti. — Laputa jalkoihisi täältä herrashuoneista sinne keittiöosi... ja pysy omissa akkain askareissasi!

Anisja naurahti ja läksi, mutta Sakariias katsoi hänen peräänsä synkästi syrjäsilmillä.

Hänen ylpeytensä kärsi ja sentähden hän niin tylästi kohteli vaimoansa. Mutta kun tapahtui että Ilja Iljitsh tiedusti jotakin kapinetta eikä kapinetta löytynyt, tai löytyi se särjettynä, ja ylipäänsä kun sattui epäjärjestystä talossa ja Sakariiaksen pään päälle kokoontui uhkaava ukkospilvi, joka ennusti "ilkeitä sanoja", niin alkoi hän merkitsevästi räpytellä silmiään Anisjalle, nyökytellä päätään päin herran makuuhuonetta ja osoittaen sinne keskisormellaan sanoi käskevästi kuiskaten että:

— Menepäs sinä herran luo kysymään, mitähän se siellä taas tarvitsee?

Ja Anisja meni sisään, ja niin ukkospilvi saatiin! hajoitetuksi aina yksinkertaisella selityksellä. Vieläpä Sakariias itsekin, heti kun huomasi että Oblomovin puheesta alkoi singahdella uhkaavia sanoja, ehdoitti hänelle että kutsuttaisiin Anisja sisään.

Sillä tavalla olisi kaikki joutunut hunningolle Oblomovin huoneissa, jollei olisi ollut tätä Anisjaa, joka jo luki itsensä kuuluvaksi Oblomovin taloon, lujittaen tietämättään miehensä katkeamattomia yhdysiteitä Ilja Iljitshin elämän, kodin ja koko olennon kanssa, ja hänen naisellinen silmänsä ja huolehtiva kätensä olivat alati valvomassa tätä rappiollista rauhaa.

Niin pian kun Sakariias jonnekin poistuu, hiipii Anisja sisään, pyyhkii pölyt pöydiltä ja puistelee sohvilta, aukaisee ikkunan, oikaisee kaihtimet, korjaa paikoilleen keskelle huonetta heitetyt saappaat tai paraadinojatuolille ripustetut housut, sijoittelee vaatteet, vieläpä pöydällä-olevat paperit, hanhenkynät, lyijykynät ja vuoluveitset — kaikki asettaa hän järjestykseensä; pöyhöttelee pehnatun vuoteen, kohentelee patjat, ja kaikki käy parissa kolmessa tempussa: sitten heittää hän vielä pikaisen silmäyksen yli koko huoneen, siirtää jonkun tuolin, lykkää sisään puoleksi aukivedetyn pesupöydän laatikon, sieppaa salvetin kirjoituspöydältä — ja lennähtää sitä kyytiä keittiöön kuullessaan Sakariiaksen saappaiden narinan.

Eloisa, sukkela eukko se oli, iältään neljänkymmenen seitsemän vanha; hänellä oli huolehtiva hymy

huulillaan, virkusti joka suunnalle vilkkuvat silmät, paksu kaula ja rinta, sekä punaiset, sitkeät, milloinkaan väsymättömät kädet.

Kasvoja ei hänellä ollut melkein lainkaan, siitä päättäen että ainoastaan nenän niistä huomasi, ja vaikka tämä olikin pieni, niin se ikäänkuin oli erillään kasvoista tai muuten siihen kömpelösti liittynyt ja senlisäksi oli sen alaosa ylöspäin kippurassa, jonkatähden lakastuneet kasvot sen takana jäivät aivan huomaamatta, niin että nenästä vain sai heti selvän käsityksen. Paljon on maailmassa sellaisia aviomiehiä kuin Sakariias. Toisinaan valtiomieskin huolimattomasti kuuntelee vaimonsa neuvoa, kohauttaa olkapäitään — ja kuitenkin kaikessa hiljaisuudessa kirjoittaa sitten hänen neuvonsa mukaan.

Toisinaan hallituksenjäsen vihellellä ja säälivällä irvistyksellä vastaa vaimonsa lörpöttelyyn jossakin tärkeässä asiassa — vaan huomenna jo itse vakavana selittelee tätä lörpötystä itse ministerille.

Näinpä nämät herrat yhtä yrmeästi kohtelevat vaimojaan tai vastaavat heidän neuvoihinsa niin keveästi kuin ei ne juuri mitään huomiota ansaitseisi ja pitävät heitä, joskaan ei varsin akkoina, niinkuin Sakariias, niin kuitenkin jonkunlaisina kukkasina, joista vakan virkaelämän lomahetkinä on ainoastaan huvitusta.

Puolipäivän aurinko oli jo kotvan aikaa kirkkaasti paahtanut puiston hiekkaisia käytäviä. Kaikki istuskelivat siimeksessä liinaisten verhojen alla, ja ainoastaan lastenpiiat kulkivat rohkeasti ryhmissä lasten kanssa istuskellen nurmella puolipäivän polttavassa helteessä.

Oblomov makasi yhä sohvalla hautoen aamullista keskusteluaan Olgan kanssa, vuoroin uskoen, vuoroin epäillen mitä siinä oli ilmikäynyt:

"Hän rakastaa minua, hänessä leikkii tunne minua kohtaan! Onko se mahdollista? Hän haaveilee minusta, minua varten lauloi hän silloin niin intohimoisesti, ja ne sävelet solmivat meidät molemmat myötätunnon siteillä."

Oblomov tunsi ylpeyden riehahtavan rinnassaan, tunsi elämän välkähtävän lumoavana edessään kaikkine väreineen ja sateineen, joita ei pitkään aikaan enää ollut nähnyt. Hän oli jo näkevinään itsensä ulkomaalla Olgan kanssa: Shweitsin järvien rannoilla, Italiassa kulkemassa Rooman raunioilla tai keinumassa gondoolissa, sitten Pariisin ihmisvilinässä, sitten Lontoossa, sitten ... niin, sitten lopuksi omassa maallisessa paradiisissaan — Oblomofkassa.

Hän, Olga — on aivankuin herranenkeli, hän lepertelee niin suloisesti, hänen pienet kasvonsa ovat niin kauniit ja valonhohtavat, hänen hieno kaulansa on niin hempeä...

Talonpojat eivät ole ikinä nähneet hänen vertaistaan, he lankeavat maahan asti tämän enkelin edessä. Hän sipsuttelee hiljaa pitkin nurmikkoo, kulkee käsikynkässä hänen kanssaan koivikon siimekseen, laulaa armaalleen, hänelle — Oblomoville...

Ja hän saa tuntea elämän, sen hiljaisen virran vilinän, sen suloisien suihkun ja polskutuksen ... ja hän vaipuu hautomaan näitä tyydytettyjä toiveitansa, tuntien onnen paisumusta...

Yht'äkkiä synkistyivät Oblomovin kasvot. — Ei, tämä ei voi olla mahdollista! — virkkoi hän ääneen nousten sohvalla kävelemään pitkin lattiaa. — Hänkö nyt voisi lempiä minua, tällaista hassua, unisilmäistä, kelmeäposkista... Hän kai vain yhä tekee pilaa minusta...

Ja Oblomov pysähtyi peilin eteen ja tarkasteli kauvan itseään, alussa vastahakoisesti, mutta sitten hänen katseensa kirkastui, vieläpä hän hymyilikin itsekseen.

— Minä näytän vähän niinkuin paremmalta ja tuoreemmalta kuin siellä kaupungissa ollessani, — sanoi hän, — minun silmäni eivät ole enää niin himmeät... Ja kas tuosta on kadonnut se nääränäppykin, joka yritti tulemaan... Se on luultavasti tämä raitis ilma, joka sen vaikuttaa, minä olen paljon kävelyssä, en juo viiniä enkä makeile. Ei tarvitsekkaan Egyptiin matkustaa!

Samassa tuli Maria Mihailovnan, Olgan tädin palvelija kutsumaan Oblomovia syömään päivällistä heille.

— Tulen, tulen! sanoi Oblomov.

Palvelija kääntyi mennäkseen takaisin.

— Odotas! Tuossa sinulle vaivoista.

Ja Oblomov antoi hänelle rahaa.

Hänen tuli niin hauska ja kevyt oltava. Luonnossa oli niin valoisaa. Kaikki ihmiset tuntuivat niin hyviltä, kaikki nauttivat samalla tavalla kuin hänkin, kaikkien kasvoista paistoi onni. Ainoastaan

Sakariias oli happamennäköinen ja katseli syrjäsilmin herraansa, mutta Anisja sitävastoin naurahteli niin hyvänsuovasti.

"Minulla pitäisi vielä tässä olla oma koira", päätti Oblomov: "tai kissa ... kissa on parempi: kissat ovat niin pehmoisia ja lempeitä, kehrätä murrittavat niin mukavasti."

Ja juoksujalkaa läksi hän Olgan luo.

"Siis kuitenkin rakastaa Olga minua!" ajatteli hän tiellä. "Se nuori, se raikas olento! Hänen mielikuvitukselleen on nyt avoinna mitä runollisin elämän kehys: hän uneksii kai mustakiharaisista, sorea- ja komeavartalolisista nuorukaisista, joiden kasvoilla ilmenee mielteliästä salattua voimaa ja rohkeutta, joiden huulilla väikkyä ylpeä hymy ja silmissä säihkyä kipinä, joka uppoaa ja värähtelee katseessa ja niin helposti tunkeutuu aina sydämmen pohjaan, ja joilla on pehmeä ja raikas ääni, mikä soinnahtelee kuni metallinen kieli. Mutta eihän tarvitse välttämättä rakastaa nuorukaisia, joilla on nämät rohkeat kasvot ja jotka tanssivat kauniisti ja ratsastavat hevosilla... Otaksukaamme ettei Olga ole mikään tusinatyttö, jonka sydäntä voi kutkuttaa viiksillä ja kuuloa liikuttaa miekan helinällä... Mutta silloinhan tarvitaan jotain muuta — esimerkiksi henkistä voimaa, jos mieli lauhduttaa naista taivuttamaan päänsä tämän älyn edessä, jota mailmakin kumartaa... Tai täytyy olla mainionkuuluista taiteilija... Mutta mikäs minä olen? — Oblomov — en mitään muuta. Stolz — se on toista: Stolzilla on älyä, voimaa, ymmärrystä ohjaamaan itseänsä, muita ja kohtaloansa. Mihin tahansa se mies tulee, kenen kanssa tahansa yhteen sattuu — katsos: hetipaikalla on hän valtias, niin näpähyttelee ikäänkuin soittimella... Mutta minä?... En minä edes tuota Sakariiaista osaa hallita ... enkä itseänikään ... minä olen — Oblomov! Niin, Stolz: hyvä Jumala ... häntähän Olga rakastaakin!" ajatteli hän kauhistuneena: "itsehän hän sanoi: niinkuin ystävää, hän sanoi; vaan tämä on kentiesi vain itsetajuton valhe... Ystävyyttä miehen ja naisen välillä ei ole olemassa..."

Oblomov hiljensi hiljentämistään vauhtiaan epäilystensä valtaamana.

"Mutta mitä, jos hän keimailee minun edessäni?"

Hän seisahtui kokonaan, hetkeksi tyrmistyneenä.

"Mitä, jos siinä on viekkautta ja salavehkeitä... Ja mistä minä sen olen päähäni saanut että hän minua rakastaa? Eihän hän sitä ole sanonut: tämä on itserakkauden saatanallista kuisketta. Andrei! Tokkohan? ... ei voi olla mahdollista: Olga on sellainen, sellainen... Kas tuollainen hän on!" virkkoi hän yht'äkkiä iloisesti nähdessään häntä vastaan kävelevän Olgan.

Hilpeästi hymyillen ojensi Olga hänelle kätensä.

"Ei, hän ei ole sellainen, hän ei ole petturi", päätti hän: "petturit eivät katso noin ystävällisillä silmillä, niillä ei ole noin vilpitöntä naurua, vaan se on semmoista kitinää... Mutta eihän hän kuitenkaan ole sanonut että rakastaa!" ajatteli hän taas äkisti säikähtäen: hän, Oblomovhan vain niin itselleen selitti... "Mutta mistäs tuo harmi sitten tytössä? ... Herra Jumala, mihinkä kuljuun minä olenkin joutunut!"

— Mikä teillä on kädessä? — kysyi Olga.

— Oksa.

— Mikä oksa?

— Näettehän: syreenin oksa.

— Mistä olette taittanut? Eihän siellä ole syreenejä. Missä olette käynyt?

— Tehän tämän tuonoin taitoitte ja heititte maahan.

— Miksikäs otitte ylös?

— Noin vain, minua miellyttää että te ... että te sen harmissanne viskasitte.

— Sepä koko uutinen että harmi — miellyttää! Mistä syystä?

— En sano.

— Sanokaa, olkaa niin hyvä, minä pyydän...

— En millään mokomin, en vaikka mitä hyvää antaisitte!

— Mutta minä rukoilen teitä ... Oblomov pudisti kieltävästi päätään.

— Vaan entä jos laulan?

— Silloin ... kenties...

— Siis ainoastaan säveletkö teihin vaikuttavat? — sanoi neito rypistäen kulmakarvojaan. — Onko se siis totta?

— Niin, sävelet, kun ne tulevat teidän huuliltanne.

— No, minä lupaan laulaa ... Casta diva, Casta di ... hyräytti neito ja pysähtyi. — No, sanokaapa nyt!

Oblomov taisteli kotvan aikaa itsensä kanssa.

— En sano, en! — huudahti hän sitten vielä päättäväisemmästi kuin äsken. — En millään mokomin ... en ikinä! Jos se ei ole tottakaan, jos minusta niin vain näytti? ... En sano, en ikipäivinä!

— Mitäs te nyt? Se lienee jotakin kauheaa, — arveli tyttö kiinnittäen ajatuksensa tähän kysymykseen, samalla luoden tutkivan silmäyksen Oblomoviin.

Ja hänen kasvoihinsa tuli vähitellen yhä älykkäämpi ilme, jokaiseen piirteeseen tunkeutui ajatuksen ja aavistuksen säde, ja yht'äkkiä valaisi tietoisuus koko hänen kasvonsa. Samoinpa toisinaan aurinko pilvestä pujahtaen vähitellen valaisee ensin yhden, sitten toisen pensaan, talon harjan, kunnes yht'äkkiä kietaisee valovaippaansa koko maiseman. Olga tiesi jo Oblomovin ajatuksen.

— En, enkä sano, minun kieleni ei siihen käänny ... — väitti yhä Oblomov: — älkää kysykökään.

— En minä teiltä kysykään, — vastasi Olga välinpitämättömästi.

— Kuinka? Äskenhän te juuri...

— Mennään kotiin, — sanoi neito totisena häntä kuulematta: — tati odottaa meitä.

Hän meni edellä sisään, jätti Oblomovin kahdenkesken tädin seuraan ja kulki läpi salin suoraan omaan huoneeseensa.

8.

Koko tämä päivä oli Oblomoville asteettaisen pettymyksen päivä. Hän sai viettää sen Olgan tädin seurassa, — naisen, joka oli sangen älykäs ja säädyllinen, joka kulki aina hyvästi puettuna, mustassa, oivallisesti soveltuvassa silkkileningissään, jossa oli aina sama soma pitsikaulus; myös päähine oli aistikasta kuosia ja sen nauhat heilahtelivat keimailevasti noita jo lähes viisikymmenvuotiaita, mutta vielä raikkaita kasvoja vasten. Ja hienossa kaulaketjussa riippui kultainen lornjetti.

Hänen asentonsa ja liikkeensä olivat täynnänsä arvokkaisuutta, hyvin sievästi verhoutui hän kalliiseen kaulavaippaansa, niin osaavasti nojasi hän kyynäpäähänsä kudottua tyynyä vasten, niin majesteettillisesti heittäytyi hän pitkälleen sohvalle. Et koskaan tapaa häntä työn ääressä, sillä kumartua ompelemaan tai näperrellä pikkuaskareissa, se ei sovellu hänen persoonaansa, tähän tärkeään olentoon. Käskyt palvelijoille ja piioille — nekin toimittaa hän huolimattomalla äänellä, lyhyesti ja kuivasti.

Väliin hän lueskeli, ei koskaan kirjoitellut, mutta puhella hän osasi hyvin, mikä muuten tapahtui — enimmäkseen ranskaksi. Kuitenkin oli hän heti huomannut ettei Oblomov aivan vapaasti osannut ranskaa ja vaihtoi sentähden toisesta päivästä alkaen puhekielensä venäjään.

Keskustelussaan, ei hän haaveksi eikä viisastele; nähtävästi on hänellä aivoissaan ankara raja-aita, jonka yli hänen järkensä koskaan ei kiipeä. Kaikesta oli havaittavana että tunne-elämä, sympatia, lempikin siihen luettuna, sisältyvät tai olivat sisältyneet hänen elämäänsä tasan, yhtärintaa toisten ainesten kanssa, kun sitä vastoin muissa naisissa heti ensikerralla näkee että lempi, jos ei toiminnassa, niin ainakin sanoissa ottaa osaa kaikkiin elämän kysymyksiin ja että kaikki muu saa jäädä syrjään ja pääsee esille ainoastaan sen verran, mikäli jää tilaa lemmeltä.

Tällä naisella kävi edellä kaikkea ymmärrys elää ja hallita itseään, pitää tasapainossa ajatus aikeen kanssa ja aije sen toimeenpanon kanssa. Mahdotonta oli hänet yllättää äkkivastoin valmistumattomana, vaan niinkuin valppaan vihollisen, jonka aina, kuinka tahansa vahtiikin, kohtaa vastassaan tähtäävin, odottelevin katsein.

Hänen elinaineensa oli suurmailma, ja sentähden ryhti ja varovaisuus kulkivat hänessä edellä jokaista ajatusta, jokaista sanaa ja liikettä.

Hän ei koskaan kenellekkään paljasta sydämensä peitettyjä väreitä, ei kenellekkään usko hän sielunsa salaisuuksia; et näe hänen läheisyydessään hyvää ystävätärtä, et edes vanhaa ämmää, jonka kanssa hän lörpötteleisi kahvikupin ääressä. Ainoastaan parooni von Langwagenin kanssa jää hän usein kahdenkesken, iltaisin istuskelee hän toisinaan puoliyöhön saakka, mutta melkein aina Olgan seurassa, ja silloinkin he enimmäkseen ovat ääneti, mutta ääneti jotenkuten merkitsevällä tavalla ja järkevästi, ikäänkuin tietäisivät jotakin, mitä muut eivät tiedä, paitsi he kaksi.

He, täti ja parooni, nähtävästi rakastavat olla yhdessä — tämä on ainoa johtopäätös, jonka voi tehdä heitä katsellessaan, sillä täti kohtelee paroonia aivan niinkuin muitakin: hyväntahtoisesti ja suopeasti, mutta samalla niin tasaisesti ja levollisesti.

Pahat kielet olisivat käyttäneet hyväkseen tätä ja viitanneet johonkin entiseen ystävyyden suhteeseen heidän välillään tai ulkomailla-käyntiin yhdessä; mutta tädin suhteessa parooniin ei ilmaantunut varjoakaan mistään salatusta erikoisesta välistä, sillä tämän olisi kyllä päältäpäin nähnyt.

Mutta parooni oli Olgalle kuuluvan pienen omaisuuden holhooja, joka omaisuus jotenkin oli joutunut pantiksi eräässä urakkakaupassa ja siihen takertunut. Parooni oli ollut asianajajana, se on: oli pannut jonkun virkamiehen kirjoittamaan paperit, lukenut ne lornjettinsa läpi, kirjoittanut nimensä alle ja lähettänyt saman virkamiehen papereineen oikeuspaikkoihin, sekä itse, tuttavuuksiensa nojalla, saanut asiansa kulkemaan tyydyttävään suuntaan, niin että hän toivoi sille pikaista ja onnellista ratkaisua. Tämä se ehkäisi kaikki pahat huhut, ja paroonia totuttiin näkemään talossa kuin sukulaista.

Hän oli vähän vaille viidenkymmenen ikäinen mies, mutta oli vielä sangen nuortea, vaikka värjäsin viiksensä ja hiukan nilkutti toisella jalallaan. Hän oli hienonkohtelias, ei koskaan tupakoinut naisten läsnäollessa, ei nostanut toista jalkaa toisen polven päälle, vaan moitti ankarasti niitä nuoria herroja, jotka seurassa suvaitsivat käännähdellä nojatuolissa ja nostaa polvensa ja saappaansa nenän tasalle. Sisälläkin ollessa istui hän hansikas-kädessä ottaen ne pois ainoastaan istuutuessaan päivällispöytään.

Puettu oli hän aina uusimman kuosin mukaan ja kantoi takkinsa napinlävessä useita pieniä ritarikunnan nauhoja. Ajeli aina vaunuissa ja erittäin säästi hevosia; ennenkuin nousi ajoneuvoihinsa, käveli sen ympäri, tarkasteli valjaita, vieläpä hevosen kavioitakin, ja joskus hän vetäsi taskustaan valkoisen nenäliinansa sekä pyyhki sillä hevosten hartioita tai harjoja nähdäkseen, olivatko hyvin puhdistetut.

Tuttavaa kohtasi hän suopean-kohteliaalla hymyllä, outoa henkilöä — alussa kylmästi, kun se hänelle esiteltiin, mutta pian vaihtui tuo kylmyys samanlaiseksi hymyksi, ja esitelty saattoi olla siitä varma koko elinajakseen.

Keskustella osasi hän kaikesta: hyväntekeväisyydestä, rikkaudesta, tieteistä, suurmailmasta — kaikesta samalla tavalla ja yhtä täsmällisesti, ja hän lausui mielipiteensä selvissä ja täydellisissä lauselmissa ikäänkuin olisi esittänyt mietintöjä, jotka olivat jo ennestään valmiit, muustiinkirjoitetut jollakin oppikurssilla ja sitten lasketut mailman yleiseen käytäntöön.

Olgan suhteet tätiinsä olivat näihin asti olleet hyvin yksinkertaiset ja levolliset eivätkä hellyydessä koskaan siirtyneet kohtuuden rajojen yli, ei koskaan heidän välilleen langennut varjoakaan tyytymättömyydestä.

Tämä johtui osaksi Olgan tädin, Maria Mihailovnan luonnonlaadusta, osaksi siitä ettei kummallakaan koskaan ollutkaan aihetta käyttäytyä toistansa kohtaan toisin. Tädin ei pistänyt päähän vaatia Olgalta mitään sellaista, mikä jyrkästi olisi vastustanut tämän mielihaluja, ja Olga taas ei unissaankaan olisi jättänyt täyttämättä tädin toivomuksia tai noudattamatta hänen neuvojaan.

Ja missä ilmaantuivat nämät toivomukset? Puvun valitsemisessa, tukan siromisessa ja esimerkiksi siinä, mennäkö ranskalaiseen teatteriin vai oopperaan.

Olga totteli tätiänsä ainoastaan senverran kuin tämän neuvo välttämättä vaati, ei vähääkään siitä yli — ja tämä lausui toivomuksensa aina semmoisella kuivuudella kuin kohtuus ja oikeus tädin sen sallivat lausua, lisäämättä koskaan enempää.

Nämät suhteet olivat niin värittömät että oli kerrassaan mahdotonta päättää, oliko tädin luonteessa mitään puoleensavetävää ominaisuutta, joka sai Olgan noin kuuliaisuuteen ja oliko hänessä mitään erikoista hellyyttä tyttöä kohtaan tai päinvastoin: oliko Olgan luonteessa oikeastaan kuuliaisuutta ja erikoista hellyyttä tätiänsä kohtaan.

Mutta ensikertaa nähdessä heidät yhdessä voi kyllä tulla siihen päätökseen että he ovat — täti ja sisarenlapsi, vaan ei äiti ja tytär.

— Minä menen ostoksille; etkö sinä jotakin tarvitse? — saattoi esimerkiksi täti kysyä.

— Niin, täti, minun täytyy saada sinipunerva leninki, — vastaa Olga, ja he lähtevät yhdessä; taikka: — Ei, täti, sanoo Olga: — minä olen äskettäin itse käynyt kaupungilla.

Täti ottaa häntä kahdella sormella molemmista poskista, suutelee otsaan, ja Olga vuorostaan suutelee tädin kättä, ja niin toinen menee ulos ja toinen jää kotiin.

— Otammeko kesäksi taas saman huvilan kuin ennenkin? — sanoo täti, ei kysyväisesti eikä jäykästi, vaan niinkuin itsekseen asiaa punnitseisi sitä vielä ratkaisematta.

— Niin, siellä on niin hyvä, — vastaa Olga.

Ja he ottavat huvilan.

Mutta jos Olga ehdoittaa:

— Ah, täti, eikö teitä ikävystytä jo tämä metsä ja hiekka? Eikö ole parempi että mennään toiselle suunnalle? — niin vastaa täti että:

— Mennään vain. — Mennäänkö, Olga kulta, teatteriin? — jo kauvan ovat kehuneet tätä kappaletta.

— Mieluusti minun puolestani — vastasi Olga, mutta ilman mitään riemastuvaa suostumusta ja ilman nöyryyden ilmettä kasvoillaan.

Toisinaan he hieman väittelivätkin.

— Herranen aika, rakas lapsi, sopiiko sinulle nyt viheriät nauhat? — puhelee täti. — Ota vaaleankeltaiset.

— Voi, täti kulta, pitääkö minun kuudetta kertaa panna vaaleankeltaiset nauhat, minä olen niihin jo ihan kyllästynyt!

— No, ota sitten tummansinervät.

— Mutta miellyttääkö se teitä? Täti katsahtaa häneen ja pudistaa vitkaan päätään.

— Kuten tahdot, rakas lapsi, mutta minä sinun sijassasi ottaisin tummansinertävät tai vaaleankeltaiset.

— Ei täti, minä otan mieluummin nämät, — sanoo Olga pehmeästi ja valitsee mitä itse tahtoo.

Olga ei kysellyt neuvoja tädiltään niinkuin auktoriteetilta, jonka lausunto olisi ollut lakina hänelle, vaan samoin kuin olisi kysynyt neuvoa jokaiselta muultakin, häntä kokeneemmalta naiselta.

— Täti hoi, oletteko lukenut tämän kirjan — millainen se on? kyselee hän häneltä.

— Hyi, se on roskaa! — vastaa vain täti siirtäen kirjan syrjään, mutta panematta sitä piiloon tai ryhtymättä mihinkään toimenpiteisiin ettei Olga sitä saisi lukeakseen.

Eikä Olgalle koskaan olisi pälkähtänyt päähän sitä lukea sitten. Jos he molemmat joutuivat pulaan, niin kumpikin suuntasi saman kysymyksen parooni von Langewagenille tai Stolzille, jos tämä oli saapuvilla, ja silloin kirja luettiin tai jätettiin lukematta heidän lausuntonsa mukaan.

— Rakas Olga! — haastelee täti joskus. — Siitä nuoresta herrasta, joka sinua usein puhuttelee Savadskissa käydessäsi, kerrottiin minulle eilen joku tuhma juttu.

Siinä kaikki mitä hän sanoi. Olga sai sitten tehdä miten hän itse tahtoi: puhella tai olla puhelematta sen nuoren herran kanssa.

Oblomovin ilmestyminen taloon ei herättänyt minkäänlaisia kysymyksiä eikä mitään erikoista huomiota, ei tädin, ei paroonin eikä edes Stolzinkan puolelta. Viimemainittu oli vain tahtonut tutustuttaa ystävänsä sellaiseen taloon, missä kaikki oli hiukan tekosiistiä, niissä ei ainoastaan oltu ehdottamatta nukkua päivällisen jälkeen, mutta missä lisäksi pidettiin sopimattomana panna toista jalkaa toisen jalan päälle, ja jossa täytyi aina olla siististi puettuna ja muistaa mistä puhua — sanalla sanoen, jossa oli mahdotonta torkkua, koska siellä alituisesti kävi vilkas, päiväkysymyksiä pohtiva keskustelu.

Sitten oli Stolz myös ajatellut että jos tuopi Oblomovin uniseen elämään nuoren, läsnä-olevan naisen, joka on miellyttävä, älykäs, vilkas ja osaksi pilaalaskeva — niin tämä on samaa kuin tuoda pimeään kolkkaan huoneeseen lampun, josta tasainen valo leviää kaikkiin hämäriin nurkkiin, lisää lämpö määrää muutamilla asteilla sekä ilostuttaa koko huoneen.

Kas siinä koko lopputulos, johon hän oli pyrkinyt tutustuttaessaan ystävänsä Olgan kanssa. Hän ei aavistanut aikaansaavansa kokonaista ilotulitusta Olgan ja Oblomovin välillä — vieläpä pitkäksi aikaa —

Ilja Iljitsh istui tädin seurassa pari tuntia sangen säädyllisesti, nostamatta kertaakaan toista jalkaa toisen jalan päälle ja puhellen sopivasti kaikesta; vieläpä hän sukkelasti kaksi kertaa siirsi pallituolinkin tädin jalkain alle.

Saapui paroonikin kohteliaasti hymyillen ja hyvänsuovasti puristaen Oblomovin kättä.

Oblomov käyttäytyi vielä säädyllisemmin, ja kaikki kolme olivat erinomaisen tyytyväiset toisiinsa.

Täti ei ollut pitänyt Oblomovin ja Olgan puheluita nurkassa tai heidän kävelyitään ulkona oikeastaan minään merkillepantavina asioina.

Kävellä nuoren keikariherran kanssa — se olisi ollut toinen asia. Ei hän silloinkaan olisi mitään sanonut, vaan olisi hänelle omituisella ryhdillään asettanut asiat jotenkin toiseen järjestykseen: olisi itse lyöttäytynyt heidän seuraansa kerran tai pari, lähettänyt sitten jonkun kolmannen sijaansa, ja nuo kävelyt olisivat itsestään loppuneet.

Mutta että Olga kävi kävelyillä "herra Oblomovin" kanssa, istuskeli hänen kanssaan suuren salin nurkassa tai balkongilla ... mitäs vaarallista siinä oli? Oblomovhan oli jo kolmenkymmenen korvissa oleva mies: ei suinkaan hän nyt tule puhumaan joutavia tytön kanssa eikä antamaan hänelle mitään kirjoja... Ei mitään tämmöistä saattanut toki juolahtaakkaan kenenkään päähän.

Sitäpaitsi oli tätikin kuullut, kuinka Stolz päivää ennen lähtöään oli Olgalle toimittanut, ettei tämä sallisi Oblomovin torkkua eikä maata, vaan kiusaisi häntä, hallitseisi häntä kuin tyranni, antaisi hänelle kaikenlaisia toimia — sanalla sanoen: muokkaisi häntä oikein aika tavalla. Ja häntä, itse tätiä, oli Stolz pyytänyt pitämään Oblomovia silmällä, kutsumaan usein luokseen, raahaamaan kävelyille ja retkille ja joka kerta häntä muistuttamaan, jos ei tämä puhaisi ulkomaille lähtöään. —

Olga ei näyttänyt koko ajalla, kun Oblomov istui tädin kanssa, ja aika kului vitkaan. Oblomovia alkoi jälleen polttaa ja vilustaa. Nyt hän jo arvasi syyn tähän muutokseen Olgassa. Ei hän tiennyt itsekään, miksi tämä syy tuntui hänestä entistä raskaammalta.

Edellisestä puuskasta oli hänestä tuntunut ainoastaan hirvittävältä ja hävettävältä, mutta nyt tuntui sydänelässä niin raskaalta, kähmeältä, kylmältä ja alakuloiselta, ikäänkuin kostealla ja sateisella säällä. Hän oli antanut neidon ymmärtää että oli arvannut tämän rakkauden häneen, vieläpä kentiesi arvannut sen sopimattomaan aikaan. Tämähän jo todella oli loukkaus, jota tuskin saattoi parantaa. Ja mitä sitten, jos vaikka sopimattomaan aikaankin, mutta vielä niin kömpelösti! Hänhän, Oblomov, oli suoraansanoen itserakas tolvana!

Hän oli hennonut säikäyttää tunnetta, joka niin kainona tykytti tuossa nuorena, neitseellisessä sydämissä; joka siihen niin varovaisesti ja keveästi oli lehahtanut kuni lintunen oksalle: syrjästä vain joku kahiseva ääni — ja se lentää tiehensä.

Oblomov odotti jähmettyvällä vavistuksella, milloinka Olga tulee päivällispöytään, mitä ja kuinka tämä on puhuva ja kuinka katsova häneen...

Hän tuli — ja Oblomov ei voinut olla kummastelematta katsoessaan häneen; hän tuskin tunsi tyttöä samaksi. Hänellä oli toiset kasvot, vieläpä äänikin oli vieras.

Nuori, luonnokas, tuo melkein lapsellinen hymy ei kertaakaan näyttänyt hänen huulillaan, ei kertaakaan hän nyt katsahtanut niin vapaasti ja avonaisesti noilla silmillään, joissa ennen aina ilmeni jotain, kysyvää, neuvotonta tai yksinkertaista uteliaisuutta, aivankuin ei hänellä enää olisi ollut mitään kysyttävää, mitään tiedustettavaa tai ihmeteltävää!

Hänen katseensa ei enää seurannut Oblomovin liikkeitä niinkuin ennen. Tyttö katsoi häneen niinkuin jo aikoja sitten olisi hänet tuntenut ja viimein oppinut ulkoa, ikäänkuin Oblomov ei olisi ollut hänelle mitään, vaan yhdentekevä niinkuin tuo parooni — sanalla sanoen aivankuin ei Oblomov olisi nähnyt häntä yhteen vuoteen ja tyttö sen vuoden kuluessa olisi kypsynyt ja muuttunut.

Poissa oli tilyys ja eilinen harmi, hän laski leikkiä, vieläpä naurahtelikin ja vastaili perinpohjaisesti kysymyksiin, joihin ei ennen olisi mitään vastannut. Nähtävästi oli hän päättänyt pakoittaa itsensä tekemään mitä muutkin tekevät ja mitä ei ennen ollut tehnyt. Sitä vapautta, joka ilman väkinäisyyttä salli ilmausua kaikki, mitä mielessä liikkui, ei enää ollut. Mihin se kaikki niin äkkiä oli huvennutkin?

Päivällisen jälkeen lähestyi Oblomov tyttöä kysyen, eikö hän lähde kävelemään. Vastamatta hänelle

kääntyi Olga tätinsä puoleen kysymyksellä:

— Lähdemmekö *me* kävelemään?

— Kunhan ei kauvas, — vastasi täti. — Käske antaa minulle päivänvarjostimeni.

Ja he lähtivät kaikin. Kävelivät hitaasti, katselivat etäisyyteen päin Pietaria, tulivat metsän rajaan, ja palasivat takaisin balkongille.

— Te ette tänään taida olla laulutuulella? Pelkään pyytääkkin, — kysyi Oblomov odottaen, eikö tämä pingoitus jo lakkaa, eikö hilpeys jälleen tyttöön palaa, eikö edes yhdessä sanassa, hymyssä tai lopuksi laulussa välähdy yhtä sädettä entisestä vilpittömyydestä, avomielisyydestä ja luottamuksesta.

— On liian kuuma! huomautti täti.

— Ei haittaa, minä koetan, — sanoi Olga ja alkoi laulaa romanssia.

Oblomov kuunteli eikä tahtonut uskoa korviaan.

Se oli kuin joku muu: missä oli tuo entinen intohimoinen sävel?

Hän lauloi niin puhtaasti, niin säännöllisesti ja samalla niin ... niin ... kuin laulavat kaikki tytöt, kun heitä seurassa pyydetään laulamaan: ilman viehätystä. Hänen sielunsa ei ollut laulun mukana eikä kuulijassa värähtänyt yksikään hermo.

Viekasteleeko hän, teeskenteleeko hän, onko hän suutuksissaan vai mitä? Mahdoton on mitään arvata: hän katselee ympärilleen hyvänsuovasti, puhelee mielellään, mutta puhelee niinkuin laulaakin, niinkuin kaikki muutkin... Mitä tämä merkitsee?

Oblomov otti hattunsa ja odottamatta teenjuontiaikaa, alkoi hyvästellä.

— Käykää nyt useammin, — sanoi täti: — arkipäivinä olemme aina yksin, jos ei teidän vain tule ikävä, mutta sunnuntaisin on meillä aina joku vieras — silloin ette ikävysty.

Parooni nousi kohteliaasti ja kumarsi hänelle.

Olga nyökäytti hänelle päätään niinkuin hyvälle tuttavalle, ja kun hän läksi, kääntyi tyttö ikkunaan päin, katseli sinne ulos ja kuunteli välinpitämättömästi Oblomovin etäännyviä askeleita.

Nämät kaksi tuntia ja seuraavat kolme neljä päivää ja moniaat viikot tekivät Olgaan syvän vaikutuksen siirtäen hänet kauvaksi eteenpäin. Ainoastaan naiset ovat mahdolliset niin nopeaan voimien kukoistukseen ja kaikkien sielunominaisuuksiensa kehitykseen.

Hän ikäänkuin kävi läpi elämän oppijakson, ei päivissä, vaan tunneissa. Ja jokaisen hetkenkin mitä pienimpine, tuskin huomattavine kokemuksineen ja tapauksineen, joka kuin lintu vilahtaa miehen nenän editse, sen sieppaa uskomattoman vikkellästi tyttö: hän seuraa sen lentoa etäisyyteen, ja lennon kaareva linja jääpi hänen muistonsa häviämättömin merkein, jonka vihjaukset hän tarkoin tuntee.

Siinä, missä miehelle on tarpeen asettaa virstantolppa päällekirjoituksineen, siinä riittää naiselle ohisuhahtavan tuulosen ääni, jonka ilma-aaltojen värinän korva tuskin eroittaa.

Miksikä neitsyen kasvoille, jotka vielä viime viikolla olivat niin huolettomat ja luonnollisen hilpeät, yht'äkkiä jostakin syystä laskeutuu vakava ajatus? Ja millainen on tämä ajatus? Mitä se koskee? Näyttää kuin kohdistuisi tähän ajatukseen kaikki, miehen koko ajatusoppi, koko mietinnöllinen ja havainnollinen viisaustiede, koko elämän järjestelmä!

Serkku, joka äsken on jättänyt hänet vielä veikeäksi tytöksi, lopettanut koulunsa ja saanut olkalaput takkiinsa, nähdessään hänet nyt rientää häntä vastaan iloisesti, aikoen kuten ennenkin taputella häntä hartioille, pyöräyttää häntä kädestä, hypellä hänen kanssaan pitkin tuoleja ja sohvia ... yht'äkkiä, katsahtaessaan tarkasti häntä kasvoihin, käy araksi, ottaa hämmästyneenä jonkun askelen syrjään ja käsittää että hän itse on vielä — pojan nulikka, mutta tyttö — jo täysi nainen.

Mistä tämä johtuu? Mitä on tapahtunut? Näytelmäkö? Meluava mullistusko? Vai joku uutinen, josta koko kaupunki puhuu?

Ei suinkaan: ei "mamma", ei "onkkeli", ei "tantti", ei "lastenlikka", ei sisäpiika — ei kukaan mitään tiedä. Eikä ollut aikaakaan mitään tapahtua: tyttö on tanssinut eilen-illalla vain pari masurkkaa ja muutamia vastatansseja, ja hänen päätään on hiukan pakottanut: hän ei ole oikein nukkunut yöllä...

Mutta sitten on jälleen kaikki silinnyt, ainoastaan kasvoihin on tullut jotakin uutta: hänen katseensa

on muuttunut, hän on lakannut nauramasta äänekkäästi, hän ei syö kokonaista päärynääkään kerrallaan, ei kertoile "millaista heillä on kasvatuslaitoksella"... Sillä hän on myös lopettanut oppijaksonsa.

Niinkuin "serkku" ei Oblomovkaan toisena eikä kolmantena päivänä tuskin tuntenut Olga ja katseli häntä arasti, vaan tämä katseli häneen niinkuin ei mitään olisi tapahtunut, mutta ilman entistä uteliaisuutta, ilman entistä lempeyttä, vaan noin kuten muutkin.

"Mikä hänen on? Mitä hän nyt ajattelee ja miten tuntee?" repivät kysymykset Oblomovia. "Voi Jumala, en minä mitään ymmärrä!"

Ja mitenpä hän olisi ymmärtänytkään, miten naisessa kehittyi se, mikä miehessä kehittyi kahdessakymmenessäviidessä vuodessa, kahdenkymmenenviiden professorin ja kirjaston avulla, mailman-maleksimisen jälkeen ja väliin jonkun sielun siveellisen häviön välityksellä, ajatusten ja hiusten nuorteuden nuutumisen, se on: se että tyttö oli astunut itsetietoisuuden piiriin. Tämä astuminen oli hänellä käynyt hyvin keveästi ja helposti.

"Ei, tämä on raskasta ja ikävää! — päätti hän. — Minä muutan pois Viipurinpuolelle, rupean tekemään työtä, lukemaan ja matkustan Oblomovkaan ... yksin!" — lisäsi hän sitten syvästi alakuloisena. "Ilman häntä! — Jää hyvästi paradiisini, minun valoisa, hiljainen elämän ihanteeni!"

Hän ei mennyt sinne neljään, viiteen päivään; ei lukenut, ei kirjoittanut, yritti vihdoin kävelylle, tuli pölyiselle tielle ja päätti että hänen on mentävä kauvemmas ja kiivettävä vuorelle.

"Mutta kuka hullu tämmöisessä kuumassa lähtee itseänsä raahaamaan!" Sanoi hän sitten itsekseen, haukotteli ja palasi takaisin, heittäytyi sohvalle ja nukahti raskaaseen uneen aivankuin olisi maannut kaupunkiasunnossaan, pölyisessä huoneessa alaslaskettujen käärekaihtimien takana.

Hän näki niin himmeitä unia. Kun hän heräsi — oli hänen edessään katettu pöytä, ruokana kylmää lientä ja hakattua lihaa. Sakariias seisoo siinä vieressä katsellen unisesti ikkunaan ja toisessa huoneessa rämisyttää Anisja lautasia.

Oblomov nousi syömään ja syötyään istui ikkunan ääreen. Tuntui ikävältä ja tylkeältä yhä olla näin yksin; ei haluttanut mitään tehdä eikä minnekkään mennä.

— Katsokaapa, herra, naapurista ovat tuoneet tämän kissanpoikasen; ettekö tarvitse? Tehän tiedustitte eilen, — puheli Anisja aikoen häntä huvittaa ja lasi kissanpojan hänen polvilleen.

Oblomov alkoi silitellä kissanpoikaa, vaan kissanpojankin kera tuntui nyt niin ikävältä.

— Sakariias! — lausui hän sitten.

— Mitä suvaitsette? — virkkoi Sakariias vetelästi.

— Minä muutan tästä ehkä kaupunkiin pian, — sanoi Oblomov.

— Mihin kaupunkiin! Eihän ole asuntoakaan vielä.

— No sinne Viipurinpuolelle.

— Mitäs se semmoinen on: muutella ehtimiseen toisesta paikasta toiseen? — vastasi Sakariias. — Mitäs siellä kaupungissa on nähtävää? Mihei Andreitsh vai kuka?

— Täällä näes tuntuu niin epämukavalta...

— Senkö tähden tässä vielä kuormia kuljettelemaan? Herra siunatkoon! Siinä hommassa te vasta kokonaan menehtyisitte. Ja mihin lienee joutunut viime muutossa kaksi teekuppiakin ja lattiaharja? Jos ei vain Mihei Andreitsh niitä sinne lie korjannut, niin pelkäänpä että ovat kadonneet.

Oblomov oli vaiti. Sakariias meni ulos ja heti taas palasi takaisin raahaten muassansa kapsäkkiä ja matkalaukkua.

— Vaan mihinkäs nämät pannaan? — kysyi hän potkaisten jalallaan kapsäkkiä. — Myödäänkö pois vai mitä?

— Mitä sinä, oletko sinä hulluksi tullut? Minähän lähden ihan näinä päivinä ulkomaille! — tiuskasi Oblomov.

— Vai ulkomaille! — virkkoi Sakariias yht'äkkiä leveästi naurahtaen. — Vai ulkomaille, no hauskaa matkaa!

— Miksi se sinusta niin kumma on? Lähden kyllä ja sillä hyvä...
Passikin minulla on valmiina, — kehahti Oblomov.

— Vaan kukas teiltä siellä kengät kiskoo jalasta? huomautti Sakariias pilkallisesti. — Piikatytökö vai ketkä? Hunningolle te siellä joudutte ilman minua!

Hän remahti jälleen nauruun niin että poskiparta ja kulmakarvat venähtivät syrjään.

— Sinä puhut vain tyhmyyksiä. Kanna ulos nämät ja mene tiehesi! — vastasi Oblomov harmistuneena.

Seuraavana aamuna kello kymmenen, juuri kun Oblomov oli herännyt, kertoi Sakariias tarjotessaan tälle teetä että hän käydessään leipuripuodissa oli siellä tavannut neidin.

— Minkä neidin? — kysyi Oblomov.

— Minkäkö? Iljinskajan neidin, Olga Sergejevnan.

— No? — kysyi Oblomov kärsimättömästi.

— Ka, terveisiä laittoi ja kysyi: oletteko te terve ja mitä te teette!

— Mitäs sinä hänelle sanoit?

— Sanoin että olette terve ja että "mitäpä hänellä muka olisi tekemistä?"... — vastasi Sakariias.

— Miksikä sinä aina lisäilet omia tyhmiä arvelultasi? — huomautti Oblomov. — "Mitäpä hänellä muka olisi tekemistä!" Mistä sinä tiedät, mitä minulla on tekemistä? No, vieläkö muuta?

— Kysyi se vielä, missä te söitte päivällistä eilen?

— No?

— Minä sanoin että kotona ja että illallisenkin söitte, sanoin, kotona: "Vaan syöpikös hän illallista laisinkaan?" kysyi se neiti. Minä vastasin että kaksi kananpoikaa ainoastaan syöpi armollinen herra tavallisesti ja niin söi eilenillallakin.

— Pöl-löpää! — karjasi Oblomov vihoissaan.

— Mikäs pöllöpää minä olen! eikös sitten muka ole totta? — sanoi Sakariias. — Jos tahdotte, saatan näyttää teille vielä luutkin...

— Suuri pöllöpää! — uudisti Oblomov. — No, mitäs neiti siihen sanoi?

— Naurahti vain ja virkkoi sitten että "mitenkäs hän niin vähän syöpi?"

— No voi sun toljaketta! — tiuskui Oblomov. — Olisit kai vielä kertonut että sinulla on tapana pukea paita minun päälleni nurinpäin.

— Siitä ei neiti mitään kysynyt, niin mitäpä minäkään olisin häntä selittänyt, — vastasi Sakariias.

— Kysyikö hän vielä mitä muuta?

— Ka kysyi, mitä olette näinä päivinä toimitellut.

— No, mitäs sinä?

— Sanoin että: ette te mitään toimita, makaillette vain.

— Ah hyvä-isä! ... huudahti Oblomov kovasti suutuksissaan ja nosti nyrkkinsä vasten ohimoitaan. — Mene ulos! — lisäsi hän uhkaavasti. — Jos sinä vielä vasta uskallat mennä juoruamaan minusta sellaisia tyhmyyksiä, niin varohan vain itseäsi! Hyi iletystä — mikä ihminen sinä olet!

— Pitäisikö minun sitten valehdella vanhoilla päivilläni vai mitä? — puolusteli hen Sakariias.

— Suu kiinni ja mene ulos! — toisti Ilja Iljitsh. Sakariias ei ollut nuhteista millänsäkään, kunhan herra vain ei käyttänyt "ilkeitä sanoja".

— Kerroin minä neidille vielä että te aijotte muuttaa Viipurinpuolelle, — lopetti Sakariias.

— Ulos! huusi Oblomov käskevästi.

Sakariias meni ja huokasi koko etehisen täydeltä, vaan Oblomov jäi juomaan teetä.

Hän joi teensä, vaan ei suuresta leipäläjästä syönytään tällä kertaa muuta kuin yhden ainoan rinkelin, pelosta että Sakariias jälleen siitä menisi hävyttömästi kertomaan. Sitten sytytti hän sikarin ja istahti pöydän ääreen, levitti jonkun kirjan eteensä, luki yhden sivun ja tahtoi kääntää lehteä, vaan kirja näkyikin olevan auki-leikkaamaton.

Oblomov alkoi repiä lehteä auki sormellaan, vaan tästä lehden reunat tulivat repaleisiksi, ja kirja ei sattunut olemaankaan oma, vaan Stolzin, joka oli sangen tarkka ja arka kirjoistaan, niin että Jumala varjelkoon. Miten tahansa tämä asettikin paperinsa, lyijykynänsä ja kaikki pikkukapineensa — niin siinä järjestyksessä ne sitten pysyivät.

Tässä olisi tarvinnut olla luinen paperiveitsi, vaan sitä ei ollut; olisi tietysti voinut myös pyytää pöytäveistä, mutta Oblomov piti parempana panna kirjan paikoilleen ja pötkiä sohvaan. Juuri kun hän nojasi kädellään pehmeätä tyynyä vasten mukavammin paneutuakseen pitkälle, astui Sakariias sisään.

— Pyysihän se neiti teitä myös tulemaan sinne... No, mikä sen nimi nyt olikaan ... kah! ... — ilmoitti hän.

— Miksi et sitä äskettäin sanonut, kaksi tuntia sitten? — kysyi Oblomov hätäisesti.

— Tehän tuota käskitte ulos ettekä antanut loppuun puhua ... — virkkoi Sakariias.

— Sinä turmelet minut, Sakariias! — kivahti Oblomov vimmastuneena.

"No, nyt on taas tuisku tulossa!" ajatteli Sakariias kääntäen vasemmanpuolisen poskipartansa päin herraansa ja tuijottaen seinään: "samaa lajia kuin tuonoin ... kyllä sillä kieli kääntyy!"

— Minnekkä tulemaan? — kysyi Oblomov.

— Ka sinne, kuinka ne nyt sitä nimittävät. Ka sinne rekkooliin, niin kai se oli...

— Puistoon varmaan? — kysyi Oblomov.

— Puistoon, aivan niin, vähän romineeraamaan jos — niinkuin sopii: "minä" sanoi hän: "olen siellä"...

— Pue siis sukkelaan päälleni!

Oblomov laukkasi läpi koko puiston, kurkisteli telttaverhojen taa, lehtimajoihin, pensaisiin — ei näkynyt Olga. Hän lähti kävelemään sitä käytävää, jolla tunnustus oli tapahtunut ja siellä hän tapasikin Olgan penkillä, ei kaukana siitä paikasta, jossa tämä oli taittanut syreeninoksan ja sitten viskannut maahan.

— Minä jo luulin ettette enää tulisikkaan, — sanoi Olga lempeästi.

— Ja minä olen jo kauvan hakenut teitä läpi koko puiston, — vastasi Oblomov.

— Minä tiesin että hakisitte, vaan istuin tahallani tänne, tämän käytävän varrelle ja ajattelin että te ihan varmaan sitä kuljette.

Oblomov yritti kysyä: "miksi te niin ajattelitte?" mutta katsahdettuaan häneen, ei kysynytään mitään.

Sillä neidon kasvot olivat toisellaiset, eivät sellaiset kuin tuonoin, kun he tätä samaa käytävää kulkivat, vaan sellaiset kuin hän ne oli nähnyt viime kerralla kotona, mikä niin ahdistavasti oli Oblomoviin vaikuttanut. Hänen lempeytensäkin oli ikäänkuin pidätettyä, koko kasvojen ilme niin keskittynyttä ja määriteltyä, ja Oblomov näki ettei hänen kanssaan enää saattanut leikkiä arvoituksilla, viittauksilla eikä avomielisillä kysymyksillä, vaan että tämä lapsellinen, hilpeä ajanjakso nyt oli läpieletty.

Siihen, mikä ennen ilman sanoja oli heidän välillään ratkaistu, siihen oli enää, taivasties, mistä syystä, mahdoton palata.

— Miksi ei teitä ole pitkään aikaan näkynyt? — kysyi Olga.

Oblomov ei vastannut. Hänen teki mieli vuorostaan jotenkin kiertäen antaa toisen ymmärtää että heidän suhteidensa salainen viehätyks oli kadonnut, että häntä vaivaa tämä jäykkyys, jolla hän, Olga, oli

itsensä ympäröinyt kuin pilvellä, ikäänkuin olisi sulkeutunut omaan itseensä, niin ettei miesparka tiennyt, kuinka olla ja käyttäytyä neitoa kohtaan.

Mutta Oblomov tunsikin myös että pieninkin viittaus tähän herättää Olgassa kummastuksen katseen ja lisää sitten kylmyyttä seurustelussa, ehkäpä vielä kokonaan hävittää sen osanoton kipinän, jonka hän alussa niin varomattomasti oli sammuttanut. Hänen täytyi se jälleen lietsoa tuleen, hiljaa ja varovaisesti, mutta kuinka oli tämä oikeastaan tehtävä — sitä hän todellakaan ei tiennyt.

Hän käsitti himmeästi että Olgasta oli tullut aika ihminen ja että tämä oli häntä melkein kuin ylempänä ettei tästälähtien voi palata takaisin lapselliseen keskinäiseen luottamukseen, vaan että heidän edessään on Rubicon, ja menetetty onni sen toisella rannalla. Siitä on ylipäästävä.

Mutta miten? Yksinkö hänen on mentävä? Olga käsitti selvemmin kuin Oblomov, mitä tämän sisässä, tapahtuu ja sentähden oli ylipaino hänen puolellaan. Hän oli katsellut avonaisesti tämän sieluun, oli nähnyt kuinka tunne sikisi tämän sielun pohjalla, kuinka se siellä leikki ja riehui ja pulpahti esiin, ja kuinka naisellinen viekkaus ja keimailu — nuot Sonitshkan aseet — olisivat olleet turhat, sentähden ettei edessä ollut mitään taistelua.

Hän näki myös sen että, huolimatta omasta nuoruudestaan, ensimmäinen ja pää-osa tässä lemmeleikissä kuului hänelle, vaan että Oblomovin puolelta oli odotettavissa ainoastaan syviä tunnelmia, laiskan-nautinnollista nöyryyttä, ikuista sopusointua rakastettunsa jokaisen valtimontykytyksen välillä, mutta ei mitään tahdon liikettä, ei mitään toimeenvieppä ajatusta.

Silmänräpäyksessä punnitsi hän valtansa Oblomovin suhteen ja häntä viehätti tämä tietäviittavan tähden johto, tämä oleminen valonsäteenä, joka heijastuu tyynenä-päilyvän järven syvyyteen. Hän riemuitsi omasta etevämmydestään tässä kaksintaistelussa.

Tässä komediassa tai tragediassa, miten sitä sitten nimitettäneekin, esiintyy kumpikin toimiva henkilö melkein aina yhtäläisenä joko ahdistajana ja ahdistajattarena tai uhrina.

Niinkuin jokainen etevintä osaa näyttelevä nainen, niin Olgakin tässä ahdistajattaren osassaan, jos kohta vähemmin kuin muut ja itsetajuttomasti, ei kuitenkaan voinut olla kieltämättä itseltään nautintoa kissan tavoin hiukan leikkimästä Oblomovin kanssa. Väliin hänessä odottamattoman oikullisesti syntyi tulinen tunteen puuska, vaan sitten hän yht'äkkiä jälleen jäykistyi ja salautui omaan itseensä, mutta kaikista ensin ja useimmin työnsi hän häntä kauvemmaksi eteenpäin, tietäen ettei Oblomov itsestään ota askeltakaan, vaan jääpi liikkumattomaksi siihen paikkaan, mihin toinen hänet suvaitsee jättää.

— Oletteko ollut työssä? kysyi Olga ommellen jotakin kanavakankaan siekaletta.

"Sanoisin olleeni, vaan se peijakkaan Sakariias!" kurisi Oblomovin kurkussa.

— Niin, olen vähän lueskellut, — sanoi hän huolimattomasti.

— Mitä niin, jotain romaaniako? — kysyi Olga ja loi häneen silmänsä nähdäkseen, millaisella naamalla toinen oli valehteleva.

— En, minä en juuri lueskele romaaneja, — vastasi Oblomov sangen rauhallisesti: — olen nykyisin lukenut "Suurten keksintöjen historiaa".

"Jumalan kiitos", ajatteli hän, "että tänään vilkaisin edes yhden lehden kirjasta!"

— Venäjän kielelläkö? — kysyi neito.

— Ei, englanninkielellä.

— Ai, te luette siis englanninkielisiä kirjoja?

— Vaivaloisesti, mutta luen kuitenkin. — Vaan ettekös te ole käynyt jollakin asialla kaupungissa tällä aikaa? kysyi Oblomov hämmentääkseen keskustelun kirjoista.

— En, minä olen ollut koko ajan kotona. Minä istun aina täällä, tämän lehtokäytävän varrella käsityötäni tekemässä.

— Ainako täällä?

— Niin, minua miellyttää suuresti tämä puistotie ja olen kiitollinen teille että te sen minulle osoititte: täällä ei kulje juuri ketään muita...

— En minä tätä teille osoittanut, — keskeytti Oblomov: — mehän kohtasimme toisemme molemmat sattumalta täällä, muistatteko?

— Niin, todellakin. He olivat hetken vaiti.

— Teidän näärännäppynne on tainnut jo kokonaan kadota? — kysyi neito yht'äkkiä katsahtaen suoraan Oblomovin oikeaan silmään.

Tämä karahti punaiseksi.

— Niin on tällä kertaa... jumalankiitos, — änkytti hän.

— Teidän pitää voidella miedolla viinillä, kun vasta alkaa silmäännne syhyä, — jatkoi neito: — silloin ei tule näärännäppyjä. Sen keinon on minulle hoitajatar ennen neuvonut.

"Miksikähän tuo niin paljon pitää melua näistä näärännäpyistä?" ajatteli Oblomov itsekseen.

— Älkääkää syökö illallista, — lisäsi neito totisesti. "Se hirtehisen Sakariias!" pulpahti Oblomovin kurkussa raivokas sadatus Sakariiakselle.

— Tarvitsee vain syödä illoilla runsaasti, — jatkoi neito kohottamatta silmiään ompeluksesta: — ja maata kolmisen päivää, varsinkin seljällä, niin välttämättä tulee näärännäppy silmään.

"Pöl-l-lö!" jyrähti Oblomovin sisässä uhkaus Sakariiakselle.

— Mitä te ompelette? — kysyi hän katkaistakseen edellisen keskustelun.

— Soittokellon nauhaa, — selitti neito kierittäen auki kanavakäärön ja näyttäen hänelle kukkakaavaa: — se tulee paroonille. Onko se kaunis?

— Niin, sangen kaunis, kukkakaava on vallan miellyttävä. Onko siinä syreeninoksa?

— Siltä näyttää... niin, — vastasi neito huolimattomasti. — Minä valitsin tämän kaavan umpimähkää, mikä ensiksi käteen sattui...

Ja punastuen hiukkasen, kääri hän sukkelasti kanavakankaan kokoon.

"On se kuitenkin ikävä, jos tätä näin jatkuu, jos hänestä on mahdoton saada mitään selvää", ajatteli Oblomov: "joku toinen — esimerkiksi Stolz, saisi kyllä, vaan minä en osaa."

Hän synkistyi ja tuijotti uneliaasti ympärilleen. Olga katsahti häneen ja asetti sitten ompeluksensa pieneen koppaseen.

— Mennään kävelemään tuonne lehdon laitaan, — sanoi hän antaen kopan Oblomovin kannettavaksi ja levittäen itse päivänvarjostimensa ja oikaisten vaatteensa läksi astumaan. — Miksi ette ole iloinen? — kysyi hän.

— En tiedä, Olga Sergejevna. Ja mitäpä syytä minulla olisikaan olla iloinen? Ja millä tavalla?

— Olkaa toimesta ja seurustelkaa useammin ihmisten kanssa.

— Toimesta? Olla toimesta voipi silloin kun on joku tarkoitusperä. Mikä tarkoitusperä minulla olisi? Ei sitä ole.

— Tarkoitusperä on — elää.

— Vaan kun ei tiedä, miksikä elää, niin elää kituuttaa päivästä päivään: iloitsee että päivä on mennyt ja että yö on tullut, ja vielä unissaankin yhä hautoo ikävää kysymystä, miksikä on elänyt tämänkin päivän ja mitä varten tulee elämään taas huomenna...

Olga kuunteli vaijeten, silmissä ankara katse; hänen rypistetyissä kulmakarvoissaan piili tilyyttä ja hänen suupielissään kiemurteli kuni käärme — jotain luottamatonta, jotain halveksivaa...

— Mitä varten on elänyt! — toisti hän. — Voipikos *kenenkään* ihmisen olemassa-olo olla tarpeeton?

— Voipi. Esimerkiksi minun, — sanoi Oblomov.

— Ettekös siis vielä tähän asti tiedä, missä teidän elämänne tarkoitus on? — kysyi neito pysähtyen. — En usko teitä: te panettelette vain omaa itseänne, muuten ette ansaitseisi elämää...

— Minä olen jo mennyt ohi sen paikan, jossa sen olisi pitänyt olla, ja edessäpäin ei enää ole mitään.

Hän huokasi, vaan Olga hymähti.

— Eikö mitään? — uudisti hän kysyväisesti, nyt vilkkaasti, hilpeästi, naurusuin ikäänkuin uskomatta

häntä ja nähden että hänellä oli jotakin edessäpäin.

— Uskaltakaapas vielä kerran, — jatkoi neito: — vaan niin se on kuin minä tiedän!

Hän asteli hiljaa eteenpäin pää kumarassa.

— Mitä varten, ketä varten minä eläisin? — puheli Oblomov kävellessään hänen perässään. — Mitäpä minä etsisin, mihin suuntaisin ajatukseni ja aikomukseni? Elämäni kukoistus on kuihtunut, jäljellä ovat vain orjantappuran-okaat.

He hiljensivät käyntiään. Olga kuunteli hajamielisesti, taittoi sivumennen syreenistä oksan ja katsomatta antoi sen hänelle.

— Mikä tämä? — kysyi Oblomov kiiruusti.

— Näettehän: oksa.

— Mikä oksa? — uteli Oblomov katsoen häneen silmät suurina.

— Syreeninoksa.

— Tiedän ... mutta mitä se merkitsee?

— Elämän kukoistusta ja ... Oblomov pysähtyi ja Olga myös.

— Ja? ... — uudisti Oblomov kysyväisesti.

— Minun harmiani, — sanoi neito katsoen suoraan Oblomovin silmiin, keskittynein katsein, ja hymy hänen huulillaan ilmaisi että hän tiesi mitä tekee.

Läpitukenemattomuuden pilvi oli lentänyt pois hänen otsaltaan. Hänen katseensa oli puhuva ja selvä. Hän oli ikäänkuin tahallaan aukaissut määrätyn sivun kirjassa ja salli nyt vapaasti läpilukea salaisen paikan.

— Ehkä voin minä siis toivoa... — sanoi Oblomov äkkiä punastuneena.

— Kaikkea! Mutta...

Olga ei sanonut enempää.

Oblomov elostui silmänräpäyksessä. Olgakaan vuorostaan ei ollut enää tuntee häntä samaksi: niin äkisti olivat nuo utuiset, uniset kasvot muuttuneet, silmät ikäänkuin nyt vasta auvenneet ja poskille ilmaantunut leikkivä puna. Aatteet olivat ikäänkuin liikahtaneet paikaltaan ja silmistä leimahteli toivoa ja tahtoa. Ja Olga luki myös selvästi näistä mykkien kasvojen piirteistä sen että nyt oli Oblomoville yht'äkkiä ilmestynyt elämän tarkoitusperä.

Elämä, elämä avautuu minulle jälleen, — puheli Oblomov kuni huumaavassa unessa: — tuossa se on teidän silmissänne, teidän hymyilyssänne, tässä "syreeninoksassa, Casta divassa ... se on kaikki täällä"...

Neito pudisti päätään.

— Ei, ei kaikki... toinen puoli vain.

— Parempi puoli?

— Olkoon, — sanoi neito.

— Missäs on toinen puoli? Mitä vielä tämän jälkeen?

— Etsikää!

— Miksikä?

— Ettette kadottaisi toista puolta, — lausui neito, tarjosi hänelle kätensä ja he läksivät kotiin päin.

Vuoroin riemastuksissaan, vuoroin salaa heitti Oblomov katseensa Olgan kauniiseen päähän, vartaloon, kiharoihin ja puristeli syreeninoksaa käsissään.

— Tämä kaikki on minun! Minun! — hoki hän haaveksivasti uskomatta itsekään itseään.

— Ette taida muuttaa Viipurinpuolelle? — kysyi Olga, sitten kun he erosivat.

9.

Näistä ajoista alkaen ei Olgassa enää tapahtunut äkillisiä muutoksia. Hän pysyi tasaisena ja rauhallisena tätinsä luona sekä seuraelämässä, mutta eli ja tunsi elämänsä ainoastaan Oblomovin kanssa. Hän ei enää keneltäkään kysellyt, mitä oli tehtävä, miten meneteltävä eikä vedonnut aatteissaan Sonitshkan kokemustietoihin.

Sitä mukaa kuin elämän valovaihteet tai tunnelmat avautuivat hänen eteensä, sitä mukaa hän tarkoin tutki noita ilmiöitä, kuunteli herkästi vaistonsa ääntä, uskoi epäilyksettä varastossansa oleviin havainnoihin sekä kulki varovasti eteenpäin jalallaan koetellen sitä maaperää, jota hänen oli astuminen.

Keneltäpä hän olisikaan mitään kysellyt. Tädiltäkö? Mutta tähän kosketteli sellaisia kysymyksiä niin kepeästi ja liukkaasti ettei Olgan koskaan onnistunut hänen lausunnoistaan saada mitään mietittävää tai muistiin pantavaa. Ja Stolz oli poissa. Oblomoviltako siis? Mutta tähän oli jonkunlainen Galathea, jonka suhteen hän itse tuli olemaan Pygmalion.

Hänen elämänsä oli täydentynyt niin hiljaa ja kaikkien merkillepanematta, että hän sai elää tässä uudessa mailmassaan herättämättä mitään huomiota, ilman että mitkään kiihkot ja ahdistukset pääsivät näkyviin. Hän teki samaa kuin ennenkin kaikille muille, mutta teki kaiken toisella tavalla.

Kävipä hän joskus ranskalaista näytelmääkin katsomassa, mutta kappaleen sisällyksessä näki hän nyt yhtymäkohtia oman elämänsä kanssa, ja jotain kirjaa lukiessa saattoi hän siinä tavata rivejä, jotka ehdottomasti olivat ikäänkuin hänen oman henkensä kipunoita; paikoin välähteli ikäänkuin hänen omien tunteidensa tulta ja silmä saattoi kohdata edellisenä iltana sanottuja sanoja siinä kirjoitetuina, aivankuin olisi tekijä ollut kuulemassa, kuinka juuri hänen sydämensä nykyisin tykytti.

Metsässä seisoivat samat puut kuin ennenkin, mutta niiden huminassa ilmeni nyt erikoinen aate; hänen ja niiden välillä syntyi nyt elävä sopusointu. Lintuset eivät enää pyrhedelleet eivätkä viserrelleet niin tavallisesti, vaan kaikki ikäänkuin puhelivat keskenään jostakin erikoisesta; ja kaikki muukin puheli hänen ympärillään, kaikki vastaili hänen tunnelmiinsa, ja kun kukkanen kedolla avasi umpunsa, niin hän oli kuulevinaan sen hengityksen.

Hänen elämänsä ilmeni myös unissa, mitkä esiintyivät jonkunlaisina näkyinä, kuvina, joiden kanssa hän väliin ääneensä puheli... ne kertoilivat hänelle jotakin, mutta niin himmeästi ettei hän mitään ymmärtänyt; hän ponnisti haastellakseen niiden kanssa ja kyselläkseen niiltä jotakin, mutta huomasi itsekin haastelevansa jotakin käsittämätöntä. Ainoastaan Katja ilmoitti hänelle aamuisin, että neiti oli usein unissaan puhunut.

Hän muisti Stolz'in ennustukset. Tämä oli monesti hänelle sanonut, ettei hän vielä ollut herännyt elämään, ja hän oli toisinaan loukkautunut siitä, miksikä Stolz piti häntä sellaisena tytön-letukkana, vaikka hän jo oli kahdenkymmenen vuoden ikäinen. Mutta nyt hän ymmärsi, että ystävä oli ollut oikeassa ja että hän nyt vasta oli alkanut elää.

— Kuulkaa, silloin kun kaikki voimat teidän elimistössänne alkavat leikkiä, silloin elämäkin teidän ympärillänne alkaa leikkiä ja te saatte nähdä sellaista, mille silmänne nyt ovat ummessa, saatte kuulla, mitä nyt ette voi kuulla: teidän hermojenne värinä alkaa soimaan, te kuulette humua ilmasta, kuulette kuinka ruoho kasvaa. Odottakaa, älkää kiirehtikö, se aika tulee itsestään! — oli Stolz uhkaillut.

Ja se oli nyt tullut.

"Tämä nyt nähtävästi on sitä voimien leikkiä, sitä elimistön elpymystä..." ajatteli Olga herkästi seuraten ennenkuulumatonta värinää ja tarkoin ja arasti tunnustellen jokaista heräävän voiman uutta ilmausta.

Ei hän heittäytynyt haaveilun valtaan eikä antanut itseänsä hemmoitella lehtien äkillisen lipinän, öisten näkyjen tai salaperäisen kuiskutuksen, kun joku yöllä ikäänkuin kumartui hänen ylitsensä ja kuiskasi korvaan jotakin epäselvää ja käsittämätöntä.

— Ne ovat vain hermot! — hoki hän joskus hymyillen läpi kyynelten, tuskin voittaen kauhunsa ja hilliten herkistyneiden hermojensa taistelua näiden heräävien voimiensa kanssa.

Ja neito nousee vuoteeltaan, juopi lasillisen vettä, avaa ikkunan, kastelee kasvojansa pyyhkeellä ja havahtuu niin unelmistaan valveille. —

Mutta Oblomov se herätessään näkee mielikuvituksessaan heti ensimmäisenä Olgan kuvan koko vartaloineen ja syreeninoksa käsissään. Hän on nukahtanut Olгаа ajatellen, käynyt kävelemässä ja lukenut... yhä ja jokapaikassa muistellen vain Olгаа.

Hän on aatteissaan loppumattomassa keskustelussa Olgan kanssa päivät ja yöt. "Suurten keksintöjen historiaa" lukiessaan on hän huomaavinaan eräitä uusia ilmiöitä Olgan ulkomuodossa ja luonteessa, löytää kirjasta mukavia sanoja odottamattomiin kohtauksiin neidon kanssa tai tietoja, kuinka voi lähettää kirjan hänelle ja hämmästyttää häntä.

Kun hän on saanut Olgan kanssa persoonallisesti puhella, jatkaa hän sitä puheluaan vielä kotonaankin, niin että Sakariias väliin tulee sisään, kun Oblomov erittäin hellällä ja pehmeällä äänellä, samanlaisella, jolla keskustelee Olgan kanssa, lausuu tälle esimerkiksi että:

— Sinä kaljupää piru, taas olet tuonut minulle ihan kiilloittamattomat kengät: katsohan etten anna sinulle kyytiä...

Mutta hänen huolimattomuutensa oli hänestä häipynyt siitä hetkestä saakka kun Olga ensi kerran hänelle laului. Oblomov ei enää elänyt entistä elämäänsä, jolloin hänelle oli yhdentekevää, makasiko seljällään ja tuijotteli seinään, istuiko hänen luonaan Aleksejev vai istuiko itse Ivan Gerasimovitshin tykönä — ne olivat menneet nuo ajat, jolloin hän ei ketään eikä mitään odottanut, ei päivältä eikä yöltä.

Nyt oli päivällä ja yöllä, joka aamu- ja iltahetkellä oma muotonsa täynnänsä riemuitsevaa loistetta tai väritymyyttä ja hämärää, aina sen mukaan, täyttikö nämät hetket tunne Olgan läsnäolosta vai vierivätkö ne ilman häntä ja siis hitaasti ja ikävästi.

Kaikki tämä kuvastui hänen olemuksessaan. Oblomovin aivoissa oli verkko jokahetkellisiä harkintoja, arveluita, aavistuksia, tietämättömyyden ahdistuksia, ja kaikki johtui siitä kysymyksestä, näkeekö vai eikö hän näe tänään Olгаа? Ja jos hän hänet tapaa, niin mitä Olga sanoo ja mitä Olga tekee? Kuinka tämä häntä katselee, mitä toimitettavaa hänelle antaa, mitä häneltä kyselee ja onko sitten tyytyväinen häneen vai ei? Kaikki nämät mietinnöt muodostuivat nyt hänen elämänsä oleelliseksi kysymyksiksi.

"Ah, jos saisi tuntea ainoastaan tätä lemмен lämpöä eikä kokea sen levottomuutta!" haaveksi hän. "Voi sentään, elämä repii sittenkin ja polttaa, vaikka mihin pakeneisi! Kuinka paljon uutta liikettä ja puuhaa on siihen yht'äkkiä tunkeutunutkaan. Rakkaus — se on kaikista vaikein elämän koulu."

Oblomov oli jo läpilukenu muutamia kokonaisia kirjoja ja Olga oli pyytänyt hänet aina kertomaan niiden sisällyksen sekä kuunteli uskomattomalla kärsivällisyydellä hänen selontekojaan niistä. Oblomov sai myös kirjoittaneeksi joitakuuta kirjeitä kotikyläänsä, sai entisen tilanhoitajansa vaihdetuksi toiseen ja ryhtyi Stolzin välityksellä asioihin erään naapurikyläläisen kanssa. Vieläpä olisi hän itse matkustanut kotikyläänsä asti, jos olisi pitänyt mahdollisena Olgan tähden lähteä pois.

Illallisen syönnin jätti hän pois, ja nyt hän ei kahteen viikkoon ole tietänyt mitä merkitsee paneutua maata päivällä.

Parin-kolmen viikon aikana ajelivat ja katselivat he Pietarin kaikki ympäristöt. Täti ja Olga, parooni ja Oblomov ilmestyivät kaupungin ulkopuolella pidettäviin konsertteihin ja muihin suuriin juhliin. Tuumiskeltiinpa jo matkustaa yhdessä Suomeenkin, Imatraa katsomaan.

Mitä koskee Oblomoviin, niin hän tosin ei milloinkaan olisi liikkunut kauemmaksi puiston rajoja, vaan Olga se kaiken keksi ja sai aikaan, ja jos Oblomov ehdotukseen lähteä jonnekin antoi vähäänkään epäilyttävän vastauksen, niin silloin sitä vasta varmasti retki pantiinkin toimeen. Ja silloin ei Olgan hymyilystä tahtonut loppua tulla. Viiden virstan alueella ympäri huvilaa ei ollut sitä mäen kumpuraa, jolle ei Oblomov jo muutamia kertoja olisi kiivennyt.

Sillävälän kasvoi ja kehittyi heidän keskinäinen välinsä. Olga alkoi kukoistaa sitä myöten kuin tunteensa kypsyivät. Hänen silmiinsä tuli lisää hohdetta ja hänen liikkeisiinsä enemmän suloa, hänen povensa paisui täyteläiseksi ja sydän aaltoili ryhdikkäästi rinnassa.

— Sinä olet kaunistunut täällä maalla, Olga, — sanoi täti hänelle ja parooninkin hymyssä ilmeni sama kohteliaisuuden lause.

Punastuen kallisti Olga päänsä tädin hartiolle, ja tämä taputti häntä hyväillen poskelle. —

— Olga, missä olet Olga? huusi Oblomov kerran varovaisesti ja miltei kuiskaamalla erään vuoren alta, jonka juurella Olga oli määrännyt yhtymäpaikan ennen kävelyllä menoa.

Vastausta ei kuulunut. Oblomov katsoi kelloaan.

— Olga Sergejevna? — lisäsi hän sitten ääneensä.

Hiljaisuus.

Olga näet istui vuorella, kuuli huudon, vaan pidättäen nauruaan oli vaiti. Häntä halutti pakoittaa Oblomovin kiipeämään vuorelle.

— Olga Sergejevna! — huutaa kajautti hän suurella äänellä tunkeutuen pensasten läpi puoliväliin vuoren rinnettä, koettaen katsoa ylöspäin. "Puoli-kuusihan hän määräsi", mutisi hän itsekseen.

Olga ei voinut kauvemmin pidättää, vaan pyrskähti nauruun.

— Olga, Olga! Ah, sielläkö olette? — huudahti Oblomov iloisesti ulvahtaen ja kiipesi vuorelle.

— Huh! Kylläpä teille päähän pistää, kun piiloudutte vuorelle! — lähätti hän ja istuutui Olgan viereen. — Kiusataksenne minua te itsekkin näin kiusaatte itseänne.

— Mistä te tulette? Kotoaka suoraan? — kysyi neito.

— En, minä menin ensin teille, vaan siellä sanottiin että olitte jo lähtenyt.

— Mitä olette tänään tehnyt? — kysyi Olga.

— Tänään olen...

— Riidellyt Sakariaksen kanssa? — auttoi neito häntä sanomaan.

Oblomov naurahti tälle ikäänkuin aivan mahdottomalla asialle.

— En suinkaan, minä olen lukenut erästä '_Revue'_tä. Mutta kuulkaapa, Olga...

Vaan ei hän mitään sanonutkaan, siirtyi ainoastaan likemmäksi Olgan viereen ja syventyi tarkastamaan hänen kasvojaan sivultapäin ynnä käsien liikuntaa edestakaisin, kun neito vuoroin työnsi neulan kanavakankaaseen ja taas vetäsi sen siitä ulos. Hän suuntasi Olgaan niin palavan katseen kuin olisi se ollut polttolasi, voimatta irroittaa silmiään hänestä.

Itse ei hän hievahtanut paikaltaan, ainoastaan tuo katse se käännähteli milloin oikealla, milloin vasemmalle, milloin alas, riippuen siitä, miten neidon kätönen liikkui. Oblomov oli kuin kovassa työssä: verenkierro oli kiihtynyt, valtimo löi kaksikertaa kiivaammin, ja sydän tykytti — kaikki tämä teki niin voimakkaan vaikutuksen että hän hengitti ja huohotti hitaasti ja raskaasti aivankuin hengitetään mestauksen edellä tai korkeimman henkisen hekkuman silmänräpäyksinä.

Hän istui mykistyneenä eikä edes voinut liikahtaa, ja hänen heltymyksestä kosteat silmänsä pysyivät torjumattomasti tähdättyinä lemmittyyn naiseen.

Neito heitti silloin tällöin syvän katseen Oblomoviin lukien tämän kasvojen piirteistä avomielisen tunnustuksen ja ajatteli itsekseen: "Hyvä Jumala sentään, kuinka hän minua rakastaa! Kuinka hän on hellä, kuinka hän on hyvä!" Ja ihailen ylpeili hän tästä miehestä, joka oli heittäytynyt hänen jalkojensa juureen ja oli hänen vaikutuksestaan näin muuttunut!

Vertauksellisten vihjausten silmänräpäys, merkitsevien hymyilyjen ja syreeninoksien aika se oli nyt takaisin palaamattomasti mennyt menojaan. Lempi oli kehittynyt kiinteämmäksi ja vaativemmaksi, oli ruvennut muuttumaan jollakin tavalla velvoittavaksi, ja keskinäisiä oikeuksia alkoi jo ilmaantua. Molemmat puolet avautuivat yhä enemmän, väärinkäsitykset ja epäilykset katoilivat väistyen selvempien ja ratkaisevampien kysymysten tieltä.

Olga kohteli Oblomovia yhä entisellä keveällä ivalla, noiden joutilaisuuteen tuhlattujen vuosien suhteen ilmausuen kovia tuomioita ja rangaisten Oblomovin henkiseen tylsyyteen heittäytymistä paljon vaikuttavammin kuin Stolz ikinä oli tehnyt. Sitten hän, aina sen mukaan kuin pääsi häntä lähemmäksi, siirtyi tuosta rappiotilasta tarmokkaasti ja vakavasti muistuttamaan Oblomoville elämän tarkoitusta ja velvollisuuksia, ankarasti vaatien häntä toimintaan ja lakkaamatta herätellen hänen sielunsa nukkuvia voimia, milloin takerruttamalla hänet johonkin hienon elämän kysymykseen, jonka hän itse tunsu, milloin taas itse tekemällä hänelle kysymyksen jostakin, mikä hänelle naisena oli epäselvä ja jonka perille hän ei päässyt.

Ja Oblomov pinnisteli, ponnisteli, vaivasi päätään. Väänsi itsensä ihan nurin niskoin jottei suinkaan näyttäisi kömpelöltä Olgan silmissä ja jotta voisi auttaa tätä jonkun sotkuisen solmun selvittämisessä tai, jos niin tarvittiin, sankarillisesti leikata se rikki.

Olgan koko naisellinen valloitustapa oli hellän myötätunteen läpätunkema, kun sitä vastoin Oblomovin kaikki pyrkimykset kypsyä mieheksi neidon älyn keksimillä keinoilla, huokuivat pelkkää lemмен himoa.

Mutta usein hän uupui, paneutui neidon jalkojen juureen, asetti käden sydämmelleen ja kuunteli, kuinka se tykytti, kääntämättä hänestä liikkumatonta, ihmettelevää ja huumautunutta katsettaan.

"Kuinka hän minua rakastaa!" ajatteli Olga näinä hetkinä ihailien häntä. Jos hän joskus huomasi entisiä piileviä piirteitä Oblomovin sielussa, — ja neito ymmärsi syvästi niihin katsoa — vähintäkään väsymystä tai haaveksivaa torkkumista, niin sai Oblomov aikalailla nuhteita, joihin toisinaan sekaantui katumuksen tuskaa ja erehtymisen pelkoa.

Ainoastaan joskus, kun Oblomovia rupeaa haukotuttamaan ja hän jo avaa suunsa — hämmästyttää häntä yht'äkkiä neidon kummasteleva katse ja silmänräpäyksessä sulkee hän suunsa niin että hampaat narskahtavat vastakkain. Neito on seurannut pienintäkin uneliaisuuden varjoa toisen kasvoilla. Hän ei kysele Oblomovilta ainoastaan mitä tämä tekee, vaan myös mitä tämä aikoo tehdä.

Vielä voimakkaammin kuin nuhtelemalla heräsi Oblomovissa reippaus, kun hän sattui havaitsemaan että hänen väsymyksestään myös Olgakin väsyi sekä tuli välinpitämättömäksi ja kylmäksi häntä kohtaan. Silloin hänessä syntyi väkevä ja virkeä kuume, velttous hävisi jälleen, ja entinen myötätunnon lämmin ja kirkas lähde alkoi pulputa.

Mutta kaikki tämä huolehtivaisuus ei kuitenkaan johtunut lemmen lumoavasta piiristä. Hänen toimeliaisuutensa oli kielteistä laatua: tosin hän oli nukkumatta päivillä, lueskeli, alkoi pianpuoleen kirjoittaa suunnitelmansakin valmiiksi, oli paljon kävelyssä ja ajossa. Mutta tulevaisuuden ohjelma, itse elämän ajatus ja työ — se jäi vielä sittenkin ainoastaan aikomukseksi.

"Millaista elämää ja toimeliaisuutta tahtonee Andrei, ellei tämäkään kelpaa?" arveli Oblomov kerrankin päivällisen jälkeen haristaen silmiään ettei nukahtaisi. "Ettäkö tämä ei ole elämää? Ettäkö rakkaus ei ole yhtä työlästä kuin virkapalvelus? Koettaisippa itse! Joka päivä kymmenkunta virstaa jalkaisin! Eilenkin makasin yötä kaupungissa, viheliäisessä majatalossa, vaatteet päällä ja ainoastaan saappaat riisuttuina, eikä ollut Sakariasta — ja kaikki tämä Olgan armollisten kaupunki-asiain tähden!"

Kaikista kiusallisinta oli hänestä, kun Olga teki hänelle jonkun erikoisalalle kuuluvan kysymyksen vaatién häneltä kuin miltäkin professorilta täydellistä selontekoa. Ja tämä tapahtui usein, ei suinkaan mistään turhanpäiväisyydestä, vaan yksinkertaisesti halusta saada tietää, miten asia oikeastaan on. Vieläpä Olga silloin monesti unohti oman ohjelmansa Oblomovin suhteen, kun itse kysymys häntä niin sattui viehättämään.

— Miksi ei meille opeteta tällaisia asioita? — puheli hän silloin miettiväisenä ja harmissaan toisinaan kuunnellen ahneesti ja henkeään pidättäen selitystä jostakin, jota oli totuttu pitämään tarpeettomana naisten tietää.

Kerran hän äkkiä lähestyi Oblomovia kysymyksillä kaksoistähdistä ja kun tämä tuli varomattomasti kyllä vedonneeksi Herschellin tähtitieteeseen, niin sai hän lähteä kaupunkiin kirjaa hakemaan ja oli pakoitettu lukemaan sen läpi sekä esittämään Olgalle siihen asti kunnes neidon tiedonhalu tuli täysin tyydytetyksi.

Toisella kertaa livahti hänen huuliltaan, jälleen varomattomuudesta, keskustelussa paroonin kanssa, sananen taiteilijakouluista — ja taas sai hän työtä viikkokokoudeksi: täytyi lukea ja ottaa selkoa sekä sitten yhdessä ajaa Eremitaashiin ja siellä tarkastaa kaikki, mitä oli lukenut.

Mitä tahansa Oblomov umpimähkää sanookin, sen neito heti huomaa ja käypi kiinni asiaan.

Lisäksi piti hänen vielä toinen viikko ajella Pietarin makasiinimyymälöissä etsimässä jäljennöksiä museon parhaista tauluista.

Oblomov paran täytyi milloin kertoa uudestaan vanhoja juttuja, milloin rientää kaupungin kirjakauppoihin ostamaan uusia teoksia, eikä väliin saanut koko yönä nukkua, vaan oli pakko penkoa kirjoja ja lukea voidakseen sitten aamulla, ikäänkuin valmistamattaan, vastata edellisen päivän kysymyksiin asioista, jotka olivat kaivetut esiin muiston säilöistä.

Olga ei esittänyt näitä kysymyksiä hajamielisesti niinkuin tavallinen nainen eikä mistään hetkellisestä oikusta saadakseen tietää sitä tai tätä, vaan teki sen järkähtämättömästä halusta, ja siinä tapauksessa että Oblomov vaikenä, rankaisi tätä pitkään tarkastavalla, tutkivalla katseella. Kuinka tuo mies vapisi tämän katseen edessä!

— Miksi ette sano mitään, miksi olette vaiti? — kysyi Olga. —
Voisi luulla että teidän on ikävä!

— Ah! — huudahti Oblomov ikäänkuin tointuen tainnoksista: — Kuinka minä teitä rakastan!

— Todellako? Mutta jos en sitä olisi sattunut kysäisemään, niin ei se varsin siltä näyttäisi, — sanoi

neito.

— Ettekö te siis tunne, mitä minussa liikkuu? — alkoi Oblomov. — Tiedätkö että minun on oikein vaikea puhuakkin. Tässä näin ... koettakaapa kädellänne, on jotakin, joka häiritsee, ikäänkuin olisi siinä jotakin raskasta kuin kivi, niinkuin on syvässä surussa, ja kuitenkin, kummallista se vain on, niin surussa kuin onnessakin on sama ilmiö: tuntuu raskaalta, melkein kipeältä hengittää, tekee mieli itkeä! Jos minä nyt alkaisin itkeä, niin tuottaisivat kyyneleet minulle niinkuin surussakin huojennusta...

Olga katseli häneen ääneti ikäänkuin olisi tutkinut hänen sanojensa todellisuutta, verrannut niitä niihin piirteisiin, mitkä ilmenivät hänen kasvoillansa ja hymyili, kun huomasi että tutkimuksen tulokset tyydyttivät häntä. Hänen kasvonsa huokuivat levollista onnea, jota ei mikään näkynyt hämmästyttävän. Saattoi huomata ettei hänen sydämessään tuntunut raskaalta, vaan ainoastaan hyvältä niinkuin ulkona luonnossakin tänä kauniina kesä-aamuna.

— Mitenkä on minun laitani? — kysyi Oblomov aatteissaan ikäänkuin itseltään.

— Pitääkö sanoa?

— Sanokaa.

— Te olette rakastunut.

— Niin, tietysti, — vakuutti Oblomov temmaten neidon käden irti kanavakankaasta ja, kuitenkaan suutelematta, likistään sen sormet huuliansa vasten aikoen nähtävästi pidellä sitä kauvankin niin.

Olga koetti hiljaa hivuttaa kättänsä pois, mutta toinen piteli lujasti.

— No, päästäkää, jo riittää, — sanoi neito.

— Entä te? — kysyi Oblomov. — Tekö ette... ole rakastunut...

— Rakastunut ... minä en rakasta tämmöistä: minä rakastan teitä itseänne! — sanoi neito ja katseli häneen pitkään ikäänkuin vakuuttaen itselleen että todellako hän rakasti.

— Ra... kas... tan! — virkkoi Oblomov. — Mutta voihan rakastaa äitiä, isää, hoitajatarta, vieläpä koiranpenikkaakin: kaikki tämä peitetään tuolla yleisellä, suojelevalla käsitteellä "rakastan" aivankuin vanhalla...

— Yönuttulla? — sanoi neito naurahtaen. — A propos, missä teidän yönuttunne on?

— Mikä yönuttu? Eihän minulla semmoista ole ollut.

Olga katsahti häneen nuhteen hymy huulillaan.

— Ah, te puhutte siitä minun vanhasta halatistani! huudahti silloin Oblomov. — Ja minä kun tässä odotan, odotan, niin että sielu ihan näännyy kärsimättömydestä, kuullakseni kuinka teidän sydämessänne pulpahtaa tunnustus ja millä nimellä te kutsutte näitä kiihkoja, mutta te vain... Jes siunatkoon teitä Olga! Niin, minä olen rakastunut teihin ja sanon että paitsi tätä ei ole olemassa suoraa rakkautta: isään, äitiin, hoitajattareen ei rakastuta, vaan heitä rakastetaan.

— En tiedä, — puheli Olga mieltävöisesti ikäänkuin syventyen itseensä ja koettaen tapailia kiinni sitä, mitä hänessä liikkui. — En tiedä, olenko minä rakastunut; minä tiedän ainoastaan yhden asian, sen, etten tällä tavalla ole pitänyt en isästäni, en äidistäni enkä hoitajattarestani...

— Mikä on eroitus? Tunnetteko te mitään erikoista? — uteli Oblomov.

— Vai haluatte te tietää? — kysyi neito veitikkamaisesti.

— Haluanpa hyvinkin! Eikö teillä ole itsellännekin tarve se ilmausua?

— Mutta miksi sen sitten tahdotte tietää?

— Elääkseni siinä sitten joka hetki: tämän päivän, koko yön, huomisen — siihen asti että taas kohtaamme toisemme... Ainoastaan sillä minä elänkin.

— Siitä nyt näette että teidän on täytymys joka päivä lisätä teidän hellyytenne varastoa! Kas tässä on eroitus rakastuneen ja rakastavan välillä. Minä...

— Te? ... — odotti Oblomov kärsimättömänä.

— Minä rakastan toisella tavalla, — sanoi Olga nojaten selkäänsä leponojaa vasten ja antaen

silmiensä harhailta liitävissä pilvissä. — Minulla on ilman teitä ikävä, kun olen vähän aikaa teistä erilläni — on paha olla, jos en näe teitä pitkään aikaan, niin tuntuu kipeältä. Kerran olen iäksi saanut tietää ja kokea, ja uskon että te minua rakastatte — ja olen onnellinen, vaikka ette milloinkaan enää vakuuttaisi että rakastattekaan minua. Enemmän ja paremmin en osaa rakastaa.

"Nämät sanat ... ovat kuni Cordelian sanat", ajatteli Oblomov katsoen Olgaan himokkaasti...

— Jos te kuolisitte ... — sanoi Olga katkonaisesti: — niin olen kantava ikuista surua teistä enkä koskaan enää hymyile elämässäni: Jos rakastutte toiseen — en nurise enkä kiroa, vaan toivotan puolestani teille onnea. Minulle on tämä rakkaus sama kuin — elämä, niin, elämä...

Hän etsi sanoja miten ilmilausua tunteensa.

— Mitäs on elämä teidän mielestänne? — kysyi Oblomov.

— Elämä — se on velvollisuutta, vastuunalaisuutta, siis on myös rakkaus velvollisuutta, sen on minulle aivan kuin Jumala lähettänyt, — lausui Olga kohottaen silmänsä taivasta kohti: — ja käskenyt minun rakastaa.

— Cordelia! — virkkoi Oblomov ääneen. — Ja hän on kahdenkymmenen vuoden vanha! Vai niin, se se siis on rakkaus teidän mielestänne! — lisäsi hän mieltäväisesti.

— Niin, minullakin riittänee voimia elää ja rakastaa läpi koko elämän...

"Kukahen hänen mieleensä tämän on kylvänyt!" ajatteli Oblomov katsahtaen neitoon miltei hartaalla kunnioituksella. "Than luulisi että hän tähän valoisaan ja yksinkertaiseen elämäntilanteeseen on tullut kokemuksen ja kidutuksen, tullen ja savun tietä."

— Vaan onko teissä eläviä riemuja, onko teissä himoja? — kysyi Oblomov.

— En tiedä, — vastasi neito: — minä en ole kokenut enkä käsitä, mitä ne ovat.

— Hoo, kuinka minä nyt ymmärrän!

— Ehkäpä minäkin ajan pitkään saan kokea, ehkäpä minussakin syntyvät samat himot kuin teissä ja tullen samalla tavalla katsomaan kohdatessani teidät ja epäilemään, oletteko todellakin edessäni... Mutta se mahtaa olla sangen hullunkurista! — lisäsi hän iloisesti. — Kuinka kummallisesti te toisinaan katsotte silmillänne, luulen että tätinikin huomaa.

— Mihin sisältyy teillä rakkauden onni? — kysyi Oblomov. — Jos ei teissä ole näitä eläviä riemuja, joita minä tunnen, niin...

— Mihinkö? Katsokaa, mihin se sisältyy! — puheli Olga osoittaen kädellään häneen, itseensä ja heitä ympäröivään yksinäisyyteen. — Eikös tämä ole onni, tokko minä milloinkaan olen elänyt näin? Ennen en minä olisi istunut täällä neljänneksi tuntiakaan yksin ilman kirjaa, ilman soitantoa, näiden puiden välissä. Puhuminen kenenkään muun miehen kanssa kuin Andrei Ivanitshin oli minulle ennen ikävää, ei tiennyt mistä puhua ja halutti vain jäädä yksin... Mutta nyt... nyt tuntuu vaiti-oleminenkin kahden kesken niin hauskalta! Ja neito loi silmänsä ympärillensä milloin puihin, milloin ruuhon, pysäytti ne sitten Oblomoviin, hymyili ja ojensi hänelle kätensä.

Luuletteko ettei minustakin tunnu tyhjältä jo heti kun olette pois lähdössä täältä? — lisäsi hän. — Enkö riennä mitä kiireimmin vuoteeseeni nukahtaakseni heti etten tarvitseisi valvoa ikävää yötä? Enkö jo aamulla lähetä palvelijani teitä kutsumaan tänne? Enkö...

Jokaista "enkö" sanaa kuullessaan alkoivat Oblomovin kasvat yhä enemmän paistaa ja hänen silmänsä säteilivät ihan pyöreinä.

— Kyllä, kyllä, — sanoi hän: — minä myöskin odotan päivän valkenemista, ja yö on minusta ikävä, ja aamun tullen lähetän minä palvelijan teille, en asian tähden, vaan ainoastaan lausuakseni ylimääräisen kerran teidän nimenne ja kuullakseni miltä se soinnahdaa ja saadakseni tietää palvelusväeltä jonkun erikoisseikan teistä ja tunteakseni hiukan kateutta siitä että he jo ovat teidät nähneet... Me ajattelemme, odottelemme, elämme ja toivomme yhdenkaltaisesti. Suokaa anteeksi, Olga, että äsken epäilin: minä alan nyt olla vakuutettu siitä että te minua rakastatte eri tavalla kuin isää, kuin tätiä, kuin...

— kuin koiranpenikkaa, — auttoi neito naurahtaen.

— Uskokaa minua, — lisäsi Olga: — niinkuin minäkin teitä uskon, älkääkään epäilkö, älkää häiritkö

tyhjillä epäilyksillä tätä onnea, muuten se lentää tiehensä. Sitä, minkä kerran olen sanonut omakseni, en enää anna takaisin, jos ei sitä vain oteta pois. Kyllä minä tiedän, vaan ei hätää että olen näin nuori, mutta... Uskotteko, — sanoi hän vakuuttavalla äänellä: — yhdessä kuukaudessa, siitä asti kuin teidät tunnen, olen ajatellut ja tutkinut aivankuin olisin läpilukenuut suuren kirjan... Miksi te siis epäilette...?

— En voi olla epäilemättä, — keskeytti Oblomov: — älkää vaatiko sitä. Kyllä minä, tässä teidän likellänne, olen vakuutettu kaikesta: — teidän silmänne, teidän äänenne, kaikki puhuu omaa kieltänsä. Te katsotte minuun ikäänkuin kertoen: "minä en tarvitse sanoja, minä osaan lukea teidän katseistanne". Mutta kun olette poissa, alkaa minussa sellainen kiusallinen epäilysten ja kysymysten temmellys, ja minun täytyy jälleen kiiruhtaa teidän luoksenne, jälleen katsahtaa teihin, ilman minä en usko. Mitä se on?

— Mutta minä uskon teitä, miksi en uskoisi? — kysyi Olga.

— Helppo teidän on uskoa! Teidän edessänne on hullu mies, lemme himon huumaama! Luulen että te näette minun silmistäni itsenne niinkuin peilistä. Lisäksi olette vasta kahdenkymmenen vuotias: voipiko kukaan mies kohdatessaan teidät, olla ihailematta teitä ... jos ei muuten, niin ainakin silmillään? Mutta tuntee teidät, kuulla, katsella teitä kauvemmin, saada rakastaa teitä — ah, ihan järjen se mieheltä viepi! Vaan itse te olette niin tasainen ja rauhallinen, jos menee pari vuorokauttakaan enkä satu kuulemaan huuliltanne sanaa "rakastan", niin tässä paikassa alkaa semmoinen ahdistus...

Hän osoitti sydäntään.

— Rakastan, rakastan, rakastan — siinä teille kolmeksi vuorokaudeksi varastoon! — virkkoi Olga nousten penkiltä.

— Te laskette yhä leikkiä ettekä ajattele miltä se minusta tuntuu! — huomautti Oblomov huoaten ja läksi laskeutumaan neidon kanssa alas vuorelta.

Näin vaihtelivat yhä samat harrastukset heidän välillään. Kohtaukset, keskustelut — kaikki tämä soi yhtenä ainoana laulunhyminä, hehkui yhtenä kirkkaana valona, jonka säteet ainoastaan taittuivat ja eristyivät milloin ruusunpunaisiksi, milloin vihəriöiksi, milloin tummansinerviksi värivivahuksiksi värähdellen niitä ympäröivässä ilmakehässä. Jokainen päivä, jokainen tunti toi mukanaan uusia säveliä ja säteitä, mutta valo liekehti yhä samana, ja samoina kaikuivat myös heidän sielujensa soinnut.

Ja Oblomov ja Olga kuuntelivat näitä ääniä siepaten niitä kuni lennosta kiinni laukaksensa ne sitten kilpaa ilmi toinen toisellensa pelkäämättä että huomenna jo kaikuu vastaan uusia säveleitä, singahtaa muita säteitä, sekä unohtaen jo seuraavana päivänä, millainen laulu oli soinnut edellisenä iltana.

Olga peitti sydämensä purkaukset niihin väreihin, joissa hänen mielikuvituksensa paloi, uskoen että ne ovat luonnonmukaiset ja piti viattomassa, itsetiedottomassa keimailussaan huolen siitä että esiintyi kauniisti puettuna ystävänsä silmien edessä.

Oblomov uskoi vielä enemmän näihin lumoaviin ääniin, tähän tenhoavaan valoon ja riensi esiintymään Olgan edessä lempensä täydessä varustuksessa, näyttämään tälle sieluansa kalvavan tulen, täyden loiston ja voiman.

He eivät valhetelleet toinen toiselleen, vaan ilmausivat sen, mitä milloinkin sydän kertoi ja sen ääni tunkeutui läpi heidän koko olemuksensa.

Oblomoville oli oikeastaan samantekevää, ilmestyikö Olga Cordeliana jääden uskolliseksi tälle kuvalleen vai lähtikö kulkemaan uutta polkua ja muuttui toisennäköiseksi, kunhan hän vain ilmestyi niissä väreissä ja säteissä, joissa hän eli Oblomovin sydämessä, ja kunhan vain tämän oli hyvä olla.

Eikä Olgakaan tutkistellut, vaikkapa tuo hänen lemme himon huumaama ystävänsä olisi siepannut hänen hansikkaansa itse jalopeuran kidasta, jos hän sen sinne olisi viskannut, tai vaikkapa viskautunut hänen tähtensä syvään kuiluun, kunhan vain hän huomasi tämän lemme himon tunnusmerkit, kunhan vain Oblomov pysyi uskollisena miehen ihanteelle, lisäksi sen miehen, mikä hänen, Olgan kautta oli heräävä eloon, ja kunhan vain hänen silmiensä säteistä ja huultensa hymyilystä syttyi rohkeuden tuli Oblomovin rintaan eikä tämä lakannut näkemästä hänessä elämänsä tarkoitusta.

Ja sentähden tässä Cordelian välkkyvässä haahmossa, tässä Oblomovin lemme liekissä riehahti yksi ainoa silmänräpäys, yksi lyhythetkinen rakkauden henkäys, sen ainokainen aamu kajastus ja hetkellinen hekuman heijastus. Mutta huomenna, huomenna välkähtää jo toinen, ehkä yhtä ihana kuin eilen, ja kuitenkin toinen ja uusi...

Oblomov oli nyt siinä mielentilassa, jolloin ihminen juuri on seurannut silmillään kesäillan laskevaa aurinkoa ja nauttii sen punertavista jäljistä irroittamatta katsettaan ruskosta, kääntymättä takaisin, vaikka yö jo saapuu, ja ajatellen ainoastaan huomenna jälleen palaavaa lämpöä ja päivänpaistetta.

Hän makasi seljällään nauttien eilispäivän viimeisistä yhdessä-olon muistoista. "Rakastan, rakastan, rakastan", värähteli vielä hänen korvissaan suloisemmin kuin mikään Olgan laulu, ja neidon syvän silmäyksen viimeiset säteet tuntuivat vielä lepäilevän hänessä. Siitä katseesta oli hän voinut lukea erityisen ajatuksen, laskea Olgan lemмен asteen... Näitä hautoen oli hän jo nukahtamaisillaan ja unohtamaisillaan kaikki, kun samalla yht'äkkiä...

Seuraavana aamuna nousi Oblomov vuoteeltaan kalpeana ja synkkänä. Hänen kasvoillaan oli unettomuuden jälkiä, otsa oli kokonaan rypyssä, silmissä ei ollut tulta eikä toivoa. Ylpeys, iloinen, rohkea katse, maltillinen, itsetietoinen toimeliaisuus ja joutisuus liikkeissä — kaikki se oli nyt kadoksissa...

Veltosti joi hän teensä, ei koskenut yhteenkään kirjaan, ei istahtanut pöydän ääreen, vaan sohvaan painautuen poltti miettiväisenä sikariansa. Ennen olisi hän pannut maata, mutta nyt oli hän siitä tavasta vieraantunut eikä pehmeä tyyny häntä nyt houkutellut puoleensa. Kuitenkin nojautui hän kynnäpäällään sitä vastaan — se oli tuntomerkki, joka viittasi entisiin taipumuksiin.

Hän oli kolkolla mielellä, väliin hän huoahтели, väliin äkkiä puisti hartioitaan, ja liikahutti murheellisesti päätään.

Hänen sisässään on voimakasta toimintaa, mutta se ei ole rakkautta. Olgan kuva on hänen edessään, mutta se häipyy ikäänkuin sumuiseen kaukaisuuteen ja on sateeton, aivankuin vieras hänelle. Oblomov tuijottaa sitä sairaaloisin katsein ja huokaa.

"Elä niinkuin Jumala käskee äläkä niinkuin mieli tekee — on viisas sääntö, mutta..."

Ja hän rupesi miettimään.

"Niin, mahdotonta on elää niinkuin mieli tekee — se on selvä asia", alkoi hänessä puhella uppiskainen ääni: "sinä lankeat ristiriitaisuuksien sekasortoon, joita ei selvitä yksikään inhimillinen äly, kuinka syvä ja rohkea tahansa se lieneekin! Eilen toivotit itsellesi kiihkeästi jotakin, tänään sen saavutat aina siinä määrin että ihan väsyit, mutta jo ylihuomenna punastut sitä mitä toivotit ja kiroot elämää, miksi se menikin täytäntöön — kas, siinä se mitä lähtee itsenäisestä ja rohkeasta elämän tiestä, tuosta omapäisestä: *minä tahdon*. Täytyy astua umpimähkää, ummistaa silmänsä niin monelle asialle ja olla uneksimatta onnesta eikä rohjeta nurista sitä vastaan, kun se livahtaa tiehensä — siinä on elämä! Sillä kuka sen on keksinyt että elämä muka olisi onnea ja nautintoa? Mielettömät ihmiset! 'Elämä on elämää, velvollisuutta', sanoo Olga, 'vastuunalaisuutta, mutta vastuunalaisuus saattaa olla raskasta. Täyttäkäämme siis velvollisuutemme...'"

Oblomov huokasi syvään.

"Me, minä ja Olga, emme enää saa tavata toisiamme ... Hyvä Jumala! Sinä olet avannut minun silmäni ja osoittanut minulle velvollisuuteni," — puheli hän katsellen kohti taivasta: "mistä saan minä voimaa? Täytyykö meidän erota? Vielä on mahdollisuus siihen, vaikka se koskisikin kipeästi, vaan sitten perästä päin ei tarvitseisi kirotta itseään, miksei ole ennemmin eronnut. Mutta kohta tulevat hänen luotaan kysymään, hänän aikoi lähettää palvelijattaren... Hän ei voi aavistaa että..."

Mikä oli nyt syynä tähän? Mikä tuuli oli näin yht'äkkiä puhaltanut Oblomovin päälle? Mitä pilviä oli se tuonut mukanaan? Ja miksikä täytyy hänen nyt kantaa niin surullista iestä? Mutta vielä eilenhän sai hän kurkistaa Olgan sieluun, näki siellä valoisan mailman ja valoisan kohtalon, luki sieltä oman ja hänen tulevaisuutensa. Mitä olikaan siis tapahtunut?

Ehkä oli hän syönyt illalliseksi kaksi kananpoikaa tai maannut seljällään taikka oli runollinen mieliala nujahthanut jonkunlaiseksi kauhuksi?

Useinhan sattuu että hiljaisena, pilvettömänä kesäiltana tähtien vienosti vilkuttaessa ihminen nukahtaa uneen, ajatellen, kuinka ihanalta on vainio näyttävä aamuruskon kirkkaissa väreissä. Ja kuinka hauskalta on tuntuva painua tiheän metsän peittoon ja piiloutua päivän helteiseltä paisteelta! ... Vaan sitten yht'äkkiä herääkin sateen ropinaan harmaista, murheellisista pilvistä. Ja tuntuu niin kylmältä ja kostealta...

Oblomov oli illalla tapansa mukaan kuunnellut sydämensä tykytystä, oli sitten hapuillut sitä käsillään tunnustellakseen, oliko tuo kovettunut kohta siellä laajentunut, oli vihdoin syventynyt

tutkimaan onneansa sekä yht'äkkiä langennut murheen mutavesiin, niellen myrkkyyä sisäänsä.

Se myrkky oli vaikuttanut voimakkaasti ja nopeasti. Hän oli läpikäynyt aatteissaan koko elämänsä. Satoja kertoja ennenkin oli katumus ja myöhäinen menneisyyden surkuttelu ahdistanut hänen sydäntään. Hän kuvaili itselleen, mitä hän nyt voisi olla, jos olisi kulkenut reippaasti eteenpäin, kuinka hän eläisi täyteläisemmin ja monipuolisemmin, jos olisi ollut toimielias, ja siirtyi kysymykseen, mitä hän nyt on ja kuinka Olga on voinut ja kuinka yhä voipi häntä rakastaa sekä onko hän sitä ansainnut?

Eikö tämä ole erehdys? välähti yht'äkkiä hänen aivoissaan niinkuin salama ja tämä salama singahti suoraan sydämeen ja löi sen pirstaksi. Hän alkoi ähkyä. "Erehdys! niin juuri!" pyöri hänen päässään.

"Rakastan, rakastan, rakastan!" — kaikui taas äkkiä hänen muistossaan, ja hänen sydämensä alkoi lämmitä, mutta yht'äkkiä se jälleen kylmeni: Ja tämä Olgan kolmikertainen "rakastan" — mitä se on? Hänen silmiensä petos ja vielä huikentelevan sydämen veitikkamainen kuiske, eihän se ole rakkautta, vaan ainoastaan rakkauden esitunnetta.

Kerran tämä ääni on syntyvä, mutta niin voimakkaasti on se kajahtava, sellaisella soinnulla on se jyrähtävä että koko mailma vavahtaa! Tätikin ja parooni saavat sen tietää ja kauvas helähtää kumina tästä äänestä! Ei purkaudu sellainen tunne niin hiljaa kuin puro, joka tuskin kuuluvalla lirinällä ruohossa sukeltelee.

Olga lempii nyt samoin kuin hän ompelee kanavakangastaan: hiljaa ja verkalleen täyttyy siinä kukkakaava, vielä verkallisemmin hän sitä käsissään kääntelee, ihailee, panee sitten pois ja unhoittaa. Vaan tämä on ainoastaan valmistus lempeen, tämä on vasta koe, jonka ensimmäiseksi esineeksi sattumalta on joutunut hän, Oblomov, joka niin vähän kestää...

Sattumahan näet oli vienyt ja lähestyttänyt heidät. Olga ei olisi häntä huomannutkaan, jos ei Stolz olisi häntä näyttänyt ja tartuttanut tuohon nuoreen herkkään sydämeen oman osanottavaisuutensa, ja niin oli ilmaantunut myötäkärsimys hänen asemansa suhteen, kunnianhimoinen huolehtivaisuus että saisi karistaa uneliaisuuden pois tästä laiskasta sielusta — ja sitten jättää sen.

"Siinä on totuus!" ajatteli hän kauhistuksella nousten vuoteeltaan ja syyttäen vapisevin käsin kynttilän. "Mitään enempää ei siinä ole eikä ole ollutkaan! Hän on vain ollut valmis ottamaan rakkauden vastaan, hänen sydämensä on sitä herkästi odotellut, ja hän kohtaa aavistamattaan Oblomovin, joka siihen sattuu erehdyksestä... Heti kun toinen ilmestyy — niin on hän kauhistuksella repäisevä itsensä irti erehdyksestään! Kuinka on Olga silloin katsaitava häneen, kuinka hänestä pois kääntyvä ... kauheaa! Minä ryöstän toisen oman! Minä olen — rosvo. Mitä minä teen, mitä minä teen? Kuinka sokaistu minä olen, hyvä Jumala!"

Hän katsahti peiliin: sieltä näkyi vastaan kalpea, keltainen, himmeäsilmainen olento. Hän muisti niitä onnekkaita nuoria miehiä, joiden katseissa niinkuin Olgankin silmissä oli säihkyviä kipinöitä, hymyssä voiton vakaumusta, käynnissä oljuutta, äänessä sointua. Ja Oblomov odottelee, milloin edes yksi näistä ominaisuuksista häneenkin ilmaantuu. Yht'äkkiä on Olga punastuen katsaitavana häneen, Oblomoviin ja ... purskahtaa nauruun.

Oblomov kurkistaa jälleen peiliin.

— Tällaisia kuin minä ei rakasteta! — sanoo hän ääneen.

Niin pani hän maata ja tuuskahti kasvoilleen vasten tyynyä.

"Jää hyvästi, Olga, ole onnellinen!" mutisi hän.

— Sakariias! — huusi hän aamulla. — Jos Iljinskiltä tulee tänään palvelija minua kysymään, niin sano etten ole kotona, vaan että olen mennyt kaupunkiin.

— Ymmärrän.

"Tai ei, parempi että kirjoitan hänelle", sanoi hän itsekseen: "muuten näyttää hänestä julmalta että niin äkkiä olen kadonnut. Selitys on välttämätön."

Ja hän istahti pöydän ääreen ja alkoi kirjoittaa nopeasti, innokkaasti, kuumeentapaisella kiireellä, mutta ei niin kuin toukokuun alussa oli kirjoittanut talonisännälle kaupungissa; sanat *joka* ja *että* eivät nyt sotkeutuneet.

"Teistä lienee kummallista, Olga Sergejevna (kirjoitti hän) minun itseni asemesta saada tämä kirje, vaikka niin usein näemme toisemme. Lukekaa loppuun ja te saatte nähdä että minun on mahdoton menetellä toisin. Olisi ollut parasta aloittaa tästä kirjeestä, sillä silloin me molemmat olisimme pelastuneet monista omantunnon vaivoista vastaisuudessa; mutta ei nytkään ole myöhäistä. Me

rakastuimme toinen-toiseemme niin äkkiarvaamatta, niin nopeasti ikäänkuin kumpikin yht'äkkiä olisimme tulleet kipeiksi. Sen lisäksi katsellessa ja kuunnellessaan teitä tuntikausia, kukapa hyväntahtoisesti haluaisi ottaa niskoillensa raskasta velvollisuutta irroittua lumouksestaan? Mistäpä saisi joka silmänräpäykseksi tahdonvoimaa katsoakseen taakseen ja pysähtyäkseen jokaisen jyrkänteen reunalle sekä ollakseen ihastumatta sen rinteeseen? Minäkin joka päivä ajattelin: 'kauvemmas en anna itseäni houkutella, minä pysähdyn, minusta se riippuu' ja kuitenkin annoin itseäni houkutella, nyt alkaa taistelu, jossa pyydän teidän apuunne. Vasta tänään, viime yönä, minä ymmärsin, kuinka nopeasti minun jalkani luiskahtelevat, ja vasta eilen onnistui minun kurkistaa syvemmälle kuiluun, jonne olen putoamaisillani, ja minä päätin pysähtyä ajoissa.

"Minä puhun ainoastaan itsestäni — en itsekäisyydestä, vaan sentähden että silloin kun itse olen makaava tämän kuilun pohjalla, te, kuni puhdas enkeli, olette lentävä korkealla enkä minä tiedä, halunnetteko heittää silmäystänne alas. Kuulkaas, muutta mutkitta sanon teille suoraan ja yksinkertaisesti: te ette minua rakasta ettekä voikkaan rakastaa. Kallistakaa korvanne minun kokemukselleni ja uskokaa minua ehdottomasti. Minun sydämmenihän on alkanut jo aikaa sitten tykyttää: otaksukaamme että se on tykyttänyt valheellisesti ja sopimattomaan aikaan, mutta tämä juuri on opettanut minut eroittamaan sen säännöllisen tykytyksen satunnaisesta. Teidän on mahdoton, mutta minä voin ja minun on velvollisuus tietää, missä on totuus ja missä on hairahdus, ja minun on velvollisuus varjella ja varoittaa sitä, joka vielä ei ole ehtinyt oppia sitä tuntemaan. Ja nyt minä täten teitä varoitan: te olette eksymäisillänne, katsokaa ympäriellenne!

"Niin kauvan kun lempi meidän välillämme ilmeni keveänä, hymyilevänä haamuna, niin kauvan kun se kaikui Casta divassa, tuulahteli syreeninoksan tuoksussa, sanoin selittämättömässä osanotossa ja ujusteleavassa katseessa, niin kauvan minä en sitä uskonut, vaan pidin sitä mielikuvituksen leikinä ja itserakkauden kuiskutuksena. Mutta vallattomat leikit menivät menojaan, minä tulin kipeäksi rakkaudesta ja tunsin himon hiveleviä oireita. Te tulitte miettiväiseksi ja totiseksi, annoitte minulle joutoaikanne, teissä rupesivat hermot haastamaan omaa kieltänsä, teissä alkoivat mielenliikutukset, ja silloin, se on: nyt vasta minä peljästyin ja tunsin että minun velvollisuuteni on pysähtyä ja sanoa teille, mitä tämä on.

"Minä sanoin teille että rakastan teitä, te vastasitte minulle samalla sanalla — kuuletteko, mikä epäsointu niissä sorahtelee? Ettekö kuule? Siis saatte sen kuulla myöhemmin, sitten kun minä jo olen pohjattomassa syvyydessä. Katsahtakaa minuun, sisältäkää itsenne minun olemukseeni; voitteko te minunlaistani rakastaa, rakastatteko te minua? 'Rakastan, rakastan, rakastan!' sanoitte te eilen. Ette, ette, ette! väitän minä jyrkästi vastaan."

"Te ette rakasta minua, vaan te valhettelette — kiiruhdan lisäämään — te ette petä minua, te ette saata sanoa *kyllä*, kun teille kerran sanotaan *ei*. Minä tahdon teille sanoa ainoastaan: nykyinen lempenne ei ole teidän *todellinen rakkautenne*, vaan se on vasta tuleva; se on ainoastaan itsetajuton rakastamisen tarve, joka todellisen ravinnon puutteessa, todellista tulta vailla palaa petollisella, lämmittämättömällä valolla ilmeten joskus naisissa hyväilyjen muodossa, lasta tai toista naista kohtaan vieläpä vain kyynelissä tai hysteerillisissä kohtauksissa. Minun olisi pitänyt jo heti alussa ankarasti sanoa teille: 'te olette erehtynyt, teidän edessänne ei ole se, jota te olette odottanut, josta olette haaveillut. Odottakaa: hän saapuu, ja silloin te heräätte ja teitä on harmittava ja hävettävä oma erehdyksenne, ja minuun tämä harmi ja häpeä koskee kipeästi!' — tämä juuri olisi minun pitänyt teille sanoa, jos minä luonnoltani ja järjeltäni olisin ollut tarkkanäköisempi sekä sielultani rohkeampi ja, ennenkaikkea, jos olisin ollut vilpittömämpi... Puhuinkinhan minä siitä, mutta muistatteko miten: sanoin edeltäpäin kaiken mitä muut voivat myöhemmin sanoa, valmistakseni teitä olemaan kuulematta ja uskomatta, mutta itse riensin teitä kohtaamaan, vaikka ajattelin: 'kerran vielä tulee toinen — siihen asti nautin minä onnestani'. Siinä se nyt on, viehtymyksen ja himojen logiikka."

"Nyt vasta ajattelen minä toisin. Mitä siitä seuraa että minä näin riipun kiinni hänessä, sillä rakkaus imeytyy sydämmeeni (en minä suotta tunne siinä kovennusta)? Mitenkä silloin päästä erilleen? Kestäkö tätä kipua? Huonosti minun käy. Minä en nytkään kauhistuksetta voi olla tätä ajattelematta. Jos te olisitte kokeneempi ja vanhempi, silloin minä siunaisin onneani ja antaisin teille käteni iäksi. Vaan te..."

"Mutta miksi minä kirjoitan? Miksi en tullut itse suoraan sanomaan että haluni nähdä teitä kasvaa päivä päivältä, mutta etten *saa* teitä tavata? Sanoa tämä teille vasten kasvoja — kuka sitä hennoisi, päättäkää itse. Toisinaan minä koetan sanoa jotakin tämantapaista, mutta sanonkin tykkänään toista. Ehkäpä olisi teidän kasvoillanne ilmaantunut surua (jos on totta ettei teidän ole ollut ikävä minun kanssani), taikka olisitte ymmärtämättä hyviä aikeitani loukkaantunut: en yhtä enkä toista näistä minä kestä, tulen sanoneeksi jälleen jotakin muuta, ja minun rehelliset aikomukseni lentävät pirstaleiksi ja loppuvat sopimukseen tavata toisiamme taas seuraavana päivänä. Nyt kun en teitä näe, olen kokonaan toisellainen: teidän leppeät silmänne, teidän suopeat, kaunoiset kasvonne eivät ole edessäni; paperi kestää ja vaikenee, ja minä kirjoitan rauhallisesti (valehtelen): *me emme enää näe toisiamme* (en

valehtele)."

"Joku toinen lisäisi: kirjoitan ja kyynelet tulvivat silmistäni, mutta minä en keimaile edessänne, en peitä suruani, sentähden etten tahdo koventaa kipua enkä ärsyttää sääliä enkä murhetta. Kaikki tuollainen peitteleminen estää aikomusten juuria tunkeutumasta syvemmälle tunteen maaperään, mutta minä en tahdo hävittää en tässä enkä itsessäni sen siemeniä. Ja itkeminen sopii joko viettelijöille, jotka korulauseilla koettavat kutkuttaa naisten herkkää itserakkautta tahi nääntyneille haaveksijoille. Minä puhun tätä hyvästiä heittäen, niinkuin heitetään hyvästit hyvälle ystävälle laskiessa hänet pitkälle taipalelle. Kolmen, neljän kuukauden kuluttua olisi ollut jo myöhäistä ja vaikeata, sillä lempi edistyy uskomattoman nopeasti, se on sielun syöpä ja kytevä tuli. Ja nyt en minä enää ole vähääkään entisenlainen, en laske tunteja enkä minuutteja, en tiedä auringonnousuja tai laskuja, vaan lasken näin: olen nähnyt — en ole nähnyt, saan nähdä — en saa nähdä, hän tuli — hän ei tullut, hän tulee... Kaikki tämä kuuluu nuoruudelle, joka helposti kestää sekä suloiset että surkeat sielunliikutukset, vaan minun olemukselleni kuuluu lepo, joskin ikävä ja uninen, mutta se on minulle tuttu, sillä myrskyjä en minä hallitse."

"Monet kai kummasteleisivat minun menettelyäni. Miksi näin pakenen? sanovat he; toiset minulle nauravat: naurakoot vain, minä siedän senkin! Jos minä kerran päätän olla näkemättä teitä, niin se merkitsee että päätän kestää kaikkea sen tähden."

"Syvässä tuskassani lohdutaudun hiukan sillä että tämä lyhyt episodi meidän elämässämme jättää minuun iäksi sellaisen puhtaan, hyväntuoksuisen muiston että yksistään jo se riittää estämään minut vaipumasta entiseen sielununeeni ja on oleva myös teille, tuottamatta vahinkoa, ohjeena vastaisessa, säännöllisessä elämässänne. Jääkää hyvästi, enkelini, lentäkää pois mitä pikimmin niinkuin säikähtynyt lintunen lennähtää samalta oksalta, jolle erehdyksestä, yhtä keveästi, ripeästi ja hilpeästi on sattunut toinenkin lintu istahtamaan..."

Näin kirjoitteli Oblomov sielunsa innostuksella ja hänen kynänsä lenteli pitkin sivuja. Hänen silmänsä loistivat, hänen poskensa hehkuivat. Kirjeestä sukeutui pitkä niinkuin kaikista lemменkirjeistä — on aivan kauheata, kuinka paljon nuo rakastuneet miehet jaksavat lörpötellä.

"Kummallista! Minusta ei enää tunnu niin ikävältä eikä raskaalta!" ajatteli hän. "Tunnen itseni melkein onnelliseksi... Mistä tämä johtuu? Ehkä siitä että olen purkanut sieluni painolastin kirjeeseeni."

Hän luki kirjeensä läpi, sulki sen ja painoi sinettinsä.

— Sakariias! — huusi hän. — Kun palvelija tulee, niin anna tämä kirje hänelle vietäväksi neidille.

— Ymmärrän, — mutisi Sakariias.

Todellakin tuntui Oblomovista nyt niin ihmeen hauskalta. Hän istahti jalkoineen sohvaan vieläpä kysäisten: "eikö ole mitään syötävää aamiaiseksi?" Söi kaksi munaa ja sytytti sikaarin. Sydän ja pää tuntuivat niin täyteläisiltä: se oli elämän tunne! Hän kuvaili itselleen, kuinka Olga saa hänen kirjeensä, kuinka hän hämmästyä ja kuinka hänen kasvonsa muuttuvat sitä läpilukiessaan. Mitä seuraa sitten?...

Hän oikein nautti tämän päivän tulevista tapauksista ja aseman uutuudesta... Tyrmistynein sydämmin kuulosti hän, milloin etehisen ovi narahtaen aukeneisi ja palvelija saapuu, ja eikö Olga jo ole saanut kirjettä ja paraikaa sitä lue... Ei, etehisessä vallitsee hiljaisuus.

"Mitähän tämä merkitsee?" ajatteli hän rauhattomasti: "miksikähän ei ketään ole käynytkään?"

Salainen ääni kuiskutti samalla hänen korvaansa! "miksi olet rauhaton? Sehän sinulle olisikin hyvä ettei ketään kävisi, etteivät suhteet särkyisi?" Mutta hän tukahdutti tämän äänen.

Puolen tunnin kuluttua huusi hän Sakariiaa pihalta, missä tämä istui ajurin kanssa.

— Eikö ketään ole käynyt? kysyi Oblomov.

— Käyneet ovat, — vastasi Sakariias.

— Mitäs sinä?

— Sanoin ettette ole kotosalla: että olette muka kaupunkiin menneet.

Oblomov muljautti silmiänsä hänelle.

— Mitä varten sinä sitä menit sanomaan? — tiuskasi hän. — Etkö muista, mitä sinulle määräsin, kun mies tulee?

— Eipä se mies ollutkaan, joka tuli, vaan sisäpiika, — virkkoi Sakariias häikäilemättömällä kylmäverisyydellä.

— No, annoitkos kirjeen?

— E-enhän minä ... tehän alussa käskitte sanoa ettette ole kotona, vaan myöhemmin vasta antaa kirjeen. Jahka mies tulee, niin annan kyllä...

— Voi sen pöllöpää, sinä olet suoraan sanoen murhaaja! Missä on kirje? Hae se joutuin tänne! — huusi Oblomov.

Sakariias toi kirjeen, joka jo aikalailla oli tahraantunut.

— Katso että peset kätesi! — sanoi Oblomov vihaisesti osoittaen suurta tahraa.

— Minun käteni ovat puhtaat, — virkkoi Sakariias tuijottaen syrjään.

— Anisja hoi, Anisja! — alkoi Oblomov huutaa. Anisja kurkisti puolittain etehisestä.

— Katso tarkkaan mitä tämä Sakariias tekee? — kanteli Oblomov hänelle. — Muista antaa tämä kirje miehelle tai sisäpiialle, kuka sattuu tulemaan Iljinskiltä ja käske jättää neidille — kuuletko?

— Kuulen, armollinen herra. Antakaahan tänne, kyllä minä toimitan.

Mutta heti kun Anisja oli mennyt ulos etehiseen, kiskoi Sakariias kirjeen hänen käsistään.

— Mene tiehesi siitä! — huusi hän: — ja pysy akkavaen tehtävissäsi!

Pian tuli taas Iljinskin sisäpiika juosten takaisin. Sakariias rupesi tälle ovea aukaisemaan, mutta kun Anisja yritti lähestyä piikaa, niin Sakariias katsahti julmasti häneen.

Mitä sinä siinä? — kysyi hän käheästi.

— Minä tulin vain kuulemaan, kuinka sinä...

— Kä, kä, kä! — alkoi Sakariias jätkyttää mäiskyttäen häntä kyynäspäällään. — Mene paikoillesi!

Anisja nauraa kikähutti ja meni, mutta tirkisti oven raosta, tekikö Sakariias niin kuin herra oli käskenyt.

Ilja Iljitsh oli sattunut kuulemaan tämän melun ja hyppäsi itse katsomaan.

— Kas Katja, mitä sinä täällä teet? — kysyi hän.

— Neiti käski kysyä, minne te olette matkustanut? Vaan ettepä te olekkaan matkustanut, kotonahan tuota näytte olevan. Minä juoksen heti sanomaan, — toimitti hän ja yritti lähteä.

— Niin, minä olen kotona. Se on tuo, joka aina valehtelee, — sanoi Oblomov. — Tässä on kirje, anna se neidille.

— Kyllä minä annan!

— Missäs neiti nyt on?

— Hän meni kylälle käymään, mutta käski sanoa että jos te olette lukenut sen kirjan loppuun, niin olisitte hyvä ja tulisitte puistoon kahta käydessä.

Piika läksi.

"Ei, en mene ... miksikä ärsyttää tunnettaan, kun kaiken on määrä olla lopussa?..." ajatteli Oblomov, suunnaten askeleensa kylälle päin.

Hän näki kaukaa, kuinka Olga oli mäellä menossa, kuinka Katja hänet saavutti ja antoi hänelle kirjeen, näki, kuinka Olga hetkeksi seisautui, katsahti kirjeeseen, mielti, ja sitten nyykäyttäen päätään Katjalle painui pitkin puistoa lehtokäytävään.

Oblomov kulki kiertoteitse mäen sivu ja poikkesi toisesta päästä samalle käytävälle kävellen sen puoliväliin sekä istahti sitten nurmikolle pensasten väliin ja odotti. "Hän kulkee tästä sivu", ajatteli hän: "minä tahdon ainoastaan salaa piilosta katsahtaa, miltä hän näyttää, vaan sitten poistun iäksi."

Hän odotteli sydän kurkussa neidon askeleita. Ei kuulunut mitään, oli hiljaista. Luonto oli täydessä kukoistuksessaan, ympärillä kihisi näkymätön, pieni työntouhu, mutta kaikki näytti lepäävän

juhlallisessa rauhassa.

Ja kuitenkin ruohossa kaikki liikkuu, ryömii, häärii ja hyrisee. Tuossa juoksentelevat muurahaiset eri suuntiin tulisessa puuhassa ja touhussa, törmäilevät yhteen, erkanevat ja kiiruhtavat — se on aivankuin katseleisi vuoren huipulta jotakin ihmistoria; samallaiset joukkiot, samallaiset yhteentöytäykset, samalla tavalla hyörii ja kihisee siinä rahvasta.

Tuossa surisee metsämiettinen kukan ympärillä ja kiipeää sen kupua pitkin; tuossa kärpäset parvissa imeytyvät mehupisaraan, joka on pulpahtanut niinipuun halkeamasta; tuolla jossakin puiston tiheikössä piiskuttaa ja visertää lintunen yhtä ja samaa säveltä kutsuen kai ystäväänsä. Tuossa perhoispari pyörien toinen toisensa ympärillä liitelee kuni valssin vauhdissa puiden runkojen ympäri. Ruoho tuoksuu väkevästi ja siitä kuuluu vaikenematon ritinä...

"Mikä hälinä tässä käypi!" ajattelee Oblomov katsellen tätä touhua ja kuunnellen luonnon hienoa huminaa: "mutta päältäpäin on kaikki niin hiljaista ja rauhallista..."

Mutta askeleita ei vielääkään kuulu. Vihoviimein, kas nyt... "Oh!" huokasi Oblomov hiljalleen siirtäen lehviä pois edestään. "Hän se on, se on hän... Mitä tämä merkitsee? Hän itkee! Hyvä Jumala!"

Olga kävelee hiljaa pitkin tietä ja pyyhkii kyyneliä nenäliinallaan; mutta tuskin ehtii hän pyhkiä pois, kun jo uusia ilmestyy sijaan. Häntä hävettävät kyynelet, hän nielee niitä, tahtoo salata ne myös puilta, vaan ei voi. Oblomov ei koskaan ennen ole nähnyt Olgan kyyneleitä, hän ei ole niitä odottanut ja ne ikäänkuin polttivat häntä, mutta niin että hänen ei niistä tullut kuuma, vaan lämmin.

Kiiruusti nousi hän ylös maasta ja lähestyi neitoa.

— Olga! Olga! — huusi hän hellästi, tavoittaen häntä.

Neito vavahti, käännähti ja katsahti Oblomoviin kummastuneena, pyörähti sitten ympäri ja läksi edelleen astumaan.

Oblomov ehti hänen rinnalleen.

— Te itkette? — sanoi hän.

Olgan kyynelet alkoivat vuotaa yhä runsaammin. Hän ei enää voinut niitä pidättää, vaan painoi nenäliinansa vasten kasvojaan, pillahti huikeaan itkuun ja istahti likimmälle penkille.

— Mitä olenkaan minä tehnyt! — sopersi Oblomov kauhistuneena ottaen Olgaa kädestä ja koettaen sitä irroittaa hänen kasvoiltaan.

— Jättäkää minut rauhaan! — nyyhkytti neito. — Menkää pois! Miksi olettekin täällä? Minä tiedän ettei minun ole tarvis itkeä. Ja mistä sitten? Te olette oikeassa: niin, kaikki saattaa tapahtua.

— Mutta mitä on tehtävä ettette noin itkisi? tiedusti Oblomov asettuen neidon eteen polvilleen. — Sanokaa, käskekää: minä olen valmis kaikkeen...

— Tehän olette itse syyppää näihin kyyneliin, mutta pysäyttää niitä ei ole teidän vallassanne... Te ette ole niin voimakas! Päästäkää minut! — puhui hän huiskauttaen nenäliinallaan kasvohinsa.

Oblomov katsahti Olgaan ja kiroili aatteissaan itseään.

— Onneton kirje! virkkoi hän katuvaisesti.

Olga avasi työkoppansa, otti sieltä kirjeen ja antoi hänelle:

— Ottakaa se takaisin, — sanoi hän: — ja viekää mukananne etten tarvitseisi vielä kauvan jälkeempäin itkeä sitä katsellessani.

Sanaa sanomatta piiloitti Oblomov kirjeen taskuunsa ja istui siinä neidon vieressä silmät maahan luotuina.

— Antanette ainakin arvon minun aikeilleni, Olga? — sanoi hän hiljaa. — Tämä on todistus siitä, kuinka kallis on minulle teidän onnenne.

— Kallis, kyllä vain! — huoahhti Olga. — Ei, Ilja Iljitsh, teidän kai kävi kateiksi että minä niin tynesti olin onnellinen, ja te kiiruhditte onneani häiritsemään.

— Häiritsemään? Ettekö sitten ole lukenut minun kirjettäni? Minä kerron teille sen sisällön...

— En ole lukenut loppuun asti sentähden että silmäni täyttyivät kyynelillä; minä olen vielä niin

tuhma! Mutta minä olen arvannut jäljelläolevan, älkää kertoko sitä etten tarvitseisi lisää itkeä...

Ja kyyneleitä tipahteli jälleen.

— Enkö minä juuri sentähden kieltäydy teistä, — aloitti hän: — että näen teidän onnenne edessäpäin ja että uhraan itseni sille? ... Luuletteko että minä sen teen kylmäverisesti? Luuletteko ettei minun sisässani kaikki itke? Miksi minä tämän teen?

— Miksikö? — toisti neito yht'äkkiä lakaten itkemästä ja kääntyen Oblomovin puoleen. — Siksi, miksi äsken piilouduitte pensaisiin nähdäkseenne, itkenkö minä ja miten minä itken — siksi vain! Jos te vilpittömästi olisitte tahtonut sitä, mikä on kirjoitettu kirjeeseen, jos olisitte ollut vakuutettu siitä että meidän täytyy erota, niin olisitte heti matkustanut ulkomaille koettamattakaan kohdata minua enää kertaakaan.

— Kuinka te voitte noin ajatella! ... — alkoi Oblomov nuhtelevasti, mutta ei saanut loppuun sanotuksi.

Häntä hämmästytti tämä arvostelu sentähden että hänelle äkkiä kävi selväksi että se oli — totta.

— Niin, — toisteli neito: — eilen tarvitsitte te kuulla minun vakuuttavan rakkauttani, tänään oli tarvis nähdä minun kyyneleitäni, vaan huomenna tahdotte te ehkä nähdä, kuinka minä kuolen.

— Olga, kuinka voitte minua noin loukata? Ettekö usko että minä nyt antaisin puolet elämästäni kuullakseni teidän entistä nauruanne ja ollakseni näkemättä noita kyyneleitä...

— Niin, kyllä kai nyt, kun kerran saitte nähdä, kuinka nainen teidän tähtenne itkee... Ei, — lisäsi hän: — teillä ei ole sydäntä. Jos ette olisi tahtonut minun kyyneleitäni, kuten sanotte, niin ette myös olisi niitä aikaansaanut, ellette olisi tahtonut...

— Mutta mistäs minä tiesin? ... huudahti Oblomov kysyvällä äänellä, painaen molemmat kämmenensä rintaansa vasten.

— Rakastavalla sydämmellä on oma älynsä, — virkkoi Olga: — se tietää, mitä se tahtoo, ja se tietää edellepäin, mitä on tulossa. Minun oli eilen mahdotonta päästä tänne, sillä meille sattui äkkiä tulemaan vieraita, mutta minä tiesin että te olisitte kiusaantunut odottaessanne minua ja ehkä huonosti nukkunut — ja minä tulinkin kuitenkin sentähden etten tahtonut että te kärsisitte... Mutta te ... teistä on hauska että minä itken. Katsokaa siis, katsokaa ja nauttikaa!...

Ja jälleen alkoi hän itkeä.

— Sangen huonosti minä nukuinkin, Olga, oikein olin kovassa vaivassa koko yön...

— Ja teidän kai kävi sääli että minä niin hyvin nukuin enkä kärsinyt — eikö totta? keskeytti neito. — Ja jos en minä nyt olisi itkenyt, niin olisitte kai ensi yönäkin huonosti nukkunut.

— Mitäs minun nyt on tekeminen: anteeksiko pyytäminen? — sanoi Oblomov nöyrällä hellyydellä. — Anteeksi pyytävät vain lapset tai ne, jotka joukossa sattuvat vahingoissa astumaan toistensa varpaille, vaan tässä ei anteeksipyyntö auta, — vastasi Olga leyhytellen jälleen nenäliinalla kasvojaan.

— Mutta Olga, jos se kuitenkin on totta? Jos minun ajatukseni on oikea ja teidän rakkautenne on — erehdys? Jos te rakastutte toiseen, ja katsahtaessanne silloin minuun, punastutte häpeästä...

— Niin mitäs sitten? — kysyi neito luoden Oblomoviin niin pilkallisen-syvän ja läpituokevan katseen että tämä ihan ällistyi.

"Hän tahtoo saada urkituksi minusta jotakin!" ajatteli Oblomov.
"Oleppa nyt varuillasi, Ilja Iljitsh!"

— Mistäkö sitten? sanotte te! — toisti hän koneellisesti, silmäillen rauhattomasti neitoon ja osaamatta arvata, millainen ajatus oli muodostumassa tämän aivoissa ja kuinka tämä korjaisi nuo sanansa *mitäs sitten*, kun silmännähtävästi oli mahdoton oikaista johtopäätöksiä tästä rakkaudesta, jos se kerran oli erehdystä.

Olga katsoi häneen hyvin itsetietoisesti ja varmasti ja hallitsi nähtävästi ajatustaan.

— Te pelkäätte, — virkkoi hän pisteliäästi: — pudota "kuilun pohjaan", teitä pelottaa tuleva loukkaus että minä mahdollisesti lakkaan teitä rakastamasta! ... "Minun käy huonosti", kirjoitatte te...

Oblomov ei vielääkään oikein ymmärtänyt.

— Minullehan tulee silloin hyvä olla, jos minä rakastun toiseen, se merkitsee: minä tulen onnelliseksi!

Vaan te lausutte että "näette edeltäpäin minun onneni tulevaisuudessa ja olette valmis uhraamaan minun tähteni kaikki, vieläpä elämännekin?"

Oblomov katsoi neitoa tutkivasti ja räpytteli silmäripsiään harvaan ja leveästi.

— Kas, millainen logiikka siitä on syntynyt! — sopersi hän. — Täytyy tunnustaa etten ensinkään odottanut...

Vaan Olga silmähti häntä niin myrkyllisesti päästä jalkoihin.

— Mutta mitäs sitten on, josta te muka tulette hulluksi? pitkitti hän. — Entäs nämät aamut ja illat, tämä puisto, ja entäs minun vakuutukseni *rakastan* — eikö kaikki tämä ole siis mistään arvosta, eikö se ansaitse mitään uhria eikä mitään tuskaa?

"Ah, kunpa voisi vajota maan alle!" ajatteli Oblomov, tuntien sisällistä ahdistusta aina sen mukaan, missä määrin Olgan ajatus hänelle täydellisesti rupesi selvenemään.

— Mutta jos te puolestanne — alkoi Olga tulisesti kysyen: — vielä väsytte tähän rakkauteen, niinkuin olette väsynyt kirjoihin, virkatoimeen ja seuraelämään? Jos te ajanpitkään ilman kilpailijatarta, ilman toista rakkautta nukahdatte yht'äkkiä minunkin läheisyyteeni niin kuin kotonanne sohvalle, eikä minun ääneni saa teitä heräämään? Ja jos tuo paisuma sydämestänne poistuu ja jos ei myös tule olemaan toistakaan naista, vaan tuo teidän yönuttunne tulee teille kaikkea muuta kalliimmaksi?...

— Olga, se on mahdotonta! — keskeytti Oblomov tyytymättömänä, siirtyen hänestä hiukan edemmäs.

— Miksi se olisi mahdotonta? — kysyi neito. — Te sanotte että minä "erehdyn ja rakastun toiseen", mutta itsehän minä toisinaan ajattelen että juuri te muitta mutkitta hylkääte minut. Ja mitä silloin? Kuinka minä silloin korjaan itsessäni sen, mitä nyt teen? Jos ei ihmiset eikä mailma, mitä minä itse sanon itselleni?... Ja joskus en minäkään tämän tähden saa unta, mutta minä en ahdistu teitä tulevaisuuden aavistuksilla, sentähden että uskon parempaan. Minulla voittoa onnentunne kaiken pelon. Ja kuinka suuren arvon panenkaan minä sille, kun näen että teidän silmänne minun tähteni alkavat loistaa, kun te etsiskelette minua, kiipeillette kumpuja ja mäkiä, unhoitatte laiskuutenne ja kiiruhdatte minun tähteni kaupunkiin kukkavihkoa tai jotakin kirjaa noutamaan, ja kun näen että saan teidät hymyilemään ja harrastamaan elämää... Minä odotan ja etsin vain yhtä — onnea, ja uskon että olen sen löytävä. Jos erehdyn, jos on totta että tulen itkemään omaa erehdystäni, niin ainakin tunnen minä (hän painoi kämmenensä vasten sydäntänsä) etten ole siihen syyppää, se merkitsee: kohtalo ei ole sitä sallinut, vaan Jumala on päättänyt toisin. Mutta en minä pelkää tulevia kyneleitä, en minä turhaan ole itkevä, vaan kyneleilläni "olen minä ostanut jotakin... Minun on ollut ... niin hyvä olla!..." — lisäsi hän.

— Olkoon teidän jälleen hyvä olla! — rukoili Oblomov.

— Mutta tepä näette ainoastaan synkkää edessäpäin; teistä ei onni tunnu miltään... Se on kiittämättömyyttä, — jatkoi neito: — se ei ole rakkautta, vaan se on...

— Itsekkäisyyttä! — lausui Oblomov uskaltamatta katsahtaakkaan Olgaan, uskaltamatta puhua ja uskaltamatta anteeksi pyytää.

— Menkää, — sanoi tämä hiljaa: — sinne, minne olitte menossakin.

Nyt uskalsi Oblomov katsahtaa neitoa silmiin, jotka olivat kuivahtaneet kyneleistään. Olga katseli mieltäväisenä alas maahan ja piirteli päivänvarjostimellaan hiekkaan.

— Pankaa taas maata seljällemme, — lisäsi hän sitten: — niin ette erehdy ettekä "putoa pohjattomaan syvyyteen."

— Minä olen myrkyttänyt teidät ja te olette myrkyttänyt minut — sen sijaan että olisi voitu olla onnellisia ystäviä ... — jupisi Oblomov katuvaisesti.

— Juokaa te kaljaanne niin ette syö myrkyä, — pisteli yhä neito.

— Olga! Tämä ei ole jalomielistä! — sanoi Oblomov. — Senjälkeen kun minä itse rankaisin itseäni tunnustamalla että...

— Niin, *sanoissa* te rankaisette itseänne, heittäydyste kuiluun, annatte puolet elämäänne, ja niissä teille tulee epäilyksiä ja unettomia öitä: kuinka helläksi, varovaiseksi ja huolehtivaksi te tulette itseänne kohtaan, kuinka kauvas te näette eteenpäin!...

"Mikä totuus, ja kuinka se on yksinkertainen!" ajatteli Oblomov, mutta häpesi sitä ääneensä sanoa.

Miksikäs ei hän itse ollut sitä selittänyt itselleen, vaan sen teki hänelle tuo nainen, joka vasta oli elämänsä alussa? Ja kuinka nopeasti hän sen teki! Hän, joka vast'ikään katseli elämää vielä sellaisena lapsena. — Meillä ei ole mitään sen enempää puhuttavaa, — päätti Olga nousten penkiltä. — Jääkää hyvästi, Ilja Iljitsh ja olkaa... rauhallinen; siinähan teidän onnenne on.

— Olga! Ei, Jumalan tähden, ei näin! Nyt, kun kaikki jälleen on käynyt selväksi, älkää ajako minua pois ... — hätäntyi Oblomov tarttuen neitoa kädestä.

— Mitä te minusta tahdotte? Te epäilette että minun rakkauteni teihin on erehdys; minä en voi rauhoittaa teidän epäilystänne, sillä ehkä onkin se erehdys — enhän tiedä...

Oblomov päästi Olgan käden. Jälleen oli puukko tähdätty häntä kohti.

— Kuinka ette tiedä? Ettekö sitten tunne? — kysyi hän ja hänen kasvoiltaan ilmeni taas epävarmuutta. — Epäilettekö sitten todella että...?

— En minä mitään epäile, sillä eilenhän minä teille sanoin mitä tunnen, mutta kuinka on oleva vuoden perästä — sitä en tiedä. Vaan voipikos yhden onnen perästä seurata toinen, sitten kolmas ja samallinen? — kysyi Olga katsoen suurin silmin Oblomoviin. — Sanokaa te, joka olette minua kokeneempi.

Mutta Oblomovin ei tehnyt enää mieli vakuuttaa neitoa tässä asiassa ja hän pysyi vaiti heilutellen toisella kädellään akasiaa.

— Ei, elämässä rakastetaan ainoastaan yhden kerran! — saneli hän sitten kuin koulupoika opittua korulauselmaa.

— Siinä nyt näette, niin minäkin uskon, — lisäsi neito. — Jos ei se niin ole, niin ehkä minäkin lakkaan teitä rakastamasta, ehkä erehdykseni koskee kipeästi minuun ja teihin myöskin; ehkä me todella eroamme! ... Mutta rakastaa pari-kolme kertaa ... ei, ei... Minä en tahdo sitä uskoa!

Oblomov huoautti. Tämä luulo pyöri *mahdollisesti* hänen mielessään ja mieltäväisenä kieppui hän sen ympärillä. Mutta joka askeleella tuli hänen helpompi olla, ja tuo hänen yöllä mieleensä johtunut *erehdys* tuntui olevan niin kaukana tulevaisuudessa... "Eihän tämä ole mikään ohimenevä lemmentunne, koko elämähän on sellaista..." pälkähti yht'äkkiä hänen päähänsä: "ja jos työntää luotaan jokaisen tapauksen pitäen sitä erehdyksenä, niin milloinkaan sitten tulee se oikea? No voi minua! Ihanhan olen ollut kuin sokaistu..."

— Olga, — sanoi Oblomov hieman koskettaen kahdella sormellaan neidon vartaloa (tämä pysähtyi): — te olette viisaampi kuin minä!

Olga pudisti päätään.

— En ole viisaampi, vaan luonnollisempi ja rohkeampi. Mitä te pelkäätte? Luuletteko te todella, pilaa tekemättä, että voi lakata rakastamasta? — kysyi hän ylpeällä vakaumuksella.

— Tällä hetkellä en minäkään pelkää! — huudahti Oblomov reippaasti. — Teidän kanssanne ei kohtalo ole julma!

— Nuot sanat olen minä äskettäin lukenut... muistaakseni jostakin ranskalaisesta romaanista, — virkkoi Olga yht'äkkiä ivallisesti kääntyen Oblomoviin: — mutta siinä nainen sanoo ne miehelle...

Puna lensi Oblomovin kasvoille.

— Olga! Eikö kaikki saata olla entisellään, — rukoili hän: — minä en ole vasta pelkäävä *erehdyksiä*.

Olga ei vastannut.

— Eikö niin? — kysyi Oblomov arasti.

Neito pysyi yhä vaiti.

— No, jos ette tahdo sanoa, niin antakaa joku merkki... esimerkiksi oksa...

— Syreenin ... niitä ei enää ole! — vastasi Olga. — Katsokaa tuonne, millaisia on jäljellä: aivan surkastuneita!

— Niin, ne ovat aivan surkastuneita! — toisti Oblomov katsellen syreenipuita. — Ja kirje on myös lakastunut! — sanoi hän äkisti.

"Todentotta; syreeninkukat lakastuvat!" ajatteli Oblomov. "Miksi kirjoitinkin koko tämän kirjeen?"

Miksi en nukkunut yötäni rauhassa ja miksi kirjoitin aamun tullen? Kas kuinka nyt sieluni taas tuli levolliseksi... (hän haukotteli) ... haluttaisi panna maata. Vaan jos ei kirjettä olisi ollut, niin ei myös mitään tästä kaikesta olisi tapahtunut: Olga ei olisi itkenyt ja kaikki olisi niinkuin eilen; — hiljaa istuisimme tuolla samassa paikassa käytävän varrella, katsoisimme toinen-toistamme silmiin ja puhelisimme onnestamme. Näin tänään ja huomenna taas samoin..." Oblomov haukotteli kitansa täydeltä.

Yht'äkkiä pälkähti hänen päähänsä että mitenkähän olisi, jos tämä kirje olisi saavuttanut tarkoituksensa, jos Olga olisi hyväksynyt hänen mielipiteensä, säihkähtynyt niinkuin hänkin erehdyksiä ja kaukaisia tulevaisuuden uhkauksia, ja kuunnellut hänen niinsanottua kokemustaan, tervejärkisyyttään sekä suostunut siihen että he eroavat ja unhoittavat toinen-toisensa?

Jumala varjelkoon! Heittää hyvästit, lähteä kaupunkiin, uuteen asuntoon... Sitten seuraisi pitkänpitkä yö, ikävä huomen, sietämätön ylihuomen ja sarja yhä surkeampia ja surkeampia päiviä...

Kuinka olisi mahdollista sitä kestää? Sehän olisi kuolema! Niin juuri. Hän sairastuisi. Sillä eihän hän ole tahtonutkaan eroa, ei hän sitä kestäisi, vaan tulisi rukoilemaan yhä saada tavata Olгаа? "Miksikähän minä sen kirjeen kirjoitinkin?" kysyi hän itseltään.

— Olga Sergejevna! lausui hän.

— Mitä?

— Kaikkiin minun tunnustuksiini olen minä velvollinen lisäämään vielä yhden.

— Mikä se on?

— Se kirje oli aivan tarpeeton...

— Se ei ole totta, se oli välttämätön, — päätti neito.

Hän katsahti ylös ja naurahti nähdessään, miten Oblomovin kasvot muuttuivat, kuinka tältä yht'äkkiä katosi uni ja silmänsä remahtivat auki kummastuksesta.

— Välttämätönkö? toisti hän verkkaan kiinnittäen ihmettelevän katseensa neidon niskaan.

Mutta siinä kohtasi häntä ainoastaan mantillin kaksi tupsua.

"Mitä merkitsevät sitten kynelet ja nuhteet? Onkohan kaikki viekkautta?" Mutta eihän Olga ole viekas, sen oli hän selvästi huomannut. Viekkautta harjoittavat ja viekkauteen kuluttavat aikaansa ainoastaan enemmän tai vähemmän lyhytnäköiset naiset. Selvän älyn puutteessa liikkuvat he pienessä arkielämässään viekkauuden vieteriin avulla, kutovat kuni pitsiä kotoista valtioviisauttansa, huomaamatta kuinka heidän ympärillään elämän valta-urat leviävät, minne ne suuntautuvat ja missä ne yhtyvät.

Viekkkaus on samaa kuin pieni raha, jolla ei paljoa osteta. Niinkuin pienellä rahalla voi elää ainoastaan tunnin-pari, niin viekkauudellakin voidaan salata itseltään, pettää ja muuttaa toiseen muotoon jotakin, mutta se ei riitä kantamaan katsetta kaukaiseen näköpiiriin eikä rajoittamaan suuren päätapauksen alkua ja loppua.

Viekkkaus on likinäköinen, sillä voi nähdä hyvin nenänsä alle, mutta ei etemmäksi ja sentähden se usein lipsahtaa samaan satimeen, minkä se on virittänyt muille.

Olga on luonnostaan älykäs ja ratkaisee helposti ja selvästi kaikki kysymykset. Heti näkee hän tapauksen pää-aatteen ja lähestyy sitä suorinta tietä.

Mutta viekkkaus on kuin hiiri: se juosta kipittää ympäri lattiaa ja menee piiloon... Mitä se siis merkitsi? Mitä uutta oli vielä tulossa?

— Minkästähdän se kirje oli välttämätön? — kysyi Oblomov.

— Minkäkö tähden? — uudisti neito ja käännähti ripeästi Oblomoviin päin kasvot iloisina ja nauttien siitä että joka askeleella tiesi osaavansa saattaa miesparan ihan ymmälle. — Sentähden tietysti, — sanoi hän sitten verkalleen: — ettette ollut nukkunut yöllä, ja kirjoititte vain minun tähteni, minä olen myös itseks! Se on nyt ensimmäinen syy...

— Miksi te sitten äsken minua moititte, ja itse nyt olette kanssani samaa mieltä? — keskeytti Oblomov.

— Siksi että tämä kiusanteko alkoi teidän puoleltanne. Minä siihen en puuttunut, se tapahtui

itsestään, ja minä nautin siitä että se nyt on mennyttä, mutta te sen valmistitte ja nautitte siitä jo edeltäpäin. Te olette — ilkeä, ja siitä minä teitä soimasinkin! Ja sitten ... teidän kirjeessänne leikkii ajatus ja tunne ... te ette elänyt tätä yötä ja aamua omalla tavallanne, vaan niinkuin on tahtonut teidän elävän teidän ystävänne ja minä — se nyt on toinen syy ja sitten lopuksi, kolmanneksi...

— Kolmanneksi sentähden että siinä kirjeessä aivankuin kuvastimessa näkyy teidän hellyytenne, teidän varovaisuutenne, teidän pelkonne minun onneni suhteen, teidän puhdas omatuntonne ... kaikki se, minkä minulle teissä on osoittanut Andrei Ivanitsh ja mihin minä olen rakastunut, ja minkä tähden unhoitan teidän laiskuutenne... teidän henkisen turtumuksenne... Te olette tässä; kirjeessä lausunut itsenne ilmi tahtomattanne: te ette ole itsekäs, Ilja Iljitsh, te ette kirjoittanut laisinkaan sentähden että erottaisiin — tätä ette te tahtonut, vaan sentähden te kirjoititte että pelkäsitte pettäväanne minut... sen sanoi teille rehellisyys, muuten olisi kirje minua loukannut, enkä silloin olisikaan itkenyt — ylpeydestä en olisi itkenyt! Nyt näette että tiedän, mistä syystä minä teitä rakastan enkä pelkää erehdyksiä: teidän suhteenne en minä erehdy...

Ja tätä puhuessaan hän aivan loisti. Hänen silmänsä säteilivät suurta lemmenriemua ja oman voiman tuntoa; hänen poskillaan heloitti kaksi ruusunpunaista pilkkua. Ja Oblomov, Oblomov oli kaiken tämän aiheena! Rehellisestä sydämmestään oli hän viskannut neidon sieluun tämän tulen, tämän liekkien leikin, tämän loisteen.

— Olga! Te olette ... parempi kaikkia muita, te olette paras nainen koko mailmassa! — huudahti Oblomov riemuissaan, ja muistamatta itseään ojensi kätensä ja kallistui neidon puoleen. — Jumalan tähden ... yksi suudelma tämän sanoin lausumattoman onnemme vakuudeksi, —kuiskahti hän kuni unenhoureessa.

Neito kimmatti silmänräpäyksessä askelen taapäin, riemukas säteily ja poskienpunat lensivät tipotiehensä kasvoilta, ja nuot äsken niin leppeät silmät säihkyivät uhkaa.

— Ei ikinä! Ei ikinä! Älkää tulko likelle! — huudahti hän säikähtyneenä, miltei kauhussaan työntäen molemmat kätensä ja päivänvarjostimensa hänen ynnä itsensä väliin sekä seisahtui syrjittäin kuni patsaaksi kivettynyt, hengittämättä, uhkaavaan asentoon, uhkaavin katsein.

Oblomov lauhtui tuossa tuokiossa: hänen edessään ei ollutkaan lempeä Olga, vaan loukkaantunut ylpeyden ja vihan jumalatar, jonka huulet olivat yhteenpuristetut ja jonka silmistä singahti salama.

Suokaa anteeksi! ... — sopersi hän, tuo hämmästynyt ja masentunut Oblomov.

Olga käännähti verkalleen ja läksi kävelemään pelokkaasti katsoen viistoon yli olkapäänsä että mitä Oblomov... Vaan tämä käppelehti hiljaa ikäänkuin koira raahaten häntäänsä, jonka päälle on polkaistu.

Neito koetti jouduttaa askeleitansa, vaan nähdessään Oblomovin kasvot, hymyili ja vaimensi vauhtiaan, tuontuostakin vavahtaen. Ruusunpunainen pilkku leimahteli vuoroin kummallekin poskelle.

Sitä mukaa kuin hän kulki, kirkastuivat hänen kasvonsa, hänen hengityksensä kävi harvemmaksi ja rauhallisemmaksi ja askelet luontuivat jälleen tasaisiksi. Hän oli nähnyt, kuinka pyhä hänen "ei ikinä" oli Oblomoville ja vihan puuska asettui vähitellen antaen sijaa säällille. Hän rupesi kävelemään yhä hiljemmin.

Teki mieli lieventää kiivastustaan ja hän mietti tekosyytä jotakin sanoakseen.

"Kaikki on hukassa! Kaikki on erehdystä! Ei ikinä! Hyvä Jumala! Syreenit ovat lakastuneet", ajatteli Oblomov katsellen retkottavia syreeninoksia: "eilen ovat ne kuihtuneet, kirje on myös kuihtunut, ja tämä silmänräpäys, parhain elämässäni, jolloin nainen ensi kerran sanoi minulle kuni enkeli taivaasta, mitä minussa on hyvää — sekin on kuihtunut!..."

Hän katsahti Olgaan — tämä seisoi odottaen häntä, silmät maahan luotuina.

— Antakaa kirje minulle! ... — lausui neito hiljaa.

— Se on kuihtunut! — vastasi Oblomov surullisesti ojentaen kirjeen.

Olga oli jälleen siirtynyt Oblomovin likelle ja taivutti vielä päätään tämän puoleen; silmäripset olivat kokonaan alaslasketut... Hän melkein värisi. Kun Oblomov ojensi kirjeen, ei tyttö kohottanut päätään eikä siirtynyt kauemmas.

— Te säikäytitte minua, — lisäsi hän pehmeästi.

— Antakaa anteeksi, Olga, — sopersi Oblomov. Neito oli vaiti.

— Se oli julma tuo "ei ikinä"! ... — lausui Oblomov surullisesti ja huokasi.

— Se on kuihtuvainen! — kuiskasi neito tuskin kuultavasti ja punastui.

Ja hän heitti Oblomoviin häveliään, hyväilevän katseen, otti tätä molemmista käsistä kiinni, puristeli niitä omissaan ja painoi ne sitten sydäntänsä vasten.

— Kuuletteko, kuinka se tykyttää! — virkkoi hän. — Te olette peljästyttänyt minua. Päästäkää!

Ja katsahdamatta Oblomoviin pyörähti neito äkkiä irti ja läksi juoksemaan pitkin käytävää hiukan nostaen edestäpäin hameensa helmoja.

— Mihinkä te sellaista vauhtia? — huusi Oblomov perään. — Minä olen väsynyt, en jaksa juosta teidän perässänne...

— Jättäkää minut. Minä juoksen laulamaan, laulamaan, laulamaan!... — huusi neito vastaan palavin kasvoin. — Rintaani ahdistaa, koskee melkein kipeästi...

Oblomov jäi paikoilleen ja tuijotti kauvan neidon jälkeen ikäänkuin poislentävää enkeliä.

"Kuihtuukohan tämäkin hetki?" ajatteli hän miltei alakuloisesti, tuntematta itsekään, kävelikö eteenpäin vai seisoiko yhdessä kohti.

"Syreenit ovat surkastuneet", mietti hän jälleen: "eilispäivä on kadonnut ja yö näkyineen ja painostuksineen on myös kadonnut... Niin! Ja tämä silmänräpäys kuihtuu myös niinkuin syreeni. Mutta kun yö on mennyt, niin sijalle taas tuulahtaa aamu..."

— Mitä kummaa tämä on? — sanoi hän ääneensä syventyen itseensä. — Lempikin on myös ... niin juuri, lempi? Ja minä kun luulin että se niinkuin helteinen puolipäivä riippuu rakastavaisten päällä eikä mikään silloin liikahtaa eikä tuulenhenkäystä tunnu sen ilmapiirissä. Vaan rakkaudessa ei olekaan rauhaa, näen mä, se liikkuu aina jonnekin eteenpäin ... "niinkuin koko elämä", kuten Stolz sanoo. Eikä ole vielä syntynyt sitä Jeesus Natsarealaista, joka sille sanoisi: "seis äläkä liikahtaa!" Mitähän huomispäivä tuopi mukanaan? — kysyi hän huolestuneesti itseltään ja lähti mietteissään ja laiskasti kotiinsa päin astumaan.

Kulkiessaan sivu Olgan ikkunain kuuli hän kuinka neidon täyteläinen rinta huojensihen Schubertin säveliin ikäänkuin olisi se itkenyt omaa onneaan...

Hyvä Jumala! Kuinka suloiselta sentään tuntui elää mailmassa!

11.

Kotiin tultuaan löysi Oblomov entisten lisäksi kirjeen Stolzilta, joka kirje alkoi ja loppui sanoilla: "nyt tai ei koskaan!" se oli täyteen sullottu nuhteita siitä ettei Oblomovia vielääkään kuulunut eikä näkynyt ja miksi ei hän lähde liikkeelle, sitten oli kehoitus välttämättä saapumaan Shweitsiin, jonne Stolz oli jo menossa, ja lopuksi että ainakin tavattaisiin Italiassa.

Jos ei näin, niin pyysi hän Oblomovia matkustamaan maakyläänsä, järjestämään asiansa, pudistamaan hereille talonpoikien sikseen jätetyn elämän, tarkastamaan ja määräämään tulonsa sekä ryhtymään uusien huoneiden rakennuspuuhiin.

"Muista meidän sopimustamme: nyt tai ei koskaan!" lopetti Stolz kirjeensä.

— Nyt, nyt, nyt! — hoki Oblomov. — Andrei ei tiedä, mikä romaani täällä paraikaa riehuu minun elämässäni. Kaikesta hän sitten puhuikin kuin mokomista asioista! Voinkos minä semmoisiin seikkoihin milloinkaan ryhtyä? Koettaisippas itse, minun asemassani. Kyllähän ranskalaisista ja englantilaisista saa lukea, kuinka he muka aina tekevät työtä ja muka kaikki asiat ymmärtävät. Mutta neidän matkustelevat, maleksivat pitkin koko Eurooppaa, muutamat halki Aasian ja Afrikankin noin vain huvikseen: mikä piirtääkseen maisema-albumin, mikä kaivellakseen muinaisjäännöksiä, mikä taas ampuakseen leijonia tai pyytääkseen käärmeitä. Tai istuskelevat he kotosalla ylhäisessä joutilaisuudessa, einehtivät ja syövät päivällisiä ystävänsä kanssa ja naisten seurassa — siinä niiden koko työ. Mutta mikä pakko työn tekijä minä tässä olen? Se on vain Andrein keksintöjä tuo: Minulla on vatsa täynnä ja vaatteet päällä. Tosinhan Olga tuonoin taas tiedusti, onko minulla aikomus matkustaa Oblomofkaan.

Oblomov kiiruhti kuitenkin kirjoittelemaan ja sovittelemaan, ajoipa arkkitehtinkin luo ja pian oli

hänen pienellä pöydällään leviteltynä uuden rakennuksen ja puutarhan piirustukset. Talo oli suunniteltu perhettä varten, se oli tilava ja siinä oli kaksi parveketta.

"Tuo on minun kamarini, tuo on Olgan, tuossa on makuuhuone, tuossa lastenkamari"... ajatteli hän hymyillen. "Mutta talonpojat, talonpojat" ... ja hymy hävisi hänen huuliltaan, huoli rypisti hänen otsaansa. "Se naapuri se kirjoittaa ihan yksityisseikkoja myöten, puhuu pellon hoidosta, riihenpuinnista ja sensemmoisista... Ats kuinka ikävää! Ja vielä ehdottaa hän yleiseen laskuun tieni pidennettäväksi suureen kauppalaan asti, sillan rakennettavaksi joen yli sekä pyytää sitä varten kolmetuhatta ruplaa rahaa, tahtoo että minä panttaisin Oblomofkan... Vaan mistäs minä tiedän, onko tämä tarpeen? ... Kuka siitä selvän saanee? Ehkä hän minut peijaa?... Otaksukaamme että hän on rehellinen ihminen ja että Stolz hänet tuntee, mutta voihan hänkin pettyä ja silloin ovat minun rahani mennyttä kalua. Kolme tuhatta — se on paljon rahaa. Mistä ne ottaa? Ei, se on hirmuista! Lisäksi kirjoittaa hän että muutamia talonpoikia lähetettäisiin erämaata asustamaan ja vaatii pikimmiten vastausta — kaikkea mitä pikimmin. Hän on aikeessa lähettää kaikki asiakirjat omaisuuden panttausta varten virastoon. 'Jos siis minä hänet tahdon valita uskotuksi mieheksi, niin on minun mentävä oikeusvirastoon todistamaan' — kas sitä on hän tahtonut! Mutta minä en tiedä, missä koko virasto sijaitseekaan tai kuinka sinne edes ovet aukaistaan."

Jo on toinen viikko kulumassa eikä Oblomov ole vastannut tähän kirjeeseen, ja sillävälän kyselee Olgakin, onko hän jo käynyt virastossa. Myös Stolz on äskettäin lähettänyt kirjeen sekä Oblomoville että Olgalle ja tiedustelee tältäkin että: "mitä se mies siellä tekee?"

Mutta Olgahan saattoi ainoastaan pintapuolisesti tarkastaa ystävänsä toimia ja niitäkin vain siinä piirissä, johon hänellä oli pääsy. Hän sai nähdä ainoastaan, oliko Oblomovin katse iloinen vai suruinen, ajoiko tämä mieluusti kaikilla hänen asioillaan, ilmestyikö hän sovittuna hetkenä lehtoon, ja missä määrin häntä huvittivat kaupungin uutiset sekä seuraelämän keskustelut. Kaikista luulevaisimmin piti Olga silmällä ettei Oblomov suinkaan päästänyt näkyvistään elämänsä päätarkoitusta. Jos hän kyselikin Oblomovilta tämän asioista, niin teki hän sen ainoastaan vastatakseen jotakin Stolzille, joka niistä tiedusteli.

Kesä on täydessä kukoistuksessaan, heinäkuu on loppumassa ja ilmat ovat erinomaiset. Kirkkaana päivänä tepastelee Oblomov puistossa, polttavan puolipäivän aikaan lymyää hän Olgan kanssa lehtoon mäntyjen väliin, istuu neidon jalkojen juuressa ja lukee hänelle jotakin kirjaa: Olga ompelee jo toista kanavakankaan kappaletta — herra Oblomovia varten.

Heidänkin sisässään vallitsee kuuma kesä: toisinaan nousee pilviä, mutta ne liitävät tiehensä.

Joskohta Oblomov näkeekin raskaita unia ja hänen sydäntään jyskyttävät epäilykset, niin Olga seisoo kuni enkeli häntä vartioimassa, katselee hänen kasvoihinsa kirkkailla silmillään, oivaltaa, mikä milloinkin painaa hänen sydäntään — ja kaikki on, jälleen hiljaista ja tunne virtailee taas tasaisesti kuni joen suvanto, jossa heijastelee yhä uusia taivaan värejä.

Olgan katse elämään, rakkauteen ja ylipäänsä kaikkeen kävi yhä selvemmäksi ja määrätymmäksi. Varmemmin kuin ennen silmäili hän ympärillensä hämmästyttävä tulevaisuutta, hänessä nousi esiin uusia henkisiä puolia, uusia luonteen piirteitä. Ne ilmenivät milloin runollisen vaihtelevaisina ja syvinä, milloin säännöllisinä, selvinä, asteettaisina ja luonnonomaisina...

Se oli jonkunlaista itsepäisyyttä, jolla hän piti kurissa ei ainoastaan kohtalon kaikkia uhkauksia, vaan vieläpä Oblomovin laiskuutta ja henkistä velttouttakin. Mikä tahansa aije hänessä ilmaantuinkin, heti ryhtyi hän sen toimeenpanemiseen ja siitä asiasta sai nyt kuulla yhtenänsä. Jos ei kuulla saanut, niin sai ainakin nähdä että hänen aivoissaan liikkuu yhä se yksi, ettei hän sitä unhoita, ei jätä eikä hukkaa, vaan yhä harkitsee ja hakee sitä, mitä etsii.

Oblomov ei voinut ymmärtää, mistä hänelle tuli tämä voima ja tämä ryhti — tuntemaan ja käsittämään, miten ja mitä kulloinkin on tehtävä, sattuipa mikä tapaus tahansa.

"Se tulee kai siitä", ajatteli Oblomov, "ettei hänellä koskaan nuo toiset kulmakarvat ole toisten tasalla, vaan ovat aina hieman ylempänä, ja niissä on sellainen hienohko, tuskin huomattava poimu... Siihen poimuun on hänellä tuo hellittämättömyys pesiytynyt."

Laskeutukoonpa kuinka rauhallinen ja valoisa ilme tahansa hänen kasvoilleen, niin tuo poimu se ei koskaan silene ja kulmakarvat eivät tasaannu. Mutta ulkonaista voimaa, äkkinäisiä temppuja tai oikkuja ei hänellä ole. Mielen jänteisyys ja tuo hellittämättömyys eivät viekoittele häntä askeltakaan pois naisellisuudesta.

Hän ei tahdo olla seuraelämän leijonatar eikä vallata sattuvilla sanoilla kömpelöä ihailijaansa tai hämmästyttää terävällä järjellään koko vierassalonkia, jotta joku nurkasta huudahtaisi: "bravo! bravo! mainiota!"

Vaan onpa hänessä tuota arkuuttakin, mikä on ominaista naisille: tosin ei hän rupea vapisemaan nähdessään hiirenpojan eikä lankea pyörryksiin, jos tuoli sattuu rymähtämään kumoon, mutta hän pelkää mennä kauvas kotoa, kääntyy takaisin nähdessänsä talonpojan, joka hänestä näyttää epäilyttävältä, sulkee yöksi ikkunansa etteivät varkaat kiipeäisi sisään — kaiken tämän tehden naisen tavalla...

Ja sitten on hän niin altis säälin ja myötäkärsimyksen tunteelle! Ei ole vaikeata saada häntä kyyneltymään, niin herkkä on hänen sydämensä. Rakkaudessaan on hän niin hellä ja suhteissaan kaikkia kohtaan on hän niin pehmeä ja hyväilevän-tarkkaavainen — sanalla sanoen: hän on nainen!...

Jos hänen puheensa joskus välähtelee ivan kipinöitä, niin säteilee hänestä samalla sellaista suloa, sekistä suopeata ja leppeätä älyä että jokainen ilolla paljastaa otsansa hänen työtavakseen.

Mutta vastatuulta ei hän pelkää, kulkee keveästi puettuna iltahämärissä — ei ole millänsäkään kylmästä. Terveys uhkuu hänestä, ja hän syö hyvällä ruokahalulla, hänellä ovat omat lempiruokansa, ja hän tietää kuinka niitä on valmistettava.

Niin tämän kaiken tietävät monet muutkin, mutta monet eivät tiedä, mitä tehdä siinä tai toisessa tapauksessa, tai jos tietävätkin, niin on se vain opittua ja kuultua, eivätkä tiedä, miksi he tekevät juuri niin eivätkä toisin tahi vetoavat heti tädin tai serkun kokemuksiin...

Monet taas eivät tiedä itsekään, mitä tahtovat ja jos sen ratkaisevatkin, niin tekevät sen veltosti, niin että asian tarpeellisuus tai tarpeettomuus on sattuman varassa. Tämä kai johtunee siitä että heillä kulmakarvat ovat luokkina samalla tasalla, sormin siroiksi hypisteltyinä ja — ettei ole tuota poimua otsalla.

Oblomovin ja Olgan välille muodostui salaisia, muille näkymättömiä suhteita: jokaisella silmäniskulla, jokaisella vähäpätöisellä sanalla, mikä lausuttiin toisten läsnäollessa, oli heihin nähden oma merkityksensä. Kaikessa huomasivat he lemmen vihjauksia. Joskus Olgakin, vaikka on niin varma itsestään, säpsähtää ja punastuu, kun pöydässä istuttaessa satutaan kertomaan jonkun rakkauden tarina, mikä muistuttaa hänen omastaan; ja koska kaikki lemmentekot ovat toistensa kaltaisia, niin tulee hän useinkin punastuneeksi.

Mutta Oblomov se vasta hämmentyy, kun vähääkään sinnepäin viitataan, hämmentyy niin pahanpäiväisesti että teetä tarjottaessa yht'äkkiä kouraisee nenänsä eteen sellaisen läjän korppuja että välttämättä joku seurasta purskahtaa nauramaan.

He alkavat tulla tarkkaavaisiksi ja varovaisiksi. Toisinaan jättää Olga sanomatta tädilleen että on tavannut Oblomovin, ja tämä taas selittää kotonaan menevänsä muka kaupunkiin, vaikka pujahtaakin puistoon.

Mutta vaikka Olga olikin niin selväjärkinen ja niin itsetietoisesti katseli ympärilleen, vaikka olikin niin pirteä ja terve, niin alkoi hänessä kuitenkin ilmaantua jonkunlaisia uusia sairaaloisuuden oireita. Hänet valtasi aika-ajoin rauhattomuus, jota hän hautoi tietämättä kuinka selittää se itselleen.

Joskus hän kuuman puolipäivän helteessä kävellessään käsikynkässä Oblomovin kanssa nojautuu hervottomasti tämän olkapäätä vastaan, astuu koneellisesti, ikäänkuin näännyksissään ja on itsepäisesti vaiti. Silloin raukeaa hänen reippautensa, hänen katseensa on uupunut, ilman eloisuutta, käy liikkumattomaksi, tähtää jonnekin yhteen ainoaan pisteeseen eikä viitsi hän sitä kääntää toiseen esineeseen.

Hänen tulee raskasta olla, hänen rintaansa ahdistaa, hän on niin levoton. Hän riistää mantillin hartioiltaan, huivin kaulaltaan, mutta ei tämäkään auta — yhä painostaa, yhä ahdistaa. Hänen tekisi mieli heittäytyä puun alle ja levätä siinä tuntikausia...

Oblomov joutuu ymmälle, leyhyttelee lepänoksalla ilmaa hänen kasvoilensa, mutta kärsimättömällä liikkeellä torjuu neito hänen kohteliaisuutensa ja näyttää riutuneelta.

Sitten hän yht'äkkiä huoahtaa, katsahtaa havahtuen ympärilleen, katsahtaa Oblomoviin, puristaa hänen kättään, hymyilee ja jälleen ilmaantuu entinen reippaus, nauru, ja hän hallitsee jo itseään.

Erittäinkin erään kerran illalla vaipui hän tällaiseen levottomuuden tilaan, jonkunlaiseen rakkauden unikävelyyn, esiintyen Oblomoville ihan uudessa valossa.

Oli tukahduttavan kuuma ilma ja metsästä suhisi kumeasti lämmin tuuli, taivas pilveili raskaissa pilvissä, ja ilta hämärtyi hämärtymistään.

— Tulee sade, — virkkoi paroni ja läksi ajamaan kotiinsa.

Täti poistui omaan huoneeseensa. Olga soitteli kauvan ja miettiväisesti pianoa, vaan lakkasi sitten äkisti.

— En jaksa, sormeni vapisevat, minusta on niin painostavaa, — sanoi hän Oblomoville. — Menkäämme vähän kävelemään tuonne puutarhaan.

Kauvan kävelivät he pitkin käytäviä, käsi-kädessä. Neidon kätöset olivat kosteat ja pehmeät. He poikkesivat puistoon.

Puut ja pensaat olivat siellä sekautuneet synkäksi parveksi, kahden askelen päähän ei voinut mitään nähdä, ja ainoastaan vaaleahkoina juovina kiemurtelivat hiekkaiset polut.

Olga katsahdelti lakkaamatta pimeyteen ja likistyi Oblomovia vasten. Ääneti vaelsivat he eteenpäin.

— Minua hirvittää! — virkkoi neito yht'äkkiä vavahtaen, kun he melkein hapuilemalla tunkeutuivat pitkin ahdasta käytävää, kahden mustan, läpipääsemättömän metsänseinän lomitse.

— Mikä niin? — kysyi Oblomov. — Älä pelkää, Olga, minä olen sinun kanssasi.

— Sinäkin minua kauhistutat! — kuiskasi Olga. — Mutta se on jonkinlaista suloista kauhistusta... Sydän tyrmistyy... anna kätesi ja tunnustele, kuinka se tykyttää...

Ja samalla hän taas vavahti sekä siristeli silmiään.

— Näetkö, näetkö? — kuiskahti hän värähtäen ja tarttui lujasti molemmin käsin Oblomovin olkapäähän. — Etkö näe, kuinka joku vilkuttaa hämärässä?...

Ja neito puristautui kiinteämmin Oblomovia vasten.

— Ei täällä ole ketään ... — sopersi Oblomov, vaikka pitkin hänenkin selkäydintään tuntui ryömivän kuin muurahaisia.

— Peitä minun silmäni pikimmiten jollakin ... paina kovemmin, kovemmin! — saneli neito kuiskaamalla ... — No, nyt on hyvä... Ne ovat vain hermot, — lisäsi hän mielenliikutuksessa. — Kas tuossa se on taas! Katso, kuka se on? Istahtakaamme jollekin penkille...

Oblomov haki hapuilemalla penkin ja istutti hänet siihen.

— Mennään kotiin, Olga, — kehoitteli Oblomov: — sinä olet sairas.

Olga painoi päänsä Oblomovin hartioita vasten.

— Ei, täällä on ilma raittiimpi, — sanoi hän: — minua niin ahdistaa tästä sydämen kohdalta.

Neito hengitti tulisesti vasten Oblomovin poskea.

Tämä kosketti kädellään hänen päätänsä — ja pääkin tuntui ihan kuumalta. Povi huohotti raskaasti ja purkihen tiheisiin huokauksiin.

— Eikö ole parempi että mennään kotiin? — hoki Oblomov yhä neuvottomana: — täytyy panna maata.

— Ei, ei anna minun olla, älä koske ... puheli Olga uupuneesti, tuskin kuuluvalla äänellä. — Minulla tuntuu tässä sellainen poltto... — ja hän painoi rintaansa.

— Tosiaankin, eikö mennä kotiin ... — kiirehti Oblomov.

— Ei, odota, tämä kyllä selviää...

Neito puristi Oblomovin kättä, katsahti häntä tuontuostakin likeltä silmiin ja oli kauvan vaiti, alkoi sitten itkeä nyhkyttää, aluksi hiljalleen, sitten ääneen. Oblomov ei tiennyt mitä tehdä.

— Jumalan nimessä, Olga, pian kotiin! — toimitti hän rauhattomasti.

— Ei tämä ole vaarallista, — vastasi neito itkeä nyhkyttäen: — älä häiritse, salli itkeä loppuun asti... tuli sammuu kyyneliin, minun tulee helpompi olla, tämä kaikki on vain hermojen leikkiä...

Oblomov kuunteli tässä pimeydessä Olgan raskasta hengitystä, tuntien kuinka tämän kuumat kyynelet tipahtelivat hänen kädelleen ja kuinka suonenvetoisesti tämä puristeli hänen kättään. Oblomov ei liikauttanut sormeaankaan, vaan istui henkeään pidättäen. Mutta neidon pää lepäsi hänen olkapäällään ja tuo kuuma hengitys pani hänenkin poskensa hehkumaan... Hänkin vavahti, mutta ei

uskaltanut koskettaa huulillaan tytön poskia.

Sitten tyyntyi Olga tyyntymistään ja hänen hengityksensä kävi tasaisemmaksi... Hän vaikeni kokonaan niin että Oblomov jo luuli hänen nukahtaneen siihen ja pelkäsi liikahtaa.

— Olga! — huudahti hän kuiskaten.

— Mitä? — vastasi neito niinikään kuiskaamalla ja huokasi ääneen. — No nyt se on ohi... — sanoi hän väsyneesti: — minun on jo helpompi olla, minä hengitän vapaasti.

— Mennäänkö siis? — sanoi Oblomov.

— Mennään! — toisti Olga väkinäisesti. — Sinä, minun armaani! — kuiskasi hän sitten hengeästi, likistään Oblomovin kättä ja nojautuen tämän olkapäähän asteli epävarmoin askelin kotiin asti.

Saliin tultua katsahti Oblomov Olgaan: neito näytti heikolta, mutta hymyili kummallista itsetajutonta hymyä ikäänkuin oudon unelman vallassa.

Oblomov vei hänet sohvaan istumaan, asettui hänen viereensä polvilleen ja suuteli syvästi liikuttetuna muutamia kertoja hänen kättään.

Olga katseli häntä yhä samalla tavalla hymyillen, tarjoten hänelle molemmat kätensä, sekä seurasi häntä silmillään ovelle saakka.

Oblomov kääntyi oversa ympäri ja huomasi että Olga yhä katsoo hänen jälkeensä ja että hänen kasvoillaan on yhä sama voipumus, sama hehkuva hymy, ikäänkuin ei hän voisi siitä päästä erilleen...

Mietteissään läksi Oblomov talosta. Hän oli jossakin nähnyt tämän hymyn, muisteli jotakin taulua, jossa oli kuvattuna nainen sellainen hymy huulillaan ... ei kuitenkaan Cordelia...

Seuraavana päivänä lähetti hän tiedustamaan Olgaan terveyden tilaa, ja vastauksen tuojan oli käsketty sanomaan:

— Jumalan kiitos, neiti voi hyvin, ja rouva pyytää herra Oblomovia tänään ruualle, mutta illalla suvaitsevat kaikki ajaa viiden virstan päähän ilotulitusta katsomaan.

Oblomov ei ottanut oikein uskoakseen ja kiiruhti itse Ijinskille. Todentotta: Olga oli pirteä kuin kukka, silmissä oli loistetta ja rohkeutta, poskilla heloitti kaksi ruusunpunaista pilkkua ja ääni oli niin sointuisa! Mutta kun Oblomov lähestyi häntä, niin hän äkkiä hämmentyi, melkein huudahti ja punastui kokonaan, kun tämä kysyi: "kuinka voitte eilisen jälkeen?"

— Se oli vain vähäinen hermohäiriö, — sanoi neito kiireesti. — Tätini sanoo että pitää varemmin panna maata. Se tapahtui minulle vasta äsken...

Hän ei sanonut loppuun, vaan kääntyi pois ikäänkuin olisi pyytänyt armoa. Mutta miksi hän hämmästytti — sitä hän ei itsekään tiennyt. Miksi kalvoi ja poltteli häntä muisto eilisillasta ja tuosta hermohäiriöstä?

Hän oli samalla häpeissään jostakin ja harmissaan jollekin, vuoroin itselleen, vuoroin Oblomoville. Mutta toisella hetkellä näytti hänestä kuin olisi Oblomov tullut hänelle lempeämmäksi, likemmäksi ja että hän puolestaan tuntee Oblomovia kohtaan myötätunnetta aina kyyneliin saakka, ikäänkuin olisi päässyt hänen kanssaan eilisillasta lähtien jonkinlaiseen salaiseen sukulaisuuden suhteeseen...

Hän ei ollut saanut paljon unta yöllä ja oli jo varhain aamulla kävellyt kauvan yksikseen puistokäytävällä, kovassa mielenliikutuksessa, puistosta kotiin ja sieltä taas takaisin, yhä hautoen ja arvuutellen mielessään, milloin rypistäen kulmiaan, milloin äkkiä heleästi punastuen ja hymyillen jollekin, voimatta päästä mihinkään ratkaisevaan päätökseen.

"Ah, Sonitshka!" oli hän harmissaan ajatellut. "Kuinka onnellinen sinä olet. Heti saisit tämänkin asian selväksi!"

Mutta mitenkä oli Oblomovin laita? Miksi oli hän ollut niin mykkä ja liikkumaton eilisiltana, eihän olisi ollut tarvis joutua hämilleen siitä että Olgaan hengitys pani hänen poskensa hehkumaan, että neidon kuumat kyynelöt tipahtelivat hänen kädelleen, että hän melkein sai kantaa hänet kotiin ja kuunnella hänen sydämensä ujostelematonta kuisketta? ... Mitä olisi toinen hänen sijassaan tehnyt? Toiset ne katsovat kaikkea niin julkeasti...

Vaikka Oblomov olikin elänyt tuon kaikkietävän, kaikki elämän kysymykset aikaisin ratkaisevan, mihinkään uskomattoman sekä kaikkea kylmästi ja oppineesti arvostelevan nuorison piirissä, niin hänen sielussaan kuitenkin paloi usko ystävyteen, rakkauteen, inhimilliseen kunniaan, ja kuinka paljon

tahansa hän olikin erehtynyt ihmisten suhteen, kuinka paljon tahansa hän yhä vieläkin erehtyi ja sydämessään kärsi, niin ei hänessä kuitenkaan kertaakaan horjahtanut hyvyyden perustus eikä usko siihen. Hän kunnioitti salaisuudessa naisen puhtautta, tunnusti naisen vaikutusvallan ja oikeuden ja kantoi hänelle uhreja.

Mutta häneltä puuttui luonnetta selvästi tuntemaan hyvän opettavaa vaikutusta ja kunnioitusta viattomuuteen. Hiljalleen huumaantui hän sen tuoksusta, mutta myös väliin yhtyi noiden siveyteen uskomattomien kyynikkojen kuoroon, jonka hurjaan lauluun hänkin osasi lisätä kevytmielisen sanansa.

Oblomov ei koskaan perinpohjin käsittänyt, kuinka paljon painaa hyveen, totuuden ja puhtauden sana, joka heitetään ihmispuhujen puroon ja kuinka syvän uran se itselleen uurtaa. Hän ei ajatellut että se, mikä sanottiin ripeästi ja äänekkäästi, ilman valheellisen häveliäisyyden värytystä ja miehekkäästi, se ei huku mailmallisen ivan mielettömiin huutoihin, vaan uppoaa kuni helmi yhteiskunnallisen elämän syvänteeseen, ja aina löytyy sitä varten suojeleva simpukankuori.

Monet kompastuvat hyvän sanan kohdalla punehtuen häpeästä, kun sitä vastoin rohkeasti ja äänekkäästi päästävät suustaan kevytmielisen sanan, ymmärtämättä epäillä ettei myöskään se onnettomuudeksi putoa turhaan, vaan jättää itsestään pitkän jäljen, mikä joskus on häviämätön.

Sitävastoin oli Oblomov teoissaan puhdas eikä yhtään ainoata tahraa tuossa kylmässä sieluttomassa aistillisuudessa, mihin muut antautuivat ilman henkistä viehtymystä ja taistelua, ollut hänen omalla-tunnollaan. Hän ei sietänyt kuulla jokapäiväisiä kertomuksia siitä, kuinka yksi oli vaihtanut hevosia ja huonekaluja, toinen — naista ... ja kuinka suuria rahakulunkeja vaihdokset olivat tuottaneet...

Usein kärsi hän miehen menetetystä arvosta ja kunniaista itkien itsekseen jonkun, hänelle tuntemattoman naisen kurjaa lankeemusta, vaan oli vaiti peljäten mailmaa.

Täytyi arvata nämät asiat tunteakseen hänet oikein, ja Olga ne arvasikin.

Miehet nauravat moisille kummallisille olennoille, mutta naiset ymmärtävät heidät heti ensi kerralla. Puhtaat, siveät naiset rakastavat heitä — myötätunteesta, turmeltuneet taas koettavat päästä likeiseen suhteeseen heidän kanssaan — saadakseen sielunylennystä.

Kesä vierähti ja kului loppuun, aamut ja illat muuttuivat pimeiksi ja kosteiksi. Eivät ainoastaan syreenit olleet kuihtuneet, vaan myös niinipuiden kukinta ja marjojen aika oli loppunut. Oblomov ja Olga tapasivat toinen-toisensa joka päivä.

Oblomovissa oli syntynyt elämänhalu, se on: hän oli omistanut jälleen kaiken sen, mistä tuonoin oli vieraantunut. Hän tiesi nyt, miksikä Ranskan lähettiläs oli matkustanut Roomasta, mistä syystä englantilaiset lähettivät laivoja ja sotaväkeä Itään sekä oli hyvin huvitettu, kun satuttiin raivaamaan uutta tietä Saksaan tai Ranskaan. Mutta tien aukaisemisesta Oblomofkan kautta suureen kylään ei hän välittänyt, virastoon ei hän mennyt pyydettyä uskottavaisuutta todistamaan eikä hänellä myöskään tullut lähetetyksi vastausta Stolzin kirjeisiin.

Hän omisti itselleen ainoastaan sen, mikä kuului keskustelupiiriin Olgan kodissa, mitä luettiin sinne saapuvissa sanomalehdissä sekä seurasi jotenkin ahkerasti, josta kiitos olkoon Olgan jänteveyden, uutta ulkomaista kirjallisuutta. Mutta kaikki muu kohdistui yksinomaan lemмен leikkipiiriin.

Huolimatta tiheään sattuvista näkövaihdoksista oli pääperustuksena tässä ruusunpunertavassa ilmakehässä näköpiiriin pilvettömyys. Jos Olga toisinaan sattui olemaan kahdella päällä Oblomovista ja omasta rakkaudesta häneseen, jos tältä rakkaudelta jäi joutilasta aikaa ja joutilasta sijaa hänen sydämeensä, jos eivät kaikki kysymyksensä löytäneet täyttä ja aina valmista vastinetta Oblomovin päässä eikä Oblomovin tahto mukautunut hänen tahtonsa vaatimuksiin tai Oblomov hänen valppauteensa ja elämänsä sykkäilyyn vastasi vain liikkumattoman himokkaalla katseella — niin vaipui Olga raskaisiin mietteisiin, jotakin kylmää aivankuin käärmekiemurteli hänen sydämessään, repäsi hänet irti haaveilusta, ja tuo lämmin, satumainen lemменmailma muuttui kuni syksyn kuloiseksi päiväksi, jolloin kaikki esineet näyttävät harmailta.

Hän koetti tutkia, mistä tämä onnen rikkonaisuus ja tyytymättömyys aiheutuu. Mitä häneltä puuttuu? Mitä on vielä tarpeen? Määräähän tämä kohtalo rakastamaan Oblomovia? Tämä rakkaushan on oikea sentähden että Oblomovilla on niin puhdas usko hyvään ja ennenkaikkea sentähden että Oblomov on niin hellä, niin hellä ettei Olga ikinänsä ennen ollut nähnyt sellaista hellyyttä miehen silmissä.

Mitäs sitten, jos ei Oblomov jokaiseen hänen katseeseensa vastaakaan käsitettävällä katseella, että Oblomovin äänessä toisinaan soipi jotain ikäänkuin olisi hän sitä kuullut jo ennen, unessa tai valveilla... Se on mielikuvituksen ja hermojen vaikutusta: mitäs niistä kuuntelee tai niiden tähden päätänsä vaivaa?

Ja lopuksi, jos Olga haluaisikin päästä tästä rakkaudesta — niin kuinka siitä päästä? Asiahan on jo

tapahtunut: hänhän on jo rakastunut, ja viskata rakkaus mielivaltaisesti päältään niinkuin vaate — se on mahdotonta. "Ei rakasteta kahta kertaa elämässä", ajatteli neito: "sehän, niinkuin ihmiset sanovat, olisi siveetöntä..." Niin oppi hän tuntemaan ja sai kokea, mitä lempi on ja otti jokaisen uuden askelen kyynelsilmin tai hymyhuulin syventyen sitä miettimään. Ja sitten ilmaantui tuo keskittynyt kasvojen ilme, jonka alle salautuivat sekä kyyneleet että hymy, ja joka niin peljästytti Oblomovia.

Mutta näistä mietteistä ja tästä taistelusta ei hän puhunut sanaakaan Oblomoville.

Oblomov ei puolestaan saanut tätä rakkauttaan selväksi, vaan nukkui siinä suloisessa uinailussaan, josta jolloinkin ennen oli ääneensä haaveillut Stolzin kuullen. Aika-ajoin alkoi hän uskoa elämän alinomaiseen pilvettömyyteen ja näki jälleen unta Oblomofkasta, joka oli täynnänsä hyviä, ystävällisiä ja huolettomia henkilöitä ja jossa mietiskellen istuttiin terassilla sydän paisuissa tyytyväisyydestä ja onnesta.

Nytkin hän toisinaan antautui näihin mielihauteisiinsa, vieläpä pari kertaa salaa Olgalta nukahti metsään odotellessaan tämän viivähtänyttä tuloa ... mutta sitten äkkiarvaamatta nousi ukkospilvi hänen taivaalleen.

Kerran he näet kahden palasivat jostakin hitaasti ja ääneti, ja juuri kun rupesivat menemään valtatie ylitse, syöksähti heitä vastaan pölypilvi ja pölypilvessä kierivät vaunut ja vaunuissa istui Sonitshka miehensä kanssa sekä lisäksi eräs herra ja eräs nainen...

— Olga! Olga! Olga Sergejevna! — alettiin huutaa.

Vaunut pysähtyivät ja molemmat herrat sekä naiset astuivat niistä alas, ympäröivät Olgan, alkoivat tervehtiä ja suudella ja yht'äkkiä puhella sellaisella hälinällä ettei pitkään aikaan kukaan huomannut Oblomovia. Sitten kaikki äkisti katsahivat häneen, toinen herroista läpi lornjetin.

— Kuka hän on? — kysyi Sonitshka hiljaa.

— Ilja Iljitsh Oblomov! — esitteli Olga hänet tuttavilleen.

Kaikki lähtivät kulkemaan kotiin asti jalkaisin. Oblomovia kiusasi tämä vieras seura, hän jättäysi siitä jälkeen ja yritti nostamaan toisen jalkansa yli risuaidan livahtaakseen ruisvainion kautta kotiinsa, vaan Olga palautti hänet katseellaan. Eihän se mitään olisi haitannut, mutta koko seurue kääntyi katsomaan häneen niin kummallisesti. Eihän tämäkään toki mitään olisi ollut vielä. Samalla tavallahan häneen oli ennenkin katsottu, siitä syystä että hänellä oli niin uniset ja ikävöivät silmät ja että hän oli niin huolimattomasti puettu.

Mutta arveluttavammaksi kävi tila, kun herrat ja rouvat siirsivät saman kummastelevan katseen Oblomovista myös Olgaankin. Tämän epäilyttävän katseen nähdessä kylmeni yht'äkkiä Oblomovin sydän; sitä rupesi kalvamaan niin kipeästi ettei hän sitä kestänyt, vaan pakeni kuin pakenikin kotiin miettiväisenä ja synkkänä.

Eivät Olgan suloiset laverrukset eikä hyväilevä vallattomuus voineet seuraavanakaan päivänä häntä huvittaa. Olgan järkähtämättömiin kysymyksiin täytyi hänen vastata valittamalla päankivistystä, ja hän antoi kärsivällisesti kaataa päänsä päälle seitsemänkymmenen-viiden kopeikan edestä hajuvettä.

Vaan sitten kolmantena päivänä senjälkeen, kun he myöhään palasivat kotiin, katsahti täti heihin ylen viisaasti, varsinkin Oblomoviin, ummisti sitten suuret, hiukan turvoksissa olevat silmäluomensa, mutta nuot silmät ne yhä ikäänkuin katselivat silmäluomienkin lävitse... Sitten veti täti miettiväisenä sieramiinsa sprinhöyryä.

Oblomovista tuntui kiusalliselta, mutta hän oli vaiti. Hän ei rohjennut uskoa epäilyksiänsä Olgalle peljäten saattavansa hänet häiriöön ja säikäyttävänsä hänet pahanpäiväisesti sekä, totta puhuen, pelkäsi myös omasta puolestaan, pelkäsi hämmentää tätä häiritsemätöntä, pilvetöntä rauhaa niin törkeällä ja ankaralla kysymyksellä.

Tämä kysymys ei enää koskenut sitä, rakastiko Olga häntä erehdyksestä vai ei, vaan sitä, eikö heidän koko rakkautensa ollut erehdystä; nämät kohtaukset metsässä kahdenkesken, joskus myöhään illallakin...

"Minä olen tehnyt väärin kun yritin kerran suudella Olgaa", ajatteli Oblomov kauhistuksissaan: "tämähän on hengenrikos siveellisyyden lakikirjassa, sitä pahinta ja raskauttavinta laatua! Ennen sitä on jo monta astetta: kädenpuristuksia, tunnustus, kirje... Kaiken tämän olemme läpikäyneet." "Mutta" ajatteli hän edelleen kohottaen päätään: "minun aikomukseni ovat sentään rehelliset, minä..."

Ja yht'äkkiä hävisi huolen pilvi ja hänen edessään leimahti sellainen valkeus kuni juhlasunnuntaina. —

Oblomofka kokonaan auringon säteiden häikäisevässä loisteessa, viheriäisine kumpuineen ja hopeanhohtavine virtoineen ja hän itse kävelemässä uneksien Olgan kanssa pitkää lehtokäytävää ja sitten istumassa lehtimajassa tai terassilla pidellen rakasta vaimoaan uumilta...

Jumaloiden kumartavat kaikki Olga — lyhyesti sanoen, siinä kuvassa on kaikkea, mistä hän oli puhunut Stolzille.

"Niin, niin, mutta tällähän täytyi alkaa!" ajatteli Oblomov jälleen peloissaan. "Kolminkertainen 'rakastan', syreeninoksa, tunnustus — kaiken tämänhän täytyi olla koko elämänonnen takeena eikä se voinut toista kertaa tapahtua puhtaalle naiselle. Mikäs minä olen? Kuka minä olen?" jyskytti kuin moukarilla hänen päässään.

"Minä olen viettelijä, naisten raiskaaja! Puuttuu ainoastaan että minä, kuten tuo ilkeä, imelä, vanha liehakko, jolla on ihraiset silmät ja punainen nenä, pistäisin naiselta varastetun ruusun napinläpeeni ja kuiskuttaisin ystäväni korvaan voitostani, ja että... että... ah, hyvä Jumala, mihin minä olen joutunutkin! Edessäni on nyt se hirveä syvyys. Eikä Olga lennäkkään korkealta sen yli, vaan lepää sen pohjalla ... siksi että, siksi että minä..."

Hän ponnisteli ajatuksiaan ihan väsyksiinsä asti, itki kuin lapsi sitä että yht'äkkiä olivat vaalenneet hänen elämänsä hilpeät värit ja sitä että näin nyt Olga joutuu uhriksi. Koko tämä hänen rakkautensa oli rikos ja tahra omalla-tunnolla.

Sitten nuot sekaisin menneet aivot hetkeksi selvenivät, kun Oblomov tajusi että kaikki tämä voi mennä laillista tietä: tarvitsee vain ojentaa Olgalle kätensä ja sormuksen...

"Niin, minä" — hymisi hän riemusta värähdellen: ja vastaukseksi tulee ujostelevan myöntymyksen katse... Olga ei vastaa sanaakaan, hän punastuu vain, hymyilee sielunsa pohjasta, ja sitten hänen silmänsä täyttyvät kyynelillä...

Kyyneleet ja hymy, ääneti ojennettu käsi, sitten eloisa, veikeä riemu, onnellinen kiireellisyys liikkeissä, sitten pitkän-pitkä keskustelu, kuiskailut kahdenkesken, tuollainen luottavainen sielujen kuiskailu, salainen suostumus sulattaa yhdeksi kaksi elämää!

Silloinhan ei kukaan voi leikilläänkään muistuttaa mistään epäsiiveellisistä aikeista, vaan heidän välillään vallitsee näkymätön rakkaus. Eikä kukaan enää uskalla loukata heitä katseellaan...

Oblomovin kasvat kävivät yht'äkkiä niin ankariksi ja vakaviksi.

"Niin", sanoi hän itsekseen: "Siinä on se, tuo suoran, jalon ja yksinkertaisen onnen mailma! Häpeä että olenkin nähin asti salannut nämät kukat, leijaillut lemmen tuoksussa kuin mikähän koulupoika, etsinyt kohtauksia kuutamokävelyillä, kuunnellut neitseellisen sydämmen tykytystä ja tavoitellut haaveiden harhakuvia... Hyvä Jumala sentään!"

Hän punastui korviaan myöten.

"Jo tänä iltana saakoon Olga tietää, kuinka ankaria velvollisuuksia vaatii rakkaus, tänä iltana on oleva viimeinen kohtaaminen kahdenkesken, tänä iltana..."

Oblomov asetti käden sydämmelleen: se tykytti voimakkaasti, mutta tasaisesti niinkuin sen pitääkin tykyttää kunniallisilla ihmisillä. Mutta taas joutui hän mielenliikutuksiin ajatellessaan, kuinkahan Olga alussa mahtaa huolestua, kun hän sanoo ettei enää ole tarvis tavatakaan toisiaan. Sitten hän arasti ilmaisee hänelle aikeensa, mutta sitä ennen tutkistelee neidon ajatustapaa, nauttii hänen hämmästyksestään, ja sitten...

Sitten hän taas uneksii Olgan ujostelevaa myöntymystä, hymyilyä ja kyyneleitä, vaiti ojennettua kättä, pitkää salaista kuiskuttelua ja syleilyä koko mailman nähden.

12.

Oblomov kiiruhti etsimään Olga. Kotona sanottiin neidin lähteneen ulos, Oblomov riensi kylälle — vaan ei sielläkään tyttöä tavannut. Sitten näki hän kaukaa Olgan kiipeämässä vuorelle — niin kuin enkelin taivaaseen — näki tämän kepeästi nostavan jalkaansa ja vartalon nuorteasti notkahtelevan.

Oblomov päistikkaa hänen peräänsä, mutta Olga tuskin koskettaa jaloillansa ruuhon ja näyttää todellakin ikäänkuin lentävän pois. Puoliväliin rinnettä kiivettyään alkaa Oblomov kutsua neitoa ääneen.

Tämä on odottavinaan häntä, mutta juuri kun Oblomov on tavottamaisillaan Olgan, niin ettei ole kuin pari sylvä väliä, silloin neito taas livistää eteenpäin jättäen suuren välimatkan itsensä ja Oblomovin välille, pysähtyy ja nauraa helähyttää.

Vihoviimein pysähtyi Oblomov kokonaan vakuutettuna siitä ettei neito häntä enää pakene. Ja tämä lennähtikin hänen luokseen muutamien askelten päästä, ojensi kätensä ja nauraen retuutti hänet mukaansa.

He astuivat lehtoon ja Oblomov otti hatun päästään samalla kun Olga nenäliinallaan pyyhki hänen otsaansa ja alkoi päivänvarjostimellaan leyhytellä hänen kasvoihinsa.

Olga oli erittäin eloisalla tuulella, laverteli, telmiskeli, sai yht'äkkiä viehkeän hellyyden puuskan ja sitten taas äkkiä vaipui syviin ajatuksiin.

— Koetappas arvata, mitä minä eilen tein? — kysyi hän, kun olivat istuutuneet siimekseen.

— Luit kai?

Neito pudisti päätään.

— Kirjoitit?

— En.

— Lauloit?

— En sitäkään. Minä — annoin ennustaa! — selitti Olga. — Kreivittären taloudenhoitajatar oli meillä eilen, se osaa ennustella korteista, ja minä pyysin.

— No, miten kävi?

— Eipä juuri mitenkään. Tuli esiin tie, sitten joku ihmisjoukko ja kaikkialla oli eräs vaaleaverinen mies, kaikkialla... Punastuin kokonaan, kun hän Katjan kuullen yht'äkkiä sanoi, että minua parastaikaa ajattelee patakuningas. Kun hän rupesi sanomaan ketä minä puolestani ajattelen, niin sekoitin yht'äkkiä kortit ja riensin pois. Oletko sinä ajatellut minua? — kysyi Olga yht'äkkiä.

— Ah! pääsi Oblomovin suusta. — Jospa tässä olisikin voinut olla vähemmin ajattelematta!

— Entäs minä sitten! — puheli neito haaveksivasti: — Minä olen jo kokonaan unohtanut, mitenkä muuten voisi elääkkään. Kun sinä viime viikolla ylpistyit etkä käynyt kahteen päivään — muistatko kuinka julma olit — niin minä äkkiä muutuin ja tulin ilkeäksi. Riitelin Katjan kanssa aivan niinkuin sinä Sakariuksen kanssa, näin, kuinka hän hiljaksen itki, vaan minun ei ollenkaan käynyt häntä sääli. En vastannut tätini kysymyksiin, en kuunnellut mitä hän puhui, en tehnyt mitään, en tahtonut minnekkään. Mutta heti kun sinä tulit, muutuin paikalla kokonaan toiseksi. Katjalle lahjoitin sinipunervan leninkini...

— Se on totisesti rakkautta! — virkkoi Oblomov intohimoisesti.

— Mikä niin? Leninkikö?

— Kaikki tuo! minä tunnen sinun sanoistasi oman itseni: ei minullakaan ilman sinua ole päivää eikä elämää, öisin minä yhä näen unta kuni kukkivista laaksoista. Ja kun sinut näen — olen hyvä ja toimielias, jos en näe — niin on minun ikävä ja minua laiskuttaa, haluttaa panna maata ja olla ajattelematta mitään... Rakasta minua, älä häpeä rakkauttasi...

Oblomov vaikenä. "Mitä minä puhun? enhän minä tätä varten tullut!" ajatteli hän, alkoi yskähdellä ja koetti rypistää kulmakarvojaan.

— Mutta jos minä äkkiä satunkin kuolemaan? — kysyi Olga.

— Kaikkia sinun päähäsi pälkähtääkin! — sanoi Oblomov huolimattomasti.

— Niin, — jatkoi neito: — satun vilustumaan ja saan kuumetaudin, sinä tulet tänne — minua ei olekkaan, menet meille — sinulle sanotaan että olen sairas, samoin seuraavana päivänä, kaihtimet ovat makuuhuoneessani alaslasketut, tohtori käy ja pudistaa päätään, Katja tulee sinun luoksesi kyyneleet silmissä, varpaisillaan ja kuiskuttaa: neiti on sairas, neiti kuolee...

— Ah, ... parahti Oblomov yht'äkkiä.

Olga naurahti.

— Mitenkäs sinun silloin käy? — kysyi hän katsoen Oblomovia kasvoihin.

— Mitenkähkö? Hulluksi minä tulen tai ammun itseni, vaan sitten sinä yht'äkkiä tuletkin terveeksi!

— Ei, ei, herkeä jo! — huudahti Olga pelokkaasti. — Nyt olemme puhuneet liian pitkälle. Kunhan sinä vain et tule minun luokseni kuolleena, se on pääasia, sillä minä niin pelkään vainajia...

Oblomov naurahti ja Olga myös.

— Taivas sentään, millaisia lapsia me olemme! — sanoi neito selviten tästä lörpöttelystä.

Oblomov yskähti jälleen.

— Kuules... minä tahdoin sinulle sanoa että tuota...

— Mitä niin? — kysyi Olga vilkkaasti kääntyen hänen puoleensa.

Oblomov peljästy ja jäi sanattomaksi.

— No, puhuhan, — kehoitti neito nykäisten häntä keveästi hihasta.

— Ei se ole mitään, minä ilman vain... — sopersi Oblomov aristuneena.

— Älä peittele, sinulla on jotakin mielessäsi?

Toinen pysyi yhä vaiti.

— Jos se on jotakin hirveätä, niin parempi ettet puhukkaan, — sanoi Olga. — Tai ei, puhu vain suoraan! — lisäsi hän jälleen äkkiä.

— Ei se todellakaan ole mitään, pelkkää roskaa vain.

— Ei, ei, jotakin erityistä se on, sano suoraan! — ahdisti neito, lujasti tarttuen kiini molemmista sortuukin reunuksista, ja tuli pidellessään niin lähelle Oblomovia että tämän täytyi kääntää kasvonsa milloin oikealle, milloin vasemmalle välttääkseen suutelemasta häntä.

Ei Oblomov näin olisi kasvojansa pois päin kääntänyt, jollei hänen korvissaan olisi jyrissyt Olgan uhkaava "ei ikinä".

— Sano se siis! — ahdisti neito.

— En voi, ei ole tarvis... — esteli Oblomov.

— Kuinkas sinä kerran saarnasitkaan että "luottamus toinen-toiseensa on keskinäisen onnen perustus", että "ei tarvitse olla yhtä ainoata sopukkaa sydämessä, jota ei toisen silmä saisi nähdä." Kenenkäs sanoja ne ovat?

— Minä tahdoin ainoastaan sanoa, — aloitti Oblomov hitaasti: — että minä sinua niin rakastan, niin rakastan, että jos...

Hän vitkasteli sanomasta loppuun.

— Jatka! — sanoi Olga maltittomasti.

— Että jos sinä nyt rakastuisit toiseen, ja tämä toinen olisi kykenevämpi tekemään sinut onnelliseksi, niin minä... ääneti nielisin suruni kyyneleet ja luovuttaisin hänelle paikkani.

Olga päästi äkkiä käsistään Oblomovin sortuutin liepeet.

— Mistä syystä? — kysyi hän ihmetyksellä. — Minä en tätä ymmärrä. Minä en luovuttaisi sinua kenellekkään; minä en tahdo että sinä tulisit onnelliseksi toisen naisen kanssa. Se on jotakin liian viisasta, jota minä en käsitä.

Hänen katseensa harhaili mieltäväisesti pitkin puita.

— Sinä siis et rakasta minua? — kysyi neito sitten.

— Päinvastoin, minä rakastan sinua aina itseuhraukseen saakka...

— Mutta miksi? kuka sinua pyytää?

— Minä sanon: siinä tapauksessa että sinä rakastuisit toiseen.

— Toiseen! Oletko hullu? Miksi näin puhut, jos kerran sinua rakastan? Vai rakastatko itse toista?

— Älä viitsi kuunnella minua niin tarkkaan? Taivas tiesi, mitä minä tässä tulen puhuneeksi, vaan sinä uskot joka sanan! Enhän minä tätä aikonut ollenkaan sanoakkaan...

— Mitäs sinä sitten aijoit sanoa?

— Minä aijoin sanoa että olen syyllinen sinun edessäsi, jo kauvan sitten syyllinen...

— Missä asiassa? Miten? — uteli neito. — Etkö rakasta minua? Olet ehkä laskenut vain leikkiä? Sano sukkelaan!

— Ei, ei, ei se sitä ole nytkään! — änkytti Oblomov tuskastuneesta — Vaan huomaatkos että tuota... — alotti hän epävarmasti: — että me tapaamme toinen-toisemme ... näin kaikessa hiljaisuudessa...

— Kaikessa hiljaisuudessako? Salaako? Melkein joka kertahan minä kerron tädilleni että olen sinut tavannut...

— Tokkohan joka kerta? — kysyi Oblomov rauhattomana.

— Mitäs pahaa siinä on?

— Niin, minä olen syyllinen: minun olisi jo aikaa sitten pitänyt sanoa sinulle ... ettei se sovi...

— Olethan tuota sanonutkin, — huomautti Olga.

— Sanonutko? Ai, olenhan todellakin tainnut siihen viitata. Siispä olen tehnyt tehtäväni.

Oblomov rohkastui ja oli iloissaan että Olga niin keveästi oli ottanut hänen hartioiltaan vastuunalaisuuden taakan.

— Mitä muuta vielä? — kysyi neito.

— Ei muuta... siinä oli kaikki, — vastasi Oblomov.

— Se ei ole totta! — huomautti Olga päättäväisesti: — vielä on jotain, et sinä vielä ole kaikkea sanonut.

— Niin, minä olen ajatellut... — yritti Oblomov koettaen panna sanoihinsa huolimattoman nuotin: — että tuota...

Hän keskeytti, vaan neito jäi odottamaan jatkoa.

— Että meidän on tapaaminen toisiamme harvemmin...

Oblomov katsahti arasti neitoon. Tämä pysyi vaiti.

— Miksikä? — kysyi tyttö sitten, vähän mietittyään.

— Minua kalvaa käärme: ne ovat nämät omantunnon vaivat... Me viivymme niin kauvan kahdenkesken, minä tulen siitä mielenliikutuksiini ja sydämmeni tyrmistyy, sinä olet myöskin levoton ... minä pelkään että... — sopersi Oblomov väkinäisesti.

— Mitä sinä pelkää?

— Olga, sinä olet vielä nuori etkä tiedä kaikkia vaaroja. On tapauksia, jolloin ihminen ei voi hallita itseään, häneen asettuu asumaan ikäänkuin helvetillinen voima, sydämmeen lankeaa pimeys, ja silmissä leimahtavat salammat. Järjen kirkkaus himmenee ja kunnioituksen puhtauteen ja viattomuuteen tempaa pois tuulenpuuska, ihminen ei muista itseään, hänessä huokuu himo, hän lakkaa olemasta oma herransa — ja silloin hänen allansa aukeaa pohjaton kuilu.

Oblomov oikein vavahti tätä sanoessaan.

— No, mitäs sitten? Auvetkoon vain! — virkkoi Olga katsoen hyvin tarkasti Oblomovia silmiin.

Tämä vaikenä tuntien ettei joko ollut mitään enempää puhuttavaa tahi ettei ansainnutkaan pitemmälti puhua.

Neito katseli häntä kauvan lukien hänen otsansa poimuista ikäänkuin kirjoitetuista riveistä ja muistellen itse jokaista hänen sanaansa, jokaista hänen katsettansa, aatteissansa läpikäyden rakkautensa koko kulun aina tuohon himmeään iltaan asti puutarhassa, jonka illan muistaessaan hän yht'äkkiä karahti punaiseksi.

— Sinä puhut yhä tyhmyyksiä! — huomautti hän pikaisesti, katsoen syrjään. — En mitään salamoita

minä sinun silmissäsi ole nähnyt... sinä katsot minuun tavallisesti kuin ... kuin minun entinen hoitajattareni Kusjminitsha! — lisäsi hän naurahtaen.

— Sinä lasket leikkiä, Olga, vaikka minä olen puhunut vakavasti... enkä ole vielä kaikkea toki sanonutkaan.

— Mitäs vielä? — kysyi Olga. — Mikä pohjaton kuilu sinulla vielä on kertomatta?

Oblomov huokasi raskaasti.

— Se, ettei meidän pitäisi nähdä toisiamme ... näin kahdenkesken...

— Miksei?

— Se ei ole hyvä... Neito mietti hetkisen:

— Niinhän sanotaan ettei se ole hyvä, mutta miksei se ole hyvä?

— Siksi, että kun ihmiset saavat tietää, että me ... niin mitä sanovat?

— Kuka sanoisi mitään? Ei minulla ole äitiä: hän se yksin voisi minulta kysyä, miksi minulla on kohtauksia sinun kanssasi, ja yksistään hänen edessään minä itkien vastaisin ja selittäisin etten ole millään huonoilla jäljillä, etkä sinä myöskään. Ja hän uskoisi minua. Kukapa muu voisi näihin minun asioihini sekaantua? — kysyi hän.

— Sinun tätisi, — huomautti Oblomov.

— Minun tätinikö?

Olga pudisti surullisesti ja kieltävästi päätänsä.

— Täti ei tällaista koskaan kysele. Vaikka menisin kokonaan pois kotoa, niin hän ei lähettäisi minua etsimään tai tiedustamaan, enkä minäkään sen enempää menisi hänelle selittämään, missä olen ollut ja mitä olen tehnyt. Kukas vielä?

— Kaikki muut... Muutamia päiviä sitten katsoi Sonitshka sinua ja minua niin kummallisesti hymyillen, ja kaikki ne herrat ja rouvat, jotka olivat hänen kanssaan — ne katsoivat myös.

Ja Oblomov kertoi nyt Olgalle kaiken sen ahdistuksen, jossa hän oli elänyt siitä päivästä asti.

— Niin kauvan kun Sonitshka katsoi ainoastaan minuun, — lisäsi hän: — pysyin vielä rauhallisena, mutta kun samallinen katse kohtasi myös sinut, silloin minulla kädet ja jalat kylmenivät...

— No, ja sitten? — kysyi Olga kylmäkiskoisesti.

— No, siitä asti se minua kiusaa yötä-päivää, mietin pääni puhki, mitenkä välttää julkista huomiota, olen ollut kovasti huolissani etten sinua säikäyttäisi... Minä olen jo kauvan sitten tahtonut puhella sinun kanssasi...

— Turhaa huolehtimista! — virkkoi neito. — Tuon kaiken tiesin jo sanomattasikin...

— Kuinka on se mahdollista? — kysyi Oblomov ihmetyksissään.

— Onpahan vain. Sonitshka puheli minun kanssani, koetti pakottaa minut tunnustamaan, pisteli minua, ja sitten neuvoi, kuinka minun on käyttäytyminen sinua kohtaan...

— Ja sinä et ole minulle puhunut sanaakaan tästä, Olga! — nuhteli Oblomov.

— Ethän sinäkään ole minulle tähän asti puhunut mitään tuosta huolehtivaisuudestasi!

— Mitäs sinä hänelle vastasit? — kysyi Oblomov.

— En mitään. Mitäs minulla olisi ollut siihen vastattavaa? Minä ainoastaan punastuin.

— Hyvä Jumala! Mihin asti on nyt asia mennyt, kun sinäkin punastut! — huudahti Oblomov kauhistuneena. — Kuinka varomattomat me olemme. Mitä tästä vielä tulee?

Ja hän katsahti kysyvästi Olgaan.

— En tiedä, — virkkoi neito leppeästi.

Oblomov oli luullut rauhoittuvansa saatuaan ilmaistuksi Olgalle huolensa, oli toivonut ammentavansa itselleen tahdon voimaa neidon silmistä ja terveestä puheesta, ja sentähden hän nyt, kun ei saanutkaan elävää ja ratkaisevaa vastausta, kovin masentui mieleltään. Hänen kasvonsa vahahtelivat päättämättömyydestä, hänen katseensa vaelsi alakuloisesti ympäri ja hänen sisässään jo tuntui vilutaudin oireita. Hän melkein unohti Olgan läsnä-olon ja oli näkevinään parven ihmisiä: Sonitshkan miehineen ja vieraineen, ja kuuli heidän keskustelunsa ja naurunsa.

Vastoin tavallista kekseliäisyyttään oli Olga nyt vaiti, katseli kylmästi häneen ja vielä kylmemmin lausui vastauksensa "en tiedä". Eikä Oblomov viitsinyt vaivata itseänsä tai ei älynnyt syventyä salattuun ajatukseen näissä sanoissa "en tiedä". Ja hän pysyi ääneti, sillä ilman toisten apua, ei hänen ajatuksensa tai aikomuksensa koskaan voinut kypsyä eikä niinkuin tuleentunut omena pudota itsestäänsä maahan, vaan se täytyi nykäistä hänestä irti.

Olga katseli häntä kotvan aikaa, heitti sitten mantillin hartioilleen, tapasi huivinsa puunoksalta, satoi sen kiirehtimättä kaulaansa sekä otti päivänvarjostimensa.

— Mihin nyt? Näin varhain! — kysyi Oblomov äkkiä säpsähtäen.

— Ei tämä ole varhain, vaan myöhään. Totta se on, mitä olet sanonut, — lausui neito mietteliään-alakuloisesti: — me olemme menneet liian pitkälle emmekä tiedä miten tästä päästä: meidän täytyy mitä pikimmiten erota ja lakaista pois menneisyyden jäljet. Jää hyvästi! — lisäsi hän kuivankatkerasti ja taivuttaen päänsä alaspäin läksi astumaan pitkin polkua.

— Olga, armahda minua Jumalan nimessä! Ettäkö emme enää saa toisiamme nähdä. Minähän ... kuule Olga!

Neito ei ollut kuulevinaan, vaan kiiruhti käyntiään, niin että hiekka kuivasti narskahteli hänen keveäin kesäkenkiensä alla.

— Olga Sergejevna! — huusi Oblomov.

Tämä ei kuule, kulkee vain eteenpäin.

— Jumalantähden, käännä takaisin: — huusi Oblomov ihan itkien. — Täytyyhän pahantekijääkin kuulla... Hyvä-isä nähköön! Onko hänellä sydäntä?... Kuinka julma voi nainen olla!

Hän istahti ja peitti molemmin käsin silmänsä. Neidon askelia ei enää kuulunut...

— Hän on poissa! — huokasi Oblomov miltei kauhussaan ja koetti päätänsä.

Olga seisoi aivan hänen edessään.

Oblomov tempasi riemastuneena hänen kätensä.

— Sinä et olekaan mennyt pois etkä mene? ... — puheli hän. — Muista että jos sinä menet pois ja jätät minut yksin — niin minä olen kuollut mies!

— Mutta jos en minä mene pois, niin olen rikoksentehtäjä, ja sinä myös. Muista se, Ilja!

— Ah, ei suinkaan...

— Kuinkas muuten? Jos Sonitshka miehineen tapaa meidät vielä kerran yhdessä — niin olen minä huutavassa hukassa.

Oblomov vavahti.

— Kuule, — sanoi hän hätäisesti ja takertumalla: — minä en vielä ole puhunut kaikkea loppuun ... — vaan pitemmälle ei hän taaskaan päässyt.

Se, mikä hänestä kotona oli näyttänyt niin yksinkertaiselta, luonnolliselta ja välttämättömältä, mikä niin oli hänelle hymyillyt ja tuntunut hänestä onnelta, muuttuikin nyt yht'äkkiä taas ammottavaksi kuiluksi. Hänen henkeään ahdisti eikä hän rohjennut astua sen yli. Sillä nyt olisi täytynyt ottaa varma ja uskalias harppaus.

— Joku lähestyy! — sanoi samalla Olga.

— Eihän vain liene Sonitshka? — arveli Oblomov kauhistuksesta liikkumattomin silmin.

Kaksi herraa naisen seurassa kulki ohi — tuntemattomia ne olivat, ja Oblomovilla helpoitti sydäntä.

— Olga, — virkkoi hän kiireesti tarttuen neidon käteen: — menkäämme täältä tuonne, jossa ei ketään ole. Istuutukaamme tähän.

Ja Oblomov vei Olgan penkille sekä istahti itse nurmikolle hänen viereensä.

— Olga, sinä jouduit mielenkuohuksiin ja läksit pois ennenkuin minä ehdin kaikkea sinulle, sanoa.

— Ja minä menen vieläkin pois enkä palaa enää takaisin, jos sinä taas aijot ilveillä minun kanssani, — alkoi neito. — Kerran sinua miellyttivät minun kyneleeni, nyt sinä ehkä tahtoisit nähdä minut jalkojesi juuressa ja vähitellen tehdä minut orjattareksesi, oikutella, saarnata moraalia, sitten taas itkeä, katua ja peljästyä, peljästyttää minutkin sekä kaiken lopuksi sitten kysyä, mitä meidän on tekeminen? Muistakaa, Ilja Iljitsh, — lisäsi hän yht'äkkiä ylpeästi nousten penkiltä: — että minä olen paljon kehittynyt siitä asti kun opin teidät tuntemaan, ja tiedän kuinka nimitetään sitä leikkiä, jota te leikitte ... mutta minun kyneleitäni ette te tästälähtien saa nähdä...

— Jumala tietää etten minä teidän kanssanne leiki! — sanoi Oblomov vakuuttavasti.

— Sitä pahempi teille, — huomautti neito kuivasti. — Kaikkiin teidän varomisiinne, varoituksiinne ja arvuutuksiinne sanon minä yhden asian: aina tähän kohtaukseeemme saakka olen minä teitä rakastanut enkä ole tiennyt mitä minun on tekeminen. Mutta nyt minä sen tiedän, — lopetti hän päättäväisesti, valmistuen menemään: — enkä rupea teidän kanssanne tässä neuvottelemaan.

— Minä myös tiedän jotakin, — äänsi Oblomov pidättäen Olгаа kädestä ja istuttaen hänet penkille sekä hetkeksi vajaiten rohkaistaksensa mieltänsä. — Herkeä, hyvä Olga, — alkoi hän: — minun sydämmeni on täpötäynnä yhtä ainoata kaipausta, minun aivoni yhtä ainoata ajatusta, mutta minun tahtoni, minun kieleni eivät tottele minua, minä tahdon puhua, mutta sanat eivät irtaudu kieleltäni. Ja onhan se kuitenkin niin yksinkertaista, onhan se... Auta minua, Olga!

— Enhän minä tiedä, mitä teidän mielessänne liikkuu?...

— Oi Jumalan tähden, älä sano *teiksi*. Sinun ylpeä katseesi tappaa minut, jokainen sana *jäättää*, kuin pakkaneen...

Olga purskahti nauramaan:

— Sinä olet hullu! — huudahti hän laskien kätensä Oblomovin pään päälle.

— Kas näin olen minä nyt saanut ajatukseni ja puheenlahjan! Olga, — lausui Oblomov langeten polvilleen neidon eteen: — tule minun vaimokseni!

Olga oli vaiti ja kääntyi hänestä pois päin...

— Olga, anna minulle kätesi! — pitkitti Oblomov.

Neito ei antanut. Oblomov otti itse ja painoi sen huulilleen. Olga ei riuhtaissut sitä pois. Käsi oli lämpöinen, pehmoinen, hieman kostea. Oblomov koetti katsoa neitoa kasvoihin — tämä kääntyi hänestä yhä enemmän pois päin.

— Äänettömyys? — virkkoi Oblomov ahdistuksissaan ja kysyväisesti, suudellen neidon pientä kättä.

— Suostumuksen merkki! — äänteli Olga hiljaa vielä kääntymättä Oblomovin silmiin.

— Mitä sinä nyt tunnet? Mitä ajattelet? — kyseli Oblomov muistellen omaa haavettansa ujostelevasta myöntymisestä ja kyynelistä.

— Samaa kuin sinäkin, — vastasi Olga yhä katsoen jonnekin, päin metsää. Ainoastaan hänen povensa nousu ja lasku osoitti että hän hillitsi itseänsä.

"Lieneeköhän hänellä kyneleet silmissään?" ajatteli Oblomov, mutta Olga katsoi itsepäisästi alas.

— Sinä olet välinpitämätön, sinä olet levollinen? — puheli Oblomov koettaen vetää neitoa kädestä likemmäksi itseään.

— En ole välinpitämätön, vaan kyllä levollinen.

— Mutta miksikä?

— Siksi että jo aikaa-sitten olen edeltäpäin tämän tiennyt ja tottunut tähän ajatukseen.

— Aikaa-sitten? — toisti Oblomov ihmetellen.

— Niin, siitä hetkestä alkaen kun annoin sinulle sen syreeninoksan ... olen minä aatteissani kutsunut sinua...

Hän ei saanut sanotuksi loppuun.

— Siitä hetkestä?

Oblomov oli jo levittämäisillään käsivartensa ja sulkemaisillaan Olgan kuumaan syleilyynsä.

— Kuilu aukeaa, salamat leimahtelevat... ole varovaisempi: — sanoi neito veitikkamaisesti, sukkelasti luiskahtaen syleilyn tieltä ja syrjäyttäen Oblomovin kädet päivänvarjostimellaan.

Oblomov muisti samassa uhkaavat sanat "ei ikinä" ja asettui.

— Mutta sinä et koskaan ole siitä puhunut etkä edes mitenkään sitä ilmaissut... — sanoi hän.

— Me naiset emme itsestämme mene miehelään, meidät annetaan tai meidät viedään.

— Siitäkö hetkestä alkaen siis ... niinkö? ... toisteli Oblomov haaveksivasti.

— Oletko sinä sitten luullut että minä, ymmärtämättä sinua, olisin; muuten näin sinun kanssasi täällä metsässä kahdenkesken kuherrellut, istuskellut iltaisin huvimajassa? — lausui Olga ylpeästi.

— Se on siis ... — sopersi Oblomov, muuttuen kasvoiltaan ja päästäen neidon käden irti.

Hänen sielussaan kuohahti kummallinen ajatus. Olga katsoi häneen rauhallisen-ylpeästi ja odotti jäntevästi, mutta Oblomov ei tällä hetkellä lainkaan olisi kaivannut tätä ylpeyttä eikä jäntevyyttä, vaan kyyneliä, lemmentulta, huumaavaa onnea, vaikkapa vain silmänräpäyksiksikään, ja sitten olisi elämä taas saanut virrata häiritsemättömässä rauhassa.

Vaan nyt yht'äkkiä kohtasikin häntä tuollainen tyyneys: ei mitään äkkiarvaamattoman onnen intohimoisia kyyneleitä, ei mitään häveliästä myöntymistä! Kuinka se oli ymmärrettävä?

Epäilyksen käärme heräsi ja rupesi sähisemään hänen sydämissään...
"Rakastaako hän, vai pyrkiikö ainoastaan avioliittoon?"

— Mutta on toinenkin tie onneen, — lausui Oblomov.

— Mikä? — kysyi neito.

— Toisinaan rakkaus ei odota, ei kärsi, ei punnitse mitään... Nainen värähtelee silloin kokonaan tulella tuntien samalla kertaa tuskaa ja sellaista riemua, jollaista...

— Sitä tietä en minä tunne.

— Se on se tie, jolla nainen uhraa kaikki: rauhansa, maineensa, kunniansa ja löytää palkinnon lemmessä ... siihen vaihtaa hän kaikki.

— Mutta tarvitsemmeko me tätä tietä?

— Emme.

— Vaan sinähän tahtoisit tällä tiellä etsiä onnea ja minun rauhani uhrauksella kadottaa kunniani? Eikö niin?

— Oi, ei suinkaan! Vannon kautta Jumalan etten tätä tarkoittanut! — huudahti Oblomov tulisesti.

— Miksikäs sinä sitten aloit siitä puhua?

— Todentotta, en itsekkään tiedä...

— Mutta minäpä tiedän: sinä tahdoit kai saada tietää, uhraisinko minä sinulle oman rauhani, kulkisinko minä sinun kanssasi tätä tietä? Eikös niin?

— Niin, sinä taisit arvata oikein... No tekisitkö sen?

— En ikinä, en missään tapauksessa? — vastasi neito lujasti.

Oblomov rupesi miettimään, sitten hän huokasi ja sanoi:

— Niin, se on kauhea tie, ja paljon vaaditaan rakkautta, jos mieli naisen kulkea sitä myöten miehen mukana, joutua perikatoon — ja kuitenkin yhä rakastaa.

Hän katsahti kysyväisesti Olgan kasvoihin. Tässä ei näkynyt mitään mielenliikutusta, ainoastaan poimu silmäkulman yläpuolella vähän värähti, mutta kasvot olivat tyynet.

— Kuvaile mielessäsi, — virkkoi Oblomov: että Sonitshka, joka ei ole sinun pikkusormesikaan arvoinen, nyt yht'äkkiä tapaisi sinut eikä sinua tuntisi!

Olga hymähti ja hänen katseensa oli niin kirkas. Vaan Oblomovia kutkutti yhä itserakkaus kerjäämään uhria Olgan sydämmeltä ja nauttimaan tästä.

— Kuvaile mielessäsi että miehet lähestyessään sinua eivät loisikkaan silmiään aran-kunnioittavasti alas, vaan tirkistäisivät sinuun julkeasti ja viekkaasti hymyillen...

Oblomov katsahti Olgaan: tämä siirteli uutterasti päivänvarjostimensa kärjellä pieniä kiviä, joita oli hiekassa.

— Heti kun astuisit sisään johonkin salooniin, liikahtaisivat muutamien naisten päät inhosta ja joku heistä siirtyisi ehkä pois sinun vierestäsi... mutta sinä pysyisit yhä yhtä ylpeänä ja tuntisit selvästi olevasi heitä kaikkia ylempi ja parempi.

— Mitä varten sinä puhut minulle näitä kauheuksia? — sanoi neito rauhallisesti. — Minä en ikinä aijo kulkea sitä tietä.

— Et ikinä? — kysyi Oblomov alakuloisesti.

— En ikinä! — toisti Olga.

— Hm, — mutisi Oblomov miettiväisesti: — sinultako puuttuisi voimaa katsoa häpeää silmiin? Ehkä sinä et pelkäisi kuolemaa, sillä ei mestaus ole hirveä, vaan valmistukset siihen; sinä et kestäisi jokapäiväisiä kidutuksia, vaan raukeaisit kesken — niinkö?

Ja hän katsoi yhä Olgan silmiin nähdäksensä, minkä vaikutuksen tämä puhe tekee.

Vaan Olga katsoi iloisesti vastaan eikä kauhun kuva häntä häirinnyt. Hänen huulillaan väikkyy keveä hymy.

— En minä tahdo rauveta kesken enkä kuolla! sanoi hän. — Voipi olla kulkematta sitä tietä, josta sinä puhut, ja rakastaa silti vielä voimakkaammin...

— Mutta minkätähden et kulkisi sitä tietä, josta minä puhun, — kysyi Oblomov järkähtämättömästi, miltei harmistuneena: — jos se sinusta ei ole hirveätä?...

— Sentähden että sillä tiellä lopuksi... aina erotaan, vastasi Olga: — vaan minä en tahdo erota...

Hän pysähtyi, asetti kätensä Oblomovin olkapäälle, katseli kauvan häntä silmiin, ja yht'äkkiä, viskaten päivänvarjostimensa syrjään, kietoi kätensä kiihkeästi ja kuumasti Oblomovin kaulaan, suuteli häntä, leimahti tulipunaiseksi, likisti kasvonsa hänen rintaansa vasten ja lisäsi hiljaa: — En ikinä!

Oblomov päästi riemastuneen ulvahduksen ja lankesi nurmikolle neidon jalkoihin.

KOLMAS OSA.

1.

Oblomovin kasvot paistoivat, kun hän kotiinsa kulki. Hänen verensä kiehui, hänen silmänsä säteilivät ja hänestä tuntui siltä kuin olisivat hänen hiuksensakin leimunneet ilmituleessa. Niin tuli hän ja astui

huoneeseensa — ja yht'äkkiä hänen kasvojensa paiste katosi ja silmät pysähtyivät vastenmielisessä hämmästyksessä liikkumattomina yhteen kohti: — hänen nojatuolissaan istui Tarantjev.

— Mikä siinä on ettei miestä tapaa kotona? Missä sinä maleksitkin? — kysyi Tarantjev ankarasti, työntäen Oblomoville karvaisen kätensä. — Ja tuo sinun vanha pirusi on tuiki tottelematon elukka, sillä kun minä tässä tiedustin jotain suuhunpantavaa, niin ei sanonut muka olevan ja kun ryyppyä pyysin — ei sitäkään antanut.

— Minä olin vain vähän kävelyllä tuolla lehdossa, — vastasi Oblomov huolimattomasti, vielä tointumattomana loukkauksesta mitä tunti maakuntalaisensa ilmestymisestä moisella hetkellä.

Hän oli jo ehtinyt unhoittaa sen kolkon piirin, jossa niin kauvan oli elänyt ja jo vieraantunut sen tukahduttavasta ilmasta. Mutta Tarantjev syöksi hänet taas silmänräpäyksessä aivankuin taivaasta päistikkaa alas suohon. Kiusattuna kysyi Oblomov itseltään: miksi olikin Tarantjev tullut? kauvanko hän viipyy? — ja häntä ahdisti aavistus että vielä se tässä jää päivälliseksi hänen luokseen ja silloin käy mahdolliseksi lähteä Iljinskiin. Millä kummalla saisi miehen lähtemään pois, vaikkapa se maksaisikin vähän kulunkeja? — tätä ainoata kysymystä hautoi nyt Oblomov. Ja vaieten ja tylynä odotti hän, mitä Tarantjevillä olisi sanottavaa.

— Kuules mies, etkö sinä aijo käydä katsomassa sitä uutta asuntoasi? kysyi Tarantjev.

— En sitä nyt tarvitse, — sanoi Oblomov koettaen olla katsomatta Tarantjeviin. — En minä sinne muuta.

— Häh? Vai et muka muuta? — virkkoi Tarantjev uhkaavasti. — Kun kerran olet vuokrannut, niin tietysti muutat. Etkö muista sitoumusta?

— Mitä sitoumusta?

— Vai olet sinä jo unohtanut. Itsehän tuota allekirjoitit sopimuskirjan yhdeksi vuodeksi. Maksa pois ensin kahdeksansataa ruplaa seteleissä, ja mene sitten mihin ikinä haluat! Neljä asukasta on jo käynyt huoneita katsomassa ja tahtonut vuokrata, vaan kaikille on annettu kieltävä vastaus. Yksi olisi vuokrannut kolmeksi vuodeksi.

Nyt vasta muisti Oblomov että Tarantjev samana päivänä, jona hän oli muutossa huvilaan, oli tuonut hänelle paperin, jonka hän kiireissään oli allekirjoittanut läpilukematta sitä.

"Voi hyväjumala, mitä olen tehnyt!" ajatteli hän nyt.

— Niin, minä en tarvitse koko asuntoa, — puhui Oblomov: — minä matkustan tästä ulkomaille...

— Ulkomaille! — keskeytti Tarantjev. — Tietysti sen saksalaisen kanssa? Siitä nyt ei mitään tule.

— Miksei tule? On minulla jo passikin, annas kun näytän. Ja kapsäkkikin on ostettu...

— Ei tule mitään! toisti Tarantjev välinpitämättömästi. — Mutta parasta kuitenkin että annat puolenvuoden maksun etukäteen.

— Ei minulla ole rahaa.

— Hanki mistä tahansa! tädin veljen, Ivan Matveitshin kanssa ei ole leikkimistä, hän ilmi antaa heti oikeuteen ja silloin olet kiikissä, mies. Minä olen jo omistani maksanut, anna sinä nyt minulle.

— Mistä sinä niin paljon rahaa otit? kysyi Oblomov.

— Mitä se sinuun kuuluu? Sain vanhan velkani takaisin. Anna tänne rahat! Sitä varten minä tänne tulinkin.

— Hyvä on, minä ajan sinne ihan näinä päivinä ja siirrän asunnon toisen nimiin, mutta nyt minä en jouda, sillä minulla on kiire.

Ja Oblomov alkoi pujotella takkinsa nappeja kiinni.

— Minkälaisen asunnon sinä sitten tarvitset? Parempaa et koko kaupungissa löydä. Ethän ole sitä vielä nähnytkään? — murisi Tarantjev.

— Enkä tahdokkaan nähdä, — vastasi Oblomov: — mitä varten minä sinne muuttaisin? Se tulisi minulle kauvaksi...

— Mistä niin? — kysyi Tarantjev karkeasti. Mutta Oblomov ei ruvennut selittämään mistä.

— Kaupungin keskuksesta, — lisäsi hän sitten.

— Mitä kummaa sinä keskikaupungilla teet? Ettäkö vain saisit maata mötköttää?

— Enhän minä enää makaa.

— Kuinka niin?

— Niin vain. Minä olin ... tänään ... - alkoi Oblomov.

— Häh? — keskeytti Tarantjev.

— Minä en syö päivällistä enää kotona...

— Lyö rahat pöytään ja mene helvettiin!

— Ei minulla ole rahoja, — toisti Oblomov kärsimättömänä. — Minä poikkean sinne näinä päivinä puhumaan emännän kanssa.

— Emännän, minun tätinikö kanssa? Mitäs ne akat tietävät. Se ei sovi, sinun täytyy puhella hänen veljensä kanssa — sitten saat nähdä.

— No hyvä, kyllä minä käyn ja toimitan.

— Kuka sinua tässä rupeaa odottelemaan! Anna rahat tänne ja mene matkoihisi.

— Sanoinhan jo, ettei ole, vaan kyllä minä toimitan.

— No maksa minulle sitten heti edes ajurirahat, — tinki Tarantjev: — kolme täyttä hopearuplaa.

— Missä sinulla on ajuri? Ja mitä varten kolme täyttä hopearuplaa?

— Minä päästin sen jo pois. Mitäkö varten? Ei se edes sillä tahtonut tuoda: "sinne on niin santainen tie" sanoi. Ja täältä takaisin myös kolme täyttä hopearuplaa — tekee kaikkiaan kaksikymmentä kaksi ruplaa!

— Täältäähän pääsee raitiovaunulla puolesta ruplasta, — sanoi Oblomov: — siin' on!

Hän kaivoi hänelle neljä hopearuplaa ja Tarantjev piilotti ne taskuunsa.

— Seitsemän ruplan vahinko tuli sinun tähtesi, — lisäsi hän. — Nyt anna päivällisrahat!

— Mitkä päivällisrahat?

— Minä en enää kerkeä kaupunkiin ja siksi täytyy syödä ravintolassa tien varrella; siellä on kaikki hiton kallista: viisi ruplaa nylkevät.

Ääneti veti Oblomov esiin vaaditut rahat ja viskasi hänelle. Hän ei voinut edes istuutua pelkästä kärsimättömyydestä, jotta Tarantjev mitä pikimmin lähtisi pois, mutta tämä ei lähtenytäkään.

— Käskeppäs antaa minulle jotain suuhunpantavaa — sanoi hän.

— Mutta sinähän aijoit syödä ravintolassa? — huomautti Oblomov.

— Niin päivällistä! Vaan nythän käy kello vasta kahta.

Oblomov käski Sakariaksen tuoda jotain syötävää.

— Ei ole mitään syötävää, ei ole valmistettu, — murahti Sakariias kuivasti ja katsoi synkästi Tarantjeviin. — Vaan kuulkaas, Mihei Andreitsh, milloinkas tuotte takaisin sen herran paidan ja liivin?...

— Mistä paidasta ja liivistä sinä tolitat? — epäsi Tarantjev. — Aikoja sitten olen tuonut.

— Milloinka niin? — tinkasi Sakariias.

— Enkö sinulle käteen työntänyt silloin kun muutitte? Vaan sinä olet pistänyt ne johonkin myttyyn ja vielä kehtaat tulla kyselemään...

Sakariias lopen tyrmistyi ällistyksestä.

— Voi hyvä Jumala! Ilja Iljitsh! Tämähän on kerrassaan häpeä! — kirkui hän kääntyen Oblomovin

puoleen.

— Niin, laula sinä vain sitä nuottia! — lausui Tarantjev. —
Luultavasti olet itse juonut ne suuhusi ja vielä muka kyselet...

— En, en eläissäni vielä ole herran tavaroita juonut! — kähisi
Sakariias. — Mutta te...

— Suu kiinni, Sakariias! — keskeytti Oblomov ankarasti.

— Te sitä lienette vienyt yhden lattiaharjankin ja kaksi kuppia meiltä? — tiedusti yhä Sakariias.

— Vai harjoja? jyrisi Tarantjev. — Voi sua vanhaa roistoa! Ole nyt toki vaiti ja tuo koreasti syötävää!

— Kuuletteko te, Ilja Iljitsh, kuinka hän minua haukkuu? — äänsi Sakariias. — Ei ole syötävää, ei edes leipää ole kotona ja Anisja on mennyt ulos pihasta, — lisäsi hän ja läksi pois.

— Missä sinä päivällistä syöt? — kysyi nyt Tarantjev. — Todentotta, nyt on kummat, kun Oblomov kävelee lehdossa eikä syö kotonaan! Milloinkas sinä tulet asuntoasi katsomaan? Syksy on käsissä, parasta että tulet pian.

— Hyvä, hyvä, kyllä minä tästä...

— Äläkä unhoita tuoda rahoja!

— Kyllä, kyllä... — vakuutti Oblomov kärsimättömästi.

— No, vieläkö mitä muuta tarvitset asuntoosi? Siellä, veliseni, on sinua varten maalattu lattiat ja katot, ikkunat ja ovet — kaikki tyyni: yli sadan ruplan se maksaa.

— Kyllä, kyllä, hyvä on... Tuota, kuules mitä tahdoin sinulle sanoa, — mutisi Oblomov yht'äkkiä: — ole niin hyvä ja käy raatitalolla, minä tarvitseisin tässä luotettavaa miestä todistamaan...

— Mitäs annat korvausta minulle siitä puuhasta? — virkkoi Tarantjev.

— Minä lisään sinulle päivällisrahoja, — sanoi Oblomov.

— Sillä matkalla rikkipolkee toki saappaitakin enemmän edestä kuin mitä sinä aijot lisätä.

— Mene hyvä mies, kyllä minä maksan.

— Mahdotonta on minun sinne mennä, — lausui Tarantjev synkästi.

— Mistä syystä?

— Siitä syystä että on vihamiehiä, jotka ovat suutuksissa minuun ja virittävät salajuonia minua vastaan.

— No, hyvä, minä lähden sinne tästä itse, — sanoi Oblomov ja tarttui hattuunsa.

— Kuules, kun tulet asuntoa katsomaan, niin Ivan Matveitsh toimittaa sinulle kaikki. Hän on kultainen mies eikä hänessä ole vivahdustakaan mihinkään saksalais-nousukkaaseen! Syntyperäinen venäläinen, uskollinen palvelija hän on, kolmekymmentä vuotta on hän istunut samalla tuolilla, koko oikeudenistuntoa hän johtaa ja vaikka miehellä on rahaa, niin ei kuitenkaan koskaan käytä ajuria. Hänen hännystakkinsa ei ole parempi kuin minunkaan. Itse on hän tynempi vettä, matalampi maan ruohoa ja puhuu tuskin kuultavasti eikä koskaan maleksi vieraila mailla niinkuin tuo sinun...

— Tarantjev! — huudahti Oblomov lyöden nyrkkinsä pöytään: — Suu kiinni sellaisista mitä et ymmärrä!

Tarantjevin silmät remahtivat pullolleen tästä Oblomovin käytöksestä, jollaista hän ei koskaan ennen ollut nähnyt, niin että hän unohti edes loukkautua siitä että hänet ole asetettu alemmaksi Stolzia.

— Kas kuinka sinä nyt voit, veli... — mutisi hän ottaen hattunsa: — mikä kiivaus!

Hän silitteli hattua hihallansa, katsahti siihen ja sitten Oblomovin hattuun, joka lepäsi peilikaapin päällä.

— Sinähän et käytä hattua, sinulla on tuossa lippulakki, — sanoi hän ottaen Oblomovin hatun ja sovitellen sitä päähänsä: — annas, hyvä veli, tämä minulle kesähatuksi.

Ääneti otti Oblomov hattunsa pois hänen päästään ja asetti sen entiselle paikalleen, sitten pani hän

kätensä ristiin rinnoilleen ja jäi odottamaan että Tarantjev menisi matkoihinsa.

— No, lempo sinut viekoon! — murisi Tarantjev vääntäytyen kömpelästi ovelle. — Sinussa on tällä kertaa ... jotain... Vaan puhuhan Ivan Matveitshin kanssa, ja koetahan vain tulla ilman rahoja!

2.

Hän läksi, mutta Oblomov vajosi pahalla tuulella nojatuoliinsa ja sai siinä istua sangen kauvan ennenkuin vapautui karkeasta vaikutuksesta. Vihdoin muistui hänen mieleensä tämän aamun tapahtumat, ja Tarantjevin ikävä ilmestyminen haihtui hänen päästään ja hymy ilmaantui jälleen hänen kasvoilleen.

Hän nousi seisomaan peilin eteen ja korjaili kauvan kaulahuiviansa, hymyili pitkään ja katseli poskeansa, että eikö siinä vielä näkyisi jälkeä Olgan kuumasta suutelosta.

— Kaksi "ei ikinä", — äänsi hän hiljaa riemuiten: — ja mikä eroitus niiden välillä. Se toinen on jo kuihtunut, vaan toinen niin kauniisti kukoistaa...

Sitten rupesi hän mietiskelemään, mietiskelemään yhä syvempään. Hän tunsu että tuo valoisa, pilvetön lemмен juhla-aika oli jo ohi ja että rakkaus todellakin oli nyt muuttumassa velvollisuudeksi, että se oli yhteydessä koko elämän kanssa, sisältyi sen tavalliseen toimintaan ja alkoi päästellä iloisia värejensä.

Kentiesi tänä aamuna oli välähtänyt sen viimeinen ruusunpunainen säde, vaan tuolla edessäpäin se ei enää olekkaan säteilevä niin kirkkaasti, vaan on näkymättömästi lämmittävä elämää; elämä nielaisee sen sisäänsä ja se tulee sen, tosin voimalliseksi, mutta salaiseksi vieteriksi. Ja tästälähtien tulevat lemмен ilmaukset niin yksinkertaisiksi ja arkipäiväisiksi.

Romaani muuttuu ja alkaa ankara todellisuus: asiapaperit, sitten matka Oblomofkaan, talon rakentaminen ja tilan panttaus, tien teitto, kesken jäänyt tutkinto asioissa talonpoikien kanssa, työjärjestys, elonleikkuu, viljanpuinti, tilipaperien rapina, talonhoitajan huolestuneet kasvot, aatelisten vaalit, istunto oikeudessa...

Ainoastaan siellä-täällä, silloin-tällöin välähtää seasta Olgan katse, kajahtaa Casta diva, sulahtaa kiireellinen suudelma, ja taas täytyy lähteä töitä tarkastamaan, ajaa asioille kaupunkiin, taas on siinä talonhoitaja kahisevine laskuineen.

Saapuu vieraita — vaan siitäkään ei ole iloa: ne puhua polittavat siitä, kuinka paljon kukin polttaa viinaa tehtaassa, kuinka monta arssinaa verkkaa kukin valmistaa kruunulle... Mitäs se on? Sitäkös hän on tahtonut? Sekö muka on elämä?... Ja kuitenkin eletään niin, ikäänkuin siinä olisi koko elämä. Ja Andreinkin mielestä se on kuten olla pitää!

Mutta naimisiinmeno ja häät — se on sentään elämän runous, se on sen täysinpuhjennut kukkanen. Ja hän kuvitteli mielessään, kuinka hän taluttaa Olgaa alttarin eteen, ja kuinka tämän päässä paistaa — pomeranssinlehvä ja pitkä morsiusshuntu... Ihmetyksen supatusta kuuluu yleisön joukosta. Häveliäänä, hiljaa riemuitsevin rinnoin ja tuo ylpeähkö pää armaasti taivuksissa antaa Olga hänelle kätensä eikä tiedä, kuinka katsoa kaikkia uteliaita. Milloin loistelee hymy hänen huulillaan, milloin ilmaantuu kyöneleet silmiin, milloin taas otsan poimussa leikiten väikkyy joku ajatus.

Vielä kotona, sitten kun vieraat ovat menneet, heittäytyy hän muhkeassa puvussaan vasten hänen rintaansa, niinkuin tänään...

"Ei, minä riennän Olgan luo, en voi ajatella enkä tuntea näin yksikseni", haaveili hän. "Kerron kaikille, koko mailmalle ... tpruu sentään; aluksi vain tädille, sitten paroonille ja kirjoitan Stolzille — kylläpä hän hämmästy, kun kuulee. Sitten sanon Sakariakselle: tämä lankee jalkoihini ja ulvoo ilosta — annan hänelle kaksikymmentä viisi ruplaa. Tulee siihen myös Anisja, koettaa suudella kättäni — hänelle annan kymmenen ruplaa. Sitten ... jaa, sitten huudan koko mailmalle, niin huutaa hihkasenkin että mailman täytyy tunnustaa: 'Oblomov on onnellinen, Oblomov menee naimisiin!' Vaan nyt riennän Olgan luo: siellä odottaa minua yhä jatkuva kuiskutus, salainen suostumus sulattaa kaksi elämää yhdeksi..."

Ja hän kiirehti Olgan luo. Tyttö kuunteli hymyillen Oblomovin haaveita, mutta kun tämä hypähti ylös rientääksensä ilmoittamaan tädille, rypistyivät Olgan kulmakarvat niin ettei Oblomov uskaltanutkaan.

— Ei sanaakaan kenellekkään! — lausui neito pannen sormen huulilleen ja uhaten häntä, että hän puhuisi hiljempaa jottei tati toisesta huoneesta kuulisi. — Ei vielä ole aika!

— Milloinkas on aika, jos kaikki meidän välillämme kerran on päätetty? — kysyi Oblomov kärsimättömästi. — Mitäs sitten on tehtävä nyt? Mistä on aljettava? — kysyi hän. — Ei suinkaan sekään auta että vain istumme kädet ristissä. Nythän alkaa velvollisuus ja vakavampi puoli elämästä...

— Niin alkaakin, — toisti neito katsoen häntä tutkivasti silmiin.

— Niinpä siis minä tahdon ottaa ensimmäisen askeleen ja mennä sanomaan tädille...

— Se on se viimeinen askel.

— Mikäs sitten on ensimmäinen?

— Ensimmäinen ... Se on mennä sitä asiapaperia kirjoituttamaan raatitalolle.

— Niin ... kyllä minä huomenna...

— Miksikäs ei jo tänään?

— Tänään ... tänään on sellainen päivä että poismeno sinun luotasi, oi Olga...!

— No hyvä, siis huomenna. Mutta sitten?

— Sitten on ilmoitettava tädille ja kirjoitettava Stolzille.

— Ei suinkaan, vaan sitten on sinun matkustaminen maatilallesi, Oblomofkaan... Andrei Ivanitshan kirjoitti, mitä siellä on tehtävä, minä en tiedä, millaiset toimet teillä siellä on, rakennuspuuhat vai mitkä? — tiedusteli Olga katsoen silmiin.

— Hyväjumala. — puheli Oblomov. — Jos tässä rupeaa kuuntelemaan Stolzia, niin eihän asia ikipäivinä pääse tädin kuuluviin. Hänhän, Stolz, sanoo että pitää alkaa rakentaa taloa, sitten teettää teitä ja puuhata kouluja... Sitä kaikkea ei nyt tämän mailman aikana kerkeä. Vaan matkustakaamme, Olga, sinne yhdessä, niin silloin...

— Minnekkäs me siellä asetumme? Onko siellä taloa?

— Vanha resu vain ja luulen että portaatkin ovat perin luhistuneet...

— Mutta minne sitten joudumme? — kysyi Olga.

— Täytyy täällä etsiä itsellemme asuntoa.

— Vaan sitä varten myös sinun täytyy lähteä kaupunkiin, — huomautti neito: — se on toinen askel...

— Ja sitten ... — jatkoi Oblomov.

— Ottaahan ensin ne kaksikaan askelta, niin sittenpähan nähdään mitä seuraa.

"Mitäs tämä nyt on?" ajatteli Oblomov surullisena: "eihän minua täällä kohdannutkaan tuollainen yhä jatkuva kuiskutus eikä salainen suostumus sulattaa kaksi elämää yhdeksi! Kaikki käy ikäänkuin nurinpäin. Kuinka kummallinen se on tuo Olga! Ei hän pysähdy yhteen paikkaan, ei jää makeasti huutamaan runollisen retken mielialaa, aivankuin ei hänellä laisinkaan haaveita olisikaan eikä mitään tarvetta vaipua tunnelmiin! Hetipaikalla vain aja porhauta asioillesi kaupunkiin — aivankuin Andrei! Miksikä he kaikki lienevätkin ikäänkuin liittoutuneet keskenään kiirehtiäkseen minua elämään?"

Seuraavana päivänä Oblomov, mukanaan arkki vaakunoitua virkapaperia läksi kaupunkiin ja aikoi aluksi virastoon ajaen sinne sängen vastahakoisesti ja haukotellen katsellen kupeilleen. Hän ei varmasti tiennyt, missä koko raatitalo sijaitsikaan, ja poikkesi sentähden Ivan Gerasimitshin tykö kysäistäkseen, missä viraston osastossa todistuskirjoja teetettiin.

Tämä ilahtui suuresti Oblomovin tulosta eikä tahtonut laskea häntä pois aamiaiselta. Lähettipä vielä hakemaan ystävääkin saadaksensa tältä perinpohjin kysellyksi, kuinka kaikki toimitetaan, sentähden että oli itse aikoja sitten luopunut asioista.

Aamiainen ja neuvottelu loppuivat vasta kello kolme ja oli myöhäistä enää lähteä virastoon, huomenna taas sattui olemaan lauantai — virasto oli suljettu ja täytyi siis lykätä sinne meneminen maanantaihin asti.

Oblomov läksi Viipurinpuoleiseen kaupunginosaan uutta asuntoansa katsomaan. Kauvan sai hän ajella pitkien lankkuaitojen välitse pitkin kapeita poikkikatuja. Vihdoin saivat he käsiinsä poliisin, joka selitti että talo on toisessa korttelissa, samaan suuntaan pitkin tuota katua — ja hän näytti vielä yhden kadun,

jonka varrella ei ollut taloja, vaan samallaisia lankkuaitoja ja jossa maa oli nurmettu ja rapa rattaanjäljissä kuivettunut.

Taas läksi Oblomov ajamaan ihailien nokkosia aitovierillä ja lankkujen takaa kurkistelevia pihlajia. Vihoviimein osoitti poliisi vanhaa taloa eräällä pihalla, lisäten:

— Juuri tuo se on.

"Kollegiisihterin-lesken Pshenitsinan talo" luki Oblomov portin päältä ja käski ajaa pihaan.

Piha oli alaltaan ainoastaan huoneen suuruinen niin että ajoneuvot töytäsivät aisa edellä nurkkaan säikäyttäen joukon kanoja, jotka kaakattaen ja siipiään räpyttäen syöksyivät rajusti eri suuntiin, ja suuri musta koira alkoi riuhtoa ketjuaan oikeaan ja vasempaan, vimmatusti haukkuen sekä koettaen tapaila hevosia turvasta.

Oblomov istua kökötti vaunuissaan aivan ikkunain tasalla ja ponnisteli päästäksensä ulos. Ikkunoista, joilla kasvoi samettinauhoilla sidottuja resedoja, vilahteli ihmispäitä. Suurella vaivalla kiipesi Oblomov; alas vaunuista ja yhä kauheammaksi kasvoi koiran haukunta.

Hän astui portaille ja töytäsi pahki ryppynaamaiseen akkaan, joka hameenliepeillään oli sitoa kuraissut sarafaaninsa pussiksi vyötäisilleen.

— Ketä haette? — kysyi akka.

— Talon emäntää, rouva Pshenitsinaa.

Ämmä painoi neuvottomana päänsä alas.

— Etteköhän vain hae Ivan Matveitshia? — kysyi hän. — Hän ei ole kotona, ei ole vielä palannut virkapaikastaan.

— Emäntää minä tarvitsen, — sanoi Oblomov.

Sillävälän kasvoi yhä hälinä talossa ja milloin mistäkin ikkunasta kurkisti pää; ämmän takana raotetiin ovea ja taas nykäistiin kiinni; sieltä tirkisteli kaikenlaisia kasvoja.

Oblomov kääntyi ympäri ja huomasi, kuinka pihalla kaksi lasta, poika ja tyttö, uteliaasti katseli häneen.

Jostakin ilmestyi esiin uninen talonpoika lammasnahkainen turkki päällään ja varjostaen kädellään silmiään auringolta jäi laiskasti katsoa töllistämään Oblomovia ja tämän vaunuja.

Koira yhä haukkui äkäisesti ja katkonaisesti, ja kun Oblomov vähänkään liikahti taikka hevonen polkaisi maata, alkoi heti ketjun riuhtominen ja keskeytymätön haukkuminen.

Aidan takaa oikealta näki Oblomov loppumattoman pitkän kaalimaan, vasemmalta näkyi muutamia puita ja viheriäpuinen huvimaja.

— Agata Matvejevnaako te siis etsitte? — kysyi akka. — Mitä teillä on hänelle asiaa?

— Sano talon emännälle, — puhui Oblomov: — että minä tahdon häntä tavata: olen vuokrannut täällä asunnon.

— Te taidatte olla se uusi asukas, Mihei Andreitshin tuttava? Odottakaahan, jahka menen sanomaan.

Ja akka aukasi oven ja ovesta pinkasi syrjään muutamia päitä ja lennähti pikaisesti sisään huoneisiin. Oblomov ehti vilahdukselta nähdä jonkun naisen paljain kauloin ja kyynäspäin ja ilman päähinettä. Se oli sellainen valkoverinen, jotenkin täyteläinen nainen, joka omituisesti naurahti sille että hänet oli nähnyt vieras herra, ja hänkin pakeni muiden mukana pois ovelta.

— Olkaa hyvä ja astukaa sisään, — virkkoi ämmä palattuansa ja kuljetti Oblomovin pienenlaisen etehisen läpi melkoisen tilavaan huoneeseen ja pyysi odottamaan. — Emäntä tulee heti paikalla.

"Kylläpä se koira yhä haukkuu", ajatteli Oblomov katsellessaan huonetta.

Yht'äkkiä pysähtyivät hänen silmänsä tuttuihin esineisiin: koko huone oli näet läjätty täyteen hänen omia tavaroitaan. Pöydät pölyn peitossa, tuolit kumollaan sängyn päällä, siinä kaapit, matrassit ja astiat sikinsokin.

— Mitä tämä on? Miksei ole asetettu järjestykseen? — virkkoi hän itsekseen. — Tämähän on ilkeää!

Samassa narahti ovi hänen takanaan ja huoneeseen astui sama nainen, jonka hän äsken oli nähnyt paljain kauloin ja kyynäspäin.

Nainen oli iältään kolmenkymmenen. Hänen kasvonsa olivat hyvin valkoiset ja pyöreät niin että punastus nähtävästi ei voinut tunkeutua läpi poskipäiden. Kulmakarvoja ei hänellä ollut juuri lainkaan, vaan niiden kohdalla oli kaksi ikäänkuin hieman pullistunutta, kiiltävää viirua, harvoine, heleine karvoineen. Silmät olivat harmahtavat ja yksinkertaisen sielukkaat niinkuin koko muukin kasvojen ilme, kädet valkoiset, mutta karkeat kohollaan olevine sinisine suonisolmuineen.

Puku mukautui piukasti hänen ruumiinsa ympäri ja näkyi ettei hän käyttänyt mitään keinotekoisia kaunistuskeinoja, ei edes liikanaista hametta suurentaakseen lantioiden ympärystä ja pienentääkseen vartaloaan. Senpätähden hänen peitetty povensakin, kun hän kulki ilman huivia, olisi hyvin voinut olla vahvan, terveen ja kuitenkin kainon naisrinnan mailina taiteilijalle tai kuvanveistäjälle. Korean saalin ja juhlapäähineen rinnalla näytti hänen pukunsa vanhalta ja kuluneelta. Hän ei ollut osannut odottaa vieraita ja sentähden, kun Oblomov halusi häntä tavata, oli hän kotoisten arkivaatteiden ylitse vain heittänyt juhlasaalin, pistänyt tanun päähänsä, ja astui sisään arkana, pysähtyi oven suuhun sekä katsoi ujosti Oblomoviin. Tämä nousi ylös, lähestyi ja teki kumarruksen.

— Rouva Pshenitsinako minulla on ilo nähdä edessäni? — kysyi Oblomov.

— Ky-kyllä, — vastasi nainen. — Te ehkä tahdotte puhutella minun veljeäni? — kysyi hän epävarmasti. — He ovat virastossa eivätkä tule kotiin ennen kello viittä.

— Ei häntä, vaan juuri teitä minä tahdoin tavata, — alkoi Oblomov, kun nainen oli istunut sohvalle niin kauvas kuin mahdollista hänestä ja katseli saalinsa liepeitä, jotka ulottuivat lattiaan asti peittäen hänet kuin mikäkin hevosloimi. Kätensä hän myös pisti piiloon saalin alle.

— Minä olen täällä vuokrannut asunnon, mutta nyt ovat asianhaarat sellaiset että minä tarvitsenkin asunnon toisessa kaupunginosassa ja sentähden tulin puhelemaan teidän kanssanne...

Nainen kuunteli tylsästi ja jäi neuvottomana miettimään.

— Veljeni ei ole kotona, — sanoi hän sitten.

— Mutta teidänhän tämä talo on? — kysyi Oblomov.

— Minun, — vastasi nainen lyhyesti.

— Niin minä ajattelin että te itse voitte päättää.

— Niin, vaan veljeni ei ole kotona, he täällä meillä kaikki asiat hoitavat, — sanoi hän yksinkertaisesti silmähtäen ensi kertaa suoraan Oblomovin kasvoihin, ja laski jälleen katseensa saaliin.

"Hänen kasvonsa ovat yksinkertaiset, mutta miellyttävät", päätteli Oblomov alentuvaisesti: "taitaa olla hyvänluontoinen nainen."

Tällä hetkellä kurkisti ovesta pienen tytön pää. Agata Matvejevna nyökäytti tälle uhkaavasti salavihkaa päätänsä ja tyttö katosi.

— Missäs teidän veljenne palvelee?

— Kansliassa.

— Missä kansliassa?

— Siinä, jossa talonpoikia pannaan kirjoihin ... minä en tiedä, miten sitä nimitettäneen.

Hän naurahti sydämmellisesti ja samalla hetkellä hänen kasvoillensa jälleen tuli niiden tavallinen ilme.

— Ette kai yksin asu täällä veljenne kanssa? — kysyi Oblomov.

— En, minulla on kaksi lasta miesvainajastani: poika kahdeksannella ja tyttö kuudennella vuodella, — alkoi emäntä jotenkin puheliaasti ja hänen kasvonsa muuttuivat vähän eloisammiksi: — on tässä vielä meidän kivuloinen mummomme, joka tuskin kävelee muualle kuin kirkkoon; ennen se käydä kämppäsi toki torillakin piika Akuliinan kanssa, vaan Nikolain päivästä alkaen ei ole käynyt: jalat sillä rupesivat turvottumaan. Ja kirkossakin se enimmäkseen istuskelee vain portailla. Muita ei talossa asu. Joskus käypi nato vierailmassa ja Mihei Andreitsh.

— Käypikö Mihei Andreitsh useinkin teillä? — kysyi Oblomov.

— Toisinaan se kuukauden päivät tässä vierailee; he ovat ystävykset veljeni kanssa, aina ovat yksissä...

Ja emäntä vaikenä tyhjennettyään koko naisellisen varaston ajatuksia ja sanoja.

— Kuinka hiljaista teillä täällä on? — virkkoi Oblomov. — Jos ei vain tuo koira haukkuisi, voisi luulla ettei ole yhtään elävää sielua koko talossa.

Emäntä naurahti vastaukseksi.

— Menettekö usein ulos pihasta? — kysyi Oblomov.

— Kesäisin niin sattuu. Niinpä tuonoin Eljaksen perjantaina käytiin Ruutitehtaalla.

— Siellä taitaa käydä paljon väkeä? — kysyi Oblomov, katsoen aukipäässeensä huivin välitse emännän korkeata, liikkumatonta ja vahvaa rintaa, joka oli kuin divaani tyyny.

— Ei, tänävuonna oli vähän väkeä, aamusta päivin satoi vettä, vaan illaksi selvisi. Kyllähän siellä muuten käy paljon rahvasta.

— Vieläkö missä muualla tapaatte käydä?

— Vähänlaisesti tulee missään käyntiä. Veljeni se kyllä kulkee Mihei Andreitshin kanssa kalalla ja siellä ne kalavelliä keittävät, mutta me sitä vain täällä kotosalla.

— Ettäkö aina vain kotona?

— Jumaliste, totta minä puhun! Mennä vuonna oltiin Kolpinassa niin että tulee sitä sielläkin toisinaan käyntiä puistossa. 24:s päivä kesäkuuta on veljeni nimipäivä niin että silloin kanslian kaikki virkamiehet syövät päivällistä hänen kanssaan.

— Entäs, käyttökös vieraissa?

— Veli käy, mutta minä lasten kanssa käyn ainoastaan mieheni sukulaisten luona pääsiäispyhänä ja jouluna päivällisellä.

Enempää ei piisannut puheenainetta.

— Teillä on kukkia, pidättekö niistä? — kysyi Oblomov.

Emäntä naurahti.

— En, — sanoi hän: — ei meillä ole aikaa kukkia hoitaa. Lapset ne tässä kulkivat Akuliinan kanssa kreivin puutarhassa, niin puutarhuri oli antanut, vaan jeraania ja aloeta oli meillä jo mieheni eläessä.

Samassa syöksähti yht'äkkiä huoneeseen Akuliina, käsissään suuri kukko, joka epätoivoisesti kiekahdelti ja räpytteli siipiään.

— Tämänkö kukon te, Agata Matvejevna, määräsitte annettavaksi kaupпамiehelle? — kysyi piika.

— Mitä sinä, mitä sinä nyt, mene ulos! — lausui emäntä ujosti. — Näethän että on vieraita!

— Minä tulin vain kysymään, — puhui Akuliina tarttuen kukkoa niin että pää jäi riippumaan alaspäin: — seitsemänkymmentä kopeikkaa hän tästä antaa.

Mene keittiöön! — komensi emäntä. — Ja ota se harmaa täplärinta kukko äläkä tätä, — lisäsi hän kiireisesti, häveten omia sanojaan ja, piilottaen kätensä saalin alle, alkoi tuijottaa lattiaan.

— Teillä on taloushuolia, — virkahti Oblomov.

— Niin, meillä on paljon kanoja, me syömme munia ja kananpoikasia. Täällä, tämän kadun varrelta, huviloista ja kreivin talosta ottavat kaikki meiltä, — vastasi hän katsahtaen paljon rohkeammin Oblomoviin.

Ja hänen kasvoihinsa tuli huolehtivaisuuden ilme ja tylsyyksinkin katosi, kun hän alkoi puhua hänelle tutuista asioista. Jokaiseen kysymykseen, mikä ei koskenut jotakin määrättyä, hänelle tuttua aihetta, vastasi hän vain naurahtamalla ja vaikenemalla.

— Nämä tavarat pitäisi purkaa ja järjestää, — huomautti Oblomov osoittaen läjänpantua omaisuuttaan...

— Niin mekin olisimme tahtoneet, vaan veli ei ole käskenyt, — keskeytti emäntä vilkkaasti ja katsahti jo sangen rohkeasti Oblomoviin: — "Jumalatiesi, mitä hänellä on noissa pöydissä ja kaapeissa..." on se sanonut: "sattuu vielä jotakin särkymään — niin syyttää meitä..."

Emäntä keskeytti puheensa ja naurahti.

— Kuinka varovainen teidän veljenne on, — lisäsi Oblomov.

Taas hiukan naurahti emäntä ja taas tuli kasvoille tavallinen ilme. Tällä naurahtamisella peitti hän tietämättömyyttään silloin kun ei osannut mitään sanoa eikä tehdä.

— Minulle käy pitkäksi odottaa hänen kotiintuloaan, — lausui Oblomov: — vaan ehkäpä te sanotte hänelle minun puolestani että asianhaarat nyt ovat sellaiset etten asuntoa täällä tarvitse ja sentähden pyydän sen siirrettäväksi toiselle asukkaalle ja minä myös puolestani koetan etsiä halukasta henkilöä.

Emäntä kuunteli tylsistyneenä, tasaisesti räpytellen silmiään.

— Olkaa hyvä ja sanokaa, miten sen sitoumuskirjan suhteen...

— Ei se ole kotona nyt, — toisti yhä emäntä: — ettekö olisi niin hyvä ja tulisi huomenna uudestaan: huomenna on lauantai eikä se silloin mene kansliaan.

— Minulla on kauhean paljon asioita, ei hetkeäkään ole vapaata! — selitti Oblomov. — Olkaa hyvä ja sanokaa ainoastaan että koska käsiraha jääpi teidän hyväksenne, mutta minä teille asujan toimitan, niin tuota...

— Vaan veli ei ole kotona, — puhui taas emäntä yksikantaan: — ei sitä näy vielä kuuluvan... Ja hän katsahti kadulle. — Tuosta ikkunain sivu se aina kulkee ja minä aina näen, milloin se tulee, mutta nyt ei sitä näy.

— No, minun täytyy siis lähteä pois... — sanoi Oblomov.

— Mutta kun veljeni tulee kotiin, kuinkas sitte pitää sanoa siitä että milloinkaan te muutatte? — kysyi emäntä nousten sohvasta.

— Sanokaa hänelle se mitä pyysin, — selitti Oblomov: — että koska asianhaarat nyt ovat sell...

— Mutta ettekö itse voisi pistäytyä huomenna sen kanssa puhumassa ... kertasi emäntä.

— Minun on mahdotonta huomenna ehtiä.

— No, ylihuomenna sitten, sunnuntaina: meillä tarjotaan aina kirkonmenon jälkeen einepala ja viinaryyppy. Ja Mihei Andreitsh myös tulee.

— Tuleeko todellakin Mihei Andreitsh silloin tänne? — kysyi Oblomov.

— Jumaliste, totta minä puhun! — vakuutti emäntä.

— Mutta minulla ei ole aikaa ylihuomennakaan, — epäsi Oblomov kärsimättömänä.

— No, ehkä sopii sitten tulevalla viikolla ... — huomautti emäntä. — Mutta ettekö voi sanoa, milloinkaan rupeatte muuttamaan sisään? Minä tässä käskisin pestä lattiat ja pyyhkiä pölyt, — kysyi hän.

— En minä teille muuta, — sanoi Oblomov.

— Että ettekö muutakkaan? Mihinkäs sitten panemme teidän kaikki tavaranne?

— Olkaa niin hyvä ja sanokaa vain veljellenne, — alkoi taas Oblomov pannen painon joka sanalle ja iskien katseensa suoraan emännän rintaan: — että koska nyt asianhaarat...

— Kummapa se onkin, kuinka kauvan se viipyy, — keskeytti emäntä yksitoikkoisella äänellä tuijottaen aitaan, joka erotti kadun pihasta. — Minä tunnen hänet askeleistaankin, puisella katusillalla kuuluu hyvin, kun joku kulkee...

— Te siis sanotte hänelle, mitä pyysin? — kysyi Oblomov kumartaen ja jo ulos lähdössä.

— Puolen tunnin perästä se jo itsekin tulisi kotiin ... puheli emäntä hänelle luonnottomalla levottomuudella koettaen ikäänkuin äänellään pidättää Oblomovia.

— Minä en mitenkään jouda enää odottamaan, — sanoi Oblomov päättävästi aukaisten oven.

Kun koira näki hänet portailla, nosti se taas kauhean äläkän ja rupesi riuhtomaan ketjuaan. Ajuri, joka oli torkahtanut kyynärpäitään vasten, alkoi peräyttää hevosia, ja kanat pakenivat jälleen hätäytyneinä eri suuntiin samaan aikaan kun ikkunasta kurkisti muutamia päitä.

— Minä siis sanon veljelleni että te olitte täällä, — lisäsi emäntä rauhattomana, kun Oblomov jo oli istunut vaunuihin.

— Niin, ja sanokaa hänelle, että koska nyt asianhaarat ovat sellaiset, niin minä en voi ottaa kortteeria itselleni, vaan siirrän sen toisen nimiin taikka että hän puolestaan koettaisi etsiä...

— Tähän aikaan se tavallisesti aina tulee kotiin ... — puheli emäntä kuunnellen hajamielisesti Oblomovin sanoja. — Minä sanon siis sille että teillä on aikomus tulla asiasta puhumaan.

— Niin, aivan näinä päivinä minä poikkean tänne, — virkkoi Oblomov.

Ja koiran hurjasti haukuessa vierivät vaunut ulos pihasta ja kääntyivät tärisemään pitkin kastelemattoman poikkikadun kuivuneita multaläjiä.

Poikkikadun päässä tuli vastaan eräs kuluneeseen palttooseen puettu keski-ikäinen mies, suuri paperimyyty kainalossa, paksu keppi kädessään ja kummikalossit jaloissaan, huolimatta siitä, että oli kuiva ja kuuma päivä.

Hän kulki hitaasti, katseli sivuilleen ja asteli niinkuin olisi tahtonut puhkipolkea tuon puusta tehdyn katukäytävän. Oblomov katsahti hänen jälkeensä ja huomasi että hän kääntyi sisään Pshenitsinin portista.

"Tuo oli varmaankin nyt se emännän veli!" päätti hän: "Mutta mitä hemmettiä minä hänestä! Siinä saisi solkata vielä tuntikauden, vaan minulla on nälkä ja kuuma. Ja Olgakin minua odottaa... Jääköön toiseen kertaan."

— Aja kiireemmin! — komensi hän ajurilleen. "Mutta pitäisköhän käväistä katsomassa vielä toistakin asuntoa?" muisti hän äkkiä silmäillen sivuilleen pitkin lankku-aitoja. "Täytyisi taas ajaa takaisinpäin Morskajalle tai Tallikadulle ... vaan jääköön sekin toiseen kertaan!" päätti hän.

— Aja kovemmin!

3.

Elokuun lopulla sattui sateisia ilmoja, ja huviloissa, joissa oli uunit, tupruilivat savupiiput, vaan missä uuneja ei ollut, siellä asujamet kuljeskelivat posket käärittyinä, ja vihoviimein, vähitellen tyhjentyivät huvilat kokonaan.

Oblomovilla ei ollut tullut käyntiä toista kertaa kaupungissa, ja eräänä aamuna näki hän, kuinka hänen ikkunansa alitse kuljetettiin ja kannettiin Iljinskein huonekaluja. Vaikka se hänestä tuntuikin aivan urotyöltä nyt lähteä muuttamaan pois asunnosta ja noin vain sivumennen syödä päivällistä jossakin sekä olla koko päivän maatapanematta, niin oli hän kuitenkin pahassa pulassa, kun ei tiennyt, mies parka, mihin edes yöksi päänsä kallistaa.

Jäädä yksikseen huvilaan, kun ei puistossa eikä lehdossa enää ketään näkynyt, ja kun Olgan ikkunaluukut olivat suljetut, se näytti hänestä kerrassaan mahdottomalta.

Hän kulki sivu noiden autioiden huoneiden, käveli puiston ympäri, laskeutui alas vuorelta ja hänen sydäntänsä ahdisti ylen surkeasti...

Sitten käski hän Sakariaksen ja Anisjan ajaa Viipurinpuolelle, jonne hän päätti asettua siihen asti että löytäisi toisen asunnon, matkusti myös itse erikseen kaupunkiin, söi hätähätää päivällisen ravintolassa ja vietti illan Olgan luona istuen.

Mutta nykyiset illat kaupungissa eivät olleet entisten pitkien, valoisten päivain ja kesäiltojen veroiset maalla. Täällä ei Oblomov enää voinut nähdä Olgaa kolmea kertaa päivässä eikä täällä Katja enää rientänyt hänen luoksensa eikä käynyt päinsä lähettää Sakariasta kirjelippua viemään viiden virstan päähän. Ja koko tuo kesäinen, kukkainen lemменromani oli nyt kuni lennossaan laiskistunut, ikäänkuin ei siinä kyllin riittäisi sisällystä.

He istuivat nyt toisinaan vaiti puolikin tuntia yhteenperään. Olga syventyneenä työhönsä ja laskien

itsekseen neulalla kanavaompeluksensa kehikoita, Oblomov taas vaipuneena ajatustensa avaruuksiin ja eläen mielikuvituksessaan eteenpäin paljon kauvemmas nykyhetkeä.

Ainoastaan silloin-tällöin, silmähtaessään tutkivasti neitoon, vavahtaa hän kiihkoisesti, tai katsahtaa Olga sivumennen häneen ja hymyilee, siepattuaan Oblomovin: silmistä säteen hellää nöyryyttä ja sanoinselittämätöntä onnea.

Kolmena päivänä peräkkäin ajoi Oblomov näin kaupunkiin Olgan luo ja söi päivällisensä heidän luonaan muka sillä perusteella ettei hänellä siellä kotona vielä ollut oikein järjestyksessä, vaan että hän kyllä tällä viikolla vielä muuttaa uuteen asuntoonsa. Mutta neljäntenä päivänä tuntui hänestä jo sopimattomalta tulla ja sentähden hän, ensin maleksittuaan Iljinskein talon likeisyydessä, ajoi huoaten takaisin kotiin.

Viidentenä päivänä eivät Iljinskiläiset syöneet päivällistä kotonaan.

Kuudentena sanoi Olga hänelle että Oblomov tulisi häntä kohtaamaan eräaseen kauppamakasiiniin, josta hän sitten voisi saattaa Olgaa jalkaisin kotiin asti ja antaa ajoneuvojen tulla hiljakseen jälessä.

Kaikki tämä tuntui Oblomovista epämukavalta, sillä kadulla tuli useinkin vastaan Olgan tuttavvia, jotka tervehtivät ja muutamat pysähtyivät puhuttelemaankin.

— Ah, hyvä jumala, kuinka vaikeata tämä on! — sanoo Oblomov yltyleensä hikoillen kauhusta ja aseman kiusallisuudesta.

Myös täti katsoo häntä nääntyneillä suurilla silmillään ja haastelee mieltiväisesti sprii-pulloansa ikäänkuin hänellä Oblomovin tähden päättä pakottaisi. Ja kuinka pitkä matka onkaan Oblomov paralla kuljettavanaan! Saa siinä ajaa köröttää Viipurinpuolelta asti ja illalla takaisin — kolme kokonaista tuntia.

— Sanotaan tädille, — vaatii yhä Oblomov: — silloin voin jäädä teille jo aamusta päivin eikä kukaan tule puhumaan...

— Mutta oletko jo käynyt virastossa? — kysyi Olga.

Oblomovin teki kovin mieli sanoa että: "olen käynyt ja kaikki on toimitettu", mutta hän tiesi että Olga on katsova häntä niin tutkivasti että heti lukee valheen hänen kasvoistaan. Ja hän vain huokasi vastaukseksi.

— Voi, jos sinä tietäisit, kuinka vaikeata se on! — äänsi hän.

— Mutta oletko puhellut emännän veljen kanssa? Oletko hakenut toista asuntoa? — kyseli sitten Olga kohottamatta katsettaan käsityöstään.

— Hän ei ole aamuisin koskaan kotona ja iltaisinhan minä aina olen täällä, — selitti Oblomov iloissaan että oli keksinyt kyllin pätevän esteen.

Nyt huokasi Olga, mutta ei mitään sanonut.

— Huomenna minä välttämättömästi käyn emännän veljen puheilla, — rauhoitti häntä Oblomov: — huomenna on sunnuntai ja silloin ei hän mene kansliaan.

— Ennenkuin kaikki tämä on järjestetty, — virkkoi Olga mieltiväisesti: — on mahdotonta mitään puhua tädille ja täytyy myös tavata toisiaan harvemmin...

— Niin, niin ... tosiaankin, — lisäsi Oblomov arasti.

— Tule sinä syömään päivällistä meille sunnuntaina, joka on meidän vastaanottopäivämme, mutta sitten vaikka esimerkiksi keskiviikkona saatat olla yksin — päätti Olga. — Ja sitten voimme me nähdä toisemme myös teatterissa, minä toimitan sinulle tiedon, milloin menemme ja tule sinäkin silloin sinne.

— Niin, kyllä se sopii, — vastasi Oblomov ilahtuneena siitä että Olga otti huolenpidon kohtausten järjestämisestä omille hartioilleen.

— Ja kun sattuu kaunis päivä, — lopetti neito: — niin ajan minä kaupungin kesäpuistoon kävelylle ja sinäkin voit tulla sinne, se muistuttaa meille puistoa maalla ... niin, puistoa maalla! — toisti hän tunteellisesti.

Oblomov suuteli ääneti Olgan kättä ja heitti hyvästit sunnuntaihin asti. Neito saattoi häntä alakuloisesti silmillään, istahti sitten pianon ääreen ja vaipui kokonaan sävelten mailmaan. Hänen sydämensä itki jotakin ja itkua kuului myös sävelissä. Hän tahtoi laulaa, mutta ääni takertui

kurkkuun.

Toisena päivänä pukeutui Oblomov noustuaan samaan karkeaan takkiinsa, jota oli käyttänyt huvilassa asuessaan. Yönutulleen oli hän jo aikoja sitten hyvästit heittänyt ja käsenyt sen ripustaa piiloon vaatekaappiin.

Tapansa mukaan tuli Sakariias sisään kömpelösti kantaa täristäen kahvitarjotinta pöytään. Sakariiaksen selän takaa, kuten ennenkin, kurkisti ovesta Anisja katsoen, saapiko Sakariias kupit kunnialla pöytään saakka kannetuksi sekä vetäytyi heti hiljaa takaisin, jos Sakariias oli saanut tarjottimen onnellisesti paikalleen, mutta jos yksikään kapine putosi tarjottimelta, silloin ryntäsi hän hätäisesti miehensä perään estääksensä jäljelläolevia putoamasta, jonka ohessa Sakariias ärtyi haukkumaan ensin kapineita ja sitten vaimoaan töykäten häntä kyynäspäällään rintaan.

— Mainion hyvää kahvea tänään! Kuka tätä on keittänyt? — kysyi Oblomov.

— Emäntä itse, — sanoi Sakariias: — Kuudetta päivää yhä itse keittää. "Te", sanoo hän, "panette liiksi sikuria ettekä anna kiehua kyllyiksi. Antakaas kun minä keitän!"

— Se on mainion maukasta, — uudisti Oblomov kaataen toisenkin kupillisen. — Sano sille kiitokset minulta.

— Tuossa se on itse, — puheli Sakariias viitaten vierashuoneen puoleksi avattuun oveen. — Se on heillä jonkunlainen puhvetti tuo huone, siinä hän puuhailee emäntä, siinä on heillä teet, sokerit, kahvet ja ruoka-astiat.

Oblomov saattoi nähdä ainoastaan emännän selän, niskan ja osan valkoista kaulaa sekä paljaat kyynäspäät.

— Mitä hän siellä noita kyynäspäitään niin vilkkaasti kääntelee? — kysyi Oblomov.

— Kuka hänet tiennee! Pitsejä, vai mitä, siellä silittänee.

Oblomov seurasi silmillään kyynäspäiden liikkeitä ja katsoi, kuinka selkä vuoronperään taipui ja oikeni.

Emännän kumartuessa näkyi alhaalta puhdas alushame, puhtaat sukat ja pyöreät, täyteläiset pohkeet.

"Virkamiehen leski, vaan kyynäspäät kuin kreivittärellä, vieläpä on niissä kuopatkin sellaiset somat ja pienet!" arvosteli Oblomov.

Puolenpäivän aikaan tuli Sakariias kysymään, eikö haluttaisi koettaa heidän piirakkaansa: emäntä näet oli pyytännyt tarjota.

— Tänään kun on sunnuntai, niin paistetaan heillä piirakkaa.

— Lieneekö se piirakka niin erinomaista? — virkkoi Oblomov huolimattomasti. — Tietysti siinä on sipulia ja porkkanoita seassa...

— Ei se ole huonompaa kuin meidän omat oblomovilaiset piirakatkaan, — huomautti Sakariias: — höysteenä on kananpoikia ja tuoreita sieniä.

— Ai-ai, taitaapa olla hyvääkin, tuohan maisteeksi! Kukas heillä sitä leipoo? Se likainen ämmäkö?

— Eikös mitä! — sanoi Sakariias halveksivasti. — Jos ei olisi emäntää, niin se rääsy nyt ei älyäisi edes taikinata alustaa. Emäntä on itse aina keittiössä. Tämän piirakan ovat he Anisjan kanssa kahden leiponeet.

Viiden minuutin kuluttua pistihen vierushuoneesta esiin saalin alta paljas käsivarsi asettaen Oblomovin eteen lautasen, jolla höyrysi tulikuuma, suunnattoman suuri kimpale piirakkaa.

— Paljon kiitoksia! — virkahti Oblomov lempeästi, ottaen vastaan piirakan ja, silmähdettyään ovelle, kaivautui katseellaan emännän korkeaan rintaan ja paljaisiin olkapäihin.

Ovi sulkeutui kiireesti.

— Haluatteko viinaa? — kysyi ääni.

— Kiitän nöyrimmästi, mutta minä en juo, sanoi Oblomov vielä lempeämmästi: — mitä lajia teillä on muuten?

— Meillä on omaa, kotitekoista, me valmistamme sitä itse viinimarjan lehdistä, — vastasi ääni.

— Minä en vielä koskaan elämässäni ole juonut viinimarjan lehdistä tehtyä viinaa, olkaapa niin hyvä ja antakaa maistaa!

Jälleen ojensihen esiin paljas käsivarsi lautasineen ja viinaryyppyyneen; Oblomov kulahutti kurkkuunsa ja hänestä viina oli aivan erinomaista.

— Paljon kiitoksia, — sanoi hän koettaen katsahtaa oven raosta, mutta ovi lupsahti samassa kiinni.

— Miksi ette anna itseänne nähdä että saisin teille toivottaa hyvää huomenta? — moitti Oblomov.

Emäntä naurahti oven takana.

— Minä olen tässä vielä arkipukimessa, kun olen ollut keittiössä, — vastasi hän. — Hetipaikalla pukeudun ja kohta velikin tulee kotiin kirkosta.

— Ah, apropos veljestä, — huomautti Oblomov: — minun täytyy puhella hänen kanssaan. Pyytäkää häntä pistäytymään luokseni.

— Hyvä, kyllä minä sanon, kun tulee.

— Kukas se on joka teillä niin rykii? Kenellä se semmoinen kuiva yskä on? — kysyi Oblomov.

— Ka mummolla, sillä on jo kahdeksatta vuotta semmoinen yskä.

Ja ovi lupsahti kiinni.

"Kuinka yksinkertainen hän on", ajatteli Oblomov: "mutta on hänessä sentään jotakin... Ja hän pitää itsensä puhtaana."

Näihin asti ei hän vielä ollut ehtinyt tutustua emännän "herra veljeen". Hän oli ainoastaan nähnyt joskus vuoteeltaan, kuinka ristikko-aidan takaa vilahti miestä, jolla oli suuri paperimytty kainalon alla ja joka katosi näkyvistä poikkikadulle ja sitten kello viiden aikaan taas vilahti sama paperimytty kainalossaan sivu ikkunain sekä katosi porrasten taa. Kotona ei hänestä kuulunut mitään.

Kuitenkin saattoi huomata siellä ihmisiä elävän, varsinkin aamuisin, keittiössä kalisivat pöytäveitset, ikkunaan kuului kuinka ämmä asetti jotakin nurkkaan, kuinka talonmies pilkkoi halkoja, kuljetti kärryillä vesitynnyriä; seinän takaa kuului väliin lasten itkua taikka mummon hellittämätöntä kuivaa yskimistä.

Oblomovilla oli vallassaan neljä huonetta, se on: koko paraadipuoli rakennuksesta. Emäntä perheineen oli asettunut kahteen takahuoneeseen ja veli asui ylhäällä niinsanotussa "svetjolkassa", pienessä, suuri-ikkunaisessa ullakkokamarissa.

Oblomovin kabinetti ja makuuhuoneen ikkunat olivat pihalle päin, vierashuone pienen puutarhan puolelle, sali taas kohti suurta kaali- ja perunamaata. Vierashuoneen ikkunoissa heloittivat vaaleat karttuuniverhot.

Seinävierillä kyyristelihen yksinkertaisia pähkinänvärisiä tuoleja, peilin alla seisoi viheriä pelipöytä, ikkunalaudoilla pukkelehtihen pieniä ruukkuja geranium-kukkineen ja katosta riippui neljä häkkiä keltasirkkuineen ja kanarialintuineen.

Veli astui sisään varpaisillaan ja vastasi Oblomovin tervehdykseen kolminkertaisella kumarruksella. Hänen arki-univormunsa oli tiukasti napitettu kaikkiin nappeihinsa niin että oli mahdoton tietää, oliko hänellä paitaa päällään vai ei; huivi oli yksinkertaiseen solmuun sidottu ja sen päät tukitut piiloon kauluksen alle.

Hän oli neljänkymmenen rinnassa oleva mies, otsallaan pystysuora hiustöyhtö ja ohimoillaan myös kaksi samanlaista ikäänkuin tuulen valtaan viskattua töyhtöä, jotka olivat näöltään aivankuin keskikokoiset koirankorvat. Hänen harmaat silmänsä eivät yhtäkkiä iskeneet esineeseen, johon hän tahtoi katsoa, vaan tirkistivät siihen alussa vain salavihkaa ja vasta toisella kertaa pysähtyivät.

Käsiänsä hän ikäänkuin häpesi ja silloin kun puhui, koetti piilottaa joko molemmat selkäänsä taa, tai toisen poveen ja toisen selkäänsä taa. Kun virastossa antoi johtajalle jonkun paperin, joka vaati selitystä, niin piti hän toisen käden selkäänsä takana, vaan toisen käden keskisormella alaspäin käännetyin kynsin osoitti varovaisesti jotakin riviä tai sanaa ja osoitettuaan piiloitti käden heti taaksensa — kentiesi siitä syystä että sormet olivat paksuhkot, punaisehkot ja hiukan vapisivat eikä hänestä tuntunut aivan sopivalta ilman pätevää syytä asettaa niitä liian usein näynteille.

— Te olette suvainnut, — alkoi hän, luotuaan kaksinkertaisen katseensa Oblomoviin: — käskeä minun tulla luoksenne.

— Niin, minä tahdoin puhella teidän kanssanne asunnon suhteen. Olkaa hyvä ja istukaa! — vastasi Oblomov kohteliaasti.

Hän sai pyytää kahdesti ennenkuin Ivan Matveitsh suostui istuutumaan ruumis eteenpäin kumarruksissa ja kädet hihoihin pistettyinä.

— Asianhaarat ovat nyt sellaiset että minun täytyy etsiä itselleni toinen asunto, — lausui Oblomov: — sentähden haluaisin minä tämän huoneuston siirrettäväksi toiselle...

— Nyt on vaikea siirtää, — virkahti Ivan Matveitsh yskähtäen sormiinsa ja sukkelasti kätkien ne taas hihojensa sisään: — jos olisitte loppukesällä ilmoittanut, silloin kävi paljon huoneenkatsojia.

— Kyllä minä täällä kävin, mutta te ette ollut kotona, — keskeytti Oblomov.

— Sisar siitä mainitsi, — lisäsi virkamies. — Vaan älkää huolehtiko asunnon suhteen, kyllä teillä täällä tulee mukava elää. Ehkä linnut teitä häiritsevät, vai miten?

— Mitkä linnut?

— Nuo kanat.

Vaikka Oblomov olikin varhaisesta aamusta alkaen alituisesti kuullut hautovan kanan närkeästyntä kaakatusta ja kananpoikain piipitystä ikkunainsa alta, niin ei siihen ollut huomiotaan kääntänyt. Hänen edessään oli heijailut vain Olgan kuva ja hän oli tuskin huomannut, mitä ympärillä tapahtui.

— Ei, se ei ole vaarallista, — sanoi hän: — minä luulin teidän puhuvan kanarialinnuista, jotka jo aamusta asti alkavat viserrellä.

— Me viemme ne pois, — ehdotti Ivan Matveitsh.

— Ei sekään ole niin vaarallista, — huomautti Oblomov: — mutta asianhaaroihin nähden on minun mahdotonta jäädä tänne asumaan.

— Kuten suvaitsette, — vastasi Ivan Matveitsh. — Mutta jos ette löydä tänne toista asukasta, niin kuinkasta silloin kontrahdin suhteen? suostutteko antamaan korvausta...? Tappiota teille siitä tulee.

— Paljonkos pitää maksaa? — kysyi Oblomov.

— Heti paikalla tuon teille laskun. Hän toi sitoumuskirjan ja tilit.

— Niinkuin tästä näette, maksaa asunto kahdeksansataa seteliruplaa, sataruplaa on saatu etukäteen, jäännös tekee siis seitsemän sataa ruplaa, — sanoi hän.

— Mutta ette suinkaan tahtone minulta ottaa maksua koko vuodelta, kun en ole elänyt teillä edes kahta viikkoakaan? — keskeytti hänet Oblomov.

— Kuinkas muuten? — virkkoi Ivan Matveitsh leppeästi ja omantunnon mukaisesti. — Väärinhän olisi, jos sisar saisi kärsiä tappiota. Hän on köyhä leski, joka elää ainoastaan sillä, mitä talon vuokra tuottaa; ei suinkaan kananpojilla ja munien myönnillä ansaitse senkään vertaa mitä menee lasten vaatteisiin.

— Suokaa anteeksi, mutta minä en voi, — puuttui puheeseen Oblomov: — ajatelkaa nyt itse: enhän minä ole täällä elänyt kahta viikkoakaan. Miksi pitäisi minun niin paljon maksaa?

— Niinkuin näette, on se sitoumuksessa määrätty, — puhui Ivan Matveitsh osoittaen keskisormellaan kahta riviä ja piiloittaen sormen sitten hihaansa: — suvaitkaa lukea läpi: "Jos sattuu että minä, Oblomov, haluan ennen määrä-aikaa muuttaa asunnosta, niin olen minä velvollinen siirtämään sen toiselle henkilölle samoilla ehdoilla, taikka päinvastaisessa tapauksessa, korvaamaan koko vuoden vuokramaksun tulevan vuoden ensimmäiseen päivään kesäkuuta rouva Pshenitsinalle", — luki Oblomov.

— Kuinka tämä on mahdollista? — kysyi hän. — Ei tämä ole oikein.

— Se on laillinen paperi, — huomautti Ivan Matveitsh. — Itse olette suvainnut allekirjoittaa, katsokaa tuohon!

Jälleen ilmestyi sormi allekirjoituksen päälle ja heti se taas katosi.

— Kuinka paljon tekikään summa? — kysyi Oblomov.

— Seitsemän sataa ruplaa, — sanoi Ivan Matveitsh alkaen näpähytellä samalla sormellaan paperia puristaen joka kerralla kätensä nopeasti nyrkiksi: — ja tallista ja liiteristä sataviisikymmentä ruplaa.

Ja hän näpähytti vielä kerran paperia.

— Mutta kuulkaa, eihän minulla hevosia edes olekkaan, enkähän minä tarvitse mitään tallia enkä liiteriä! — huudahti Oblomov vilkkaasti.

— Kontrahdissa on niin sanottu, — huomautti Ivan Matveitsh taas työntäen sormensa kohti erästä riviä. — Mihei Andreitsh kertoi että teillä tulee olemaan omat hevoset.

— Mihei Andreitsh valehtelee! — sanoi Oblomov harmistuneena. — Antakaa tänne sitoumuskirja!

— Tuoss' on, suvaitkaa ottaa jäljennös, vaan sitoumuskirja kuuluu sisarelle, — virkkoi Ivan Matveitsh pehmeästi ja otti sitoumuskirjan käteensä. — "Sitäpaitsi ryytimaasta ja kaalista, nauriista ynnä muista vihanneksista laskien yhtä henkeä kohti", luki Ivan Matveitsh: — "maksettakoon arviolta kaksisataaviisikymmentä ruplaa..."

Ja hän yritti taas koskettamaan sormellaan tilejä.

— Mistä ryytimaasta? Mistä kaalista? Minä en vähän vähääkään ymmärrä, mitä te tarkoittatte? — huudahti Oblomov miltei uhkaavasti.

— Niin seisoo sitoumuksessa ja niin sanoi Mihei Andreitsh että te vuokraatte talon niiden kanssa...

— Mitä tämä merkitsee ja mitä kummaa teillä on tekemistä minun ruokapöytäni kanssa? Minä en tahdo teidän kaalejanne enkä nauriitanne ... — puhkui Oblomov nousten seisaalleen.

Myös Ivan Matveitsh nousi tuolilta: — Suokaa anteeksi, mutta tässähän on teidän omakätinen allekirjoituksenne! — virkkoi hän.

Ja jälleen töykkäsi paksu sormi vapisten allekirjoituksen kohdalle ja koko paperi vavahteli hänen kädessään.

— Paljoksiko laskette koko summan? — kysyi Oblomov kärsimättömästi.

— Vielä katon ja ovien maalauttamisesta, keittiön ikkunain uudestaan laittamisesta sekä uusista linkkulukoista oviin — karttuu lisäksi sataviisikymmentä ruplaa, kaksikymmentäkahdeksan kopeikkaa.

— Kuinka, pannaanko tämänkin minun laskuuni? — kysyi Oblomov kummastellen. — Isännän kustannuksellahan semmoista aina tehdään. Kuka hullu muuttaa rappiossa olevaan asuntoon...?

— Sitoumuksessa seisoo, mikä tulee teidän laskuunne, — sanoi Ivan Matveitsh kaukaa osoittaen sormellaan sitä kohtaa paperissa, jossa tämä oli kirjoitettu.

— Tuhat kolmesataa viisikymmentäneljä seteliruplaa, kaksikymmentä kahdeksan kopeikkaa kaikkiaan! — lopetti hän leppeällä äänellä piiloittaen molemmat kätensä sitoumuskirjoineen taaksensa.

— Mistä minä otan? Ei minulla ole rahaa! — virkkoi Oblomov hölkäten edestakaisin huoneessa. — Luuletteko minun teidän nauriitanne ja kaalejanne tässä tarvitsevan?

— Kuten suvaitsette! — sanoi Ivan Matveitsh hiljaa. — Vaan älkää huolehtiko, kyllä teidän tulee täällä mukava asua, — lisäsi hän. — Mitä rahoihin tulee ... niin kyllä sisar odottaa.

— Se on mahdotonta, minun on ihan mahdotonta jäädä, koska asianhaarat ovat sellaiset. Kuuletteko te?

— Kyllä minä kuulen. Tehkää niinkuin haluatte, — vastasi Ivan Matveitsh nöyrästi, ottaen askeleen pois päin.

— Hyvä siis, minä ajattelen asiaa ja koetan siirtää asunnon toiselle, — sanoi Oblomov nyökäyttäen päätänsä virkamiehelle.

— Vaikeaksi se teille käy, vaan voittehan muuten koettaa: — lopetti Ivan Matveitsh ja, kumartaen kolme kertaa, poistui huoneesta.

Oblomov vetäsi esiin lompakkonsa ja luki rahansa: niitä oli kaikkiaan kolmesataa viisi ruplaa. Hänen päätään pyörrytti.

"Mihinkäs minun kaikki rahani ovat joutuneet?" kysyi itseltään Oblomov hämmästyksissään, milteipä

kauhistuksissaan. "Alussa kesäähän lähetettiin minulle maalta tuhat-kaksisataa ruplaa, vaan nyt on jäljellä kaikkiaan ainoastaan kolmesataa!"

Hän alkoi laskea ja muistella kaikkia menojaan, vaan saattoi muistaa ainoastaan kaksisataa-viisikymmentä ruplaa.

— Mihin kummaan ne rahat ovat menneet? — huudahti hän. — Sakariias! Sakariias!

— Mitä suvaitsette?

— Mihinkä meidän kaikki rahamme ovat joutuneet, koska ei meillä niitä enää ole? kysyi Oblomov.

Sakariias alkoi kaivella taskujansa ja veti esiin puolenruplan ja kymmenenkopeikan rahan laskien ne pöydälle.

— Siin' on! unohdin antaa takaisin jäännökset muutosta, — sanoi hän.

— Mitä sinä minun eteeni työnnät noista pikkurahoista! Sano heti, mihin on joutunut kahdeksansataa ruplaa?

— Mistä minä sen tiedän! Vai onko se minun asiani ottaa selkoa, mihin itse tuhlaatte rahanne? Ja mikä sen tietää mitä te tuolla kaupungilla makselette ajureille vaunuista?

— Niin, ajoihin on mennyt paljon rahaa, — muisti Oblomov katsoen Sakariiakseen. — Etkö muista, paljonko siellä huvilassa asuessamme annoimme ajureille?

— Mikä hänet muistaisi! — murahti Sakariias: — sen minä vain muistan että te kerran käskitte minun antaa ajurille kolmekymmentä ruplaa.

— Mikset sinä kirjoita muistiin kaikkia menoja? — nuhteli häntä Oblomov. — Semmoista se on kun ei osaa kirjoittaa!

— Kaiken ikäni olen elänyt ilman luku- ja kirjoitustaitoa ja, jumalankiitos, en ole huonompi kuin muutkaan! — virkahti Sakariias katsoen syrjään.

"Oikeassa on Stolz että pitäisi toimittaa kouluja sinne maalle!" ajatteli Oblomov.

— Noilla Iljinskeillä oli ollut muuan kirjataitoinen palvelija, — jatkoi Sakariias: — vaan hopea-astioitapa kuului varastelleen kaapista.

"Siinä sen nyt kuulee!" ajatteli Oblomov pelkurimaisesti. "Todellakin ovat nuo kirjataitaiset talonpojat kaikki sellaista epäsiiveellistä kansaa. Ravintoloissa he vain viruvat, harmonikat käsissä ja... Ei, varhaista on vielä perustaa kouluja!"

— No, mihin muualle on rahoja vielä mennyt? — kysyi Oblomov.

— Mistä minä tiedän! Vaan annoittehan siellä huvilassa tuolle Mihei Andreitshille...

— Tosiaankin, — ilahtui Oblomov muistaessaan nämätkin rahat. — Siis ajurille annettiin kolmekymmentä ja Tarantjevälle luullakseni kaksikymmentäviisi ruplaa... Vieläkös muualle?

Ja hän katsoi miettiväisesti ja kysyväisesti Sakariiakseen. Tämä katsoi yrmeästi vastaan:

— Eiköhän Anisja muistaisi? — kysyi Oblomov.

— Mitäs se hupsu muistaisi? Mistä ne akat tietävät? — sanoi Sakariias halveksivasti.

— En voi itse muistaa! — lopetti Oblomov ahdistuksissaan: — eihän meillä vain liene varkaita käynyt.

— Jos varkaita olisi käynyt, niin kaikki ne toki olisivat ottaneet, — mutisi Sakariias ulos mennessään.

Oblomov istahti nojatuoliin ja rupesi miettimään. "Mistä minä saan rahoja?" ajatteli hän kylmä hiki otsallaan. "Milloinka mahtavat lähettää maalta ja kuinka paljon?"

Hän katsahti kelloansa. Se näytti kahta ja oli siis aika lähteä Olgan luo. Tänänhän oli määrätty päivä mennä päivälliselle sinne. Ja vähitellen tuli hän iloisemmalle mielelle, käski hankkia ajurin ja ajoi Morskaja-kadun varrelle.

Hän kertoi Olgalle jo puhelleensa emännän veljen kanssa ja lisäsi pikaisesti omasta päästään että oli toivo tällä viikolla saada asunto toiselle siirretyksi.

Olga ajoi tätinsä kanssa vieraisiin päivällisiin asti ja Oblomov läksi sillä aikaa katsomaan huoneita lähistössä. Hän poikkesi kahteen taloon, joista ensimmäisessä löysi nelihuoneisen asunnon neljästä tuhannesta ruplasta, toisessa taas pyydettiin viidestä huoneesta kuusituhatta ruplaa.

— Kauheata! kauheata! — hoki hän pusertaen korvansa umpeen ja paeten pois kummastuneiden talonmiesten luota. Hän ei kauhistuksesta osannut eikä ennättänyt edes laskea, kuinka paljon siitä karttuukaan toi näihin summiin lisää nuot toistatuhatta ruplaa, jotka olivat maksettavat Pshenitsinalle — ja kiiruhti vain askeleitaan päästäksensä takaisin Olgan turviin. Siellä oli vieraita Olga oli hilpeällä tuulella, puheli, lauloi ja herätti hurjaa mieltymystä seurassa. Oblomov yksin kuunteli hajamielisesti, vaikka Olga juuri hänen tähtensä näin puheli ja lauloi jottei toinen istuisi nurpalla nenin ja silmät alas luotuina, vaan että kaikki hänessä itsessäänkin vastaisi neidon lauluun ja puheluun.

— Tule huomenna teatteriin, meillä on looshi, — sanoi Olga.

"Kuka sinne illalla, likaisessa syysateessa niin kauvas!" ajatteli Oblomov, mutta katsahdettuaan neidon silmiin, vastasi hänen hymyilynsä samallaisella suostumuksen hymyllä.

— Tilaa itsellesi nojatuoli, — lisäsi neito: — tulevalla viikolla saapuvat Majevskilaisetkin, tati on pyytänyt heidät meidän looshiimme.

Ja hän katsahti Oblomovin silmiin nähdäksensä, kuinka iloiseksi tämä tulee.

"Jumal'auta!" ajatteli Oblomov kauhistuksissaan. "Eihän minulla ole rahaakaan enempi kuin kolmesataa ruplaa."

— Kuules, pyydä tuota paroonia, hän tuntee siellä kaikki ja lähettää huomenna tilaamaan nojatuoleja.

Ja Olga hymyili jälleen ja Oblomov hymyillen vastaan kääntyi hymyhuulin paroonin puoleen pyytämään ja tämä myöskin hymyili ja lupasi toimittaa piletit.

— Toistaiseksi saat istua nojatuolissa, vaan sitten kun olet toimittanut asiasi kuntoon, — lisäsi Olga: — saat oikeuden tulla istumaan meidän looshiimme.

Ja näin sanoen hymyili hän niinkuin oli hymyillyt silloin, kun oli tuntenut olevansa täynnänsä onnea.

Oi mitä autuasta tunnetta tuulahtikaan yhtäkkiä Oblomovin rintaan, kun Olga hiukan kohotti lumoavan tulevaisuuden verhoa, tuon tulevaisuuden, jota hymyilyt peittivät kuni kukkaset!

Oblomov unhoitti jo rahaseikkansakin ja vasta seuraavana aamuna nähtyään ikkunainsa ohi vilahtavan veljen paperimytyyn, muisti hän valtakirjan ja pyysi Ivan Matveitshia todistuttamaan sen virastossa. Tämä luki läpi valtakirjan, selitti että siinä oli yksi epäselvä kohta ja ryhtyi sitä korjaamaan.

Valtakirja kirjoitettiin siis uudestaan ja vihdoinkin lähetettiin se todistettuna postiin. Juhlallisesti ilmoitti Oblomov tästä Olgalle ja rauhoittui pitkäksi aikaa.

Hän oli iloissaan ettei siihen asti kunnes vastaus joutuisi, tarvinnutkaan etsiä toista asuntoa, ja siihen saakka ehtisi rahojakin taas jonkunverran karttua.

"Kyllähän sitä tässäkin voisi elää" arveli hän: "kaukana tämä tosin on kaikesta, mutta ankaran hyvä järjestys vallitsee heillä talossa ja taloudenhoito käy mainiosti."

Totta se olikin että taloudenhoito kävi oivallisesti. Vaikka Oblomov olikin omassa ruuissaan, niin valvoi emännän silmä hänenkin keittiötänsä.

Kun Ilja Iljitsh kerran sattui pistäytymään keittiöön, tapasi hän emännän ja Anisjan melkein toinen-toistensa sylissä.

Jos on olemassa sielujen sympatiiaa tässä mailmassa ja jos sukua-olevat sydämmet vainuavat jo kaukaa toinen-toisensa, niin eipä tämä koskaan liene tullut niin silmännähtävästi todistetuksi kuin hellässä suhteessa emäntä Agata Matvejevnan ja piika Anisjan välillä! Jo ensi näkemältä, ensimmäisestä sanasta ja liikeyksestä olivat he ymmärtäneet toinen-toisensa sisällisen arvon.

Niistä monista taloudellisista tempuista, joita Anisja näytti, kun hän, hiilihanko ja pesuriepu käsissään, kääriytyi hihoin viidessä minuutissa laittoi puoli vuotta lämmittämättömänä olleen keittiön

kuntoon tai kun hän kerralla pyyhkäistä pöyhäsi varstallaan pölyt pöydiltä, seiniltä ja katoista sekä luudalla heilautti tavattoman leveitä huiskauksia pitkin lattiaa ja penkkejä tai kun hän silmänräpäyksessä kaivaa koppasi uunista tuhkaläjän — niistä kaikista työnnäytteistä ymmärsi Agata Matvejevna, minkä arvoinen olento Anisja oikeastaan oli, ja kuinka suuren auttajattaren hän hänestä oli saanut. Ja siitä ajasta lähtien antoi emäntä Oblomovin piialle lämpimän sijan sydämessään.

Ja kun taas Anisja vuorostaan katsahdettuaan ainoastaan kerran, mitenkä Agata Matvejevna hallitsee keittiötä, mitenkä tämä noilla haukansilmillään, joilla ei ollut kulmakarvoja, huomaa työkeän Akuliinan jokaisen kömpelön liikkeen, kuinka tämä heläyttelee käskyään milloin mitäkin tekemään ja kuinka hän torilla yhdellä silmäyksellä ja hieman vain sormellaan koskettaen erehtymättä ratkaisee, kuinka monen kuukauden vanha on kana, onko kauvan siitä kun kala on kuollut ja milloinka persilja tai salaatti on irti nyhdetty kasvilavasta — niin hän ihmetyksellä ja kunnioituksen sekaisella pelvolla loi silmänsä emäntään ja käsitti että hän, Anisja, oli tähän asti elänyt ulkopuolella kutsumustaan, ja että hänen elämänsä työtantereena — ei ollut Oblomovin keittiö, jossa hänen kiirehtiväisyytensä, alati riehuvaa, hermostunut työkuumeensa oli suunnattu ainoastaan tempaisemaan lennosta Sakariakselta putoavia lautasia ja laseja, ja jossa hänen kokemuksensa ja hieno harkitsemiskykynsä sai kärsiä tukahduttavaa sortoa miehen synkeän kateuden ja karkean ynseyden tähden. Nämät kaksi naista ymmärsivät toin-toisensa ja tulivat eroamattomiksi ystäviksi.

Silloin kun ei Oblomov syönyt päivällistä kotonaan, oli Anisja läsnä emännän keittiössä ja työn innosta pyrähтели nurkasta nurkkaan, työnteli sisään ja veteli ulos uunista paistinpannuja ja melkein samalla silmänräpäyksellä aukoili kaapin ovia, lennätteli esiin mitä tarvittiin ja lupsahutteli kaapit kiinni ennenkuin Akuliina kerkesi käsittää, mistä oli kysymyskään.

Senpätähden saikin Anisja palkinnokseen päivällisen, kuutisen kuppusta kahvea aamuisin ja yhtä monta iltaisin, minkä ohessa hän oli vilpittömässä, pitkälle venyvässä keskustelussa emäntänsä kanssa, joka toisinaan hänelle uskoen kuiskutteli salaisuuksiaankin.

Kun Oblomov söi päivällistä kotonaan, silloin taas autteli emäntä Anisjaa, se merkitsee: antoi viittauksia sanoin tai sormin, milloin oli aika tai milloin oli liian varhaista ottaa paisti ulos uunista, pitikö kastikkeeseen lisätä hiukan punaviiniä tai kermapiimää, tai milloin kala oli keitettävä näin eikä noin...

Hyvä-jumala sentään, millaisia tietoja he vaihtoivatkaan keskenään taloudellisissa asioissa, ei ainoastaan keittiö-salaisuuksien alalla, vaan myös muillakin aloilla, mitkä koskivat palttinan kutomista, lankojen kehräämistä, ompelutaitoa, paitojen ja vaatteiden pesua, silkkipitsien ja hansikkaiden puhdistusta, tahrojen poisottamista erilaisista kankaista vieläpä kaikenlaisten kotilääkkeiden ja ruohojen käyttämisestä — sanalla sanoen kaikkea, minkä tutkisteleva ihmisäly ja vuosituhansien kokemukset olivat vieneet määrättyyn elämän kehitykseen!

Ilja Iljitsh nouseskelee aamuisin kello yhdeksän vaiheilla, näkee ensin ristikko-aidan takaa vilahtelevan veljen, joka paperimyytty kainalossa on menossa virastoonsa, sitten ryhtyy hän juomaan kahvea. Kahvi on yhä sitä samaa mainiota kahvea, kerma on sakeaa, ja rasvassa paistetut leivokset ovat hauskaasti mureita.

Sitten ryhtyy hän polttamaan sikaaria ja kuuntelee tarkkaavaisesti, kuinka raskaasti emäkana siellä ulkona kaakattaa, kuinka sen poikaset piipittävät ja kuinka kanarialinnut ja keltasirkut visertelevät salissa. Hän ei ole käskenyt viedä niitä pois, vaan on sanonut että: "antaahan olla — se muistuttaa niin Oblomofkaa siellä maalla!"

Sitten istahtaa hän lukeakseen loppuun huvilassa alotettuja kirjoja, väliin heittäiksen hän kirjoineen huolimattomasti pitkälleen sohvalle ja lukee...

Ilhanteellinen hiljaisuus vallitsee ympärillä: kadulla kulkee sivu korkeintaan joku sotamies tai parvi talonpoikia kirveet vyöllä. Aniharvoin eksyy tänne laitakaupungille joku kulkuri-kaupustelija, joka pysähtyy ristikko-aidan eteen ja puolen tuntia siinä huutaa hoilottaa kurkkunsa täydeltä: "Ostakaa omenia ja astrakanilaisia arbuuseja!" — niin että tahtomattaankin tulee häneltä jotakin ostaneeksi.

Toisinaan tulee hänen luoksensa Masha, emännän pikku tyttö, äitinsä lähettämänä sanomaan että siellä on myötävänä milloin pippurisieniä, milloin suolasieniä: että eikö hänkin, Oblomov, käske ottaa itseään varten pienen tynnyrin — tai houkuttelee hän luoksensa emännän pojan, Vanjan, ja kyselee tältä, mitä tämä on oppinut, panee hänet lukemaan tai kirjoittamaan sekä katsoo ja kuuntelee, hyvästikkinkö poika jo osaa lukea ja kirjoittaa.

Jos eivät lapset nykäse ovea kiinni perässään, näkee hän emännän paljaan kaulan, kumartuvan seljän ja nuot valkoisen vilahtelevaiset, alati liikkuvat kynäspäät.

Emäntä näet on aina vain työssä, aina silittämässä, survomassa tai hieromassa jotakin, eikä hän enää

ujostele eikä viskaa saalia hartioilleen, kun huomaa että Oblomov hänet näkee puoleksi avatusta ovesta, hän ainoastaan naurahtaa ja alkaa jälleen huolellisesti silittää, survoa ja hieroa suuren pöytänsä ääressä.

Joskus menee Oblomov kirja kädessä ovelle, kurkistaa sisään ja antautuu puheluun emännän kanssa.

— Te sitä olette alati puuhassa! — sanoi Oblomov kerrankin hänelle.

Emäntä naurahti ja ryhtyi jälleen huolellisesti vääntämään kahvimyllyn veiviä ja hänen kätensä tekivät niin sukkelasti ympyriä että Oblomovilla aivan vilisi silmissä.

— Ihanhan te väsyttätte itsenne, — jatkoi hän.

— Eikö mitä, minä olen niin tottunut, — vastasi emäntä huristaen kahvimyllynsä.

— Mutta kun ei satu olemaan työtä, mitäs te silloin teette?

— Satukko olemaan työtä? Työtähän riittää aina — vastasi emäntä: — aamuisin täytyy puuhata päivällistä, päivällisen jälkeen ommella ja illaksi on illallinen valmistettava.

— Syöttekö sitten illallista?

— Kuinkas muuten — syömmepä hyvinkin. Juhla-aattona käymme iltakirkossa.

— Se on mukavaa, — kiitteli Oblomov. — Missä kirkossa te käytte?

— Syntymisen kirkossa: se kuuluu meidän seurakuntaamme.

— Lueskelettekos jotakin kotona?

Emäntä katsahti Oblomoviin tylsästi vajajeten.

— Onko teillä kirjoja? — kysyi tämä.

— Veljelläni on, mutta se ei niitä lue. Sanomalehtiä otamme ravintolasta, niin niitä se veli väliin ääneen lukee ... ja Vanja-poikasella on paljon kirjoja.

— Ettekö todellakaan milloinkaan levähdä?

— Jumaliste, totta minä puhun!

— Ettekö teatterissakaan käy?

— Veli käy joulunpyhinä.

— Entä te itse?

— Milloinka minulla olisi aikaa? Kukas silloin illallisen laittaisi? — huudahti emäntä syrjittäin katsahtaen Oblomoviin.

— No eikö keittäjä-piika voisi ilman teitä...

— Tuo Akuliinako? — virkkoi emäntä. — Kuinka se olisi mahdollista? Mitä hän ilman minua osaa tehdä? Silloin ei illallinen joutuisi aamuksikaan valmiiksi. Ja minulla ovat kaikki avaimet.

Seurasi äänettämyys. Oblomov ihaili emännän täyteläisiä, pyöreitä käsivarsia.

— Kuinka teillä on kauniit käsivarret! — virkahti Oblomov yhtäkkiä: — ne voisi vaikka heti piirtää paperille.

Emäntä naurahti ja joutui hiukan häpeisiinsä.

— On epämukavaa tehdä työtä hihasillaan, — puolusteli hän: — tiedättehän, millaisia vaatteita nykyään käytetään, niissä pian hihansa kokonaan sotkee.

Ja hän vaikenä. Oblomov oli myös vaiti.

— Kunhan tässä jauhan kahvipavut loppuun, — supatti emäntä itsekseen: — niin rupean hakkaamaan sokuria. Sitten en saa unhoittaa lähettää ostamaan kaneelia.

— Teidän pitäisi ottaa mies! — lausui Oblomov: — te olette erinomainen emäntä.

Emäntä nauraa tirskahti ja alkoi varistaa kahvijauhoja isoon lasimaljaan.

— Tosiaankin, — lisäsi Oblomov.

— Kukapa minut tässä lasten kanssa ottaa? — vastasi emäntä ruveten jotakin päässänsä laskemaan.
— Kaksikymmentä ... — sanoi hän mieltävyydestä: — no kunhan se vain ei menisi panemaan niitä kaikkia!

Ja työntäen lasimaljan kaappiin, kiiruhti keittiöön. Vaan Oblomov palasi huoneeseensa ja alkoi lukea kirjaansa...

— Kuinka tuores ja terve nainen hän vielä onkaan ja millainen emäntä! Todentotta hänen pitäisi saada mies ... — puhui hän itsekseen ja syventyi ajattelemaan ... Olga.

Jos ulkona sattuu olemaan kaunis sää, painaa Oblomov lakin päähänsä ja lähtee kävelylle ympäristöön; siellä tulee hän milloin astuneeksi vesirapakkoon, milloin joutuu tekemisiin vihaisten koirain kanssa ja palaa läähättäen kotiin.

Vaan kotona kohtaa häntä jo valmiiksi katettu pöytä ja ruoka on niin puhdasta ja maistuu niin hyvälle. Väliin pistää ovesta sisään paljas käsivarsi ojentaen lautasen — emäntä se sieltä pyytää maistamaan paistamaansa piirakkaa.

— Tällä puolella kaupunkia on niin hiljaista, täällä on hyvä asua, mutta ikävä! — saattoi Oblomov lausua joskus ajaessaan oopperaan.

Kerran, palatessaan myöhään teatterista, sai hän ajurin kanssa kolkuttaa tuntikauden ennenkuin portti avattiin; sinä yönä kadotti kartanokoiran ketjun riuhtomisesta ja haukunnasta kokonaan äänensä. Oblomov vilustui ja vihastui niin että uhkasi jo seuraavana päivänä muuttavansa pois talosta. Mutta meni viikkokin — eikä hän vielääkään muuttanut.

Hänestä tuntui kovin ikävältä kun ei saanut nähdä Olga muulloin kuin määrättyinä päivinä, kun ei saanut kuulla hänen ääntänsä eikä lukea hänen silmistään yhä sitä samaa muuttumatonta hyväilyä, lempeä ja onnea.

Määrättyinä päivinä hän sitävastoin eli kuin kesällä, kuunteli Olgan laulua tai katseli tämän silmiin, ja kun muita oli läsnä, oli hänelle kylliksi ainoastaan neidon katse, joka oli välinpitämätön kaikille muille, mutta hänelle syvä ja paljonmerkitsevä.

Vaan kuta enemmän talvi lähestyi, sitä harvemmiksi kävivät heidän kohtauksensa kahdenkesken. Iljinskeillä alkoi käydä niin paljon vieraita että Oblomov moneen päivään ei ollut tilaisuudessa vaihtamaan edes kahta sanaa Olgan kanssa. He vaihtoivat vain silmäyksiä ja neidon katseet ilmaisivat toisinaan väsymystä ja kärsimättömyyttä, ja rypistetyin kulmakarvoin katseli hän kaikkia vieraita. Sattuipa niinkin että Oblomov pari kertaa niin ikävystyi että kerrankin päivällisen jälkeen tarttui hattuunsa yrittäen lähtemään pois.

— Mihinkä nyt? — kysyi silloin Olga kummastuneena, äkisti ilmestyen hänen viereensä ja siepaten hatun hänen käsistään.

— Antakaa minun mennä kotiin...

— Minkätähden? — kysyi neito ja hänen toinen silmäkulmansa vetäysi ylemmäksi toista. — Mitä te siellä kotona teette?

— Minä vain ... — mutisi Oblomov väkisin haristaen unta silmistään.

— Kuka teidän lupaa? Kunhan vain ette liene aikeissa mennä makaamaan? — kyseli Olga ankarasti katsahtaen Oblomovia vuoronperään kumpaankin silmään.

— Mitä te nyt! virkkoi Oblomov vilkkaasti. — Kuka nyt päivällä makaa? Minun tuli täällä ainoastaan ikävä.

Ja hän antoi pois hattunsa.

— Muistakaa tulla tänään teatteriin, — sanoi Olga.

— Mutta enkö saa tulla looshiin yhdessä teidän kanssanne? — lisäsi Oblomov huoaten.

— Vai sieltäkö nyt tuulee! Eikö se muka ole minkään arvoista, että saamme nähdä toinen-toisemme ja että saatte tavata minua siellä väliaikoina ja poislähtiessä saattaa vaunuihin asti sekä puristaa kättä? ... Suvaitkaa vain saapua koreasti! — lisäsi hän käskävästi. — Mitä uutisia nämät nyt ovat?

Mikäs auttoi, Oblomov ajoi teatteriin ja haukotteli siellä aivankuin olisi tahtonut äkisti nielaista

kitaansa koko näyttämön, raaviskeli niskaansa ja heitti toisen polven ristiin toisen yli.

"Ah, kunpa se pian loppuisi että pääsisi hänen viereensä istumaan eikä tarvitseisi näin kaukana tässä vetelehtiä!" ajatteli Oblomov. "Semmoisen kesän jälkeenkö tässä vielä täytyy tavata toisensa lomahetkinä salaa ja näytellä pikiintyneen koulupojan osaa... Todentotta; minä en tänään olisi tullut koko teatteriin, jos olisin jo nainut mies — jo kuudetta kertaa kuulen tätä samaa oopperaa..."

Kun väliaika tuli, läksi Oblomov looshiin Olgan luo töintuskin raivaten itselleen läpipääsyn kahden keikarin välitse. Viiden minuutin kuluttua luiskahti hän sieltä taas ulos ja pysähtyi parterrisisäänkäytävän luo väkijoukkoon. Näytös alkoi ja kaikki kiiruhtivat paikoilleen. Keikarit, jotka olivat olleet Olgan looshissa, sattuiivat myös siinä seisomaan eivätkä huomanneet Oblomovin läsnäoloa.

— Mikähän herra sekin lienee ollut, joka äskettäin oli Iljinskien looshissa? — kysyi toinen heistä toiselta.

— Se on muuan Oblomov, — vastasi toinen huolimattomasti.

— Kuka on Oblomov?

— Se on eräs maatilanomistaja, Stolzin ystävä.

— Ahaa! huudahti toinen merkitsevästi. — Vai Stolzin ystävä. Mitäs tekemistä sillä oli tuolla looshissa?

— *Dieu sait!* — vastasi toinen ranskaksi ja kaikki hajaantuivat paikoilleen. Mutta Oblomov hämmentyi tästä vähäpätöisestä keskustelusta, jonka oli kuullut.

"Mikähän *herra? ... muuan Oblomov ...* mitä tekemistä sillä oli tuolla ... *Dieu sait!*" — kaikki tämä alkoi vaivata hänen päätänsä. "Muuan! Mitä tekemistä minulla on tuolla! Mitäkö? Rakastan Olgaa, olen hänen... Mutta jopas on mailman hampaissa kysymys, mitä minulla on tekemistä Olgan looshissa? Ovat siis huomanneet... Voi hyväjumala, kuinka nyt käy ... täytyy ryhtyä johonkin..."

Hän ei enää nähnyt mitä näyttämöllä tapahtui, millaisia ritareita ja prinsessoja siellä esiintyi, eikä kuullut kuinka orkesteri jylisi. Hän vain silmäili sivuilleen ja luki montako tuttua oli teatterissa: tuolla on yksi, tuolla toinen — niitä istuu kaikkialla ja kaikki kyselevät heiltä että "mikähän herra se oli tuo, joka kävi Olgan looshissa?" — "Se on muuan Oblomov!" vastaavat kaikki "Niin, minä olen 'muuan!'" ajatteli hän arkana ja alakuloisesti: "Minut tunnetaan sentähden että olen Stolzin ystävä. Miksi käyn minä Olgan luona? — 'Dieu sait! — Jumalatiesi!' Kas, kas, nyt katsovat keikarit minuun ja sitten Olgan looshiin!"

Hän katsahti looshiin ja huomasi että Olgan teatterikiikari oli suunnattu juuri häntä itseään kohti. "Voi hyvä-isä!" ajatteli Oblomov. "Miksi hän noin katsoo minuun? Mitä hän on minussa keksinyt? Mikä tähtäyspiste minä tässä olen! Kas, nyt näyttää hän viittaavan näyttämölle päin ... minusta näyttää että keikarit nauravat ja katsovat suoraan minuun ... hyväjumala sentään!"

Ja raivokkaasti raappasi Oblomov hämillään jälleen niskaansa ja heitti taas toisen polven ristiin toisen yli.

Olga kutsui keikarit teatterista juomaan teetä kotiinsa, lupasi toistaa aarian oopperasta ja käski Oblomovinkin tulla.

"Ei, tänään en enää mene, asia täytyy pian ratkaista, ja sitten... Miksikähän se asiamieskään ei lähetä vastausta sieltä maalta? Minä olisin jo aikoja sitten sinne matkustanut ja ennen lähtöäni julkaissut kihlaukseni Olgan kanssa... Voi hyväjumala: Olga yhä katsoo minuun — tämä on viheliäistä!"

Ja jaksamatta kuunnella oopperaa loppuun, läksi hän kotiin. Vähitellen tyyntyi hänen mielenkuohunsa ja onnen väristys rinnassaan katseli hän jälleen Olgaa kahdenkesken, kuunteli riemun puristamin kyynelin hänen lauluansa kaikkien läsnäollessa ja palattuaan kotiinsa paneutui, ilman että Olgalla oli siitä tietoa, pitkälleen sohvalle, mutta ei nukkuakseen eikä maatakseen kuin hengetön pölkky, vaan haaveillakseen armaastaan, leikkiäkseen aatteissaan onneansa ja tunteakseen riemun liikutusta kurkistaessaan tuohon rauhallisen kotielämänsä tulevaisuuteen, missä oli säteilevä Olgan haamu sekä kaikki muu hänen ympärillään. Ja kurkistaessaan näin tulevaisuuteensa tuli hän väliin tahtomattaan, väliin tahallisesti myös kurkistaneeksi puoleksi avattuun oveen sekä sieltä emännän vilahteleviin valkoisiin kyynäspäihin...

Kerrankin vallitsi luonnossa ja talossa aivan ihanteellinen hiljaisuus: ei kuulunut rattaiden räminää kadulta, ei ovien kiinnilupsahduksia huoneista; tasaisesti naksutti seinäkellon heiluri etehisessä ja kanarialinnut lauloivat salissa, mutta ei tämä häirinnyt hiljaisuutta, vaan loi siihen ainoastaan jonkinlaisen varjo vivahduksen elävästä elämästä.

Ilja Iljitsh lepäsi huolettomassa asennossa sohvalle leikkien tohvelillaan milloin antaen sen pudota lattiaan, milloin nostaen sen ilmaan, koukistaen polvensa siinä missä se lähti putoamaan ja sipaisten sen taas jalallaan ylös lattiasta... Silloin astui sisään Sakariias ja seisahtui oven suuhun.

— Mitä sinulla on asiaa? — kysyi Oblomov välinpitämättömästi.

Sakariias oli vaiti ja katsoi häneen melkein suoraan silmiin eikä syrjäsilmin niinkuin tavallisesti.

— Häh? — kysyi Oblomov katsahtaen kummastuneena häneen: — onko piirakka valmis vai mitä sinulla on sanomista?

— Oletteko löytänyt jo toisen asunnon? — kysyi vuorostaan Sakariias.

— En vielä. — Vaan miksi sitä kysyit?

— Ka kun minä en ole vielä kaikkia tavaroita purkanut: astialaatikoita, vaatearkkuja ja muuta, mitä on ullakolla vuoren kokoinen läjä. Käskettekö purkaa vai mitä?

— Älä huoli pitää kiirettä, — sanoi Oblomov hajamielisesti: — minä odotan tässä ensin vastausta maalta.

— Häät taitavat tulla pidettäväksi vasta joulun jälkeen? — lisäsi Sakariias.

— Mitkä häät? — kysyi Oblomov äkisti nousten seisaalleen.

— Tiedetäänhän tuo, mitkä: teidän omat häänne! — vastasi Sakariias varmasti aivankuin asia aikoja sitten olisi päätetty. — Tehän menette naimisiin?

— Mi-mi-nä-kö me-me-nen nai-misiin! Kenen kanssa — huudahti Oblomov kauhistuneena ahmien Sakariiaista kummastuksesta muljottavin silmin.

— No sen Iljinskin ryökö ... — Sakariias ei ehtinyt vielä loppuunkaan sanoa, kun Oblomov samalla oli melkein kiinni hänen nenässään.

— Si-sinä viheliäinen, ku-kuka sinun päähäsi on pannut tämän ajatuksen? — parahti Oblomov intohimoisesti koettaen hillitä ääntänsä ja työntyen Sakariiaksen päälle.

— Mikä viheliäinen minä olen? Jumalalle olkoon kunnia! — puhui Sakariias vetäytyen ovea kohti. — Kukako on sanonut? Iljinskin palvelusväki puhui siitä jo kesällä...

— Tssss! ... — sihahti Oblomov nostaen sormensa ylös ja uhaten Sakariiaista: — ei sanaakaan enää!

— Luuletteko että minä sen olen keksinyt? — jatkoi Sakariias.

— Suu kiinni! — toisti Oblomov uhkaavasti katsahtaen häneen ja viitaten häntä menemään ulos ovesta.

Sakariias lähti ja huoahтели mennessään huoneiden täydeltä.

Oblomov ei tahtonut toipua tuntoihinsa, vaan jäi liikkumattomana seisomaan samaan asentoon, kauhistuneena tuijottamaan siilien paikkaan, jossa Sakariias oli seisonut. Sitten hän epätoivoisesti nosti kädet päänsä päälle ja istahti raskaasti nojatuoliin.

"Ihmiset tietävät!" pyöri hänen päässään ajatus: "juorut kulkevat jo pitkin keittiöitä ja palvelustupia! Vai niinkö pitkälle on jo jouduttu että tuokin Sakariias uskalsi kysäistä, milloinkaa häät pidetään. Vaan täti ei vielä mitään epäile, tai jos epäilee, niin kentiesi jotakin muuta, pahaa... Voi herranenaika, mitä mahtaakaan hän arvella! Ja minä sitten? Ja Olga?"

— Voi minua onnetonta, mitä olenkaan tehnyt! — valitti hän vyörähtäen vatsalleen sohvalle ja painaen kasvosensa tyynyn sisään. — Häät? Tämä runollinen silmänräpäys rakastuvaisten elämässä, tämä onnen ihana sepele — siitkö nyt ovat puhelleet palvelijat ja rengit, vaikka ei vielä mitään ole päätetty, vaikka ei mitään vastausta maalta ole saapunut, vaikka miehellä on tyhjä kukkaro, vaikka ei toista asuntoa vielä ole löydetty...

Hän alkoi selvittää itselleen tuota runollista silmänräpäystä, joka, niinpian kun Sakariias siihen oli koskenut, äkkiä kadotti entisen värinsä, ja hän alkoi nyt nähdä mitallin toistakin puolta. Kiusautuneena pyörähteli hän kyljeltä toiselle, vääntäytyi seljälleen, hypähti yhtäkkiä ylös harpaten pari askelta pitkin lattiaa, ja taas pyllähti takaisin sohvalle.

"No nyt sen vältti!" päivitteli peljästyksissään myös Sakariias etehisessä. "Mikä lempo minut yllyttikin sitä sanomaan!"

— Ja mistä ovat he saaneetkin tietää? — tuskitteli Oblomov. — Olgahan ei ole hiiskunut kenellekkään ja minä en ole tohtinut ääneen ajatella, ja kuitenkin on porstuassa kaikki valmiiksi päätetty. Siinä ne nyt ovat nuo kahdenkeskiset kohtaukset, aamu- ja iltaruskojen runollisuudet, tuliset silmäniskut ja huumaavat laulut! Ah, eiväthän nämät lemmenseikkailut koskaan hyvällä lopu! Viisainta olisi heti alussa astua vihille ja sitten uiskennella mielinmäärin lemmen ruusu-aalloissa...! Hyväjumala, hyväjumala! Parasta on rientää heti tädin luo, ottaa Olgaa kädestä ja sanoa: "kas tässä minun morsiameni!" Vaan eihän mikään vielä ole valmista, vastausta maalta ei kuulu, ei ole rahoja, ei ole asuntoa! Ei, ensin on Sakariiaksen päästä kiskottava pois tuo tuhma ajatus, juorut ovat tukahdutettavat kuin liekki ettei ne pääsisi leviämään, ettei missään näkyisi tulta eikä savua... Hm — häät! Mitä ovat häät...?

Hän yritti hymyilemään muistaessaan entisen runollisen ihanteensa häistä, pitkän morsiusuhunnun, pomeranssin-lehvän ja väkijoukon kuiskeet...

Mutta värit eivät enää esiintyneet samoina: siinä oli nyt seassa tuo karkea, ruokoton Sakariias ja koko Iljinskein palvelusväki, jono vaunuja ja outoja, kylmänuteliaita kasvoja. Ja kaikki kangasti niin ikävänä ja hirveänä...

— Niin, Sakariiaksen kallosta täytyy kiskoa pois tuo ajatus ja saada hänet vakuutetuksi että se oli suuri tyhmyys, — päätti hän milloin puistattavasti riehahtaen, milloin kiusautuneena ruveten hautomaan asioitaan.

Tunnin kuluttua huusi hän Sakariiasta sisään. Sakariias ei ollut ensin kuulevinaan ja yritti salaviihkaa pujahtamaan keittiöön. Hän osasi näet jo avata oven ilman että se narahti, eikä töykännyt kupeellaan toiseen puoliskoon, hartiallaan toiseen, niin että molemmat remahtivat auki.

— Sakariias! — huusi Oblomov käskevästi.

— Mitä tahdotte? — murahti Sakariias etehisestä.

— Tule tänne! sanoi Ilja Iljitsh.

— Pitääkö tuoda jotakin, vai mitä? Sanokaa, niin kyllä tuon! — vastasi Sakariias.

— Tule heti tänne! — komensi Oblomov painavasti ja tiukasti.

— Jessiunatkoon, kunpa kuolema korjaisi! — kähisi Sakariias kömpien huoneeseen, — No, mitä käskette? — kysyi hän kyhnien ovelle.

— Tule likemmäksi! — lausui Oblomov juhlallisen salaperäisellä äänellä osoittaen Sakariiakselle paikan, mihin asettua ja osoitti sen niin likelle itseään että tämä olisi tullut istuutuneeksi melkein herransa polville.

— Mihinkä minä tässä asetun? Siinä on ahdasta, kyllä minä täältäkin kuulen, — epäsi Sakariias pysähtyen itsepäisesti ovensuuhun.

— Etkö tule, kun käsketään! — huudahti Oblomov uhkaavasti.

Sakariias otti askeleen ja seisahtui kuin patsas paikalleen tuijottaen ikkunaan sivuvaeltavaa kanaparvea ja kurottaen harjamaisen poskipartansa päin herransa. Yhdessä tunnissa oli Ilja Iljitsh mielenliikutuksesta muuttunut ja ikäänkuin laihtunut kasvoiltaan ja hänen katseensa harhaili levottomasti ympäri.

"No nyt saan kuuman löylyn!" ajatteli Sakariias synkistyen synkistymistään.

— Kuinka sinä saatoit tehdä sellaisen törkeän kysymyksen herrallesi? — kysyi Oblomov.

"Nyt se alkaa!" mietti Sakariias räpytellen tiheästi silmiään tuskallisesti odottaen "ilkeitä sanoja".

— Minä kysyn sinulta, kuinka sinä saatoit laskea päähäsi mokoman tyhmyyden? — uudisti Oblomov.

Sakariias oli vaiti.

— Kuuletko sinä Sakariias? Miksi sallit sinä itses ei ainoastaan ajatella, vaan myös puhua sellaista...?

— Odottakaahan, Ilja Iljitsh, jahka käyn kutsumassa Anisjan tänne ... — vastasi Sakariias yrittäen astumaan ovelle.

— Minä tahdon puhua sinun kanssasi enkä Anisjan, — virkkoi Oblomov.

— Kuinka sinä olet keksinyt sellaisen tyhmyyden?

— En minä sitä ole keksinyt, — sanoi Sakariias:

— Iljinskein väki sitä kertoi.

— Kukas se heille sitten kertoi?

— Mistä sen minä tiedän! Katja oli sanonut Siimonille, Siimon oli sanonut Nikitalle, Nikita sanoi Vasilisalle, Vasilisa Anisjalle ja Anisja minulle ... — selitti Sakariias.

— Herra jumala teitä kaikkia! — huudahti Oblomov kauhistuksissaan.

— Kaikki tämä on roskaa, tyhmyyttä, valhetta ja panettelua — kuuletko sinä? — sanoi Oblomov lyöden nyrkkinsä pöytään. — Semmoinen ei ole mahdollistakaan.

— Miksei se voisi olla mahdollista? — keskeytti Sakariias välinpitämättömästi. — Häät — onhan se tavallinen asia! Ettehän yksistään te, vaan kaikkihan menevät naimisiin.

— Kaikki! — huudahti Oblomov. — Sinä olet mestari vertaamaan minua kaikkiin muihin! Häät — sanon minä — eivät ole mahdolliset. Eivät ole, eivät tule, eivätkä ole olleet. Vai ovat sinusta häät tavallinen asia vain. Jo minä jotakin kuulen! Tiedätkö, mitä se tahtoo sanoa — häät?

Sakariias yritti katsastamaan Oblomoviin, vaan nähtyään tämän silmät raivokkaasti itseensä suunnattuina, siirsi katseensa heti oikealle kohti nurkkaa.

— Kuule, minä siis selitän sinulle, mitä se merkitsee. "Häät ovat tulossa! Häät ovat tulossa!" niin alkavat huutaa turhamieliset ihmiset, kaikellaiset naiset, akat ja lapset palvelijahuoneissa, puotiloissa ja toreilla. Miestä ei enää nimitetä Ilja Iljitshiksi tai Pjotr Petrovitshiksi, vaan kutsutaan "sulhasmieheksi". Eilen ei häneen kukaan tahtonut katsoakaan, vaan huomenna kaikki, silmät seljällä, muljottavat häneen kaikki kuin mihinkin lurjukseen. Teatterissa ja kadulla ei hänen sallita vapaasti kulkea läpi väkijoukon. "Katsokaa, tuossa on sulhasmies!" kuiskailevat kaikki. Ja kuinka monta ihmistä juokseekaan hänen luonaan päivässä ja jokainen koettaa tehdä naamansa niin tyhmännäköiseksi kuin mahdollista, juuri semmoiseksi kuin sinulla nyt on, (Sakariias siirsi nopeasti katseensa taas pihaan päin) ja koettaa sanoa jotakin vielä tyhmempää, — jatkoi Oblomov. — Semmoista se on alku. Ja sinä saat ajaa kuin riivattu joka päivä jo aamusta pitäen morsiamen luo käsissäsi vaaleankeltaiset hansikkaat, ylläsi vaatteet kuin vormussa valetut, katseesi ei saa ilmaista ikävää, sinä et saa syödä etkä juoda niinkuin pitää perusteellisesti, vaan sinun täytyy elää kukkasista ja auringonpaisteesta. Ja tätä kestää kolme-neljä kuukautta! Käsitätkös nyt? Kuinka siis minä semmoista elämää jaksaisin?

Oblomov pysähtyi ja jäi tarkastamaan, vaikuttaako Sakariiakseen tämä kuvaus naimisiinmenon epämukavuuksista.

— Pitääkö minun jo mennä vai mitä? — kysyi Sakariias kääntyen ovea kohti.

— Ei, seiso alallasi! Sinä olet mestari päästämään liikkeelle väärää huhuja, siis tiedä, miksi ne ovat väärää...

— Mitä minun pitää tietää? — virkkoi Sakariias tarkastellen huoneen seiniä.

— Sinä olet unhoittanut, kuinka paljon puuhaa ja juoksua on sekä sulhasella että morsiamella. Kuka se minun luonani, sinäkö vai kuka tulee tässä laukkaamaan räätäleissä, suutareissa ja kalustokaupoissa? Yksin en minä joka suunnalle repeä. Kaikki kaupungissa tietävät ja löpöttelevät että "oletteko kuulleet — Oblomov menee naimisiin?" — "Todellako? Kenenkä kanssa? Kuka on morsian? Milloinka ovat häät?" — matki Oblomov eri äänillä. — Ja kaikki tämä on vain juorua! Yksistään tämän tähden minä kiusaudun ihan kuoliaaksi, kuinka sinä siis uskallat tulla puhumaan häistä?

Ja Oblomov katsahti jälleen Sakariiakseen.

— Menenkö kutsumaan Anisjan tänne, vai mitä? — kysyi Sakariias.

— Mitä minä hänellä täällä teen? Ei Anisja, vaan sinä se olet laskenut liikkeelle tämän järjettömän juorun.

— Hyväjumala, mistä syystä minua tänään näin rangaistaan? — äänsi Sakariias huoaten niin että hartiatkin hytkähtivät.

— Ja millaisia kulunkeja siitä on? — pitkitti Oblomov. — Mistä rahat niihin kaikkiin? Tiedätkö minkä verran minulla on rahaa? — kysyi hän melkein julmistuneena. — Ja mistä saadaan asunto? Täällä täytyy maksaa tuhannen ruplaa ja toisen huoneuston vuokraamiseen menne kolmetuhatta ja kuinka paljon

tarvittaneekaan loppuvalmistuksiin! Ja sitäpaitsi ajurit, kokit ja ruokavarat. Mistä kummasta minä rahat otan?

— Mitenkäs sitten muut kolmella sadalla sielulla naimisiin menevät? — virkahti Sakariias, vaan katui heti samassa sanojaan sentähden että hänen herransa melkein hyppäämällä syöksähti nojatuolista suoraan hänen päällensä.

— Taasko sinä mainitsit "muista"? Varo itseäsi! — huusi Oblomov sormellaan uhaten. — Muut asuvat kahdessa, korkeintaan kolmessa huoneessa, heillä on ruokasali ja vierashuone samassa, muutamat nukkuvatkin samassa huoneessa yhdessä lasten kanssa ja yksi piikatyttö hoitaa koko taloutta. Muilla käy rouva itse torilla! Vaan luuletkos että Olga Sergejevna käy torilla? Hä?

— Saatan sitä minäkin torilla käydä, — huomautti Sakariias.

— Tiedätkö, paljonko tuloja me saamme Oblomofkasta? — kysyi Oblomov. — Kuuletko, mitä tilanhoitaja kirjoittaa? Tuloja lähtee pari tuhatta vähemmän kuin ennen! Ja siellä täytyy raivauttaa teitä, rakennuttaa kouluja ja minun täytyy itseni sinne matkustaa. Ei siellä vielä ole taloakaan, missä asua... Miten mailmassa siis häät voisivat tulla kysymykseen! Mistä sinä ne olet saanut päähäsi?

Oblomov vaikeni. Häntä itseäänkin kauhistutti tämä hirveä ja lohduuton tulevaisuuden näköala. Ruusut ja pomeranssinkukat, hää-kemujen kiilto ja väkijoukon ihmettelevät kuiskeet — kaikki tuo pimeni yhtäkkiä hänen sielussaan.

Hänen kasvonsa muuttuivat ja hän vaipui miettimään. Sitten hän vähitellen toipui entiselleen, katsahti ylös ja huomasi Sakariaksen läsnäolon.

— Mitä sinä siinä teet? — kysyi hän yrmeästi.

— Tehän minun käskitte tässä seisoa! — sanoi Sakariias.

— Saat mennä! viittasi Oblomov hänelle kärsimättömästi.

Sakariias astahti nopeasti ovelle.

— Ei, seis paikallasi! — pysähdytti hänet Oblomov äkisti.

— Toisinaan te käskette, toisinaan taas kiellätte! — murisi Sakariias pidellen kädellään kiinni ovesta.

— Kuinkas sinä uskalsitkin mennä levittämään minusta niin tuiki perättömiä huhuja? — suhahti Oblomov levottomasti.

— Milloinkas minä niitä, Ilja Iljitsh, olen levittänyt? Enhän se minä olen, vaan nuo Iljinskein palvelijathan ne kertoivat että herra muka on käynyt kosimassa...

— Tsss ... — sihahti Oblomov uhkaavasti heilauttaen kättään: — ei sanaakaan enää, ei ikinä! Kuuletko?

— Kuulen, — vastasi Sakariias arasti.

— Lupaatko ettet vasta levitä tätä järjetöntä juttua?

— En levitä, — vastasi Sakariias hiljaa ymmärtämättä puoliakaan sanoista, tietäen ainoastaan että ne olivat niitä "ilkeitä".

— Lupaatko että heti, kun satut kuulemaan koskettavankaan tähän asiaan ja sinultakin sitä kysytään, että sanot: se on juorua, se ei ikipäivinä voi olla totta? — lisäsi Oblomov kuiskaten.

— Lupaan ... — äänsi Sakariias tuskin kuuluvasti.

Oblomov silmähti häneen tutkivasti sormi uhkaavasti pystyssä. Säikähtyneenä räpytteli Sakariias silmiään ja yritti varpaisillaan hiipiä ulos ovesta.

— Kuka ensimmäisenä tästä puhui? — kysyi taas Oblomov tavottaen hänet.

— Katja sanoi Siimonille, Siimon Nikitalle, — sopersi Sakariias: — Nikita Vasilisalle...

— Ja sinä sitten menit kaikille lörpöttämään! Minä sinulle annan kyytiä! — kähisi Oblomov: — mennä päästämään juoruja herrastaan? Hyi huuti!

— Mitä te minua rääkkäätte noilla ilkeillä sanoilla? — pyysi Sakariias: — minä kutsun tänne Anisjan, hän se kaikki tietää...

— Mitä hän tietää? Puhu, puhu paikalla!

Sakariias murtautui silmänräpäyksessä ulos ovesta ja harppasi harvinaisen vikkelästi keittiöön.

— Pois paistinpannu kouristasi ja hiidenhamppua herran luo! — huusi hän Anisjalle viitaten suursormellaan ovea kohti. Anisja lennätti paistinpannun Akuliinalle, nyhtäsi hameenhelmansa alas vyötäreiltään, läpsähytti kämmenillään vasten lonkkiansa ja hieraisten etusormellaan nenäänsä, kiiruhti herran kamariin.

Viidessä minuutissa sai hän Ilja Iljitshin rauhoittumaan vakuuttaen tälle ettei kukaan ole häistä luotuista sanaakaan puhunut, että se nyt olisi yhtä suuri synty kuin repiä pyhänkuva alas seinältä, ja että hän ensikertaa elämässään kuulee koko asiasta, että päinvastoin ovat ihmiset puhuneet ihan toista että muka parooni on kosaissut ryökkynää...

— Ettäkö parooni? — huudahti Oblomov äkisti hypähtäen seisaalleen ja sekä hänen sydämensä että kätensä ja jalkansa melkein jähmettyivät.

— Vaan se on tietysti myöskin lorua! — kiirehti Anisja sanomaan huomattessaan että oli räiskäyttänyt öljyä tuleen: — sitä sanoi ainoastaan Katja Siimonille, Siimon Martalle, Martta juorusi kaiken Nikitalle ja Nikita sanoi että: "hyväpää olisi, jos tuo teidän herranne Ilja Iljitsh, kosisi ryökkynää..."

— Kylläpä se on koko pöllö se Nikita! — huomautti Oblomov.

— Pöllöhän se on, — vahvisti Anisja: — vaunujakin ajaessa se aivan nukkuu. Vaan ei se Vasilisa toki uskonutkaan, — lisäsi Anisja vikkelästi: — jo Maarian-päivän aikaan se sille oli puhunut, vaan Vasilisalle oli kertonut itse lastenhoitajatar että neiti ei edes ajattelekkaan naimisiinmenoa, että onkos nyt mahdollinen asia, ettei teidän herranne olisi jo aikoja sitten löytänyt itselleen morsianta, jos olisi mieli tehnyt mennä naimisiin, ja että hän tuonoin oli tavannut Samulin, niin tämä myös oli nauranut koko jutulle ja sanonut että tässä nyt ei häät tule kysymykseenkään. Eikä mikään ole häiden näköistäkään, vaan pikemminkin hautajaisten, koskapa ryökkynän tädilläkin päätä aina porottaa ja ryökkynä tuhertaa itkua ja on vaiti, eikä talossa myötäjäisiäkään valmisteta: ryökkynällä on suunnaton paljous parsimattomia sukkia eikä niitä ole yritettykään parsimaan ja että viime viikolla vietiin panttilaitokseen hopeakalujakin...

"Hopeakaluja? Siis ei heilläkään ole rahaa!" ajatteli Oblomov kauhistunein silmin katsellen pitkin seiniä ja pysähdyttäen ne vihdoin Anisjan nenän päähän, koska ei niitä mihinkään muualle voinut pysähdyttää. Anisja oli puhunut kaikki ikäänkuin nenällänsä eikä suullaan.

— Varohan vain ettet löpöttele joutavia! — muistutti Oblomov sormi uhkaavasti pystyssä.

— Mitäs minä tässä löpöttäisin! En toki ajatuksissanikaan löpöttele, — puhui rätisten Anisja ikäänkuin olisi päreitä kiskonut: — todentotta ei siinä ole pontta ei perää, ensi kertaa iässäni kuulen koko asiasta, sen vannon Herran Jumalan edessä ja jos valehtelen, niin hornan syvyys minut nielkään! Oikein ihmettelin, kun herra sitä minulle mainitsi ja säikähdin niin että ihan vapisin. Kuinkas se nyt olisi mahdollistakaan että tässä häitä hommattaisiin, sitä ei ole kukaan unissaankaan nähnyt. Enkä sanaakaan kenenkään kanssa puhu, minä kun aina häärin keittiössä. Iljinskein väkeä en ole nähnyt yhteen kuukauteen, kaikki nimetkin ovat unohtuneet. Ja kenenkä kanssa minä täällä voisinkaan löpötellä? Emännän kanssa keskustelen vain talonpidosta, mummon kanssa on mahdoton puhella: se kun yskii ja huonosti kuuleekin, Akuliina on pähkäpöllö ja talonmies juoppolallu, jää jäljelle vain lapsikakarot — ja mitäs niiden kanssa osaisi haastella! Ja aivan olen unohtanut, minkä näköiset kasvot Iljinskin neidillä ovatkaan...

— No, no, jo piisaa! — virkkoi Oblomov viitaten kärsimättömästi kädellään häntä menemään.

— Kuinka voisi puhua semmoisesta, mitä ei ole olemassakaan? — lopetti Anisja poistuessaan. — Vaan mitä Nikita lie sanonutkaan, niin tiedättehän te että laki ei ole pöllöjä varten kirjoitettu. Minulle itselleni se ei toki päähänkään pälkähtäisi, päivät pääksyttäin tässä hyörin ja pyörin enkä semmoisiin joudu. Jumala tietää, miten on asianlaita. Tuossa sen on kuvansakin seinällä... — Ja näin sanoen katosi puhuva nenä oven taakse, vaan vielä kotvan aikaa kuului sen ääni oven takaa.

— Siinä se nyt oli! sopersi Oblomov pannen kämmenensä yhteen. — Anisjakin väittää kivenkovaa että: olisiko se mahdollistakaan...?

— Ah onni, onni! — lausui hän sitten katkerasti. — Kuinka helposti särkyvä, kuinka vähän lupaava sinä olet! Morsiushuntu, seppele, rakkaus, rakkaus! Mistä otan minä rahat? Millä elän minä, kun

sinutkin, sinä puhdas, laillisesti siunattu rakkaus, täytyy ostaa?

Tästä hetkestä alkaen luopuivat haaveet ja sielunrauha Oblomovista. Hän alkoi maata huonosti, syödä niukasti ja katsella kaikkea hajamielisesti ja nurjasti.

Hän oli tahtonut säikäyttää Sakariista ja olikin itse peljästynt pahemmin häntä, kajotessaan häidenvietto kysymyksen käytännölliseen puoleen ja huomattessaan kuinka tämä oli, jos kohta runollinen, vaan samassa liiaksi järjestämis-kykyä kysyvä julkinen askel ankaraan todellisuuteen ja vakaviin velvollisuuksiin.

Sellaiseksi ei hän ollut kuvitellut mielessään keskustelun tuloksia Sakariaksen kanssa. Hän muisti, kuinka juhlallisesti hän oli aikonut ilmaista salaisuutensa Sakariakselle, kuinka Sakariias oli ulkova ilosta ja lankeava hänen jalkoihinsa ja kuinka hän oli antava tälle kaksikymmentäviisi ruplaa ja Anisjalle kymmenen...

Kaikki tämä muistui nyt mieleen ja silloinen onnen väristys, Olgan lämmin käsi ja kuuma syleily...

Oblomov tyrmistyi kauhusta: "kaikki on kuihtunut, kaikki on surkastunut!" kaikui ääni hänen sisässään ja hän kysyi itseltään: — mitä, mitä nyt on tehtävä...?

5.

Oblomov ei tiennyt, millaisin silmin hänen nyt oli meneminen Olgan eteen, mitä tälle puhuminen, ja päätti sentähden olla menemättä hänen luokseen keskiviikkona ja lykätä kohtauksen sunnuntaiksi, jolloin siellä tavallisesti oli paljon vieraita, eikä heidän siis onnistu puhella kahdenkesken.

Hän ei tahtonut mainita Olgalle ihmisten typeristä juoruista, mutta olla puhumatta ei myöskään ollut viisasta, sillä Olgan edessä ei hän osaa teeskennellä, vaan tämä on häneltä urkkiva kaikki, salatkoopa hän sen kuinka lujasti tahansa sydämensä syvimpään soppeen. Tehtyään yllämainitun päätöksen, tuli hän jo hiukan rauhallisemmaksi sekä kirjoitti asiamiehellensä, naapurillensa maalla, toisen kirjeen vakavasti pyytäen häntä jouduttamaan vastausta ja, jos mahdollista, tyydyttävää vastausta.

Sitten rupesi hän harkitsemaan, miten käyttäisi tuon sietämättömän pitkän ylihuomispäivän, joka, jos sen viettäisi Olgan kanssa, olisi täynnänsä tämän läsnäoloa ja laulua ja heidän sielujensa äänetöntä keskustelua. Tuo Sakariias pahus se oli tehnyt tyhjäksi koko ohjelman! Hän päätti ajaa Ivan Gerasimovitshin luo ja syödä päivällistä hänen kanssaan, jotta niin vähän kuin mahdollista huomaisi tätä ikävää päivää. Senjälkeen hän kyllä hyvin ehtii valmistautua sunnuntaiksi ja ehkäpä siihen asti vastauskin kerkeää kylästä.

Ylihuomispäivä koitti. Hän heräsi koiran haukuntaan ja sen vimmatuun ketjujen riuhdontaan. Joku oli astunut pihaan ja kuului tiedustavan jotakin. Talonmies kutsui ulos Sakariaksen ja kohta toi tämä Oblomoville kirjeen, joka oli lähetetty kaupungin postissa.

— Se on Iljinskin neidiltä, — virkkoi Sakariias.

— Mistä sen sinä muka tiedät? — kysyi Oblomov vihaisesti. — Valehtelet!

— Kun kesällä huvilassa asuttiin, niin aina tuotiin tämännäköisiä kirjeitä häneltä, — väitti Sakariias itsepäisesti.

"Lieneekö hän terve? Mitähän tämä merkitsee?" ajatteli Oblomov reväisten kirjeen auki:

"En tahdo odottaa keskiviikkoon asti (kirjoitti Olga): minun on niin ikävä, kun en ole nähnyt teitä niin pitkään aikaan, niin että välttämättömästä odotan teitä huomenna kello 3 kaupungin Kesäpuistoon."

Siinä kaikki.

Jälleen kiehahtivat kapinalliset tunteet Oblomovin sielussa, jälleen alkoi hän rauhattomasti pohtia kysymystä, mitenkä puhua Olgan kanssa ja millaisin kasvoin hänen eteensä mennä.

— En osaa, en voi! — päivitteli hän. — Voi kunpa Stolz nyt olisi neuvomassa minua!

Mutta hän lohdutti itseänsä sillä että luultavasti Olga saapuu kohtauspaikalle yhdessä joko tätinsä tai jonkun muun naisen kanssa — esimerkiksi Maria Semjonovnan, joka niin rajattomasti Olga rakastaa. Heidän läsnäollessaan toivoi hän mitenkuten voivansa salata hämminkinsä ja valmistautui olemaan puhelias ja miellyttävä käytökseltään.

"No onpa se keksinytkin ajan — juuri päivällisaikaan!" ajatteli Oblomov suunnaten kulkunsa laiskansekaisesti kohti Kesäpuistoa.

Tuskin oli hän astunut pitkän lehtokäytävän päähän, kun hän näki, kuinka eräältä penkiltä nousi ja läksi häntä vastaan tulemaan nainen, joka oli harsolla peitetty.

Oblomov ei tahtonut uskoa häntä Olgaksi: "kuinka hän voi olla yksin?" Sitä hän ei uskaltaisi, eikä hän millään tekosyillä saattaisi poistua yksikseen kotoa.

Mutta kuitenkin ... käynti on aivankuin hänen: yhtä keveästi ja nopsasti liukahtelevat jalat ikäänkuin eivät astuisi maahan, vaan ainoastaan liikkuisivat; yhtäläinen, hiukan eteenpäin taivutettu kaula ja pää on tälläkin juurikuin jotakin etsisi silmillään jalkainsa alta.

Toinen olisi tässä asemassa heti tuntenut naisen hatusta ja puvusta, mutta Oblomov, vaikka usein viettikin koko päivän Olgan kanssa, ei koskaan perästäpäin voinut tehdä selkoa, millainen hattu ja puku hänellä oli ollut. Kaupungin puistossa ei tähän aikaan ollut juuri ketään muita; ainoastaan eräs vanhanpuoleinen herrasmies käyskenteli siellä kiirein askelin, nähtävästi terveytensä tähden, sekä kaksi ... ei naista, vaan naispuolta, ja lapsenpiika kahden palelevan, sinikasvoisen pienokaisen kanssa.

Lehtiä lenteli alas puista, joiden läpi hyvästi saattoi nähdä kaikki ja joiden latvoissa varikset niin ilkeästi räähkyivät. Muuten oli päivä kirkas ja kaunis eikä olisi tuntunut kylmältäkään, jos olisi ollut paksummin puettu.

Nainen, jolla oli harso kasvoillaan, läheni lähenemistään...

— Hän se on! — sanoi Oblomov ääneensä ja pysähtyi kauhistuneena uskomatta omia silmiään. — Sinäkö se olet? Kuinka sinä tänne...? — kysyi hän tarttuen naista kädestä.

— Voi kuinka iloinen olen ettäs tulit, — puhui Olga vastaamatta Oblomovin kysymykseen: — minä jo luulin ettet tulekkaan ja rupesin pelkäämään!

— Mutta millä ihmeen lailla sinä tänne olet päässyt? — tinkasi Oblomov ällistyksissään.

— Ole vaiti, mitä sinä minusta noin tutkit? Se on ikävää! Minä tahdoin vain nähdä sinut ja tulin — Siinä kaikki. Hän puristi lujasti Oblomovin kättä, katsoi häntä iloisesti ja huolettomasti silmiin sekä nautti niin viattomasti ja avomielisesti tästä varastamastaan silmänräpäyksestä että Oblomovin kävi melkein kateiksi ettei itse voinut olla yhtä leikkisellä tuulella. Mutta vaikka hän, miesparka, olikin kovasti huolissaan, ei hän sentään voinut olla hetkeksi riemastumatta nähdessään Olgan kasvot nyt vapaina siitä erityisestä ilmeestä, mikä aina ennen oli väikkynyt hänen kulmakarvoillaan ja uurtanut poimun hänen otsaansa. Nyt esiintyi hän siitä vapaana hämmästyttäen Oblomovia piirteidensä ihmeellisellä kypsyydellä.

Tällaisena hetkenä tuulahti neidon kasvoista suurta lapsellista luottamusta kohtaloon, onneen ja häneen, Oblomoviin... Hän oli sangen suloinen.

— Voi kuinka iloinen minä olen! Kuinka iloinen, kuinka iloinen olen! — toisteli hän hymyillen ja katsellen Oblomoviin. — Luulin etten saa sinua nähdä koko päivänä. Minulle tuli eilen yhtäkkiä sellainen tuska — en tiedä, mistä syystä — etten voinut olla kirjoittamatta. Oletko iloinen että tulin?

Ja hän katsahti Oblomovin kasvoihin.

— Kuules, miksi sinä olet tänään niin murrutuulella? Miksi olet vaiti? Etkö ole iloinen? Minä luulin sinun tulevan ihan hulluksi riemusta, vaan sinähän mökötät kuin nukkuisit. Herätkää, hyvä herra, Olga on teidän kanssanne! Ja hän työnsi hänet nuhdellen keveästi luotaan.

— Etkö ole terve? Mikä sinua vaivaa? — ahdisti Olga.

— Ei, kyllä minä olen terve ja onnellinen, — kiiruhti Oblomov sanomaan, jottei suinkaan Olga rupeaisi urkkimaan hänen sielunsa salaisuuksia. — Minä vain sentähden olen levoton, että kuinka sinä yksiksesi...

— Se on minun asiani se, — sanoi neito kärsimättömästi. — Vai olisikko sinusta parempi, jos olisin saapunut tänne tätini kanssa?

— Olisi, Olga...

— Jos sen olisin tiennyt, niin olisin pyytänyt hänet mukaani, — keskeytti Olga loukkaantuneella äänellä irroitteen Oblomovin käden omastaan. — Minä luulin ettei sinulla ole suurempaa onnea kuin saada olla minun kanssani...

— Ei olekkaan eikä toki voikkaan olla! — virkkoi Oblomov. — Vaan tuota, kuinka sinä yksiksesi...

— Siitä nyt ei kannata kauvan jankuttaa, puhelkaamme mieluummin muusta, — sanoi Olga huolettomasti. — Vaan kuulehan... No voi minua, olin aikonut jotakin sanoa, vaan nyt olen sen unhoittanut...

— Eikö se koskenut sitä, kuinka sinä yksin tänne pääsit? — tyrkytti Oblomov katsellen rauhattomasti sivuilleen.

— Eikä koskenut! Mitä sinä yhä sitä samaa jankutat niin että aivan tympäisee! Mitä ihmettä minun pitikään sanoa...? No, jääköön sitten, perästäpäin kai muistan. Oi kuinka täällä on kaunista! Kaikki lehdet ovat varisseet puista; *feuilles d'automne* — muistatko Victor Hugo'ta? Kas tuolla on aurinko ja tuolla Neva virtaa... Voi mennään soutelemaan Nevalle...

— Mitä sinä? Jumala siunatkoon! Tällainen kylmä ilma ja minä olen vain pumpulipalittoossa...

— Minulla on myös pumpulipuku. Mikäs hätänä, mennään, voi mennään!

Olga läksi juoksujalassa menemään retuuttaen Oblomovinkin perässään. Tämä pani vastaan ja murisi, mutta oli pakoitettu kuitenkin istuutumaan venheeseen ja niin he läksivät.

— Kuinka sinä todella yksin tänne pääsit? — tinki yhä Oblomov rauhattomana.

— Sanonkos kuinka? — ärsytti Olga veitikkamaisesti, kun he olivat joutuneet keskelle jokea. — Nyt sen voinkin sanoa; nyt et pääse pakoon, vaan tuolla maalla olisit paennut...

— Kuinka se siis tapahtui? — kysyi Oblomov pelokkaasti.

— Lupaatkos tulla huomenna meille? — kysyi Olga vastauksen asemasta.

"Ah, hyväjumala!" ajatteli Oblomov. "Hän on aavistanut minun ajatukseni etten ole aikonut tulla."

— Lupaan, — vastasi hän ääneen.

— Jo aamusta päivin koko päiväksi?

— No, en siis sanokkaan, — virkkoi Olga.

— Lupaan tulla koko päiväksi.

— Kuule nyt siis... — alkoi Olga totisesti: — minä kutsuin sinut tänne tänään siitä syystä että saisin sinulle sanoa...

— Mitä niin? — kysyi Oblomov säikähtyneesti.

— Että sinä ... huomenna tulisit meille...

— No voi sun siunatkoon — keskeytti Oblomov kärsimättömästi. — Vaan kuinkas sinä tänne jouduit?

— Kuinkako minä tänne jouduin? — uudisti Olga hajamielisesti. — Tulla tupsahdin vain ... mitäs sinä sitä nyt utelet!

Ja hän koppasi kourallisen vettä ja räiskäytti vasten Oblomovin kasvoja. Tämä ummisti silmänsä ja vavahti, mutta Olga vain rupesi nauramaan.

— Sepä raitista vettä, kun ihan kättä paleltaa! Taivas, kuinka täällä on hauskaa ja kaunista! — jatkoi neito silmäillen ympärilleen. — Tullaan taas huomenna uudestaan ja silloin lähdetäänkin suoraapäätä kotoa...

— Eikös sitten tämä ole tarpeeksi suoraapäätä? Mistä sinä oikeastaan tulit? — kysyi Oblomov kiireesti.

— Kauppamakasiinista, — vastasi Olga.

— Mistä kauppamakasiinista?

— No johan minä tuolla puistossa sanoin, mistä...

— Etpähän sanonut... — virkkoi Oblomov kärsimättömästi.

— Enkö sanonut? Sepä kumma! Unhoitin siis kertoa! Minä läksin kotoa palvelijan kanssa kultaseppään...

— No?

— No niin... Mikäs tuon kirkon nimi on? — kysyi neito yhtäkkiä soutomieheltä osoittaen etäisyyteen.

— Minkä kirkon? Tuonko tuossa? — tiedusti soutomies.

— Se on Smolnin kirkko! - virkkoi Oblomov malttamattomana. — No, sinä siis menit makasiiniin ja mitä siellä?

— Siellä ... siellä oli erinomaisen sieviä kaluja... Ai kuinka kauniin rannerenkaan siellä näin!

— Nyt ei ole puhe rannerenkaista — keskeytti Oblomov: — mitäs sitten?

— Ei mitään, siinä se koko juttu, — lisäsi Olga, tarkasti silmäillen seutua ympärillään.

— Mihinkäs palvelija jäi? — ahdisti Oblomov.

— Meni kotiin, — vastasi neito hyvin vikkellästi, katsellen vastarannalla olevia rakennuksia.

— Entä mitenkäs sinä? — jatkoi Oblomov.

— Kuinka kaunista tuolla on! Eikö voida mennä sinne päin? — huudahti Olga osoittaen päivän varjostimellaan vastarannan suuntaan. — Kuule, sinähän siellä puolella asut?

— Niin.

— Minkä kadun varrella, näytäppä!

— Sano, mihin se palvelija joutui? — kysyi Oblomov.

— Niin, vastasi neito huolimattomasti: — minä lähetin hänet noutamaan rannerengasta kotoa, vaan itse tulin tänne.

— Kuinkas sinä niin voit tehdä? — virkkoi Oblomov siristäen häneen silmiään säikähtynyt ilme kasvoissa. Olga koetti tahallaan näyttää yhtä säikähtyneeltä.

— Puhu vakavasti Olga, äläkä enää huoli leikkiä laskea!

— En minä leikkiä laskea, niin se tosiaankin oli! — sanoi neito tynnosti. — Minä unhoitin tahallani rannerenkaan kotiin ja tätini oli pyytänyt minua käymään eräässä puodissa. Sinä et mitenkään olisi sellaista temppeä hoksannut! — lisäsi hän ylpeästi ikäänkuin olisi mainionkin tehtävän suorittanut.

— Entä jos palvelija palaa takaisin? — kysyi Oblomov.

— Minä käskin sanoa että hän odottaisi minua, että olen mennyt toiseen makasiiniin, vaan minä livahdinkin tänne...

— Entä jos Maria Mihailovna kysäisee, mihinkä toiseen makasiiniin olit mennyt?

— Niin sanon että pistäysin ompelijattareen?

— Entäs jos hän tiedustaa ompelijattarelta?

— Entä jos koko Nevan virta yhtäkkiä syöksähtää mereen, entä jos vene keikahtaa kumoon, entä jos Morskaja-katu ja meidän talomme musertuvat raunioiksi ja entä jos sinä yhtäkkiä lakkaat minua rakastamasta ... — vastasi Olga ja räiskäytti jälleen vettä Oblomovin silmille.

— Mutta palvelijahan on jo ehtinyt palata takaisin ja odottaa sinua paraikaa kultasepässä ... — hätäili Oblomov pyyhkien kasvojaan. — Hoi soutomies, rantaan!

— Ei tarvitse, ei tarvitse! — määräsi Olga.

— Laskekaa rantaan! palvelija on jo palannut, — penäsi Oblomov.

— Mitäs sitten! Ei tarvitse!

Mutta Oblomov piti oman päänsä ja läksi kiireesti hänen kanssaan nousemaan puistoon, vaan Olga sitä vastoin käveli hiljaa nojautuen hänen käsivarteensa.

— Miksi pidät niin kiirettä? — puheli Olga. — Kulje hiljemmin, minun tekee mieli oleskella sinun

kanssasi.

Ja neito alkoi astua vielä hiljemmin puristautuen Oblomovin olkapäätä vasten ja katsellen tätä likeltä kasvoihin, mutta Oblomov puheli hänelle raskaasti ja ikävästi velvollisuuksista ja veloista. Olga kuunteli häntä hajamielisen uupuneesti hymyillen, pää alaspäin painuksissa, silmät maahan luotuina tai jälleen liki hänen kasvojaan tähdättyinä sekä ajatteli kokonaan muita asioita.

— Kuule minua, Olga, — lausui Oblomov vihdoin juhlallisesti: — vaikka minä pelkäänkin että se sinussa herättää harmia ja että itse saan siitä sinulta nuhteita, olen minä kuitenkin pakotettu suoraan sinulle sanomaan että me olemme menneet liian pitkälle. Minun velvollisuuteni on sanoa sinulle tämä.

— Mitä sanoa? — kysyi Olga kärsimättömästi.

— Sitä että me teemme sangen rumasti siinä kun tapaamme toisiamme näin salaa.

— Sitä sinä puhuit jo huvilassa kesällä, — virkkoi neito mietteissään.

— Niin, vaan silloin minä olin kokonaan hurmauksissani sinuun: toisella kädellä työnsin sinut luotani ja toisella pidätin. Sinä luotit minuun, vaan minä ... ikäänkuin ... petin sinut. Silloin olivat tunteeni vielä tuoreet...

— Vaan nytkö ne eivät enää ole tuoreet ja sinä alat ikävystyä...

— Ah en, Olga! Sinä tuomitset minua väärin. Minä puhuin tuoreista tunteista ja se sana ei saa antaa aihetta viisasteluun. Minulla on näet omantunnon tuskat sinun tähtesi: sinä olet vielä niin nuori ja tunnet vähän mailmaa ja ihmisiä ja senlisäksi rakastat sinä niin puhtaasti, niin pyhästi ettei sinulle edes juolahda päähänkään, minkä ankaran moitteen alaiseksi me molemmat itsemme asetamme sen kautta, mitä teemme — ennen kaikkea minä.

— Mitäs me sitten teemme? — kysyi Olga seisahtuen.

— Mitäkö? Sinä petät tätisi, poistut salaa kotoasi, määrääät kohtauksen kahdenkesken mieshenkilön kanssa... Koetappa sanoa tätä kaikkea sunnuntaina vierasten läsnäollessa...

— Miksikäs sitä ei voisi sanoa? — virkkoi neito levollisesti. — Kun sattuu, sanon kyllä...

— Ja sinä saat nähdä, — jatkoi Oblomov: — että se tekee tätiisi pahan vaikutuksen, naiset syöksähtävät ulos huoneesta ja herrat iskevät sinulle silmää viekkaasti ja julkeasti...

Neito jäi miettimään.

— Vaan mehän olemme — sulhanen ja morsian! — virkkoi hän.

— Niin kyllä, Olga kulta, — selitti Oblomov puristaen neidon molempia käsiä: — ja sitä ankarampia ja varovaisempia täytyy meidän siis olla joka askeleella. Minä tahdon ylpeästi taluttaa sinua käsikynkästä pitkin tätä samaa käytävää, mutta en salaa, vaan koko mailman nähden niin että kaikkein katseet taipuisivat sinun edessäsi kunnioituksesta eivätkä tähtäisi sinuun julkeasti ja viekkaasti ettei kenenkään päässä rohkenisi syntyä epäluulo, että sinä, ylpeä tyttö, saatoit suinpäin, unhoittaen häveliäisyytesi ja kasvatuksesi antaa houkutella itsesi rikkomaan velvollisuuden vaatimukset...

— Minä en ole unhoittanut häveliäisyyden, en kasvatuksen enkä velvollisuuden vaatimuksia! — vastasi Olga ylpeästi, irroittaen käsivartensa Oblomovista.

— Tiedän, tiedänhän sen, oma viaton enkelini, enkä minä sitä sanokkaan, vaan sitä sanovat ihmiset, mailma — eivät ne koskaan sitä sinulle anteeksi anna. Jumalantähden, koeta ymmärtää, mitä minä tahdon. Minä tahdon että sinä mailmankin silmissä olisit puhdas ja moitteeton niinkuin todellisuudessa olet...

Olga asteli aatteihinsa vaipuneena.

— Koeta ymmärtää, miksi minä tätä sinulle puhun: sinä voit tulla onnettomaksi ja yksistään minun niskoilleni lankeaa tästä vastuunalaisuus. Syytetään että minä sinut houkuttelin ja tahallisesti estin sinua näkemästä kurjuuden kuilua. Sinä olet puhdas ja tyyni minun seurassani, mutta kenen muun luulet sitä sinusta uskovan?

— Se on totta, — äänsi Olga vavahtaen. — Kuulehan, — lisäsi hän päättäväisesti: — ilmoittakaamme kaikki tädilleni ja antakaamme hänen huomenna meitä siunata...

Oblomov vaaleni.

— Mitä sinä nyt? — kysyi Olga.

— Odotahan, Olga: mihin on sellainen kiire? ... — hätäili Oblomov ja hänenkin huulensa vapisivat.

— Itsehän sinä pari viikkoa sitten minua siihen kiirehdit? — kummasteli neito katsoen kuivasti ja tarkkaavaisesti Oblomoviin.

— Niin, minä en silloin tullut ajatelleeksi kaikkia valmistuksia, ja niitä on paljon! — sanoi Oblomov huokaisten. — Odotetaan ensin kirjettä maalta.

— Mitä varten me sitä rupeaisimme tässä odottamaan? Vai voiko se tai tuo vastaus muuttaa sinun aikomuksiasi? — kysyi Olga vielä tarkkaavaisemmin katsoen häneen.

— Kaikkia sinä ajatteletkin! Tietysti ei, vaan kaikki on tarpeellista tietää asian harkitsemiseksi ja täytyyhän tädille sanoa, milloinka häät pidetään. Emmehän me hänen kanssaan tule puhumaan rakkaudesta, vaan sellaisista seikoista, joihin minä tällä hetkellä en ole lainkaan valmistautunut.

— No, ilmoitetaan siis vasta sitten kun sinä saat kirjeen, vaan sillä-aikaa saakoot kaikki tietää että me olemme sulhanen ja morsian, ja me tulemme näkemään toisemme joka päivä. Minun on niin ikävä, — lisäsi neito: — minua näännyttävät nämät pitkät päivät, kaikki huomaavat jotakin, minun kimppuuni käydään ja vihjaistaan viekkaasti sinuun... Kaikki tämä minua jo kyllästyttää!

— Vihjaistaanko minuun? — änkytti Oblomov.

— Kyllä, siitä saat kiittää Sonitshkaa.

— Siinä nyt näet! näetkö? Sinä et kuunnellut minua, vaan suutuit silloin!

— Mitä minä muka näen? En mitään näe, näen ainoastaan että sinä olet suuri pelkuri... Minä en pelkää noita vihjauksia.

— En minä ole pelkuri, olen vain varovainen... Mutta jumalantähden, lähtekäämme täältä pois, hyvä Olga! katso, tuolla tulevat vaunut esiin. Kunhan vain ei olisi tuttuja? Ah! Aivanhan hiki nousee niskaan... Mennään, mennään pian ... — puhui Oblomov kauhistuksissaan ja tartutti pelon Olgaankin.

— Niin, mennään pian, — sanoi tämäkin kuiskaten kiireenvilkkää.

Ja melkein juoksujalkaa riensivät he pitkin käytävää puiston päähän vaihtamatta sanaakaan: Oblomov vilkuillen levottomasti kaikille suunnille ja Olga pää kokonaan alaspäin painuksissa harson peitossa.

— Siis huomenna tulet? — sanoi Olga sitten kun he olivat tulleet sen myymälän luo, jossa palvelija neitoa odotti.

— Ei, parempi että tulen ylihuomenna ... tai vasta perjantaina tai lauantaina... — vastasi Oblomov.

— Miksi niin?

— Niin ... näetkös, Olga ... minä yhä arvelen että eiköhän kirje siihen asti kerkeä.

— Hyvä. Mutta tule kuitenkin huomenna päivälliseksi, kuuletko?

— Kyllä minä, kyllä se sopii! — sopersi Oblomov hätäisesti, ja Olga astui sisään kauppamakasiinin ovesta.

"Ah, hyväjumala, kuinka pitkälle asia jo on mennyt! Raskas kivi on yhtäkkiä pudonnut päälleni. Mitä minä nyt osaan tehdä? Sonitshka! Sakariias! ja ne keikarit."

6.

Kotiin tultuaan ei hän huomannut että Sakariias tarjosi hänelle aivan jäähtyneen päivällisen, ei huomannut, kuinka hän sen jälkeen yhtäkkiä joutui vuoteeseensa ja nukahti kuolemansikeään uneen.

Seuraavana päivänä vavahti hän muistaessaan että oli mentävä Olgan luo. "Miten mailmassa minä voin!" Hän kuvaili elävästi mielessään, kuinka kaikki tulevat katsomaan häneen merkitsevästi.

Ovenvartija siellä häntä muutenkin kohtelee aina erityisemmällä tavalla hyvänsuojeasti. Siimon lakeija ihan hyppää päänsä puhki, jos hän sattuu tältä pyytämään lasillisen vettä. Katja ja lapsenpiika seuraavat häntä ystävällisellä hymyllä.

"Sulhanen, sulhanen!" loistaa leimattuna kaikkien otsalla eikä hän ole vielä edes pyytänyt tädin suostumusta, eikä ole hänellä kopeikkaakaan rahaa, ei hän tiedä milloin sitä toki tuleekaan eikä edes tiedä, kuinka paljon hänellä on tuloja tänä vuonna maatilastaan. Eikä hänellä siellä kylässä ole edes oikeata taloa — mainio sulhasmies tosiaankin!

Sentähden olikin hän päättänyt, kunnes varmat tiedot maalta saapuvat, tavata Olgaa ainoastaan sunnuntaisin todistajain läsnäollessa. Kun siis tämä päivä koitti, ei hän aamustapäivin ollenkaan aikunut valmistautua lähtemään Olgan luo.

Hän ei ajattanut partaansa eikä muuttanut vaatteitansa, vaan selaili laiskasti ranskalaisia sanomalehtiä, mitkä oli edellisellä viikolla ottanut Iljinskeiltä, ei katsonut lakkaamatta kelloon eikä murahdellut itseksensä sitä että viisari niin hitaasti kiertää eteenpäin.

Sakariias ja Anisja luulivat että Oblomov, kuten ennenkin, ei tule syömään päivällistä kotonaan eivätkä kysyneet häneltä, mitä ruokia on valmistettava.

Oblomov antoi heille isälliset nuhteet selittäen ettei hän suinkaan joka keskiviikko ollut syönyt päivällistä Iljinskeillä, vaan että se oli "panettelua" ja että hän oli aterioinut Ivan Gerasimovitshin luona ja että hän tästälähtien on syövä päivällistä kotonaan — paitsi ehkä sunnuntaisin eikä silloinkaan aina vieraisa.

Päistikkaa syöksyi silloin Anisja torille ostamaan "sisälmyksiä" Oblomovin mielisoppaa varten.

Sillä-aikaa tulivat emännän lapset hänen luokseen ja hän tarkasti Vanjan yhteen- ja vähennyslaskua ja löysi niistä kaksi virhettä. Mäshalle viivoitti hän vihkon ja kirjoitti suuret alkukirjaimet, sitten kuunteli hän kanarialintujen viserrystä ja katseli puoleksiavattuun oveen, kuinka siellä vilahtelivat emännän paljaat kyynäspäät.

Kellon käydessä kahta kysyi emäntä oven takaa, eikö Oblomov tahtonut maistaa vastaleivottua juustopiirakkaa. Tuotiin juustopiirakkaa sekä pikarillinen viinimarjaviinaa.

Niin asettui vähitellen Ilja Iljitshin mielenkuuhu ja hänen sieluunsa laskeusi ainoastaan tylsä raskasmielisyys, mikä kesti melkein päivälliseen asti.

Päivällisen jälkeen, kun hän, loikoen sohvalta, juuri alkoi tuutia uupunutta päätänsä unettaren helmoihin, aukeni emännän puoleinen ovi ja sieltä ilmestyi Agata Matvejevna kantaen sylissään kahta pyramiidinmuotoista sukkaläjää. Hän asetti sukat kahdelle tuolille, vaan Oblomov hyppäsi ylös sohvalta ja pyysi häntä itseään istumaan kolmannelle tuolille. Mutta emäntä ei istunut, sillä sellaiseen ei hän ollut tottunut, hän, joka alati oli jalkeilla ja alati puuhassa ja liikkeessä.

— Kas tässä ovat teidän sukkanne, jotka tänään olen järjestänyt, — sanoi hän: — niitä on viisikymmentä viisi paria, vaan melkein kaikki ovat huonoja...

— Kuinka hyvä ihminen te olette! — virkkoi Oblomov liketen emäntää ja ottaen leikillä häntä keveästi kyynäspäästä kiinni.

Emäntä naurahti.

— Miksi te puuhaatte niin paljon minun tähteni? Minua tosiaankin hävettää.

— Ei se ole mitään, se kuuluu minun taloudellisiin tehtäviini, teillä ei ole ketään, joka sukista huoltapitäisi, vaan minulle se on mieluista työtä, — jatkoi emäntä. — Siinä on kaksikymmentä paria, jotka eivät mihinkään kelpaa, niitä ei enää kannata parsia.

— Ei tarvitse, olkaa hyvä ja antakaa kaiken vain olla, mitä te näistä rääsyistä huolehditte! Minä voin ostaa uusia...

— Antaakko olla, miksikä? Kas näihin kaikkiin voipi vielä kutoa jatkot, — ja emäntä alkoi vilkkaasti lajitella sukkaa.

— Vaan istukaahan toki, olkaa niin hyvä, miksi te seisotte? — pyysi Oblomov kohteliaasti.

— Ei, kiitän nöyrimmästi, mutta minulla ei nyt ole aikaa sulloa niitä sisään, — vastasi emäntä taas poistuen tuolin luota. — Tänään on meillä pyykinpesu ja täytyy, laittaa järjestykseen kaikki liinavaatteet.

— Te olette itse ihme ettekä emäntä! — virkkoi Oblomov pysähyttäen silmänsä tuon naisen kaulaan ja rintaan.

Emäntä naurahti.

— Kuinkas siis tehdään, — kysyi hän: — kudotaanko jatkot sukkiin? Minä voin tilata pumpulilankaa. Meille tuopi sitä eräs maalais-akka, sillä täällä ei sitä kannata ostaa, se kun on niin löyhää.

— Jos te olette noin hyväntahtoinen, niin tehkää vain niin, — myönteli Oblomov: — mutta minua tosiaankin hävettää että te näin puuhaatte.

— Ei se mitään, mitäs meillä muutakaan on tekemistä? Kas näihin minä itse kudon jatkot ja nuo annan mummolle; huomenna tulee nato meille vierailemaan ja kun iltaisin ei ole mitään tekemistä, niin silloin otamme ja kudomme yhdessä. Jo se tuo meidän pikku Mëshakin alkaa oppia kutomaan, vaan sukkapuikot siltä tahtoo aina käsistä tipahdella, kun ovat sille liian suuret.

— Vai että jo pikku Mëshakin alkaa tottua? — ihmetteli Oblomov.

— Jumaliste, totta minä puhun.

— En tiedä, kuinka teitä kiittäisinkään, — puheli Oblomov katsoen emäntää yhtäläisellä mielihyvällä kuin oli aamulla katsonut lämpöistä juustopiirakkaa. — Olen teille sangen, sangen kiitollinen ja kyllä minä teidät pidän muistossa, varsinkin pikku Mëshan: silkkileningin hänelle ostan kuni ostankin ja puen sen tytön kuin nukun.

— Mitä te nyt? Se on liikaa kiittollisuuden osoitusta! Mitäs hän silkkivaatteilla tekee? Ei sitä karttuunivaatteissakaan jaksa pitää, se kun kaikki tarvelee ja polttaa, varsinkin kenkensä; ei ehdi torilta käydä ostamassa niin paljon kuin se kuluttaa.

Emäntä nousi lähteäksensä, ottaen sukat.

— Mihin teillä on semmoinen kiire? — sanoi Oblomov. — Istukaahan vielä vähän, minulla ei ole mitään työtä.

— Joskus toiste pyhäpäivinä — nyt ei, ja olkaa tekin niin hyvä ja tulkaa joskus meidän puolelle kahville. Nyt on minulla pyykin pesu ja täytyy mennä katsomaan, onko Akuliina siellä päässyt alkuun.

— No, jumalanhaltuun, en uskalla teitä pidättää, — sanoi Oblomov katsoen emännän jälkeen tämän niskaan ja käsivarsiin.

— Olen minä myös teidän yönuttunne tuonut alas ullakolta, — jatkoi emäntä: — sen voi paikata ja pestä, se on niin mainiota kangasta. Sitä saattaa vielä kauvan käyttää.

— Turhaan olette sen alas ottanut! Minä en sitä enää käytä, olen sen hyljännyt enkä sitä tarvitse.

— No, sama se, peskööt kuitenkin. Ehkäpä jolloinkin sen puette päällemme ... ainakin häiksenne! — lisäsi emäntä naurahtaen ja lupsahuttaen oven kiinni.

Oblomov jäi korvat hörröllään, silmät muljollaan seisomaan ja uni oli äkkiä lentänyt tiehensä. — Hänkin siis tietää — kaikki sen tietävät! — siunaili hän vaipuen alas samalle tuolille, jota oli emännälle tarjonnut. — Voi sen viheliäistä Sakariasta!

Taas voideltiin Sakariasta "ilkeillä" sanoilla, taas sai Anisja käydä puhelemassa nenällään ja vakuuttamassa että hän "ensikertaa kuulee emännältä koko häistä, etteivät he siitä keskenään ole hiiskahtaneetkaan ja että kuinkas nyt häät olisivat edes mahdollisetkaan? Sen oli kenties keksinyt itse sielunvihollinen, ja hornan syvyys hänet nielkään, jos se ei ole totta; ja emäntäkin oli valmis ottamaan pyhänkuvan seinältä ja vannomaan, ettei hän ikinä ollut Iljnskin ryökkynästä kuullut puhuttavankaan, vaan oli morsiamella tarkoittanut jotakin aivan toista..."

Ja niin paljon lörpötteli Anisja että Ilja Iljstih lopuksi huiskautti kämmenellään häntä menemään tiehensä. — Vaan kun Sakariias yritti pyytämään lupaa saada seuraavana päivänä mennä vieraisiin vanhaan taloon Hernekadun varrella, niin antoi Oblomov hänelle sellaisen vieraskyydin että Sakariias vaivoin pysyi jaloillaan.

— Vai sinne sinun vielä pitäisi juosta juoruamaan, kun eivät siellä vielä sitä tiedä? Istu kotona! — lisäsi Oblomov julmistuneena.

Niin kului keskiviikko loppuun. Torstaina sai Oblomov jälleen kaupungin postissa Olgalta kirjeen kysymyksineen: mitä merkitsi ja mitä oli tapahtunut, koska hän ei ollut tullutkaan? Tyttö kirjoitti että oli itkenyt koko illan eikä ollut nukkunut juuri koko yönä.

— Voi minun enkelini, hän itkee vain eikä saa unta öisin! — huudahti Oblomov. — Hyvä-isä nähköön!

Miksi hän rakastaa minua? Miksi minä rakastan häntä? Miksi me kaksi olemme sattuneet yhteen? Niin, se on kaikki Andrein ansiota: hän se on meihin kumpaankin iskenyt rakkautta kuin rokkoa. Mutta voi tätä elämää, millaista se nyt on: mielenkuohua on se vain ja alituista levottomuutta. Milloin saapuu rauha ja levollinen onni, milloin?

Ja äänekkäästi huokailten heittäysi Oblomov seljälleen, nousi taas ylös, menipä vielä ulos kadullekin yhä etsiskellen sielussansa elämän mallimuotoa, sellaista olemassa-oloa, joka myös olisi täynnänsä sisällystä sekä vierisi hiljalleen eteenpäin, päivä-päivältä, pisara-pisaralta, luonnon mykässä mietiskelyssä ja rauhallisesti puuhailevan perhe-elämän tyynen-tyynesti liikkuvissa ilmakerroksissa. Hän ei tahtonut sitä kuvaella itselleen tuollaiseksi leveäksi virraksi, jossa aallot pauhaten ja pärskyen syöksyvät eteenpäin, kuten Stolz oli kuvaellut.

— Tällainen elämä on ikäänkuin kuumetautia, — saneli Oblomov itsekseen: — se on keikkumista kosken kynnyksissä ja ajelehtimista virrassa, jossa tulva on padot särkenyt.

Ja hän istui kirjoittamaan Olgalle että oli Kesäpuistossa hiukan vilustunut ja sentähden täytynyt juoda kuumaa ruohovettä ja istua sisällä pari päivää, vaan että nyt oli pahin puuska jo ohi ja että hän toivoo sunnuntaina voitavansa tulla häntä tapaamaan.

Olga kirjoitti hänelle vastaan kiittäen Oblomovia että tämä oli ollut niin varovainen, ja kehoitti, jos tarve vaatii, jäämään kotiin vielä sunnuntaiksikin lisäten että hän mielellään kärsii vaikka viikonkin ikävää, kunhan vain Oblomov hoitaa itsensä terveeksi.

Tämän vastauksen toi Nikita, sama palvelija, joka Anisjan sanojen mukaan oli pää-syyllinen juorujen levittämisessä. Hän toi myös Olgan lähettämiä uusia kirjoja terveisillä että neiti oli pyytänyt herraa lukemaan kirjat läpi ja sitten tavattaessa sanomaan, kannattiko hänen itsensä niihin tutustua. Olga vaati myös vastausta Oblomovin terveydentilasta. Kirjoitettuaan vastauksen antoi Oblomov itse sen Nikitalle käteen ja saattoi tätä etehisestä suoraan pihalle seuraten häntä silmillään pikkuportille saakka, jottei Nikitalle suinkaan pistäisi päähän poiketa keittiön puolelle siellä uudestaan juoruamaan ja "panettelemaan" ja ettei Sakariias saisi tilaisuutta lähteä saattamaan häntä kadulle.

Oblomov ilahtui Olgan ehdotuksesta olla varovainen eikä tulla heille sunnuntaina, ja kirjoitti hänelle että: todellakin, tullaksensa täydellisesti terveeksi, on tarpeellista istua vielä muutamia päiviä kotona.

Sunnuntaina teki hän vieraskäynnin emännän puolelle, joi kahvea, popsi suuhunsa tulikuumaa piirakkaa ja päivälliseksi lähetti Sakariaksen toiselle puolelle jokea ostamaan hyytelöä ja namusia lapsine.

Sakariias pääsi vaivoin takasin yli joen, sillä sillat olivat jo poisotetut ja Neva alkoi tehdä jäätä. Oblomovin oli mahdotonta ajatella lähtöä vielä keskiviikkonakaan Olgan luo.

Olisihan tosin voinut heti rientää tuolle puolelle, asettua asumaan muutamiksi päiviksi Ivan Gerasimovitshin luo sekä oleskella vieläpä syödä päivällistäkin jokapäivä Olgan tykönä. Mutta siihenkin oli olemassa pätevä este: Nevan tuonpuoleinen ranta oli rapsahtanut jäähän niin ettei ollut kerennyt ajoissa yli mennä.

Kyllähän Oblomovilla ensin tämä keino oli mielessä ja hän jo laski sukkelasti jalkansa lattiaan, mutta aprikoituaan kotvan asiaa, hän huolestunein kasvoin ja huoaten vetäytyi jälleen verkalleen entiselle paikalleen.

"Ei, vaijatkoot juorut silläaikaa ja unhoittakoon hän, joka syrjässä asuu, hiukan: millaista on käydä Olgan luona ja nähkäämme jälleen toisemme siellä vasta sitten, kun olemme julkisesti ilmoittaneet olevamme sulhanen ja morsian."

— Ikävä on odotella siihen asti, vaan minkäs sille tekee, — lisäsi hän huokailten ja ryhtyen selailemaan niitä kirjoja, jotka Olga oli lähettänyt. Hän sai luetuksi noin viisitoista sivua, kun Masha tuli häneltä kysymään, eikö hän halua mennä niinkuin kaikki muutkin katsomaan, kuinka Neva-virta tekee jäätä. Oblomov läksi ja palasi takaisin teenjuonti-aikaan.

Niin kuluivat päivät ja Ilja Iljitsh ikävoi, lueskeli, kävi joskus kadulla kävelemässä, vaan kotona istuessaan kurkisteli oveen emännän puolelle vaihtaaksensa ikävissään parikaan sanaa. Vieläpä hän kerran jauhaa pouhasi emännälle kolmisen naulaa kahvipapujakin sellaisella innolla että hänen otsansa tuli hiestä likomäräksi. Toisella kertaa hän taas tarjosi emännälle jotain kirjaa luettavaksi. Hitaasti liikuttaen huuliansa tavaili tämä itseksensä mitä nimilehdessä seiso ja antoi sitten kirjan takaisin sanoen että jahka joulunpyhät tulevat, niin silloin hän ottaa sen häneltä ja panee Vanjan lukemaan ääneen niin että mummokin saa kuunnella — vaan että tällä kertaa ei ollut aikaa.

Sillä välin oli asetettu siltoja Nevan yli, ja kerran ilmoitti kartanokoiran vimmattu haukunta ja

ketjujen riuhdonta että Nikita oli toistamiseen saapunut kirjellippuineen, kirjoineen ja tiedustuksineen herran terveydentilasta.

Oblomov pelkäsi että hänellekin tästä voi tulla lähtö pitkin siltoja toiselle puolelle jokea ja piiloutui sentähden Nikitan näkyvistä, kirjoittaen vastaukseksi että hänellä oli noussut pieni näppy kaulaan niin ettei hän vielä uskalla poistua ulos pihasta ja että "julma kohtalo ryöstää häneltä onnen vielä muutamiksi päiviksi saada nähdä armasta Olgaansa."

Hän oli ankarasti kieltänyt Sakariasta löpöttelemästä sanaakaan Nikitan kanssa ja seurasi jälleen silmillään viimeainittua portille saakka sekä uhkasi Anisjaa sormellaan, kun tämä yritti pistämään nenänsä keittiön ovesta tahtoen jotakin kysyä Nikitalta.

7.

Niin kului viikkokausi, ja aina kun Oblomov aamuisin nousi, tiedusti hän ensimmäiseksi levottomana, olivatko jo sillat asetetut paikoilleen?

— Ei vielä, — vastattiin hänelle, ja hän vietti päivänsä rauhallisesti kuunnellen kellonheilurin naksutusta, kahvimyllyn hyrinää ja kanarialintujen viserrystä.

Kananpoikaset eivät enää piipottaneet, ne olivat jo aikaa-sitten kasvaneet aikuisiksi kanoiksi ja piileskelivät kanakopeissaan. Olgan lähettämiä kirjoja ei hän ollut ehtinyt läpilykeä: yhtä oli hän tässä lukenut sadannellevidennelle sivulle asti ja kääntänyt sen sitten nurin ja siinä se sitten oli maannut pöydällä jo muutamia päiviä kannet levällään.

Sitä useammin hän sitävastoin puuhaili emännän lasten kanssa. Vanja oli semmoinen ymmärtäväinen poika että muisti kolme kertaa peräkkäin luetella Euroopan pääkaupungit, ja Ilja Iljitsh lupasi, kunhan vain pääsee kaupungille, tuoda hänelle lahjaksi pienen karttamaapallon; pikku Masha se taas oli hänelle pallistanut kolme nenäliinaa — huonosti tosin, mutta oli niin ihmeen lysti nähdä noiden pienoisten kätösten puuhaa, ja jokaista tuuman pituista väliä, minkä tyttö oli saanut pallistetuksi, juoksi hän näyttämään Oblomoville.

Emännän kanssa keskusteli Oblomov jo lakkaamatta niinpian kun vain huomasi hänen kyynäspäänsä puoleksi avatusta ovesta. Hän oli jo kyynäspäiden liikkeistä tottunut erottamaan, mitä emäntä milloinkin teki, jauhoiko, ripotteliko vai silittikö jotain.

Koettipa hän antautua puheluun vanhan mummonkin kanssa, vaan tämän pakinasta ei koskaan tahtonut tolkkua tulla, hän kun useinkin pysähtyi keskellä sanaa, painoi nyrkinsä seinään, kyykistyi ja alkoi yskiä aivankuin olisi tehnyt jotain vaikeata työtä, sitten hän voihkasi — ja sillä oli keskustelu loppussa.

Mutta emännän veljeä ei hän vain milloinkaan onnistunut näkemään, tai jos näki niin ainoastaan vilahdukselta ikkunain sivu, mutta tästä olennosta itsestään ei ikäänkuin kuulunut hiiskaustakaan koko talossa. Silloinkin kun Oblomov äkkiarvaamatta astui sisään huoneeseen, jossa talonväki söi, niin veli kiristyen tiukasti kokoon kiireenvilkkaa pyyhkäsi sormillaan huuliaan ja pakeni ullakkokamariinsa.

Mutta eräänä aamuna, kun Oblomov juurikaan oli herännyt unestaan ja ryhtyi huolettomana särpimään kahveansa, ilmoitti Sakariias yhtäkkiä sen sanoman että nyt olivat sillat paikoillaan. Oblomovin sydän alkoi kolkuttaa.

— Huomenna on sunnuntai, — tuumi hän: — ja täytyy siis ajaa Olgan luo, kestää koko päivän siellä syrjäisten merkitseviä ja uteliata katseita sekä sitten ilmoittaa Olgalle, milloin on aije puhua tädin kanssa.

Vaan hänhän, poloinen, on yhä vielä samalla asteella, josta on mahdotonta hievahtaa!

Hänen eteensä nousi elävä kuva, kuinka hän on jo sulhaseksi julistettuna, kuinka toisena ja kolmantena päivänä hänen luokseen ajelee kaikellaisia naisia ja herroja, kuinka hän yhtäkkiä tulee uteliaisuuden esineeksi ja kuinka hänen kunniakseen annetaan julkiset päivälliset, joissa tullaan juomaan hänen maljansa. Ja sitten ... sitten hän sulhasen oikeudella ja velvollisuudella tuopi Olgalle morsiuslahjan...

— Morsiuslahjan? — huudahti hän kauhistuneena itsekseen päästäen kurkustansa katkeran naurunhohotuksen.

Morsiuslahjanko? Vaan hänellähän on vain kaksisataa ruplaa taskussaan! Jos hänelle rahoja

lähetetään, niin saapuvat ne hänelle vasta jouluksi, kentiesi sitäkin myöhemmin, sitten kun vilja on myöty, ja kun se myöhdään, kuinka paljon sitä siellä lienee ja kuinka suuri summa hänelle lähetettäne — kaiken tämän on selittävä kirje, vaan kirjettä ei kuulu. Kuinka siis on oltava ja elettävä? Jää hyvästi sinä kaksiviikkoinen rauha!

Näiden, huolien seasta vilahtelivat hänen mielikuvituksessaan Olgan kauniit kasvot, hänen tuuheat, ilmehikkäät kulmakarvansa ja nuo älykkäät harmaansiniset silmät ja koko hänen armas päänsä sekä tuo palmikko, jota neito piti laskettuna alas niskaan niin että se lisäsi ja täydensi koko hänen olentonsa jalorotuisuutta alkaen päästä hartioihin ja vartaloon saakka.

Mutta juuri kun hän rupesi värähtelemään lemmentunteista, vyörähti heti kivenä hänen päällensä aina tuo raskas ajatus: kuinka on oltava ja tehtävä, kuinka on suoriuduttava häidenvietto-kysymyksessä, mistä ovat rahat otettavat ja millä senjälkeen elettävä...?

"No, odotan vielä vähän, ehkäpä se kirje tulee huomenna tai ylihuomenna." Ja hän rupesi laskemaan, milloinka hänen oma kirjeensä on täytynyt joutua perille, kuinka kauvan asiamies viivyttelä ennenkuin kirjoittaa ja mikä määrä-aika tarvitaan vastauksen takaisin lähettämiseen.

"Sen täytyy joutua tänne kolmessa, viimeistään neljässä päivässä. Varron siis vielä ennenkuin menen Olgan luo", päätti hän sitä suuremmalla syyllä koska Olga tuskin tiesi että sillatkaan olivat jo valmiit...

— Katja, ovatko sillat jo rakennetut? — kysyi Olga samana aamuna herättyään sisäpiialtaan.

Tämän kysymyksen oli hänkin joka päivä uudistanut. Oblomovilla ei ollut tästä aavistustakaan.

— En tiedä, neiti; en ole äskettäin tavannut ajuria enkä talonmiestä ja Nikita ei tiedä mitään.

— Sinä et koskaan tiedä, mitä minä tarvitseisin! — sanoi Olga tyytymättömänä maaten vuoteessaan ja nyppiä kaulaketjujaan.

— Minä juoksen heti ottamaan selkoa, neiti. En ennen uskaltanut mennä ulos kun luulin että te heti heräätte, muuten olisin aikaa sitten juossut kysymään.

Ja Katja katosi kamarista.

Vaan Olga vetäsi pöytälaatikon auki ja haki sieltä Oblomovin viimeisen kirjelijun. "Voi raukkaa, hän on kipeä" ajatteli hän huolehtivasti. "Hän on siellä ihan yksikseen ja hänellä on ikävä... Ah hyväjumala, kohtakohan..."

Hän ei ehtinyt ajatella loppuun ennenkuin Katja posket punaisina lennähti sisään.

— Sillat ovat valmiit, sillat ovat valmiit! ne ovat viime yönä rakennetut! — huusi piika iloisesti ottaen vikkelahti vuoteeltaan hypähtävän neidin käsillään vastaan, heitti hänen yllensä aamumekon ja lennätti jalkaan pienoiset tohvelit. Sukkelasti repäsi Olga erään laatikon auki, koppasi sieltä jotakin esiin, laski Katjan kouraan, ja Katja suuteli hänen käsiään. Kaikki tämä — hypähdys vuoteelta, Katjan kouraan pistetty raha ja neidin käsien suuteleminen tapahtui yhdessä ja samassa silmänräpäyksessä. "Hih, hei, huomenna on parahiksi sunnuntai! Hän tulee!" ajatteli Olga ja pukeutui virkusti, joi pikimältä teetä ja ajoi tätinsä kanssa ostoksille. — Mennään täti huomenna Smolnin kirkkoon päiväjumalanpalvelukseen! — pyysi Olga.

Täti räpäytti hiukan silmiään, mielti ensin ja sanoi sitten:

— Olkoon menneeksi, vaikka se onkin niin kaukana, rakas lapsi! Kuinka sinun päähäsi pälkähti näin talvella sinne lähteä?

Vaan Olgan päähän se oli pälkähtänyt ainoastaan sentähden että Oblomov oli näyttänyt tämän kirkon hänelle joelta ja hänen teki mielensä käydä siellä rukoilemassa ... rukoilemassa että Oblomov tulisi terveeksi, että hän rakastaisi häntä, että hän olisi onnellinen hänen kauttaan ja että ... että tästä epävarmuudesta ja tietämättömydestä pian tulisi loppu ... Olga parka!

Koitti sunnuntai. Olga oli taitavasti älynnyt asettaa koko päivällisen Oblomovin maun mukaan.

Hän pukeutui valkoiseen leninkiin, kätki hihapitsien alle Oblomovin lahjoittaman rannerenkaan ja järjesti hiuksensa niinkuin Oblomov rakasti. Edellisenä päivänä oli hän käskenyt virittää pianon ja sunnuntaiaamuna lauloi hän koetteeksi Casta diva'n. Äänikin tuntui olevan yhtä sointuisa kuin huvila-aikoina. Sitten rupesi hän odottamaan.

Parooni tapasi hänet tässä odotuksen tilassa ja sanoi että neiti oli jälleen tullut yhtä kauniiksi kuin kesällä, vaan että oli hiukan laihtunut.

— Maalaisilman puute ja pieni epäjärjestys elämän tavoissa ovat huomattavasti vaikuttaneet teihin, — sanoi parooni. — Te, herttainen Olga Sergejevna, tarvitsette maakyläiden ja vainioiden tuoksua.

Ja parooni suuteli muutamia kertoja hänen kättään niin että hänen värjätystä viiksistään jäi pieni pilkkukin neidon sormiin.

— Niin, maalaiselämä ja vainiot ... — vastasi Olga haaveellisesti, mutta ei paroonille, vaan ikäänkuin jollekin ilmaan.

— Apropos maalaisoloista, — lisäsi parooni: — tulevassa kuussa tulee teidän asianne loppuun ajetuksi ja huhtikuussa voitte matkustaa maatilallenne. Ei se suuri suinkaan ole, vaan paikka on ihmeen ihana! Te tulette olemaan tyytyväinen. Sellainen sievä talo ja puutarha! Siellä on mäellä huvimaja, johon te rakastutte. Näköala virralle ... niin te ette muista sitä enää, te olitte vasta viidennellä kun isänne kanssa sieltä matkustitte pois.

— Voi kuinka hauska minulle tulee! — virkkoi Olga ja rupesi haaveilemaan.

"Se on jo päätetty", ajatteli hän: "me matkustammekin sinne, mutta hän ei saa tästä tietää ennen kuin..."

— Tulevassako kuussa, herra parooni? — kysyi hän vilkkaasti. — Onko se aivan varma?

— Aivan yhtä varma kuin se että te olette ylipäänsä kaunis, vaan erittäinkin tänään, — vastasi parooni poistui tädin luo.

Olga jäi paikalleen haaveilemaan lähestyvistä onnestaan, vaan päätti olla mainitsematta Oblomoville tästä uutisesta ja puhumasta tulevaisuuden aikeistaan.

Hän tahtoi loppuun asti seurata lemmittynsä kehitystä ja nähdä, kuinka rakkaus saa aikaan kokokäänteitä Oblomovin laiskassa sielussa, kuinka lopullisesti paino päältänsä putoaa, kuinka hän ei enää malta mieltänsä onnen läheisyydeltä, vaan saatuaan sosiollisen vastauksen maakylästänsä loistavien silmien rientää ja lentää hänen luoksensa ja heittää kirjeen hänen jalkoihinsa, ja kuinka he sen jälkeen molemmat kilvan syöksyvät tädin luo, ja sitten...

Sitten hän yhtäkkiä sanoo hänelle että hänelläkin on maatalo, puutarha, huvimaja, näköala virralle ja talo aivan valmis asuttavaksi ja että sinne on ensin matkustettava, sitten vasta Oblomofkaan.

"Ei, en tahdo sosiollista vastausta", ajatteli hän: "Ilja Iljitsh vielä ylipistyy eikä tunne edes iloa siitä että minulla on oma maataloni, taloni ja puutarhani... En tahdo, tulkoon hän ennemminkin musertunein mielin mukansa epäsuosiollinen kirje, jossa seisoo että kaikki siellä maakylässä on hunningolla ja että hänen täytyy itsensä siellä käydä. Hän ajaa täyttä laukkaa sydän kurkussa Oblomofkaansa, määrää pikipäin kaikki tarpeelliset toimenpiteet, unhoittaa paljon, ei älyä kaikkea, sotkee ja tekee tökerösti tehtävänsä, mies raukka, laukkuuttaa takaisin kaupunkiin ja yhtäkkiä saakin tietää ettei olisi tarvinnutkaan tehdä koko matkaa — että on olemassa talo, puutarha ja huvimaja näköaloihinsa, että on kaikki missä elää ilman hänen Oblomofkaansaakin... Niin, niin, hän, Olga, ei millään mokomin sano sitä hänelle ennen, hän pidättää sitä loppuun asti, se on terveellistä Oblomoville, että hänen täytyy sinne matkustaa, saakoon hiukan ruumiinliikettä ja tulkoon virkumaksi — kaikki Olgan tähden ja heidän tulevan onnensa nimessä! Tai ei: miksi lähettää hänet sinne maalle erikseen hänestä? Parasta on tehdä niin että kun Oblomov matkatamineissaan tulee hänen luokseen kalpeana ja surullisena sanomaan hyvästi kuukauden ajaksi, niin silloin hän yhtäkkiä sanoo hänelle ettei tarvitsekaan lähteä ennenkuin kesällä, jolloin he matkustavat sinne yhdessä..."

Niin haaveillen riensi Olga paroonin luo ja varoitti tätä määräämään asti uutisesta kenellekkään hiiskumasta, ei yhdellekkään ihmiselle. Sanoilla ei yhdellekkään ihmiselle hän tarkoitti yksinomaan Oblomovia.

— Kyllä, kyllä, mitäpä minä hänestä menisin puhumaan? — vakuutti parooni. — Ehkä herra Oblomoville sentään, jos puheeksi sattuu...

Olga hillitsi sydäntänsä ja lausui välinpitämättömästi:

— Ei, ette edes hänelle saa sanoa!

— Teidän tahtonne, kuten tiedätte, on minulle pyhä kuin laki... — lupasi parooni lempeästi.

Koko viekas se osasi olla tuo Olga! Jos häntä esimerkiksi oikein halutti katsahtaa Oblomoviin todistajain läsnäollessa, niin hän aina ensin katsahti vuorotellen kolmeen muuhun henkilöön, sitten vasta häneen.

Kuinka paljon saikaan mieltä keinoja yksistään Oblomovin tähden. Kuinka monta kertaa hehkuikaan Olgan poskilla kaksi punaista pilkkua. Kuinka monta kertaa täytyikään painaa milloin tuota, milloin toista kosketinta saadakseen tietää, oliko piano ehkä liian korkealle viritetty, tai siirrellä nuottivihkoja paikasta toiseen. Ja kuitenkin ei häntä nyt kuulunut! Mitä tämä merkitsee?

Kello lyö kolmea, lyö neljää — mies on yhä poissa! Puolivälissä viidettä alkoi Olgan kauneus ja kukoistus hävitä, neito rupesi huomattavasti kuihtumaan ja istuutui pöytään kalvennein kasvoin. Vaan muut eivät olleet millänsäkään: ei kukaan edes huomannut — kaikki söivät hyvällä ruokahalulla niitä ruokia, jotka olivat valmistetut hänen Oblomoviansa varten, puhellen niin iloisesti ja välinpitämättömästi.

— Syötiin päivällinen, tuli ilta — Oblomovia ei näy eikä kuulu. Kello kymmeneen saakka riehui neito toivon ja pelon vaiheilla, kellon lyödessä kymmentä sulkeutui hän huoneeseensa.

Alussa valoi hän mielessään Oblomovin niskoille kaiken sapon, mikä kiehui hänen sydämissään; ei ollut sitä katkerata ivaa, ei sitä pistävätä pilaa hänen sanavarastossaan, jolla hän ei ajatuksissaan olisi rangaissut Oblomovia. Koko hänen elimistönsä ikäänkuin täytyi tulella, ja sitten yhtäkkiä kylmällä jäällä.

"Hän on kipeä, hän on yksin, hän ei jaksa edes kirjoittaa..." välähti ajatus hänen päässään.

Tämä vakuutus valtasi hänet läpeensä eikä antanut hänen nukahtaa koko yönä. Kaksi tuntia makasi hän kuumeenomaisessa horrostilassa hourailien yön kuluessa sekä nousi sitten aamulla vuoteeltansa kalpeana, mutta sangen levollisena ja varmana.

Maanantai-aamuna kurkisti emäntä sisään Oblomovin huoneen ovesta sanoen:

— Teitä täällä eräs tyttö tiedustaa.

— Minuako? Ei suinkaan! vastasi Oblomov. — Missä hän on?

— Hän on täällä, hän tuli erehdyksessä meidän portaista ylös. Saako päästää sisään?

Oblomov ei vielä tiennyt, miten päättää, kun jo hänen eteensä lipsahti Katja, samalla kun emäntä poistui.

— Katja! — huudahti Oblomov kummastuksissaan. — Kuinka sinä tänne? Mitä sinä täällä?

— Neiti on täällä, — kuiskasi piikatyttö: — käski kysyä...

Oblomovin kasvot muuttuivat.

— Olga Sergejevna? — sopersi hän kauhistuksissaan. — Se ei voi olla totta, sinä lasket leikkiä Katja, älä kiusaa minua!

— Jumaliste, se on totta: me tulimme vuokravaunuissa, hän odottaa teemakasiinin edessä ja tahtoo tulla tänne. Laittoi minut sanomaan että lähettäisitte Sakariaksen pois jollekin asialle. Hän tulee tänne puolen tunnin kuluttua.

— Parasta on, että menen sinne itse. Kuinka hän tänne voisi tulla? — sanoi Oblomov.

— Ette kerkeä, hän tulee joka tapauksessa tänne, hän luulee teidän makaavan sairaana. Jääkää hyvästi, minun täytyy kiiruhtaa, sillä neiti on yksin ja odottaa minua...

Ja tyttö riensi ulos.

Tavattoman nopeasti kiskoi Oblomov saappaat jalkaansa, nykäsi liivit päällensä, sitoi kaulahuivin kaulaansa ja huusi Sakariasta sisään.

— Kuules Sakariias! Sinähän pyysit tuonoin minulta lupaa päästä vieraisiin sinne joen taa Gorohovajakadun varrelle, eikös niin, no siis nyt saat sinne mennä! — toimitti Oblomov kiihkeässä mielenliikutuksessa.

— En mene, — vastasi Sakariias päättäväisesti.

— Sinun täytyy mennä! — sanoi Oblomov järkähtämättömästi

— Kuka nyt arkina vieraisiin? enkä mene! — virkkoi Sakariias itsepäisesti.

— Menehän toki, pidä lystiä äläkä niskottele vastaan, kun herrasi kerran on niin armollinen että

päästää sinut... mene ystäväisi luo!

— Mitäpä heistä, ystäväistäkään!

— Eikös sinun sitten teekkään mielesi nähdä heitä?

— Eipä haluta tällä erää heidän, naamojaan katsomaan — kaikki ne ovat samallaisia ryökäleitä!

— Menehän kuitenkin, mene! — tyrkytti Oblomov jyrkästi, ja veri nousi hänen päähänsä.

— En mene, tänään jään kotiin, koko päiväksi, vaan sunnuntaina — miksei, sopiihan se! — arveli Sakariias välinpitämättömästi.

— Nyt heti paikalla! — hoputti Oblomov mielenkuohussaan. — Sinun täytyy...

— Lempoko sitä seitsemän virstan päähän lähtee marjapuuron syöntiin? kieltäysi Sakariias.

— No, mene edes kävelemään pariaksi tunniksi ja tuulottele tuota liiasta nukkumisesta pöhöttynyttä naamaasi!

— Naama kuin naama, ei se ole kehnompia kuin muillakaan meikäläisillä — virkkoi Sakariias laiskasti tuijottaen ikkunaan.

"Ah pyhä jumala, hän saapuu tuossa tuokiossa", ajatteli Oblomov pyyhkien hikeä otsaltaan.

— No, ole niin kiltti ja mene kävelemään, kun käsketään! Tuossa sinulle kaksikymmentä kopeikkaa, juokse juomaan olutta ystäväsi kanssa.

— Mihinkä minä tässä pakkasessa juoksen, mieluummin jään portaille tai voinhan tuota istuutua portinkin viereen...

— Ei, sinun täytyy mennä kauvemmas portilta, — sanoi Oblomov vilkkaasti: — mene toiselle kadulle, tuonne noin vasempaan käteen, puutarhan puolelle...

"Mitä ihmettä tämä tietää?" ajatteli Sakariias: "ajaa minut kävelemään — tämmöistäpä ei ikinä ennen ole tapahtunut."

— Hyvä Ilja Iljitsh, minä menen mieluummin sunnuntaina...

— Lähdetkö sinä siitä vai et? — tiuskasi Oblomov kiristäen hampaitaan ja työntyen Sakariiaksen päälle.

Sakariias pakeni ja piiloutui, vaan Oblomov huusi Anisjan sisään.

— Mene heti torille, — käski Oblomov: — ja osta sieltä päivälliseksi...

— Päivälliseksi on kaikki jo ostettu ja kohta se on valmis ... laulaa lipatti Anisja nenäänellään.

— Suu kiinni ja kuuntele mitä sanotaan! — huudahti Oblomov niin että Anisja aristui.

— Osta torilta ... vaikkapa parsajuuria ... — toimitti Oblomov mieltien ja keksimättä mitä lähettää hänet noutamaan.

— Mitäs parsajuuria niitä tähän aikaan on, herra kulta? Ei niitä saa toki mistään...

— Mars ulos! — tiuskasi Oblomov ja Anisja pakeni. — Juokse sinne minkä kintuista lähtee, — huusi hän hänen jälkeensä: — äläkä katso taaksesi, vaan tule takaisin sieltä niin hitaasti kuin mahdollista ja muista ettet ennen kello kahta näytä nenääsikään täällä!

— Mitä ihmettä tämä merkitsee? — puheli Sakariias Anisjalle töytätessään hänen kanssaan yhteen portin takana. — Ajoi minut ulos kävelemään ja antoi kaksi riunaa. Mihinkä minä tässä osaan mennä kävelemään?

— Se on herrain asia, — huomautti teräväjärkinen Anisja — mene sinä sen Aapelin, kreivin kuskin luo ja kestitse sitä teellä, se kun aina on sinua juottanut, niin minä sillä aikaa juoksen torille.

— Kuules Aapeli, mitä ihmettä se mahtaa merkitä — sanoi Sakariias myös kreivin kuskille, — kun herra ajoi minut ulos kävelemään ja antoi rahaa olueen...

— Eiköhän tuolle itselleenkin pistänyt päähän vähän kieltänsä kastaa? — arveli Aapeli terävästi: — sentähden se sinullekin rahaa antoi ettei kateeksi kävisi. No mennään nyt.

Hän räpäytti silmiään merkitsevästi Sakariiakselle ja nyökäytti päätään erästä katua kohti.

— Mennään! — toisti Sakariiasikin ja myös nyökäytti päätään samaan suuntaan.

— Ihme ja kumma, kun ajaa ulos kävelemään! — kähisi hän naurahdellen partaansa.

Miehet katosivat näkyvistä, mutta Anisja, ehdittyään lähimmäiseen katuristeykseen, istahti aidan taa ojan varrelle odottamaan, mitä tuleman piti.

Oblomov kuulosteli ja odotti: kas nyt tarttui joku pikkuportin kellorenkaiseen ja samalla silmänräpäyksellä alkoi koira vimmatusti haukkua ja riuhtoa ketjuaan.

— Kirottu koira! — mutisi Oblomov kiristellen hampaitaan, tempasi lakkinsa, syöksyi portille, avasi sen ja melkein sylissään kantoi Olgan portaille.

Olga oli yksin, Katja oli jäänyt odottamaan vaunuihin, vähän matkan päähän portilta.

— Oletko terve? Etkö olekkaan makuulla? Mikä sinua vaivaa? — kyseli Olga pikaisesti riisumatta päältään saloppiaan ja tarkastellen Oblomovia kiireestä kantapäähän, kun he olivat astuneet sisään kabinetihuoneeseen.

— Nyt olen terveempi, kurkkuni on jo ... melkein kokonaan ... parantunut, — änkytti Oblomov koskettaen kaulaansa ja hiukan yskähtäen.

— Miksikäs et eilen tullut meille? — kysyi Olga katsoen Oblomoviin niin läpitukevasti silmiin ettei tämä osannut sanaakaan sanoa.

— Kuinkas sinä rohkenit, Olga, lähteä tällaiselle käynnille? — sopersi Oblomov kauhistuksissaan. — Tiedätkö sinä, mitä sinä teet...

— Siitä puhumme perästäpäin! — keskeytti neito kärsimättömästi. — Minä kysyin sinulta: mitä se merkitsee etten ole saanut sinua nähdä?

Oblomov oli vaihi.

— Sinä et ole ollut sairas; sinun kurkkusi ei ole ollut kipeä? — sanoi Olga ja hänen kulmakarvansa värähtivät.

— En ole ollut... — vastasi Oblomov koulupojan äänellä.

— Sinä olet siis pettänyt minut! — huudahti Olga kummastuksissaan katsoen Oblomoviin. — Minkätähden?

— Minä selitän kaikki sinulle, Olga, — puolustihen Oblomov: — tärkeä syy on pakottanut minua olemaan poissa kaksi viikkoa ... minä olen peljännyt...

— Mitä olet peljännyt? — kysyi neito istuutuen ja riisuen päältänsä salopin ja hatun.

Oblomov otti ne käsiinsä ja asettaen sohvalle vastasi: — Huhuja, ilkeitä juoruja...

— Vaan sitä sinä et ole peljännyt etten minä ole saanut unta koko yönä, että olen pääni puhki miettinyt jumalaties mitä kaikkea ja ollut vähällä tulla vuoteenomaksi sinun tähtesi? — nuhteli Olga tutkivasti tarkastaen Oblomovia.

— Sinä et tiedä, Olga, mitä täällä minun sisässäni nykyään liikkuu, — puhui Oblomov painaen sydäntään ja osoittaen päätään: — minä olen kokonaan ikäänkuin tulen vallassa. Tiedätkö sinä, mitä on tapahtunut?

— Mitä sitten on tapahtunut? — kysyi Olga kylmästi.

— Että kuinka pitkälle on huhu levinnyt sinusta ja minusta! Minä en ole tahtonut tehdä sinua levottomaksi ja sentähden en ole näyttänyt sinulle silmiäni.

Ja Oblomov jutteli hänelle kaikki, mitä oli kuullut Sakariiakselta ja Anisjalta, mainitsi keikarien keskustelusta ja lopetti sanomalla että siitä asti ei hän saa unta öisin ja että hän ihmisten katseissa aina näkee kysymyksiä ja nuhteita tai viekkaita viittauksia heidän lemmenkohtauksiinsa.

— Mutta mehän olemme päättäneet jo tällä viikolla ilmaista salaisuutemme tädille, — virkkoi Olga: — ja silloin näiden juorujen täytyy vaijeta...

— Niin, mutta minä en tahtoisi puhua tädille vielä tällä viikolla ennenkuin kirje saapuu. Minä tiedän ettei hän kysy minulta rakkaudesta, vaan omaisuudesta ja menee yksityisseikkoihin, vaan tästä en minä voi hänelle mitään selkoa tehdä ennenkuin saan kirjeen asiamieheltäni.

Olga huoahhti.

— Jos en sinua tuntisi, — puheli hän epätietoisesti: — niin jumalaties mitä voisin ajatella tästä kaikesta. Sinä olet peljännyt tuskastuttaa minua palvelijain juoruilla, mutta et ole pelännyt tuottaa minulle tuskaa! Minä lakkaan ymmärtämästä sinua.

— Minä olen luullut että heidän lörpöttelynsä saattaisi sinut mielenkuuhuun. Katja, Martta, Siimon ja tuo Nikita pöllö, jumalaties mitä kaikkea ne meistä puhuvatkaan...

— Kyllä minä jo aikoja sitten tiedän mitä ne puhuvat, — virkkoi Olga välinpitämättömästi.

— Kuinka sinä sen tiedät?

— Tiedänpähän vain. Katja ja hoitajattareni ovat aikoja sitten kertoneet siitä minulle, tiedustelleet sinusta ja onnitelleet minua...

— Onnitelleet ... herrajumala, onko se totta? — kysyi Oblomov kauhistuksissaan. — Mitäs olet heille vastannut?

— En mitään, olenhan vain kiittänyt toivotuksista; hoitajattarelleni olen lahjoittanut kirkkokuivin ja Katjalle olen ottanut toimittaakseni ylkämieheksi erään sokerileipurin — silläkin työllä se on oma romaaninsa...

Oblomov tuijotti Olgaan säikähtynein ja kummastusta ilmaisevin silmin.

— Sinähän olet käynyt meillä joka päivä, onhan siis aivan luonnollista että palvelijat pakisevat siitä, — lisäsi Olga: — hehän sitä tietysti ensimmäiseksi alkavat puhua. Samoin on asianlaita Sonitshkan suhteen: mikä se sinua sitten niin peloittaa?

— Se että tuota, mistä nämät huhut ovat tulleet? — sanoi Oblomov pitkäväteisesti.

— Ovatko ne sinusta sitten muka perättömiä? Tottahan ne ovat, eikö niin?

— Totta! — toisti Oblomov epämääräisesti. — Niin, lisäsi hän sitten: — kyllähän sinä olet oikeassa, mutta minä en vain tahtoisi että ihmiset tietäisivät meidän kohtaustamme ja sentähden minä pelkään...

— Sinä pelkääät ja vapiset kuin pikku poika... Minä en ymmärrä sinua! Varastamallako sinä minut viet vai miten?

Oblomovista tuntui pahalta ja epämukavalta; tyttö katseli häneen niin tarkkaavasti.

— Kuules, — sanoi hän: — tässä piilee joku valhe, jotakin on nurin... Tule likemmäs ja sano kaikki mitä sinulla on sydämmelläsi? Sinä et ole voinut olla poissa niin monta päivää pelkästä varovaisuudesta, vaan mikset sinä ole minulle kirjeissäsi ilmoittanut miten kaikki on? Tiedäthän etten minä enää ole mikään lapsi eikä minua niin helposti pikkuasioilla peijata. Tunnusta siis, mitä kaikki merkitsee?

Oblomov rupesi miettimään, suuteli sitten Olgan kättä ja huokasi raskaasti.

— Hyvä Olga, kuule, mitä minä luulen, — virkkoi Oblomov: — minun mielikuvitukseni on koko tämän ajan tullut niin läpisäikäytetyksi näistä kauhuista sinun tähtesi, minun aivoni ovat niin rääkätyt huolien takia ja minun sydämmeni niin kipeytynyt milloin lupaavista, milloin pettäväistä toiveista ja odotuksesta, että koko minun elimistöni on joutunut täristyksiin ja niin tyrmistynyt että se tarvitsee jonkunaikaista rauhoittumista...

— Miksikäs se ei minulla sitten ole tyrmistynyt ja miksikäs minä etsin viihdytystä ainoastaan sinun viereltäsi?

— Sinulla on nuoret, vahvat voimat, ja sinä rakastat avomielisesti ja rauhallisesti, mutta minä... vaan sinä et tiedä, millä lailla minä sinua rakastan! sanoi Oblomov kyykistyen alas lattiaan ja suudellen Olgan käsiä.

— En tiedäkkään vielä oikein — sinä olet niin kummallinen että minä ihan sotkeudun laskuissani: minulla sammuu sekä järki että toivo ... kohta me lakkaamme ymmärtämästä toinen-toistamme ja silloin käy huonosti!

He vaikenivat molemmat.

— Mitäs sinä olet tehnyt näinä päivinä? — kysyi Olga ensi kerran tarkastaen silmillään huonetta. — Ei sinulla ole täällä hyvä olla, nämät huoneet ovat liian matalat. Ikkunat ovat pienet, seinäpaperit vanhat... Missä sinulla vielä on huoneita?

Oblomov riensi näyttämään hänelle huoneustoansa sekoittaaksensa kysymyksen siitä, mitä hän oli tehnyt näinä päivinä. Sitten istuutui Olga sohvaan ja Oblomov asettui jälleen matolle hänen jalkojensa juureen.

— Niin, mitä sinä olet tehnyt näinä kahtena viikkona? kysyi Olga uudestaan.

— Lueskellut, kirjoitellut, ajatellut sinua...

— Oletko lukenut läpi minun kirjani? Miltäs ne tuntuvat? Minä otan ne mukaani.

Olga otti pöydältä yhden kirjoista ja katsahti ulospäin käännettyyn lehden sivuun: se oli kokonaan pölyyn peittynyt.

— Ethän sinä olekkaan lukenut! — sanoi hän.

— Enhän minä, — vastasi Oblomov.

Olga katsahti vielä pehnattuja sänkytyynyjä, huoneessa vallitsevaa epäjärjestystä, pölyttyneitä ikkunoita ja kirjoituspöytää, siirsi paikaltaan muutamia pölynpeitossa viruvia papereita, pistää lipsautti kynän kuivettuneeseen mustepulloon ja jäi kummastuneena katsomaan Oblomoviin.

— Mitäs sinä oletkaan tehnyt sillä-aikaa? — kertasi hän. — Et ainakaan ole lukenut etkä kirjoittanut?

— En ole joutanut, — alkoi Oblomov sopertaen selittää: — kun aamulla nousen ylös, niin silloin siivoavat huoneita ja häiritsevät, sitten alkavat neuvottelut, mitä päivälliseksi valmistetaan, sitten tulevat talonväen lapset ja pyytävät tarkastamaan laskuesimerkkejään ja siinä samassa on jo päivällinen valmis. Päivällisen jälkeen taas ... niin, milloin sitä ehtisi lukea?

— Sinä olet nukkunut päivällisen jälkeen! — lausui Olga niin vakuuttavasti että Oblomov hetkisen epäiltyään hiljaa myönsi:

— Niin, nukkunut olen...

— Ja minkätähden?

— Sentähden etten huomaisi ajan kulkua, kun sinä et ole kanssani, sillä elämä ilman sinua, oi Olga, on niin ikävä ja sietämätön...

Oblomov vaikeni, mutta Olga katsoi häneen ankarasti.

— Ilja! — lausui hän totisesti. — Muistatko, kuinka minä siellä huvila-puistossa, kun sinä olit sanonut että sinussa oli elämä syttynyt ja olit vakuuttanut että minä olin sinun elämäsi päämäärä ja ihanne, ja otit minua kädestä sanoen että se oli nyt sinun — muistatko, kuinka minä silloin annoin sinulle suostumukseni?

— Kuinkas sellaista voisi unhoittaa? Sehän onkin muuttanut koko minun entisen elämäni! Etkös näe, kuinka onnellinen minä olen?

— En, en näe; sinä olet pettänyt minut, — sanoi Olga kylmästi: — sinä olet jälleen luisumassa alaspäin...

— Pettänytkö? Eikö sinusta ole synti sitä sanoa? Minä vannon Jumalan nimessä että heti paikalla olisin valmis tähtesi syöksymään pohjattomaan syvyyteen...

— Niin, jos se pohjaton syvyys olisi tuossa, juuri sinun jalkaisi alla ja tässä silmänräpäyksessä, — keskeytti neito: — vaan jos hetki lykättäisiin kolmeksi päiväksi, niin sinä jo muuttaisit mielesi ja peljästyisit, varsinkin jos Sakariias tai Anisja alkaisivat siitä lörpötellä. Tämä tällainen ei ole rakkautta!

— Epäiletkö sinä minun rakkauttani? — lausui Oblomov tulisesti. — Luuletko että vitkastelen pelosta vain itseni enkä sinun tähtesi? Enkö minä suojele kuin muuri sinun nimesi pyhyttä, enkö minä valvo ja vartioi kuin äiti etteivät juorut sinua julkeaisi koskettaa... Ah Olga! Vaadi minulta todistuksia! Minä todistan sinulle mitä ennenkin olen sanonut, että jos sinä voisit tulla jonkun toisen kanssa onnellisemmaksi, niin minä ilman nurinaa luovuttaisin oikeuteni hänelle. Ja jos täytyisi kuolla sinun tähtesi, niin minä riemulla kuolisin! — lopetti Oblomov kyyneleet silmissä.

— Sellaista ei tarvita, ei kukaan sitä vaadi! Mitä minä sinun elämästäsi ottaisın? Tee sinä vain, mitä asiaan kuuluu. Ne ovat viekkaitten ihmisten vehkeitä nuo — tarjota uhreja, joita ei tarvita tai joita on mahdoton toteuttaa päästökseen tekemästä sitä, mikä on tarpeellista. Sinä et ole viekas — tiedänhän sen, mutta...

— Sinä et tiedä, kuinka paljon terveyttä ne ovat minulta vieneet nämät lemmenkuohut ja huolet! — pitkitti Oblomov. — Siitä asti kuin sinut tunnen en minä ajattele mitään muuta kuin sinua... Ja vielä nytkin, minä toistan sen, olet sinä minun päämääräni, sinä yksistään. Minä kuolisin heti paikalla ja tulisin hulluksi, jos ei sinua olisi minun kanssani! Minä hengitän, katson, ajattelen ja tunnen nyt ainoastaan sinun kauttasi. Miksi siis kummastelet että niinä päivinä, joina en sinua näe, minä nukahdan ja menen alaspäin? Minulle on kaikki vastenmielistä ja ikävää, minä olen kuin kuollut kone, joka käyn ja liikun enkä tiedä, mitä teen. Sinä olet tämän koneen liikkeellepaneva voima ja tuli! puhui hän nousten polvilleen ja oikaisten vartalonsa suoraksi.

Hänen silmänsä säteilivät kuin ennen puistossa ja niistä loisti jälleen ylpeyttä ja tahdon voimaa. — Minä olen heti valmis menemään, mihin sinä käsket, tekemään mitä sinä tahdot. Minä tunnen eläväni, kun sinä minuun katsot, kun sinä puhut ja laulat...

Ankaran mieltävaisesti oli Olga kuunnellut näitä Oblomovin lemmenhimon purkauksia.

— Kuule Ilja, — sanoi hän sitten: — minä uskon sinun rakkautesi ja omaan vaikutusvoimaani sinun ylitsesi. Vaan miksi sinä säikyttelet minua tuolla epävarmuudellasi ja saatat minut epäilyksiin? Minä olen sinun päämääräsi, vakuutat sinä, vaan sinä kuljet sitä kohti niin arasti ja hitaasti, ja sinulla on vielä pitkälti kuljettavaa. Sinun täytyy nousta minua korkeammalle, tätä minä sinulta odotan! Minä olen nähnyt onnellisia miehiä, kuinka he rakastavat, — lisäsi hän huoaiten: — heissä kaikki kiehuu eikä heidän levollisuutensa ole sinun levollisuutesi kaltainen, eivät he paina alas paitansa, vaan kulkevat silmät auki toimeliaina ja tuskin nukkuen. Mutta sinä...? ei, ei tämä ole sennäköistä kuin tässä asuisi rakkaus ja kuin minä olisin sinun elämäsi päämääränä...

Ja epäillen pudisti Olga päätänsä.

— Sinä! oi sinä! ... saneli Oblomov jälleen suudellen neidon käsiä ja rimpuillen hänen jaloissaan. — Sinä yksin! Hyvä jumala tätä onnen tunnetta! — hoki hän kuni houreissa. — Ja sinä luulet että olisi mahdollista sinut pettää ja nukahtaa tällaisen herätyksen jälkeen ja olla tulematta sankariksi! Te saatte nähdä, sinä ja Andrei, — jatkoi hän silmäillen ympärilleen innostunein silmin: — kuinka korkealle miehen voi nostaa sellaisen naisen rakkaus kuin sinä! Katso, katso minuun: enkö minä ole noussut, enkö minä elä tällä hetkellä? Lähtekäämme täältä ulos! Pois, pois! Minä en voi silmänräpäystäkään jäädä tänne, minä tukehdun — täällä on iljettävä ilma! — puhui hän teeskentelemättömällä inholla katsahtaen ympärilleen. — Anna minun elää tänään loppuun asti tällä tunteella... Ah, jospa tämä sama tuli, joka minua nyt polttaa, polttaisi minua huomennakin ja aina ja iäti! Vaan kun sinua ei ole läsnä — niin minä sammun ja vaivun alas. Nyt minä olen virvonnut eloon, nyt olen noussut. Minusta näyttää että minä ... oi Olga, Olga! — Sinä olet kaikkia kauniimpi koko maailmassa, sinä olet naisista ensimmäinen, sinä ... sinä...

Oblomovin kasvot painuivat Olgan kättä vasten ja hän jäi tunnottomana polvilleen. Sanat eivät enää ottaneet lähteäkseen suusta. Hän puristeli neidon kättä vasten sydäntänsä, hillitöksensä liikutustansa, loi Olgaan himoitsevan, kostean katseensa ja jäi liikkumattomaksi.

"Hellä ja lempeä hän on!" ajatteli Olga, mutta ei kuten ennen kesällä, vaan huokaisten raskaasti ja vaipuen syviin mietteisiin. Sitten hän säpsähti ja sanoi lempeästi:

— Minun on aika jo lähteä!

Oblomov tuli silmänräpäyksessä tuhtoihinsa:

— Herrajumala, oletko sinä täällä? Minun luonani? — änkytti hän ja hänen innostunut katseensa muuttui araksi vilkuilemiseksi syrjään eivätkä hehkuvat lauseet enää singahdelleet hänen huuliltaan. Kiireesti tempasi hän Olgan hatun ja salopin ja tahtoi hädän touhussa pistää salopin hänen päähänsä.

Olga purskahti nauramaan.

— Älä pelkää minun tähteni, — rauhoitteli hän: — tätini on matkustanut pois koko päiväksi ja kotona eivät tiedä minun olevan poissa muut kuin lastenhoitajatar ja Katja. Tule minua nyt saattamaan.

Ja hän ojensi kätensä Oblomoville ja kulki koiran vimmatusti haukuessa ja riuhtoessa ketjujaan hätäilemättä ja levollisesti pihan poikki ylpeän-itsetietoisena viattomuudestaan, nousi vaunuihin ja ne vierivät pois.

Mutta ikkunoista talonväen puolelta kurkisteli muutamia päitä, ja nurkan takaa aidan raosta tirkistelivät Anisjan silmät.

Heti kun vaunut olivat kääntyneet, toiselle kadulle, tulla touhusi Anisja kotiin ja sanoi että hän oli juossut koko torin ympäri, vaan parsajuuria ei missään näkynyt. Sakariias palasi vasta kolmisen tunnin kuluttua ja nukahti sitten yhteenperään moneksi vuorokaudeksi. Oblomov asteli kauvan edestakaisin huoneessansa tuntematta jalkoja allansa ja kuulematta omia askeleitansa. Hänestä tuntui aivankuin olisi hän kävellyt noin kolme kyynärää yläpuolella lattian pinnan.

Heti kun vaunurattaiden narina lumella oli lakannut kuulumasta hänen korviinsa ja hänen elämänsä helmi vaunujen mukana vierinyt pois — katosi hänen rauhattomuutensa, hänen päänsä nousi pystyyn, hänen selkensä suoristui, kasvoihin palasi innostuksen loisto ja silmät kiittelivät kosteina onnesta ja liikutuksesta. Ja koko elimistöön valahti omituista lämpöä, tuoreutta ja reippautta. Ja jälleen, niinkuin ennenkin, syttyi hänessä yhtäkkiä halu päästä kaikkialle; sekä ulkomaille Stolzin luo että Olgan kanssa maalle, vainioille ja lehtoihin, halu yksiintyä omaan huoneeseensa, syventyä työhön, halu matkustaa Rybinskin satamaan Volgan rannalle, halu saattaa Olgaa koko matkan kotiin, halu lukea juuri ilmestyneen uuden kirjan, josta kaikki puhuvat ja ajaa oopperaan — kaikki samana päivänä...

Niin, tänään oli Olga hänen luonsa ja nyt hän vuorostaan menee Olgan luo, ja sitten he menevät yhdessä oopperaan. Kuinka rikas onkaan tämä päivä! Kuinka helppoa onkaan hengittää tässä elämässä, Olgan ilmapiirissä, hänen neitseellisen loisteensa säteissä, hänen raittiiden voimainsa, hänen nuoren, hienon, syvän ja terveen järkensä läheisyydessä! Ja Oblomov käveli aivankuin lentäen ilmassa, hänestä tuntui ikäänkuin joku olisi häntä kannellut pitkin huonetta. — Eteenpäin, käy eteenpäin! — sanoo Olga: — korkeammalle, nous' korkeammalle, aina sille huipulle, jossa nais-hellyyden ja nais-sulon voima kadottaa oikeutensa ja jossa alkaa miehen valtakunta!

Kuinka selvästi näkeekään Olga elämän! Kuinka lukeekaan hän tästä viisauden kirjasta oman elämänpolkunsu ja vaistollaan viittaa hänellekin tietä! Molempain elämät juoksevat kuni kaksi virtaa yhteen, ja hän, Oblomov on sen virran suuntaaja, johdattaja!

Olga huomaa hänen voimansa ja kykynsä, hän tietää, kuinka paljon hän voi saada aikaan ja odottaa nöyrästi hänen valtiuttaan. Ihmeellinen on Olga! Ei hän vähistä hämmästy, ei hän ole arka, hän on yksinkertainen, mutta päättäväinen nainen, luonnollinen kuin itse elämä!

— Todentotta, kuinka täällä on inhoittavaa! — lausui Oblomov ääneen, katsellen ympärilleen. — Ja tuo enkeli laskeusi tähän ikävään liejuun ja pyhitti sen ilmestymisellään!

Hän katsoi viehtymyksellä sitä tuolia, jolla Olga oli istunut ja yhtäkkiä hänen silmänsä välähtivät: laattialla, tuolin juurella, huomasi hän pienoisen hansikkaan.

— Pantti! Se on hänen kädestänsä tämä on hyvä enne! Oo! ... — ohkaisi hän intohimoisesti, likistäen hansikkaan huuliansa vasten.

Samalla kurkisti emäntä ovesta ehdottaen katsomaan palttinakangasta, jota oli tuotu myötäväksi ja kysyen, eikö tarvita?

Mutta Oblomov kiitti häntä kuivasti, ei huolinut vilkaista edes kyynäspäihinkään ja pyysi kieltäytyen anteeksi, sanoen että hänellä oli paljon työtä niin ettei mitenkään joutanut. Sitten vaipui hän muistelemaan kesä-aikoja, kävi läpi kaikki yksityisseikat, muisteli jokaista puuta, pensasta ja penkkiä, jokaista lausuttua sanaa ja teki sen huomion että kaikki oli nyt suloisempaa kuin silloin, jolloin hän oli sitä nauttinut.

Hän ei voinut enää lainkaan hillitä riemuaan, vaan laulaa hyrähteli itsekseen, puhutteli lempeästi Anisjaa ja laski leikkiä siitä ettei tällä vielä ollut lapsia sekä lupautui ristikkumiksi kunhan vain lapsi syntyy. Pikku Mäshan kanssa nosti hän sellaisen hälinän huoneessaan että emäntä kurkisti sisään ja ajoi Mäshan kotiinsa häiritsemästä hyryryläisen "työtä".

Loppupuolella päivää nousi tämä hurmaus ylimmilleen. Oblomov oli Olgan luona, Olga oli iloisella tuulella ja lauloi, sitten he kuuntelivat myös laulua oopperassa, sitten joi Oblomov teetä Iljinskin luona, ja teenjuonnin jälkeen syntyi hänen sekä tädin, paroonin ja Olgan välillä niin sydämmellinen ja vilpittön keskustelu että Oblomov tunsu itsensä täydellisesti jäseneksi tässä pienessä perheessä.

Eipä siis tarvinnut enää yksin elää, eipä elämä enää turhaan kulunut, vaan olipa hänellekin nyt oma sopukansa, jossa oli valoisaa, lämmintä ja suloisaa olla!

Ei hän malttanut edes yötänsäkään nyt oikein nukkua, vaan lueskeli Olgan lähettämiä kirjoja ja sai läpiluetuksi kokonaista puolitoista osaa.

"Huomenna täytyy kirjeen vihdoinkin saapua maalta", ajatteli hän ja hänen sydämensä sykähteli riemusta ... sykähteli riemusta...

8.

Seuraavana päivänä löysi Sakariias, siivotessaan huonetta, kirjoituspöydältä pienen naishansikkaan, tarkasteli sitä hyvän aikaa käsissään, naurahti ja antoi sitten Oblomoville.

— Onpa tainnut unehtua Iljinskajan neidiltä, — virkkoi hän.

— Sinä piru! — karjasi Ilja Iljitsh repäisten hansikkaan hänen kädestään. — Älä valehtele! Kuinka se voisi olla Iljinskajan neidiltä? Tämä on unohtunut ompelijattarelta, joka ajoi tänne makasiinista ottamaan mittaa minun paidoistani. Kuinka sinä uskallatkin semmoista keksiä!

— Miksi te minua piruksi sanotte? En minä sitä ole keksinyt! Tuolla talonväen puolellakin jo puhuvat...

— Mitä puhuvat? — kysyi Oblomov.

— Että kuulemma Iljinskajan neiti piikatytön kanssa on täällä käynyt...

— Jumala siunatkoon! — huudahti Oblomov kauhistuksissaan. — Mutta mistä kummasta he tuntevat koko Iljinskajan neitiä? Sinäkö se tai Anisjako on hänestä löpötellyt...

— Yhtäkkiä pistihen Anisjan pää esiin etehisen puoleksi-avatusta ovesta.

— Etkö sinä häpeä, Sakariias Trofimitsh, tyhjiä siellä lavertamasta? Elkää kuunnelko häntä, herra kulta, — sanoi hän: — ei kukaan ole puhunut eikä mistään tiedä, sen vannon Kristuksen kautta...

— No ole nyt vähemmällä! — kahahti Sakariias hänelle vastaan huiskauttaen eukkoa kyynäspäällään rintaan. — Mitä sinä tukit nokkaasi sinne, missä sinua ei kysytä!

Anisja katosi. Oblomov uhkasi molemmilla nyrkeillään Sakariiaista ja nykäsi sitten kiivaasti oven auki talonväen puolelle. Agata Matvejevna istui lattialla ja kaiveli turkiksia vanhasta arkusta; hänen ympärillään virui läjittäin riepuja, pumpulivanuketta, vanhoja vaatteita, nappeja ja nahkakaistaleita.

— Kuulkaas emäntä, — lausui Oblomov lempeästi, vaikka mielenkuohussa: — minun palvelijani löpöttelevät kaikellaista roskaa; elkää te jumalantähden heitä uskoko!

— En minä mitään ole kuullut, — sanoi emäntä. — Mistä he sitten löpöttelevät?

— Siitä eilisestä vieraskäynnistä, — jatkoi Oblomov: — he puhuvat että muka eräs neiti on täällä käynyt...

— Mitäpä se meihin kuuluu, ketä hyyryläisten luona kulkee! — arveli emäntä.

— Niin, olkaa hyvä elkääkä uskoko — se on kerrassaan panettelua! Ei mitään neitiä ole ollut, minun luonani kävi vain eräs ompelijatar, joka valmistaa paitoja. Hän tuli ottamaan mittaa...

— Mistäs te tilaatte paitanne? Kuka teille ompelee? — kysyi emäntä vilkkaasti.

— Ranskalaisesta makasiinista...

— Näyttäkääs minulle sitten kun tuovat; minulla on näet tiedossa kaksi ompelutyttöä, jotka tekevät niin hienoa työtä ettei mikään ranskatar tee parempaa. Minä olen nähnyt näytteitä, kun he ompelivat kreivi Metlinskille eikä kukaan valmista hienompia paitoja. Ei nuo paidat, joita te nyt käytätte, mihinkään niiden rinnalla kelpaa.

— Hyvä, hyvä, minä panen muistiini. Mutta elkää te jumalantähden vain luulko, että täällä olisi käynyt mitään neitiä...

— Mitäpä se minua koskee, kuka hyyryläisen luona kulkee! Vaikkapa hyvinkin kulkisi neitejäkin...

— Ei, ei! — kielsi Oblomov jyrkästi. — Herranen aika! — se neiti, josta tuo Sakariias löpöttää, on äärettömän iso ja paksu ruumiiltaan ja puhuu korkealla basso-äänellä, vaan tämä, nimittäin ompelijatar, kuulitte kai, kuinka hienolla äänellä hän puhui: hänellä on oikein ihmeellinen ääni. Olkaa siis niin hyvä elkääkä suinkaan luulko...

— Mitä se meihin kuuluu? — toisti yhä emäntä, kun Oblomov jo oli poismenossa. — Mutta elkööhän vain unhoittako, kun tulee tarvis paitoja ommelluttaa, sanomasta minulle, sillä ne minun tuttuni tekevät niin hienoa työtä ... sen toisen tytön nimi on Elisabet ja sen toisen Maria Nikolavna.

— Hyvä, hyvä, kyllä muistan, mutta elköä te vain luulko että minä ... olkaa niin hyvä...

Ja Oblomov vetäysi kamariinsa, pukeutui ja ajoi sitten Olgan luo.

Palattuaan illalla kotiin, löysi hän huoneensa pöydältä odotetun kirjeen, joka oli tullut maalta hänen asiamieheltään ja naapuriltaan. Hän riensi lampun luo, luki kirjeen läpi — ja hänen kätensä vaipuivat hervottomina alas.

"Pyydän nöyrimmästi uskomaan luottamustoimen toiselle henkilölle (niin kirjoitti naapuri), sillä minulle on karttunut niin paljon asioita etten suoraan sanoen voi ottaa huolekseni teidän maatilanne hoitoa. Kaikista parhaita on että itse saavutte tänne ja vielä parempi että itse asetutte asumaan maatilallenne. Teidän tiluksenne ovat hyvät, mutta kokonaan hunningolle heitetty. Ennenkaikkea täytyy huolellisemmin järjestää päivätyöt ja verot, vaan sitä on mahdoton tehdä ilman isäntää: talonpojat ovat hemmoteltuja eivätkä tottele uutta kylänvanhinta, entinen taas on epärehellinen ja häntä tulee pitää silmällä. Tulojen määrää on mahdoton arvioida. Nykyisen epäjärjestyksen vallitessa saanette tuskin enempiä kuin kolme tuhatta ja senkin vain jos itse olette läsnä. Minä lasken tuloja ainoastaan viljasta, sillä veronmaksajista ei ole suuria toiveita: ne täytyy ottaa käsiinsä ja ottaa selko rästeistä — tähän tarvitaan kaikkiaan noin kolme kuukautta. Vilja on tänä vuonna hyvää ja hyvässä hinnassa, ja maaliskuu- tai huhtikuussa saatte te rahat, jos itse olette tarkastamassa myöntiä. Vaan nyt ei ole puhdasta rahaa kopeikkaakaan. Mitä koskee tien ehdotusta Verhlojovon kautta ja sillanrakennusta, niin olen minä, koska en ole teiltä saanut vastausta pitkään aikaan, jo päättänyt yhdessä Odontsovin ja Belovodovin kanssa suunnata tien meidän luota Neljkin kylään, niin että siis Oblomofka jääpi kauvas syrjään. Lopuksi uudistan pyyntöni olemaan niin hyvä ja saapumaan niin pian kuin mahdollista: noin kolmessa kuukaudessa ehtii saada tietoonsa, mitä voi toivoa tulevasta vuodesta. Meillä on täällä kohta vaalit, ettekö haluaisi tulla äänestetyksi kihlakunnan sovintotuomariksi? Kiiruhtakaa siis. Teidän talonne on sangen huono (oli lisätty kirjeen loppuun). Minä olen käskenyt karjapiian, entisen hevosrengin ja kahden vanhanpiian siirtyä sieltä pirtin puolelle asumaan, sillä olisi ollut vaarallista jäädä kauemmaksi sen katon alle."

Kirjeen oheen oli liitetty muistiinpanolippu, kuinka monta lästineljännestä viljaa oli korjattu, kuinka paljon jauhettu, kuinka paljon aittoihin ammennettu, kuinka paljon oli määrätty myötäväksi ja muita samankaltaisia taloudellisia yksityisseikkoja.

"Ei kopeikkaakaan rahaa — kolme kuukautta — itse saapua — järjestää talonpoikain työt — ottaa selkoa tuloista — vaalit" — kaikki nämät tiedonannot saartivat nyt kuni aaveet Oblomovin. Hän säpsähti ikäänkuin olisi ollut metsässä pimeänä yönä, kun jokaisen pensaan ja puun juurella näyttää piilevän ryöväri, ilkiö tai peto.

— Mutta tähän on hirveä häpeä: minä en siihen alistu! — hoki hän itsekseen koettaen tutustua näihin aaveisiin niinkuin pelkurikin rypistettyjen silmäkulmiensa alta siristää silmänsä päin kummituksia tuntien ainoastaan karmivaa kylmää sydämessään ja heikkoutta käsissään ja jaloissaan.

Mitä kaikkea olikaan hän toivonut, Oblomov parka! Hän oli luullut että kirjeessä tulisi tarkalleen sanotuksi, kuinka paljon tuloja hän on saava ja tietysti, mikäli mahdollista, enin määrä, esimerkiksi noin kuusi, seitsemän tuhatta ruplaa; hän oli luullut että talo vielä on siksi hyvä että siinä hätätilassa voi asua siihen asti kuin uusi rakennetaan, ja lopuksi että asiamies lähettää hänelle jo heti kolmisen, nelisen tuhatta — sanalla sanoen: hän oli luullut kirjeessä kohtaavansa sitä samaa elämän iloa, leikkiä ja lempeä, mitä oli lukenut Olgan silmistä ja kirjelipuista.

Hän ei enää tuntenut leijuvansa yläpuolella lattian pintaa, ei laskenut enää leikkiä Anisjan kanssa, ei riehunut täynnänsä onnen toiveita — ne täytyi nyt lykätä syrjään kolmeksi kuukaudeksi. Tai ei! Kolmessa kuukaudessa ehtii hän ainoastaan saada asioistansa selvän, mutta häät...

— Häitä ei voi enemminkin kuin vuoden päästä edes ajatellakaan! — lausui hän ääneensä peljästyneenä. Niin, niin, vasta vuoden päästä, ei ennen! Hänen täytyy vielä saada korjaussuunnitelmansa valmiiksi, täytyy sopia rakennusmestarin kanssa, sitten... sitten vasta...

Oblomov huokasi.

"Nyt täytyy ripeästi ryhtyä toimeen!" välähti hänen aivoissaan, mutta hän työnsi luotansa tämän ajatuksen.

"Kuinka se on mahdollista? Jos ei kaikki tule määräaikaan suoritetuksi, jos asiat käyvät huonosti, silloin pannaan toimeen uloshaku ja — Oblomovin nimi, tähän asti niin puhdas ja tahraton, tulee..."

Herra varjelkoon! Jää hyvästi silloin rauha ja ylpeys ... ei, se ei saa tapahtua! Se ei saa tapahtua että minun omaisuuteni joutuisi muiden käsiin, noiden muiden, jotka juoksevat ja puuhaavat kuin paholaisen riivaamat edes nukkumatta milloinkaan. Niin, velkautuminen — se on paholainen, se on piru, jota ei millään saa poisajetuksi paitsi rahalla."

On tosin olemassa sellaisia uhmareita, jotka elävät koko ikänsä muiden kustannuksella, koppovat kouriinsa oikealta ja vasemmalta ja nuolevat vain suutansa. Mutta kuinka voivat he nukahtaa rauhallisesti päivällisen jälkeen — sitä en minä ymmärrä? Velat? Niiden seurauksethan ovat joko loppumaton työnvaiva kuin rangaistusvangilla tai kunniansa menettäminen.

Jos panttaisi koko maatilan? Vaan eikö siinäkin tule sama velka ja vielä ankarampi ja armottomampi? Maksa pois vain joka vuosi — ja elatukseen ei jää hyrrääkään.

Vielä siis yhdeksi vuodeksi on onnen aika lykkäytynyt! ... "Oblomov voihkaili sairaaloisesti ja yritti jo vyörähtää vuoteelleen, mutta havahtui samassa äkkiä ja nousi ylös." Mitä olikaan Olga puhunut? Kuinka olikaan hän vedonnut häneen kuin mieheen, jonka voimiin voi luottaa! Hän odottaa, kuinka hän, Oblomov on menevä eteenpäin ja nouseva siihen korkeuteen, josta ojentaa kätensä Olgalle johdattaen häntä kanssansa ja näyttären hänelle tietä. Niin, niin! Mutta mistä alkaa?

Hän mielti ja hautoi, iski sitten yhtäkkiä itseänsä otsaan ja läksi talonväen puolelle.

— Onko veljenne kotona? — kysyi hän emännältä.

— Kotona se on, mutta meni jo maata.

— Pyytäkää siis häntä huomenna minun luokseni, — sanoi Oblomov: — minun täytyy häntä välttämättä tavata.

9.

Seuraavana päivänä astui veli sisään samalla tavalla kuin ennenkin, istuutui yhtä varovasti tuoliin, pisti kädet hihoihin ja odotti mitä Ilja Iljitshillä oli sanottavaa.

— Minä olen saanut sängen ikävän kirjeen maalta vastaukseksi lähetettyyn valtakirjaan — muistatteko? — lausui Oblomov. — Tässä se on, vaivautukaa lukemaan.

Ivan Matvejevitch otti kirjeen ja silmäili tottuneesti läpi sen rivit samalla kun kirje hiukan vapisi hänen sormissaan. Luettuaan pani hän kirjeen pöydälle ja piiloitti kädet selkäänsä taa.

— Kuinkas te arvelette että mitä nyt on tehtävä? — kysyi Oblomov.

— Teitä neuvotaan matkustamaan sinne itse, — virkkoi Ivan Matvejevitch — Mitäpä siinä: sinne on tuhat-kaksisataa virstaa, jumalatiesi millaista matkaa! Vaan viikon päästä asettuu keli, silloinhan voisitte lähteä.

— Minä olen aivan vieraantunut matkustamisesta ja varsinkin talvisaikaan, totta puhuen, olisi se minulle vaikeata, eikä tässä oikein haluttaisikaan... Ja sitäpaitsi kävisi kovin ikäväksi olla yksikseen maalla...

— Onkos teillä paljonkin veronalaisia talonpoikia? — tiedusti Ivan Matvejevitch.

— Niin ... en tiedä ... en ole ollut siellä pitkiin aikoihin.

— Se täytyy tietysti ensin tietää, kuinkas sitä muuten voi saada selkoa, kuinka paljon olette tuloja saapa.

— Niin, kyllähän sitä täytyisi tietää, — toisti Oblomov: — Sitä se naapurikin kirjoittaa, vaan sehän tässä on, kun asia on sattunut näin talven tullen...

— Paljoksikos te arvioitte veroja?

— Verojako? Niitä kai on ... vaan odottakaahan, minulla on luettelo jossakin ... Stolz se sen silloin toimitti, vaan näkyy olevan nyt vaikea löytää, mihin lienee Sakariias pistänyt. Kyllä minä näytän sitten ... niitä taisi olla kolmekymmentä ruplaa savulta.

— Entä millaisia teidän talonpoikanne ovat? Kuinka he elävät? — kyseli Ivan Matvejevitch. — Ovatko

rikkaita vai ruti-köyhiä? Ja millaiset ovat päivätyöt?

— Kuulkaahan, — sanoi Oblomov lähestyen häntä ja tarttuen häntä luottavaisesti kiinni molemmin käsin virkatakin liepeistä. Ivan Matvejevitsh nousi sukkelasti ylös, mutta Oblomov istutti hänet paikalleen. — Kuulkaahan, — toisti hän katkonaisesti miltei kuiskaamalla: — minä en ymmärrä, mitä on päivätyö, mitä on maatyö, mitä merkitsee köyhä ja mitä rikas talonpoika! Minä en tiedä, mitä merkitsee lästineljännes ruista tai kauraa, mitä sillä on hintana, missä kuussa mitäkin kylvetään tai leikataan, mitenkä ja milloin myönti tapahtuu. Minä en tiedä, olenko minä rikas vai köyhä, tulenko minä vuoden perästä varakkaaksi vai keppikerjäläiseksi — minä en tiedä kerrassa mitään! — lopetti hän alakuloisesti päästään univormun liepeet käsistään ja astuen pois Ivan Matvejevitshin edestä: — puhukaa siis te ja neuvokaa minua aivankuin pientä lasta...

— Kuinkas te nyt niin, täytyyhän sitä tietysti tietää, muuten on mahdotonta suorittaa asioitaan, — virkkoi Ivan Matvejevitsh nöyränpilkallisesti, vieden toisen käden selkänsä taa, vaan toisen työntäen poveensa. — Tilanomistaja on velvollinen tietämään, mitä kuuluu maan hoitoon — puhui hän opettavasti.

— Vaan minäpä kun en tiedä. Opettakaa minua, jos voitte!

— Minä en ole itse ollut näissä asioissa, vaan pitää neuvotella asiantuntijain kanssa. Tuossa kirjeessähän teille kirjoitetaan, — jatkoi Ivan Matvejevitsh osoittaen keskisormensa kynnellä erästä riviä kirjeessä: — että olisitte mukana vaaleissa — sehän sopisi mainiosti! Eleskeleisitte siellä ja palveleisitte kihlakunnan oikeudessa ja oppisitte sillävälän tuntemaan taloudellisia asioita.

— Minä en tiedä, mitä se on — kihlakunnan-oikeus, mitä siinä tehdään ja kuinka siinä palvellaan! — virkkoi Oblomov jälleen avomielisesti, vaan puoliääneen, ja työnty ihan Ivan Matvejevitshin nenään kiinni.

— Kyllä te siihen totutte. Tehän olette palvelleet täällä virastossa: toimi on joka paikassa sama, ainoastaan muodoissa tulee vähäinen eroitus. Joka paikassa on ohjekäsikirja, tiedonantoja, pöytäkirjoja... Jos olisi näppärä kirjuri, niin mitäs huolta teillä silloin olisi? — kirjoitella alle vain, ei mitään muuta. Jos tiedätte, kuinka virastoissa asiat tavallisesti suoritetaan, niin...

— Minä en tiedä, kuinka asiat suoritetaan virastoissa, — sanoi Oblomov yksitoikkoisesti.

Ivan Matvejevitsh loi Oblomoviin kaksinkertaisen silmäyksensä ja vaikeni.

— Lienette kai ainakin kaikki lakikirjat lukenut? — huomautti hän, kuten tuonoin, nöyränpilkallisesti.

— Lakikirjat!—äänsi Oblomov katkerasti, vaan ei sanonut enempää.

Olihan liikaa ja tarpeetonta paljastaa itseänsä sielunsa pohjaan asti alemman virkamiehen edessä!

"En minä toki tunne lakikirjojakaan", pyöri hänen kielellään, mutta sanat eivät lähteneet suusta, vaan puhkesivat ainoastaan surulliseen huokaukseen.

— Suvaitseisitte kuitenkin ryhtyä johonkin toimenpiteeseen, — lisäsi Ivan Matvejevitsh ikäänkuin arvanneena Oblomovin ajatuksista vastauksen kirjojen suhteen: — Sillä eihän sitä nyt voi noin jättää...

— Voi kyllä, Ivan Matvejevitsh: tässä olen teille siihen elävänä todistuksena — minä! Kuka minä olen? Mitä minä olen? Menkää kysymään Sakariakselta ja hän teille vastaa: "Se on herra!" Niin, minä olen *herra*, enkä osaa mitään tehdä! Tehkää te jos ymmärrätte, auttakaa, jos voitte ja ottakaa vaivoistanne mitä tahdotte — siinä minun koko oppini!

Oblomov alkoi kävellä pitkin huoneen lattiaa, vaan Ivan Matvejevitsh seisoi paikallaan ja käännähti joka kerta koko ruumiillaan sitä nurkkaa kohti, mihin päin Oblomov kulloinkin kulki. Molemmat olivat jonkun aikaa vaiti.

— Missä olette te opissa käynyt? — kysyi Oblomov pysähtyen jälleen virkamiehen eteen.

— Minä alottelin kimnaasissa, vaan kuudennelta luokalta pitäen otti isä minut pois ja toimitti lääninhallitukseen. Mitäs se nyt minun oppini on! Koulussa oli lukua ja kirjoitusta, kielioppia ja aritmetiikkaa, vaan sen pitemmälle en päässyt. Miten-kuten kykenin palvelukseen ja siinä minä sitten hiljakseen olen puikkelehtinut. Toista se on teidän tietonne: te sitä olette ollut oikeassa opissa...

— Niin, — myönsi Oblomov huokaisten: — se on totta että minä olen läpikäynyt oppijakson korkeammassa matematiikassa, valtiotaloudessa ja oikeustieteissä, mutta käytännölliseen toimeen en vain ole kyennyt. Niinkuin näette, vaikka olen opiskellut korkeampaa matematiikkaa, en kuitenkaan

tiedä, paljonko minulla on edes tuloja vuodessa. Kun minä sinne maalle silloin matkustin ja kuuntelin ja katselin, mitenikä siellä meillä ja muilla tehtiin, niin ei se ollenkaan vastannut sitä samaa, mitä olin kirjoista lukenut. Minä saavuin takaisin tänne kaupunkiin ja ajattelin että kai minä tiedoillani valtiotaloudessa jotenkuten mieheksi suoriudun... Mutta minulle sanottiin että tieteet kelpaavat minulle ajan pitkään ehkä vasta vanhoilla päivillä, vaan sitä ennen täytyy palvella virka-asteissa ja siihen tarvitaan yksistään kyky kirjoitella asiapapereita. Ja sentähden en minä ole kelvannut asioihin niinkuin te, vaan olen tullut ainoastaan herraksi, — päättäkää siis itse, kuinka tässä enää voi pulasta päästä.

— Voi kyllä, ei se mahdotonta ole, — virkkoi vihdoin Ivan Matvejevitsh.

Oblomov seisautui vastapäätä häntä ja odotti, mitä toisella oli sanottavaa.

— Voipihan kaiken tämän antaa toimeksi asiantuntevalle miehelle ja siirtää valtakirjankin hänelle, — lisäsi Ivan Matvejevitsh.

— Vaan mistäs ottaa sellaisen miehen? — kysyi Oblomov.

— Minulla on virkakumppani Esaias Fomitsh, joka vähän änkyttää puhuessaan, mutta on toimielias ja asiantunteva mies. Kolme vuotta on hän hoitanut suurta maaomaisuutta, vaan tilanomistaja hänet pani pois ainoastaan siitä syystä että hän änkyttää. Sitten se tuli palvelukseen meidän virastoomme.

— Mutta voipiko häneen luottaa?

— Olkaa huoleti, se on mitä rehellisin sielu! Se kuluttaa vaikka omat varansa loppuun vain kelvatakseen esimiehilleen. Kahdettatoista vuotta se jo on meillä palveluksessa.

— Kuinkas hän pääsee matkustamaan, jos hän on kiinni virassa?

— Ei se mitään, ottaa vain virkavapautta neljäksi kuukaudeksi. Suvaitkaa tehdä päätös, niin minä tuon hänet tänne. Vaan eihän se tietysti ilman edestä ole matkustava...

— Eipä tietystikään, — vakuutti Oblomov.

— Suvaitkaa hänelle antaa kyytirahat ja ruokarahat niin moneksi vuorokaudeksi kuin tarvitsee, ja sitten kun toimi on suoritettu, voitte maksaa hänelle palkkion sopimuksen mukaan. Kyllä se lähtee, olkaa varma!

— Minä olen teille hyvin kiitollinen: te pelastatte minut suurista puuhista, — sanoi Oblomov ojentaen hänelle kätensä. — Mikä hänen nimensä olikaan?...

— Esaias Fomitsh Zatjerti, — toisti Ivan Matvejevitsh pyyhkäisten pikaisesti kättään toisen hihan päällyksellä, ja otettuaan hetkeksi vastaan Oblomovin ojentaman käden, piiloitti omansa heti hihan sisään. — Minä puhelen huomenna hänen kanssaan ja tuon hänet tänne.

— Niin, tulkaa molemmat päivälliselle minun luokseni, niin neuvottelemme asiasta. — Kiitoksia nyt hyvin, hyvin paljon! — puheli Oblomov saattaessaan Ivan Matvejevitshia ovelle.

10.

Kaksikerroksisessa talossa, jonka toinen sivu oli sitä katua vasten, jonka varrella Oblomov asui, vaan toinen rantakadulle päin, istuivat saman päivän iltana yhdessä yläkerran huoneista Ivan Matvejevitsh ja Tarantjev.

Tämä oli niin sanottu "laitos", jonka ovien edustalla seisoivat kaikkiaan pari kolme tyhjää ajoneuvoa, sillä itse ajurit istuivat alakerrassa käsissään höyryävät teevadit; yläkerta oli näet määrätty Viipurinpuolen "herroja" varten.

Ivan Matvejevitshin ja Tarantjevin edessä pöydällä seisoivat teekojeet ja pullo rommia.

— Puhtainta jamaikkaa, — sanoi Ivan Matvejevitsh kaataessaan vapisevalla kädellä itselleen lasin rommia: — älä ylenkatso, kuoma, kestitystä.

— On sitä sinulla, mistä kestitäkkin, eikös olekkin? — virkkoi Tarantjev. — Talo olisi siihen lahonut, vaan sellaista asukasta et olisi saanut mistään.

— Aivan oikein, aivan oikein, — keskeytti Ivan Matvejevitsh. — Ja jos vielä asiamme vetelee ja

Zatjertti matkustaa kylään, — niin silloin tulee vielä kaupanpäälliset ja harjakannut juodaan!

— Vaan sinä olet vähän itara, kuule kuoma, sinun kanssasi täytyy tinkiä, — puhui Tarantjev: — viisikymmentä ruplaa sellaisesta asukkaasta!

— Pelkään että se itse siitä kuitenkin vielä matkalle vääntäytyy, — huomautti Ivan Matvejevitsh.

— Älä hätäile! Mihinkäs sen siitä luulet luistavan. Et ajamallakaan häntä nyt pois saisi.

— Vaan entäpä häät? sanovat sen menevän naimisiin.

Tarantjev rupesi nauraa hohottamaan.

— Hänkö naimisiin! Lyödäänkö vetoa ettei mene? — virkkoi hän. — Sakariashan sitä sänkyynkin auttaa, niin vielä se nahjus sitten tässä naimisiin! Tähän asti olen minä sitä asioissa opastellut ja jos ei minua olisi ollut, niin nälkään se toki olisi kuollut kupsahtanut tai velkavankeuteen tupsahtanut. Aina kun poliisi tai talonisäntä on tullut jotakin tiedustamaan, niin minähän sen puolesta olen kaikki selvittänyt. Eihän se tökerö itse mitään älyä...

— Niin, ei se tosiaankaan mitään ymmärrä, ei sanonut esimerkiksi tietävänsä, mitä tehdään kihlakunnan oikeudessa tai virastossa, ja kun kysyin, millaiset hänen talonpoikansa ovat — niin ei tiennyt sitäkään. Kyllä on koko lampaanpää! Minua aivan tuppasi naurattamaan...

— Entäpä kontrakti, kontrakti minkä tekasitte? — kehahti Tarantjev. — Mestari olet sinä veli Ivan Matvejevitsh papereita rustaamaan, jumaliste mestari! Muistatko isävainajaani? Ja yhtä kekseliäs olin minäkin ennen, vaan olen tässä vieraantunut, jumalanähköön. Kun istuin sinun sepustustasi lukemaan, niin kynelet ihan tipahtelivat silmistäni. Eikös mitä se itse sitä lukenut, vaan pistää tokasi nimensä umpimähkää alle. Ja niin tuli tileihin aitat ja tallit ja kaalimaat ja kaikki...

— Niin kuoma, niin kauvan kun meillä täällä Venäjällä on tuollaisia tomppeleita, jotka allekirjoittavat papereita, lukematta niitä läpi, niin kauvan kelpaa meikäläisten elää. Vaan jos ne tässä loppuisivat, silloin kävisi kehnosti! Ei vanhaan aikaan niin ollut. Millaisen pääoman luulet hankittavan kahdenkymmenen-viiden vuoden palveluksella? Voi sitä elää elämänsä loppuun asti Viipurinpuolella kaupunkia näyttämättä nokkaansa mailmalle ja tarvitsematta valittaa ettei muka ole kylliksi leipää! Vaan ottaappa tuolta Liteinajan varrelta itselleen asunto, jossa on matot lattialla, ja hakea itselleen rikas eukko ja kasvattaa lapsensa herrasväeksi — se aika on livahtanut ohitse! Eikähän minulla tämä naama-rustinkikaan ole sellainen, ja sormetkin, niinkuin näet, ovat punaiset sentähden että juon viinaa... Vaan miksikäs sitä ei joisi? Maista itse! Sanovat minun olevan huonomman näköisen kuin lakeijan: nykyaikana ei lakeijakaan käytä semmoisia saappaita kuin minä ja muuttaa paitaa joka päivä. Kasvatustapa on toinen — keltanokathan ne nyt kaikki paikat valtaavat, ne kekkalehtivät, ne lukevat kirjoja ja sopertelevat ranskaa...

— Vaan asioita eivät älyä, — lisäsi Tarantjev.

— Ei, veli, älyävät kyllä, asiat eivät nykyään ole niin vaikeat, jokainen tahtoo yksinkertaisemmin — ne pilaavat meiltä kaikki. Noin ei tarvitse kirjoittaa, määräävät he: on liikaa tuota kirjoittaa uudestaan, ajan hukkaa vain, voipi pikemminkin tehdä ... niin, ne ne pilaavat meiltä kaikki.

— Vaan kontraktikirjapa on allekirjoitettu: sitä eivät pilaa! — sanoi Tarantjev.

— No, se kyllä on pyhä ja koskematon. Ryypätäänpäs kuoma! Annas jahka se lähettää Esaias Fomitshin sinne Oblomofkaan, niin kyllä se miehen nylkee niin että tulkootpa silloin perilliset ottamaan, jos saavat!

— Mainiota! — huomautti Tarantjev. — Ei perillisistä ole pelkoa — pikkuserkut — ne ovat kuin seitsemäs vesi vellissä.

— Minä pelkään vain niitä häitä! sanoi Ivan Matvejevitsh.

— Niitä et tarvitse pelätä. Muista minun sanani.

— Jottako niin? — virkkoi Ivan Matvejevitsh iloisesti. — Vaan sepä kun hännystelee sitä minun sisartani ... — lisäsi hän kuiskaten.

— Häh, mitä sanot? — suhahti Tarantjev kummastuneena.

— No, sitäpä en olisi unissanikaan uskonut! — ihmetteli Tarantjev töin tuskin tointuen hämmästyksestään. — Vaan entä sisaresi?

— Mitäpä hän? Tunnethan sinä hänet — pehmyt kuin vantu! sanoi Ivan Matvejevitsh ja löi nyrkkinsä

pöytään. — Mitäpä se osaisi etujaan valvoa!

— Mitäpä se osaisi etujaan valvoa! Sillä on ihan lehmän luonto: saat sitä pieksää, saat sitä halailla — se vain myhähtelee kuin tamma kaurapussin ääressä. Toinen hänen sijassaan... no voi lempsatti! Vaan minä aijon pitää heitä silmällä — ymmärrätkös, miltä tämä haiskahtaa!

11.

"Neljä kuukautta! Vielä neljä kuukautta pinnistystä, salaisia kohtauksia, epäilyttäviä henkilöitä ja merkitseviä hymyilyjä!" ajatteli Oblomov noustessaan ylös Iljinskein portaita. "Hyväjumala, milloin tästä tulee loppu? Vaan Olga se kiirehtii että jo ilmoitettaisiin tänään tai huomenna. Hän on niin järkähtämätön ja taipumaton. Häntä on niin vaikea saada vakuutetuksi..."

Oblomov sai kulkea melkein Olgan huoneeseen asti ennenkuin tapasi ketään kotona. Olga istui pienessä vieraskamarissaan makuuhuoneen edessä syventyneenä jonkun kirjan lukemiseen.

Oblomov ilmestyi niin äkkiä hänen eteensä, että Olga ihan vavahti, ojensi sitten lempeästi ja hymyillen kätensä Oblomoville, mutta hänen silmänsä ikäänkuin yhä lukivat kirjaa ja hän näytti hajamieliseltä.

— Oletko yksin kotona? — kysyi Oblomov.

— Olen, täti matkusti Tsarkoje Seloohon ja pyysi mukaansa, vaan minä en lähtenyt. Me saamme syödä päivällistä melkein kahden kesken, ainoastaan Maria Semjonovna tulee pöytään, muuten en minä olisi voinutkaan sinua vastaanottaa. Tänään et siis saata ilmoittaa tädille — voi kuinka tämä on ikävää kaikki! Mutta huomenna kyllä ... — lisäsi neito hymyillen. — Vaan mitäs sulhasmies olisi arvellut, jos morsian tänään olisi matkustanut Tsarskoje-Seloohon? — kysyi hän leikkillisesti.

Oblomov oli vaiti. — Miksi olet niin huolestuneennäköinen? — jatkoi Olga.

— Minä olen saanut kirjeen maalta, — virkkoi Oblomov yksitoikkoisesti.

— Missä se on? Onko se sinulla mukana? Oblomov antoi hänelle kirjeen.

— En minä tästä saa mitään selvää, — sanoi neito katseltuaan paperia.

Oblomov otti häneltä kirjeen ja luki sen ääneen. Olga näytti mieltävältä.

— Mitäs siis nyt aijot tehdä? — kysyi hän vaitiolon perästä.

— Minä olen tänään neuvotellut, emännän veljen kanssa, — vastasi Oblomov; — ja hän suosittelee minulle asiamieheksi Esaias Fomitsch Zatjerttia; hänelle annan minä toimeksi järjestää kaikki asiat...

— Kuinka voit luottaa vieraaseen, tuntemattomaan mieheen! — virkkoi Olga ihmetellen. — Hänenhän on kannettava verot, otettava selko talonpojista, tarkastettava viljan-myöntiä...

Emännän veli sanoo että se mies on mitä rehellisin sielu ja on palvellut hänen kanssaan jo kahdettatoista vuotta... Kuuluu ainoastaan hiukan änkyttävän...

— Vaan millainen mies on sinun emäntäsi veli itse? Tunnetko sinä hänet?

— Enhän minä, vaan hän näyttää sellaiselta säntilliseltä ja toimeliaalta mieheltä, ja sitä paitsi asun minä hänen talossaan niin ettei tuo toki kehdanne minua pettää!

Olga istui ääneti luoden silmänsä alaspäin.

— Muutenhan minun täytyisi itseni matkustaa, — selitti Oblomov: — ja minun täytyy tunnustaa ettei tee mieli. Minä olen kokonaan vieraantunut matkustamisesta pitkin maanteitä, varsinkin talvisaikaan ... en ole koskaan talvisin toki matkustellutkaan.

Olga katsoi yhä alaspäin liikutellen jalkineensa kärkeä.

— Ja vaikka minä sinne matkustaisinkin itse, — pitkitti Oblomov: — niin eihän siitä olisi kerrassa mitään hyötyä: en minä saisi selkoa mistään, talonpojat minut siellä pettäisivät, kylänvanhin sanoisi mitä tahtoisi — minun täytyisi uskoa kaikkea, ja ne antaisivat minulle rahaa vain sen minkä hyväksi

näkisivät. Voi ettei se Andrei ole täällä: hän se kyllä kaiken laittaisi kuntoon! — lisäsi hän katkerasti.

Olga naurahti, mutta hänellä naurahtivat ainoastaan huulet eikä sydän, sillä sydämessä tuntui karvaalta. Hän alkoi tuijottaa ikkunaan hieman siristäen toista silmäänsä ja seuraten katseellaan jokaista ohiajavaa vaunua.

— Se asiamies kuuluu ennen hoitaneen suurta maatilaa, — jatkoi Oblomov: — vaan maanomistaja hänet oli pannut pois juuri siitä syystä vain että se änkyttää. Minä annan siis hänelle valtakirjan ja korjaussuunnitelman: hän toimittaa rakennusainesten ostokset, kantaa verot, myöpi viljan, tuopi rahat, ja silloin... Kuinka iloinen minä olenkaan, rakas Olga, — puheli Oblomov suudellen neidon kättä: — ettei minun tarvitse jättää sinua yksiksesi! En kestäisi eroa! Ilman sinua yksin siellä maalla ... se olisi kauheata. Mutta nyt vasta meidän täytyykin olla oikein varovaisia.

Olga katsahti häneen suurin silmin ja odotti lisää. — Niin, — alkoi Oblomov hitaasti, miltei sammaltaen: — me emme saa tavata toisiamme usein. Eilen taas juorusivat siitä meillä itse talonväen puolella ... mutta minä en sitä tahdo... Kunhan vain kaikki seikat selviytyvät ja asiamies järjestää rakennuspuuhat sekä tuopi rahat — kaikki tämänhän tietysti loppuu aivan näinä vuosina — silloin ei enää ole olemassa eroa silloin ilmoitamme tädille ja ... ja...

Hän katsahti Olgaan ja huomasi neidon olevan tunnottomassa tilassa. Pää oli retkahtanut syrjään ja sinerviksi muuttuneiden huulten takaa näkyivät hampaat. Oblomov ei ollut riemunsa ja haaveensa kyllyydessä pannut merkille, kuinka Olga, kuullessaan hänen sanansa: "kunhan vain seikat selviytyvät ja asiamies järjestää" oli vaalennut eikä ollut kuullut hänen lausettaan loppuun.

— Olga! ... Hyväjumala, hän voi pahoin! — huudahti Oblomov ja tarttui soittokellon nuoraan.

— Neito voi pahoin! — sanoi hän sisään rientävälle Katjalle. — Juokse pian noutamaan vettä ... tai spriitä...

— Herranenaika! Koko aamun on ollut niin iloinen ja mikäs hänelle nyt tuli? — soperteli Katja lennättäen tädin pöydältä spriipullon ja häärien vesilasi kädessään.

Olga tuli äkkiä tuntoihinsa, nousi Katjan ja Oblomovin avulla nojatuolista ja läksi horjuvin askelin omaan makuuhuoneeseensa.

— Tämä paranee, — sanoi hän heikosti: — se on vain hermoissa, nukuin huonosti viime yön. Katja, pane ovi kiinni, vaan te odottakaa minua kunnes korjaudun ja tulen ulos.

Oblomov jäi yksikseen, kallisti korvansa ovea vasten, koetti katsoa avaimen lävestä sisään, vaan ei kuullut eikä nähnyt mitään.

Puolentunnin kuluttua meni hän käytävään piikakamarin ovelle ja kysyi Katjalta:

— Kuinkahan neiti siellä nyt jaksaa?

— Ei se vaarallista ole, — sanoi Katja: — hän pani pitkälleen ja lähetti minut pois, sitten minä siellä kävin ja hän istui nojatuolissa.

Oblomov palasi jälleen vierashuoneeseen ja kallisti taas korvansa ovea vasten — mutta ei kuullut mitään.

Hän naputti hiljaa sormellaan oveen — ei vastausta.

Hän istuutui ja rupesi miettimään. Paljon hän ajatteli ja harkitsi näinä puolenatoista tuntina, paljon muutoksia tapahtui hänen ajatuksissaan ja paljon uusia päätöksiä hän mielessänsä hauduskeli. Lopuksi pysähtyi hän siihen aikomukseen että itse matkustaa asiamiehensä kanssa kylään, mutta sitä ennen pyytää tädiltä suostumuksen häiden viettoon, julkaisee kihlauksensa Olgan kanssa, antaa Ivan Gerasimovitshille toimeksi asunnonetsimisen sekä ottaa itse pienen lainan ... sen verran vain mitä tarvitsee häiden viettoon.

Tämän velanhan voi helposti maksaa niistä rahoista, jotka saa viljasta. Mitäs hän tyhjää niin olikin nolostunut tuonoin? Voi hyväjumala sentään, kuinka kaikki voi muuttua yhdessä ainoassa silmänräpäyksessä! Ja siellä kylässä he sitten yhdessä asiamiehen kanssa panevat toimeen veronkannon; niin, pahimmassa tapauksessa voi kirjoittaa Stolzille: tämä antaa rahaa ja saapuu sitten järjestämään Oblomofkan mainioon kuntoon, hän teettää uusia teitä joka paikkaan, rakennuttaa siltoja ja puuhaa kouluja... Ja sitten he siellä Olgan kanssa elävät! ... Voi taivas kuinka onnellista siitä tulee! Miten kumman lailla tämä kaikki ei ennen ollut hänelle päähän juolahtanut?

Yhtäkkiä tuli Oblomovin niin helppo ja hauska olla, hän alkoi kävellä nurkasta nurkkaan vieläpä naksautteli hiljalleen sormiaan, oli melkein huudahtamaisillaan ilosta, meni Olgan ovelle ja alkoi hiljaa kutsua häntä iloisella äänellä.

— Olga, Olga! Kuule mitä minulla onkaan sanottavaa! — puheli hän painaen huulensa kiinni oveen. — Sinä et sitä mitenkään arvaa...

Hän oli jo myös päättänyt olla menemättä koko päivänä pois Olgan luota, vaan jäädä odottamaan tädin tuloa. "Tänään ilmoitamme hänelle suhteemme, ja minä ajan täältä kotiin sulhasmiehenä!"

Ovi avautui hiljaa ja Olga ilmestyi sisään. Oblomov katsahti neitoon, ja hänen mielensä masentui yhtäkkiä ja hänen ilonsa ikäänkuin suljettiin vedeksi: Olga oli aivankuin vähän vanhettunut. Hän seisoikin kalpeana, puristetuin huulin, liikkumattomana ikäänkuin jäisissä kahleissa, mutta hänen silmissään oli omituinen loisto ja jokaisessa piirteessä piili jännitettyä sisällistä elämää.

Oblomov luki hänen silmistään päätöksen, mutta millaisen? — sitä ei hän vielä tiennyt, hänen sydämensä alkoi vain tykyttää levottomammin kuin koskaan ennen. Tällaisia hetkiä ei ollut milloinkaan sattunut hänen elämässään.

— Kuules Olga, älä katso minua noin, se tuntuu niin hirveältä! — äänsi Oblomov. — Minä olen uudestaan ajatellut asioita ja huomannut että pitää järjestää kokonaan toisella tapaa ... — jatkoi hän sitten asteittain alentaen ääntänsä, takertuen sanoissaan ja koettaen päästä tuon hänelle uuden ajatuksen perille, mikä ilmeni neidon silmissä, herkillä kulmakarvoilla ja huulilla. — Minä olen päättänyt itse matkustaa kylään, yhdessä asiamieheni kanssa ... jotta sitten siellä... — sopersi hän tuskin kuultavasti.

Olga oli vaiti ja katseli Oblomoviin tutkivasti kuin aave.

Oblomov aavisti himmeästi, millainen tuomio häntä odotti ja tarttui jo hattuunsa, mutta vitkasteli kysymästä, sillä hänestä tuntui hirveältä saada kuulla kohtalonsa ratkaisun, joka ehkä oli armahtamaton. Vihdoin rohkaisi hän itsensä ja kysyi muuttuneella äänellä:

— Olenko minä ymmärtänyt oikein?

Olga kallisti päänsä verkalleen ja lempeästi alaspäin myöntämisen merkiksi. Vaikka Oblomov kyllä oli ehtinyt arvata hänen ajatuksensa, niin hän nyt kuitenkin vaaleni ja jäi seisomaan neidon eteen.

Olga näytti hiukan nääntyneeltä, mutta niin levolliselta ja järkähtämättömältä kuin kivinen patsas. Tämä oli sitä yliluonnollista rauhaa, jolloin yhteen kohti keskittynyt ajatus tai hämmentynyt tunto yhtäkkiä antavat ihmiselle kaiken itsensähillitsemis-voiman, mutta ainoastaan yhdeksi silmänräpäykseksi! Hän näytti haavoittuneelta, joka kädellensä puristaa rintansa haavaa saadakseen sanotuksi loppuun mitä tahtoo ja sitten kuollakseen.

— Olet kai ruvennut minua vihaamaan? — kysyi Oblomov.

— Mistä? — äänsi Olga heikosti.

— Kaikesta, mitä olen sinulle tehnyt...

— Mitä sinä sitten olet tehnyt?

— Rakastanut sinua: se on loukkaus sinua vastaan! Olga hymyili sääliväisesti.

— Siitä, — puhui Oblomov painaen alas päänsä: — että sinä olet erehtynyt minun suhteeni... Ehkä sinä annat minulle anteeksi, jos muistat, kuinka minä sinua varoitin edeltäpäin että olet vielä häpeävä ja katuva...

— Minä en kadu. Minusta tuntuu vain niin pahalta, niin pahalta ... — sanoi neito ja pysähtyi vetääkseen henkeä keuhkoihinsa.

— Minun tilani on huonompi, — lausui Oblomov: — vaan minä olen tämän ansainnut. Mutta minkä tähden *sinä* noin tunnet kärsimystä?

— Ylpeyteni tähden, — vastasi Olga: — minä olen saanut rangaistuksen siitä että liiaksi luotin omiin voimiini — kas tässä minä erehdyin enkä siinä, mitä sinä pelkäsit. En minä haaveillut nuoruuden enkä kauneuden kukka-unelmia, vaan minä luulin että *minä* sinuun saan elävän hengen puhalletuksi, ja että sinä vielä voit elää minun tähteni — mutta sinä oletkin jo aikoja kuollut. Minä en edeltäpäin huomannut tätä erehdyistä, vaan odotin yhä ja toivoin ... vaan nyt se on lopussa! ... — sai hän vaivoin ja huokaisten sanotuksi ja istuutui vajajen tuoliin.

— En jaksa seisoa, jalkani niin vapisevat... Kivikin olisi tullut eläväksi siitä, mitä minä olen sinulle tehnyt, — jatkoi neito nääntyneellä äänellä. — Nyt en enää tee mitään, en ota askeltakaan enkä edes mene Kesäpuistoon, sillä kaikki on hyödytöntä — sinä olet kuollut! Myönnätkö tämän, Ilja? — lisäsi hän sitten hetkisen vaiti oltuaan. — Etkö koskaan ole minua moittiva siitä että minä ylpeydestä tai oikusta erosin minusta? Oblomov pudisti kieltävästi päätään.

— Oletko vakuutettu siitä ettei meillä ollut mitään muuta jäljellä ja ettei ole enää mitään toivoa?

— Niin, — sanoi Oblomov: — se on totta... Mutta kentiesi sentään... — lisäsi hän sitten epävarmasti: — vuoden perästä...

Hän ei hennonnut näin äkisti antaa lopullista kuoliniskua onnensa haaveelle.

— Luuletko sinä todellakin että sinä vuoden perästä saisit asiasi ja elämäsi kuntoon? — kysyi Olga. — Ajattele tarkoin!

Oblomov huokasi ja vaipui miettimään sisällisesti taistellen itsensä kanssa. Olga huomasi tämän taistelun hänen kasvojensa ilmeistä.

— Kuule, — sanoi neito: — minä katselin äsken kauvan äitivainajani kuvaa ikäänkuin etsien hänen silmistään neuvoa ja voimaa. Jos sinä nyt rehellisenä miehenä... Muista Ilja ettemme enää ole lapsia emmekä laske leikkiä, vaan että asia koskee koko elämää! Kysy siis ankarasti omaltatunnoltasi: nousetko sinä siitä koko elämäsi aikana? Tuleeko sinusta minulle se, jota minä tarvitsen? Sano — ja minä uskon sinua, sillä minä tunnen sinut. Ja sinä tunnet minut ja ymmärrät siis, mitä minä tahdon sanoa. Jos sinä vastaat rohkeasti ja tarkoin mietitysti *kyllä*: niin minä otan takaisin päätökseni. Tuossa on käteni ja menkäämme silloin, mihin ikinä tahdot, ulkomaille, kylään tai vaikkapa Viipurinpuolelle.

Oblomov ei vastannut.

— Jos sinä tietäisit, kuinka minä rakastan...

— Minä en nyt odota rakkauden vakuutuksia, vaan suoraa ja lyhyttä vastausta, — keskeytti Olga miltei kuivasti.

— Älä kiusaa minua, Olga — rukoili Oblomov alakuloisena.

— Kuinka siis, Ilja, olenko minä oikeassa vai en?

— Niin, — äänsi Oblomov selvästi ja varmasti: — sinä olet oikeassa!

— Meidän on siis aika erota, — päätti neito: — ja parasta tehdä se heti ennenkuin sinut on saatu ilmi ja ennenkuin on huomattu, kuinka minä olen rikkirunneltu!

Oblomov ei vieläkään lähtenyt.

— Ja vaikka sinä menisit naimisiinkin, niin mitä tulisi sitten? — kysyi Olga.

Oblomov oli vaiti.

— Sinä vaipuisit päivä-päivältä yhä syvempään uneen — eikö niin? Alutta minä? Näetkö, millainen minä olen? Minä en vanhetu enkä väsähdä koskaan elämästä. Vaan sinunlaisesi kanssa me joutuisimme elää nutustamaan vain päivästä toiseen, odotellen joulunpyhiä, sitten laskiaisviikkoa, milloin ajellen vieraisissa, milloin koluten tanssisaleissa — emmekä ajatteleisi mitään sen enempää; maatamennessämme kiitteleisimme Jumalaa että päivä on taas niin pian kulunut loppuun, ja aamuisin heräisimme toivomukseen että oi jospa tämäkin päivä olisi yhtä hauska kuin eilinen ... siinä olisi meidän tulevaisuutemme — eikö niin? Eikö tämä muka olisi elämää? Voi Ilja, minä riutuisin ja kuolisin semmoiseen... Semmoisestako sinä tulisit onnelliseksi...?

Oblomov tuijotti tuskallisesti ylös kattoon, tahtoi nousta paikaltaan ja paeta pois — mutta jalat eivät totelleet. Hän tahtoi sanoa jotakin, vaan suu tuntui kuivalta, kieli ei kääntynyt eikä ääni ottanut lähteäkseen rinnasta. Hän ojensi vain kätensä Olgalle.

— Niin kai se on ... — sopersi hän sortuneella äänellä saamatta loppuunsaotuksi ja lisäten katseellaan: "anna anteeksi!"

Olgakin tahtoi jotakin sanoa, mutta ei saanut sitä irti suustaan, ojensi kätensä häntä kohti, mutta se solahti hervotonna alas koskematta Oblomovin kättä; myös yritti hän sanoa: "jää hyvästi", mutta ääni katkesi keskeltä sanaa ja sai valheellisen vivahduksen. Hänen kasvonsa vääntyivät vääriksi kuin suonenedossa, ja laskien kätensä sekä päänsä Oblomovin hartialle purskahti itkuun. Oli kuin olisi häneltä riistetty aseet käsistään. Äskeinen jäykkä järkevyyks oli nyt kadonnut — ja ilmi tuli vain pelkkä

nainen, suojaton surua vastaan.

— Jää hyvästi, jää hyvästi... — sai hän soperretuksi kyynelten seasta.

Oblomov oli vaiti ja kuunteli kauhistuneena neidon itkua uskaltamatta sitä häiritä. Hän ei tuntenut sääliä ei Olgaakaan eikä itseänsä kohtaan — hän oli itse sääliä Olga oli vaipunut nojatuoliin ja painaen päänsä nenäliinan sisään nojautui pöytää vasten katkerasti itkien. Hänen kyynelensä eivät vuotaneet äkisti pursuavana suihkuna pian loppuvan tuskan tuottamina, kuten ennen puistossa, vaan ne vuottivat ilottomasti ja kylminä puroina kuin syksyinen vesisade, joka armottomasti huuhtelee vainioita.

— Olga, — virkkoi Oblomov vihdoin: — miksi sinä noin raastelet itseäsi? Sinä rakastat minua etkä voi kestää eroa! Ota minut sellaisena kuin minä olen, rakasta minussa sitä, mikä minussa on hyvää!

Olga pudisti kieltävästi päätään kohottamatta sitä pöydästä.

— Ei... ei... — ponnistihen hän sitten sanomaan — minun ja minun suruni tähden älä pelkää. Minä tunnen itseni: minä itken suruni tyhjäksi enkä sitten enää ole itkevä. Vaan nyt älä häiritse minua itkemästä ... mene pois... Ah, ei, älä mene...! Jumala minua rankaisee...! Koskee niin kipeää, ah kuinka kipeää ... täällä, sydämmen kohdalla...

Ja itkun hyrskähdykset uudistuivat.

— Vaan jos ei kipu katoakkaan — huolehti Oblomov: — ja terveytesi vielä tarveltyy? Tuollaiset kyynelleet ne ovat myrkylliset. Olga, armas enkelini, älä itke ... unohda kaikki...

— Ei, anna minun itkeä! En minä tulevaisuuden tähden itke, vaan menneisyyden tähden ... — sai hän vaivoin sanotuksi: — se on "kuihtunut ja vaalennut..." Enkä se ole minä joka itken, vaan muistot ne itkevät! ... Kesä ... ja puisto ... muistatko? Minun käy surku meidän lehtokäytäväämme ja syreenipuitamme... Kaikki tämä on kasvanut kiinni sydämmeen ja koskee niin kipeää repiä sitä irti...!

Hän pudisti epätoivoisesti päätään ja toisteli nyhyttyäen:

— Voi kuinka kipeältä, kuinka kipeältä se tuntuu!

— Vaan jos sinä tähän kuolet? — hölähähti yhtäkkiä Oblomov kauhistuksissaan. — Ajattelehan, Olga...

— Eikö mitä, — keskeytti neito kohottaen päänsä ja koettaen kyyneltensä läpi katsahtaa Oblomoviin. — Minä ymmärsin vasta äsken että olin rakastanut sinussa sitä, mitä olin itse tahtonut sinussa olevan, sitä minkä Stolz oli minulle näyttänyt ja minkä me yhdessä hänen kanssaan olimme keksineet. Minä rakastin tulevaista Oblomovia! Sinä olet suojea ja rehellinen sielu, Ilja; sinä olet hellä kuin kyyhkynen, joka kätkee päänsä siipiensä suojaan eikä kaipaa mitään muuta; sinä olet valmis koko elämäsi kuhertelemaan katon räystäään alla ... mutta minä en ole sellainen: tämä ei ole minulle kylliksi, minä tarvitsen vielä jotakin lisää, vaan mitä? — sitä en tiedä! Voitko sinä minua opettaa, voitko sanoa minulle, mitä se on, mikä minulta puuttuu, voitko antaa kaiken tämän niin että minä... Eikö sinulla ole kylliksi hellyyttä, vai mitä sinulta puuttuu...?

Oblomovin jalat notkuivat ja hän vaipui alas nojatuoliin pyyhkien nenäliinalla käsiään ja otsaansa.

Sana oli ollut julma ja se haavoitti syvästi Oblomovia: hänen sisuksiaan poltti ja kirveli, vaan ruumiissaan tunsu hän kylmän hivelyitä. Vastauksen sijasta vääntyivät hänen kasvonsa omituisen surkeaan, sairaalouden häveliääseen hymyyn niinkuin kerjäläisellä, jota on moitittu hänen alastomuudestaan. — Ja niin jäi hän istumaan tämä voittamattomuuden hymy huulillaan, heikontuneena mielenliikutuksesta ja loukkauksesta, ja hänen sammunut katseensa näytti selvästi sanovan: "niin, minä olen viheliäinen, vaivainen kerjäläinen ... lyökää, lyökää minua...!"

Olga oli yhtäkkiä huomannut, kuinka paljon myrkyä hänen sanansa oli sisältänyt ja hän heittäytyi äkkipikaa Oblomovin eteen.

— Anna minulle anteeksi, hyvä ystäväni! — huudahti hän hellästi kyynel silmissä. — Minä en muista, mitä kaikkea minä puhun, minä olen ihan mieletön! Unhoita kaikki, olkaamme niinkuin ennenkin, jääköön kaikki entiselleen...

— Ei! — lausui Oblomov nousten äkkiä seisaalleen ja torjuen päättävällä liikkeellä luotaan neidon hellyyden purkauksen: — Elköön jääkö! Äläkä ole rauhaton että sanoit totuuden: minä ansaiten tämän... — lisäsi hän alakuloisesti.

— Minä olen haaveilijatar, mielikuvituksen lapsi! — puheli Olga. — Minulla on onneton luonne. Miksikä muut, miksikä Sonitshka on niin onnellinen...

Ja hän alkoi itkeä.

— Mene pois! — käski hän repien märkää nenäliinaa käsillään. — Ei, minä en kestä, minulle on menneisyys vielä niin kallis...

Ja hän peitti jälleen kasvonsa nenäliinallaan koettaen tukahduttaa itkunsa tulvaa.

— Miksi on kaikki mennyt turmioon? — kysyi Olga yhtäkkiä kohottaen päätänsä. — Kuka on sinut kironnut, Ilja? Mitä olet sinä tehnyt? Sinähän olet hyvä ja ymmärtäväinen, hellä ja jalomielinen ... ja — kuitenkin joudut turmioon! Mikä kumma on sinut pilannut? Ei liene nimeä tälle pahalle...?

— On kyllä, — sanoi Oblomov tuskin kuultavasti. Olga katsahti häneen kysyväisesti, silmät täynnä kyyneliä.

— Se on oblomovilaisuutta! — kuiskasi Ilja Iljith, tarttui sitten Olgan käteen tahtoen sitä suudella, mutta ei voinut, vaan ainoastaan puristi sitä kovasti huuliansa vasten ja kuumia kyynelkarpaloita tipahteli hänen silmistään neidon sormille. Kohottamatta päätään, näyttämättä Olgalle kasvojaan kääntyi Oblomov ympäri ja läksi pois talosta.

12.

Jumalatiesi, missä hän sitten lienee harhaillutkin ja miten kulutti koko päivän, mutta kotiin palasi hän vasta myöhään yöllä. Emäntä kuuli ensimmäisenä kolkutuksen portilta ja koiran haukunna ja ravisteli hereille Anisjan ja Sakariaksen sanoen että herra oli palannut.

Ilja Iljith ei vähällä huomannut, kuinka Sakariias häneltä riisui vaatteet, kiskoi saappaat jaloista sekä heitti hänen ylleen — yömekon.

— Mikä tämä on? — kysyi vain Oblomov katsahtaen halattiin.

— Emäntä sen tänään toi: oli pessyt ja paikannut teidän unimekkonne, — sanoi Sakariias.

Oblomov rymähti nojatuoliin ja jäi siihen hievahtamatta istumaan.

Kaikki hänen ympärillään vaipui unen ja synkän pimeyden helmoihin. Siinä hän istui nojautuen kättänsä vasten, huomaamatta yön pimeyttä ja kuulematta seinäkellon lyöntejä. Hänen järkensä oli kuin upoksissa muodottomain himmeiden ajatusten sekasortoon, ne liitelivät kuni pilvenhattarat hajallaan ja ilman päämäärää taivaalla — eikä hän voinut tavoittaa niistä yhtään.

Sydän oli surmauksissa, elämä oli ajaksi siellä valjennut ja hitaasti tapahtui tointumus entiseen järjestykseensä ja palaavista voimista paisuneeseen elämän säännölliseen juoksuun.

Veri virtasi rajusti hänen suonissaan eikä Oblomov nyt tuntenut väsymystä eikä mitään ruumiillista tarvetta. Tuntui kuin vuorokaudet umpeensa saattaisi maata kuin pölkky yhdessä kohti ja vuorokaudet umpeensa kävellä, ajella ja liikkua kuin kone.

Vaikea on se tie, jolla ihminen vähitellen nöyrtyy kohtalonsa alle — ja vitkaan ja asteettain hänen elimistönsä silloin elpyy toimintaansa, mutta murhe voi myös musertaa ihmisen niin ettei hän siitä koskaan nouse, mikä luonnollisesti riippuu murheen laadusta ja myös ihmisestä itsestään.

Oblomov ei muistanut, missä hän istui tai että hän ollenkaan istui, hän tuijotti vain koneellisesti eteenpäin, huomaamatta kuinka aamu jo hämärsi; hän kuuli eikä kuitenkaan kuullut, kuinka ämmä talonväen puolella kuivasti yskähteli, kuinka talonmies alkoi särkeä halkoja pihalla, kuinka talossa syntyi kolketta ja astiain räminää ja hän näki eikä kuitenkaan nähnyt, kuinka emäntä Akuliinan kanssa läksi torille ja kuinka aidan ohitse vilahti paperimyyty.

Ei kukon kiekahdukset, ei koiran haukahdukset, ei portin narahdukset voineet häntä säpsäyttää tuntoihinsa tästä kangistuksen tilasta. Jo kuului kuppienkin kalina keittiöstä ja samovaari alkoi siellä sihisten kiehua.

Vihdoin, kellon käydessä kymmentä avasi Sakariias tarjottimella oven, potkasi tapansa mukaan toisella jalalla taakseen muka sulkeaksensa oven ja tapansa mukaan osui väärään, vaan sai kuitenkin tarjottimen pysymään pystyssä. Pitkällisestä kokemuksesta oli hän jo näet harjaantunut koko käteväksi ja sitäpaitsi tiesi hän hyvin että sieltä oven takaa kurkisteli Anisja, niin että jos hän vain jotakin olisi pudottanut, tämä heti olisi hypännyt perään ja nolannut hänet tykkänään.

Tällä kertaa tuli Sakariias siis onnellisesti sisään, parta kiinni tarjottimessa, jota hän lujasti piteli sylissään, toposteli vuoteen ääreen ja rupesi juuri asettelemaan kuppeja pöydälle sängyn viereen

herättääksensä herransa, kun hän samalla äkkäsi että vuode olikin pehnaamaton ja — herra tiposentiessään!

Hän säikähti ja vavahti niin että kuppi paikalla lensi lattiaan ja sen perästä läksi sokuriastiakin putoamaan. Koettaessaan saada näitä kapineita kiinni lennosta, tuli hän täräyttäneeksi tarjotinta niin että kaikki muutkin vehkeet pyrähtivät perästä. Hän ehti saada tarjottimella pidätetyksi ainoastaan teelusikan.

— Sepä nyt vasta onnettomuus! — irvisteli hän katsellessaan kuinka Anisja kokoili lattialta sokeripalasia, kupinkuoria ja leivänkappaleita. — Missä kummassa on herra?

Vaan herra istua törötti nojatuolissa aivankuin ilman kasvoja. Kun Sakariias hänet havaitsi, jäi hän töllöttämään häneen suu seljällään.

— Miksi te, Ilja Iljitsh, noin olette koko yön nojatuolissa istunut panematta maata? — kysyi hän.

Oblomov käänsi hitaasti päänsä Sakariiakseen päin ja katsahti hajamielisesti sekä häneen että lattialle kaadettuun kahviin ja pitkin mattoa pärisseihin sokeripalasiin.

— Vaan miksikäs sinä olet särkenyt tuon kupin? — sanoi hän nousten ylös ja menen ikkunan luo.

Ulkona tuiskusi lunta ja sakeasti peittivät höytäleet maata.

— Lunta, lunta, lunta! — hoki Oblomov kuin mieletön katsellen valkoiseen vaippaan kääriytyviä puutarhanpenkereitä ja aitoja. — Se on peittänyt kaikki! — sopersi hän sitten epätoivoisesti, heittäytyi vuoteeseen ja nukahti lyijynraskaaseen, murheelliseen uneen.

Jo oli puolenpäivän aika, kun hän heräsi oven narahdukseen talonväen puolelta. Ovesta pistihen esiin paljas käsivarsi lautasineen, jolla höyrysi paistinpiirakka.

— Tänään on sunnuntai,— puhui lempeä ääni: — olemme leiponeet piirakkaa; ettekö halua maistaa?

Mutta Oblomov ei vastannut mitään; hän oli sairastunut kuumetautiin.

NELJÄS OSA.

1.

Vuosi oli vierähtänyt Ilja Iljitshin sairastumisesta. Paljon muutoksia oli se vuosi mukansa tuonut eri paikoilla mailmaa: missä oli se pannut kansat riehumaan; missä taas rauhoittumaan, missä oli sammunut joku mailman kuuluisa tähti, missä taas uusi sen sijaan sädehtimään syttynyt; missä oli ihmiskunta omistanut itselleen uuden, salassa olleen aatteen, missä taas olivat soraksi sortuneet rakennukset ja suistuneet sukupolvet. Vaan siellä, missä vanha elämä oli vajonnut, siellä oli aina uusi sijaan puhjennut kuin nuori vihreä nurmi...

Myöskin Pietarin Viipurinpuoleisessa kaupunginosassa, leskirouva Pshenitsinan talossa oli tapahtunut muutoksia. Vaikka päivät ja yöt siellä kuluivatkin rauhallisesti tuomatta mukanaan rajuja tai äkkiarvaamattomia muutoksia tuohon yksitoikkoiseen elämään, ja vaikka nuo neljä vuodenaikaa sisällykseltään olivatkin yhtä ja samaa kuin edellisenäkin vuonna, niin ei elämä kuitenkaan ollut pysähtynyt, vaan sen ilmiöt olivat alituisesti vaihtuneet, mutta vaihtuneet yhtä hitaasti ja asteettain kuin geologiset muotomuutokset tapahtuvat meidän maapallollamme: hiljalleen vyöryy kokoon vuoria, ja vuosisatoja kestää ennenkuin meri vähitellen pakenee rantaa ja sen mudasta syntyy uusia maakerroksia.

Ilja Iljitsh oli nyt parantunut. Asiamies Zatjortti oli lähetetty kylään ja oli sieltä Oblomoville lähettänyt viljasta saadut rahat säntiileen sekä sitten saanut palkkion vaivoistaan ja sitäpaitsi kyyti- ja ruokarahat.

Veronkannon suhteen oli asiamies kirjoittanut että oli mahdoton kantaa näitä rahoja, koska talonpojat olivat osaksi joutuneet häviöön, osaksi muuttaneet muille paikoille, mutta minne — se oli tuntematonta, vaan että hän keräilee paikkakunnalla asiaankuuluvia tietoja.

Teiden ja siltojen suhteen oli hän kirjoittanut ettei aika nyt ollut otollinen niiden puuhaamiseen ja että talonpojat pitävät parempana kavuta yli vuoren ja rotkon kauppalaan kuin ryhtyä uuden tien tai siltojen rakentamiseen.

Lyhyesti sanoen: saadut tiedot ja rahat olivat siksi tyydyttävät ettei Ilja Iljitshin tarvinnut itsensä matkustaa kylään ja oli hän siis siinä suhteessa päässyt rauhaan seuraavaan vuoteen asti.

Asiamies oli myös pitänyt huolen talon rakennuspuuhasta: hän oli näet yhdessä läänin arkkitehdin kanssa arvioinut tarvittavien rakennusainesten määrän ja lähtiessään jättänyt kylänvanhimmalle määräyksen heti kevään tullen ruveta vedättämään hirsiä metsästä sekä käskenyt rakentaa vajan tiilikivien säilytystä varten, niin että Oblomovilla ei ollut muuta tehtävää kuin saapua keväällä sinne ja siunaten alottaa rakentamisen itsensä läsnäolleen. Siihen asti arveltiin verojenkin tulevan kannetuiksi ja sitäpaitsi oli tiedossa saada kylä pantatuksi, niin että oli siis millä peittää rakennuskulungit.

Sairauden jälkeen oli Ilja Iljitsh vielä kauvan synkkämielinen, vaipui tuntikausiksi sairaalaiseen mietiskelyyn eikä toisinaan vastannut Sakariuksen kysymyksiin, ei huomannut, kuinka tämä pudotteli kuppeja lattiaan ja jätti pyyhkimättä pölyn pöydältä, ja kun emäntä juhlapäivinä ilmestyi piirakkalautasineen, niin saattoi hän tavata Oblomovin kyyneleet silmissä.

Sitten vähitellen astui elävä murhe tuon tylsän välinpitämättömyyden sijaan. Ilja Iljitsh saattoi tuntikautia tuijottaa ulos lumituiskuun ja katsella, kuinka kinokset korkenivat pihalla ja kadulla, kuinka lumi peitti halkopinon, kanakopperot, koirakopsan, kukkatarhan ja ryytimaan penkereet, kuinka aitauksen pylväistä muodostui ikäänkuin pyramiideja ja koko luonto kääriytyi valkoisiin kuolinliinoihin.

Kauvan hän myös toisinaan kuunteli kahvimyllyn hyrisevää viuhinaa, koiranhaukuntaa ja ketjujen helinää, Sakariuksen saappaan-kihnutusta ja seinäkellon heilurin tasaista raksutusta.

Kuten ennenkin kurkisti hänen huoneeseensa silloin tällöin emäntä, ehdottaen milloin jotakin ostamaan, milloin mitäkin maistamaan, ja Oblomov vastaili hänelle välinpitämättömän-lempeästi. Juoksivat siellä hänen luonaan myös talonväen lapset, ja niille antoi Oblomov oppitunteja, kuunnellen kuinka he lukivat ääneen ja hymyillen vetelästi vasten tahtoakaan heidän lapselliselle lörpöttelylleen.

Mutta vähitellen palasi Oblomov entiseen normaalielämäänsä. Syksy, kesä ja talvi ne olivat kuluneet veltosti ja ikävästi, vaan sitten alkoi Oblomov jälleen vartoa kevättä ja haaveilla matkustuksesta maalle.

Maaliskuussa leivottiin niinkuin ennenkin "tipoja", huhtikuussa otettiin ulkoikkunat pois, ja Oblomoville kerrottiin että Neva-virta oli auvennut jäistä ja kevät alkanut kaupungissa.

Oblomov rupesi nyt joka päivä kävelemään puutarhassa. Sitten alettiin istuttaa vihanneskasveja ryytimaahan. Sitten tuli kaikellaisia juhlapäiviä: helluntaipyhät, helatorstai, vapunpäivä — kaikki nämät merkittiin koivunoksilla ja sepeleillä ja ulkona lehdossa juotiin teetä.

Jo kesän alusta ruvettiin talossa puhelemaan kahdesta suuresta, lähestyvistä juhlasta, nimittäin Iivanan päivästä, joka oli veljen nimipäivä ja Iljan päivästä — joka oli Oblomovin nimipäivä; nämät olivat ne kaksi tärkeintä ajankäännettä lähimmässä tulevaisuudessa. Ja kun emäntä sattui ostamaan tai näkemään torilla oivallista vasikanlihaa tai jos piirakka onnistui erittäin hyvin, virkkoi hän aina: — Ah, jospa tällainen vasikanpaisti pamahtaisi tai tällainen piirakka pirahtaisi Iivanan tai Iljan päivänä.

Puheltiin myös Iljan-perjantaista ja Ruutitehtaalle joka vuosi toimeenpantavasta kävelyretkestä sekä juhlasta Smolenskin hautausmaalla ja Kolpinassa.

Ja Oblomovin ikkunain alla alkoi jälleen kuulua hautovan emäkanan raskasta kaakatusta ja uuden kananpoika-polven piipatusta, ja hänen käteensä kannettiin piirakoita, joiden sisään oli leivottu kananpoikia, tuoreita sienä sekä tuoreen-läpikuultavia kurkkuja, ja pian ilmaantui marjojakin.

— Sisälmykset eivät enää ole oikein hyviä, — selitteli emäntä Oblomoville: — eikä niitä kannata ostaa, eilenkin pyysivät sellaisista pienistä kahdelta parilta seitsemän riunaa, vaan lohenliha sitävastoin on torilla tuoretta, niin että kyllä nyt kalanlientä sopii laittaa vaikka joka-päivä.

Taloudellinen puoli rouva Pshenitsinan kodissa oli kukoistavassa kunnossa ei ainoastaan sentähden että Agata Matvejevna oli mallikelpoinen emäntä ja että tämä oli hänen oikea elämäntutsumuksensa, vaan vielä senkin tähden että hänen veljensä Ivan Matvejevitsh Muhojarov oli, mitä ruuanvalmistusvaatimuksiin tuli, oikea epikurealainen. Pukunsa ja liinavaatteidensa suhteen oli tämä herra tavattoman huolimaton, käyttäen samoja vaatteita vuosikausia ja uhraten vastenmielisesti ja harmilla rahaa uusien

ostamiseen, eikä hän niitä levitellyt huolellisesti riippumaan, vaan viskasi ne aina nurkkaan yhteen sykkyrään. Niinkuin renki muutti hän paitaansa ainoastaan lauvantaisin, mutta mitä koski ruokapöytää, niin siinä ei hän menoja säästänyt.

Tässä hänellä osaksi oli oma logiikkansa, jota hän oli noudattanut siitä asti kuin astui palvelukseen, nimittäin tällainen: "ihmiset eivät näe mitä on vatsassa — ja sentähden eivät tule siitä tyhjiä puhelemaan; vaan kun on paksut kellonvitjat, uusi hännystakki ja kiiltävät saappaat — niin kaikki tämä synnyttää vain liikanaisia puheita."

Tästäpä syystä siis ilmaantuikin Pshenitsinan ruokapöytään aina mitä parasta lajia vasikanpaistia, merisampia ja valkoisen-hohtavaa pyynlihaa. Väliin kulki veli itse ympäri torin nuuskien kuin koira kaikki paikat tai pistäysi Miljutinein puodeissa ja toi takkinsa liepeiden alla mitä parhaimman nuoren syöttökannan eikä säälinyt maksaa neljää ruplaa kalkkunasta.

Viiniä otti hän pörssikaupasta ja pani sen piiloon, ja itse toi myös esiin tarvittaessa, mutta ruokapöydässä ei kukaan koskaan nähnyt mitään muuta kuin karahviinillinen viinimarjan lehdistä paahdettua viinaa, sillä viini juotiin aina ylhäällä vinttikamarissa.

Aina kun hän Tarantjevin kanssa läksi kalalle, oli hänellä palttoon taskussa kätkettynä pullo hyvää madeiraa, vaan kun he menivät juomaan teetä "laitokselle", silloin toi hän mukanaan rommia. —

Mutta Anisjan ja emännän keskinäinen ystävyys se kasvoi niin katkeamattomaksi siteeksi että he olivat kuin yksi olento.

Nähdessään emännän osanoton asioihinsa ehdotti Oblomov kerran hänelle leikillä että tämä ottaisi kaiken huolenpidon hänen ruokahoidostaan omille niskoilleen ja vapauttaisi hänet kaikista puuhista.

Silloinkos emännän kasvoille lemahti riemun punastus, ja hän naurahti hyvin itsetietoisesti! Kuinka olikaan, hänen arenansa nyt laajentunut: yhden sijasta kaksi emännyyttä, tai vain yksi, mutta suuri talous! Ja sitäpaitsi oli hän vielä saanut Anisjan omakseen...

Hän puheli asiasta veljensä kanssa, ja seuraavana päivänä raahattiin kaikki kapineet Oblomovin keittiöstä Pshenitsinan keittiöön; astiat ja hopeakalut kannettiin emännän bufettiin, ja piika Akuliina alennettiin virassansa keittäjästä linnunhoitajattareksi ja ryytimaan perkaajattareksi.

Kaikki rupesi nyt käymään suurenmoisesti, isoissa mittoissa ostettiin nyt sokuria, teetä ja ruokavaroja, kurkkuja suolattiin, omenoita ja kirsimarjoja pantiin likoon, hedelmähilloa keitettiin.

Agata Matvejevna tunsi kasvavansa korkeammaksi, Anisja oikoi käsiään kuin kotka siipiään, ja elämä talossa alkoi kiehua ja juosta virtanaan.

Oblomov söi nyt päivällistä perheen kanssa kello kolme, vaan veli aterioitsi erikseen keittiössä jälkepäin, sentähden että palasi sangen myöhään kotiin virastostaan.

Teen ja kahvin kantaa Oblomoville nyt itse emäntä eikä enää Sakariias.

Viimemainittu käy jos tahtoo, pyyhkimässä pölyt, vaan jos ei tahdo, niin silloin Anisja lennähtää sisään kuin tuulispää, ja osaksi esiliinallaan, osaksi paljaalla kämmenellään, melkein pä nenällään yhdellä kertaa pyyhkäisee ja puhalttaa kaiken pois, huiskauttaa, läiskäyttää, korjaa — ja katoaa. Mutta kun itse emäntä, Oblomovin ulos mentyä puutarhaan, milloin sattuu kurkistamaan hänen huoneeseensa ja huomaa siellä epäjärjestyttä, silloin syöksyy hän sisään pudistaen päätään ja muristen jotakin itseksensä koppaa kouriinsa sylin täydeltä tyynyjä, katsahtaa patjanpäällyksiin, supattaa taas jotakin itseksensä että pitää muuttaa, tempaisee ne irti, hyppää sitten hankaamaan puhtaiksi ikkunoita, kurkistaa sohvaselustimen taa ja menee pois.

Agata Matvejevnan kohtalossa oli paraikaa tekeillä suuri ja tärkeä muutos, vaikka ei kukaan sitä huomannut vähemmin kuin hän itse.

Miksi oli hän joku aika sitten lakannut olemasta oma itsensä?

Miksi hän ennen, jos paisti sattui palamaan pilalle tai kala kiehumaan liaksi liemessä tai vihannekset jäämään pois sopasta, tosin ankarasti, vaikka rauhallisesti ja tyynenarvokkaasti muistutti siitä Akuliinaa unhoittaen kohta koko asian, mutta nyt, jos sellaista sattui tapahtumaan, äkkiä hypähti pöydästä ja riensi keittiöön kiivaasti ja katkerasti nuhtelemaan Akuliinaa vieläpä Anisjallekin hiukan siitä tiuskaisten, ja oli seuraavana päivänä itse katsomassa että vihannekset tulivat sekaanpannuiksi ja ettei kala päässyt kiehahtamaan liaksi?

Tähän vastataan kenties että omatunto kielsi häntä syrjäisten silmissä näyttämästä huolimattomalta asiassa sellaisessa kuin oli taloudenhoito, johon hänen itserakkautensa ja koko toimeliaisuutensa oli

kohdistunut.

No hyvä. Vaan miksikäs hänellä ennen jo kello kahdeksalta illoin alkoivat silmät tahmaantua niin että hän jo kello yhdeksän, pantuaan lapset maata ja katsottuaan, olivatko tulet sammutetut keittiössä ja pellit kiinni, meni nukkumaan — ja nukahti niin ettei tykinlaukauskkaan häntä voinut herättää, aina kello kuuteen asti aamulla?

Vaan nyt, jos Oblomov ajaa teatteriin tai jää istumaan Ivan Gerasimovitshin luo ja viipyy, myöhäseen poissa, ei häntä nukuta; hän kieritteleiksen-kyljeltä toiselle, tekee ristinmerkkejä, huokailee, ummistaa silmiänsä — vaan uni ei ota tullakseen.

Ja kun hiukankaan kuuluu kolinaa kadulta, kohottaa hän päätänsä, hyppää toisinaan vuoteeltaan, avaa ikkunarudun ja kuulostelee: eikö se ole hän, Oblomov?

Jos porttiin kolkutetaan, heittää hän hameen yllensä, juoksee keittiöön, ravistelee hereille Sakariuksen tai Anisjan ja lähettää avaamaan porttia.

Huomautatte kenties että tässä vain ilmaantuu hyvänsuoepa talonemäntä, joka ei rakasta epäjärjestystä kodissaan eikä tahdo että hyyryläinen saisi yöllä odottaa kadulla siksi kunnes juopunut talonmies kuulee ja kömpii avaamaan tai että jatkuva kolkutus saisi lapset heräämään...

Vai niin. Mutta miksikäs silloin, kun Oblomov makasi sairaana, emäntä ei päästänyt hänen luokseen ketään, levitti hänen huoneensa lattialle pehmeitä huopamattoja, ripusti uutimet ikkunoihin ja joutui aivan raivoihinsa — hän, tuo hyvä ja suoepa emäntä, — jos Vanja tai Masha vähänkään huusivat tai ääneensä nauroivat?

Ja miksi hän öisin, luottamatta Sakariukseen ja Anisjaan, istui ja valvoi Oblomovin vuoteen ääressä laskematta häntä silmistään aina varhaiseen aamusoittoon asti, vaan sitten, heittäen salopin päälleen ja kirjoitettuaan suurilla kirjaimilla paperilipulle nimen "Ilja" riensi kirkkoon, antoi paperilipun alttarille terveyden sielumessuksi, poistui sitten soppeen, lankesi polvilleen ja makasi siinä kauvan, pää kirkon lattiata vasten, läksi sitten kiireesti torille ja palasi peloissaan kotiin kurkistellen oveen ja kuiskaten kysellen Anisjalta: — Kuinka siellä voidaan?

Sanotte ettei tämä ole mitään muuta kuin tavallista sääliä ja myötätunnetta, jotka ovat vallitsevat ominaisuudet naisen olemuksessa.

Hyvä sekin. Mutta miksikäs silloin, kun Oblomov alkaessaan parantua koko talven oli niin synkkämielinen eikä puhunut tuskin sanaakaan hänelle, ei kurkistanut hänen huoneeseensa, ei ollut huvitettu siitä mitä hän teki, ei laskenut leikkiä hänen kanssaan eikä nauranut — miksikäs hän, emäntä, silloin niin laihtui ja tuli niin kylmäksi ja haluttomaksi kaiken suhteen että, kun jauhoi kahvia, unhoitti mitä teki tai varisti pannuun sellaisen läjän sikuria että oli mahdoton sitä juoda — eikä kuitenkaan tuntenut mausta aivankuin kieli olisi ollut poissa. Ja vaikka Akuliina keitti kalaa huonosti ja veli murisi niin että läksi kesken pois pöydästä, niin istui hän vain kuin kivettynyt eikä näyttänyt huomaavan mitään.

Ennen ei häntä kukaan ollut nähnyt alakuloisena eikä se ollenkaan ollut ominaista hänen olemukselleen, sillä alati oli hän liikkeessä ja puuhassa huomaten valppailla silmillään kaikki, mutta nyt hän yhtäkkiä oli käynyt niin liikkumattomaksi että melkein nukahti huhmar polvillaan, vaan sitten äkisti rupesi semmoisella raivolla kalkuttamaan petkelettä, että koira alkoi haukkua luullen porttiin kolkutettavan.

Mutta heti kun Oblomov elpyi raskasmielisyydestään ja hänen huulillaan rupesi ilmaantumaan hyväntahtoista hymyä, heti kun hän alkoi entiseen tapaansa katsella emäntää hyväilevänhivelevästi, kurkistella häneen ovesta ja laskea leikkiä — silloin alkoi emäntäkin jälleen pyöristyä ja talous taas luistaa hilpeästi ja reippaasti eteenpäin kaikkine pienine, omituisine vivahduksineen. Taas oli hän liikkeessä aamusta iltaan kuin hyvinrakennettu kone, joka käy soreasti ja säännöllisesti; hän sipsuttaa notkein askelin, ei puhu liian hiljaa eikä liian kovaa, jauhelee kahviansa, paloittelee sokuriansa, seuloo ja sihtaa, istahtaa ompeluksen ääreen ja neula se liukuilee hänen sormissaan niin tasaisesti kuin kellon heiluri; sitten hän nousee nostamatta melua, pysähtyy puolitiessä keittiöön, aukaisee kaapin ja ottaa sieltä jotakin alas, kantaa pois — yhä vain kuin kone.

Niin ennen. Mutta nyt kun Ilja Iljitsh on tullut hänen perheensä jäseneksi, survoo ja seuloo hän toisella tavalla, ja omat pitsit ne häneltä nyt unhoittuvat. Kun hän rauhallisesti istuu ompelamaan ja samalla yhtäkkiä kuulee, kuinka Oblomov huutaa Sakariasta tuomaan itselleen kahvia — niin kolmella harppauksella ilmestyy emäntä keittiöön ja siristää silmiään niinkuin tähtäisi johonkin, sieppaa lusikan ja kaataa kolme lusikallista päivän valoa vasten saadakseen tietää, onko kahvi tarpeeksi kiehunut ja hautunut, ettei suinkaan tulisi tarjotuksi sakkaisena, sekä katsoo onko kermassa kuorta päällä.

Jos on tekeillä Oblomovin himoruoka, silloin hän tuontuostakin käy nostamassa kastrullin kantta, haistelee ja maistelee, itse tempaa sitten kastrullin ja pitää sitä tulella. Ja kun hän hienontaa mantelia tai survoo jotakin muuta hyvää Oblomovia varten, niin tekee hän sen sellaisella voimalla ja niin tulisesti että ihan nakkaa hikiseksi koko ruumiin.

Kaikki tämä survominen, silittäminen ja seulominen, koko tämä emännän taloudenhoito oli nyt saanut uuden elävän aatteen, joka tarkoitti yksistään — Ilja Iljitshin rauhaa ja mukavuuden tunnetta. Ennen oli emäntä tässä puuhassa nähnyt ainoastaan velvollisuutensa, nyt oli se tullut hänelle nautinnoksi. Hän alkoi nyt elää täyteläistä ja sisältörikasta elämää.

Mutta ei hän tiennyt, mitä hänessä oikeastaan tapahtui, ei koskaan hän sitä itseltään kysynyt, vaan hän kulki eteenpäin tietänsä kantaen suloista taakkaansa viehtymättä ja vapisematta, himotoinna ja aavistamatoinna, ilman väsymystä ja hermojen herkkää värinää.

Hän oli ikäänkuin äkisti siirtynyt toiseen uskoon ja alkanut sitä tunnustaa harkitsematta, mikä tämä usko oli ja millaiset sen opinkappaleet, alistuen vain sokeasti sen lakeihin.

Tämä tunne oli vallannut hänet väkinäisesti, hän kulki kuni pilven alla peräytymättä taaksepäin, kiiruhtamatta eteenpäin, sillä hän oli Oblomoviin yksinkertaisesti mieltynyt ikäänkuin vilustuksesta äkkiä saaneena parantumattoman kuumetaudin.

Itse ei hän edes osannut epäillä mitään: jos joku sitä olisi hänelle sanonut, niin olisi hän sitä kuunnellut kuin uutista — ja häveliäästi naurahtanut.

Hän oli hiljaa kiintynyt velvollisuuksiinsa Oblomovin suhteen, oli oppinut ulkoa hänen jokaisen paitansa muodon, osasi laskea kaikki rikkikuluneet kantapäät hänen sukissaan, tiesi, millä jalalla Oblomov astuu alas vuoteestaan, huomasi, milloin näärännäppy oli tulossa silmään, arvasi mitä ruokaa ja minkä verran Oblomov syöpi, onko hän iloisissaan vai ikävissään, onko hän paljon nukkunut tai ei — kaikki tämä oli emännälle selvillä ikäänkuin olisi hän sen koko elämänsä tiennyt, eikä hän kysellyt itseltään, miksi se näin oli, mitä oli hänelle Oblomov tai miksikä hän näin hyöri ja hääri hänen tähtensä.

Jos häneltä olisi tiedustettu, rakastaako hän Oblomovia, niin olisi hän vain naurahtanut omaan tapaansa ja vastannut myöntävästi, mutta noin olisi hän vastannut ainoastaan alussa, kun Oblomov vielä ei ollut asunut hänen luonaan enempää kuin viikkokauden.

Mutta mikä oli syynä siihen että hän rakastui juuri Oblomoviin ja miksi oli hän ennen lempimättä mennyt naimisiin ja rakastamatta elänyt aina kolmenkymmenen vuotiaaksi, ja vasta nyt yhtäkkiä ikäänkuin heräsi?

Vaikka rakkautta sanotaankin oikulliseksi ja selittämättömäksi tunteeksi, joka syntyy kuin tauti, niin on sillä kuitenkin, kuten kaikilla muillakin tässä mailmassa, omat lakinsa ja syynsä. Vaan jos nämä lait ovat näihin asti vähän tutkitut, niin on se sentähden, ettei ihmisen, johonka rakkauden nuoli on iskenyt, tee mieli oppineen silmällä seurata, kuinka vaikutelmat varastautuvat sieluun, kuinka tunnelmat kahleutuvat uneen, kuinka alussa silmät sokenevat, mistä silmänräpäyksestä lähtien valtasuoni ja senjälkeen sydän alkavat kiihkeämmin tykyttää, mitenkä eilispäivän perästä yhtäkkiä syntyy halu kuolla ja pyrkimys itsensä uhraamiseen, kuinka vähitellen alkaa hävitä oma minä ja muuttua *häneksi*, kuinka järki äkkiä rupeaa tavattomasti tylsymään tai tavattomasti teroittumaan, kuinka tahto alistuu toisen tahtoon, kuinka pää painuu rinnoille, polvet vapisevat, ilmaantuu kyyneliä ja puistattavaa kuumetta...

Agata Matvejevna oli ennen tullut vähän näkemään moisia ihmisiä kuin Oblomov, ja jos oli nähnytkin, niin ainoastaan kaukaa, ja kentiesi olivat ne häntä miellyttäneet, mutta kun eivät olleet asuneet hänen piirissään, niin ei hänellä ollut mitään tilaisuutta heihin tutustua.

Ilja Iljitsh ei kävellyt samalla tavalla kuin hänen miesvainajansa kolleegisihteeri Pshenitsin oli kävellyt, tuollaisella hiljaisella ja toimeliaalla ryhdillä; Ilja Iljstsh ei kirjoitellut lakkaamatta papereita eikä vapissut pelosta että myöhästyy virastosta, ei katsonut ihmisiin niinkuin olisi tahtonut satuloida jokaisen ja lähteä ajamaan, vaan katsoi hän kaikkiin ja kaikkea niin rohkeasti ja vapaasti kuin olisi vaatinut nöyryyttä itseään kohtaan.

Eivätkä hänen kasvonsa olleet karkeat ja punaiset, vaan valkoiset ja lempeät, eivätkä kädet sennäköiset kuin veljellä — eivät ne vapisseet eivätkä töröttäneet punaisina, vaan olivat pienoiset ja valkoisenhohtavat. Ja kun hän istuutui ja pani jalkansa ristiin ja nojasi päänsä kättänsä vasten — niin teki hän kaiken tämän niin vapaasti, niin rauhallisesti ja kauniisti; ja kun hän puhui, niin ei hän puhunut niinkuin hänen veljensä tai Tarantjev eikä niinkuin hänen miesvainajansa oli puhunut. Tosin oli paljon, jota emäntä ei Oblomovissa ymmärtänyt, mutta hän tunsu että se oli jotakin viisasta, ihanaa ja epätavallista. Ja senkin, minkä hän ymmärsi, lausui Oblomov toisella tavalla kuin muut.

Ja niin hienoja liinavaatteita se herra Oblomov käytti ja muutti paitaa joka päivä, pesi itsensä

hyvánhajuisella saippualla, piti kyntensä puhtaina — ai sentään kuinka sievä ja siisti hän yltyleensä oli — eikä hänen tarvinnut itsensä mitään tehdä eikä tehnytkään, muut ne hänelle kaiken tekivät, sillä olihan hänellä Sakariias ja vielä lisäksi kolmesataa Sakariiaista...! Niin, Oblomov on herra, ja herruutta säteilee ja välkkyä koko hänen olentonsa! Sitäpaitsi on hän niin hyväntahtoinen ja kävellä hössyttää niin pehmeästi ja hänen kädenkosketuksensa on kuin sametilla siveleisi, se on toista kuin miesvainajan kosketus — niin se oli tuntunut kuin lyönti ikään! Ja yhtä pehmeästi ja yhtä suopeasti tämä myös katsella killistelee ja puhelee...

Emäntä ei liene ajatellut itsekään tätä kaikkea, mutta jos jonkun toisen päähän olisi pistänyt seurata ja selittää sitä vaikutusta, minkä hänen sieluunsa ja elämänsä oli tehnyt Oblomovin ilmestyminen, niin varmaan olisi hänen täytyntä selittää se juuri näin eikä toisin.

Ilja Iljitsh ymmärsi, minkä merkityksen hän oli mukansa tuonut tähän sopukkaan, alkaen emännän veljestä aina kahlekoiraan, joka Oblomovin tultua oli ruvennut saamaan kolme kertaa suuremman läjän luupalasia, mutta sitä ei hän ymmärtänyt, kuinka syvälle tämä merkitys ulottui ja minkä odottamattoman valloituksen hän oli tehnyt emännän sydämessä.

Emännän häärivässä huolehtivaisuudessa ruokapöydässä, liinavaatteidensa ja huoneidensa suhteen näki Oblomov ainoastaan ilmauksen hänen luonteensa pääpiirteestä, minkä oli huomannut jo ensi käynnillään, silloin kun Akuliina yhtäkkiä oli kantanut huoneeseen siipiään rapistelevan kukon, jolloin emäntä, huolimatta siitä että oli ollut hämillään keittopiian sopimattomasta innosta, kuitenkin oli ehtinyt toimittaa piialle, ettei tämä suinkaan antaisi kauppiaille "tätä kukkoa, vaan sen harmajan kukon".

Agata Matvejevna puolestaan ei kyennyt keimailemaan Oblomovin edessä eikä mitenkään näyttämään, mitä hänen sisässään tapahtui, eikä hän edes, kuten sanottu, koskaan sitä itsetietoisesti ymmärtänytkään, vaan lisäksi unhoitti että joku aika takaperin tällaisia tunteita oli hänessä liikkunutkaan, ja tuo hänen rakkautensa ilmeni ainoastaan rajattomassa halussa päästä hautaan.

Oblomovin silmät eivät olleet auki näkemään todellista laitaa emännän suhteessa häneen, sillä hän piti sitä yhä vain tämän luonteenominaisuutena! Rouva Pshenitsinan tunne-elämä, joka oli niin normaali, niin luonnollinen ja omaa voittoa vaatimaton, se pysyi salaisuutena Oblomoville ja kaikille ympärillä oleville, emännälle itselleenkin.

Se oli todellakin omaa voittoa vaatimaton, sen saattoi päättää siitakin että hän oli käynyt suitsuttamassa kynttilöitä kirkossa ja rukoilemassa Oblomovin terveyden puolesta, nimenomaan juuri sentähden että tämä paraneisi, mutta siitä ei Oblomov itse koskaan saanut tietää. Ja usein oli hän öisin istunut Oblomovin pääanaluksen ääressä, ja hiipinyt pois aamun sarastaessa, vaan siitäkään ei ollut puhetta perästäpäin.

Oblomovin suhde emäntään oli paljon yksinkertaisempi. Hän näki Agata Matvejevnaa ja tämän alati liikkuvissa kyynäspäissä sekä kaikessa muussa taloudellisessa touhussa lihaksi ja vereksi muuttuneena sen häiritsemättömän elämänrauhan ihanteen, joka oli niin ääretön kuin valtameren ulappa, ja jonka kuva haihtumattomasti oli painunut hänen sieluunsa jo lapsuuden aikana kotoisen katon alla.

Samoin kuin siellä kotona ennen isä ja iso-isä, lapset, lastenlapset ja vieraat istuskelivat tai makailivat laiskanlevollisesti paikoillaan, tietäen että heidän ympärillään liikkuu iäti valvova ja huolehtiva silmä sekä väsymättömät kädet, jotka heidät varustavat vaatteilla, heitä syöttävät ja juottavat, pukevat, riisuvat ja auttavat makaamaan, sekä sitten kuoleman tullessa painavat heidän silmänsä umpeen — samoin Oblomov myös täällä köllöttäessään hievahtamatta sohvalleen, huomasi että jotakin elävää ja sukkelaakin liikkuu lakkaamatta hänen hyödykseen ja että, vaikka huomenna aurinko ei nousisikaan, vaan pilvet peittäisivät taivaan ja myrskytuulet nousisivat puhaltamaan mailman äärestä toiseen, niin kuitenkin lihaliemi ja vasikanpaisti ilmestyvät hänen pöydälleen, liinavaatteet tulevat puhtaina pesusta ja hämähäkin verkot vedetyiksi alas seiniltä niin ettei hän tiedäkkään, kuinka kaikki tämä tapahtuu eikä hänen edes tarvitse vaivata itseään ajattelemaan mitä hän milloinkin tahtoo, vaan kaikki arvataan itsestään ja kannetaan hänen nenänsä alle, ei laiskasti, ei karkeasti eikä likaisin kourin niinkuin Sakariias teki, vaan reippain ja lempein silmäyksin, syvää uskollisuutta ilmaisevin hymyhuulin, puhtain, valkoisin kätösin ja paljain käsivarsin.

Päivä-päivältä tuli hän yhä ystävällisempään suhteeseen emännän kanssa, mutta rakkaus ei pälkähtänyt hänen päähänsäkään, ei ainakaan sellainen rakkaus, jonka hän tuonoin oli läpielänyt ja joka oli ollut kuin jonkinlaista rokkoa, tuhkarupulia tai kuumetautia, jota muistaessaan hän vieläkin vavahteli.

Hän likentyi Agata Matvejevnaa ikäänkuin olisi siirtynyt lieden ääreen, jonka hohteesta lämpenee lämpenemistään, mutta jota on mahdoton rakastaa.

Päivällisen jälkeen jäi Oblomov mielellään tupakoimaan emännän huoneeseen ja katselemaan kuinka tämä asetteli hopea-astiat paikoilleen kaappiin, kuinka hän sitten otti kahvikupit esiin ja, pestyään ja pyyhittyään yhden niistä erittäin huolellisesti, kaatoi ja tarjosi Oblomoville ennen muita sekä jäi sitten katsomaan, onko tämä tyytyväinen.

Ja milloin vain ovi sattui aukenemaan emännän huoneeseen, silloin pysähtyivät Oblomovin silmät mielellään tämän täyteläiseen kaulaan ja pyöreisiin käsivarsiin, vaan jos ovi pysyi pitemmän aikaa suljettuna, silloin Oblomov hiljaa itse työnsi sen auki jalallaan ja rupesi laskemaan pilaa emännän kanssa tai leikkimään lasten kera.

Mutta ei hänestä sentään tuntunut ikävältä, vaikka aamu joskus sattui menemäänkin niin ettei hän nähnyt emäntää; päivällisen jälkeen taas hän sen sijaan että olisi jäänyt emännän luokse, usein läksi omaan huoneeseensa nukkumaan pariaksi tunniksi, hyvin tietäen että heti kun hän vain herää, on tee häntä varten valmis, vieläpä samalla silmänräpäyksellä, jolloin hän silmänsä aukaisee.

Pää-asia oli se että kaikki tämä tapahtui niin rauhallisesti, ettei ollut paisetta sydämmellä etteikä kertaakaan tarvinnut olla mielenkuohussa sen suhteen, saapiko nähdä emännän vai ei, ja mitä tämä mahtaa ajatella, tai mitä tälle pitää sanoa ja miten vastata tämän kysymyksiin, miten tämä on katsova häneen — ei mitään, ei kerrassa mitään huolta.

Ei tarvinnut nyt kokea tuskaa eikä unettomia öitä, ei suloisia eikä katkeria kyyneleitä. Istua köllötellä vain, poltella tupakkaa ja katsella kuinka emäntä ompelee, sanoa jolloinkin sananen tai olla mitään sanomatta; niin levolliselta tuntuu nyt hänestä, ei mitään puutu, ei mihinkään haluta ja niinpä on kuin kaikki, mitä sielu kaipaa, olisi tässä ympärillä...

Ei mitään hoppua, ei mitään pakkoa vaadi tuo Agata Matvejevna. Eikä Oblomovissa synny mitään itserakkaita toivomuksia, ei haluja, ei pyrkimyksiä sankaritekoihin eikä repiviä omantunnon tuskia siitä että aika kuluu hukkaan, että hänen voimansa pilautuvat ja ettei ole mitään saanut aikaan, ei pahaa eikä hyvää, että on muka tyhjäntoimittaja eikä elä elävää elämää, vaan kituu ja kuihtuu paikallaan.

Aivankuin kallisarvoisen kasvin, oli näkymätön käsi hänet istuttanut varjoon päivän helteestä, saattanut katon alle sateelta suojaan, ja se näkymätön käsi se häntä nyt näin hoiteli ja lellitteli.

— Kylläpä teillä sukkelasti tuo silmineula vilahtelee nenän alitse, Agata Matvejevna!—lausuu Oblomov.

— Niin vikkelään se pujahtaa että ihan pelottaa että vielä ompelette nenänne kiinni hameeseen.

Emäntä naurahtaa.

— Kunhan vain saan valmiiksi tämän neulomuksen, — ääntää hän puoleksi itsekseen: — niin rupeamme tässä illalliselle.

— Mitäs ruokaa on illalliseksi? — tiedustaa Oblomov.

— Hapantakaalia lohen kanssa, — vastasi emäntä. — Samminlihaa ei saa nykyään mistään. Olen juossut kaikissa kaupoissa ja veli on myös käynyt kyselemässä, vaan ei löydy mistään. Mutta jahka vain sattuvat saamaan elävän sammin — se Vaunukadun varrella asuva kauppias on näet tilannut — niin lupasivat leikata meillekin osan. — Sitten on illalliseksi vielä vasikanpaistia ja pannussa paistettua puuroa...

— Se on mainiota! Kuinka suloinen te olettekaan Agata Matvejevna, kun muistitte että minä sellaisesta pidän! Kunhan ei vain Anisja olisi unohtanut.

— Mitäs varten minä sitten tässä olen olemassa? Kuuletteko, kuinka kihisee? — vastaa emäntä raottaen hiukan keittiön ovea. — Siellä se puuro parastaikaa paistua porisee.

Ja hän ompelee neulomuksensa loppuun, puraisee poikki rihman, kääräisee käsityönsä kokoon ja vie sen makuuhuoneeseen.

Näinpä Oblomovin suhde emäntään kasvoi yhä läheisemmäksi ja hän painui hänen likeisyyteensä niinkuin lämpimän kotilieden ääreen. Ja kerran työntyi hän hyvin lähelle, melkein niin lähelle että oli aivan palaa tai ainakin niin että liekki rätisten leiskahti ilmi.

Hän käveli näet kerran huoneessansa ja kääntyessään päin emännän ovea, huomasi kyynäspäiden siellä liikkuvan tavallista sukkelammin.

— Alati työssä! — virkkoi hän silloin astuen sisään emännän luo. — Mitä te taas siinä teette?

— Survon kaneelia, — vastasi emäntä tuijottaen huhmareen kuni pohjattomaan kuiluun, armottomasti kalistaen petkeleellä.

— Vaan mitäs, jos minä teitä häiritseen? — kysyi Oblomov ottaen emäntää kiinni paljaista käsivarsista ja antamatta survoa.

— Päästäkää irti! Täytyy vielä sokuriakin hienontaa ja kaataa viiniä pudinkiin.

Mutta Oblomov piteli yhä kiinni kyynäspäistä ja hänen kasvonsa olivat liki emännän niskaa.

— Mitäs sanoisitte, jos minä teihin niinkuin ... rakastuisin?

Emäntä naurahti.

— Vaan rakastuisittekos te minuun? — kysyi yhä Oblomov.

— Miksikäs ei? Jumalahan on käskenyt kaikkia rakastaa.

— Vaan entäs, jos minä teitä suutelen? — kuiskahti Oblomov kumartuen liki emännän poskea, niin että hänen hengityksensä ihan poltti tämän kasvoja.

— Nyt ei ole pääsiäisviikko, — vastasi naurahtaen emäntä.

— No, suudelkaa te sitten minua!

— Kunhan päästään tästä pääsiäiseen, niin suudellaan sitten, — sanoi emäntä vähääkään ihmettelemättä, hämmästyttämättä tai arkailematta, seisoen suorana ja liikkumattomana kuin hevonen länkiä päälle pantaessa. Oblomov suuteli häntä keveästi kaulalle.

— Varokaa, varokaa, kaneeli varisee lattiaan eikä teille jää mitä torttuihin panna! — huomautti emäntä.

— Ei haittaa! — vastasi Oblomov.

— Mikä tahra teille taas on tullut halattiinne? — kysyi emäntä huolehtivasti, ottaen käteensä yönutun liepeen. — Onko se öljyä vai mitä? — Ja hän haisteli tahraa. — Mistä se on tullut? Eihän vain liene tipahtanut pyhimyslampusta?

— En tiedä, mistä lie tullut.

— Varmaan olette sipaissut oveen? — arvasi yhtäkkiä Agata Matvejevna. — Eilen voideltiin saranat, kun ne herkeämättä niin kitisivät. Heittäkääpäs päältänne ja antakaa pian tänne, niin minä otan tahrain pois ja pesaisen niin ettei huomenna mitään näy.

— Hyvä Agata Matvejevna! — lausui Oblomov, laiskasti riisuen nutun hartioiltaan. — Kuulkaas mitä minä sanon: muuttakaamme maalle asumaan, niin siellä se talous vasta luistaa! Siellä saa mitä hyvää ikinä tahtoo: sieniä, marjoja, hedelmähilloa, lintuja, lehmänantia...

— Mitäpä minä sinne tästä lähtisin? — arveli emäntä huokaisten. — Kun on täällä syntynyt ja ikänsä elänyt, niin täällä täytyy kuollakkin.

Oblomov jäi katsomaan emäntää keveässä mielenliikutuksessa, mutta hänen silmänsä eivät säteilleet eivätkä täyttyneet kyynelillä, eikä hänen henkensä riehahtanut korkealle kuni ennen valmiina sankaritöihin. Hänen teki vain mieli istahtaa alas pehmeään sohvaan ja olla laskematta silmiään irti emännän kyynäspäistä.

2.

Iivanan-päivä vietettiin juhlallisesti. Sen aattona ei Ivan Matvejevitsh mennyt virastoon, vaan ajeli kuin tulenpolttamana kaupungilla ja palasi joka kerta kotiin milloin pussi, milloin kori mukanaan.

Agata Matvejevna oli elänyt kolme vuorokautta yksinomaan kahvilla ja ainoastaan Ilja Iljitshiä varten oli valmistettu kolme ruokalajia, mutta muut olivat syöneet vain mitä sattui.

Anisja ei aattoyönä toki joutanut nukkumaankaan, mutta Sakariias se sitävästoin nukkua pötkötti sekä hänen että itsensä puolesta, katsoen kaikkia näitä valmistuksia välinpitämättömästi ja puolittain halveksivasti.

— Toista se oli ennen meillä siellä Oblomofkassa, siellä sitä näinikään touhuttiin joka juhlapäivää varten, — puheli hän kahdelle kokille, jotka olivat kutsutut auttamaan kreivin keittiöstä: — siellä sitä väliin viisikin piirakkaa pantiin pöytään ja kastiketta sellaiset määrät, ettei sitä toki osaa laskeakaan! Ja koko päivän ne herrat siellä syödä mässäsivät ja vielä toisenakin päivänä. Ja viisi päivää riitti meille syödä yksistään jäännöksiä. Vaan tuskin oli saatu syödyksi loppuun, kun taas ajaa karahutti vieraita talon täysi — ja taas aikoi sama peli. Mutta täällä ne on kekkerit vain kerran vuodessa!

Päivällispöydässä tarjosi Sakariias ensimmäiseksi Oblomoville eikä millään mokomin suostunut tarjoamaan muutamalle herroista, jolla oli risti kaulassa.

— Meidän herra on perinnöllinen aatelismies, — sanoi hän ylpeästi: — mutta mitä herroja ne nuo ovat! Tarantjeville, joka istui pöydän päässä, ei hän laisinkaan käynyt tarjoamassa tai luiskautti itse hänen lautaselleen syötävää vain sen verran kuin itse hyväksi näki!

Kaikki Ivan Matvejevitchin virkakumppanit olivat saapuvilla ja niitä oli noin kolmekymmentä henkeä.

Tavattoman iso taimen, hakkeluksella täytetyt kananpojat, peltopyyt, jäätelö sekä oiva viini — kaikki tämä kaunisti arvokkaasti tätä vuosijuhlaa.

Lopuksi halailivat vieraat toinen-toistaan, ylistivät pilviin *asti* isännän makuaistia ja asettuivat sitten korttien ääreen. Isäntä Muhojarov kumarsi ja kiitti sanoen ettei hän sen onnen tähden että sai kestittää näin kalliita vieraita, säästänyt tuhлата kolmatta osaa vuosipalkastaan.

Aamupuoleen yötä vieraat hajaantuivat lähtien eri suuntiin, aikalailla pöhnässä — ja niin vaikeni kaikki jälleen talossa Iljan päivään asti.

Silloin oli syrjähenkilöistä vieraina Oblomovin luona ainoastaan Ivan Gerasimovitsh sekä Aleksejev, tuo väritön vieras, joka kertomuksemme alussa kutsui Ilja Iljitshiä vapunpäivän viettoon. Oblomov ei ainoastaan tahtonut kilvoitella Ivan Matvejevitchin kanssa kestityksen prameudessa, vaan vieläpä koetti loistaa erityisellä hienoudella ja siroudella, jollaista ei ennen oltu tässä kolkassa kaupunkia nähty.

Rasvaisten kalakukkojen asemesta ilmaantui pöytään pieniä ilmalla täytettyjä piirakoita; ennen lientä tarjottiin ostereita, kananpojat olivat papiljoteissa ja tarjottiin tryffelein kanssa; sitten oli imellettyä lihaa, mitä hienoimpia vihanneksia sekä englantilaista lientä. Keskellä pöytää rehenteli tavattoman kookas ananaassi ja sen ympärillä lekotteli persikoita, kirsimarjoja ja aprikoosseja. Maljoissa tuoksui eläviä kukkia.

Oli juuri käyty käsiksi liemeen ja Tarantjev oli juuri-ikään päässyt haukkumasta piirakoita ja kokkia tuhmasta keksinnöstä täyttää ne tyhjällä, kun yhtäkkiä alkoi kuulua vimmattua ketjun riuhdontaa ja koiran haukuntaa.

Pihalle olivat ajaneet vaunut ja joku kuului kysyvän Oblomovia. Kaikki pöydässä istuvat jäivät suu auki ihmettelemään.

— Varmaan joku viimevuotisista tuttavistani on muistanut nimipäivääni, — arveli Oblomov: — sano etten ole kotona! — huusi hän kuiskaten Sakariiauksen korvaan.

Aterioitiin ulkona puutarhassa, huvimajassa. Sakariias syöksyi sanoakseen ettei herra ollut kotona, vaan töytäsi käytävällä pahki Stolziin.

— Andrei Ivanitsh, — kähisi hän iloissaan.

— Onko se Andrei! Herra jess ... — huudahti Oblomov äänekkäästi ja riensi syleilemään ystäväänsä.

— Kylläpä tulin parahiksi, päätäpahkaa päivälliselle! — lausui Stolz: — syötäkin minut rapiasti, sillä olenpa nälissäni. Hädin tuskin sinut löysinkin, koko miehen!

— Mennään, mennään, istu alas! — toimitti Oblomov touhussaan istuttaen hänet viereensä.

Stolzin ilmestyessä oli Tarantjev ensimmäisenä sukkelasti harpannut yli risuaidan ja pujahtanut ryytimaahan; hänen perästään piili myös Ivan Matvejevitch huvimajan taa ja katosi ullakkokamariinsa. Emäntä myös nousi paikaltaan.

— Taisinpa häiritä, — sanoi Stolz säpsähtäen.

— Minne ne hävisivät? Miksi ne pakenivat? Ivan Matvejevitch! Mihei Andreitsh! Hoi herrat! — huusi Oblomov.

Emännän sai hän istuutumaan entiselle paikalleen, vaan Ivan Matvejevitchiä ja Tarantjevia ei hän mitenkään voinut saada takaisin kutsutuksi.

— Mistä sinä tulet ja miten, ja kauvanko aijot viipyä kaupungissa? — kyseli Oblomov.

Stolz oli saapunut kahdeksi viikoksi asioittensa takia ja oli maalle menossa, aikoi sitten matkustaa Kieviin, ja jumalatiesi vielä minne muualle.

Stolz puhui pöydässä vähän, mutta söi paljon, niin että näkyi että hän tosiaankin oli nälissään. Muut olivat jo aikoja sitten lopettaneet syöntinsä ja istuivat vaiti.

Päivällisen jälkeen, kun ruoka oli korjattu pois pöydältä, käski Oblomov tuoda samppanjan ja seltterivettä huvimajaan sekä jäi kahdenkesken Stolzin kanssa.

He istuivat kotvan aikaa vaiti. Stolz katsoi Oblomoviin kauvan ja tutkivasti.

— No, Ilja!? — virkkoi hän vihdoin, mutta niin ankarasti ja niin kysyvästi, että Oblomov loi silmänsä alas eikä vastannut mitään.

— Siis "ei koskaan" vai mitä?

— Mitä tarkoitat noilla sanoilla? — kysyi Oblomov muka ymmärtämättä.

— Olet tainnut jo unhoittaa lauseen: "nyt tai ei koskaan!"

— Minä en enää ole sellainen ... kuin olin silloin, Andrei, — sanoi Oblomov vihdoin: — jumalankiitos, asiani ovat järjestyksessä, minä en makaa joutilaana, rakennussuunnitelmani on melkein valmis, tilaan kahta sanomalehteä, ja kirjat, jotka sinä jätit, ovat melkein kaikki läpiluettut...

— Mutta miksikäs et saapunutkaan ulkomaille? — kysyi Stolz.

— Ulkomaille minua esti lähtemästä...

Hän sekaantui:

— Olga? Eikö niin? — sanoi Stolz katsoen häntä merkitsevästi silmiin. Oblomov leimahti.

— Kuinka, oletko sinä sen jo kuullut... Missä *hän* nykyään on? kysyi hän kiihkeästi katsahtaen Stolziin.

Stolz ei vastannut, vaan jatkoi yhä katsomistaan, koettaen kurkistaa hänen sielunsa syvyyteen.

— Olen kuullut että hän on tätinsä kanssa matkustanut ulkomaille, — puhui Oblomov: — heti...

— Niin, heti senjälkeen, kun oli ymmärtänyt erehdyksensä, — lisäsi Stolz.

— Ku-kuinka sinä tiedät? ... — änkytti Oblomov hämillään, tietämättä, miten olla.

— Kaiken tiedän, — sanoi Stolz: — vieläpä syreeninoksankin. Vaan eikö sinua hävetä, eikö se sinuun koske, Ilja? eikö sinua polta katumus ja sääli...?

— Voi älä puhu, älä muistuta! — keskeytti hänet kiireesti Oblomov: — jo ilman tätäkin sain kärsiä kuumetaudin, kun huomasin, mikä kuilu oli minun ja hänen välillään, kun tulin vakuutetuksi siitä, etten häntä ansainnut... Ah, Andrei! jos sinä rakastat minua, niin älä kiusaa minua, älä mainitse menneistä. Minä osoitin hänelle jo aikoja sitten hänen erehdyksensä, vaan hän ei tahtonut minua uskoa ... minä olen tosiaankin tehnyt sangen pahoin...

— Minä en syytä sinua, Ilja, — jatkoi Stolz ystävällisesti ja pehmeästi: — minä olen lukenut sinun kirjeesi. Enin syyllinen olen minä, sen perästä hän, sitten vasta sinä, vaan et paljon.

— Miten on nyt hänen laitansa? — kysyi Oblomov arasti.

— Mitenkähkö: hän suree ja itkee lohduttomia kyyneleitä kiroillen sinua...

Säikähdystä, sääliä, kauhua ja katumusta ilmeni Oblomovin kasvoilla jokaista sanaa kuullessaan.

— Mitä sinä puhut, Andrei! — huudahti hän nousten paikaltaan. — Matkustakaamme jumalan tähden heti, ihan tällä silmänräpäyksellä hänen luoksensa, niin minä heittäydyn hänen jalkojensa juureen, ja pyydän anteeksi...

— Istu rauhassa! — keskeytti Stolz naurussa suin: — hän on iloinen, vieläpä onnellinenkin, käski tervehtää sinua ja tahtoi kirjoittaa, mutta minä kielsin ja sanoin että se sinut saattaisi vain levottomaksi.

— No, jumalankiitos, — virkkoi Oblomov miltei kyynelet silmissä: — olen niin iloinen, Andrei, salli

minun suudella sinua, ja juokaamme hänen maljansa!

He tyhjensivät kumpikin maljansa samppanjaa.

— Missä hän nykyään on?

— Nykyään on hän Sveitsissä, vaan syksyksi palaa hän tätinsä kanssa takaisin ja matkustaa omalle maatilalleen. Sitä varten minä nyt oikeastaan olenkin täällä, täytyy näet vielä puuhata asiat loppuun ja käydä toimistossa. Parooni jätti asiat kesken, kun oli aikonut kosia itselleen Olga...

— Niinkö? Vai oli se siis totta, — kysyi Oblomov: — no, mitäs tyttö siihen?

— Tietysti antoi rukkaset. Parooni suuttui ja matkusti tiehensä, ja nyt saan minä koreasti ajaa asiat perille. Tällä viikolla kaikki loppuu. No, kuinkas ovat sinun asiasi sitten? Mitä varten sinä tähän piilopesään olet pujahtanut?

— Täällä on niin rauhallista ja hiljaista, Andrei; ei kukaan häiritse minua...

— Mistä niin?

— Työtä tekemästä...

— Herranen aika! sama Oblomofkahan tämä on kuin ennenkin, ja vielä iljettävämpi,—lausui Stolz katsellen ympärilleen. — Lähdetäänpäs maalle, kuule Ilja.

— Maallekko ... hyvä, kyllä se sopii: siellä kylässä aletaan pian rakentaakin. Vaan enhän minä näin päätäpahkaa Andrei, annahan aikaa harkita...

— Vai harkita! Tiedän minä sinun harkitsemisesi: harkitsisit taas kuten harkitsit kaksi vuotta sitten ulkomaalle lähtöä. Matkustakaamme tulevalla viikolla.

— Tulevalla viikollako! Kuinka sitä niin äkkiä tästä? — puolusteli Oblomov. — Hyvä sinun on sanoa, kun olet jo menossa, vaan minunhan täytyy tehdä valmistuksia... Minulla on täällä koko talous niskoillani, kuinkas minä sen heitän? Eikä minulla ole mitään matkaa varten valmiina...

— Ei mitään tarvitsekaan. Vai mitä sinulta puuttuu?

Oblomov vaikeni.

— Terveytteni on huono, hyvä Andrei, — sanoi hän sitten: — minua vaivaa hengenahdistus. Näärännäppyjäkin on ruvennut tulemaan milloin oikeaan, milloin vasempaan silmään, ja jalat ovat ruvenneet ajettumaan. Ja toisinaan öisin nukkuessa tuntuu ikäänkuin joku yhtäkkiä iskisi päähän tai selkään, niin että ihan hypähdän koholle...

— Kuule, Ilja, minä sanon sinulle vakavasti että sinun täytyy muuttaa elämänmuotoa, muuten saat vesitaudin tai halvauksen. Toiveet sinun tulevaisuudestasi ovat nyt loppuneet: sillä jos ei kerran Olga, joka on enkeli, saanut sinua siivillään nostetuksi suosta, jossa makaat niin en kai minäkään mitään voi aikaansaada! Mutta ottaa päällensä hiukan vaivannäköä, panna kuntoon yksi kyläpahanen, muokata moukkain kanssa, perehtyä heidän asioihinsa, rakentaa ja istuttaa — kaikkeen tähän olet sinä velvollinen ja sinä voit sen tehdä... Minä en sinua heitä. En enää tottele yksistään omaa haluani, vaan myös Olgan tahtoa: hän näet tahtoo — kuuletko? ettet sinä kokonaan kuolisi, ettet tulisi elävältä haudatuksi, ja minä olen luvannut kaivaa sinut ylös haudastasi...

— Hän ei siis vielä ole minua unhoittanut! Vaan ansaitsenko minä sitä? — äänsi Oblomov liikutuksissaan.

— Niin, hän ei ole vielä unhoittanut sinua eikä nähtävästi koskaan unhoita: hän ei ole sellainen nainen. Sinun täytyy vielä joskus ajaa hänen luoksensa vieraisiin, kylään.

— Kunhan vain ei nyt heti, jumalantähden, Andrei, ei nyt! Antaa hänen ensin unhoittaa. Ah, vielä täällä tuntuu...

Hän painoi sydäntänsä.

— Mitä siellä on? Eihän vain rakkautta? — kysyi Stolz.

— Ei, häpeää ja surua vain! — vastasi Oblomov huokaisten.

— No, se on hyvä! Matkustakaamme siis sinun tilallesi, sinunhan siellä täytyy rakennuttaa; nythän on kesä, ja kallis aika kuluu muuten hukkaan...

— Ei, minulla on siellä asiamies, hän on nytkin siellä, ja minä voin saapua jälestäpäin, kunhan tässä ensin tuumin ja hankkiudun.

Ja kerskaillen kertoi hän Stolzille, kuinka hän, hievahtamatta paikaltaan, oli oivallisesti saanut asiansa järjestetyiksi, kuinka asiamies siellä kylässä tiedustelee karanneista talonpojista, myöpi viljan edulliseen hintaan ja kuinka jo oli lähettänyt puolitoistatuhatta ruplan sekä luultavasti saapi verotkin tänä vuonna kannetuiksi ja lähettää niistäkin rahat.

Stolz läiskäytti kämmenensä yhteen kuultuaan tämän kertomuksen.

— Sinä olet perinpohjin peijattu ja ryöstetty! — sanoi hän; — Kolmesta-sadasta sielusta vain puolitoistatuhatta ruplaa! Kuka on sinun asiamiehesi? Mikä hän on miehiään?

— Yli puolitoista-tuhatta niitä oli, — oikaisi Oblomov: — sillä viljan myönnistä sai hän palkkioksi vaivoistaan...

— Kuinka paljon?

— En oikein muista, vaan kyllä minä sinulle näytän: on minulla tili jossakin.

— Voi sinua Ilja! sinä olet todellakin kuollut ja turmioon joutunut! — lopetti Stolz. — Pane nyt päällesi, niin lähdemme tästä minun luokseni.

Oblomov yritti tekemään vastaväitöksiä, mutta Stolz vei hänet puoliväkisin luoksensa, kirjoitti valtakirjan omiin nimiinsä, pani Oblomovin kirjoittamaan alle ja selitti tälle että hän ottaa nyt Oblomofkan arennille siihen asti kunnes Oblomov itse saapuu kylään ja perehtyy maanhoitoon.

— Sinä olet saava tuloja kolme vertaa enemmän, — sanoi hän: — mutta kauvan en minä vain sinun arentimiehenäsi jouda olemaan, sillä minulla on omat asiani. Matkustakaamme nyt kylään yhdessä tai saavu sinä heti minun perästäni. Minä jään näet Olgan maatilalle, se on kolmensadan virstan päässä, poikkean sinunkin tilallesi, ajan pois asiamiehesi, järjestelen siellä, ja tule sinä sitten itse. Minä en sinua heitä.

Oblomov huokasi.

— Ah tätä elämää! — sanoi hän.

— Mikäs elämässä on vikana?

— Se käy kimppuun eikä anna rauhaa! Kun saisi panna maata ja nukahtaa ... iäkseen...

— Tarkoitat että tuli pitäisi sammuttaa, ja itse jäädä pilkkopimeään? Kaunista elämää tosiaankin! Äh sinua Ilja! filosofoisit edes hiukan. Elämä vilahtelee kuin silmänräpäys, vaan sinä tahtoisit vain panna maata ja nukahtaa. Ei, riehukoon elämä alituisena tulena! Ah, jospa saisi elää parikolmesataa vuotta yhteenperään, — lopetti hän: — niin kuinka paljon voisikkaan toimittaa! —

— Mitäs sinä, se on eri asia, Andrei, — virkkoi Oblomov: — sinulla on siivet, sinä et elä, vaan lennä; sinulla on lahjoja ja itseluottamusta, sinä et ole näin paksu kuin minä, sinua eivät vaivaa näärännäpyt eikä niskaasi kutise. Sinä olet ikäänkuin eri tavalla rakennettu...

— Älä joutavia! Ihminen on luotu itse rakentamaan itsensä, vieläpä muuttamaan luontonsakin. Vai luuletko sinä että luonto on sinulle taakaksi lähettänyt tuon ihmämahan, jonka olet itsellesi kasvattanut? Sinulla on myös ollut siivet, vaan sinä olet ne sitonut kiinni.

— Minullako siivet, missä sitten? — kysyi Oblomov alakuloisesti. — Enhän minä osaa mitään...

— Niin, kun et tahdo osata, — keskeytti Stolz. — Ei ole olemassa ihmistä, joka ei johonkin kykenisi, jumaliste ei ole!

— Vaan minäpä en kykene! — väitti Oblomov.

— Se on kyllä totta ettet sinä osaa kirjoitella virkapapereita etkä edes kirjettä talonisännälle, vaan osaitpahan kirjoittaa kirjeen Olgalle. Etpähän siinä sekoittanut yhteen sanoja *joka* ja *että*! Ja löytyipäs, silloin atlassipaperia, ja mustetta oikein englantilaisesta makasiinista, ja käsiala oli reipas niin että hei vaan... Hä, mitäs siihen sanot?

Oblomov punastui.

— Ei olisi paljon tarvittu ennenkuin olisi lähtenyt tulemaan sellaiset ajatukset ja niin sujuva kieli, että

olisi kelvannut vaikka johonkin romaaniin painattaa. Vaan kun ei ole mitään pakkoa, niin ei mitään osaakkaan, silmät eivät näe ja kädet tuntuvat heikoilta. Sinä kadotit kykysi jo lapsuuden aikoina siellä Oblomofkassa, tätien, setien ja lastenpiikain kesässä. Se on alkanut siitä ettet osannut vetää sukkaa jalkaasi ja loppunut siihen, ettet osaa elää.

— Tuo kaikki on kentiesi totta, Andrei, mutta minkäs sille voipi; mennyttä ei saa takaisin! — sanoi Ilja päättäväisesti huoaten.

— Miksei saa takaisin? — virkkoi Stolz kiivastuneesta — Mitä joutavia! Kuule ja tee, mitä minä sanon, niin kaikki tulee takaisin!

Mutta Stolz matkusti kylään yksikseen, ja Oblomov jäi kaupunkiin luvaten saapua perästä syksyksi.

— Mitä minun pitää sanoa Olgalle? — kysyi Stolz Oblomovilta ennen lähtöään.

Oblomov kallisti päänsä surullisena alas ja oli vaiti, sitten hän huokasi.

— Älä huoli mainita hänelle mitään minusta, — virkkoi hän vihdoin hämillään: — sano ettet ole nähnyt etkä kuullut...

— Ei hän usko, — lausui Stolz.

— No, sano sitten että olen joutunut turmioon ja kuollut...

— Silloin purskahtaa hän itkuun eikä häntä saa lohdutetuksi pitkiin aikoihin: Miksi tahdot tuottaa hänelle surua?

Oblomov tuli liikutetuksi ja vaipui mietteisiinsä; hänen silmänsä kiilsivät kosteina.

— Hyvä, nyt tiedän: minä valehtelen ja sanon hänelle että sinä elät hänen muistollaan, — päätti Stolz: — ja että pyrit vakavaan ja totiseen tarkoitukseen. Sinun tulee huomata että juuri itse elämä ja työnvoima on elämän tarkoitus, eikä nainen; tässä te molemmat olette erehtyneet. Kuinka tyytyväiseksi onkaan hän tuleva!

Ja he hyvästelivät toisensa.

3.

Seuraavana iltana Iljan-päivän perästä yhtyivät Tarantjev ja Ivan Matvejevitsh jälleen "Laitoksella".

— Tuokaa teetä! — käski Ivan Matvejevitsh synkästi, ja kun viinuri oli tuonut teetä ja rommia, työnsi hän harmistuneesti pullon hänelle takaisin. — Tässä ei ole rommia, vaan rautanauloja! — sanoi hän, ja kiskottuaan palttoonsa taskusta oman pullonsa sekä kierrettyään korkin auki, antoi viinurin sitä haistella. — Äläkä vasta tule töykkimään omiasi, — huomautti hän. — Mitäs arvelet, kuoma, eikös asiat ole hullusti nyt! — sanoi hän viinurin mentyä.

— Niin, piru hänet toi! — virkkoi Tarantjev raivokkaasti. — Mokoma lurjus, saksalainen! Teki tyhjäksi valtakin ja otti tilan arenille. Onko moista ennen kuultu? Nylkee meidät kuin lampaanraadon.

— Jos hän asiat tuntee, niin pelkäänpä että hän siellä saa jotakin ilmi. Kun hän saa tietää että verot ovat kannetut, vaan että rahat ovat joutuneet meille, niin vielä, kun sattuu, nostaa jupakan...

— Se on juttua! Pelkuripa sinusta on tullut, kuoma. Zatjertti ei ensikertaa pistä kápäläänsä tilanomistajan rahoihin ja kyllä se mies jälkensä osaa peittää. Luuletko hänen kuitteja antavan talonpojille? eikös mitä: perii heiltä maksut ilman todistajain läsnäoloa. Kylläpä suuttuu saksalainen niin että kiljahtaa, vaan mikäs auttaa. Ei se siitä käräjänkäyntiä nosta!

— Vai niin sinä luulet? — sanoi Muhojarov ilostuen. — No ryypätäänpäs siis.

Hän kaatoi rommia itselleen ja Tarantjeville.

— Selvillä ollessa näyttää mahdottomalta elää tässä mailmassa, vaan kun hiukan ryypää, niin heti helpoittaa! — lohduttihen hän.

— Vaan kuulehan kuoma, mitä voit sillä-aikaa tehdä, — jatkoi Tarantjev: — keksiskele, sinä kaikellaisia laskuja, millaisia vain tahdot, haloista, kaalista, ja mistä muusta hyvästä tahansa, ja lisää

summa talousmenoihin, joiden hoidon Oblomov nyt on uskonut sisarellesi. Kun Zatjertti sitten saapuu, niin sanotaan että rahat, jotka Oblomov sai veroista, ovat kuluneet talon menoihin.

— Vaan jospa hän ottaa ja näyttää tilit jälestäpäin saksalaiselle, ja tämä rupeaa niitä tarkastamaan, niin mitenköh sitten...

— Hui hai! Oblomov pistää ne jonnekkain piiloon, niin ettei itse pirukaan niitä löydä. Ja siihen asti kun saksalainen taas saapuu, ehtii kaikki unohtua...

— Vai niin sinä luulet? Ryypätäänpäs siis, kuoma, — sanoi Ivan Matvejevitsh kaataen lasiin: — on sääli juoda teen sekana tätä hyvää. Haistahan: kolme ruplaa se maksaa. Eikös tilata soljankkaa?

— Tilataan vaan.

— Hoi siellä!

— Hyi sen roistoa! "Anna arenille" — matki Tarantjev jälleen raivoissaan: — meille venäläisille ei semmoista olisi edes päähän pälkähtänyt! Tämäkin laitos haiskahtaa hiukan saksalaiselle. Niillä on aina vain kaikellaisia farmeja ja arenteja. Odotahan: se vielä höystää hänet osakkeilla.

— Mitä kummaa ne osakkeet ovat, minä en niistä vieläkään ole päässyt oikein selville? — kysyi Ivan Matvejevitsh.

— Ne on saksalaisten keksintöjä! — sanoi Tarantjev ilkeästi. — Joku roisto keksii esimerkiksi palamattomia taloja ja ottaa rakentaaksensa kaupungin; siihen tarvitaan rahoja, hän päästää liikkeeseen arvopapereita, otaksukaamme viidensadan ruplaisia, joita sitten joukko tomppeleita ostelee ja myyskentelee toinen-toisilleen. Kun luullaan että yritykset onnistuvat hyvästi, niin arvopaperit kallistuvat, jos ne käyvät huonosti — silloin kaikki menee myttyyn. Paperit jäävät käteesi, mutta kukkaro on työpöyhjä. Missä on kaupunki? kysytään: se on palanut poroksi, vastataan sinulle, sen rakentaminen jäi kesken, mutta itse keksinnön tekijä on karannut rahoineen tipotiehensä. Sellaisia ne osakkeet ovat! Kyllä vain se saksalainen Oblomovin nylkee. Ihme ettei tähän asti ole nylkenyt? Minä kai tässä olen ollut esteenä, kun olen autellut toveriani!

— Niin, tämä pykälä on siis pyyhkäisty, juttu on ratkaistu ja artikkeli arkistoon annettu; saamme nyt paastota, kun eivät verot meille enää Oblomofkasta juokse ... — puhui Muhojarov hiukan humaltuneena.

— Piru vieköön hänet, kuoma! Eihän sinun rahojasi lapiolla käännetä! — virkkoi Tarantjev myös jo hiukan hiprakassa: — sinullahan on varma tulolähde, ammenna vain äläkä haikaile. Ryypättiin!

— Mikä tulolähde, kuoma? Ruplan ja kolmenruplan seteleitähän minä tässä iänkaiken kokoilen...

— Vaan kaksikymmentä vuottahan tuota jo olet niitä keräillyt: älä rätise vastaan!

— Vie sun kaksikymmentä! — sopersi sammaltavin kielin Ivan Matvejevitsh: — sinä olet unohtanut että olen vasta kymmenettä vuotta kirjurina. Mutta sitä ennen vain riunan ja kahden-riunan rahat kalisivat lakkarissa, ja toisinaan, häpeä sanoa, oli pakko kuparilanttejakin kerätä. Onkos se elämää, kuule kuoma? Pyh! Kuinka sentään mailmassa on onnellisia ihmisiä, että kun sanankaan kuiskaavat toisen korvaan tai pienen rivinkään sanelevat kirjoitettavaksi tai ainoastaan nimensä pistävät paperille — niin heti on taskussa sellainen pussi rahaa että voisi panna vaikka maata aivankuin patjalle. Tullappas niin äveriääksi, — haaveili hän humaltumistaan humaltuen: — silloin ei kukaan uskaltaisi tulla nokkasi alle pyytämään. — Semmoinen mies se istahtaa vain herroiksi vaunuihinsa ja huutaa että: "aja klubille", ja siellä klubilla tähtirintaiset sen kättä puristavat eikä se viiden-kopeikan hopearahoilla leikkikkään, vaan päivällisen se tilaa niin että pärähtää, päivällisen — no voi sentään! Ja soljankasta ei se toki kehtaa puhuakkaan, kulmiaan rypistää vain ja sylkäisee. Vartavasten paistetaan hänelle kananpoikia talvella päivälliseksi, ja jo huhtikuussa tarjotaan mansikoita! Kotona vaimo pitseissä pöyhistelee, lapsilla on oma opettajatar, ja ne kakarat ovat kaikki niin siististi kammattuja ja koristettuja. Heh, kuoma! Se se on paratiisi, vaan sinne ei syntisiä lasketakkaan. Ryypätäänpäs! Tuossa jo tuodaan soljankkaa!

— Älä sinä, kuule, siinä valita äläkä rätise, kun on pääoma ja vielä hyvä ... — puhui juopunut Tarantjev veristynein silmin. — Kolmekymmentäviisi tuhatta hopeassa — se ei ole pilan asia!

— Hiljaa, hiljaa, kuoma! — keskeytti Ivan Matvejevitsh. — Mitäs se sen vertainen on? Milloinka karttuu viiteenkymmeneen tuhanteen? Eikä sitä silläkään paratiisiin päästä. Jos eukon ottaa, niin täytyy elää aika täpärällä, joka rupla laskea, ja Jamaikasta ei puhuttakaan — mitäs elämää se semmoinen on!

— Sitävastoin on se rauhallista, kuoma; mistä saapi ruplan, mistä kaksi, niin että seitsemisen niitä piiloon pistää päivässä. Eikä ole kiinnisidottu mihinkään, ei ole riitaa, ei tahrapilkkua. Vaan kun joskus sattuu pistämään nimensä suuren asian alle, niin saa koko elämänsä ajan kylkiänsä raappia. Ei veli, älä

sinä tyhjiä turise! Ivan Matvejevitch ei häntä kuunnellut, vaan näytti jotakin erityistä mieleensä hautovan.

— Kuulehan, — alkoi hän yhtäkkiä pullistaen silmiään ja niin ilostuneena jostakin että humala melkein oli hävinnyt: — vaan en tuota sanokkaan, en päästä päästäni sellaista lintua. Kylläpä oli koko aarre, jonka tässä hoksasin... Hei, ryypätään kuoma, ryypätään pian!

— En maista ennenkuin sanot, — vastasi Tarantjev työntäen luotaan maljan.

— Se on tärkeä asia, kuule kuoma, — kuiskutti Muhojarov katsahtaen oveen.

— No...? — kysyi Tarantjev kärsimättömästi.

— Se on sukkela keksintö, joka päähäni pisti. No, tiedätkös kuoma, sehän on yhdentekevää, jos kirjoittaa nimensä suuren asian alle, jumaliste, juuri niin!

— Mitä siis, sano pian?

— Vaan mitäs annat harjakaisia? Harjakaisia, häh?

— Sanotko vai et? — ahdisti Tarantjev.

— Älähän hätäile, annahan ensin mietin. Niin, sitä ei voi mitenkään tyhjäksi tehdä, siinä on laki puolella. Niinpä siis sanon sinulle, kuoma, ja senkin tähden sanon sen että tarvitsen sinua; ilman sinua käy epämukavaksi. Vaan muuten, jumalanähköön, en sanoisi, sillä se on semmoinen asia, jota ei toisen sielun tarvitse tietää.

— Kuoma, olenko minä sinulle muka toinen sielu? Onko se vain yksi kerta, kun sinua olen palvellut ja ollut todistajana, ja jäljennöksiä ... muistatko? Sinä olet suuri sika!

— Kuoma, kuoma! Pidä kieli hampaittesi takana. Kuule, sinähän olet semmoinen että sinun suustasi ampuu kuin tykin reijästä!

— Kuka perhana tässä meitä kuulee? En kohta muista, olenko oma itseni? — virkkoi Tarantjev harmissaan. — Mitä sinä minusta kiusaat? No, puhu.

— Kuule siis: Ilja Iljitsh, niinkuin tiedät, on arkamainen mies eikä tiedä mistään järjestyksestä. Silloin kun toin hänelle sitoumuskirjan, oli hän ihan kadottaa järkensä, ja kun valtakirja lähetettiin, niin ei hän tiennyt mihinkä ryhtyä, ei edes muistanut, kuinka paljon hän saapi veroa, vaan itse vakuutti että "en tiedä kerrassa mistään..."

— No? — kysyi Tarantjev kärsimättömästi.

— Näes, hän on ruvennut kovasti hännystelemään sitä minun sisartani. Tässä yhtenä iltana istui hän siellä yli puolen yön ja töytäsi minuun pahki etehisessä, vaan ei ollut muka huomaavinaan. Mutta kyllä se tässä vielä nähdään, mitä siitä tulee... Mene sinä puhelemaan hänelle syrjästä ja sano ettei ole kaunista pilata talon mainetta ja että sisareni on leski. Sano hänelle että ihmiset tästä jo tietävät, vaan että sisareni ei nyt voi tulla hänen vaimokseen, koska hänellä on sulhanen, rikas kauppias, joka häntä on kosinut, vaan että tämä nyt, kun on saanut kuulla että Oblomov illoin istuskelee hänen luonaan, ei enää tahdokaan.

— Entäs nyt sitten, hän vain säikähtää pahanpäiväisesti, rymähtää vuoteelleen, myrisee ja väänteleiksen kuin metsäsika ja huokailee — siinä kaikki! — arveli Tarantjev. — Mitä etua siitä on? Mistä siis kaupantekijäiset?

— Kylläpä sinä olet, kun et älyä! Sano sinä että minä aijon nostaa kanteen häntä vastaan, että muka on pidetty silmällä häntä ja että löytyy todistajia...

— Mitäs sitten?

— Näes: jos hän kovasti säikähtää, niin sano hänelle että voipi saada asian sovitetuksi uhraamalla pienen rahsumman.

— Mistäs hän rahat ottaa? — kysyi Tarantjev. — Kauhistuksesta voi hän tulla luvanneeksi vaikka kymmenen tuhatta...

— Iske sinä silloin minulle vain silmää, niin minä heti pidän valmiina velkakirjan... sisaren nimissä: "Minä Oblomov olen leskirouva Pshenitsinalta saanut lainaksi kymmenen tuhatta ruplaa, määräyksellä että j.n.e."

— Mitä järkeä siinä on, veli? Minä en ymmärrä: rahathan tulevat sisarellesi ja hänen lapsilleen. Missä siis harjakaiset?

— Etkös ymmärrä: sisar antaa minulle velkakirjan samalle summalle, minä annan hänen kirjoittaa alle.

— Mutta jos hän ei kirjoitakaan, vaan panee vastaan?

— Sisarko?

Ja Ivan Matvejevitch purskahti hienostaan nauramaan.

— Kirjoittaapa hyvinkin, veli, vaikka oman kuolemantuomionsa hän allekirjoittaa eikä edes kysy, mikä se on, naurahtaa vain ja sutkauttaa nimensä vinosti laitaan eikä ikinä tiedusta, mitä hän on allekirjoittanut. Näetkös: me tulemme sinun kanssasi pysymään syrjässä, sisarella tulee olemaan velkavaatimus kolleegisihteeri Oblomovilta, minulla taas kolleegisihteerin-rouva Pshenitsinalta. Antaapas saksalaisen suuttua — ei hän lailliselle asialle mitään voi! — puhui hän nostaen vapisevat kätensä ylös. — Hei veli, maistetaanpas!

— Laillinen asia! — sanoi Tarantjev riemuissaan.

— Maistetaan.

— Ja jos hyvin onnistuu, voipi parin vuoden perästä tekaista saman tempun — laillinen asia näet!

— Laillinen asia! — matki hyväksyvästi nyökäyttäen päätään Tarantjev. — Terästetään mekin.

— Terästetään! Ja he ryypäsivät.

— Kunhan vain tuo sinun maamiehesi ei tekisi vastarintaa ja varovaisuudesta kirjoittaisi saksalaiselle, — huomautti Muhojarov hätäisesti: — silloin, veli, kävisi kehnosti! Ei voisi nostaa mitään kannetta, koska näet sisar on leski eikä neitsyt!

— Hänkö kirjoittaisi? Parin vuoden päästä se vasta saa kirjoitetuksi, — sanoi Tarantjev. — Vaan jos se rupeaa vastustamaan, niin minä sen haukun pataluhaksi...

— Ei, ei, jumala varjelkoon! Sinä turmeleisit sillä koko asian, veli; se sanoisi vielä että hänet on väkisten pakoitettu ja mainitseisi väkivallasta — ja se kuuluu rikosasioihin. Ei, se ei kelpaa! Vaan kuule, mitä voipi tehdä — ottaa varalta ryypyt hänen kanssaan: se pitää paljon marjaviinasta. Kun hänen päässään alkaa humista, vihjaise sinä silloin minulle, niin minä tulen sisään velkakirjoineni. Silloin ei hän edes huoli katsoa summaa, kirjoittaa umpimähkää alle niinkuin ennen asuntositoumuksensa, ja sitten, kun on käyty meklarissa todistuttamassa, ann' huhkia vain! Hävettää se sellaista herraa ruveta tunnustamaan, ettei ole ollut selvillä allekirjoittaessaan paperin. Laillinen asia näet.

— Laillinen on asia! — toisti Tarantjev.

— Ja koettakootpa silloin perilliset pistää nokkansa Oblomofkaan.

— Niin, koettakoot vain! Ryypätään veli!

— Tomppelein malja! — ehdotti Ivan Matvejevitch. Ja he joivat lasinsa pohjaan.

4.

Nyt on meidän siirtyminen hiukan taaksepäin, aikaan ennen Stolzin saapumista Oblomovin nimipäiville sekä toiseen paikkaan kauvas pois Viipurinpuolelta. Siellä kohtaavat meitä lukijalle jo entuudesta tutut henkilöt, joista ei Stolz ollut Oblomoville erityisistä syistä kaikkea kertonut, mitä tiesi, tahi kentiesi sentähden ettei tämä ollut heistä kaikkea kysellytkään, tehden täten luultavasti myös erityisistä syistä.

Kerran kulki Stolz Pariisissa pitkin bulevaardia hajamielisesti silmäillen sivukulkevia ja suurten myymäläin kylttejä pysäyttämättä katsettaan mihinkään.

Hän ei pitkiin aikoihin ollut saanut kirjeitä Venäjältä, ei Kievistä, ei Odessasta eikä Pietarista. Hänellä oli ikävä ja hän vei vielä kolme kirjettä postiin ja läksi sitten palaamaan asuntoonsa.

Yhtäkkiä hänen silmänsä pysähtyivät johonkin liikkumattomina ja kummastusta ilmaisevina, vaan saivat sitten jälleen tavallisen ilmeensä. Kaksi naista oli poikennut bulevaardilta kadulle ja mennyt sisään erääseen myymälään.

"Ei voi olla mahdollista", ajatteli hän: "kaikkia sitä päähän pälkähtääkin. Minäkö en tuntisi! Eivät ne ne olleet."

Kuitenkin lähestyi hän myymälän ikkunaa koettaen katsoa naisia ruutujen läpi: "ei saa selvää, he seisovat selin ikkunoihin."

Stolz astui sisään myymälään muka ostaaksensa jotakin. Toinen naisista kääntyi samalla vasten päivänvaloa, ja Stolz tunsi hänet Olga Iljinskajaksi — eikä kuitenkaan tuntenut. Hänen teki mieli syöksähtää naisen luokse, vaan hän pysähtyi ja alkoi tutkivasti tarkastella.

"Taivastentekijä, kuinka muuttunut! Hän — eikä kuitenkaan hän. Hänen kasvonpiirteensä, mutta kasvot niin kalpeat, silmät ikäänkuin hiukan kuopalle painuneet, lapsellinen hymy huulilta poissa, poissa yksinkertaisuus ja veikeä huolettomuus. Kulmakarvojen yläpuolella väikkyä vuoroin vakava, vuoroin murheellinen ajatus, silmät puhuvat paljon sellaista mitä eivät ennen tienneet eivätkä ilmaisseet. Ei hän katso enää niinkuin ennen: avonaisesti, kirkkaasti, levollisesti, vaan koko kasvoilla lepää surun tai sumun pilvi."

Stolz meni lähemmäksi. Naisen kulmakarvat rypistyivät hiukan ja epätietoisena katsoi hän hetken herrasmiestä ennenkuin tunsi: silloin hänen silmäkulmansa silenivät ja oikenisivat sopusuhtaisiksi, silmät välähtivät hiljaista ja syvää, vaan ei äkkinäistä riemua. Jokainen veli olisi ollut onnellinen, jos hänen tähtensä näin olisi ilahtunut rakastettu sisar.

— Hyväjumala! Tekö se olette? — huudahti Olga sieluun saakka tunkeutuvalla, hempeäniloisella äänellä.

Täti kääntyi vikkellästi ympäri, ja kaikki kolme alkoivat puhua yhtäaikaa. Stolz nuhteli heitä, etteivät olleet hänelle kirjoittaneet, vaan naiset puolustautuivat kertoen saapuneensa vasta toissa-päivänä ja kaikkialta hakeneensa häntä. Eräässä asunnossa oli heille sanottu että hän oli matkustanut Lyoniin, niin etteivät he olleet tienneet mitä tehdä.

— Kuinka kummanlailla teille juolahtikin päähän tämä ulkomaamatka? Ja minulle ei sanaakaan! — moitti Stolz.

— Meille tuli niin pikainen lähtö ettemme huolineet kirjoittaa teille mitään, — sanoi täti. — Olga tahtoi tulollaan hämmästyttää teidät.

Stolz katsahti Olgaan ja huomasi etteivät tämän kasvot vahvistaneet todeksi tädin sanoja. Hän katsahti vielä tutkivammin häneen, vaan neito oli läpätunkematon ja luoksepääsemätön hänen tarkastelunsa edessä.

"Mikä häntä vaivannee?" ajatteli Stolz. "Ennenhän minä aina arvasin hänen tilansa hetipaikalla, vaan nyt... kuinka hän on muuttunut!"

— Te olette paljon kehittynyt, Olga Sergejevna, kasvanut ja kypsynyt, — sanoi hän ääneen: — en teitä tahdo tuntea samaksi ihmiseksi. Eikä siitä ole kuitenkaan enempää kuin vuosikausi, kun on toisensa nähty. Mitä te olette tehnyt tällä-aikaa, mitä on teille tapahtunut. Kertokaa, kertokaa!

— Niin ... ei mitään erityistä, — vastasi neito tarkastellen vaatekangasta.

— Mitenkä on laulamisenne laita? — puhui Stolz koettaen yhä tutkia tuota hänelle uutta ja outoa ilmeiden leikkiä Olgan kasvoilla, mutta se leikki välähti kuin salama salautuen näkyvistä.

— En ole pitkiin aikoihin laulanut, en ainakaan pariin kuukauteen, — virkkoi hän huolimattomasti.

— Kuinkas on Oblomovin tila? — sinkautti Stolz yhtäkkiä kysymyksen.
— Onko hän elossa? Miksei hän kirjoita?

Tässä olisi Olga kentiesi tahtomattaankin ilmaissut salaisuutensa, jollei täti olisi ehtinyt avuksi.

— Kuvitelkaa sitä kummaa, — sanoi tämä astuen ulos myymälästä: — joka päivä ensin oli meillä, vaan sitten yhtäkkiä katosi! Kun olimme lähdössä tälle ulkomaamatkalle, niin panin tiedustamaan häntä — vaan siellä oli sanottu että hän on kipeä eikä ota vastaan. Ja niin jäi hän meiltä näkemättä.

— Ettekö tekään hänestä tiedä? — kysyi Stolz huolehtivasti Olgalta.

Oлга oli tarkasti katsovinaan lornjetin läpi ohi vieriviä vaunuja.

— Niin, hän on todellakin sairastellut, — sanoi hän teeskennellyllä huomiolla silmäillen ajoneuvoja. — Katsokaas täti, minusta näyttää että nuo ohiajavat ovat meidän matkakumppaneitamme.

— Ei, teidän täytyy tehdä minulle tili minun Iljastani, — vaati Stolz jyrkästi: — mitä te olette tehneet hänelle? Miksi ette tuoneet häntä mukanaan?

— Kyllä tätini vielä teille kertoo, — vastasi Olga ranskaksi.

— Hän on kauhean laiska, — huomautti täti: — ja sellainen ihmiskammoja, että kun vain kolmeneljäkään henkeä kokoontuu meille, niin heti lähtee pois. Ajatelkaahan, otatti tilausliput oopperaan eikä käynyt kuuntelemassa puoliväliinkään tilausajasta.

— Ei Rubiniakaan käynyt kuulemassa! — lisäsi Olga.

Stolz pudisti päätään ja huokasi.

— Kuinka te saitte tämän matkan päätetyksi? Pitkäksikö aikaa olette saapuneet? Kuinka se teille niin äkkiä päähän juolahti? — kyseli Stolz.

— Hänen tähtensä me olemme tulleet, — sanoi täti osoittaen Olgaa: — lääkärin neuvosta. Pietari alkoi häneen huomattavasti vaikuttaa, ja sentähden me läksimme pois talveksi, vaan vielä emme ole päättäneet, missä sen vietämme: Nizzassako vai Shveitsissä.

— Niin, te olette paljon muuttunut, — puheli Stolz miettiväisesti, imeytyen silmillään kiinni Olgaan ja tutkien jokaista hienoa verisuonta tämän silmissä. —

Puoleksi vuodeksi jäivät Iljinskiläiset asumaan Pariisiin, ja Stolz oli heidän jokapäiväinen ja ainoa seurakumppalinsa ja oppaansa.

Olga alkoi huomattavasti parantua. Raskasmielisestä muuttui hän rauhalliseksi ja välinpitämättömäksi, ainakin ulkonaisessa suhteessa. Mitä hänen sisässään tapahtui — jumala sen tiesi, mutta ainakin tuli hänestä vähitellen Stolzille entinen ystävätär, vaikka ei enää nauranutkaan entistä äänekkästä, lapsellista, hopeanhelisevää nauruansa, vaan ainoastaan hymyili hillittyä hymyä, kun Stolz milloin häntä koetti naurattaa. Toisinaan häntä ikäänkuin itseäänkin harmitti ettei voinut helähtää entiseen nauruunsa.

Stolz oli heti huomannut ettei Olgaa enää voinut saada nauramaan, usein näet tämä tuijottaen ja toisen silmän kulmakarvat suhteettomasti toisten yläpuolella, rypistynein otsin ja kärsimättömänä kuunteli toisen sukkeluuksia ikäänkuin nuhdellen häntä kevytmielisyydestä tai yhtäkkiä, sensijasta että olisi vastannut pilapuheeseen, teki syvällisen kysymyksen evästäen sen niin järkähtämättömällä katseella että Stolz tunsi omantunnon vaivoja huolimattomasta ja tyhjästä puheestaan.

Toisinaan ilmaantui Olgassa niin suurta sisällistä väsymystä jokapäiväiseen ihmishälinään ja joutavaan lörpöttelyyn, että Stolzin oli pakko äkisti siirtyä toiselle alalle, jolle hän harvoin ja vastahakoisesti antautui naisten kanssa. Kuinka paljon miettimistä ja järjen kekseliäisyyttä tuhlatiinkaan yksinomaan siihen, että Olgan syvä ja kysyvä katse kirkastuisi ja rauhoittuisi, ettei se janoten harhailisi etsimään vastausta jostakin kauvempaa ja osuisi Stolzin sivu.

Tämä joutui aina kovaan hätään, kun hän, annettuaan huolimattoman selityksen, huomasi, kuinka Olgan katse muuttui kuivaksi ja tylyksi, kuinka hänen kulmakarvansa rypistyivät ja kasvoille levisi varjo mykkää, syvää tyytymättömyyttä. Ja hänen täytyi panna pari-kolme vuorokautta aikaa vartavasten mitä hienoimpiin järjen juoniin, vieläpä käyttää pientä viekkautta, sekä koko seurustelutaitonsa naisten suhteen, saadaksensa selvyuden aamuruskon vähitellen ja väkisten nousemaan Olgan sydämmestä hänen kasvoilleen ja sovinnon leppeyden hänen katseeseensa ja hymyilyynsä.

Illoin palasi hän asuntoonsa toisinaan ihan nääntyneenä tästä taistelusta pitäen itseänsä onnellisena jos oli päässyt siitä voittajana.

"Hyväjumala, kuinka hän on kypsynyt ja kehittynyt tämä tyttö! Ken on ollut hänen opettajansa? Missä hän lienee ottanutkin elämän oppitunteja? Paroonin edessäkö? Siellähän on sileää ja tyhjää, eikä sen keikarimaisista korulauseista saa mitään ammennetuksi! Eihän siis vain Iljan edessä?..."

Ja Stolz ei voinut ymmärtää Olgaa, vaan riensi taas toisena päivänä hänen luokseen tutkimaan yhä hellävaroen ja arasti hänen kasvojensa ilmeitä, usein joutuen pulaan ja selvittäen ainoastaan koko älynsä ja elämän tuntemuksensa avulla ne kysymykset, epäilykset, vaatimukset ja kaiken muun, mikä kuvastui Olgan piirteissä.

Kokemuksen tulisoihitu käsissään laskeusi hän neidon sielun sokkeloihin, löytäen ja paljastaen sieltä joka päivä uusia totuuksia, yhä näkemättä kuitenkaan pohjaan, sekä seuraten ainoastaan ihmetyksellä

ja levottomuudella hänen henkensä päivittäistä ravinnon tarvetta, hänen sielunsa vaikenematonta elämäkokemuksen vaatimusta.

Mutta oli Stolzilla sentään muutakin tekemistä kuin joka päivä näin tutkistella toisen sieluntilaa. Varustettuaan Olgan kukkasilla, kirjoilla, nuoteilla ja albumeilla, rauhoittui hän joskus arvelleen pitkäksi ajaksi laatineensa hupaisen ohjelman ystävättärensä joutohetkille, ja läksi itse töihinsä tai ajoi katsomaan jotakin kaivosta, jotakin mallikartanoa, tunkeutui miespiireihin tekemään uusia tuttavuuksia huomattavien henkilöiden kanssa, sekä palasi sitten Olgan luo peräti uuvuksissa istahtaakseen neidon pianon viereen vähän huokaisemaan laulunsävelten helmassa. Ja silloin hän odottamattaan saattoi tavata neidon kasvoilla jo valmiita kysymyksiä sekä huomata hänen katseestaan tiukkoja tilinteon vaatimuksia. Ja Stolzin täytyi vastentahtoaankin tehdä selkoa Olgan edessä kaikesta siitä, mitä oli käynyt katsomassa.

Joskus ilmilausui Olga halun saada itsekin nähdä ja tietää, mitä Stolz oli nähnyt ja tunsin, ja silloin tämä suoritti kaiken uudestaan ajaen hänen kanssaan katsomaan, milloin jotakin laitosta, paikkaa, konetta, milloin lukemaan seinistä ja kivipatsaista vanhoja historiallisia kirjoituksia. Vähitellen ja huomaamattaan oppi Stolz näin hänen seurassaan ääneensä ajattelemaan ja tunteitaan ilmituomaan, niin että hän kerran yhtäkkiä, ensin ankarasti tutkittuaan itseänsä, ymmärsi että oli alkanut elää kahden, eikä ollut enää yksin, ja että hän eli tätä elämää siitä päivästä saakka, jolloin Olga oli saapunut.

Melkein tajuttomasti, ikäänkuin itsensä edessä, arvosteli hän ääneen Olgan läsnäollessa tätä keksimäänsä salaisuutta ihmetellen sekä itseään että häntä, tutki sitten tyystin, oliko neidon silmiin jäänyt kysyvä katse, väikkyikö tämän kasvoilla tyydytyksen rusko ja seurasiko katse häntä kuni valloittajaa.

Jos hänen havaintonsa näyttihän todeksi, kulki hän kotiaan ylpeänä, kiihkeässä mielenliikutuksessa sekä valmisti itseään salaa läpi yön seuraavaksikin päiväksi. Mitä ikävimmätäkään tehtävät eivät tuntuneet hänestä kuivilta, vaan ainoastaan välttämättömiltä, sillä ne sisältyivät syvästi elämän perustuksiin eikä hän haudannut havaintojansa huolimattomasti muistojensa arkistoon, vaan ne antoivat kirkkaan värin hänen jokaiselle päivälleen.

Mikä polttava punastus sävähtikään Olgan kalpeille kasvoille, kun Stolz odottamatta tuota kysyvää ja janoavaa katsetta, riensi tulisenä ja intomielisenä viskaamaan neidon eteen yhä uudet varastot yhä uusia aineksia! Ja kuinka täyteläistä onnea tunsikaan myös itse Stolz joka kerta kun henkevä Olga yhtä huolehtivasti ja lempeännöyrästi kiiruhti sieppaamaan hänen silmäyksiänsä, hänen jokaista sanaansa, ja molemmat katsahivat toinen-toistaan niin syvästi silmiin: Stolz Olgaa että eikö tämän katseeseen ollut jäänyt mitään erityistä kysymystä, Olga taas Stolzia, että eikö ollut jäänyt jotakin loppuusanomatta, eikö tämä ollut unhoittanut tai mikä pahempi, jumalavarjelkoon: ylenkatsoiko tämä ehkä paljastamasta hänelle jotakin pimeää nurkkaa, joka hänelle oli tuntematon, ja kehittämästä ajatustaan loppuun?

Kuta tärkeämpi ja monimutkaisempi kysymys oli, sitä huolellisemmin uskoi Stolz sen Olgalle, sitä kauvemmin ja tutkivammin pysähtyi neidon katse häneen, sitä lämpimämpi, syvempi ja sydämmellisempi oli tämä katse. "Tämä lapsi Olga" mielti mies ihmetyksissään, "hänhän ihan kasvaa minun ylitseni!"

Ja Stolz syventyi ajattelemaan Olgaa enemmän kuin ikinä ennen oli mitään ajatellut.

Keväällä he kaikki matkustivat Shveitsiin. Stolz oli jo Pariisissa huomannut ettei hän tästälähtien voinut elää ilman Olgaa. Saatuaan tämän kysymyksen itselleen ratkaistuksi alkoi hän myös tutkia kysymystä, voipikos Olga puolestaan elää ilman häntä. Mutta tämä kysymys ei hänelle niin helposti selvinnytkään.

Hän kävi sen kimppuun hitaasti ja varovaisesti katsellen taakseen, asteli väliin umpimähkää, väliin rohkeasti luullen usein että kas nyt, kas nyt hän on likellä päämaalia, kas nyt sieppaa hän jonkun selvän tuntomerkin neidosta, erityisen katseen, sanan, ikävän, riemun ilmeen: vielä tarvitaan pienoinen viiva, tuskin huomattava värähdys Olgan kulmakarvoissa, hänen huokauksensa — ja huomenna salaisuus laukeaa ja hän tietää olevansa rakastettu!

Stolz luki Olgan kasvoilta lapsellisen luottamuksen itseensä, tyttö katseli häneen toisinaan tavalla, jommoisella ei koskaan olisi ketään muuta katsellut paitsi ehkä äitiä, jos hänellä äiti olisi elänyt.

Sitä että Stolz kulki hänen luonaan vapaa-aikoina ja päiväkaudet viehätti häntä seurustelullaan, ei hän pitänyt minään kohteliaisuuden osoituksena, ei maireana lemmentyrkytyksenä eikä sydämmen imarteluna, vaan pelkästään luonnollisena asiana, ikäänkuin Stolz olisi ollut hänen veljensä, isänsä, vieläpä miehensä — sanalla sanoen kaikki kaikessa. Ja itse oli Olga jokaisessa sanassaan, jokaisessa askeleessaan hänen kanssaan niin ihmeen vapaa ja avomielinen pitäen Stolzia ainoana uskottunaan. Kyllä Stolz tiesikin tästä pätevydestään, sen vahvisti neito joka hetki todeksi puhellen että hän uskoo

yksistään häneen ja voipi elämässään luottaa sokeasti ainoastaan häneen eikä keneenkään muuhun koko mailmassa. Tämä tietysti oli ylpeä tästä, sillä tällähän olisi yhtähyvin ylpeillä saattanut joku vanha, älykäs ja kokenut setä, vieläpä paroonikin; jos tämä nimittäin olisi ollut selväjärkinen ja raitisluontoinen ihminen.

Mutta oliko tämä suuri luottamus rakkautta? — kas se oli eri kysymys. Sisältyikö tähän luottavaisuuteen paljonkin naisen lumoavaa vilppiä, tuota maireata häikäisyä, jonka vallassa hän oli valmis julmasti erehtymään ja olemaan onnellinen tässä erehdyksessään...? Ei, Olga nöyrtyi niin itsetietoisesti Stolzin edessä. Tosin hänen silmänsä paloivat, kun Stolz milloin kehitti jotakin aatetta tai paljasteli sieluansa, ja ne säteilivät häntä vastaan, mutta aina näkyi, miksi ne säteilivät ja toisinaan hän itsekin selitti syyn siihen. Rakkauden ansiothan syntyvät niin sokeasti, niin tiliä tekemättä, ja juuri tässä sokeudessa ja tilin vaatimattomuudessa piileekin onni. Jos hän jolloinkin loukkautui, niin näkyi heti, mistä hän loukkautui.

Ei mitään äkillistä punastumista, ei riemunremahdusta eikä säikähdyistä, ei mitään hiutunutta tai tultaväräjävää katsetta Stolz koskaan hänessä väijynyt, ja jos joskus jotakin tämántapaista sattui, niin näytti Stolzista ikäänkuin olisivat Olgan kasvot vääristyneet kivusta, kun hän esimerkiksi sanoi näinä päivinä matkustavansa Italiaan. Ja juuri kun Stolzin sydän oli nääntymäisillään ja verta vuotamaisillaan näistä kalliista ja harvinaisista hetkistä, silloin kaikki yhtäkkiä jälleen kuni kietoutui verhoon ja neito lausui luonnollisen avomielisesti:

— Voi kuinka ikävä etten voi matkustaa teidän kanssanne sinne, vaikka niin kauheasti haluttaisi! Vaan kerrottehan sitten minulle kaikki tyyne niin että tuntuisi kuin olisin itse siellä käynyt?

Ja lumous on samalla lauvennut näistä selvistä, peittelemättömistä sanoista, joilla hän kehahtaa ystävänsä kertomistaitoa. Ja juuri kun Stolz on saanut kootuksi kaikista pienimmät piirteet, onnistunut kutomaan valmiiksi havaintojensa hienoimman pitsin ja jäljellä on vain pienoinen silmukka — silloin taas yhtäkkiä...

Yhtäkkiä on Olga jälleen tullut rauhalliseksi, tyyneksi, yksinkertaiseksi, vieläpä toisinaan kylmäksikin. Istuu paikallaan, tekee käsityötään ja vajjeten kuuntelee häntä, kohottaa silloin-tällöin päätään ja luo häneen niin uteliaita, kysyväisiä, suoraan asiaan tunkevia silmäyksiä että Stolz useinkin harmissaan viskaa kirjansa tai keskeyttää selityksensä, hypähtää ylös sekä lähtee pois. Jos Stolz silloin kääntyy päin, huomaa hän neidon seuraavan itseään ihmettelevin katsein, se koskee hänen omaantuntoonsa, hän pyörähtää takaisin ja keksii jotakin käytöksensä oikaisuksi.

Olga kuuntelee hänen sanojaan niin vaatimattomana ja luottavaisena. Ei epäilyksen vivahdustakaan eikä veitikkamaista hymyä näy hänen kasvoillaan.

"Rakastaako hän minua vai ei?" pyörii kysymys Stolzin päässä.

Jos hän rakastaa, miksi on hän niin varovainen ja salamyhkäinen?
Jos hän taas ei rakasta, miksi on hän niin huomaavainen ja nöyrä?
— Stolzin oli matkustettava viikoksi Pariisista Lontooseen ja tuli sanomaan tästä Olgalle vasta lähtöpäivänä.

Jos neito silloin yhtäkkiä olisi säikähtänyt ja karahtanut kasvoiltaan toisennäköiseksi — niin siitähän salaisuus olisi käynyt ilmi ja mies olisi ollut onnellinen! Mutta tämä puristi vain kovasti hänen kättään, näytti huolestuneelta — ja Stolz oli ihan epätoivoissaan.

— Minulle tulee kauhean ikävä, — sanoi Olga: — olen ratkeamaisillani itkuun ja tunnen itseni ihan orvoksi nyt. Täti hoi! Kuulkaahan, kun Andrei Ivanitsh matkustaa pois! — lisäsi hän itku kurkussa.

Tämä Olgan käytös aivan viilsi Stolzia. "Sekös tässä vielä puuttui että piti tädin puoleen kääntyä!" ajatteli hän. "Näen kyllä että lähtöni häneen koskee, että hän kentiesi rakastaakin ... vaan tällaista rakkautta sitä voi ostaa kuin pörssi-tavaraa kun on tarpeeksi takuuta ja huomiota... Vaan minäpä en palaa takaisin", uhkasi hän synkeästi. "Voi sen tytönletukkaa, osaitpas olla kiltti. Mikä hänessä lieneekin?"

Ja Stolz vaipui syviin mielihauteisiin. Mikäkö Olgaa vaivasi? Stolz ei tiennyt tuota joutavaa seikkaa, että neito oli jo kerran rakastanut, että tämä jo oli kokonaan läpielänyt sen neitseellisen ajanjakson, jolloin ei osata hillitä itseään, jolloin äkisti punastutaan, salataan huonosti sydämensä kivut, lempensä kuumeen oireet ja sen ensimmäiset puistatukset.

Jos hän tämän olisi tiennyt, olisi hän myös käsittänyt — joskaan ei sitä salaisuutta, rakastaako neito häntä vai ei, niin ainakin sen, miksi oli käynyt niin vaikeaksi arvata, mitä neidon sisässä liikkui.

Shveitsissä vaelsivat he kaikkialla, missä matkailijat tavallisesti käyvät. Mutta useimmiten ja

mieluummin pysähtyivät he hiljaisiin vähänkäytettyihin seutuihin. Heidän mieliään tai ainakin Stolzin kiinnittivät niin "omat asiansa" että heitä tympäsi kaikki tyhjänpäiväinen matkustaminen.

Stolz kulki Olgan kanssa vuorilla, katseli jyrkänkaita ja vesiputouksia, vaan joka paikassa oli neito hänen sielussaan ensi sijalla. Stolz kulkee hänen perässään pitkin jotakin kapeata polkua sillä-aikaa kun tati istuu alhaalla vaunuissaan; terävin silmin seuraa mies salaa, milloin neito seisahtuu, kuinka hän kiipeää ylös vuorta, pidättää hengitystään ja millaisen katseen kiinnittää häneen, sillä häneen hän sen ennenkaikkea kiinnitti — siitä oli Stolz jo saanut varman vakuutuksen.

Hänen sydämessään tuntui niin hyvältä, niin lämpimältä ja valoisalta, vaan sitten yhtäkkiä saattoi Olga kiintyä katselemaan maisemaa, jähmettyneenä vaipua haaveellisiin mietteihin — ja silloin ei Stolzia enää ollut hänen edessään. Kun tämä silloin liikahtaa ja parilla sanalla huomauttaa läsnäolostaan, säikähtää neito niin että toisinaan kovasti huudahtaa. Hän on siis saattanut unhoittaa, onko Stolz likellä vai kaukana, sanalla sanoen — onko tätä olemassakaan koko mailmassa.

Sitävastoin perästäpäin, kotona oltaessa, ikkunan luona tai parvekkeella, puhelee hän yksinomaan hänelle, Stolzille, puhelee kauvan, ilmituo sielunsa kaikki tunnelmat, puhelee hehkuvasti ja innostuneesti, pysähtyy toisinaan, valitsee sanojansa, sieppaa kuin lennosta Stolzin lausuman ajatuksen, ja hänen katseessaan ehtii välähtää säde kiittolisuutta avustuksesta. Tai istahtaa hän väsymyksestä nääntyneenä alas isoon nojatuoliin ja ainoastaan ahnaat, väsymättömät silmät puhuvat Stolzille, että neito tahtoo häntä kuunnella.

Ja hän kuuntelee hievahtamatta paikaltaan, kadottamatta sanaakaan, jättämättä huomaamatta ainoatakaan piirrettä. Kun Stolz vaikenee, niin hän yhä kuuntelee, hänen silmänsä yhä kyselevät, niin että Stolz tätä mykkää kehoitusta noudattaen, rupeaa jatkamaan esityksiään uudella voimalla, uudella innostuksella.

Ja sydän sykkii niin toivehikkaasti ja lämpimästi; Stolz ymmärtää että neito elää kokonaan tässä, ettei hän mitään muuta kaipaa, että tässä on hänen valonsa, hänen tulensa ja henkensä. Ja kaikki olisi niin hyvin, vaan sitten hän yhtäkkiä taas saattaa muuttua väsyneeksi, ja nuot samat, tuonoin niin tiedonhaluiset silmät, pyytävät Stolzia menemään pois, tai alkaa hän pyytää ruokaa ja syöpi aikamoisella ruokahalulla...

Eihän Stolz ole haaveilija, eihän hän pidä puuskapäisistä intohimoista, mutta tahtoisihan sentään että tunteet alussa kuohahtaisivat kuumina niin että voisi niistä ammentaa kuin lähteestä ja mielinmäärin juoda, ja sitten koko elämänsä tietää, mistä tämä onnen hete pulppuaa.

— Lempiikö tyttö minua vai ei? — uteli hän ahdistetuin mielin, miltei verta hikoillen ja melkein kyynelsilmin.

Yhä pahemmin alkoi tämä kysymys häntä polttaa, se ahdisti häntä kuin tulenliekki ja kahlitsi hänen aikeitaan, sillä se ei ollut enää ainoastaan rakkauden, vaan koko elämän pääkysymys. Eikä millekkään muulle enää löytynyt sijaa hänen sielussaan.

Näytti siltä kuin hänen päällensä tämän puolen vuoden aikana yhdellä kertaa olisivat kasaantuneet ja karanneet kaikki ne rakkauden vaivat ja koettelemukset, joista hän vuosikautia niin taitavasti oli varjeltunut seurustelussaan naisten kanssa.

Hän tunsikin ettei hänenkään terve elimistönsä kestä, jos vielä kuukausmääriä jatkuu tätä järjen, tahdon ja hermojen pinnistystä. Hän ymmärsi — mikä tähän asti oli ollut hänelle vierasta — kuinka voimat kuluvat näissä silmiltä salatuissa sieluntaistelussa himojen kanssa, kuinka sydämeen viiltänyt parantumattomia haavoja, joista ei vuoda verta, mutta jotka synnyttävät huokauksia ja kuinka koko elämä vähitellen rupeaa riutumaan. Hänessä oli hiukan laimentunut tuo korskea luottamus omiin voimiinsa, hän ei enää kevytmielisesti laskenut leikkiä kuullessaan kertomuksia siitä, kuinka muutamat kadottavat järkensä ja näivettyvät kaikenlaisista syistä, esimerkiksi — rakkauden tähden. Hänestä alkoi tuntua hirveältä. — Tämä ei käy, minä teen lopun tästä, — sanoi hän itsekseen, — minä otan selon hänen sielustaan kuten ennenkin ja huomenna — joko tulen onnelliseksi tahi matkustan tieheni! — Vaan voimia puuttuu! — puheli hän edelleen ja katsahti peiliin. — Enhän ole minkään näköinenkään... Tästä täytyy tulla loppu!

Ja hän läksi suoraan päämaalia kohti, se on: Olgan luo.

Miten kohtelikaan häntä Olga? Eikö hän huomannut hänen tilaansa, oliko hän sen suhteen tunnoton? Ei hän voinut olla sitä huomaamattakaan, sillä hän oli hienotunteinen nainen, joka osasi erottaa uskollisen ystävyuden hellempien tunteiden ilmauksesta eikä hänessä ollut keimailuakaan, sillä hän oli yläpuolella tätä halpaa heikkoutta.

Jääpi siis jäljelle ainoastaan otaksuminen että Olгаа ilman mitään käytännöllistä tarkoitusta huvitti

nähdä sellaisen älykkään miehen kuin Stolz oli, edessään alati nöyrytyneenä, sillä tämä nöyrytyminen se paransi hänen loukattua itseluottamustaan ja asetti hänet vähitellen jälleen sille jalustalle, jolta hän oli pudonnut, ja niin vähitellen uudestasynyi hänen naisellinen ylpeytensä.

Mutta mitä lienee hän miettinyt: mihin oli vihdoinkin päättyvä tämä alistuminen? Eihän tätä taistelua Stolzin urkkimisen ja Olgan itsepäisen vaitiolon välillä voinut iänkaiken jatkua. Aavistiko neito edes että koko tämä taistelu Stolzin puolelta ei ollut turha, että tämä kerran oli pääsevä voitolle asiassa, johon oli pannut niin paljon intoa? Suottako oli Stolz tuhlaava tuota tulta ja loistetta? Ja oliko tähän loisteeseen tukahtuva Oblomovin kuva ja ensi lempi?...

Olga ei ymmärtänyt mitään tästä, hän ei sitä selvästi tajunnut, vaan taisteli epätoivoisesti näiden kysymysten kanssa oman itsensä kanssa, eikä tiennyt, kuinka selviytyä sekasorrosta.

Kuinka oli hänen oltava? Mahdotonta oli jäädä epävarmaan asemaan, sillä kerran oli tästä mykästä leikistä ja rintaan suljettujen tunteiden taistelusta tultava sanoihin — ja mitä oli hän vastaava menneisyydestä? Kuinka oli hän sitä nimittävä, ja kuinka oli hän nimittävä sitä uutta tunnetta, jota tunsii Stolzia kohtaan?

Jos hän nyt rakasti Stolzia, mitä oli siis ollut tuo edellinen rakkaus? — kiemmailuako, kevytmielisyyttäkö vai vieläkö pahempaa? Hän ihan hiestyi ja punastui häpeästä tätä ajatellessaan. Sellaista syytöstä ei hän sietänyt itseään vastaan.

Jos se oli ollut hänen ensimmäinen, puhdas rakkautensa, niin millainen oli tämä hänen suhteensa Stolziin? — Olikohan tämä taas vain leikkiä, vilppiä ja vilkasta laskua jotta saisi vietelleyksi itselleen miehen täten peittääkseen huikentelevan käytöksensä? Hän tunsii kylmän väristyksen ja kalpeni tätä ajatellessaankin.

Vaan jos ei se ollut leikkiä, vilppiä eikä viekasta laskua, niin olikohan se siis jälleen rakkautta? Hän aivan joutui sekauksiin tästä olettamasta: uusi rakkaus — seitsemän, kahdeksan kuukautta ensimmäisen jälkeen? kukas sitä voi uskoa? Kuinka voi hän siitä hiiskahtaa herättämättä kummastusta, kentiesi... halveksimistakin. Ei hän uskalla edes ajatellakkaan, siihen ei ole hänellä oikeutta.

Hän alkoi kaivella kokemuksiaan, vaan niistä ei hän löytänyt mitään tietoa toisesta rakkaudesta. Muisteli vakuutuksia, joita oli saanut tädeiltä, vanhoilta piioilta, kaikellisilta teräväjärkisiltä naisilta sekä lopuksi kirjailijoita, noilta "rakkauden filosofeilta" — mutta joka suunnalta kuului häntä vastaan järkähtämätön tuomio: "nainen rakastaa todellisesti ainoastaan yhden kerran!" Ja sellainenhan oli ollut Oblomovinkin mielipide. Hän ajatteli myös Sonitshkaa, mitä tämä olisi sanonut toisesta rakkaudesta, vaan sai kohta kuulla Venäjältä tulevilta tuttavilta, että hänen ystävättärensä oli jo livahtanut kolmanteen lemmeenliittoon...

Ei! — ei saattanut hänellä olla rakkautta Stolziin! — päätti neito. Hän oli rakastanut Oblomovia, vaan tämä rakkaus oli kuollut ja elämän kukka oli iäksi kuihtunut! Stolzia kohtaan tuntee hän ainoastaan ystävyyttä, joka perustuu tämän loistaviin ominaisuuksiin, tämän ystävyyteen häntä kohtaan, huomaavaisuuteen ja luottamukseen.

Näin koetti hän työntää luotaan ajatusta rakkauden mahdollisuudestakaan entiseen ystäväänsä.

Siinä syy, miksi ei Stolz voinut keksiä hänen kasvoistaan eikä hänen sanoistaan mitään merkkiä, ei jäykkää välinpitämättömyyttä, ei ohilentävää salamaa, ei edes tunteen kipunaa, joka hiuskarvan verrankaan olisi singahtanut yli tavallisen ystävyyden rajan, ystävyyden, joka kyllä oli lämmin ja sydämmellinen.

Lopettaaksensa kaiken tämän yhdellä kertaa, jäi Olgalle ainoastaan seuraava tehtävä: huomattuaan oireita Stolzin heräävästä rakkaudesta, olla antamatta sille ravintoa ja kehityksen mahdollisuutta sekä matkustaminen pois niinpian kuin suinkin. Mutta oikea hetki oli jo livahtanut ohi, tämä oli tapahtunut aikaa-sitten, ja lisäksi täytyi hänen huomata että Stolzin tunteet olivat riehahtamaisillaan intohimoksi, eikä tämä mies ollut mikään Oblomov: hänestä ei päässyt mihinkään pakenemaan.

Jos poislähtö ulkonaisessa suhteessa olisikin ollut mahdollinen, niin oli se mahdoton hänelle siveellisessä suhteessa. Alussa käytti hän hyväkseen ainoastaan entisiä ystävyyden oikeuksia ja tapasi Stolzissa tuon saman, milloin leikkiälaskevan, teräväjärkisen, ivallisen seurakumppanin, milloin luotettavan ja syvämielisen elämänilmiöiden havaitsijan — kaiken sen tuntijan, mitä heille oli tapahtunut, mikä heille kuului tai mikä oli heidän sivutsensa mennyt.

Mutta kuta tiheämpään he näkivät toinen-toisensa, sitä enemmän likenivät he toisiaan siveellisesti, sitä vilkkaammaksi kävi Stolzin näyteltävä osa, ja havaintojen tekijästä hän tietämättään muuttui ilmiöiden selittäjäksi ja Olgan oppaaksi. Näkymättömästi tuli hänestä neidon järjen ja omantunnon johtaja, ja ilmaantui uusia oikeuksia, ilmaantui uusia salaisia siteitä, jotka kietoiivat pauloihinsa koko

Olgan elämän, kaiken paitsi tuota yhtä pyhää sopukkaa, jonka neito huolellisesti salasi ystävänsä silmältä ja arvostelulta.

Olga taipui ottamaan vastaan tämän siveellisen holhouksen, varsinkin kun huomasi itsekin saaneensa vaikutusvoimaa Stolzin suhteen. He olivat vaihtaneet oikeuksia ja neito oli ikäänkuin huomaamattaan, ääneti suostunut tähän vaihtoon.

Kuinka saattoi nyt yhtäkkiä kaiken ottaa pois? ... Ja sitäpaitsi oli tässä niin paljon, niin paljon tointa, nautintoa, vaihtelua ... elämää... Mihin ryhtyy hän yhtäkkiä, jos kaikki tämä häviää? Ja silloin kun hänelle juolahti ajatus paeta — silloin oli se jo myöhäistä ja hän oli siihen voimaton.

Jokainen päivä, joka oli jäänyt viettämättä Stolzin kanssa, jokainen ajatus, joka oli jäänyt hänelle uskomatta ja jakamatta hänen kanssaan — kaikki kadotti nyt neidon mielestä kukoistuksensa ja merkityksensä.

"Hyväjumala! Jospa voisin jäädä hänen sisarekseen!" ajatteli hän. "Mikä onni omistaa ikuiset oikeudet sellaiseen mieheen, ei ainoastaan hänen järkeensä, vaan myös hänen sydämmeensä, nauttia hänen läsnäolostaan laillisesti, avonaisesti, maksamatta sitä millään raskailla uhrauksilla, katkeruuksilla tai surkean menneisyyden tunnustuksella. Vaan mitä minä nyt olen? Jos hän matkustaa pois, niin enhän saata ainoastaan ilman oikeutta pidättää häntä, vaan olenpa vielä velvollinen toivomaan eroa, mutta jos häntä pidätän — mitä hänelle sanon, millä oikeudella tahdonkaan häntä Joka hetki nähdä ja kuulla? ... Sentähden että minulla on ikävä, että tunnen tuskaa, että hän minua opettaa ja huvittaa, että hän on minulle hyödyllinen ja mieluinen. Tietysti tämä on se syy, vaan ei oikeus. Vaan mitä minä sitten annan hänelle sijaan? Oikeuden ihailu itseäni omaa voittoa pyytämättä, rohkenematta ajatellakaan vastatunnetta silloin kun niin monet muut naiset pitäisivät itseään onnellisina..."

Hän tuskitteli, kuinka päästä tästä asemasta, vaan ei keksinyt mitään keinoja. Edessä oli ainoastaan pelko Stolzin tunteiden turtumisesta ja ikuisesta erosta. Toisinaan pisti hänen päähänsä ilmaista kaikki ystävänsä siten kerralla lopettaakseen sekä oman että hänen taistelunsa, mutta henkeä salpasi heti kun hän sitä ajattelikaan. Häntä hävetti ja kaiveli.

Kummallisinta kaikesta oli se että hän oli lakannut kunnioittamasta entisyyttään, vieläpä alkanut sitä hävetäkin siitä asti kun oli kiintynyt Stolziin ja tämä oli vallannut hänen elämänsä. Saadappa tästä vihiä esimerkiksi paroonin tai jonkun muun, niin olisi hän tietysti hämmentynyt, hänestä olisi tuntunut iljettävältä, mutta hän ei olisi tuntenut itseään niin revittävän kuin nyt, ajatellessaan että tästä saa tietää Stolz. Kauhulla kuvaili hän itselleen, millaisin kasvojen ilmein Stolz häneen on katsaitava, mitä sanova ja mitä hän sitten on ajatteleva? Hänhän esiintyy silloin ystävänsä edessä yhtäkkiä niin mitättömänä, heikkona ja pienenä. Ei, ei millään mokomin!

Hän rupesi itseään tutkimaan ja huomasi kauhukseen ettei häntä ainoastaan hävettänyt entinen romaaninsa, vaan myös sen sankarikin... Siinä poltti häntä katumuskin että oli niin kiittämätön entisen ystävänsä syvästä hartaudesta.

Ehkä olisi hän tottunut kärsimään tätä häpeäänsä — sillä mihinkä ei ihminen totu! — jos hänen ystävänsä Stolziin olisi ollut vieras kaikille oman edun pyyteisille aikeille ja toivomuksille. Vaan jos hän rupesi kuuntelemaan jokaista viekasta ja mairittelevaa kuisketta sydämessään, niin ei hän jaksanut hallita mielikuvituksensa unelmia, vaan usein hänen silmänsä edessä vastoin hänen tahtoaan ilmestyi loistamaan tämän toisen rakkauden kuva, ja yhä viettelevämpänä kasvoi kasvamistaan runsaan onnen haave, ei Oblomovin kanssa, ei laiskassa uinailussa, vaan kaikinpuolisen elämän leveällä arenalla, kaikkine syvyyksineen, kaikkine hurmauksineen ja murheineen — haave onnesta Stolzin kanssa...

Ja hän kasteli kyynelillä entisyyttään eikä voinut sitä huuhtoa pois. Hän koetti riuhtaista itsensä irti haaveestaan ja pelastua vaitiolon läpituokemattoman seinän taa, sen ystävänsä välipitämättömyyden turviin, joka niin repi Stolzin sydäntä. Sitten hän unhoittaen itsensä, jälleen jalosti viehtyi ystävänsä läsnäoloon, oli niin lumoava, rakastettava, avomielinen, kunnes taas tuo luvaton haave onnesta, johon hän oli oikeutensa kadottanut, muistutti hänelle, että tulevaisuus oli menetetty, että ruusunkarvaiset haaveet olivat jo takanapäin ja elämän kukka kuihtunut.

Luultavasti olisi hän vuosien kuluessa ehtinyt päästä sopusointuun itsensä kanssa ja vieroittua tulevaisuudentoiveistaan, kuten tekevät kaikki vanhat piit ja olisi vaipunut kylmään henkiseen tylsyyteen tai ruvennut harjoittamaan hyväntekeväisyyden töitä, mutta tuo hänen luvaton haaveensa kävi yhtäkkiä yhä uhkaavammaksi, kun hän muutamista Stolzin suusta livahtavista sanoista selvästi huomasi että oli kadottanut hänessä ystävänsä ja saanut sijaan intohimoisen ihailijan. Ystävyys oli hukkunut rakkauden mereen.

Hän oli kalpea sinä aamuna, kun hän tämän älysi, ei mennyt koko päivänä ulos, oli levoton, taisteli

itsensä kanssa ja mietti, mitä hänen nyt oli tekeminen, mikä velvollisuus oli hänen niskoillaan — vaan ei keksinyt mitään. Hän vain sadatteli itseään, miksi ei alussa ollut voittanut häpeäänsä ja varhemmin ilmaissut Stolzille tapahtunutta, sillä nyt täytyi hänen voittaa vielä kauhunsakin.

Silloin tällöin tuli hänelle päättäväsyyden puuskia, jolloin rintaa kivisti ja kyyneleet kihosivat silmiin, jolloin hänen teki mieli syöksyä ystävänsä luo ja — ei sanoin, vaan nyhykytyksin, suonenvetoisin puistatuksin ja pyörtyen kertoa rakkaudestaan, niin että Stolz näkisi myös hänen katumuksensa ja sovituksensa.

Olihan hän kuullut, kuinka muut moisissa tapauksissa menettelevät: Sonitshka esimerkiksi oli sanonut sulhaselleen eräästä kornetista, että hän oli tämän poikanulikan vain hassuuksissaan pannut odottamaan pakkasessa siihen asti kunnes itse tuli ulos ja istuutui vaunuihin j.m.s.

Sonitshka ei olisi aprikoinut sanomasta Oblomovistakaan, että oli vain huvikseen laskenut pilaa tämän herran kanssa, että "tämä nyt on sellainen hassu että voiko nyt sellaista nahjusta rakastaa" ja että sitä nyt ei kukaan usko. Mutta sellainen selitys olisi kelvannut ainoastaan Sonitshkan miehelle ja monille muille, vaan ei Stolzille.

Olgahan olisi voinut jalommassa muodossa esittää asian: sanoa että oli tahtonut ainoastaan vetää Oblomovia ylös kadotuksen kuilusta ja sitä varten turvautunut niisanottuun viattomaan keimailuun ... elähdyttääkseen sammuvaa sielua ja sitten luopuaksensa hänestä. Mutta tämä olisi ollut jo kovin haettua ja pinnistettyä, ja joka tapauksessa petollista... Ei, ei ollut pelastusta!

"Taivas, missä kurimuksessa minä olen!" tuskitteli hän itsekseen. "Ilmaista? ... Ei, elköön hän pitkään aikaan, elköön hän koskaan saako tietää tästä! Vaan jos en ilmaise — niin se on samaa kuin varastaa. Se näyttää petokselta ja mielistelyltä. Jumala, auta minua!" Mutta apua ei ollut.

Vaikka hän niin nauttikin Stolzin läsnäolosta, niin hän aika-ajottain sentään enemmän toivoi ettei olisi häntä enää tavannutkaan, että olisi saanut jäädä hänen elämänsä tuollaiseksi tuskin huomattavaksi varjoksi, ja olla synkistämättä hänen valoisaa ja tervejärkistä olemustaan tällä luvottomalla kiihkolla.

Hän olisi vielä voinut tuskitella onnistumatonta lempeään, itkeä entisyyttään, haudata sieluunsa sen muiston ja sitten ... niin sitten hän ehkä löytäisi "säädyllisen naimatarjouksen", joita on paljon, ja hänestä tulisi hyvä, älykäs, huolehtiva vaimo ja äiti, ja menneisyyttä pitäisi hän tyttömäisenä haaveena, ja niin hän — elämättä — kulkisi elämän kärsimykset läpi. Kaikkihan niin tekevät!

Mutta tässä ei ollut kysymyksessä yksistään hän, tähän oli sekaantunut toinenkin, ja tämä toinen se hänessä koetti saattaa lepoon elämän parhaimmat, viimeiset toiveet.

"Miksi rakastinkaan minä?" tuskitteli hän yhä muistellen sitä aamua puistossa, jolloin Oblomov oli tahtonut paeta, mutta jolloin hän oli luullut että hänen elämänsä kirja iäksi oli paukahtava kiinni, jos Oblomov olisi mennyt pois. Niin rohkeasti ja keveästi oli hän ratkaissut rakkauden ja elämän kysymyksen, niin selkeältä oli kaikki hänestä näyttänyt — ja kaikki oli sotkeutunut aukisaamattomaan, sykkyräiseen solmuun.

Hän oli luullut olevansa niin viisas silloin, luullut että tarvitsi ainoastaan silmätä suoraan ja kulkea eteenpäin — ja elämä on kuuliainen ja sileä kuin pöytäliina, sen saattaa levittää vaikka jalkainsa alle, ja noin vain sitä mennään! ... Eikä ollut edes kenen niskoille vyöryttää syyn, sillä hänhän tässä yksin oli rikoksellinen.

Aavistamatta syytä, minkätähden Stolz oli tullut, nousi Olga huolettomasti sohvalta, pani kirjansa pois ja meni häntä vastaan.

— Häiritsenkö teitä? — kysyi Stolz istuutuen neidon kamarin ikkunan ääreen, joka oli järvelle päin. — Olitteko lukemassa? —

— En, minä aijoin juuri heretä lukemasta, kun tuli niin hämärä. Minä odotin teitä! — sanoi Olga pehmeästi, ystävällisesti ja avomielisesti.

— Sitä parempi: minä haluan puhella teidän kanssanne, — huomautti Stolz totisesti siirtäen häntä varten toisen nojatuolin ikkunan ääreen.

Neito vavahti ja mykistyi paikalleen. Laskeusi sitten koneellisesti nojatuoliin, painoi alas päänsä ja kohottamatta silmiään jäi istumaan kiusalliseen asemaan. Tänä hetkenä olisi hänen tehnyt mieli olla sadan virstan päässä siitä paikasta. Entisyys leimahti, kuin salama hänen muistonsa. "Tuomion hetki koittaa! Elämän kanssa ei saa leikkiä kuin nuken kanssa!" kuului joku sivusävel hänen korvissansa: "älä laske pilaa siitä — saat vielä kalliisti maksaa!"

He olivat vaiti jonkun hetken, Stolz silminnähävästi varustausihien sanomaan, mitä hänellä oli

sydämmellään. Pelokkaasti katsahti Olga silloin-tällöin hänen laihtuneita kasvojaan, hänen rypistyneitä kulmakarvojansa ja yhteen puristettuja huulia, joilla näkyi päättäväsyyden ilme.

"Tämä on Nemesis!" ajatteli neito sisällisesti värähdellen. Molemmat ikäänkuin valmistautuivat kaksintaisteluun.

— Te tietysti arvaatte, Olga Sergejevna, mistä minä tahdon puhella? — sanoi Stolz katsahtaen kysyvästi häneen.

Stolz istui ikkunan välipuun kohdalla niin että varjo esti näkemästä hänen kasvojansa, kun sitävastoin ikkunasta tuleva valo suoraan lankesi neidon kasvoille niin että toinen saattoi lukea mitä niillä liikkui.

— Kuinka minä tietäisin? — vastasi Olga hiljaa. Tämän vaarallisen vastustajan edessä oli häneltä tykkänään poissa se tahdon ja luonteen voima, se läpituokevaisuuden ja itsensä hillitsemisen taito, joilla varustettuina hän aina oli ilmestynyt Oblomovin edessä. Hän ymmärsi nyt että jos hän näihin asti oli osannut salata itsensä Stolzin tutkivalta silmältä ja käydä onnellisesti sotaa, niin ei hän tästä vähääkään saanut kiittää omaa tarmoansa, kuten taistelussa Oblomovin kanssa, vaan ainoastaan Stolzin itsepäistä vaitioloa ja tämän salamielistä käytöstä. Mutta avonaisella kentällä ei ylivoima ollut hänen puolellaan, ja sentähden hän kysymyksellään: "kuinkas minä tietäisin?" tahtoi ainoastaan voittaa vaaksan verran jalansijaa ja silmänräpäyksen aikaa, jotta vihollinen selvemmin paljastaisi aikomuksensa.

— Ettekö tiedä? — lausui Stolz yksinkertaisesti.

— Hyvä, minä siis sanon...

— Ah elkää! — pääsi äkisti neidon suusta, ja hän tempasi Stolzin kädestä ja katsoi häneen aivankuin rukoillen armoa.

— No arvasinhan minä että sen tiedätte! — sanoi Stolz. — Miksi siis kielsitte? — lisäsi hän sitten surumielisesti.

Olga istui vaiti.

— Jos te edeltäpäin näitte että kerran olen sen lausuva ilmi, niin tietysti myös tiedätte, mitä vastatakin minulle?

— Kyllä aavistin ja minä olen sen tähden kärsinyt! vastasi neito viskautuen nojatuolin selustinta vastaan ja kääntyen pois valosta, aatteissaan kutsuen hämärää avukseen, jottei Stolz voisi huomata hämmästyksen ja tuskan taistelua hänen kasvoistaan.

— Kärsinyt! Se on hirveä sana, — virkkoi Stolz miltei kuiskaamalla: — se on Dantea: "pois heitä toivo ainiaaks". Ei minulla mitään enempää olekkaan sanottavaa — siinä on kaikki! Mutta minä kiitän siitähän, — lisäsi hän syvästi huoaen: — minä olen päässyt ulos kaaoksesta ja pimeydestä ja tiedän ainakin mitä minun on tekeminen. Ainoa pelastus on — paeta mitä pikimmin!

Hän nousi.

— Elkää jumalan tähden menkö pois! — huudahti säikähtyneenä rukoillen Olga heittäytyen Stolzin eteen ja tarttuen häntä jälleen kädestä. — Säälikää toki minua, mitenkä minun käy?

Stolz istuutui ja Olga myös.

— Mutta minä rakastan teitä, Olga Sergejevna! — lausui Stolz miltei tylästi. — Te olette nähnyt, miten on ollut laitani tämän puolen vuoden aikana. Mitä te siis tahdotte: täyttä riemujuhlaako? jotta minä riutuisin ja menettäisin järkeni? Kiitän nöyryimmästi!

Neidon kasvot muuttuivat.

— Matkustakaa pois! — sanoi hän tukahtuneena, arvokkaasti ja samalla syvästi surullisena, jota ei kyennyt salaamaan.

— Anteeksi jos loukkasin teitä! — pyyteli toinen. — Voi sentään meitä, kun mitään näkemättä jo riitaannuimme! Minä tiedän, ettette te voi tahtoa tätä, mutta te ette myöskään voi asettua minun kannalleni ja sentähden teistä on kummallista minun käytökseni että aijon paeta. Ihminen tulee toisinaan itsetajuttomasti itsekkääksi.

Olga vaihtoi asentoansa nojatuolissa ikäänkuin hänen olisi ollut epämukava istua, mutta ei hän mitään sanonut.

— No, vaikkapa jäisinkin, mitäs siitä? — jatkoi Stolz. — Te tietysti tarjootte minulle ystävyyttenne,

mutta sehän minulla on ilman sitäkin. Minä matkustan pois, ja vuoden perästä, kahden vuoden perästä on se yhä oleva minun. Ystävyys on kaunis asia, Olga Sergejevna, silloin kun se on — rakkaus nuorten välillä, miehen ja naisen, tai rakkauden muisto vanhusten välillä. Mutta jumalavarjelkoon, jos se on toiselta puolelta ystävyyttä ja toiselta puolelta rakkautta! Minä tiedän ettei teidän ole minun kanssani ikävä, vaan minkälaista luulette minulla olevan teidän kanssanne?

— Niin, jos se on noin, niin matkustakaa Jumalan nimessä! — sopersi neito tuskin kuultavasti.

— Ja jos jäisin tänne? — hautoi Stolz ääneen, niin se olisi samaa kuin astella veitsien terillä — kaunista ystävyyttä!

— Luulettekos minulla sitte olevan helpomman? — äänsi Olga odottamatta.

— Minkä tähden se teille olisi raskasta? — kysyi Stolz vilkkaasti.

— Tehän ette ... rakasta...

— En tiedä, vannon Jumalan nimessä etten tiedä! Vaan jos te ... jos minun nykyinen elämäni jotenkin tulee muuttumaan, mitenkö minun käypi? — lisäsi neito alakuloisesti ja melkein kuin itsekseen.

Kuinka minun on tämä ymmärrettävä? Valaiskaa minua jumalantähden! — lausui Stolz siirtäen tuolinsa Olgan viereen, joutuneena pulaan toisen sanoista ja siitä syvästä, teeskentelemättömästä äänestä, jolla ne olivat lausutut.

Hän koetti katsoa läpi Olgan kasvojen ilmeiden. Tämä oli vaiti, ja hänen rinnassaan paloi halu rauhoittaa ystävänsä, palauttaa sana "kärsinyt" tai selittää se toisin kuin Stolz sen oli käsittänyt. Vaan kuinka selittää se — sitä ei hän itsekään tietänyt, tuns vain himmeästi, että molempia heitä painoi sallimuksen satuttama väärinymmärrys, että he olivat valheellisessa asemassa, josta heidän molempien tuli raskasta olla ja että hän ainoastaan Stolzin avulla voi saattaa selvytyteen ja järjestykseen sekä menneisyytensä että nykyisyytensä. Mutta tätä varten oli pakko astua yli tuon kuilun ja ilmaista tapahtunut. Oo, kuinka hän tahtoi ja kuinka hän pelkäsi Stolzin arvostelua!

— Minä en itsekään mitään ymmärrä, olen pahemmassa sekasorrossa ja pimeydessä kuin te! — sanoi hän.

— Kuulkaas, luotatteko te minuun? — kysyi Stolz ottaen häntä kädestä.

— Rajattomasti kuin äitiin — kyllähän te sen tiedätte, — vastasi Olga heikosti.

— Kertokaa siis minulle, mitä teille on tapahtunut siitä asti kun emme olleet nähneet toisiamme? Nyt olette te minulle läpitunkematon, vaikka ennen niin osasin lukea ajatuksenne kasvoistanne. Tämä on nähtävästi ainoa keino ymmärtääksemme toinen toisemme. Suostutteko?

— Ah niin, se on välttämätöntä ... täytyyhän jollakin lopettaa, — äänteli neito ahdistuksissaan tunnustuksesta, jota ei enää käynyt pidättäminen. "Tämä on Nemesis, oikeuden rankaiseva jumalatar!" ajatteli hän painaen päänsä rintaansa vasten. Ja niin istui hän silmät alas luotuina ja oli vaiti. Mutta Stolzin sielua kuristi kauhistus näistä yksinkertaisista sanoista ja vielä enemmän tästä Olgan vaitiolosta.

"Häntä repii joku asia! Hyväjumala! Mitä lieneekin hänelle tapahtunut?" ajatteli hän kylmä hiki otsalla ja tuntien kätensä ja jalkainsa vapisevan. Hän kuvitteli mielessään jotakin aivan hirmuista. Mutta Olga vain yhä on ääneti ja nähtävästi taistelee itsensä kanssa.

— Niinpä siis ... Olga Sergejevna ... — kiirehti Stolz.

Neito ei vastannut, teki vain jälleen jonkunlaisen hermostuneen liikahduksen, jota ei tosin hämärässä voinut erottaa, mutta kuului vain, kuinka hänen silkkinen pukunsa kahahti.

— Antakaa minun varustautua, — virkkoi hän vihdoin: — jospa te tietäisitte, kuinka on vaikeata! — lisäsi hän kääntyen poispäin ja koettaen saada voittoa taistelustaan. Hän oli halunnut että Stolz saisi tietää kaiken jollakin ihmeellisemmällä tavalla eikä suoraan hänen suustaan. Onneksi tuli pimeämpi niin että hänen kasvonsa jäivät jo varjoon. Saattoi muuttaa ainoastaan äänensä, vaan sanat eivät ottaneet lähteäkseen kieleltä, ikäänkuin olisi hän ollut epä tietoinen, mistä äänestä alottaa.

"Hyväjumala! Kuinka syyllinen mahdankaan minä olla, koska minua niin hävettää ja kouristaa!" tuskitteli hän sisässään.

Ja millä vakaumuksella olikaan hän tuonoin hallinnut sekä omaa että toisen kohtaloa ja ollut niin älykäs ja voimakas! Vaan nyt oli tullut hänen vuoronsa vapista kuin mikähän koulutyttö! Häpeä

entisyyden tähden, itseluottamuksen kidutus nykyisyyden tähden ja tämä valheellinen asema repivät häntä: ... Se oli ihan sietämätöntä.

— Minä autan teitä — te olette kai... rakastanut? — sai Stolz vaivoin lausutuksi, niin kipeästi koski häneen oma sanansa.

Neidon vaitiolo vahvisti todeksi hänen aavistuksensa ja hän tunsu jälleen kauheata kouristusta.

— Ketä siis? Onko se salaisuus? — kysyi hän koettaen puhua lujalla äänellä, vaan itsekin tuntien että hänen huulensa vapisevat.

Mutta Olgasta tuntui vielä kiusallisemmalla. Hänen teki mieli sanoa joku muu nimi, keksiä joku toinen juttu. Hetken hän horjui, mutta mikäs auttoi: ikäänkuin ihminen, joka vaaran äärimmäisellä hetkellä syöksähtää alas jyrkältä rannalta tai heittäytyy tulen liekkiin, niin hänkin yhtäkkiä päätti ja päästi suustaan:

— Oblomovia!

Stolz tyrmistyi. Äänettömyyttä kesti pari minuuttia.

— Oblomovia? — toisti hän kummastuksissaan. — Se ei ole totta! — lisäsi hän sitten päättävästi alentaen ääntänsä.

— Se on totta! — lausui neito levollisesti.

— Oblomovia? — toisti Stolz uudelleen. — Se ei voi olla mahdollista! — lisäsi hän jälleen vakuuttavasti. — Siinä on jotain hullusti: te ette ole ymmärtäneet itseänne ettekä Oblomovia, tai ette itse rakkautta.

Olga ei vastannut.

— Se ei ole ollut rakkautta, se on ollut jotakin muuta, sanon minä! — väitti Stolz järkähtämättömästi.

— Niin, minä olen keimaillut hänen edessään, vetänyt häntä nenästä, tehnyt hänet onnettomaksi... ja sitten minä, niinkuin itsekin sanotte, käyn käsiksi teihinkin! — lausui neito hillityllä äänellä, ja tässä äänessä kihisi jälleen loukkauksen kyneleitä.

— Armahin Olga Sergejevna! Elköö suuttuko, elköö puhuko noin: tuo ei ole teidän tapaistanne. Tiedättehän te etten minä vähääkään sitä ajattele. Mutta minun päähäni ei mene, minä vain en, ymmärrä, kuinka nyt Oblomov...

— Jos hän kerran ansaitsee teidän ystävyttenne — tehän ette tiedä, miten häntä kylliksi arvossa pitää — niin miksikäs hän ei ansaitse myös rakkautta? — puolusti Olga.

— Minä tiedän että rakkaus on vaatimattomampi kuin ystävyys, — selitti Stolz: — onpa se usein sokeakin, eikä aina vain ansiosta rakasteta. Mutta rakkautta varten on tarpeen jotakin semmoista, toisinaan joutavaakin, jota ei voi määritellä eikä nimittää, ja jota ei ole tuossa minun mainiossa, vaikka nahjusmaisessa Iljassani. Kas siksi minä tässä ihmettelen. Kuulkaahan, — pitkitti hän vilkkaasti: — me emme koskaan tällä tavalla pääse perille emmekä ymmärrä toinen-toistamme. Elköö hävetkö erityiskohtia, vaan rääkätäkää itseänne puolen tuntia kertomalla minulle kaikki, niin minä sitten sanon teille, mitä se on ollut ja kenties myös mitä on tulossa... Minusta yhä vain näyttää ettei siinä kaikki... Ah, jospa se olisikin totta! — lisäsi hän virkeästi. — Jospa tosiaankin Oblomovia, vaan ei ketään toista! Oblomovia? Sehän merkitsee että te ette kuulu entisyydelle ettekä rakkaudelle, vaan että te olette vapaa... Kertokaa, kertokaa pian! — lopetti hän tynnellä, miltei iloisella äänellä.

— Niin, Jumalan nimessä! — vastasi Olga luottavaisesti ilostuneena siitä että osa hänen kahleitaan oli irroitettu. — Yksin tulen minä hulluksi. Jospa tietäisitte, kuinka kurja minä olen! En tiedä, olenko syypää vai en, pitääkö minun hävetä sitä, mikä on tapahtunut, murehtia sitä, panna toivoa tulevaisuuteen vai joutuakko epätoivoon... Te puhuitte omista tuskistanne, vaan ette epäillyt niitä minulla löytyvän. Kuulkaa siis loppuun asti, mutta ei järjellä, sillä minä pelkään teidän järkeänne, vaan enemmän sydämmellä: ehkäpä se osaa arvostella että minä olen ilman äitiä, että minä olen harhaillut kuin synkässä metsässä... — lisäsi hän hiljaa masentuneella äänellä. — Ei! — korjasi hän sitten kiireesti: — elköö säälikö minua. Jos se on ollut rakkautta, niin ... matkustakaa. — Hän keskeytti hetkeksi. — Ja saapukaa takaisin vasta sitten, kun ystävyys jälleen viriää. Jos se on ollut kevytmielisyyttä, keimailua, — niin rangaiskaa, paetkaa kauvemmas ja unhoittakaa minut. Totelkaa!

Stolz puristi vastaukseksi neidon molempia käsiä. Ja niin alkoi Olgan tunnustus, pitkä ja seikkaperäinen. Huolellisesti, sana sanalta siirsi hän sielustaan toisen aivoihin kaiken, mikä häntä niin kauvan oli kalvanut, mille hän oli punastunut, mistä oli ennen heltynyt ja tuntenut itsensä onnelliseksi,

vaan jonka tähden hän sitten äkkiä oli langennut murheen ja epäilyksen mutavesiin.

Hän kertoi kävelyistään, puistosta, toiveistaan, Oblomovin kirkastamisesta ja lankeemuksesta, syreeninoksasta, vieläpä suutelostakin. Ainoastaan tuosta henkeä ahdistavasta illasta puutarhassa ei hän mitään hiiskunut — luultavasti sentähden, ettei hän yhä vielääkään ollut voinut ratkaista, mikä kohtaaminen silloin oli tapahtunut.

Alussa kuului ainoastaan hänen kainoksuva kuiskutuksensa, vaan sitä myöten kuin hän puhui, kävi hänen äänensä selkeämmäksi ja vapaammaksi; kuiskeesta kasvoi se puolikuuluvaksi ja kohosi vihdoin täydeksi rintääneksi. Hän päätti puheensa levollisesti ikäänkuin olisi kertonut vieraan lemmentarinan.

Hänen edestään poistui nyt esirippu ja kävi selväksi se eletty elämä, johonka hän tähän hetkeen saakka oli peljännyt tarkemmin kurkistaa. Hänen silmänsä aukenivat monen asian suhteen, ja hän olisi rohkeasti katsahtanut puhetoveriinsa, jollei huoneessa olisi ollut niin pimeää.

Hän lopetti ja odotti arvostelua. Mutta vastauksena oli haudanhiljaisuus.

Mitä arveli Stolz? Miksei kuulunut hiiskaustakaan, ei liikahdusta eikä edes hengähdystä, ikäänkuin ei ketään olisi ollut neidon kanssa?

Tämä mykkyys syöksi Olgan jälleen epäilykseen. Äänettömyyttä jatkui. Mitä merkitsi tämä vaitiolo? Mikä tuomio oli tulossa tuolta kaikista läpitunkevaisimmalta, leppeimmältä tuomarilta koko mailmassa? Kaikki muut tuomitseisivat säälimättömästi häntä, ainoastaan tämä yksin voi olla hänen asianajajanaan, hänet olisi hän valinnut... hän se kaiken ymmärtäisi, punnitseisi ja paremmin häntä itseään ratkaiseisi hänen hyödykseen! Vaan nyt on hänkin vaiti: olikohan asia menetetty...?

Häntä alkoi jälleen kauhistaa...

Samalla aukenivat ovet, ja kaksi kynttilää, sisäpiian sisäänkantamina, valaisi nurkkaa, jossa he istuivat.

Olga loi Stolziin aran, mutta ahnaan ja kysyvän silmäyksen. Tämä oli pannut kätensä ristiin — ja siinä hän istuu ja katsoo häntä niin ihmeen suopeilla, avoimilla silmillä nauttien toisen hämmästyksestä.

Olgan sydän lehahti lämpimäksi. Hän huoahhti rauhoittuneesti ja vähällä ettei purskahtanut itkuun. Silmänräpäyksessä palasi häneen leppeyden tunne itseään kohtaan ja luottamus Stolziin. Ja hän tunsu itsensä onnelliseksi kuin lapsi, jolle on annettu anteeksi, jota on tynnytetty ja hyväilty.

— Siinäkö on kaikki? — kysyi Stolz hiljaa.

— Siinä! — vastasi Olga.

— Entäs Oblomovin kirje?

Neito kaivoi salkustaan kirjeen ja antoi hänelle. Stolz meni kynttilän luo, luki läpi ja laski kirjeen pöydälle. Vaan hänen silmänsä suuntausivat jälleen Olgaan, ja niissä oli ilme, jota ei neito niissä pitkiin aikoihin ollut nähnyt.

Hänen edessään seisoivat tuo entinen, itseensäluottava, hiukan ivallinen, rajattomasti hyvänluontoinen ja häntä hellivä oma ystävä. Tämän kasvoilla ei ollut varjoakaan kärsimystä eikä epäilystä. Hän tarttui neitoa kiinni molemmista käsistä, suuteli niitä kumpaakin ja rupesi syvästi miettimään. Nyt kävi vuorostaan Olga hiljaiseksi ja tarkasteli silmiään räpäyttämättä ajatusten ilmeitä ystävänsä kasvoilla.

Yhtäkkiä nousi Stolz seisaalleen. — Voi taivas, jos minä olisin tiennyt että asia koskee Oblomovia, niin olisinkohan näin tuskaillut! — lausui hän katsoen Olgaan niin hyväilevästi ja luottavasti ikäänkuin tällä ei olisi ollut koko tätä kauheata entisyyttä olemassakaan.

Juhlallinen ilo täytti neidon sydämen. Hänen tuli keveä oltava ja hänelle selveni että oli hävennyt yksin tuota ystävää, joka ei häntä rangaissut eikä paennut. Mitä liikutti häntä nyt koko mailman tuomio?

Stolz oli siis jälleen oma iloinen itsensä, mutta neidosta oli tämä liian vähän. Hän näki olevansa syyttömäksi julistettu, vaan hänen teki mieli, kuten syytetyt, tietää tuomion päätös. Mutta Stolz otti hattunsa lähteäkseen.

— Mihin nyt? — kysyi neito.

— Te olette mielenliikutuksessa ja tarvitsette levähtää! — sanoi Stolz. — Huomenna sitten puhellaan.

— Tahdotteko te etten saisi unta koko yönä? — ehätti Olga sanomaan pidättäen Stolzia käsivarresta ja istuttaen hänet tuoliin. — Tahdotteko te mennä tiehenne sanomatta, mitä ... tämä on ollut, mitä minä olen nyt ja mitä minä tulen olemaan! Säälikää toki, Andrei Ivanitsh, sillä kukas muu minulle sen sanoo! Kuka on rankaiseva minua, jos minä sen ansaitsen tai... kuka anteeksi antava? ... — lisäsi hän ja katsahti Stolziin niin hellän ystävällisesti, että tämä viskasi hattunsa pois ja miltei itsekin viskautui hänen eteensä polvilleen.

— Enkelini — sallikaa minun niin sanoa! — huudahti hän. — Elkää nyt turhaan rääkätkö itseänne: eihän teitä ole tarvis rangaista eikä armahtaa. Ei minulla edes ole mitään lisättävää teidän kertomukseenne. Mitä epäilyksiä teillä voinee olla? Te tahdotte kai tietää, mitä se on ollut ja mainita sitä nimellä? Te tiedätte sen aikaa sitten... Missä on Oblomovin kirje?

Stolz otti kirjeen pöydältä.

— Kuulkaa siis! — ja hän luki: — teidän nykyinen lempenne ei ole teidän todellinen rakkautenne, vaan se on vasta tuleva; se on ainoastaan itsetajuton rakastamisen tarve, joka todellisen ravinnon puutteessa ilmenee joskus naisissa hyväilyjen muodossa lasta tai toista naista kohtaan, vieläpä vain kyynelinä tai hysteerillisinä kohtauksina!...

"Te olette *erehtynyt* (luki Stolz pannen painoa tälle sanalle), teidän edessänne ei ole se, jota te olette odottanut, josta olette haaveillut. Odottakaa: — hän saapuu, ja silloin te heräätte ja teitä on hävettävä ja harmittava oma erehdyksenne..."

— Näettekös, kuinka oikein! — selitti Stolz. — Teitä on todella sekä hävettänyt että harmittanut tämä ... erehdys. Tähän ei ole mitään lisättävää. Oblomov on ollut oikeassa, vaan te ette ole uskonut ja tässä on teidän koko hairahduksenne. Teidän olisi pitänyt jo silloin erota, vaan häntä lumosi teidän kauneutenne ... ja teitä taas liikutti hänen kyyhkysmäinen hellyytensä! — lisäsi hän hieman pilkallisesti.

— Minä en uskonut häntä, kun luulin ettei sydän voi erehtyä.

— Voi kyllä, ja toisinaan julmastikin! Mutta teillä ei se mennyt sydämmeen asti, se oli mielikuvitusta ja itserakkautta toiselta puolen, heikkoutta toiselta... Vaan te pelkäsitte ettei tule toista juhla-aikaa elämässä, että tämä kalpea säde sitä yksin valaisee, ja sitten muka koittaa ikuinen yö...

— Mutta kyneleet? — virkkoi neito. — Eivätkö ne lähteneet sydämmestä, kun itkin? En valehdellut, minä olin vilpittön...

— Hyväjumala! Mistäs eivät naiset itke? Tehän itse sanotte että teistä oli niin surku syreenin kukkia ja sitä rakasta penkkiä. Lisätkää tähän vielä pettynyt itseluottamus, onnistumaton pelastajattaren osa ja liian vähän tottumusta... Onhan siinä aihetta kyyneliin!

— Vaan nuo meidän kohtauksemme ja kävelymme, olivatko nekin erehdyksiä? Te muistatte kai että minä ... kävin hänen luonaan ... — sai neito sanotuksi hämillään ja tahtoi nähtävästi itse tehdä sanansa tyhjiksi.

Hän koetti itse syyttää itseänsä ainoastaan sentähden että toinen sitä lämpimämmin puolustaisi häntä, ollakseen yhä puhtaampi hänen silmissään.

— Teidän kertomuksestanne näkyy ettei teillä viimeisissä kohtauksissanne ollut mitään mistä puhua. Teidän niin sanotulla "rakkaudellanne" ei ollut tarpeeksi sisällystäkään, eikä se voinut päästä pitemmälle. Jo ennen lopullista eroa olitte te eronneet, ette te olleet uskolliset rakkaudelle, vaan sen hourelle, jonka itse olitte keksineet — siinä koko salaisuus.

— Mutta suudelma? — kuiskasi neito niin hiljaa, ettei Stolz sitä kuullutkaan, vaan arvasi.

— Oh, se oli tavattoman tärkeä seikka! — virkkoi Stolz koomillisella ankaruudella: — siitä pitäisi teiltä vähentää ... yksi ruokalaji päivällisestä:

Hän katsoi Olgaan yhä suuremmalla lempeydellä ja rakkaudella.

— Ei pilapuhe sovi tällaisen "erehdyksen" korjaamiseen! — lausui Olga ankarasti, narkästyneenä toisen välinpitämättömyydestä ja huolimattomasta äänestä. — Minun olisi helpompi olla, jos te rankaiseisitte minua jollakin julmalla sanalla ja nimittäisitte hairaustani sen oikealla nimellä.

— En minä leikkiä laskisikaan, jollei asia koskisi Iljaa, vaan jotakin toista, — puolustihen Stolz; — silloin olisi erehdys voinut päättyä onnettomuudella, mutta Oblomovin minä tunnen...

— Jotakin toista, ei koskaan! — keskeytti Olga kiivastuneena. — Minä olen oppinut hänet tuntemaan paremmin kuin te...

— Siinä nyt näette! — todisti Stolz.

— Mutta jos hän olisi muuttunut, elostunut, totellut minua ... niin luuletteko etten olisi silloin häntä rakastanut? Tokko se silloinkin olisi ollut valhetta ja erehdystä? — puheli Olga tutkiakseen asiaa kaikilta puolilta, jotta ei jäisi jäljelle pienintäkään tahraa eikä ongelmaa.

— Se merkitsee: jos Oblomovin sijassa olisi ollut toisellaan mies, — keskeytti Stolz: — niin epäilemättä teidän suhteenne olisivat muodostuneet rakkaudeksi, lujittuneet, ja silloin... Mutta siinä on toinen romaani ja toinen sankari, joka ei kuulu meihin.

Olga hengähti ikäänkuin olisi viskannut viimeisen painon sielustaan. Molemmat olivat vaiti.

— Voi kuinka tuntuu onnelliselta taas tulla terveeksi, — äänteli neito vitkalleen, ikäänkuin uudestaan kukoistukseensa puhjeten, ja käänsi Stolziin katseen täynnä niin syvää tunnustusta, niin hehkuvaa ja harvinaista ystävyyttä, että mies oli katseessa näkevinään kipinän, jota hän turhaan lähes vuoden ajan oli etsinyt. Hän tunsu riemullisen väristyksen koko olennossaan.

— Minäkin paranen! — sanoi hän mieltien. — Voi jospa vain voisin saada päähäni että tämän romaanin sankari on — Ilja! Kuinka paljon aikaa on mennyt hukkaan, kuinka paljon verta on pilautunut! Ja miksi, minkätähden? — hoki hän miltei harmistuneena. Mutta yhtäkkiä hän ikäänkuin selvisi tästä harmin huumauksesta, heräsi raskaista hauteistaan. Otsa sileni, silmät ilostuivat ja innostuneena hän virkkoi:

— Sehän taisi ollakkin välttämätöntä, kuinka rauhallinen minä nyt jälleen olen ja ... kuinka onnellinen!

— Minusta taas tuntuu kuin olisin nähnyt unta ja ikäänkuin ei mitään olisi ollutkaan! — äänsi Olga mietteissään, tuskin kuultavasti, ihmetellen äkillistä uudesti syntymistään.

— Te olette ottanut päältäni ette ainoastaan häpeää ja katumusta, vaan myös murheen ja kivun — kaikki tyyni... Kuinka te sen olettekin tehnyt? — kysyi hän hiljaa. — Ja kaikkiko tämä nyt loppuu ... tämä erehdys?

— Se on luullakseni jo loppunutkin! — sanoi Stolz katsahtaen neitoon ensi kertaa himon silmillä ja salaamatta sitä: — tarkoitan kaikki se, mitä on ollut.

— Mutta mitä on tulossa ... sekö ei ole erehdystä vaan totta?

— Kas tuohon se on kirjoitettu, — päätti Stolz ottaen jälleen kirjeen: — "teidän edessänne ei ole se, jota te olette odottanut, josta olette haaveillut: — hän saapuu ja te heräätte..." Ja kun te rakastutte, lisäksi minä, niin rakastutte niin ettei teidän rakkautenne kestä ainoastaan yhtä vuotta, vaan läpi koko elämänne, sitä vain en saata sanoa keneen te rakastutte? — lopetti Stolz iskien silmänsä neitoon.

Tämä lasi katseensa alas ja puristi huulensa yhteen, mutta silmäluomien läpi singahteli näkyviin säteitä, huulet koettivat hillitä hymyä, vaan sekin näkyi. Neito katsahti häneen ja purskahti nauramaan niin sielunsa pohjasta että kyneleet puhkesivat silmiin.

— Olen teille siis sanonut, mitä teille on tapahtunut sekä mitä on tuleva, Olga Sergejevna, — sanoi Stolz lopuksi. — Vaan te ette vastaa minulle mitään kysymykseeni, jota ette sallinut loppuun sanoa.

— Mutta mitä minä voin vastata? — puheli Olga hämillään. — Tokko minulla olisi oikeutta, jos voisin sanoa sen, mitä te niin tarvitsette ja mitä te niin ansaitsette? — lisäsi hän kuiskaten ja häveliäästi silmähtäen ystäväänsä.

Stolz oli jälleen tässä katseessa näkevinään ihmeellisen ystävyyden kipunoita ja värähti taas onnesta.

— Elkää kiirehtikö, — jatkoi hän: — vaan sanokaa vasta sitten, kun tuo säädyllinen sydänsurunne loppuu, mitä minä ansaitseen. Tämä vuosi on minulle jotakin opettanut, sekin. Vaan nyt ratkaiskaa ainoastaan kysymys: tuleeko minun matkustaa vai jäädä?

— Kuulkaas: te keimailette minun edessäni! — virkkoi Olga yhtäkkiä hilpeästi.

— En suinkaan! — huomautti Stolz totisesti. — Tämä ei ole äskeinen kysymys, nyt sillä on toinen merkitys, nimittäin se että: jos minä jään tänne, niin millä oikeudella siis jään?

Olga joutui äkkiä hämilleen.

— Näette nyt etten keimaile! — nauroi Stolz tyytyväisenä kun sai toisen pulaan. — Meidänhän täytyy äskeisen keskustelun jälkeen olla toisella tavalla toinen toisemme suhteen: me emme enää ole samat,

mitkä olimme eilen.

— Minä en tiedä ... — sopersi neito vielä enemmän hämillään.

— Sallikaa minun antaa teille neuvo?

— Puhukaa ... minä tottelen sokeasti! — lisäsi toinen miltei intohimoisen nöyrästi.

— Tulkaa minun vaimokseni odotellessanne, kunnes *hän*, se oikea, saapuu!

— Vielä en rohkene ... — kuiskasi neito peittäen käsillään kasvonsa, mieli liikutuksissa, mutta onnellisena.

— Miksi ette rohkenisi? — kysyi Stolz myös kuiskaavalla äänellä, taivuttaen Olgan päätä itseään kohti.

— Mutta tuo entisyys? — kuiskutti taas tämä painaen päänsä, kuin äidin syliin, vasten ystävän rintaa.

Stolz siirsi hiljalleen kätet pois hänen kasvoiltaan, suuteli päätä ja ihaili kauvan neidon hämmästyttä, katseli nautinnolla hänen silmiinsä herahtaneita ja niihin jälleen sisäänimeytyviä kyyneleitä.

— Se kuihtuu kuin teidän syreeninne! — puhui Stolz. — Te olette ottanut oppitunnin: nyt on tullut aika käyttää sitä hyväkseen. Nyt alkaa elämä: uskokaa minulle tulevaisuutenne elkääkää huolehtiko mistään — minä takaan kaikesta. Ja nyt mennään tädin luo. — Myöhään läksi Stolz asuntoonsa. "Löysinpä omani", ajatteli hän katsellen rakastunein silmin puita, taivasta, järveä ja vedestä kohoavaa usvaa. "Jaksoinpas odottaa! Niin monta vuotta janoa, kärsimystä ja sielunvoimien pinnistystä! Kuinka kauvan olen saanutkaan odottaa — vaan nyt on kaikki palkittu: tässä se nyt on, miehen ylin onni!"

Kaikki peittyi nyt hänen silmissään tähän onnen paisumukseen: työkonttoori, isän vankkurit, säämiskäsormikkaat, rasvaiset tilipaperit, sanalla sanoen — kaikki elämän käytännölliset toimet. Hänen muistoissaan kohosi äidin hyväntuoksuinen huone, Herzin variatsioonit, ruhtinaan parveke, siniset silmät, kastanjankarvaiset, puuteroidut hiukset — ja kaiken tämän yli kuului ikäänkuin Olgan hellämielinen ääni ja hän kuuli hengessään hänen laulunsa...

Olga — minun vaimoni! — sopersi hän kiihkeästi värähtäen. — Kaikki on löydetty, ei mitään tarvitse enää etsiä eikä mihinkään enää mennä!

Ja haaveellisessa onnen huurussa kulki hän kotiansa huomaamatta teitä tai katuja...

Olga seurasi kauvan häntä silmillään, avasi sitten ikkunan ja hengitti yön viileätä ilmaa; hänen mielenliikutuksensa asettui vähitellen, ja rinta huokui tasaisesti. Hän loi silmänsä järvelle, kohti etäisyyttä ja vaipui niin hiljaisiin ja syviin mietteisiin ikäänkuin olisi nukahtanut. Halusi temmata kiinni omat ajatuksensa ja tunteensa, mutta ei voinut. Ne lainehtivat tasaisesti kuin aallot, ja suonissa souteli veri niin tyyneksi. Hän koetti tutkia, mikä tässä nyt oli onnea, vaan ei voinut määritellä, missä sen rajat kulkivat. Mietti, miksi hänen on niin tyyntä olla, niin rauhallista ja häiritsemättömän suloista, vaikka...

— Minä olen hänen morsiamensa... — sopersi hän.

"Olen morsian!" niin ajattelee tyttö ylpeällä vavistuksella odotettuaan tätä silmänräpäystä, joka valaisee koko hänen elämänsä, ja hän tuntee kasvavansa korkeaksi ja korkeudestaan katsoo tuota tummaa polkua, jolla eilen asteli yksin ja huomaamatta.

Miksikähän ei Olga näin vavahtele? Hänhän oli myös astellut yksikseen pitkin huomaamatonta polkua ja jo risteyksessä tavannut *hänet*, joka antoi kätensä ja johti hänet ulos, ei häikäisevien säteiden loistoon, vaan ikäänkuin leveään virran tulvaisille äyräille, avarille vainioille ja ystävällisesti hymyileville kummuille. Hänen katseensa ei sokaistunut loistosta, ei nääntynyt sydän, eikä leimahtanut liekkiinsä mielikuvitus.

Hiljaisella riemulla tyyntä hän katseensa elämän tulvaan, sen laveihin vainioihin ja viheriöihin kumpuihin. Ei tuntunut hänellä väristystä hartioissa, ei hehkunut katse ylpeyttä, vaan ainoastaan silloin, kun hän siirsi tämän katseensa vainioista ja kummuista häneen, joka oli tarjonnut hänelle kätensä, tunsu hän poskellaan vitkaan vierivän kyynelen.

Ja niin hän istui yhä liikahtamatta kuni nukkuva, niin hiljainen oli hänen onnensa uinailu ja hän oli melkein hengittämättä. Vaipuneena unholaan kiintyi, hänen henkensä silmä katselemaan hiljaista, haaleansinistä yötä, jossa oli leppeätä loistetta, lämpimän leyhkäystä ja hyvää tuoksua. Onnen unelmatar levitti leveät siipensä ja liiteli vaivihkaa kuni taivaan hattara hänen päänsä päällä...

Ei nähnyt hän itseänsä tässä unessa käärittynä kultanauhoihin ja pitseihin — pariaksi tunniksi — ja sitten arkipäiväisiin räseyihin koko elämän ajaksi. Ei uneksunut hän hääkemuista, kynttilöistä eikä

iloisista huudahduksista, hän uneksi vain onnesta, mutta niin yksinkertaisesta ja koristelemattomasta, että hän vielä kerran ilman ylpeyden vavistusta ja ainoastaan syvällä nöyryyksellä kuiskasi: — Minä olen *hän*en morsiamensa!

5.

Hyväjumala sentään, kuinka kolkolta ja ikävältä näytti kaikki Oblomovin asunnossa noin puolitoista vuotta niiden nimipäivien jälkeen, jolloin Stolz äkkiarvaamatta oli saapunut hänen luokseen päivällistä syömään! Ja itse Ilja Iljitsh oli turvottunut ja pöhötynyt, ikävä oli syöpynyt syvään hänen silmiinsä ja niissä hohti sairaaloinen kiilto.

Hän kävellä hössyttää huoneessansa, panee sitten pitkäkseen ja tuijottaa kattoon. Ottaa kirjan hyllyltä, vilkaisee läpi muutamia rivejä, haukottelee ja alkaa rummuttaa sormillaan pöytää.

Sakariias on myös tullut vielä kömpelömmäksi ja ruokottomammaksi kuin ennen, paikkoja on ilmaantunut hänen nuttunsa kyynäspäihin ja hän katsoa tuijottelee niin viheliäisen ja nälkäisen näköisenä aivankuin olisi huonosti syönyt, niukasti nukkunut ja tehnyt työtä kolmen edestä.

Oblomovin yönuttu oli kulunut kehnoksi, ja vaikka sen reikiä kuinka huolellisesti paikkailtiin, niin alkoi se repeillä joka paikasta eikä vain ompeluksia myöten — jo aikoja sitten olisi pitänyt hankkia uusi. Peitto vuoteessa oli myös kulunut repaleiseksi ja oli tilkuilla paikattu, ikkunan uutimet olivat aikaa virtyneet, ja vaikka olivat pestyt, niin näyttivät rääsysiltä.

Sakariias toi vanhan pöytäliinan, levitti sen puolelle pöydälle Oblomovin viereen, kantoi sitten varovaisesti sisään, kieltänsä purren, viinakarvahvi-vehkeet, töykkäsi leivän pöytään, ja meni pois.

Ovi talonväen puolelta aukeni ja sisään astui Agata Matvejevna vikkellästi kantaen pöytään kihisevän paistinpannun munakokkelineen.

Hänkin oli suuresti muuttunut, vaan ei edukseen. Oli laihtunut eikä hänellä enää ollut noita pyöreitä, valkoisia, punastumattomia ja vaalenemattomia poskia niinkuin ennen, harvat kulmakarvat eivät kiiltäneet, ja silmät olivat sisäänpainuneet. Hän kulki vanhassa karttuunipuvussa, hänen kätensä olivat joko ruskettuneet tai muuten karkeutuneet tulen ja veden käyttämisestä tai muusta työstä.

Akuliina ei enää ollut talossa. Anisja puuhasi nyt sekä keittiössä että ryytimaassa hoiteli lintuja, pesekeli lattiaa ja teki kiilloitustyötä; yksin ei hän kaikkea ehtinyt ja sentähden emäntä itse väkisten häntä autteli keittiössä, mutta vähän oli hänellä survomista ja jauhamista sentähden että niin vähän kului kahvia, kaneelia tai mantelia, ja pitsejä ei hän enää muistanut ajatellakkaan. Nyt tuli hän useammin palottaneeksi vain sipulia, murentaneeksi piparjuurta ja muita sellaisia kirpeitä höysteitä. Hänen kasvoillaan kuvastui syvää alakuloisuutta.

Ei hän itsensä eikä kahvinsa tähden näin huokaillut, ei surrut sentähden ettei hänellä olisi ollut tilaisuutta hääriä ja emännöidä laveasti, vaan sentähden että Ilja Iljitsh jo toista vuotta oli nauttimatta mitään herkullista, ettei kahvia enää otettu hänelle leiviskämäärin parhaasta makasiinista, vaan ostettiin kymmenkopeikkaisten edestä pienestä puodista eikä kermaa tuonut enää tshuhonkka, vaan sitä hankki tuo sama puodin pahanen, sekä sentähden että hän rasvaisten kotlettien asemesta nyt sai viedä Oblomoville aamiaiseksi vain munakokkeliä, joka oli höyستetty sitkeällä, puodissa ummehtuneella sianlihalla.

Mitäs tämä merkitsi? — Se merkitsi sitä että jo toista vuotta tulot Oblomofkasta, mitkä Stolz sääntillisesti lähetti, menivät korvaukseksi velanvaatimuksesta sen paperin perusteella, jonka Oblomov oli antanut emännälle.

Veljen "laillinen asia" oli onnistunut paremmin kuin oli toivottukaan. Heti kun Tarantjev oli viitanut häväistysasiaan, oli Ilja Iljitsh tulistunut ja häkeltynyt; sitten oli menty sovintotuomariin, senjälkeen oli ryyppäty kolmessa miehin ja Oblomov oli allekirjoittanut velkakirjan neljäksi vuodeksi, ja kuukauden perästä oli Agata Matvejevna allekirjoittanut samallaisen kirjan veljen nimiin aavistamatta, mitä se oli ja miksi hänen tuli allekirjoittaa. Veli oli vain sanonut että tämä paperi tarvittiin talon tähden, ja oli käskenyt kirjoittaa: "tämän velkakirjan olen minä (arvo, nimi ja sukunimi) omakätisesti allekirjoittanut."

Emäntää oli kiusannut ainoastaan se, että tarvitsi niin paljon kirjoittaa ja oli hän siksi ensin pyytänyt veljeä kirjoituttamaan Vanjalla, sillä "se poika se osasi kirjoittaa". Mutta kun veli oli tiukasti vaatinut, niin oli kuin olikin hän kirjoittaa sukaissut suurilla, väärillä kirjaimilla ja rivit vinoon. Eikä tästä sen enemää sitten milloinkaan puhuttu.

Oblomov se taas allekirjoittaessaan tuon paperin oli lohdutellut itseään osaksi sillä, että rahat menevät orpolasten hyväksi, vaan sitten seuraavana päivänä, kun hänen päänsä oli selvä, muisteli hän häveten tätä asiaa koettaen unhoittaa ja vältteli tapaamasta veljeä, ja jos Tarantjev milloin yritti siitä puhua, niin uhkasi hän viipymättä ajaa pois asunnosta ja matkustaa maalle.

Sitten kun hän oli saanut rahaa maatilaltaan, tuli veli hänen luoksensa ja selitti että hänelle, Ilja Iljitshille tulee helpommaksi alottaa maksunsa heti tuloistaan, että noin kolmessa vuodessa saatavat tulevat umpeenmaksetuiksi, mutta että määräajan tultua, jos velka haetaan ulos oikeuden kautta, maatilana täytyy tulla julkisella huutokaupalla myydyksi, koskapa ei Oblomovilla ole eikä näytä tulevankaan olemaan mistä maksaa summaa puhtaassa rahassa.

Oblomov ymmärsi, millaiseen ruuvipihtiin hän oli joutunut, kun kaikki mitä Stolz lähetti, alkoi mennä velan maksuun, niin että hänelle jäi ainoastaan pieni kasa rahaa elantonsa.

Veli kiirehti lopettaakseen tämän sovintosuorituksen velallisensa suhteen parissa vuodessa, jottei mikään mitenkään häiritseisi asiaa, ja sentähden siis Oblomov äkkiä oli joutunut näin vaikeaan asemaan.

Alussa ei tämä liioin herättänyt hänen huomiotaan, koska oli tottunut olemaan tietämättä, paljonko hänellä on rahaa taskussaan; mutta sitten aikoi Ivan Matvejevitch kosta jonkun jauhokauppiiaan tytärtä, vuokrasi erityisen huoneuston ja muutti pois talosta, ja silloin Agata Matvejevnan taloudelliset touhut pysähtyivät: sammit, lumivalkoinen vasikanliha, kalkkunapaistit, ne alkoivat nyt tanssia toisessa keittiössä, nimittäin Muhojarovin uudessa asunnossa.

Siellä paloivat iltaisin tulet, kokoontuivat veljen tulevat sukulaiset, virkakumppanit ja Tarantjev — kaikki oli yhtäkkiä sinne sirahnut. Agata Matvejevna ja Anisja olivat jääneet suu auki, joutilaina riippuvien käsivarsin tyhjien kastrulliensa ja ruukkujensa ääreen.

Agata Matvejevna sai vasta nyt tietää että hänellä on ainoastaan talo, ryytimaa ja kananpoikia, ja ettei kaneeli eikä vanilja kasvaneetkaan hänen ryytimaassaan; hän sai huomata, kuinka toreilla puotilaiset vähitellen lakkasivat hänelle syvään kumartamasta ja hymyilemästä, ja että nämät kumarrukset ja hymyilyt rupesivat kääntymään hänen veljensä uuden, paksun ja korean keittopiian osaksi.

Oblomov antoi emännälle kaikki rahat, mitkä veli oli hänelle jättänyt toimeentuloa varten, ja kolmenljän kuukautta jauhoi tämä, muistamatta, yhä entiseen tapaansa leivisköittäin kahvia, survoi kaneelia, paistoi vasikanlihaa, kalkkunia, ja näin teki hän viimeiseen päivään asti, jolloin kulutti viimeiset seitsemän riunaa sekä tuli sanomaan herralleen ettei hänellä enää ollut rahaa.

Kolme kertaa pyllähti Oblomov ympäri sohvalleen kuullessaan tämän ilmoituksen, katsoi sitten pöytälaatikkoonsa, vaan siellä ei mitään näkynyt. Alkoi muistella, mihin oli rahansa pannut, vaan ei mitään muistanut, kopeloi kädellään pöydältä, etteikö löytyisi kuparirahaakaan, kysyi Sakariakseltakin, vaan tämä ei ollut niitä unissakaan nähnyt. Emäntä läksi veljen luo ja virkkoi viattomasti ettei talossa ollut rahaa.

— Mutta mihinkäs te sen ylimyksen kanssa olette hävittäneet tuhat ruplaa, jotka minä hänelle annoin elantoon? — kysyi veli. — Mistä minulla on rahaa? Tiedäthän sinä että minä menen lailliseen avioliittoon enkä voi ylläpitää kahta perhettä, niin että sinä sen herrasi kanssa joudat korjata luusi ja kuolla...

— Mitä sinä, veli rakas, minua herralla soimaat? — sanoi sisar. — Mitä pahaa hän sinulle tekee? Eihän hän keneenkään kajoa, elää kuin itseksensä. En se minä häntä houkutellut asuntoomme, vaan te Mihei Andreitshin kanssa.

Veli antoi hänelle kymmenen ruplaa sanoen ettei enempää ollut. Mutta sitten, harkittuaan asiaa toverinsa kanssa "Laitoksella", päätti hän ettei käynyt tällä tavoin heittäminen sisarta ja Oblomovia, sillä muuten asia ehkä tulee Stolzin korviin, tämä syöksee kaupunkiin, ottaa selon seikoista, ja saa kaiken hyvän jotenkin mullistetuksi niin ettei herkeä edes vaatia velkaansa, vaikka onkin "laillinen asia", sillä tietysti saksalainen keinot keksii!

Hän suostui siis antamaan vielä viisikymmentä ruplaa kuukautta kohti aikoen vaatia nämät rahat takaisin Oblomovin tuloista kolmannelta vuodelta, mutta antaessaan selitti hän, vieläpä vannoi sisarelleen, ettei enää anna kopeikkaakaan ja määräsi, millaista hoitoa heidän täytyy pitää, kuinka menoja on vähennettävä, millaisia ruokalajeja milloinkin on valmistettava ja laski, kuinka paljon hän voi saada kananpojista ja kaalista sekä arveli lopuksi, että kaikella tällä voi elää ihan laulaen.

Ensi kerran elämässään alkoi Agata Matvejevna ajatella — ei taloudellisia asioita, vaan jotakin muuta; ensi kerran tillahti hän itkuun — vaan ei harmista Akuliinaan astiain särkemisestä eikä veljen

torumisesta että kala ei ollut kypsäksi paistettu; ensi kerran valtasi hänet julma hätä, ei itsensä, vaan Ilja Iljitshin tähden.

"Kuinka tämä herra yhtäkkiä" laski hän: "voi ruveta syömään parsajuurten asemesta voissa paistettuja nauriita, pyyn asemesta lampaanlihaa, hatsinalaisten taimenien ja merisampien sijasta — suolattua kuhaa, vieläpä ehkä puodista ostettua hyytelöäkin..."

Kauheata! Ei hän jaksanut loppuun ajatella, vaan pukeutui kiireesti, vuokrasi ajurin ja ajoi erään miessukulaisensa luo, ei niinkuin pääsiäisenä tai jouluna perhepäivällisille, vaan tämä tapahtui varhain aamulla huolestuneessa tilassa, harvinaisessa asiassa ja suussa kysymys, mitä oli tehtävä ja tahtoivatko auttaa häntä rahalla.

Heillähän on itsellään paljon ja he kyllä heti antavat — ajatteli hän — kunhan saavat tietää että tämä on Ilja Iljitshiä varten. Jos tämä olisi ollut häntä itseään varten kahvin ja teen oston, lasten vaatteisiin, kenkiin tai muihin sellaisiin tarpeisiin, niin ei hän siitä toki olisi hiiskahtanutkaan, vaan tähän oli ihan äärimmäistä tarvetta varten, nimittäin parsajuuren ostamista varten Ilja Iljitshille sekä pyyn paistiin ... ja sitten se niin rakastaa myös pieniä ranskalaisia herneitä...

Mutta siellä vain kummasteltiin eikä hänelle rahaa annettu, vaan sanottiin, että jos Ilja Iljitshillä on jotakin tavaraa, esimerkiksi kulta- tai hopeakaluja tai vaikkapa turkiksia, niin voipihan pantata ja että on olemassa sellaisia hyviä ihmisiä, jotka antavat kolmannen osan pyydetystä hinnasta siihen asti kunnes Oblomov jälleen saapi rahaa maatilaltaan.

Mokoma viisas neuvo olisi tosin ennen suhahtanut sivu nerokkaan emäntämme korvien, eikä sitä millään keinoin olisi saanut hänen päähänsä tyrkytetyksi, vaan tässä asemassa ollen älysi hän järjellensä sydämensä äänen, harkitsi kaikki ja punnitsi... punnitsi oman jalohelmensä, jonka oli saanut myötäjaislahjaksi.

Ja niin tietämättä mitään tästä, joi Ilja Iljitsh taas seuraavana päivänä viinimarja-viinaa, maiskutti mainiota taimenta ja popsi suuhunsa mieleisiänsä sisälmyksiä sekä tuoretta valkoista pyypaistia. Vaan itse Agata Matvejevna söi lasten kanssa halpaa hapankaalikeittoa ja puuroa ja ainoastaan Ilja Iljitshin seuraksi tyhjensi hänkin kaksi kuppia kahvia.

Kohta jalohelmen jälkeen raastoi hän salassapidetystä lippaastaan esiin kalliin kaulakoristuksen, sitten tuli hopeakalujen vuoro, sitten salopin...

Koitti aika, jolloin rahat lähetettiin kylästä ja Oblomov antoi kaikki emännälle. Tämä lunasti jalohelmen takaisin, maksoi korot kaulakoristuksesta, hopeakaluista ja turkiksista, valmisteli jälleen Oblomoville parsajuurta, pyypaistia ja ainoastaan näön vuoksi joi hänen kanssaan kahvia. Ja jalohelmi pääsi jälleen entiselle paikalleen.

Päivästä päivään, viikosta viikkoon kituutti hän täten eteenpäin rääkäten itseänsä, möi saalinsa, lähetti kaupitsemaan juhlaatteitansa ja jäi itse jokapäiväiseen kartuunipukuunsa paljain kyynäspäin, ja sunnuntaisin peitti hän kaulansa vanhalla, kuluneella huivilla.

Kas tässä syy, miksi hän laihtui, miksi hänen silmänsä painuivat kuopalle ja miksi hän itse kantoi aamiaisruuan Ilja Iljitshille.

Vieläpä riitti hänellä sielunvoimaa olla iloisennäköinenkin, kun Oblomov milloin selitti hänelle, että huomenna hänen luokseen tulevat päivällistä syömään Tarantjev, Aleksejev ja Ivan Gerasimovitsh. Ja päivällinen se ilmestyi aina maukkaana ja puhtaasti tarjottuna, eikä emäntä saattanut isäntäänsä häpeään. Mutta kuinka paljon mielenliikutusta, juoksua ja tiedusteluita puotiloissa, unettomia öitä, vieläpä kyyneliäkin maksoivat hänelle nämät huolet!

Kuinka syvälle olikaan hän yhtäkkiä sukeltanut elämän ankariin aaltoiin ja oppinut tuntemaan sen onnelliset ja onnettomat päivät! Mutta hän rakasti tätä elämää huolimatta murheensa ja huoltensa kaikista kyynelistä, hän ei olisi sitä vaihtanut entiseen, hiljaiseen elämänjuoksuun, jolloin hän ei tuntenut Oblomovia, jolloin hän arvokkaasti herrasteli kukkuraisten, kalisevien ja kihisevien kastrulliensä, paistinpannujensa ja ruukkujensa keskellä jaellen käskyjä Akuliinalle ja piharengille.

Hän ihan kauhusta vavahtaa, kun hänelle äkisti sattuu tulemaan kuolemanajatus, vaikka kuolema kerralla tekisikin lopun hänen kuivaamattomista kyynelistään, hänen jokapäiväisestä touhustaan ja joka-öisestä silmiensä ummistumattomuudesta.

Ilja Iljitsh söi aamiaisensa loppuun, kuunteli kuinka Masha luki ranskaa, istui kotvan aikaa emännän huoneessa, katseli kuinka tämä paikkaili Vanja pojan puseroa käännellen sitä kymmenisen kertaa milloin nurin, milloin oikeinpäin ja samaan aikaan lakkaamatta juosten keittiössä katsomassa, kuinka lampaanliha siellä paistui päivälliseksi.

— Mitä varten te tosiaankin noin yhä puuhaatte? — kysyi Oblomov: — antaisitte nyt olla!

— Kukas sitten puuhaa, jollen minä? — sanoi emäntä. — Kunhan vain panen pari tilkkua tähän, niin rupeamme kalalientä keittämään. Se on semmoinen repaleinen pojankakara tuo Vanja! Vaikka viime viikolla aivan uudesta paikkasin sille puseron, niin taas on repinyt! Mitäs naurat, — kääntyi hän pöydän ääressä istuvaan Vanjaan, jonka housuja vain yksi henkselinpuolisko kannatti paidan päällä. — En minä tätä saa paikatuksi aamuun asti etkä siis pääse ulos portista juoksemaan. Poikavekarat kai sen ovat repineetkin; tappelitko sinä vai — tunnustappas?

— Enpä tapellut, äiti, itsestään se on repeytynyt, — sanoi Vanja.

— Vai itsestään! Istuisit kotona ja pänttäisit päähäsi ennemmin läksyjäsi kuin juoksenteleisit kadulla! Odotappas, kun taas Ilja Iljitsh sanoo että luet huonosti ranskaa, niin riisun saappaatkin jaloistasi ja silloin saat väkisten istua kirjan ääressä!

— En minä halua oppia ranskaa.

— Minkätähen et? — kysyi Oblomov.

— Niin kun ranskaksi on niin monta rumaa sanaa... Agata Matvejevna tulistui, vaan Oblomovilta pääsi nauru. Varmaan oli heidän kesken jo ennenkin ollut puhetta "rumista sanoista".

— Suu kiinni, sinä nulikka! — huudahti äiti. — Ja pyyhi paremmin nokkasi siinä.

Vanja aivastaa pärskäytti, vaan ei pyyhkinyt nenäänsä.

— Odottakaahan, jahka saan maalta rahaa, niin teetän tässä pojalle kaksi paria, — sekaantui puheeseen Oblomov: — sinisen puseron ja tulevaksi vuodeksi vormuvaatteet: kimnaasiin sen päästä pitää!

— Kyllä sille vanhakin välttää, — sanoi Agata Matvejevna: — ja rahat ne tarvitaan talouteen. Suolattua lihaa hankimme, ja marjahilloa teille keitän... Vaan nyt täytyy mennä katsomaan, onko Anisja tuonut sen pöhöpiimän...

Ja hän nousi mennäkseen.

— Mitäs nyt on päivälliseksi? — kysyi Oblomov.

— Kiiskivelliä, lampaanpaistia ja piimäpiirakoita.

Oblomov oli vaiti.

Samassa kuului rattaiden jyrinää, kolkutettiin portille, alkoi ketjun riuhdonta ja koiran haukunta.

Oblomov poistui huoneeseensa luullen että joku oli tullut emännän luo: joku lihakauppias, vihanneskauppias tai muu sellainen. Sellaista vierailua seurasi tavallisesti rahojen pyyntö, kieltö emännän puolelta, sitten uhkaus kauppiaan puolelta, sitten taas pyyntö emännän puolelta odottamaan, sitten haukkumasanoja, ovien ja portin kiinnipaiskauksia ynnä rajua riuhdontaa ja koiran haukuntaa — ylipäänsä ikävä näytelmä. Mutta nyt olivat vaunut ajaneet pihaan — mitähän se merkitsi? Eiväthän liha- ja vihanneskauppiat vaunuissa ajele. Yhtäkkiä syöksyi emäntä säikähdyksissään hänen luokseen.

— Teille on saapunut vieras! sanoi hän.

— Kuka se mahtaa olla: Tarantjev vai Aleksejev.

— Ei, ei, vaan se, joka söi päivällistä Iljan päivänä.

— Stolzko? — änkytti Oblomov hätäytyneenä tirkistellen ympärilleen että mihin päästä pakoon: — Hyvä-isä! mitä hän sanoo, kun näkee... Sanokaa että olen matkustanut pois! — lisäsi hän kiireesti ja pakeni emännän huoneeseen.

Anisja kerkesi parahiksi vierasta vastaan. Agata Matvejevna oli ehtinyt toimittaa hänelle käskyn. Stolz uskoi, mutta ihmetteli, kuinkas se Oblomov ei ollut kotona.

— No, sano, että minä tulen kahden tunnin päästä kotiin päivälliselle — kuiskasi Oblomov: ja että olen mennyt vain vähän kävelemään kaupungin puutarhaan.

— Hän palaa päivälliseksi! — toimitti Anisja säikähdyksissään.

— Hän palaa päivälliseksi! — toisti kauhistuksissaan myös Agata Matvejevna Oblomoville.

— Täytyy valmistaa toinen päivällinen, — päätti tämä käyden äänettömäksi.

Emäntä käänsi häneen katseen, joka oli täynnä kauhua. Hänellä oli jälellä kaikkiaan vain puoli ruplaa, ja kuukauden ensi päivään, jolloin veli oli antaja rahat, oli vielä kymmenen päivää. Ja velaksi ei kukaan anna.

— Emme ehdi, Ilja Iljitsh, — huomautti hän arasti: — syököön, mitä on...

— Ei hän syö tällaista, Agata Matvejevna, kalavelliä ei hän voi kärsiä eikä syö edes sterlettilientä; lampaanlihaa ei hän myöskään suuhunsa ota.

— Makkarapuodista voimme ottaa kieltä! — hoksasi yhtäkkiä emäntä ilostuneena: — se on tässä likellä.

— Hyvä, se käy päinsä, ja käskekää niiden antaa jotain vihanneksia, tuoreita papuja...

"Pavut maksavat kahdeksan riunaa naula!" pulpahteli emännän kurkussa, vaan sanat eivät kielelle kiivenneet.

— Hyvä, minä toimitan ... — virkkoi hän päättäneenä vaihtaa pavut kaaliksiin.

— Käskekää myös ottaa naula sveitsiläistä juustoa! — komensi Oblomov tietämättä Agata Matvejevnan vähiä varoja: — eikä mitään muuta. Minä pyydän anteeksi ja sanon ettemme tienneet odottaa... Ja jos voisi vielä jonkunlaista buljonkia...

Emäntä yritti lähteäkseen.

— Ja viiniä? — muisti Oblomov yhtäkkiä.

Emäntä vain vastasi uudella kauhun katseella.

— Täytyy panna noutamaan lafitia, — lopetti Oblomov kylmäverisesti.

6.

Kahden tunnin perästä tuli Stolz.

— Mikä sinua vaivaa? Kylläpä sinä olet muuttunut, pöhötynyt ja kelmettynyt! Oletko terve? — kyseli Stolz.

— Huonosti on terveyden laita, Andrei, — puheli Oblomov syleillen ystävänsä: — tuo vasen jalka se yhä vähän on turra.

— Kuinka ilkeän näköistä sinulla täällä on! — sanoi Stolz silmäillen ympärilleen: — ja mikset sinä heitä nurkkaan tuota yönuttuasi? Ihanhan se on paikattu koko rääsy, näetkös!

— Tottumus on toinen luonto, hyvä Andrei; en minä tästä henno luopua.

— Entäs peitto ja nuo uutimet... — alkoi Stolz: — onko sekin tottumusta? Onko sääli vaihtaa noita repaleita? Ja miten kumman lailla sinä voit nukkua tämmöisellä vuoteella! Mikä sinua oikeastaan vaivaa, mies?

Stolz katsoi tutkivasti Oblomovia, sitten jälleen uutimia ja vuodetta.

— Et sinä näy mitään tietävän, — puheli Oblomov hämillään: — enhän minä milloinkaan ole ollut kovin huolellinen huoneeni suhteen... Ei nyt puhuta tästä, vaan ruvetaan päivälliselle. Hoi Sakariias! Kata pian pöytä! No, mitäs kuuluu, kauvanko aijot viipyä kaupungissa? Ja mistä sinä tulet?

— Vai tahdot sinä tietää, mitä kuuluu ja mistä minä tulen? — kysyi Stolz: — niin eihän sinun korviisi taida kuulua viestejä elävästä mailmasta?

Oblomov katsoi uteliaasti häneen ja jäi odottamaan, mitä toisella oli kertomista.

— Miten voi Olga? — kysyi hän.

— Ahah, etpäs ole unohtanut! Minä luulin että unohtaisit, — virkkoi Stolz.

— Ei, Andrei, luuletkos että häntä voi unhoittaa? Se olisi samaa kuin unhoittaa että kerran on elänyt

ja ollut paradiisissa... Vaan näes millaista on nyt!...

Hän huokasi.

— Mutta missä hän nyt on, Olga?

— Omassa kylässään, siellä se nyt emännöitsee.

— Tätinsä kanssako? — kysyi Oblomov.

— Niin, ja miehensä.

— Onko hän naimisissa? — äänsi Oblomov yht'äkkiä mullistaen silmiään.

— Mitäs sinä säikähdit? Muistojasi kai?... — lisäsi Stolz hiljaa, miltei hellästi.

— Ah, en, siunatkoon sinua! — oikasi Oblomov tullen tuntoihinsa. — Minä en säikähtänyt, vaan kummastuin; en tiedä, miksi tämä minua niin hämmästytti. Joko kuvankin? Onko hän onnellinen? sano Jumalan tähden. Minä tunnen että sinä olet ottanut päältäni suuren painon! Vaikka sinä olet vakuuttanut minulle että hän on antanut anteeksi, niin, tiedätkös ... en kuitenkaan ole ollut rauhallinen. Yhä on minua kalvanut joku... Armas Andrei, kuinka kiitollinen minä sinulle olen!

Hän ilostui niin sielunsa pohjasta, poukahteli ja pyllähteli sohvallansa niin että Stolz häntä ihan ihastuksella katseli ja oli aivan liikutuksissaan.

— Voi kuinka hyvä sinä olet! Ilja — sanoi Stolz. — Sinun sydämmesi ansaitsi hänet! Minä kerron hänelle kaikki.

— Ei, ei, älä kerro! — keskeytti Oblomov. — Hän pitää minua tunteettomana, että minä ilolla kuulin hänen miehelään menostaan.

— Vaan eikös ilo ole tunnetta ja lisäksi vielä ilman itsekkäisyyttä? Sinä iloitset ainoastaan hänen onnestaan.

— Se on totta, totta! — keskeytti Oblomov. — Jumala tietää, mitä minä tarkoitan... Vaan kuka, kuka on se onnellinen mies? Enhän ole vielä kysynytään.

— Kukako? — toisti Stolz. — Kylläpä sinä olet huono arvaamaan, Ilja!

Oblomov pysäytti yhtäkkiä ystävänsä liikkumattoman katseen, hänen piirteensä jäykistyivät hetkeksi ja puna pakeni kasvoilta.

— Ethän se vain liene ... sinä? — kysyi hän äkisti.

— Taas sinä säikähdit! Mitäs kummaa siinä sitten on? — sanoi Stolz naurahtaen.

— Älä laske pilaa, Andrei, puhu totta! — äänsi Oblomov liikutuksissaan.

— Jumaliste en laske pilaa. Jo toista vuotta olen minä naimisissa Olgan kanssa.

Vähitellen katosivat säikähdyn ilmeet Oblomovin kasvoilta ja sijaan tuli rauhallinen mieltiväisyys. Hän ei vielä kohottanut katsettaan, mutta jo hetken päästä oli hänen sielunsa täynnä hiljaista, syvää riemua ja kun hän vihdoinkin vitkalleen loi silmänsä Stolziin, kiilsi niistä jo liikutuksen kyyneleitä.

— Armas Andrei! — virkkoi Oblomov syleillen ystävänsä. — Se suloinen Olga ... Sergejevna! — lisäsi hän sitten hilliten riemuansa. — Teidät on siunannut itse Jumala. Taivas nähköön, kuinka minä olen onnellinen! Sano se hänellekin...

— Sanon että toista Oblomovia en tunne! — keskeytti Stolz syvästi liikutuksissaan.

— Ei niin, vaan muista sanoa hänelle että minä olen kohdannut hänet johtaakseni hänet tielle ja että minä siunaan tätä kohtausta, siunaan häntä tällä uudellakin tiellä! Mitä, — päätti hän iloisesti: — en minä punastu tekoani enkä kadu; paino on pudonnut sielustani, siellä on kirkasta, ja minä olen onnellinen. Taivas, kuinka minä sinulle olen kiitollinen!

Ja Oblomov oli taas liikutuksissaan vähällä ruveta hyppelemään sohvallaan; vuoroin raukesi hän kynneliin, vuoroin purskahti nauramaan.

— Sakariias, samppanjaa pöytään! — huusi hän unohtaen ettei hänellä ollut kolikkaakaan taskussa.

— Kaiken sanon minä Olgalle, kaiken! — puheli Stolz. — Ei hän suotta voi olla sinua unhoittamatta. Ei, sillä sinä ansaitsit hänet: sinun sydämmesi on syvä kuin kaivo!

Sakariaksen pää kurkotti etehisestä.

— Tulisitteko vähän tänne! — puhui hän iskien silmää herralleen.

— Mitä sinne? — kysyi tämä kärsimättömästi. — Mene ulos!

— Olkaa hyvä ja antakaa rahaa! — kuiskutti Sakariias.

Oblomov vaikenä silmänräpäyksessä.

— No, ei tarvitse! — kuiskasi hän ovesta. — Sano että unohdit, ettet ehtinyt! Mene nyt!... Ei, tule tänne! — sanoi hän ääneen. — Tiedätkös uutisen, Sakariias? Onnittele Andrei Ivanitshia: hän on naimisissa!

— Ah, isä kulta! Antoipas Jumala elää tähänkin ilon päivään asti! Onnittelemme sinua, isä kulta, Andrei Ivanitsh! Antakoon Jumala teille lukemattomia vuosia elääksenne ja paljon lapsia! Voi Herra Jumala kuinka lystiä tämä on kuulla!

Sakariias kumarteli, hymyeli, sihisi ja kähisi. Stolz vetäsi setelin taskustaan ja ojensi hänelle.

— Tuossa sinulle että saat ostaa itsellesi uuden takin, — sanoi hän: — aivanhan sinä näytät kerjäläiseltä!

— Kenen kanssa te olette naimisissa, isä kulta? — kysyi Sakariias tavotellen Stolzin kättä.

— Olga Sergejevnan kanssa — muistatko? — sanoi Oblomov.

— Herranterttu! Vai Iljinskin ryökkynän kanssa! Se vasta mainio ryökkynä oli! Syystä te silloin minua vanhaa koiraa toruitte, Ilja Iljitsh! Syntisesti olen minä syypää, sillä kaiken minä teidän niskoillenne panin. Minä se silloin toki Iljinskein väellekkin kerroin eikä tuo Nikita! Ja siitäkös juorut nousi. Voi herrajumala, ah hyvä-isä tokkiinsa! ... hoki hän poistuen etehiseen.

— Olga kutsuu sinua luokseen maalle vierailemaan; sinun lempesi on jäähtynyt ja siis vaaraton: eikä sinun mustasukkaisuudestasi ole pelkoa. Matkustakaamme.

Oblomov huokasi.

— Ei, Andrei, — sanoi hän: — en minä lempeä enkä mustasukkaisuutta pelkää, vaan kuitenkin en matkusta teidän luoksenne.

— Mitäs sitten pelkää?

— Pelkään kateutta: teidän onnenne tulisi minulle olemaan kuin peili, jossa minä alati näkisin oman katkeran ja musertuneen elämäni, vaan enhän minä enää tule toisin elämään, en pysty.

— Mitäs tyhjiä, rakas Ilja! Tahtomattasikin tulet elämään niinkuin ympärilläsi eletään. Tulet laskemaan ja puuhaamaan taloustoimissa, lukemaan ja kuuntelemaan soittoa. Jos tietäisit kuinka hänen äänensä nyt on kehittynyt! Muistatko Casta divaa?

Oblomov huiskautti kättään, jottei toinen mainitseisi.

— Matkustetaanpas! — tyrkytti Stolz. — Tämä on Olgan tahto, hän ei siitä luovu. Minä uuvun, vaan hän ei. Siinä naisessa on sellainen tuli, sellainen elämä että toisinaan minutkin tempaa mukaansa. Siellä on entisyys jälleen sinun sielussasi viriävä. Siellä olet muistava puiston ja syreenin ja rupeava vähän liikkumaan...

— Ei Andrei, ei, älä muistuta, älä liikuta minua paikaltani, jumalantähden! - keskeytti Oblomov totisena. — Minuun koskee tämä kipeästi eikä se minua ilahduta. Muistot, — ne ovat joko suurinta runoutta, kun ne ovat elävän onnen muistoja, tai ovat ne polttavaa kipua, kun ne koskevat kuivuneita haavoja Puhukaamme muusta. Niin, minä en ole kiittänyt sinua vielä puuhistasi minun asioissani ja maatilani suhteen. Ystävänä! En voi, en jaksaa kiittää tarpeeksi, etsi kiitosta omassa sydämessäsi, omassa onnessasi — Olgassa ... Olga Sergejevna, sillä minä en kykene sitä tekemään! Suo anteeksi etten itse näihin asti ole vapauttanut sinua noista puuhista. Mutta kohta tulee kevät ja silloin minä välttämättömästi lähdän tästä Oblomofkaan...

— Vaan tiedätkös mitä Oblomofkassa nykyään toimitetaan? Etpä arvaa. En ole sinulle kirjoittanut,

sentähden ettet vastaa kirjeisiin. Silta on rakennettu, talo on viime vuonna pantu katon alle. Nyt saat itse pitää huolta sisustuksesta oman aistisi mukaan, sillä sitä en minä ota niskoilleni. Siellä isännöittää uusi johtaja, minun miehiäni. Näit kai tileistä menot? Oblomov oli vaiti.

— Etkö ole niitä lukenut? — kysyi Stolz katsoen häneen. — Missä ne ovat?

— Odotahan, päivällisen jälkeen haen ne käsiin, täytyy kysyä Sakariakselta...

— Ah Ilja, Ilja! Pitääkö tässä nauraa vai itkeä!

— Kunhan on ensin syöty, niin kyllä me etsimme. Ruvetaan ruualle.

Stolz rypisti kulmakarvojaan istuutuessaan pöytään. Hänen muistiinsa johtui Iljan-päivät: ostereineen, ananaasseineen, lintupaisteineen, vaan nyt näki hän edessään paksun pöytäliinan, korkittoman etikka- ja öljypullon paperitukkoineen, lautasilla pökötti kummallakin möykky mustaa leipää, kahvelien varret olivat katkenneet... Oblomoville tarjottiin kalavelliä, vaan hänelle ryynisoppaa ja keitettyä kananpoikaa, sitten seurasi sitkas lehmän kieli, senjälkeen lampaanpaisti. Ilmaantui punaviiniä. Stolz kaatoi itselleen puoli lasillista, maistoi ja laski lasin takaisin pöytään enää maistamatta. Ilja Iljitsh joi kaksi pikarillista viinimarjaviinaa, toisen toisensa perästä ja kävi ahnaasti lampaanlihan kimppuun.

— Sinun viinisi on kerrassaan kelvotonta! — sanoi Stolz.

— Suo anteeksi, kiireessä ei ehditty panna hakemaan kaupungilta, — puhui Oblomov. — Vaan etkö tahdo tätä marja-viinaa? Se on mainiota, Andrei, maistappas!

Hän kaatoi vielä pikarillisen ja kulautti kurkkuunsa. Stolz katsoi häntä kummastuneena, mutta ei sanonut sanaakaan.

— Agata Matvejevna valmistaa sitä itse: se on mainio nainen! — puheli Oblomov jonkunverran humaltuneena. — Minä tottapuhuen en tiedä, miten olen maalla tuleva toimeen ilman häntä: sellaista emäntää ei löydy toista!

Stolz kuunteli häntä hiukan rypistäen kulmiaan.

— Kenen luulet sinä kaiken tämän ruuan valmistavan? Anisjanko? Ehei! — pitkitti Oblomov. — Anisja hoitelee kananpoikia, kastelee kaaliksia ryytimaassa ja pesee lattioita, vaan tämän kaiken tekee Agata Matvejevna.

Stolz ei koskenut lampaanpaistiin eikä piimäpiirakoihin, pani kahvelin pois, ja katseli millä ruokahalulla tätä kaikkea ahmi suuhunsa Oblomov.

— Nyt sinun ei enää tarvitse nähdä minulla paitaa nurinpäin päällä, — hölisi yhä Oblomov nälkäisesti imeskellen luupalasta: — hän pitää huolen kaikesta, näkee kaikki eikä ole olemassa ainoatakaan parsimatonta sukkaa — ja kaiken hän itse tekee. Ja kuinka se osaa kahvia keittää! Saat nähdä, jahka kestitsen sinua syötyä.

Stolz kuunteli vaitiollen, huolestunein kasvoin.

— Nyt hänen veljensä on muuttanut pois, se tässä aikoo naimisiin, sentähden ei talous näes ole niin loistava kuin ennen. Kaikki se tässä ennen emännän käsissä ihan kiehui. Aamusta iltaan se vain lenteli ympäri torit ja kauppapihat... Kuules kun sinulle sanon, — päätti Oblomov huonosti halliten kieltään: — anna minulle pari-kolme tuhatta, jotta en tarvitsisi sinua kestitä lehmänkielellä ja lampaanpaistilla; kokonaisen sammin minä kannattaisin pöytään, lohentongot ja ensiluokan härkäpaistit. Ilman kokkiakin se Agata Matvejevna ihan ihmeitä tekisi — jumaliste tekisi!

Hän kulautti vielä pikarillisen viinaa.

— Juohan, Andrei, ka juohan: tämä on mainiota viinaa! Sellaista ei sinulle Olga Sergejevnaakaan tee! — puhui hän pehmeästi. — Kyllä se osaa laulaa sen "Casta divan", vaan tällaista viinaa ei se osaa valmistaa! Eikä se osaa tehdä tällaista kananpoika- ja sienipiirakkaa! Tällaista sitä leivottiin ennen vain Oblomofkassa. Ja se se vasta hyvä on ettei ole kokkia, jumalaties minkäsiivoisin käsin se piirakkaa höystäisi, vaan tämä Agata Matvejevna on itse siisteys.

Stolz kuunteli tarkkaavaisesti korvat höröllä.

— Ja ai kuinka sillä ennen oli valkoiset kädet, — jatkoi Oblomov aikalailla humaltuneena viinasta: — ei olisi ollut syntyä niitä suudella. Nyt ne ovat tulleet karkeiksi, se kun itse tekee kaikki työt. Itse se tärkeää minulle puidatkin! — selitti Oblomov tunteellisesta, miltei kyryneet silmissä. — Jumaliste, niin tekee,

itse olen nähnyt. Muista ei vaimo pidä sellaista huolta — ei maar! Mainio muija se on tuo Agata Matvejevna! Heh, Andrei! Muutappas sinä tänne sen Olga Sergejevnan kanssa, vuokraa täällä huvila, silloin sitä elettäisiin, heh. Lehdossa ruvettäisiin teetä juomaan, Iljanperjantaina mentäisiin Ruutitehtaalle ja perässä tulisi vankkuri täynnä eväitä ja samovaari. Sinne nurmelle levitettäisiin matto ja siinä köllötettäisiin! Agata Matvejevna opettaisi Olga Sergejevnan emännöimään, opettaisippa hyvinkin! Nyt tässä vain on huonosti käynyt, kun se veli on muuttanut pois, vaan jos *meille* annettaisiin kolme-neljä tuhatta, niin minä sinulle panettaisin pöytään sellaisia kalkkunoita että...

— Sinähän saat viisi tuhatta minulta! — sanoi yhtäkkiä Stolz. — Mihin sinä ne panet kaikki?

— Entäs velka? — livahti yhtäkkiä Oblomovin suusta.

Stolz hypähti paikaltaan.

— Velkako? — toisti hän. — Mikä velka se on? Ja kuni uhkaava opettaja katsahti hän piiloutuvaa koulupoikaa.

Oblomov oli samassa vaijennut. Stolz istuutui hänen eteensä sohvalle.

— Kenelle sinä olet velkaa? — kysyi hän. Oblomov selvisi hiukan ja havahtui.

— En kenellekkään, minä vain valehtelin, — sanoi hän.

— Ei, nyt sinä valehtelet ja vielä taitamattomasti. Mitä se on? Mikä sinua vaivaa, Ilja? Ahaa! Tätäkö se siis merkitsee lampaanpaisti ja hapanviini! Sinulla ei ole rahaa! Mihin sinä ne panet?

— Minä olen tosiaan velkaa ... jonkun vähän — emännälle ruokavaroista ... änkytti Oblomov.

— Lampaanlihasta ja lehmänkielestä! Ilja, puhu suoraan, mitä sinun luonasi tapahtuu? Mikä juttu tämä on: veli on muuttanut pois ja talous on ruvennut menemään huonosti... Tässä on jotakin sotkua. Paljonko olet velkaa?

— Kymmenen tuhatta velkakirjan mukaan ... — sopersi Oblomov.

Stolz hyppäsi seisaalleen, vaan istahti jälleen.

— Kymmenen tuhatta? Emännälle? Ruokavaroista? — toisti hän kauhistuneena.

— Niin, paljon on tullut otetuksi velaksi, minä olen elänyt leveästi... Muistatko: ananaassit ja persikat... sentähden olen velkaantunut ... — löpersi Oblomov. — Vaan mitäs siitä?

Stolz ei vastannut hänelle. Hän harkitsi itsekseen: "veli muuttanut pois, talous ruvennut käymään huonosti — ja siltä se tosiaan tuntuu, kaikki näyttää autiolta, köyhältä ja likaiselta! Millainen nainen lienee emäntä? Oblomov ylistää häntä! tämä hoitaa häntä, ja mies puhuu hänestä lämmöllä..."

Yhtäkkiä muuttui Stolz kasvoiltaan päästyään totuuden perille. Häntä pöyristytti kylmästi.

— Ilja! — kysyi hän. — Tuo nainen ... mikä on hän sinulle?

Mutta Oblomov oli painanut päänsä pöytää vasten ja alkanut torkkua.

"Se ryöstää hänet, nylkee hänestä kaikki ... tämä on se tavallinen juttu, jota en tähän asti ole arvannutkaan!" ajatteli hän.

Stolz nousi ja työnsi nopeasti oven auki emännän puolelle niin että tämä nähdessään hänet säikähtyneenä pudotti kädestään lusikan, jolla oli hämmentänyt kahvia.

— Minun on tarvis teidän kanssanne vähän puhella, — sanoi Stolz kohteliaasti.

— Olkaa hyvä ja astukaa tänne vierashuoneeseen, minä tulen heti, — vastasi emäntä arasti.

Ja heittäen kaulalleen huivin, astui hän heti toisen perästä vierashuoneeseen sekä istahti sohvan nurkalle. Saalia ei enää ollut niin että hän koetti piiloittaa kätensä huivinsa alle.

— Onko Ilja Iljitsh antanut teille velkakirjan? — kysyi Stolz.

— Ei, — vastasi emäntä tylsistynein katsein ja ihmetyksissään: — eivät he minulle ole mitään kirjaa antaneet.

— Ettäkö ei mitään?

— En minä ole mitään kirjaa nähnyt! — väitti tämä yhä tylsästi kummastuksissaan.

— Velkakirjaa? — toisti Stolz. Emäntä rupesi vähän miettimään.

— Puhuisitte veljen kanssa, — virkkoi hän: — vaan minä en suinkaan ole mitään velkakirjaa nähnyt.

"Lieneekö hän tyhmä vai veijari tuo nainen?" ajatteli Stolz itsekseen.

— Mutta onko sitten Oblomov teille velkaa? — kysyi hän.

Emäntä katsahti häneen tylsästi, sitten yhtäkkiä joku aate virisi hänen kasvoilleen, joilla samassa ilmeni hätää. Hän muisti pantattua jalohelmeä, hopeita, saloppia, ja kuvaili mielessään että Stolz tähtää tähän velkaan; sitä hän vain ei mitenkään voinut ymmärtää, kuinka oli saatu tietää tästä, sillä ei hän ollut tuiskahtanut sanaakaan tästä salaisuudesta, saati Oblomoville, edes Anisjallekkaan, jolle muuten teki tilin jokaisesta kopeikasta.

— Paljonko hän on teille velkaa? — tiedusti Stolz rauhattomana.

— Eivät he ole velkaa mitään! Ei kopeikkaakaan!

"Hän salaa minun edessäni, kainostelee se ahnas peto, koronkiskuri!" ajatteli Stolz. "Vaan kyllä minä tästä selvän otan."

— Entäpä kymmenen tuhatta? — kysyi hän.

— Mitkä kymmenen tuhatta? — huudahti emäntä hätäyksissään ja kummissaan.

— Ilja Iljitsh kuuluu olevan teille velkaa kymmenen tuhatta velkakirjan mukaan — onko se totta vai ei?

— Eivät he ole velkaa mitään. Paastonaikaan jäätiin velkaa lihakauppiaille kaksitoista ja puoli ruplaa, niin sekin maksettiin jo tässä kolmannella viikolla, kermasta on maitomuijalle myös maksettu — eivät he ole velkaa kerrassaan mitään.

— Eikö teillä todellakaan ole asiapaperia hänen suhteensa?

Emäntä tirkisti häneen tylsästi.

— Puhuisitte veljen kanssa, — vastasi hän: se asuu toisella puolella katua Samikalovin talossa...

— Ei, sallikaa minun puhua asia selväksi teidän kanssanne, — sanoi Stolz päättäväisesti. — Ilja Iljitsh katsoo itsensä velalliseksi teille eikä veljellenne...

— Eivät he ole minulle velkaa, — selitti tämä: — vaan mitä minä olen pantannut hopeita, *jalokiven* ja turkiksia, niin sen olen itseäni varten pantannut. Mähalle ja itselleni olen kengät ostanut, Vanjalle paitoja sekä suoritellut menoja vihannespuotiloihin. Vaan Ilja Iljitshin tähden ei ole kopeikkaakaan mennyt.

Stolz katsoi häneen, kuunteli ja koetti päästä hänen sanojensa perille. Hän nähtävästi yksin oli lähellä arvaamaan Agata Matvejevnan salaisuuden, ja se melkein halveksiva katse, jonka hän oli häneen luonut ruvetessaan puhumaan hänen kanssaan, muuttui nyt väkinäisesti uteliaisuuden vieläpä osanottavaisuuden katseeksi.

Jalohelmen ja hopeakalujen panttaamisessa aavisti hän puoleksi salaisia uhrauksia, mutta sitä hän vain ei voinut ratkaista, olivatko ne tehty puhtaasta harrastuksesta tai joidenkin vastaisten suosionosoitusten toivossa.

Hän ei tiennyt oikein, surkutellakko Iljaa vai iloitakko hänen puolestaan. Kävihän ilmeisesti selville, ettei Oblomov ollut velkaa emännälle, vaan että tämä velka on jotain lurjusmaista vehkeilyä veljen puolelta, mutta sitä vastoin kävi ilmi myös paljon muutakin... Mitä merkitsivät nämät hopeakalujen ja jalokivien panttaukset?

— Teillä ei siis ole vaatimusta Ilja Iljitshin nimiin?

— Ettekö viitsisi puhella veljeni kanssa, — vastasi emäntä yksikantaan: — nyt sen pitäisi olla kotona paraikaa.

— Teille ei ole velkaa Ilja Iljitsh, sanotte te?

— Ei kopeikkaakaan, jumaliste se on totta! — vannoi emäntä katsoen pyhäнкуvaan ja tehden ristinmerkin.

— Vahvistatteko tämän todeksi todistajain kuullen?

— Kaikkien kuullen, vaikkapa rippituolissa! — Vaan mitä jalokiven ja hopeiden panttausta koskee, niin se on omiin menoihin...

— Hyvä on! — keskeytti Stolz. — Kun minä huomenna tulen luoksenne kahden tuttavani kanssa, niin ette siis kieltäydy heidän läsnäollessaan sanomasta samaa?

— Puhuisitte mieluummin veljeni kanssa, — toisti emäntä: — enhän minä ole puettukaan niinkuin oikeat ihmiset ... kun aina olen keittiössä, ei ole hyvä, jos vieraat näkevät: vielä moittivat.

— Ei se mitään, veljeänne käyn minä tapaamassa myös huomenna senjälkeen kun te olette allekirjoittanut erään paperin...

— Vaan minä olen tykkänään vieraantunut kirjoittamisesta.

— Siinä ei paljon ole kirjoittamista, kaikkiaan kaksi riviä.

— Ei, vapauttakaa minut siitä, kirjoittakoon mieluummin tuo Vanja, se kirjoittaa niin puhtaasti...

— Elkää kieltäytykö, — tyrkytti Stolz: — jos ette te allekirjoita paperia, niin se merkitsee, että Ilja Iljitsh on teille velkaa kymmenen tuhatta ruplaa.

— Eivät he ole minulle velkaa mitään, ei puolta kopeikkaakaan, — väitti emäntä: — jumaliste!

— Siinä tapauksessa olette te velvollinen allekirjoittamaan paperin. Jääkää hyvästi huomiseen asti.

— Vaan poikkeaisitte ennemmin huomenna veljeni luo ... — puheli emäntä saattaen Stolzin ulos huoneesta: — kas tuolla kulmassa, toisella puolella katua se asuu.

— En mene vielä sinne, ja myös teitä pyydän ettette ennen minua veljellenne mitään tästä puhu, muuten Ilja Iljitshille tulee paljon ikävyyksiä...

— Minä en siis sano heille mitään! — sanoi emäntä kuuliaisesti.

7.

Seuraavana päivänä antoi Agata Matvejevna Stolzille todistuksen ettei hänellä ole minkäänlaista rahallista vaatimusta Oblomovilta. Tämä todistus mukanaan ilmestyi Stolz yhtäkkiä veljen eteen.

Tämä oli oikea ukkosen isku Ivan Matvejevitshille. Hän vetäsi esiin asiakirjansa ja osotti vapisevalla oikean käden keskisormella, kynsi kourussa, Oblomovin allekirjoitusta sekä kaupanvälittäjän todistusta.

— Laki, — sanoi hän: — on minun asiani puolella; minä pidän huolta vain sisareni asioista, vaan mitä rahoja Ilja Iljitsh lienee ottanut, se on minulle tuntematonta.

— Teidän asianne ei lopu tähän, — uhkasi häntä Stolz lähtiessään pois.

— Se on laillinen asia, vaan minä olen syrjässä! — puolustautui Ivan Matvejevitsh piiloittaen kätet hihoihinsa.

Toisena päivänä, kun hän juuri oli tullut virastonsa, ilmestyi pikälähetti kenraalin luota, joka viipymättä vaati häntä luokseen.

— Kenraalin luo! — toisti kauhistuksissaan koko virasto. — Miksikä? Mitä nyt? Vaatineekohan jotakin selontekoa? Ja millaista? Pian, pian! Neulomaan asiakirjoja ja tekemään pesäkirjoituksia! Mitähän tämä merkitsee!

Illalla tuli Ivan Matvejevitsh "Laitokseen" aivan pahalla päällä. Tarantjev oli aikaa-sitten istunut odottamassa häntä siellä.

— Mitä kuuluu, kuoma? — kysyi hän kärsimättömästi.

— Mitäkö! — virkkoi Ivan Matvejevitsh yksitoikkoisella äänellä. — Mitä sinä sitten luulet tässä kuuluvan?

— Haukkuivatko, hä?

— Haukkuivat! — matki häntä irvistellen Ivan Matvejevitch. — Parempi, jos olisivat pieksäneet! Olet sinäkin koko hyvä! — sätti hän: — kun et sanonut että se saksalainen on sellainen konna!

— Sanoinhan minä sinulle että se on viekas!

— Mitä se on: viekas! Kyllä me viekkaat tunnemme! Mikset sinä sanonut että hänellä on valta? He sinuttelivat kenraalin kanssa toisiaan, aivan kuten me toisiamme. Luuletko että minä olisin mennyt tekemisiin moisen kanssa, jos olisin tiennyt?

— Mutta laillinen asiahan meillä on! — virkkoi Tarantjev.

— Vai laillinen asia! — jättytti jälleen irvistellen Muhojarov. — Koettappas mennä itse sinne sanomaan sitä, niin kielesi kurkkuun takertuu. Älyätkö sinä, mitä kenraali minulta kysyi?

— Mitä hän sitten kysyi? — uteli Tarantjev.

— Että "onko totta että te jonkun lurjuksen kanssa olette juottaneet tilanomistaja Oblomovin humalaan ja saattaneet hänet allekirjoittamaan velkakirjan teidän sisarenne nimiin?"

— Niinkö hän sanoi että "lurjuksen kanssa"? — kysyi Tarantjev.

— Niin, niin hän sanoi...

— Kuka se sitten on tuo lurjus? — kysyi jälleen Tarantjev.

Toveri tirkisti häneen.

— Vai et sinä muka tiedä? — sanoi hän sapekkaasti. — Ihan varmasti sinä itse!

— Kuinkas minut siihen on sekoitettu?

— Kiitä saksalaista ja omaa maakuntalaistasi. Se saksalainen se on kaikki nuuskinut ja tutkinut...

— Olisit veli jotakin toista syyttänyt etkä minusta mitään maininnut, että minua oli olemassa koko jutussa!

— Vai niin! Mikä pyhä sinä olet? — virkkoi toveri.

— Mitäs sinä sitten vastasit, kun kenraali kysyi että "onko totta että te siellä muutaman lurjuksen kanssa?..." Siinä sinun olisi pitänyt eksyttää hänet.

— Mene sinä hiiteen eksytyksinesi! Kun toisella silmät viheriöinä hohtaa! Kyllähän minä koetin vastatakin että: "ei se ole totta, se on panettelua, teidän ylhäisyytenne, en mitään Oblomovia tunne enkä ikinä ole tuntenut, se on kaikki Tarantjevin syy!..." vaan en sitä suustani saanut, tuuskahdin vain hänen jalkapohjiinsa.

— Aikovatkohan nostaa asian vai mitä?! — kysyi Tarantjev kolealla äänellä. — Minähän olen syrjässä, mutta sinä...

— Syrjässä? Vai olet sinä syrjässä? Ei veli, jos tässä jollekin silmukka tulee kaulaan pantavaksi, niin sinulle se ensimmäiseksi tulee: kukas houkutteli Oblomovin juomaan? Kukas häntä häpäisi ja uhkasi?...

— Sinäpä se neuvoit, — sanoi Tarantjev.

— Oletko sinä sitten alaikäinen, häh! Haista hapan, minä en sinusta välitä vähän-vähääkään!

— Tämä on hävytöntä, veli! Kuinka paljon onkaan minun kauttani solunut sinun käsiisi, vaan minulle ei ole pirahtanut kuin kolmesataa ruplaa kaikkiaan.

— Mitä sinä tarkoitat, ettäkö yksin ottaa kaikki niskoilleen? Oletpa mokoman sukkela! Ehei, en vähän-vähääkään minä välitä sinusta, minuahan vain pyysi sisar naisellisesta asian tietämättömyydestä todistuttamaan velkakirjan meklarilla — siinä kaikki. Sinä ja Zajtjetti olitte todistajina, te siitä saatte vastatakin!

— Antaisit sisarellesi aika pölytyksen, kuinka hän uskalsikin nousta veljeään vastaan? — sanoi Tarantjev.

— Sisar on pöllö, vaan minkäs hänelle tekee? — Mitä hän nyt arvelee?

— Mitäkö? Itkeä pillittää vain ja itsepäisesti hokee että "Ilja Iljitsh muka ei ole velkaa! ja ettei ikinä

ole lainannut hänelle mitään rahoja".

— Mutta sinullahan on velkakirja hänen nimiinsä: et sinä omaasi kadota...

Muhajarov vetäsi taskustaan sisaren-velkakirjan, repi sen kappaleiksi ja ojensi Tarantjeville.

— Heh siinä, minä lahjoitan sen sinulle, etkö tahdo? — lisäsi hän. — Mitä häneltä ottaa? Talonko pahasine ryytimaineen, vai mitä? Ei siitä tuhattakaan makseta, se on kokonaan rappioon-menossa. Ja mikä pakana minä olen, häh, että ajaisin hänet kakarain kanssa mailmalle?

— Taitaa siis tutkimus alkaa? — kysyi Tarantjev arasti. — Eiköhän tulisi helpommaksi, jos sinä, veli rahalla siitä suoriutuisit?

— Ei mitään tutkimusta tule. Kenraali kyllä uhkasi lähettää pois kaupungista, vaan se saksalainen pani vastaan, kun ei tahdo saattaa Oblomovia häpeään.

— Mitä sinä puhut, veli! Aivanhan on kuin vuori vierähtäisi hartioilta! Siis ryypätään! — ehdotti Tarantjev.

— Vai ryypätään? Millä varoilla? Sinunko vai kenen?

— Eikös sinun? Kai sinä tänäänkin olet seitsemisen ruplaa kokoon haalinut?

— Hui hai, tulot ovat olleet ja menneet. Vaan minä en ole vielä puhunut kaikkea, mitä kenraali sanoi.

— Mitä niin? — kysyi Tarantjev äkisti taas aristuen.

— Käski ottaa virkaeron.

— Mitä puhut, veli! — sanoi Tarantjev pullistaen silmänsä päin toveriinsa. — No, — päätti hän tuimasti: — nyt haukun minä Oblomovin niin että paikat paukkuu!

— Kunpa pääsisit vain haukkumalla!

— Ei, kyllä minä haukun hänet niinkuin sinä tahdot! — Mutta muuten, tosiaankin, parempi on että vähän varron, kuules mitäs tässä pälkähti päähäni, kuulehan veli!

— Mitä vielä? — toisti mietteissään Ivan Matvejevitch.

— Kyllä tämä asia vielä selviää. Vahinko vain että olet muuttanut pois entisestä asunnostasi...

— Mitä siis?

— Sitä että täytyy pitää silmällä Oblomovia ja sisartasi, että millaisia piirakoita ne siellä leipovat ja että on... todistajia! Silloin ei saksalaisen kynnet mihinkään pysty, ja sinä olet vapaa kuin kasakka, pankoot toimeen tutkimuksen — asia on laillinen! Kai se säikähtää silloin saksalainen ja menee sovintotuomariin.

— Mitäs, jos se tosiaankin käy päinsä! — vastasi Muhajarov mieltävästi. — Et sinä ole niin tuhma keksintöjä tekemään, mutta itse asiaan et kelpaa eikä myöskään tuo Zatjertti. Kyllä minä keksin, odotahan! — puheli hän vilkastuen. — Minä heidät opetan! Oman keittopiikani minä heille lähetän sisaren keittiöön, tämä tulee Anisjan ystäväksi ja urkkii kaikki, ja sitten... Hei veli, ryypätäänpäs!

— Ryyppättiin! — toisti Tarantjev. — Ja sitten minä vasta oikein haukun Oblomovin! —

Stolz koetti saada Oblomovin raahatuksi matkaansa, mutta tämä pyysi jättämään hänet ainoastaan kuukaudeksi, pyysi niin hartaasti ettei Stolz hennonut olla armahtamatta. Oblomov tarvitsi tämän kuukauden omain sanainsa mukaan saadakseen kaikki tilit valmiiksi vuokratuksensa asuntonsa toiselle ja sovitelluksensa kaikki asiansa Pietarissa siten ettei ikinä enää tarvitseisi sinne palata. Sitten oli ostettava kaikellaista maalaistalon sisustamista varten, ja lopuksi tahtoi hän etsiä itselleen hyvän taloudenhoitajattaren, Agata Matvejevnan kaltaisen; eikä hän myöskään kursaillut kehoittaa tätä myömään talonsa ja siirtymään kylään, suuren talouden hoitoon.

— Koska sattuu olemaan puhe emännästä, — keskeytti hänet Stolz: — niin tahdon sinulta kysyä, Ilja, missä suhteissa sinä häneen oikein olet...?

Oblomov sävähti äkkiä punaiseksi.

— Mitä sinä tarkoitat? — kysyi hän hätäisesti.

— Sinä sen tiedät sangen hyvin, — huomautti Stolz: — muuten ei olisi ollut syytä noin punastua.

Kuules Ilja, jos tässä varoitus voi jotakin vaikuttaa, niin minä koko ystävyysseuramme nojalla pyydän: ole varovainen...

— Minkä suhteen? Älä turhia! - puolustelihen Oblomov hämillään.

— Sinä puhuit hänestä taannoin sellaisella lämmöllä että minä tosiaankin rupesin ajattelemaan että sinä häntä...

— Rakastanko vai mitä aijot sanoa? Älähän nyt! — keskeytti Oblomov väkinäisesti naurahtaen.

— Niin, vielä pahempi, jos ei siinä ole mitään siveellistä kipinää, jos tämä on ainoastaan...

— Andrei! Oletko sinä oppinut tuntemaan minut siveettömäksi ihmiseksi?

— Miksikäs sitten punastuit?

— Sentähden että saatoit päästää aivoistasi sellaisen ajatuksen!

Stolz pudisti epäillen päätänsä.

— Varo, Ilja, ettet lankea kuoppaan. Se on yksinkertainen nainen, täällä on siivotonta, karkeaa ja painostava ilmakehä, joka tylsentää järjen — hyi sentään!

Oblomov oli vaiti.

— No, jää hyvästi, — lopetti Stolz: — minä siis sanon Olgalle että kesällä sinut saamme nähdä, jollei meillä, niin Oblomovkassa. Muista että hän on järkähtämätön vaatimuksessaan!

— Välttämättömästi saavun, — vastasi Oblomov vakuuttavasti: — Sano hänelle myös että jos hän sallii, niin vietän talven teidän luonanne.

— Se se vasta hauskaa olisi!

Stolz matkusti kaupungista samana päivänä, vaan jo illalla ilmestyi Oblomovin luo Tarantjev. Tämä ei malttanut olla haukkumatta häntä aikalailla toverinsa puolesta. Mutta hän ei ottanut huomioon sitä seikkaa, että Oblomov Iljinskein seurassa oli tottunut pois mokomista ilmiöistä ja että hänen henkinen velttoutensa ja alistumisensa törkeyksiä kuulemaan olivat vaihtuneet inhon tunteisiin. Tämä olisi tullut ilmi jo aikaa sitten, ja osaksihan se oli jo ilmi käynytkin silloin, kun Oblomov vielä asui huvilassa, mutta siitä asti oli Tarantjev harvemmin käynyt hänen luonaan ja lisäksi käynyt muiden läsnäollessa, niin ettei yhteentörmäyksiä heidän välillään ollut sattunut.

— Terve, kaveri! — sanoi Tarantjev ilkeästi, ojentamatta kättään.

— Päivää, — vastasi Oblomov kylmästi tuijottaen ikkunaan.

— Mitä, oletko saattanut hyväntekijäsi jo pois?

— Olen kyllä. Mitäs sitten?

— Se on mainio hyväntekijä! — jatkoi Tarantjev myrkyllisesti.

— Ei taida sinua miellyttää?

— Minä hänet hirttäisin! — kähisi Tarantjev vihaisesti.

— Vai niin sinä tekisit?

— Ja sinut samaan puuhun!

— Mistä syystä?

— Suorita asiiasi rehellisesti mies: jos olet kerran velkaa, niin maksa, äläkä koukuttele vastaan. Mitä vehkeitä sinä nyt olet saanut aikaan?

— Kuules, Mihei Andreitsh, vapauta minut noista letkauksistasi, kauvan olen minä laiskuudesta ja huolimattomuudesta sinua kuunnellut: olen luullut sinulla olevan edes pisaran omaatuntoa, vaan sitä ei näy olevan. Sinä tahdot lurjuksen kanssa pettää minut: kuka teistä on kehnompia — en tiedä, molemmat te vain minulle olette iljettäviä. Ystäväni auttoi minut tästä tuhmasta pulasta...

— Hyväkin ystävä! — virkkoi Tarantjev. — Olen kuullut että hän on sinulta morsiamenkin ryöstänyt; tosiaankin koko hyväntekijä! Voi miestä, pöllö sinä olet, moukka...

— Ole hyvä: säästä kohteliaisuuksiasi! — keskeytti hänet Oblomov.

— En säästä! Sinä et ole minusta välittänyt, sinä kiittämätön! Minä sinut olen toimittanut tänne asumaankin ja löytänyt sinulle mainion emännän. Rauhallisen paikan ja kaikellaisia mukavuuksia olen sinulle hankkinut, ylenpalttisia hyviä töitä sinulle tehnyt, mutta sinä olet turpasi aina vain pois kääntänyt. Mokomankin hyväntekijänpä sinä löysit: saksalaisen! Arennille se sinun maatilasi otti, vaan odotahan: hän sinut nylkee ja vielä osakkeet niskoillesi nakkaa. Kun se sinut mailmalle ajaa, muista silloin minun sanani! Pöllö, sanon minä sinulle, eikä sekään ole kylliksi, sillä elukka sinä olet päällepäätteeksi, sinä kiittämätön!

— Tarantjev! — huudahti Oblomov uhkaavasti.

— Mitäs huudat? Minä huudan itse koko mailmalle että sinä olet pöllö ja elukka! — ärjyi Tarantjev. — Minä ja Ivan Matveitsh hoitelimme ja varjelimme sinua, aivankuin orjat sinua palvelimme, varpaisillamme kuljimme sinun ympärilläsi, silmiisi katselimme, mutta sinä menit panettelemaan toveriani esimiesten edessä: nyt on hän viraton ja ilman leivänpalaa! Se on halpamaista ja iljettävää! Sinun velvollisuutesi on nyt antaa hänelle puolet omaisuudestasi, anna vekseli hänen nimelleen: nyt sinä et ole juovuksissa, vaan selvilläsi, anna heti, sanon minä, ilman sitä en minä täältä lähde...

— Mitä te, Mihei Andreitsh, siellä niin huudatte? — sanoivat emäntä ja Anisja kurkistaen ovesta. — Kaksi sivukulkijaa on pysähtynyt kuuntelemaan, mikä huuto sieltä kuuluu...

— Huudan kyllä, — kirkui Tarantjev: — Saakoon tietää häpeänsä tämä tolvana! Ja petkuttakoon sinua tuo saksalais-roisto yhtä hyvin kuin hän sinulta on vietellyt henttusi...

Kovan korvapuustin läiskäys pamahti huoneessa. Silmänräpäyksessä vaikenä Tarantjev hämmästyneenä Oblomovin käsiksikäymisestä niin että retkahti alas tuolille ja kummastuksissaan mulkoili ympärilleen tyhmistynein silmin.

— Mitä tämä on? Mitä tämä tietää — häh? Mitä? — änkytti hän kalpeana läähättäen ja pidellen poskeaan. — Kunnianhäväistys! Sinä saat maksaa siitä minulle! Heti paikalla syytös kenraalikuvernööriin: näittekö te muut?

— Emme me mitään nähneet! — sanoivat molemmat naiset yhteen ääneen.

— Vai ette! Täällä on salaliitto, täällä on rosvopesä! Roistojoukko! Ryöstävät, tappavat...

— Ulos, lurjus! — huudahti Oblomov kalpeana, raivosta vavisten. — Korjaa heti paikalla luusi taikka minä sinut tapan kuin koiran!

Hän etsi silmillään keppiä.

— Hyvät ihmiset! Väkivaltaa! Auttakaa!—huusi Tarantjev.

— Sakariias! Viskaa ulos tuo kelvoton ja varokoon hän näyttämästä silmiään enää! — ärjähti Oblomov.

— Olkaa hyvä; tuossa teille Jumala — — tuossa ovi! — sanoi Sakariias osottaen pyhänkuvaa ja ovea.

— En minä sinun luoksesi tässä tullut, vaan tätini luo, — mörisi Tarantjev.

— Menkää Jumalan nimessä! Minä en teitä tarvitse, Mihei Andreitsh, — virkkoi Agata Matvejevna: — veljeni luona te olette ennenkin kulkenut ettekä minun! Te olette minulle huonompi karvainta retikkaa. Juotte, syötte ja vielä haukutte.

— Vai sillä tavalla, täti! Hyvä, kyllä veli antaa teidän tietää! Vaan tuo saa maksaa minulle kunnian häväistyksestä. Missä minun lakkini on? Piru teidät vieköön! Ryöväreitä ja murhaajia te olette! — kiljui hän mennessään pitkin pihaa. — Saat maksaa minulle kunnianhäväistyksestä!

Koira riuhtoi ketjuaan ja herkesi vimmattuun haukuntaan.

Tämän jälkeen eivät Tarantjev ja Oblomov enää toinen-toistaan nähneet.

Stolz ei saapunut vuosikausiin Pietariin. Kerran hän ainoastaan pikimältään pistäysi Olgan maatilalla sekä Oblomofkassa. Ilja Iljitsh sai häneltä kirjeen, jossa Andrei kehoitti häntä matkustamaan kylään ja ottamaan käsiinsä nyt kuntoonpannun maatilaa, vaan itse hän Olga Sergejevnan kanssa muutti pois Krimin etelärannalle tehden näin kahdessa tarkoituksessa: asiainsa tähden Odessassa ja vaimonsa terveyden tähden "mikä oli heikontunut synnytyksen jälkeen".

He asettuivat asumaan hiljaiseen sopukkaan meren rannalla. Vaatimaton ja pieni oli heidän talonsa, jonka sisustuksen erityinen tyyli ja ulkonainen rakennusmalli, kuten kaikki koristukset kantoivat isäntäväkensä persoonallisen maun leimaa. Huoneet huokuivat leppoista kaunotaiteellista tunnelmaa, mikä hienosti hiveli järkeä; joka paikasta tuulahti vastaan virkeä aatelma tai loisti ihmistyön ihanuus samoin kuin ympärillä loisti luonnon ikuinen kauneus. Keskellä tauluja ja kuvapatsaita kimalteli kunniapaikalla kullattu Erarin flyygeli.

Viiniköynnökset, muratit ja myrtit peittivät huvilan ylhäältä alas. Parvekkeelta näkyi meri, toiselta puolelta — tie kaupunkiin.

Sieltä vahdiskeli Olga Andrein kotiintuloa, silloin kun tämä oli ajanut asioilleen, sieltä juoksi hän aina läpi uhkean kukkatarhan ja pitkän poppelikujan, ja heittäytyi vasten miehensä rintaa, miehensä, jonka katse hehkui ja joka aina oli täynnä samaa kiihkeätä onnen lämpöä huolimatta siitä että jo niin monta vuotta olivat olleet naimisissa.

Stolz katsoi rakkautta ja naimisissa-oloa kentiesi liian alkuperäiseltä kannalta, mutta joka tapauksessa itsenäisesti. Ja tässä kulki hän vapaata ja, niinkuin hänestä tuntui, yksinkertaista tietä, mutta minkä vaikean vaivannäön, havainnonteon ja kärsimysten koulun olikaan hän kestänyt saanut, kunnes oli oppinut ottamaan "yksinkertaisia askeleita"!

Isältään oli hän kaikkea elämässä oppinut katselemaan vakavalta puolelta, vieläpä pikkuasioitakin; ehkäpä olisi hän perinyt häneltä tuon turhantarkan ankaruudenkin, mikä tavallisesti seuraa mukana saksalaisten katsantokantaa, jokaista elämänaskelta, siinä luvussa puolisona-olemistakin. Kuni kivisten taulujen kirjoitus, niin selkeästi oli kaikille paistanut piirrettynä vanhan Stolzin elämä eikä siinä mitään muuta ollut voinut ajatella allapiilevän. Mutta äiti lauluineen ja helline kuiskeineen, sitten ruhtinaan eriluonteinen talo, edelleen yliopisto, kirjat ja tiedonvalo — kaikki tämä oli johtanut Andrein syrjään tuosta isän viittaamalta, suoranankaralta radalta, ja venäläinen elämä oli piirtänyt häneen näkymättömät kukkakaavansa tehden tuosta värittömästä kivilaatasta kirkkaan ja leveän taulun.

Andrei ei turhantarkasti kahlehtinut tunne-elämäänsä, vaan antoi laillisen vapauden tunnelmille ja haaveille koettaen ainoastaan olla kadottamatta "maata jalkainsa alta", joskaan saksalaisen luonteensa mukaan ei voinut hillitä itseään tekemästä johtopäätöksiään ja muistutuksiaan elämänsääntöjen suhteen.

Hän oli riipeä ruumiiltaan sentähden että oli terve järjeltään. Oli ollut vallaton ja hulivili poika-iässään, vaan oli kuitenkin oppinut tekemään työtä. Ei ollut hän joutanut haaveen virrassa pulikoimaan, ei ollut hänellä mielikuvitus tahrautunut eikä sydän turmeltunut, sillä niiden puhtautta ja neitseellisyyttä oli äiti tarkoin pitänyt silmällä.

Nuorukaisena oli hän vaistomaisesti varjellut voimansa raikkaina ja jo varhain tehnyt sen havainnon että tämä tuoreus synnyttää reippautta ja hilpeyttä, muodostaa sen miehuuden, johon sielun täytyy olla karaistu ollakseen kalpenematta elämän edessä, ja voidakseen pitää sitä — ei raskaana taakkana tai ristinä, vaan ainoastaan velvollisuutena ja sellaisena, jonka kanssa kannattaa taistella.

Paljon henkistä huolta oli hän myös pyhittänyt sydämmen ja sen monimutkaisten lakien tuntemiseen. Milloin tajullisesti, milloin tajuttomasti tarkastamalla kauneuden heijastusta mielikuvitukseen, vaikutelman muuttumista tunteeksi, tämän eri ilmiöitä, leikkiä ja loppua sekä silmäämällä ympärilleen ja siirtymällä tosielämäänsä oli hän raivannut itselleen sen vakaumuksen että rakkaus Arkimedeksen vivun voimalla panee mailman liikkeeseen ja että siinä on yhtä paljon yleistä, kumoamatonta totuutta ja siunausta kuin sen ymmärtämättömyydessä ja väärinkäyttämässä on valhetta ja epäsiiveyttä. Missä on siis hyvä, missä paha? Missä on raja niiden välillä?

Tehdessään kysymyksen: mikä on valhe? alkoi hänen mielikuvituksessaan vilistä kirjavia naamareita sekä nykyisyydestä että menneiltä ajoilta. Hymyhuulin, milloin punastuen, milloin kulmiaan rypistäen sai hän katsella rakkauden sankarien ja sankarittarien loppumatonta jonoa: Don Quixoteja teräshansikkaineen, ritarihaaveisia naisia viisikymmenvuotisine uskollisine odotuksineen; hovipaimenia rusevine kasvoineen ja rehellisine mulko-silmineen sekä kiharapäisiä sinipiikoja...

Hänen eteensä ilmaantui puuteroituja markiiseja pitseineen, älystä-välkkyvine silmineen jairstaine hymyineen; itsensä-ampuneita, itsensä-hirttäneitä tai tukehduttaneita Werterejä; senjälkeen kuihtuneita neitoja ikuisine lemmentyönteineen ja luostareineen, uudemman aikaisia viiksiniekka-

sankareita tuimine, tulisine silmineen, yksinkertaisia ja itsetietoisia Don-Juaneja sekä järkiniekkvoja, jotka eivät vähääkään ole valittavinaan rakkaudesta ja kuitenkin salaa jumaloivat piikojaan ... ynnä kaikellaisia muita.

Kysyessään: mikä siis on totuus? etsi hän likeltä ja kaukaa sekä mielikuvituksellaan että silmillään esimerkkejä yksinkertaisesta, kunniallisesta, syvästä ja särkymättömästä lähentymisestä naiseen, vaan ei mistään niitä löytänyt, tai jos toisinaan luulikin löytäneensä, niin sai perästäpäin huomata pettyneensä, ja vaipui surullisiin mietteisiin vieläpä epätoivoonkin.

"Nähtävästi ei tätä autuutta ole täydellisesti olemassakaan", ajatteli hän: "tai ovat ne sydämmet, joita tällainen rakkaus valaisee, niin ujut ja arat että pysyvät piilossa koettamatta kiistellä järkimiesten kanssa; kentiesi säälivät ne heitä, antavat heille anteeksi oman onnensa nimessä sen että nämät tallaavat likaan kukkasen, koska ei ole maata, mihin se voisi juurensa työntää ja kasvaa sellaiseksi puuksi, joka loisi siimeksensä koko elämään."

Hän tarkasteli avioliittoja ja aviomiehiä ja näki heidän suhteissaan vaimoihinsa aina sfinksin arvoituksineen, ikäänkuin kaikki olisi ollut käsittämätöntä, loppuun-sanomatonta, ja kuitenkin eivät nämät miehet hautoneet elämän mutkikkaita kysymyksiä, vaan kulkivat avioliiton tietä niin tasaisin ja itsetietoisin askelin ikäänkuin ei heillä olisi ollut mitään ratkaistavana eikä etsittävänä.

"Ovatkohan he oikeassa? Ehkä ei tosiaankaan mitään muuta tarvita", arveli hän itseänsä epäillen, katsellen, kuinka muutamat nopeasti läpikäyvät lemmeasteet aivankuin mitkäkin aakokset tai kuin jonkun kohteliaisuuden muodon, aivankuin tekisivät kumarruksen astuessaan seuraan ja sitten — pikaisesti asiaan!

Kärsimättömästi pudistavat he hartioiltaan elämän kevään, ja monet vielä koko ikänsä katsovat karsaasti vaimojansa ikäänkuin harmitellen että kerran olivat niin tyhmiä että rakastuivat heihin.

Toisia ei rakkaus jätä pitkään aikaan, toisinaan kestää se vanhuuteen saakka, mutta aina on heillä huulillaan ivallinen hymy...

Lopuksi suurin osa menee avioliittoon aivan niinkuin otetaan haltuunsa omaisuus ja nautitaan sen, tarjoamista eduista: vaimo tuo parhaan järjestyksen taloon — hän on emäntä, äiti ja lastenkasvattajatar, mutta rakkautta katsotaan samoin kuin käytännöllinen isäntä katsoo maatilan paikkaa, se on: kerraltaan hän siihen tottuu eikä sitä sitten enää koskaan huomaa.

— Mitä se siis on: synnynnäistäkö kykenemättömyyttä, luonnonlakien seurauksesta, vai valmistuksen ja kasvatuksen puutettako?... Missä on tuo myötätunne, mikä ei koskaan kadota luonnollista sulouttansa, mikä ei pukeudu narrimaisiin rimssuihin, mikä muuttaa muotoansa, mutta mikä ei koskaan sammuu! Millainen on tämän kaikkialle vuodatetun, kaikkitäyttävän autuuden ja elämän nesteen luonnollinen kukka ja kukoistus?

Kuni ennustaja silmäili hän kaukaisuuteen ja sen sumusta ilmaantui hänelle tunteen muoto ja sen kera naisen kuva, joka välkkyi hänen mieliväreissänsä, kuva — vallan yksinkertainen, mutta kirkas ja puhdas.

— Se on vain haavetta! — sanoi hän taipuen hymysuin mielensä turhasta kiihoituksesta.

Mutta tämän haaveen haamu eli vasten tahtoakin hänen muistossaan.

Ensin uneksui hän tässä kuvassa vain naisen tulevaisuutta ylipäänsä, vaan kun hän sitten täysikasvaneessa, kypsyneessä Olgassaan sai nähdä ei ainoastaan kukoistukseensa puhjenneen kauneuden ylellisyyden, vaan myös voiman, joka oli valmis elämään ja janosi valaistusta ja elämäntaistelua — kaikki oman haaveensa tuntomerkit, niin heräsi hänessä jälleen tuonoinen, miltei jo unohtunut rakkauden kuva, hän alkoi uneksua tätä kuvaansa Olgaksi ja hänestä tuntui että totuus on mahdollinen ilman narrinpukua ja väärinkäytöstä.

Leikkimättä lemme ja avioliiton kysymyksillä, sekoittamatta siihen mitään muita laskuja, siteitä, rahoja tai virkoja, mietiskeli Stolz kuitenkin sitä, kuinka hänen ulkomainen, tähän saakka väsymätön toimintansa on sointuva yhteen sisällisen perhe-elämän kanssa, ja kuinka hän matkailijasta ja asioitsijasta on muuttuva eukolliseksi kotona-kököttäjäksi? Jos hän tästä ulkonaisesta touhustaan asettuu, niin millä on täyttyvä hänen elämänsä kotioloissa? Lasten kasvattaminen ja sivistäminen, heidän ohjaamisensa elämään ei tietysti ole helppo eikä tyhjä tehtävä, mutta siihen on vielä aikaa ja mitäs hän siihen asti on tekevä?

Kauvan ja usein olivat nämät kysymykset ahdistelleet häntä, vaan ei hän ollut antanut naimattomuutensa raskauttaa elämäänsä eikä hänen päähänsä ollut juolahtanut, silloinkaan, kun sydän sykähti kauniimman sukupuolen läheisyydestä, ottaa niskoillensa avioliiton kahleita. Tästä syystä hän

ikäänkuin oli ylenkatsonut myös Olga-impeä, ihaellen häntä ainoastaan kuin suloista lasta, josta on suuria toiveita ja vain leikillä, sivumennen singahutellen tytön janoavaan ja herkkään sieluun uusia, rohkeita aatteita, sattuvia elämönhavainnoita, kehittäen siinä, sen enempää arvelematta ja ennustamatta, ilmiöiden elävää ymmärtämystä ja varmaa katsantokantaa, vaan unhoittaen väliin vihdoin Olgankin ja omat huolimattomat opetuksensa.

Mutta aika-ajoin, nähdessään että työssä välhteli harvinaisempia hengen kipunoita ja mielipiteitä, ja ettei hänessä ollut valhetta, ettei hän etsinyt yleistä tunnustusta, että tunteet hänessä syttyivät ja sammuivat yksinkertaisesti ja vapaasti, ettei hänessä ollut mitään vierasta, vaan kaikki omaa ja tämä oma niin rohkeata, raikasta ja lujaa — silloin joutui hän ymmälle, mistä tyttö oli kaiken tämän saanut, muistamatta omilta huuliltaan lennähtäneitä neuvoja ja huomautuksia.

Jos hän silloin olisi kohdistanut huomionsa häneen, olisi hän voinut luulla että tyttö astelee melkein yksin omaa tietänsä ja että häntä varjelee äärimmäisyyksiltä ainoastaan tädin pintapuolinen silmälläpito, mutta ettei häntä ensinkään rasita tuo monilukuinen holhoajajoukko eikä se auktoriteetti, mikä kuului seitsemälle hoitajattarelle, mummoille ja tädeille kaikellisine suku-, perhe- ja säätysääntöineen, vanhettuneine tapoineen ja mielipiteineen; ettei häntä väkisin viedä kuluneelle käytävälle, vaan että hän kulkee uutta polkua, jota myöten hänen on täytynyt raivata uransa omalla älyllään, katsannollaan ja tunteellaan.

Mutta luonto ei häntä millään tällaisella ollut loukannut; tati ei hirmuvaltiaan tavoin hallinnut hänen tahtoaan eikä henkeään, itse arvaili ja ymmärsi Olga paljonkin silmäillen varovaisesti elämään ja kuunnellen muunmuassa ystävänsä puheita ja neuvoja...

Stolz ei tätä pitänyt minään merkillisenä, vaan odotti ainoastaan jonkunverran kehitystä tulevaisuudessa, mutta kaukaisessa tulevaisuudessa, odottamatta suinkaan työstä itselleen mitään elämänkumppania.

Mutta Olga ei itserakkaasta kainoudesta pitkään aikaan antanut itsestään selkoa, ja vasta kiusallisen taistelun jälkeen, ulkomailla ollessaan, huomasi Stolz, kuinka yksinkertaiseksi, voimalliseksi ja luonnolliseksi olennoksi hänen unhoittamansa paljonlupaava lapsi oli kehittynyt. Mutta silloin aukeni hänen eteensä vähitellen tuo neidon sielussa hautuva syvä kuilu, jota hän koetti täyttää, vaan jota hän ei koskaan tuntenut saavansa umpeen.

Alussa oli hänen pakko kauvan taistella Olgan elävän luonteen kanssa, hillitä hänen nuoruutensa kuumetta, asetella mielenpuuskia erityisillä keinoilla, antaa tasainen kulku elämälle, joka tosin onnistui vain ajaksi. Sillä tuskin ummisti hän luottavaisesti silmänsä, kun taas nousi hälinä, elämä pulppusi lähteenä, kuului uusi kysymys tuosta rauhattomasta hengestä, ahdistetusta sydämmestä, ja silloin täytyi ruveta rauhoittamaan kiihoittunutta mielikuvitusta, masentamaan tai päinvastoin herättämään itserakkauden tuntoa. Ja neidon vaipuessa miettimään jotakin ilmiötä, riensi Stolz aina antamaan hänelle siihen avaimen.

Usko satunnaisuuksiin ja harhakuvittelun usva alkoivat vähitellen haihtua neidon elämästä. Valoisana ja vapaana avautui hänen eteensä elon avaruus ja niinkuin läpihohtavassa vedessä erotti hän siinä jokaisen pienen kiven, uurteen ja vihdoin puhtaan pohjan.

— Olen onnellinen! — kuiskasi hän heittäen kiitollisuuden katseen entiseen elämäänsä, ja tulevaisuutta tunnustellen muisteli neitseellistä onnenunelmaansa, jonka kerran haaveellisena, haaleansinervänä yönä oli nähnyt Shveitsissä, ja huomasi että tuo uni, kuni varjo, liittää itse elämässäkin.

"Mistä hyvästä tämä on osakseni tullut?" ajatteli hän tyyneesti. Toisinaan hän aivan pelkäsi että jos tämä onni häneltä särkyi...

Mutta vuosia kului eivätkä he väsyneet elämään. Koittanut oli hiljaisuus, tyyntyneet mielenkuohut, elämänkieroudet käyneet selville, tulleet kestetyiksi kärsivällisesti ja reippaasti, eikä taisteluninto vielääkään heidän keskuksessaan vajennut.

Olga oli jo kasvanut vakavaan elämänymmärtämykseen; kaksi olemusta, hänen ja Andrein, oli vuotanut yhteen uomaan, tuntematon oli hurjien himojen temmellys ja kaikki oli heillä hiljaisessa sopusoinnussa.

Tuntuipa kuin olisi ollut lupa nukahtaa tähän ansaittuun rauhaan ja nauttia kuten nauttivat hiljaisten sopukkain asukkaat, jotka kohtaavat toisensa kolmesti päivässä haukotellen arkipäiväisessä keskustelussa, vaipuvat tylsään uinailuun, nääntyen aamusta iltaan, koska muka kaikki on läpiharkittua, loppuunpuhuttua ja niin tehtyä ettei muka ole mitään enää puhuttavaa eikä tehtävää tässä matosessa mailmassa.

Ulkonaisesti tapahtui kaikki heilläkin niinkuin muilla. He nousivat ylös, joskaan eivät aamuruskon aikaan, niin kuitenkin varhain; istuivat mielellään pitkän teepöydän ääressä vieläpä toisinaan laiskasti vaitiollen, erkanivat sitten kumpikin omalle suunnalleen tai tekivät työtä yhdessä, söivät päivällistä, ajelivat vainioilla, harrastivat soitantoa ja laulantoa ... kuten Oblomovkin oli haaveillut.

Mutta toimetonta torkuntaa ei heillä näkynyt, ilman ikävää ja henkistä uneliaisuutta viettivät he päivänsä, veltoa katsetta tai sanaa ei päästetty, puheenaine ei koskaan loppunut ja keskustelu oli usein lämmintä.

Pitkin huoneita kajahtelivat heidän sointuisat äänensä, kuuluen puutarhaan asti, tai uskoivat he hiljaa toinen-toiselleen kukkaiset haaveensa, henkensä kaikki kielinkertomattomat nuoret värähdykset, heräävät aatteet, sielujen tuskin kuuluvat kuiskeet...

Ja heidän vaitiolonsa oli toisinaan mietiskelevää onnea, josta ennen oli haaveillut Oblomov, tai oli se henkistä itsenäistä työtä ja loppuunsaamista aineissa, joita he toinen-toiselleen opettivat.

Usein vaipuivat he äänettömään ihmettelyyn iäti uuden ja loistavan luonnon kauneuden edessä. Heidän herät sielunsa eivät voineet tottua tähän kauneuteen, vaan maa, taivas, meri — kaikki herätti heissä tunnelmia ja vaiti istuskelivat he rinnakkain katsellen samallaisin sieluin ja silmin tätä luotua ihanuutta ja ymmärsivät sanaa sanomatta toinen-toisensa.

Eivät he välinpitämättöminä ottaneet vastaan aamun koittoa eivätkä voineet tylsästi vaipua lämpöisen, tähtisen etelänyön hämärään. Heitä piti hereillä alituinen aatteen lento, ikuinen sielun värinä ja tarve ajatella, tuntea ja puhua kahden...

Mikä sitten lienee ollutkin noiden kuumien kiistojen, hiljaisten keskustelujen, lukemisten ja pitkien kävelyretkien tutkimus-esineenä?

Kaikki tyyni. Jo ulkomailla oli Stolz vieraantunut lukemasta ja työskentelemästä yksikseen ja täällä silmä silmää vasten Olgan kanssa ajatteli hän kahden. Töintuskin pystyi hän seuraamaan sitä väsyttävää vilkkautta, millä Olgan aatteen ja tahdon ilmaukset tapahtuivat.

Kysymys, mitä hän on tekevä perheellisenä miehenä, oli jo tyyntynyt ja itsestään saanut ratkaisunsa. Hänen oli pakko pyhittää vaimonsa myös omiin toimiinsa sentähden että ilman puuhaa ja liikettä elämässä tämä olisi läkähtynyt aivankuin vailla ilmaa. Jonkun rakennuksen rakennuttaminen, työt omalla ja Oblomovin tilalla, yhtiön yritykset — ei mitään tehty ilman hänen tietoaan tai osanottoaan. Ei ainoatakaan kirjettä lähetetty ilman että vaimokin ne läpiluki, ei ainoatakaan ajatusta, vielä vähemmän toimeenpanoa päässyt hänen ohitsensa, vaan hän tiesi kaiken, ja kaikki kiinnitti hänen mieltänsä siksi että kiinnitti hänen miehensä mieltä.

Aluksi teki Stolz tämän senvuoksi että oli mahdoton mitään salata vaimoltaan, koska kirjeiden kirjoittaminen, keskustelu asiamestien ja kaikellaisten urakoitsijain kanssa tapahtui hänen läsnäollessaan, hänen silmänsä edessä, vaan sitten hän rupesi tätä jatkamaan tottumuksesta, niin että lopuksi muuttui välttämättömäksi hänelle itselleenkin.

Vaimon huomautukset, neuvot, hyväksyminen tai hylkääminen tuli hänelle välttämättömäksi tarkistukseksi, sillä hän näki että tämä ymmärtää asiat yhtä hyvin kuin hän itsekin. Sakariias se loukkaantui sellaisesta kykeneväisyydestä vaimonsa puolelta ja monet siitä loukkaantuvat, mutta Stolz oli siitä onnellinen.

Mutta lukeminen ja oppiminen se oli vaimon alituisena hengen ravintona ja kehittäjänä. Olga oli kateellinen jokaisen kirjan ja sanomalehtikirjoituksen suhteen, mitä ei hänelle oltu näytetty, ja ihan suuttui, jos miehensä ei katsonut hyväksi näyttää hänelle jotakin mielestään liian vakavaa, ikävää, hänelle käsittämätöntä, ja nimitti moista menettelyä turhantarkkuudeksi, typeryydeksi, jälkeenjäämiseksi, haukkuen rakastettua miestänsä "vanhaksi saksalaiseksi peruukiksi". Tämän tautta tapahtui heidän välillään eläviä, kiihkeitä näytelmiä.

Vaimo suuttui, vaan mies nauroi, vaimo suuttui vielä pahemmin ja leppyi vasta silloin, kun mies lakkasi pilaa laskemasta ja suostui jakamaan hänen kanssaan ajatuksensa, tietonsa ja kirjansa. Mies ei tyrkyttänyt hänelle oppinutta tekniikkaa voidakseen ylpeillä tuolla typerimmällä kerskauksella että hänellä on "oppinut vaimo". Jos Olgan puheessa olisi ilmaantunut yksikään sana tai vihjaus moiseen vaatimukseen, niin olisi Stolz punastunut pahemmin kuin jos tämä olisi vastannut tylsällä tietämättömyyden katseella johonkin kysymykseen, joka tieteen alalla oli aivan tavallinen, mutta senaikuiselle naiskasvatukselle vielä mahdoton sulattaa. Mies ainoastaan tahtoi, ja vaimo kaksin kerroin, ettei olisi mitään minkä perille ei nainen pääsisi yhtä hyvin kuin mies.

Stolz ei suinkaan piirtänyt hänelle kuvia eikä numeroita, mutta puhui kaikesta, luki paljon, sivuuttamatta turhantarkasti myöskään mitään taloudellista teoriaa, yhteiskunnallisia tai filosofisia

teoksia, sekä puhui innostuksella ja viehättävästi esittämällä eläviä totuuksia tieteen äärettömästä mailmasta. Erityiskohdat tosin haihtuivat pian Olgan muistista, mutta kehäpiirteet eivät hänen vastaanottavaisesta hengestään koskaan kuluneet pois, eivät vaalenneet värit eikä tukahtunut tuli, millä mies oli valaissut hänelle mailman kaikkeutta.

Stolz värähtelee ylpeydestä ja onnesta huomatessaan, kuinka perästäpäin tämän tulen kipuna hohtaa Olgan silmissä, kuinka kaiku hänelle uskotusta aatteesta soinnahtelee hänen puheessaan, kuinka aate on tunkeutunut hänen tajuntaansa ja ymmärrykseensä, kypsytynyt hänen hengessään ja esiin käy hänen sanoistaan, ei kuivana eikä karkeana, vaan naisellisen sulon välkkeessä, ja varsinkin, jos joku hedelmää-tuottava pisara kaikesta puhutusta, läpiluotusta ja kuvatusta on laskeutunut kuni simpukkahelmi hänen elämänsä kirkkaalle pohjalle.

Ajattelijana ja taiteilijana esitti Stolz hänelle järjellä varustetun olennon, eikä vielä koskaan elämässään ollut hän tuntenut itseänsä niin syvästi kiintyneeksi mihinkään, ei opintoaikoinaan eikä niinä raskaina päivinä, jolloin hän taisteli elämän kanssa kiihkoisena koettaen pujottautua ulos sen sokkeloista ja karaisten itseänsä miehuuden kokemuksissa, kuin nyt — vaaliessaan tätä vaikenematonta, tulivuorenkaltaista hengentyötä omassa ystävättäressään!

— Kuinka onnellinen olenkaan! — saattoi Stolz itsekseen puhella haaveillen omaan tapaansa ja kurkistaen tulevaisuuteen, jolloin avioliiton hunajavuodet ovat loppuunkuluneet.

Kaukaa hänelle jälleen hymyili vastaan uusi kuva, ei itsekkään Olgan kuva, ei himokkaasti lempivän vaimon, ei äidin — lasten hoitajattaren, joka vihdoin kuihtuu kukattomaan, kenellekkään hyödyttömään elämään, vaan joku muu, korkea, miltei ylenluonnollinen olento...

Hän unelmoi äiti-luojattaresta ja kokonaisen onnellisen sukupolven osanottajattaresta siveelliseen ja yhteiskunnalliseen elämään. Hän mietiskeli pelolla, oliko Olgalla riittävä tahtoa ja voimia ... ja kiirehtien autteli häntä mitä pikimmin alistamaan itselleen elämän, miehuullisesti varustautumaan elämäntaisteluun, — juuri nyt, niinkauvan kun he molemmat vielä olivat nuoria ja elämä heitä säästi, tai sen iskut eivät vielä tuntuneet raskailta, ja niin kauvan kun murhe hukkuu rakkauden tulvaan.

Synkentyivät heidänkin päivänsä, mutta eivät kaavaksi. Vahingot asioissa, melkoinen rahajoukon häviö — sellainen sattuma heihin tuskin koski. Se maksoi heille ylimääräisiä puuhia ja matkustuksia eri suuntiin, vaan sitten se pian unhoittui.

Tädin kuolema sai katkerat, vilpittömät kyynelet vuotamaan Olgan silmistä ja loi varjon hänen elämäänsä noin puolen vuoden ajaksi. Kaikista suurinta varovaisuutta ja alituista huolta saivat aikaan lasten taudit, mutta vaaran ohi mentyä palasi aina heti onnikin. Enin huoletti Stolzia Olgan terveydentila, sillä kauvan kesti ennenkuin tämä tointui voimiinsa synnytyksen jälkeen, ja vaikka toipuikin lopulla, ei hän herennyt sitä yhä huolehtimasta. Hirveämpää murhetta ei hän tuntenut.

— Kuinka onnellinen olenkaan! — hoki myös Olga hiljaa ihmetellen elämäänsä ja sellaisena itsetajunnan hetkenä vaipui toisinaan syvään mietiskelyyn ... varsinkin erääseen aikaan kolmi-neli-vuotisen miehelässä-olonsa jälkeen.

Kummallinen on ihminen! Kuta täyteläisempi oli tämän naisen onni, sitä miettiväisemmäksi hän kävi ja ... pelkääväisemmäksi. Hän alkoi ankarasti pitää itseänsä silmällä ja sai selville että häntä hämmensi tämä elämän hiljaisuus ja sen seisautuminen onnen hetkinä. Väikisten pudisteli hän sielustansa tämän alakuloisuuden ja kiirehti elämänaskeliaan kiihkeästi etsien hälinää, liikettä, puuhaa, pyysi miehensä mukana päästä kaupunkiin ja koetti viehtyä ihmisiin ja seura-elämään.

Mutta mailman turhamaisuus ei häneen paljon koskenut, vaan hän riensi takaisin omaan sopukkaansa huuhtomaan sielustansa sen raskaan, oudon vaikutuksen sekä ryhtyi uudestaan milloin kotielämän pieniin puuhiin luopumatta tuntikausiin lastenkamarista ja täyttäen äidin ja lastenpiian velvollisuudet, milloin syventyen Andrein kanssa keskusteluihin "vakavasta ja ikävästä" tai lueskelivat he yhdessä runoilijoita ja puhelivat retkestä Italiaan.

Olga pelkää vajoavansa jonkunlaiseen oblomovilaiseen velttouteen. Mutta kuinka tahansa hän koettaakaan karkoittaa sielustansa moiset aika-ajoittaiset kangistuksen ja uneliaisuuden silmänräpäykset, hänen sieluunsa aina aluksi salaa sukeltaa onnen unelma, hänet ympäröipi haaleansinervä yö kietoen hänet uinailun vaippaan, sitten jälleen tulee alakuloinen seisahdus, ikäänkuin elämän lepokohta, vaan senjälkeen ... hämmennys, pelko, riutumus, omituinen synkeä suru, ja rauhattomissa aivoissa alkaa kuulua omituisia, hämäreitä, usvaisia kysymyksiä...

Olga kuunteli niitä herkästi, tutki itseänsä, mutta ei saanut selville mitään, mitä sielu etsi; se vain etsi ja vaati jotakin ja ikäänkuin — hirveä sanaa — tunsu tuskaa, niinkuin hänelle olisi ollut liian vähän tätä onnellista elämää, ikäänkuin hän olisi siihen väsynyt ja vaati yhä uusia, tuntemattomia ilmiöitä, koettaen kurkistaa kauvas eteenpäin.

"Mitä tämä on?" ajatteli hän kauhistuneena. "Lieneekö todella tarpeellista ja mahdollista vielä haluta jotakin? Mihin siis on mentävä? Eihän tie ulotu pitemmälle... Eikö se todellakaan ulotu, vai jokoahan on suoritettu elämän kiertokulku? Tässäkö lieneekin kaikki ... kaikki tyyni?"... hautoi hänen sielunsa, vaan se ikäänkuin jätti jotakin loppuunsaanomatta — ja hätäisesti silmähti Olga ympärilleen että eikö kukaan huomannut ja kuullut tätä hänen sielunsa kuisketta... Hän kyseli silmillään taivaalta, mereltä, metsältä — mutta vastausta ei mistään kuulunut; siellä oli vastassa vain avaruus, syvyys, synkkyys.

Luonto puheli yhtä ja samaa, siinä kuvastui hänelle katkeamaton, mutta yksitoikkoinen elämän juoksu ilman alkua, ilman loppua.

Hän tiesi, keneltä olisi ollut kysyttävä näistä mielenahdistuksista, ja olisi löytänyt vastauksen, mutta millaisen? Mitä, jos tämä vain olikin hedelmättömän järjen nurinaa, tai mikä pahempi, sopusointuun luomattoman, epämaisellisen sydämen janoa? Taivas sentään! Hän, miehensä epäjumala — oliko hän sydäntä vailla, oliko hänen järkensä kovettunut ja tyytymätön kaikkeen? Mitä hänestä tuleekaan? Rikkiviisas nainenko? Kuinka onkaan hän masentuva, kun hänen miehellensä paljastuvat nämät uudet, oudot, joskohta tietävästi hänellekin tunnetut kärsimykset!

Hän saattoi piiloutua mieheltään tai keksiä syyksi sairauden noina hetkinä, jolloin hänen silmänsä kadottivat samettimaisen pehmeytensä ja katse niissä oli omituisen kuiva ja polttava ja kasvoilla lepäsi raskas pilvi, — noina hetkinä, joina hän kaikista ponnistuksistaan huolimatta ei voinut pakottaa itseään hymyilemään ja puhumaan, vaan kuunteli välinpitämättömänä mitä merkellisimpiä uutisia valtiollisesta mailmasta, mitä mieltäkiinnittävimpiä selityksiä tieteen uusista askelista ja taiteen tuoreimmista luomista.

Mutta ei hän kuitenkaan tahtonut itkeä eikä hänessä tapahtunut sitä äkkipikaista väristystä, mitä oli tuntenut siihen aikaan, kun hermot kihisivät ja neitseelliset voimat riehahtelivat. Ei! tämä oli toista. — Mitä se sitten on? — kyseli hän epätoivoissaan tullessaan ikävän-välinpitämättömäksi kaiken suhteen jonakin kauniina, haaveellisena iltana tai kehdon ääressä, vieläpä kesken miehensä hyväilyä ja puhelua.

Mutta ei hänen ollut helppo salata itseänsä Stolzin tutkivalta katseelta; tämän hän tiesi, ja valmistautui keskusteluun sisällisesti yhtä levottomana kuin oli kerran valmistautunut entisyytensä tunnustukseen. Ja keskustelu puhkesi.

He kävelivät eräänä iltana pitkin poppelikujaa. Olga melkein riippui miehensä olkapäässä ja oli syvästi vaiti. Häntä ahdisti tuo käsittämätön mielentilansa, ja mistä tahansa Stolz koettikaan puhua, niin vastasi hän siihen lyhyesti.

— Lastenhoitajatar sanoo että Pikku-Olla on yskinyt viime yönä. Pitäisiköhän panna huomenna tohtoria hakemaan? — kysyi mies.

— Minä olen häntä juottanut lämpöisellä maidolla enkä huomenna päästä kävelemään, niin että sittenpä hän näemme! — vastasi vaimo yksitoikkoisella äänellä.

Vaijeten kulkivat he käytävän päähän.

— Miksikäs sinä et vastannut ystävättäresi Sonitshkan kirjeeseen? — kysyi Stolz. — Ja minä kun odotin niin että vähällä olin myöhästyä postista. Se oli jo hänen kolmas kirjeensä, johon et ole vastannut.

— Niin, minä tahdon mitä pikimmin unohtaa hänet ... — sanoi Olga ja vaiken.

— Minä lähetin terveisiä sinulta Bitshurinille, — virkkoi taas Andrei: — hänhän on sinuun ihan rakastunut, kaippa se miestä lohduttaa hiukan, kun ei hänen vehnätilauksensa kerkeä perille määräaikaan.

Olga hymähti kuivasti.

— Niin, sinä olet siitä jo kertonut, — äänsi hän välinpitämättömästi.

— Mikä sinun on, nukuttaako sinua? — kysyi mies. Olgan sydän alkoi tykyttää joka kerta kun kysymykset näin sattuiivat aralle paikalle.

— Ei vielä, — vastasi hän teeskennellyllä reippaudella: — miksi sitä kysyt?

— Oletko kipeä? — kysyi taas toinen.

— En. Vai näyttääkö sinusta siltä?

— No, sitten on sinulla ikävä!

Olga puristi lujasti molemmin käsin hänen olkapäätänsä.

— Ei, ei, kielsi hän teeskennellyn-ujostelemattomalla äänellä, jossa kuitenkin värähteli ikäänkuin ikävää.

Stolz talutti hänet ulos lehtokujasta ja käänsi hänen kasvonsa kuunvaloa kohti.

— Katso minuun! — sanoi hän luoden tutkivan katseen vaimonsa silmiin.

— Voisi luulla että sinä olet onneton ihminen! Niin kummalliset ovat sinun silmäsi tänään, eivätkä ainoastaan tänään... Mikä sinua vaivaa, Olga?

Ja mies talutti hänet jälleen vyötäisistä lehtokujan varjoon.

— Tiedätkös mitä: minulla on äärettömän nälkä! — virkkoi Olga koettaen purskahtaa nauruun.

— Älä viitsi valehdella! Minä en siitä pidä! — lisäsi Stolz teeskennellyn-ankarasti.

— Vai näytän minä sinusta onnettomalta? — toisti vaimo nuhtelevasti pysähdyttäen miehensä keskellä kujaa. — Niin, onneton ehkä vain sentähden ... että olen liiankin onnellinen! — sai hän sanotuksi niin hellällä ja pehmeällä äänen sävyllä että miehen täytyi suudella häntä.

Olga tuli rohkeammaksi. Se, että hän vähän kuin leikillä oli tullut sanoneeksi tuntevansa itsensä onnettomaksi, pakotti hänet vilpittömään tunnustukseen.

— Ei minun ole ikävä, sillä se ei ole mahdollista: tiedäthän sinä sen tietysti itsekkin, etkä usko omia sanojasi. En minä ole kipeäkään, vaan minua painaa joku alakuloisuus ... se minua tässä toisinaan vaivaa ... — minä olen kärsimätön ihminen ... siinä nyt kuulet, koska sinulta on mahdoton sitä salata. Niin, se on alakuloisuutta, vaan en tiedä, mistä se johtuu! Ja hän laski päänsä miehensä hartiolle.

— Kas kummaa! Mikähän siihen on syynä? — kysyi Stolz hiljaa nojautuen häneen.

— En tiedä, — toisti Olga.

— Täytyyhän kuitenkin olla syy, jos ei minussa eikä sinun ympäristössäsi, niin sinussa itsessäsi. Väliin tällaisessa alakuloisuudessa piilee sairauden itu... Oletko oikein terve?

— Niin, kentiesi on tässä jotain sentapaista, — vastasi vaimo totisesti: — vaikka minä en mitään tunne. Näethän, kuinka minä syön, kävelen, nukun ja työskentelen. Yhtäkkiä lankeaa päälleni jonkunlainen synkkämielisyys ... minusta tuntuu kuin ei elämässä olisi kaikkea... Vaan älä viitsi kuunnella, tämä on nyt niin joutavaa...

— Puhu, puhu! — vaati Stolz vilkkaasti. — No, että siis elämässä ei vielä ole kaikkea, ja mitä vielä?

— Toisinaan minä ikäänkuin pelkään, — jatkoi Olga: — että kunhan ei vain kaikki muuttuisi ja loppuisi ... en tiedä itsekään. Tai vaivaa minua tuhma ajatus että: mitä vielä on tulossa? ... Mitä tämä onni oikeastaan on ... ja koko elämä? — puheli hän hiljentäen hiljentämistään ääntään ja kainostellen: kaikki nämät ilot ja surut... ja luonto...? — kuiskutti hän: — kaikki kiehtoo minua vielä jonnekin, minä tulen tyytymättömäksi kaikkeen... Hyvä jumala! minua ihan hävettävät nämät tuhmuudet ... tähän on haaveilemista... Älä ole huomaavinasikaan, älä huoli katsoa ... — lisäsi hän rukoilevalla äänellä hyväillen miestänsä. — Tämä suru haihtuu kai pian ja minulle tulee jälleen niin valoisa ja iloisa oltava kuin nytkin, juuri tällä hetkellä!

Olga likistihen mieheensä niin arkana ja hyväilevänä ja tosiaankin häpeissään, ikäänkuin pyytäen anteeksi "tyhmyksiään".

Kauvan kyseli häneltä mies, kauvan selitteli vaimo ikäänkuin potilas lääkäriilleen alakuloisuutensa ilmiöitä, ilmoiti kaikki synkät kysymykset, kuvaili sielunsa sekasorron ja sitten — kun tämä kangastus alkoi kadota — kaikki, mitä suinkin voi muistaa ja huomata.

Stolz kulki jälleen ääneti pitkin käytävää, pää rinnalle painuneena, neuvottomana, levottomana ja kokonaan syventyneenä vaimonsa hämääseen tunnustukseen.

Tämä koetti kurkistaa hänen silmiinsä, mutta ei mitään nähnyt, ja kun he kolmannen kerran olivat päässeet lehtokujan päähän, ei Olga antanut miehensä kääntyä, vaan vuorostaan vei hänet kuutamoon ja katsahti kysyväisesti hänen silmiinsä.

— Mitä mietit? — kysyi hän ujosti. - Nauratko minun tyhmyyksilleni, niinkö? Se on kovin typerää tällainen suru, eikö olekkini?

Mies oli vaiti.

— Miksi et puhu? — kysyi toinen kärsimättömänä.

— Ethän sinä itsekään puhunut pitkään aikaan, vaikka tietysti tiesit että minä olin aikaa sitten sinua tarkastellut — anna siis minunkin olla vaiti ja miettiä. Et sinä minulle mitään helppoa tehtävää ole antanut.

— Vaan jos sinä nyt rupeat miettimään, niin minua alkaa kiusata se, että sinä siinä yksin haudoasket keksiäksesi jotakin. Paha että tulin sanoneeksikaan! Puhu nyt toki jotakin...

— Mitäs minä tässä osaan sanoa? Ehkäpä sinun hermosi vielä joutuvat epäjärjestykseen, ja silloin lääkäri enkä minä tutkii, mikä sinua vaivaa. Täytyy huomenna haettaa... Vaan jos ei se ole sitä ... — yritti hän sanomaan ja jäi miettimään.

— Puhu! — ahdisti Olga kärsimättömänä.

Stolz vain asteli eteenpäin yhä miettien.

— Anna tulla nyt! — sanoi vaimo pudistaen häntä kädestä.

— Kentiesi on se sinun mielikuvituksesi ylenpalttisuutta: — sinä olet liian elävä ... tai kentiesi olet sinä tähän asti yhä kypsynyt... — arveli Stolz puoliääneen, melkein itsekseen.

— Ole hyvä, puhu ääneen, Andrei! En voi kärsiä, kun sinä itsekseksi noin mutiset! — nurisi Olga: — minä tässä sinulle löpöttelin tyhmyyksiä, ja sinä vain painat pääsi alas ja soperrat jotakin nenääsi! Minusta on ihan hirveää sinun kanssasi täällä pimeässä...

— En tiedä mitä sanoa... Mitä minä ymmärrän sinun alakuloisuudestasi ja kysymyksistä, jotka sinua ahdistavat. Puhutaanhan taas, niin nähdään. Täytyy kai jälleen ruveta kylpemään meressä...

— Sinä mutisit jotakin "kypsymisestä": — mikä sinulla oikeastaan oli mielessä? — kysyi Olga.

— Minä vain arvelin ... — alotti Stolz vitkaan ja alakuloisesti ilmausuen ajatuksensa, itsekään sitä uskomatta sekä ikäänkuin häveten omaa puhettansa: — näetkös ... on hetkiä ... minä tuota tahdon sanoa että jos tämä ei ole minkään sairauden oiretta, jos sinä olet täysin terve, niin kentiesi olet sinä kypsynyt, tullut siihen ajan kohtaan, jolloin elämän kasvu on lakannut ... jolloin ei ole enää arvoituksia, vaan elämä on avautunut kokonaan...

— Sinä nähtävästi tahdot sanoa että olen tullut vanhaksi? — keskeytti vaimo elävästi. — Ettäs uskallat! huudahti hän uhkaavasti. — Minä olen vielä nuori ja voimakas! Ja hän oikasi itsensä suoraksi.

— Älä pelkää, — sanoi hän: — sinä nähtävästi et aijo koskaan vanhentua! En minä sitä tarkoittanut ... vanhuudessa voimat väsähtyvät ja lakkaavat taistelemasta elämän kanssa. Ei, vaan sinun alakuloisuutesi ja ahdistuksesi — jos se vain on sitä, mitä luulen — on pikemminkin voiman merkki... Elävän, kiihkeän hengen etsinnät särkyvät toisinaan elämän särmiä vastaan, kun eivät löydä vastauksia, ja silloin ilmaantuu alakuloisuus ... ajallinen elämän tyytymättömyys... Tämä on elämää ja sen salaisuuksia tutkivan sielun ainainen murhe... Ehkäpä sinunkin laitasi on näin... Jos niin on — niin ei se ole mitään typerää.

Olga huokasi, mutta nähtävästi enemmän ilosta, että vaara oli ohi, ja ettei ollut alentunut miehensä silmissä, vaan päinvastoin...

— Mutta olenhan minä onnellinen, järkeni ei ole joutilas, en minä haaveile, elämäni on vaihtelevainen — mitä siis vielä puuttuu? Miksi nämät kysymykset? — Se on tauti, paha painajainen...

— Niin, miksei, se on painajainen pimitetylle, heikolle hengelle, joka ei ole sellaiseen valmistautunut. Tämä murhe ja tällaiset kysymykset ovat kentiesi monelta järjen vieneet, muutamille ne ilmaantuvat kuni rumat näyt, kuni mielenhoure...

— Onni pursuaa yli reunojen, niin tekee mieli elää, vaan yhtäkkiä sekoittuu siihen jotakin katkeraa...

— Niin se on Prometheuksen tulen tuote! Ei siinä kyllin että saat kärsiä, sinun pitää vielä rakastaa suruasi ja kunnioittaa epäilyksiäsi, hämäriä kysymyksiäsi: ne ovat kukkurapäällistä ylenpalttisuutta, elämän ylellisyyttä, ja ilmaantuvat suurimmassa määrin onnen huipulla, kun raa'at himot ovat poissa. Ne eivät synny arkipäiväisen elämän keskellä, siellä ei niitä muisteta, missä on murhetta ja hätää; laumat kulkevat tietämättä tästä epäilyksen usvasta ja kysymysten tuskasta... Mutta ken ne on kohdannut aikansa, sitä eivät ne tao murskaksi kuten moukari, vaan ovat sille kuin mieluisat vieraat.

— Mutta ei niistä ole helppo suoriutua: ne tuottavat tuskaa ja välinpitämättömyyttä ... miltei kaiken

suhteen, — lisäsi Olga epävarmasti.

— Luuletko niiden kauvankin kestävän? Niistä se vasta elämä viriää, — puhui Stolz. — Ne johtavat kuilulle, josta et saa mitään selvää, ja pakoittavat jälleen suuremmalla rakkaudella katselemaan elämää... Ne pakoittavat jo koeteltuja voimia taisteluun keskenään ikäänkuin sitä varten etteivät pääsisi nukahtamaan...

— Se on sumussa harhailemista ja aaveiden pelkoa! — valitti puoliso. — Kaikki olisi niin valoisaa, mutta yhtäkkiä laskeutuu elämään pahaa-ennustava varjo! Eikö todella ole keinoa sitä vastaan?

— Tietysti on elämällä tukikohtansa. Vaan jos ei noita kysymyksiä olisi, niin elämä tuntuisi ellostavalta!

— Mitä siis on tehtävä? Alistuakko ja koettaa selittää?

— Eikö mitä, — sanoi Stolz: — vaan täytyy asestautua lujuudella ja kärsivällisyydellä ja kulkea järkähtämättä omaa tietänsä. Emme me ole titaaneja sinun kanssasi — jatkoi hän syleillen vaimoansa: — emme me astu Manfredein tai Faustein kanssa uhkarohkeaan taisteluun kapinallisia kysymyksiä vastaan, emme ota vastaan heidän taisteluhansikastaan, vaan taivuttakaamme päämme, eläkäämme rauhallisesti läpi vaikean hetken, niin sitten jälleen on meille hymyilevä elämä, onni, ja...

— Vaan jos eivät ne koskaan meistä luovu, jos synkkämielisyys on meitä yhä enemmän vaivaava? ... — kysyi Olga.

— Mitäs siitä: ottakaamme se vastaan kuin mikäkin uuden elämän elementti... Vaan ei se meihin nähden ole oleva mahdollista! Tämä ei ole, yksistään sinun surusi, se on koko ihmiskunnalle kuuluvaa yleistä pahoinvointia. Sinun päällesi on räiskähtänyt siitä vain yksi pisara... Se on hirveätä, kun ihminen reväistään elämästä ... kun ei ole tukikohtaa. Vaan mitä meihin tulee, niin... Suokoon Jumala että tämä sinun raskamielisytesi olisi sitä, mitä luulen sen olevan eikä minkään taudin oiretta ... se olisi pahempi. Se se on suru, jonka edessä minä sorrun avuttomana ja voimattomana maahan... Vaan tokkopa nuo epäilykset ja kysymykset voivat riistää meiltä onneamme ja meidän...

Hän ei sanonut loppuun, vaan Olga heittäytyi kuni mieletön hänen syliinsä ja kuni Bachuksen impi nääntyi silmänräpäykseksi intohimonsa unholaan kädet kierrettyinä miehen kaulaan.

— Ei usvaa, ei murhetta, ei sairautta eikä kuolemaa! — kuiskutti hän riemastuksissaan, jälleen onnellisena, rauhoittuneena, hilpeänä. Hänestä tuntui kuin ei hän milloinkaan ennen olisi lempinyt miestään niin hehkuvasti kuin tällä hetkellä.

— Katso ettei kohtalo vain varkain kuulisi sinun nurinaasi, — lausui Stolz taikauskoisen huomautuksensa, joka johtui hänen hellästä varovaisuudestaan: — ja ettei se tilittäisi sinua kiittämättömyydestä! Se ei ole hyvillään siitä, kun ei sen antimia pidetä arvossa. Näihin asti olet sinä vain koettanut tutustua elämään, vaan vielä on pakko sitä kokea... Odotahan jahka se aukeaa ja alkaa tuska ja vaiva ... vaan ne alkavat vasta silloin ... eivät ennen näitä kysymyksiä... Säästä voimiasi! — lisäsi Stolz hiljaa, miltei itsekseen vastaukseksi vaimonsa intohimoiseen mielenpuuskaan. Hänen sanoissaan soi surua ikäänkuin olisi hän jo kaukaa nähnyt sekä "tuskaa että vaivaa".

Olga vaikenä, äkisti hämmästyneenä miehensä äänen surullisesta soinnista. Hän uskoi häneen rajattomasti, uskoi hänen ääneensäkin. Miehen alakuloisuus tarttui häneenkin, ja hän kohdistui taas omaan sisäiseen itseensä.

Nojautuneena häneen, käveli hän koneellisesti ja hitaasti pitkin käytävää vaipuneena itsepäiseen vaitioloon. Pelokkaasti silmäili hän miehensä jäljestä elämän etäisyyteen, sinne, jossa tämän sanojen mukaan alkoi koettelemusten sarja, jossa heitä odottivat "tuska ja vaiva".

Hän rupesi uneksimaan toisellaista unta, ei haaleansinervästä yöstä, vaan hänen eteensä avautui toisellainen elämän seutu, ei läpikuultava eikä joutilas hiljaisen sopukan seutu, jossa eletään loppumattomassa hyvinvoinnissa puolisonsa kanssa... Ei, vaan siellä näki hän sarjan tappioita ja puutteita, kyynelten huuhtomia välttämättömiä uhreja, kieltäytymistä ja pakollista irtautumista joutilaisuudessa syntyvistä himoista, valituksia ja voihkauksia uusista, vielä tuntemattomista tunteista, ja näki unta taudeista, asiain sekasorrosta ja oman miehensä kadottamisesta...

Hän rupesi vapisemaan ja voimaan pahoin, mutta silmäili miehuullisen-uteliaasti tätä uutta elämän muotoa, tarkasteli sitä kauhistuksella ja punnitsi voimiaan... Rakkaus vain yksin ei pettänyt häntä tässä unessa, se seisoi uskollisena vartijana uudessakin elämässä, mutta ei sekään ollut siellä sama!

Poissa oli sen tulinen henkäys, poissa nuot kirkkaat säteet ja haaleansinervä yö; vuosien takaa näytti kaikki lastenleikiltä sen kaukaisen rakkauden rinnalla, jonka syvä ja julma elämä oli syliinsä ottanut.

Siellä ei ollut kuultavissa suuteloita eikä naurua, ei haaveellisesti värähteleviä keskusteluita pensaskäytävissä, kukkaisten keskellä, juhlihan luonnon ja elämän helmoissa... Kaikki tämä oli siellä kalvennutta ja poisvarissutta.

Mutta leppeän murheen hetkinä kuvastui tuo kuihtumaton ja turmeltumaton rakkaus valtavana elämän voimana heidän kasvoillaan — se heijasteli vitkaan ja vajeten vaihdetussa yhdistetyn kärsimyksen katseessa, kuului ja tuntui loppumattomassa molemminpuolisessa kärsivällisyydessä elämänkoettelemuksia vastaan, hillityissä kyynelissä ja tukahdetuissa itkuunparahduksissa...

Noihin surullisiin utuisiin kysymyksiin, jotka olivat vallanneet Olgan, liittyi muitakin selväpiirteisiä, joskohta kaukaisia, julmia näkyjä... Mutta miehen rauhoittavan ja lujan sanan turvissa, rajattomasti luottaen häneen, repäsi Olga itsensä irti tuosta arvoituksellisesta, harvalle tunnetusta raskasmielisyydestään sekä astui reippaasti eteenpäin huolimatta ennustavista ja uhkaavista tulevaisuuden unista.

Usvan haihduttua koitti valoisa aamu äidinhuolineen ja emännän tehtävineen; siellä houkuttelivat luokseen kukkatarhat ja vainiot ja miehen työhuone. Mutta ei hän huolettoman itsenauttivasti leikitellyt elämän kanssa, vaan salatuin ja ripein mielin eli hän eteenpäin, valmistautuen ja vartoen... Hän kasvoi kasvamisestaan korkeammaksi... Andrei näki että hänen entinen ihanteensa naisesta ja vaimosta oli saavuttamaton, vaan hän tyytyi sen heikkoon heijastukseen Olgassaan, sillä ei hän koskaan ollut odottanut näinkään paljoa.

Mutta kauvan, miltei koko elämänsä, sai hän ponnistella ylläpitääksensä yhtä korkealla miesarvonsa tuon ylpeän ja itserakkaan Olgan silmissä, ei halpamaisesta kateudesta, vaan sentähden ettei tuo kristallinkirkas elämä pääsisi himmentymään, joka olisi voinut tapahtua, jos Olgan usko häneen vähänkään olisi horjunut.

Monet naiset eivät laisinkaan tätä tällaista uskoa tarvitse. Kerran mentyään miehelään ottavat he nöyrästi vastaan miehen sekä hyvät että huonot ominaisuudet, taipuvat ehdottomasti hänen heille valmistamaan asemaan ja ilmakehään, taikka suostuvat itse yhtä nöyrästi ensimmäiseen satunnaiseen syrjä-rakastumiseen heti tunnustaen mahdottomaksi tai katsoen tarpeettomaksi vastustaa sitä, koska muka "kohtalo ja himot niin määräävät ja nainen on — heikko astia" j.m.s.

Ja vaikkapa mies valloittaakin joukkoja tuolla lumoavalla voimallaan — järjellään — niin sellaiset naiset ylpeilevät tällä puolisonsa mainiolla ominaisuudella ikäänkuin jollakin kalliilla kaularihmalla, mutta ainoastaan siinä tapauksessa että miehen järki jää sokeaksi heidän kurjien naiskujeidensa suhteen. Mutta annappa jos mies uskaltaa kurkistaa heidän viekkaan, vähäpätöisen, toisinaan paheellisenkin olentonsa pikkumaiseen komediaan, niin tuntuu heistä vallan raskaalta ja tukalalta moisen järjen edessä.

Olga ei tuntenut sääntöä sokeasta kohtaloonsa nöyrymisestä eikä ymmärtänyt mokomia naisten pikkumaisia lemmenseikkoja. Tunnustaen kerran valitun miehen ansiokkaaksi omistamaan hänet omakseen, uskoi hän häneen ja sentähden häntä rakasti, sillä jos hän olisi lakannut häneen uskomasta — niin olisi hän lakannut häntä rakastamastakin, niinkuin oli tapahtunut Oblomovin suhteen.

Mutta silloin olivatkin hänen askeleensa vielä epävarmat ja tahtonsa vaappera, silloin hän vasta silmäili ja mietiskeli elämää koettaen tajuta henkensä ja luontonsa eri ilmiöitä ja koota aineksia; silloin ei luomistyö vielä ollut alkanut, ja elämän tiet olivat arvaamattomat.

Mutta nyt ei hän uskonut Andreihin sokeasti, vaan itsetietoisesti, ja hänessä näki hän lihaksi muuttuneena ihanteensa miehellisestä täydellisyydestä. Ja kuta enemmän, kuta itsetietoisemmin hän häneen luotti, sitä vaikeampi oli miehen pysyä samalla tasolla ja olla, ei ainoastaan vaimonsa järjen ja sydämen, vaan myös mielikuvituksenkin sankarina. Vaan tämä uskoi häneen niin lujasti ettei tunnustanut hänen ja itsensä välillä mitään muuta oikeus-astetta eikä välittäjää kuin Jumalan. Sentähden ei hän olisi sietänyt hiuskarvankaan verran alentaa ansioita, jotka hän kerran tunnusti. Jos miehen luonteessa tai hengessä olisi ilmaantunut mikä tahansa väärä sävy, niin se olisi vaikuttanut hänessä tärisyttävän sorasoinnun. Särkynyt onnena olisi kaivellut häntä raunioidenkin alta, ja jos hänen voimansa olisivat säilyneet eheinä, niin...

Vaan ei; sellaiset naiset eivät erehdy kahta kertaa... Sellaisen uskon sortumisen, sellaisen rakkauden jälkeen on uudestasynnyminen mahdotonta.

Stolz oli syvästi onnellinen täyteläisessä, riehuvassa elämässään, jossa kukoisti kuihtumaton kevät, ja kiihkeästi, säästäväisesti hän sitä viljeli, varjeli ja valvatteli. Hänen sielunsa pohjasta nousi kauhu ainoastaan silloin, kun hän muisti että Olga oli ollut vain vaaksan päässä turmiosta, ja että tämä ennustettu tie — heidän kaksi olemustansa, jotka olivat sulautuneet yhdeksi, olisivat voineet hajaantua erilleen, ja että tuntemattomuus näistä elämänteistä oli ollut aikaansaamaisillaan sen julman

erehdyksen että Oblomov...

Hän vavahti. Kuinka? Olgako siinä elämässä, jonka Oblomov hänelle oli valmistanut? Tämäkö nainen keskellä tuota ryömimistä päivästä-päivään, maalaisrouvana, lastensa piikana, talonsa emäntänä — siinä kaikki!

Kaikki kysymykset ja epäilykset, koko elämän kuume olisi mennyt taloudellisiin huoliin, juhlapyhien ja vierasten odotuksiin, perhekokouksiin, syntymäpäiviin, ristiäisiin ja velton, uneliaan miehen hoiteluun!

Avioliitto olisi ollut vain muotona, vaan ei sisällyksenä, keinona, vaan ei tarkoituksena; se olisi ollut leveänä ja muuttumattomana kehyksenä vieraskäynneille ja vastaanotoille, päivällisille ja illallisille sekä tyhjälle lörpöttelylle...

Kuinka olisi Olgan lainen nainen siis kantanut moisen elämän? Alussa olisi hän riehtonut etsien ja koettaen arvata elämän salaisuutta, itkenyt, tuskailnut, sitten olisi tottunut siihen, syönyt ja lihonut, nukkunut ja tyhmistynyt...

Ei, ei suinkaan hänen niin olisi käynyt, vaan hän olisi itkenyt, kärsinyt, kuihtunut ja kuollut tuon rakastavan ja voimattoman miehen syleilyyn... Olga raukka!

Vaan jospa ei tuli olisi sammunutkaan eikä elämä riutunut, jospa voimat olisivat kestäneet ja pyrkinet vapauteen, jospa hän olisi räpäyttänyt siipensä levälleen kuni väkevä ja tuikeasilmäinen naaraskotka silmänräpäkseksi heikkojen käsien vangitsemana ja syöksynyt sille korkealle kalliolle, jossa näkee uroskotkan, joka on vielä väkevämpi ja tarkkanäköisempi kuin hän?... Niin, voi silloin Ilja parkaa!

— Ilja parka! — virkkoi Andrei kerran ääneensä muistellessaan entisyyttä.

Tämän nimen kuullessaan laski Olga yhtäkkiä kätensä ompeluksineen alas polville, heitti päänsä taaksepäin ja vaipui syviin mietteisiin. Huudahdus oli herättänyt hänessä muistelon.

— Mitä hänestä? — kysyi hän sitten. — Eiköhän saisi tietää?

Andrei pudisti hartioitaan.

— Tulin tässä ajatelleeksi, — sanoi hän: — että me elämme ikäänkuin siihen aikaan, jolloin ei ollut postia, jolloin ihmiset matkusteltuaan eri suunnille, pitivät toinen-toisensa hävinneinä — ja todellakin katosivat kuulumattomiin.

— Kirjoittaisit taas jollekin ystävästäsi, niin saataisiin ainakin tietää...

— Emme me mitään muuta saisi tietää paitsi sitä, että mies on hengissä, on terve ja asuu yhä samassa asunnossa — senhän minä tiedän ilman ystäviäkin. Vaan mikä häntä vaivaa, kuinka hän elämänsä kantaa, onko hän siveellisesti kuollut vai vieläkö elämän kipinä hänessä kytee — sitä ei syrjäinen saa tietää...

— Ah, älä puhu noin, Andrei: tuntuu niin hirveällä ja kipeältä kuulla! Minuakin haluttaisi, ja pelkään tietää...

Hän oli tyrskähtämäisillään itkuun.

— Keväällä tulemme Pietariin, — silloin saamme itse tietää.

— Ei ole kylliksi että saamme tietää, täytyy tehdä kaikki...

— Enkö minä sitten ole tehnyt? Vähänkö minä olen häntä kehoitellut, puuhaillut hänen puolestaan, järjestellyt hänen asioitansa — vaan hän ei ole edes tikahtanutkaan! Kun häntä mieskohtaisesti puhuttelee, on hän valmis kaikkeen, vaan tuskin on silmistä poissa — hui hai, jää hyvästi, mies on jälleen nukahtanut. Sitä miestä saa retuuttaa juuri kuin juopunutta!

— Miksi annamme hänen sitten olla poissa silmistämme? — lausui Olga kärsimättömästi. — Hänen suhteensa täytyy toimia jyrkästi: ottaa hänet kanssansa vaunuun ja raahata mukaansa. Kohtahan me tässä siirrymme maatilallemme, hän tulee olemaan meitä likellä, ja silloin otamme hänet mukaamme.

— Siitä miehestä meille on aika risti! — arveli Andrei kävellen edestakaisin huoneessa. — Eikä sille loppua tule!

— Rasittaako se sinua? — sanoi Olga. — Sepä uutinen! Ensi kertaa kuulen sinun nurisevan tästä huolesta.

— En minä nurise, — vastasi Andrei: — minä vain harkitsen asiaa.

— Vaan mistäs tuo harkitseminen sitten johtui? Sinähän tunnustit itsekkin että tämä on ikävää ja rauhatonta — eikö niin?

Vaimo katsahti häneen tutkivasti. Mies pudisti kieltävästi päätään.

— Ei, ei se ole rauhatonta, vaan hyödytöntä: sitä minä toisinaan mietin.

— Älä sano niin, älä sano! — keskeytti hänet Olga. — Minä olen jälleen koko päivän, niinkuin viime viikollakin, ajatteleva tätä ja tuskitteleva. Jos sinussa on sammunut ystävyys häneen, niin ihmisrakkaudesta olet velvollinen kantamaan tämän huolen. Jos sinä väsyit, niin minä menen yksin enkä lähde pois ilman häntä: hän tulee liikutetuksi minun pyynnöistäni; minä tunnen maksavani huonosti velkani, jos olen näkevä hänet tapettuna, kuolleena! Ehkäpä kyynleet...

— Herättävät hänet kuolleista, arvelet kai? — keskeytti Andrei.

— Ei, eivät herätä kuolleista, vaan saattavat hänet ainakin katsahtamaan ympärilleen ja vaihtamaan elämänsä johonkin parempaan. Hän ei jää makaamaan likaan, vaan tulee olemaan lähellä vertaisiansa, meitä. Kun minä silloin kerran vain pikimältäni pistäysin hänen luonaan — niin hän silmänräpäyksessä havahtui ja häpesi...

— Ethän vain rakastane häntä niinkuin ennenkin? — kysyi Andrei leikillä.

— En! — sanoi Olga totisena ja miettiväisenä kuni takaisin menneisyyteen katsoen. — En rakasta häntä niinkuin ennen, mutta on jotakin mitä minä hänessä rakastan, jolle nähtävästi olen jäänyt uskolliseksi, enkä muutu niinkuin moniaat...

— Ketkä moniaat? Sano, sinä myrkyllinen käärme, pure, pistä: minäkö vai kuka? Erehdyt hyvä ystävä! Vaan jos tahdot tietää totuuden, niin minähän se sinutkin olen opettanut häntä rakastamaan ja vähällä hyvän perille saattanut. Minutta olisit sinä huomaamatta mennyt hänen ohitsensa. Minä sinun annoin ymmärtää että hänessä on järkeäkin yhtä paljon kuin muissa, mutta että se vain on tukittu ja tukahdutettu kaikellisella roskalla ja nukahtanut joutilaisuudessaan. Tahdotko, niin sanon sinulle, miksi hän sinulle on kallis ja mistä syystä sinä häntä yhä rakastat?

Olga nyökäytti suostuvaisesti päätään.

— Siitä syystä että hänessä on tuo kalliimpi kaikkea järkeä: rehellinen, uskollinen sydän! Luonnolta saaman kultansa on hän vahingoittamatta kantanut läpi elämänsä. Hän on langennut sysäyksistä, kylmennyt ja vihdoin nukahtaut surmattuna, petettynä, kadotettuaan elinvoimansa, mutta ei ole kadottanut kunniallisuuttaan eikä uskollisuuttaan. Ei ainoatakaan väärää säveltä hänen sydämensä ole antanut, ei ole siihen tarttunut mitään likaa. Ei häntä imarra mikään, koristeltu valhe, eikä mikään häntä saa viekotelluksi vilpilliselle tielle. Raivotkoon ympärillään kokonainen valtameri likaa ja saastaa, tulkoon koko mailma myrkytetyksi ja pyörähtäköön nurinniskoin — Oblomov ei ikinä kumarru valheen epäjumalalle, vaan hänen sielunsa on aina jäävä puhtaaksi, valoisaksi, rehelliseksi... Se on kristallinkirkas, läpihoitava sielu, sellaisia miehiä on vähän, ne ovat harvinaisia jalohelmiä laumassa? Hänen sydäntään et millään saa lahjotuksi, häneen voi aina ja kaikkialla luottaa. Siinä se, mille sinä olet jäänyt uskolliseksi ja miksi huoli hänestä ei koskaan ole minulle oleva raskas. Useita ihmisiä tunnen korkeine ominaisuuksineen, mutta en milloinkaan ole kohdannut puhtaampaa, valoisampaa ja yksinkertaisempaa sydäntä: useita olen rakastanut minä, mutta en ketään miestä niin vahvasti ja kuumasti kuin Oblomovia. Kerran hänet tuntemaan opittua, on mahdotonta lakata häntä rakastamasta. Eikö se ole niin? Enkö ole arvannut oikein?

Olga oli vaiti katsellen alasluoduin silmin käsineuleeseensa. Andrei tuli miettiväiseksi.

— Ettäkö ei kaikki ole siinä —? Mitä siis vielä? Ai, juukeli! — lisäsi hän iloisesti säpsähtäen. — Unhoitin kokonaan sen "kyyhkymäisen hellyyden"...

Olga purskahti nauramaan, työnsi sukkelausta neuleensa syrjään, riensi Andrein luo, kietoi kätensä hänen kaulaansa, katseli hetkisen säteilevin silmin suoraan hänen silmiinsä, kävi sitten miettiväiseksi ja kallisti päänsä miehensä hartioita vastaan. Hänen muistossaan nousivat esiin Oblomovin leppeät, alakuloiset kasvot, hänen hellä katseensa, nöyryytensä, sitten hänen surkea, häveliäs hymyilynsä, jolla tämä erottaessa oli vastannut hänen nuhteluunsa... se koski häneen niin kipeästi ja hänen kävi toista niin sääli...

— Sinä et siis häntä heitä etkä hylkää? — puheli hän irroittamatta käsiään miehensä kaulasta.

— En ikinä! Jos ei vain mikään kuilu avaudu äkkiarvaamatta meidän välillemme, jos ei vain kohoja mikään muuri...

Vaimo suuteli miestään.

— Otatko Pietariin tultua minut mukaasi hänen luokseen?

Stolz oli epävarmasti vaiti.

— Vastaa suostuvasti! — vaati Olga jyrkästi. —

— Kuules, Olga, — lausui Stolz koettaen irroitaa kaulaansa hänen käsivarsiensa renkaasta: — ensin täytyy...

— Ei, sinun täytyy luvata, minä en hellitä!

— Olkoon menneeksi, — vastasi Stolz: — mutta ei ensi kerralla, vaan vasta toisella, sillä minä tiedän miten sinun käy, jos hän...

— Älä puhu, älä puhu! ... keskeytti vaimo. — Niin, sinä otat minut mukaasi, ja kahden teemme kaikki. Yksin sinä et osaa etkä tahdo!

— Olkoon niin, mutta sinä tulet pahoinvoivaksi kentiesi pitkäksi aikaa, — sanoi mies vähän tyytymättömänä että Olga oli pakoittanut hänet suostumaan.

— Muista siis, — päätti vaimo istuutuen paikalleen: — että sinä luovut yrityksestä vasta silloin kun "avautuu kuilu tai kohoaa muuri teidän välillenne". Minä en unhoita näitä sanoja. —

9.

Rauha ja hiljaisuus vallitsee Viipurinpuolella sen kastelemattomilla kaduilla, puisilla käytävillä, lepää yli sen surkastuneiden puutarhojen ja nokkosilla kasvettuneiden ojien, missä aitovierillä joku vuohi, köydenrepale kaulassaan, ahkerasti näykkii ruohoa tai tylsänä maata mokottaa, ja missä puolenpäivän tienoilla kopisevat pitkin käytävää sivukulkevan kirjurin keikarimaiset korkeat kengänkorot, liikahtavat musliiniverhot jossakin ikkunanpahasessa ja geraniumien takaa kurkistaa joku virkamiehen vaimo tai ryytimaan aitauksesta yhtäkkiä hypähtää ylös ja samassa silmänräpäyksessä painuu piiloon jonkun tyttöletukan virkeät kasvot, heti sen perästä hypähtää ylös toinen samallinen ja myöskin katoaa, sitten ilmestyy jälleen ensimmäinen vaihtuen taas toiseen, ja kuuluu kiikussa keinvuonien tyttösten vihellystä ja naurunkikatusta.

Kaikki on hiljaista rouva Pshenitsinan talossa. Kun astut sisään pihapahaseen, niin tempaa sinut elävä idyllinen näytelmä: kanat ja kukot näet nostavat koko hälinän ja pakenevat piiloon nurkkiin; koira alkaa riuhtoa ketjuaan ja villiyyty haukkuun; piika Akuliina lakkaa lypsämästä lehmää, piharenki keskeyttää halonhakuunsa, ja molemmat töllistävät uteliaina tulijaan.

— Ketä te haette? — kysyy renki ja kuultuaan Ilja Iljitshin tai talonemännän nimen, osottaa ääneti portaita kohti ja ryhtyy jälleen pilkkomaan halkoja, vaan tulija astelee pitkin puhtoista, hiekoitettua käytävää portaille, jonka astimille on levitetty yksinkertainen, puhdas matto, tarttuu vaskiseen, kirkkaaksi kiilloitettuun soittokellon ripaan, ja oven aukaisee Anisja, lapset, toisinaan itse emäntä tai Sakariias — Sakariias kaikista viimeisimmäksi.

Kaikki Pshenitsinan talossa huokui nyt sellaista runsautta ja taloudellista hyvinvointia, jollaista ei oltu nähty edes ennen, silloin kun Agata Matvejevna eli yhtenä talona veljensä kanssa. Keittiö, säilytyshuoneet, bufetti — kaikki oli täpötäynnänsä astiakaappeja isoine ja pienine, pyöreine ja soikeine vateineen, kulhoineen, kuppeineen sekä pinoineen lautasia, kannuja: rautaisia, vaskisia ja savesta tehtyjä. Kaappeihin olivat siististi järjestettyinä sekä omat, aikoja sitten lunastetut ja enää koskaan panttaamattomat hopeakalut, että Oblomovin hopeat. Kokonaiset rivit suurimahaisia ja pienipitoisia teekannuja, muutamia rivejä porsliinikuppeja; sekä paljaita että maalatuista, kultauksineen, leimauseineen, leimuavine sydämineen ja kiinalaisineen, suuria lasimaljoja kukkuroillaan kahvia, kaneelia, vaniljaa, kristalloituja teerasioita, voi- ja etikkakantimia. Sitten kokonaiset hyllylliset roukkioituina täyteen kääryjä, pulloja, koppia kotilääkkeineen, ruohoineen, hauteineen, laastareineen, väkihappoineen, kamfertteineen, pulvereineen, paloviinoineen. Siellä oli myös saippuata, aineksia pitsien puhdistamista tai tahrojen pois kihnuttamista varten ynnä muuta, ynnä muuta — sanallapannen kaikkea sitä, mitä löytyy jokaisessa kunnollisessa maatalossa, jokaisen kodikkaan emännän läheisyydessä. Niin että kun Agata Matvejevna äkisti sattuu aukaisemaan tällaisia aineita sisältävän kaapin oven, niin ei hän itsekään kestä tuota huumaavien hajujen leyhkäystä vastaan, vaan hänen täytyy ensimmältä kääntää nenänsä pois päin.

Aitassa oli lakeen saakka riipustettu lihaliikkiöitä, jotteivät hiiret pääsisi turmelemaan juustoja,

sokuritoppeja, kapakaloja, pusseja kuivatuita sieniä, joita oli ostettu tshuhna-ukolta vaihtamalla pähkinöihin. Lattialla seisoivat voittynyreitä, isoja umpinaisia piimäpönttöjä, munakoreja — ja mitä kaikkea muuta siellä lie ollutkaan! Täytyisi olla toisen Homeruksen kynä luettelukseen täydelleen ja yksityisseikkoja myöten kaikki, mitä oli kasattuna johanurkkaan ja tämän pienen Noakin arkin kaikille hyllyille. Keittiö se vasta oli tuon suuren, toimeliaan emännän oikeana pyhäkkönä sekä hänen arvokkaan auttajattarensa Anisjan silmäteränä. Kaikki oli käsillä ja paikoillaan, kaikkialla vallitsi järjestys ja puhtaus, niin: ihan jokapaikassa — olisi voinut sanoa, jollei olisi jäänyt yhtä soppea, mihin ei milloinkaan päässyt tunkeutumaan päivänvalo, ei raittiin ilman virta, ei emännän silmä eikä Anisjan vikkeliä, kaikkipyhykiviä käsi. Tämä soppa oli Sakariuksen panna! Hänen kopperonsa oli ikkunaton, ikuisen pimeyden pesäpaikka. Jos Sakariias sattui tapaamaan emännän tämän pyhäkkönsä korjaamiseksi tai puhdistuspuuhissa, niin hän kopeasti selitti ettei ollut akkavaen asia tutkia, kussa ja kuinka harjain, rasva-rasiain ja saappaiden tässä olla piti, ettei se keneenkään kuulu, jos hänellä vaatteet viruvat läjässä lattialla ja vuode on nurkassa uunin takana pölyssä, ja että se on *hän*, joka käyttää noita vaatteita ja nukkuu tuolla vuoteella eikä emäntä. Vaan mitä koski saunavihtaa, lautoja, kahta tiilikiveä, tynnyrinpohjaa sekä kahta halkoa, joita hän piti luonaan komerossaan, niin oli hänen mahdollista tulla taloudessaan toimeen ilman niitä, vaan miksi? — sitä ei hän ruvennut selittämään; edelleen puolustautui hän sillä, ettei tomu eivätkä hämähäkit häntä vähääkään häirinneet ja että, koska hänkään ei pistä nokkaansa heidän keittiönsä, niin antakoot siis hänenkin olla rauhassa. Anisjalle, jonka hän kerran siellä tapasi, antoi hän sellaisen ylenkatseellisen läksytyksen ja uhkasi häntä niin totisesti kyynäspäällään rintaan, että tämä pelkäsi enää kurkistaakkaan hänen luokseen. Kun asia oli esiinkannettu korkeimpaan tuomioistuimeen, Ilja Iljitshin armollisen tarkastuksen alle, niin tämä herra kyllä yritti saattamaan asian ankarampaan järjestykseen, mutta pistettyään ovesta Sakariuksen komeroon ainoastaan päänsä ja silmäistyään hetkisen kaikkeen, mitä siellä oli, sylkäsi vain eikä saanut sanaakaan suustaan.

— Mitäs saitte? — kutitteli silloin Sakariias emännälle ja Anisjalle, jotka olivat kääntyneet Ilja Iljitshin turviin toivossa että tämän osanotto saa aikaan jonkun muutoksen. Ja hän naurahti omalla tavallaan koko naamansa täydeltä, niin että kulmakarvat ja poskiparrat vetäytyivät syrjään.

Kaikissa muissa huoneissa oli valoisaa, puhdasta ja raitista. Vanhat haalistuneet ikkunnat olivat hävinneet, vierashuoneen ja virkahuoneen ikkunat ja ovet olivat varjostetut sinisillä ja viheriöillä poimuverhoilla, musliini-draperioilla ja punaisilla kukkaisköynnöksillä — kaikki Agata Matvejevnan käten työtä. Tyynyt hohivat lumivalkeisina vuorina kohoten miltei lakeen asti; peitot olivat silkillä tikattuja. Viikkokausia oli emännän huone ollut täyteenahdettu muutamia aukilevitettyjä toinen-toisensa viereen asetettuja pelipöytiä, joille oli levitetty näitä peittoja sekä Ilja Iljitshin yönuttu. Agata Matvejevna oli omakätisesti ne ommellut, alustanut vanulla ja läpitikannut, painautuen työhönsä koko vahvalla rinnallaan, imeytyen siihen kiinni silmillään vieläpä suullaan, kun milloin täytyi puraista poikki rihma, — ja se oli ollut hänelle mieluista vaivaa ja hän oli kainosti palkinnut itseänsä sillä ajatuksella että kauhtana ja peitot tulevat pukemaan, lämmittämään, lellittämään ja lepuuttamaan hänen pulskaa, pulleata Ilja Iljitshiänsä! Ja tämä taas maaten sohvallansa päiväkaudet ihaili hänen paljaita käsivarsiansa, jotka liikkuiivat edestakaisin neulan ja rihman mukana. Usein uinui hän kuunnellen tätä langan sihinää, läpipujottelemista ja poikkirapsahdusta aivan niinkuin muinen Oblomofkassa.

— Kyllä jo riittää, ihanhan te väsyttätte itsenne, — koettaa hän asetella touhuavaa emäntää.

— Jumala rakastaa työtä! — vastaa emäntä nostamatta silmiään ja käsiään työstä.

Kahvi tarjottiin Oblomoville yhtä huolellisesti, puhtaasti ja maukkaasti kuin ennenkin; lihalientä sisälmyksineen, makaroonia hienoine juustoineen, kalakukot, kaljaliemet, kotikasvuiset kananpojat — kaikki se vaihteli vakavassa järjestyksessä ja teki hauskan vaihtelun pienen talon yksitoikkoisiin päiviin. Ikkunoihin iskivät aamusta iltaan iloiset auringonsäteet paahtaen täydeltä terältä puolipäivää kumpaakin seinää, koska näet ryytimaat olivat molemmin puolin taloa. Hilpeästi visertelivät kanarialinnut, geraniumit ja lasten kreivin-puutarhasta tuomat hyasintit levittivät pieneen huoneeseen väkevää tuoksua, joka miellyttävästi sekaantui hienon havana-sikaarin savuun ja kaneelin tai vaniljan hajuun.

Ilja Iljitsh se eleli nyt aivankuin kultaisissa elämän puitteissa, joissa ikäänkuin bioraamassa vaihtuvat ainoastaan yöt ja päivät sekä vuodenajat; muita muutoksia tai erityisesti tärkeämpiä tapahtumia, tuollaisia, jotka usein hämmentävät elämää sen pohjamutia myöten, sellaisia ei ollut. Siitä asti kun Stolz oli vapauttanut Oblomofkan veljen vehkeellisistä veloista, ja Muhojarov ja Tarantjev kokonaan olivat poistuneet näyttämöltä, siitä asti oli myös poistunut kaikki vihamielisyys Ilja Iljitshin elämästä. Häntä ympäröivät nyt sellaiset yksinkertaiset, hyvät ja rakastavat ihmiset, jotka koko olennollaan suostuivat tukemaan hänen elämäänsä ja auttamaan häntä niin ettei hän sen painoa huomannut eikä tuntenut.

Agata Matvejevna oli elämänsä huippukohdassa. Hän tunsu elävänsä sellaista täyteläistä elämää, jollaista ei koskaan ennen ollut elänyt, mutta ei hän sitä osannut ilmausua paremmin kuin ennenkään,

tai oikeastaan ei se juolahtanut hänen päähänsäkään. Hän vain rukoili Jumalaa pitentämään Ilja Iljitshin ikää ja vapauttamaan tämän kaikesta "murheest", vihast' ja hädäst" uskoen myös itsensä, lapsensa ja koko olonsa luojansa huostaan. Mutta hänen kasvonsa ilmaisivat alituisesti yhtä ja samaa onnea, täyteläistä, tyydytettyä, mitään kaipaamatonta, sanalla sanoen niin harvinaista onnea että se olisi ollut mahdoton kaikille muille luonteille. Ruumiiltaan oli hän tullut täyteläiseksi, povi ja olkapäät loistivat samaa tyytyväisyyttä ja pyöreyttä, silmistä säteili leppeyttä ja emännöllistä huolehtivaisuutta. Hän oli saanut takaisin saman arvokkaisuuden ja levollisuuden, joilla ennenkin oli vallinnut taloan noiden nöyriä palvelijain Anisjan, Akuliinan ja piharengin keskuksä. Niinkuin ennenkin hän ei kävele, vaan ikäänkuin uiden liittää kaapilta keittiöön, keittiöstä aittaan, ja tasaisesti ja hätäilemättä antaa käskyjään täysin itsetietoisena siitä, mitä tekee.

Anisja on myös tullut entistään elävämmäksi sentähden että työtä on karttunut enemmän; liikkuen, touhuten, juosten hän sitä teki aina emäntänsä määräysten mukaan. Silmätkin hänellä ovat kirikkaamat, ja nenä, tuo puhuva nenä, se yhä on hänen koko olemuksensa etummaisena edustajana, se se yhä paistaa punoittaa ilmaisten huolia, ajatuksia ja aikomuksia, sekä puhelee, vaikka kieli vaikenekin.

Kumpikin on puettu oman toimensa arvoasteen mukaisesti. Emännällä oli varastossa iso kaapillinen silkkileninkejä, mantilleja ja saloppeja; päähineet tilattiin toiselta puolelta Nevaa, miltei Liteinajalta, jalkineet — ei Apraksinilta, vaan Kauppahovista, ja hattu — ajatelkaas: Morskajalta! Anisjakin, kun pääsee ruuanlaitosta varsinkin sunnuntaisin, pukee yllensä villaisen hameen ja röijyn. Mutta Akuliina se yhä vain kulkea lönttää hame vyötäreillä käärittynä, eikä renkikään raahdi kesäisinä joutohetkinään erota puoliturkistaan. Sakariaksesta tietysti ei kannata puhuakaan, hän kun oli harmaasta hännystakista tekaissut itselleen puseron, ja mahdotonta oli päättää, minkäväriset hänen housunsa olivat tai mistä aineesta hänen kaulahuivinsa oli tehty. Hän se vain kiilloittelee saappaita, sitten nukkua röhöttää, köpöttää portilla tylsästi tuijottaen harvoja ohikuljijoita tai kaiken lopuksi istuskelee likeisessä rikkamapuodissa ja tekee yhä sitä samaa, mitä on tehnyt ennenkin, ensin Oblomofkassa sekä sitten Gorohovaja kadun varrella Pietarissa.

Entäs Oblomov itse? Itse oli Oblomov täysi ja luonnollinen vastine ja ilmaus tuosta rauhasta, tyytyväisyydestä ja häiritsemättömästä hiljaisuudesta. Hautautuen omaan olemukseensa ja yhä syvemmin siihen eläytyen, tuli hän lopulta siihen päätökseen ettei hänen ollut tästä enää mihinkään meneminen, ei mitään etsiminen, että hänen elämänsä ihanne oli toteutunut, joskohta ilman runollisuutta, ilman noita säteitä, joilla hänen mielikuvituksensa kerran oli valaissut leveän ja huolettoman herraselämän juoksun siellä kotikylässä, kotiväen ja talonpoikain keskuksä. Hän piti nykyistä elämäänsä jatkona samaan oblomovilaiseen olemassaoloon, nähden sen ainoastaan toisessa paikallisvärityksessä. Täälläkin, kuten Oblomofkassa, onnistui hänen helposti pysyä erillään elävästä elämästä, tinkiä ja tilata siltä itselleen hämmentämättömän rauhan.

Hän riemuitsi sisällisesti siitä, että oli päässyt pois sen ikävyyttävistä, kiusallisista vaatimuksista ja uhkauksista, pois sen näköpiirin alta, jossa leimahtelevat suurten riemujen salamat ja pamahtelevat suurten surujen äkkiarvaamattomat iskut, jossa valheelliset toiveet ja onnen uhkeat harhakuvat leikitsevät, jossa oma ajatus nakertaa ja hivuttaa ihmistä tappaen himot, jossa järki lankeilee ja juhlailee, jossa ihminen taistelee lakkaamatonta taistelua ja poistuu taistelutanterelta rikkirevittynä ja aina yhtä tyytymättömänä, kyllääntymättömänä. Kokematta nautintoja, joita taisteluissa saavutetaan, kieltäytyi hän niistä hengessään ja tunsu rauhaa sielussaan ainoastaan tässä unhoitetussa sopukassaan, jossa ei mitään tiedetty liikkeestä eikä elämän riehuksä.

Vaan jos hänen mielikuvituksensa vielä alkaa kiehua, ja unhoitetut muistot ja täyttymättömät haavat nousevat, jos omatunto alkaa nuhdella näin eikä toisin eletystä elämästä — silloin nukkuu Oblomov levottomasti, heräilee, hypähtelee vuoteessaan, toisinaan itkee toivottomuuden kylmin kyynelin valoisaa, iäksi sammunutta elämänihannettaan, niinkuin itketään kallista vainajaa, katkerasti tuntien ettei ole hänelle tehty kylliksi hyvää silloin kun tämä vielä eli.

Sitten hän silmähtää siihen, mikä häntä ympäröi, nauttii ajallista hyvyttä ja rauhoittuu haaveellisena tuijottaen, kuinka ilta-aurinko hiljaa ja levollisesti laskee tuleksä leimuavine ruskoineen, päättää lopuksi, etteihän hänen elämänsä ollut ainoastaan muodostunut, vaan myös luotu, vieläpä edeltäpäin määrätty niin yksinkertaiseksi ja vaatimattomaksi, jotta se voisi ilmaista ihanteellis-rauhallista puolta ihmiselämästä. Toisille, ajatteli hän, on langennut osakseen ilmituoda siitä levottomia puolia, panna liikkeelle sen luovia ja hävittäviä voimia: jokaisella kun on oma tehtävänsä.

Tällainen viisauksoppi se nyt oli kehittänyt oblomovilaisessa Platossa, sepä se häntä nyt tuuditteli noissa kysymyksissä ja ankarissa velvollisuuden ja työn vaatimuksissa. Mutta eihän hän ollut syntynytkään eikä kasvatettu miksikään gladiaattoriksi arenalle, vaan rauhalliseksi taistelun katselijaksi, eikä hänen arka ja laiska sielunsa olisi kestänyt remuavaa onnea yhtä vähän kuin elämän korvapuustejakaan — senpätähden pysytteli hän ainoastaan sen reunalla, sillä ei olisi kannattanut

ruveta mitään tavoittelemaan, muuttamaan tai katumaan. Vuosien karttuessa ilmaantui mielenliikutuksia ja katumuksia harvemmin, ja hiljaa, aste-asteelta painautui hän jälellä-olevan olemuksensa yksinkertaiseen ja leveään ruumisarkkuun, jonka oli ominkäsin tehnyt, samoin kuin erämaan vanhukset, syrjäytyen elämästä, kaivavat itselleen oman hautansa. Hän oli jo lakannut haaveksimasta maatilansa kuntoonpanoa ja sinne matkustamista kimssuineen kamssuineen. Stolzin asettama tilanhoitaja lähetti hänelle säännöllisesti hyvänlaiset tulot jouluksi, talonpojat toivat leipää ja ruoka-aineita kaupunkiin, ja koko talo huokui iloa ja yltäkylläisyyttä. Ilja Iljitsh oli varustanut itselleen myös parin hevosta, mutta hänelle omituisesta varovaisuudesta sellaiset hevoset että ne vasta kolmannella ruoskaniskulla lähtivät liikkeelle porrasten edestä, sillä ensimmäisellä ja toisella iskulla toinen hevonen vain hytkähtää ja kuopaisee maata, sitte hytkähtää toinen hevonen ja kuopaisee jalallaan, sitten vasta ne tiukasti ojentaen kaulansa, selkänsä ja häntänsä yhtäaikaa lähtevät juosta hölkyttämään puistellen päitään. Niillä kuljetettiin Vanjaa kouluun tuolle puolen Nevaa ja niillä emäntä ajeli kaikellaisilla ostoksillaan. Mutta laskiaisena ja pääsiäisyöpänä koko perhe, myös itse Ilja Iljitsh kävivät lystiä-ajelemassa markkina-kojulla, tilasivat toisinaan looshinkin ja kävivät joka sorkka — teatterissa. Kesäisin läksivät he käymään maalla, ja Iljan perjantaina — Ruutitehtaalla, ja näin se elämä vaihteli tavallisine ilmiöineen tuomatta mitään mullistavia muutoksia, joskohta sen iskut hiukan hiipoivat näitäkin rauhallisia sopukoita. Sillä valitettavasti ukkosen jyrähdys, joka tärisyttää vuorten perustuksia ja äärettömiä ilma-aloja, kuuluu hiirenkin pesään, joskohta heikommasti, kumeammasti, niin kuitenkin tämmöiselle pikku piilopaikalle tuntuvasti. Ilja Iljitsh syöskenteli hyvällä ruokahalulla ja paljon, kuten ennen Oblomofkassa, käveli sekä työskenteli laiskasti ja niukasti aivan kuten oli tehty Oblomofkassa. Huolimatta karttuvasta iästään joi hän huoletonna viiniä, viinimarjaviinaa ja vielä huolettomammin makaili pitkät ajat päivällisen perästä.

Yhtäkkiä kaikki tämä muuttui.

Kerran päivällislevon ja uinailun jälkeen yritti hän nousta sohvaltaan, vaan ei voinutkaan, tahtoi lausua sanan — vaan kielipä ei totellutkaan häntä. Säikähtyneenä huiskautti hän vain kämmentään siten kutsuen apuun. Jos hän olisi elänyt yksistään Sakariuksen kanssa, olisi hän näin saanut sähköttää kädellään aamuun asti ja lopuksi kuolla kupsahtaa, josta olisi saatu tietää vasta toisena päivänä, mutta nyt valvoi emännän silmä häntä aivankuin kaitselmuksen katse eikä siihen tarvittu järkeä, vaan ainoastaan sydämmen aavistusta että Ilja Iljitshin laita ei ollut aivan oikein.

Ja ainoastaan tämä aavistus valaisi häntä, Anisja lensi jo ajurilla tohtoria noutamaan, sillä aikaa kun emäntä peitti Oblomovin pään jää-kääreellä ja kerralla tempasi esiin salalippaastaan kaikki spiritukset ja haudepullot — kaikki, mitä tottumus ja kuulema neuvoivat häntä tässä asiassa käyttämään. Myös Sakariias oli ehtinyt siihen asti kiskoa jalkaansa toisen saappaan ja siinä hän yhdessä saappaassaan äherteli mukana tohtorin, emännän ja Anisjan kera herransa ääressä. Ilja Iljitsh saatiin tuntoihinsa, hänestä laskettiin verta ja hänelle selitettiin sitten että tämä oli ollut aivohalvauksen kohtaus ja että hänen täytyi muuttaa elämäntapaansa.

Viina, olut, viini ja kahvi muutamilla harvoilla poikkeuksilla, lisäksi kaikki rasvainen liha ja väkevästi höystetyt ruuat tulivat häneltä kielletyiksi, vaan tämän sijaan määrättiin jokapäiväistä liikkumista ja kohtuullista unta ainoastaan öisin. Ilman Agata Matvejevnaa ei tämä tällainen laisinkaan olisi käynyt päinsä, mutta hän ymmärsi panna toimeen tämän järjestyksen sillä keinoin että pakoitti siihen koko talon, ja milloin viekkaukella, milloin lempeydellä houkutteli Oblomovin pois tuosta turmiollisesta viinin nautinnosta, päivällislevosta ja rasvaisista kalakukoista. Juuri kun Oblomov on uinahtamaisillaan, kaatuu tuoli huoneessa noin ikäänkuin itsestään tai rämisten särkyä vanha, kelvoton astia vierashuoneessa tai alkavat lapset meluta — olkoot sitten vaikka ulkona juoksemassa! Jollei tämä tepsinyt, kuului emännän leppeä ääni kutsuen Oblomovia tai kysyen tältä jotakin. Puutarhan käytävä pidennettiin ryytimaahan asti ja sitä myöten suoritti Ilja Iljitsh aamuin-illoin kaksituntisen kävelyn. Hänen kanssaan käveli emäntä tai jos ei tämä päässyt, niin Masha tai Vanja tai vanha tuttavamme, tuo mitään puhumaton, kaikkeen taipuvainen ja suostuvainen Aleksejev.

Siinä se Ilja Iljitsh nyt astua hölkyttää hitaasti pitkin polkua nojautuen Vanjan olkapäähän. Vanja on jo melkein nuorukainen, hänellä on kimnasistin vormuvaatteet ja hän tuskin saa hillityksi reippaat, kiirehtivät askeleensa sovitellessaan niitä Ilja Iljitshin käyntiin. Oblomov hiukan raahaa toista jalkaansa, jossa on vielä halvauksen jälkiä.

— No Vanja hyvä, mennään nyt jo sisään! — sanoo hän.

He yrittävät suuntaamaan askeleensa ovea kohti, vaan heitä vastaan ilmestyy Agata Matvejevna.

— Mitäs te nyt näin aikaisin takaisin? — kysyy hän antamatta astua sisään.

— Mikä aikaisin tämä on! Me olemme kulkeneet parikymmentä kertaa edestakaisin, ja täältäähän tulee aitaan asti viisikymmentä sylvä, siis olemme kävelleet kaksi virstaa, — selittää poika.

— Montako kertaa olettekaan kulkeneet? — kysyy äiti.

Vanja joutuu hämilleen.

— Älä valehtele siinä! — uhkaa äiti katsoen poikaa silmiin. —
Kyllä minä heti huomaan. Muistahan, sunnuntaina en päästä vieraisiin.

— Älähän nyt, äiti, ihan tosiaan olemme kulkeneet ... kaksitoista kertaa.

— Ai, mikä veitikka sinä olet! — virkkoi Oblomov. — Sinähän olet koko ajan vain nyhtänyt akasian lehtiä, vaan minä olen laskenut joka ikisen kerran...

— Ei, kävelkäähän vielä vähän! ei minulla ole kalakeittokaan vielä valmis, — ratkaisee emäntä kiistan ja lupsauttaa oven heidän edessään kiinni.

Ja Oblomovin täytyi laskea lisää vielä kahdeksan kertaa, sitten vasta sai hän astua sisään huoneeseen. Siellä, isolla, pyöreällä pöydällä höyrysi kalakeitto. Oblomov istahti omalle paikalleen sohvaan, hänen viereensä oikealle puolelle, tuolille, Agata Matvejevna; vasemmalle, pienelle lapsentuolille, jossa oli häkki ympärillä, istutettiin noin kolmivuotias lapsikakara. Hänen viereensä istuutui Masha, jo noin kolmentoista vuotias tyttö, sitten Vanja, ja lopuksi istui tänä-päivänä myös Aleksejev vastapäätä Oblomovia.

— Antakaa minun vielä panna teille kiiskisoppaa: tämä sattui niin hyvää ja rasvaista! — puheli Agata Matvejevna ammentaen Oblomoville lientä lautaselle.

— Ollappa tämän kanssa vielä piirakkaa! — sanoi Oblomov.

— Hyvä-isä: minä ihan unohdin! Ja vielä illalla ajoin laittaa, vaan muisti on minulta kerrassaan mennyt! — viekasteli Agata Matvejevna. — Ja teille myös, Ivan Alekseitsh, unhotin valmistaa kaalia kotletteihin, — lisäsi hän kääntyen Aleksejeviin. — Elkää panko pahaksenne!

Tämäkin oli hänen omia keksintöjään.

— Ei se mitään: kyllä minulle kaikki kelpaa, — sanoi Aleksejev.

— Niin tosiaankin, miksei hänelle ole valmistettu sianlihaa herneiden kanssa tai härkäpaistia? — kysyi Oblomov. — Hän niin niistä pitää...

— Hyvä Ilja Iljitsh, kävinhän minä itse katsomassa, vaan eihän tuota saanut kunnon naudanlihaa missään! Mutta minä käskin teille laittaa kirsimarjapuuroa, kun tiedän teidän siitä pitävän, — lipatti emäntä Aleksejeviin kääntyen. Marjapuuro näet ei ollut vahingollista Ilja Iljitsihille, ja sentähden täytyi siitä pitää ja sitä syödä tuon kaikkeen suostuvaisen Aleksejevinkin.

Päivällisen jälkeen ei kukaan eikä mikään voinut kääntää Oblomovin mieltä pois makaamisesta. Tavallisesti paneutui hän yhtäkytyä sohvalle seljälleen edes hetkisenkään levähtääkseen. Jottei hän pääsisi nukahtamaan, kaatoi emäntä myös samassa kahvin, ja samassa olivat myös lapset matolla leikkimässä, niin että Ilja Iljitshin täytyi, tahtoipa tahi ei, ottaa osaa touhuun.

— Herkeätkö härnäämästä Pikku-Anttua: se pyrskähtää kohta itkuun! — torui hän Vanja viikaria, joka ärsytteli lasta.

— Masha hyvä, katsohan: Pikku-Anttu loukkaa itsensä tuolia vastaan! — varoitteli hän huolissaan, kun lapsi konttaili tuolien alla.

Ja Masha heittäytyi ottamaan kiinni "pikku-veljeä" niinkuin hän lasta nimitti.

Kaikki vaikeni hetkeksi, emäntä poistui keittiöön katsomaan, joko kahvi oli valmis. Lapsetkin asettuivat. Huoneessa alkoi kuulua kuorsaus, alussa hiljainen ja vieno kuni viulun sordini-ääni, sitten kovempi, niin että kun emäntä vihdoin ilmestyi höyryävine kahvikannuineen, oli häntä hämmästyttämässä niin vahva kuorsaus kuin kyytituvassa. Nuhtelevasti pudisti hän päätään Aleksejeville.

— Kyllä minä sitä herättelinkin, vaan eihän tuo mitään kuule, — sanoi Aleksejev puolustukseksien.

Emäntä asetti vikkelaasti kahvivehkeet pöydälle, sieppasi lattialta Pikku-Antun syliinsä ja istutti hänet hiljalleen sohvaan Ilja Iljitshin viereen. Lapsi rupesi ryömimään hänen päällään, pääsi kasvoihin asti ja tempasi nukkuvaa — nenästä.

— Mi-mitä? Kuka se on? — sopersi Ilja Iljitsh rauhattomana havahtuen.

— Te olitte torkahtanut, niin Pikku-Anttu kiipesi päällemme ja herätti teidät, — sanoi emäntä lempeästi.

— Milloinka minä tässä olisin ehtinyt torkahtaa? — puolustihen Oblomov ottaen Pikku-Antun syliinsä. — Luuletteko etten muka kuullut, kuinka hän pienillä käsillään raapusteli minua? Kyllä minä kuulen kaikki. Voi sinä sen pikku veitikka, kun nenästä tartuit! Minä sinut opetan! Vuotahan, vuotahan! — puheli hän lellitellen ja hyväillen lasta. Sitten laski hän hänet alas lattiaan ja huohti huoneen täydeltä. — Kertokaa jotakin, Ivan Alekseitsh! — sanoi hän.

— Kaikki on puhuttu läpi ja ympäri, Ilja Iljitsh, ei ole mitään kerrottavaa, — vastasi tämä.

— Kuinka ei olisi? Tehän käytte ihmisissä; eikö kuulu mitään uutisia? Muistaakseni te luette?

— Niin tuota, luenhan minä joskus, tai toiset ne lukevat ja juttelevat, vaan minä kuuntelen. Tässä eilissä-päivänäkin tuolla Aleksei Spiridonitshin luona poika, joka on ylioppilas, luki ääneen...

— Mitäs hän luki?

— Englantilaisista se luki, että ovat kuljettaneet pyssyjä ja ruutia jollekin. Aleksei Spiridonitsh sanoi että tulee sota.

— Kenellekkäs he niitä ovat kuljettaneet?

— Espanjaan tai Intiaanko lie ollut — en muista, mutta sangen tyytymätön oli vain lähettiläs ollut.

— Mikä lähettiläs? — kysyi Oblomov.

— Kas kun olen sen jo unohtanut! — sanoi Aleksejev kohottaen nenänsä kattoa kohti ja koettaen muistaa.

— Kenenkäs kanssa sota sitten tulee?

— Turkin pashan kanssa, nähtävästi.

— Vieläkö mitä muuta uutta on politiikassa? kysyi hetken vaitiolon perästä Ilja Iljitsh.

— Ka kirjoittavathan ne lehdissä että maapallo jäähtyy jäähtymistään ja että se kerran on kokonaan jäätyvä.

— Voi pöllöä! Onkos sekin politiikkaa? — huudahti Oblomov.

Aleksejev hätääntyi.

— Dmitri Alekseitsh mainitsi alussa politiikasta, — puolustihen hän: — vaan sitten ne yhteen vauhtiin lukivat eivätkä sanoneet, milloin pätkä politiikasta loppui. Tiedänhän minä että tämä jo kuuluu kirjallisuuden alalle.

— Mitäs hän kirjallisuudesta sitten luki? — kysyi Oblomov.

— Sitä se luki että kaikista parhaimmat kirjantekijät ovat Dmitriev, Karamsin, Batjushkov ja Shukovski...

— Entäpä Pushkin?

— Pushkinia ei siinä ollut. Minä itse myös ajattelin että miksikähän häntä ei ole mainittu. Onhan hän "kenius" — sanoi Aleksejev ääntäen g:n k:ksi.

Seurasi äänettämyys. Emäntä toi käsityönsä ja alkoi pujotella neulaansa edestakaisin, silloin tällöin katsahtaen Ilja Iljitshiin tai Aleksejeviin sekä kuulostellen herkin korvin, että eikö missään ole epäjärjestyä ja melua, että riiteleekö Sakariias keittiössä Anisjan kanssa, peseekö Akuliina astioita, eikö portti narahda pihalla, se merkitsee: eikö renki ole menossa luvatta "laitokselle".

Oblomov oli syventynyt äänettämiin mietteisiin. Ei se ollut unta eikä valveilla-oloa: hän vain päästi ajatuksensa huolettomasti valloilleen vaeltamaan keskittämättä niitä mihinkään, kuunteli rauhallisena sydämensä säännöllistä tykytystä, tuontuostakin räpäyttäen tasaisesti kuten ainakin mies, mihinkään tähtäämätöntä silmänsä. Ja hän vaipui epämääräiseen, arvoitukselliseen, hallusinatсионin kaltaiseen sieluntilaan.

Ihmiselle tulee toisinaan harvinaisia, pikaisia sielun silmänräpäyksiä, jolloin hänestä tuntuu siltä kuin eläisi hän toistamiseen kerran ja jossakin jo läpielettyjä hetkiä. Lieneekö hän sitten nähnyt unessa edessään ilmenevän tapauksen, lieneekö sen jolloinkin ennen elänyt ja sitten unhoittanut, sitä ei hän

tiedä, hän vain näkee samojen henkilöiden istuvan ympärillään kuin silloinkin, kuulee samat sanat lausuttavan, jotka jo kerran ovat lausutut; mielikuvitus siirtyy sinne voimattomana eikä muisto elvytä entisyyttä, vaan synnyttää epätietoisuutta.

Näin tapahtui nyt Oblomovillekin. Hänen ympärillään väikkyy joku entinen hiljaisuuden varjo, tuttu kellonheiluri lerkkasee hänen edessään, kuuluu poikkipuraistun rihman rapsahdus, tutut sanat ja kuiskeet uudistuvat.

— Kas kun en mitenkään voi saada langan päätä sattumaan neulansilmään, pistähän sinä Masha, sinulla ovat silmät terävämmät!

Oblomov tuijottaa laiskasti, koneellisesti, ikäänkuin tajuttomasti emännän silmiin, ja hänen muistojensa syvyyksistä sukeltaa esiin tuttu kuva, jonka hän jossakin on nähnyt. Hän koettaa päästä perille, milloin ja missä hän tämän on kuullut...

Ja hänelle näkyy avara, hämärä, talikynttilän valaisema vierastupa lapsuutensa kodissa ja pyöreän pöydän ääressä istuva levollinen äiti vieraineen: he ompelevat ääneti, isä kävelee pitkin lattiaa, ja on myös ääneti. Nykyisyys ja entisyys sulautuvat yhteen sekaantuen toisiinsa. Hän unelmoi saavuttaneensa sen luvatus maan, jossa virrat juoksevat mettä ja maitoa, jossa syödään ansaitsematonta leipää ja kuljetaan kuhisten kullassa ja hopeassa. Kuulee hän kertomuksia unista ja enteistä, kuulee lautasiens helinän ja veitsien kalinan, puristautuu kiinni lapsenpiikaan ja kuuntelee hänen vanhuudesta väräjävä ääntänsä:

— Militrisa Kirbitjevna! — puhuu tämä osoittaen hänelle emännän haahmoa. Hänestä näyttää kuin pitkin sinitaivasta liitäisi sama pilvenhattara kuin silloinkin, sama tuulonen puhaltaa ikkunaan ja ailakoi hänen hiuksillaan, ja oblomovilainen kalkkunakukko astua tepastelee kaakottaen ikkunan alla. Kas: koirakin rupeaa haukkumaan, taitaapa tulla vieraita. Eiköhän vain Andrei isänsä kanssa lie saapunut Verhļjovosta? Se oli hänelle juhlapäivä. Tosiaankin: hän se taitaa olla, askeleet lähestyvät lähestymistään, ovi aukeaa ... — "Andrei!" huudahtaa hän. Ja toden-totta: hänen edessään on Andrei, mutta ei poikana, vaan kypsyneenä miehenä.

Oblomov havahtui, sillä hänen edessään seiso i ilmeisesti, eikä vain hallusinatsioonikuvana, todellinen Stolz. Emäntä sieppasi nopeasti lapsen, kiskaisi käsineuleensa pöydältä ja vei lapset pois; katosi myös Aleksejev. Stolz ja Oblomov jäivät kahden, ääneti ja liikkumatta katsomaan toinen-toiseensa. Stolz aivan lävisti hänet katseellaan.

— Sinäkö se olet Andrei? — kysyi Oblomov tuskin kuuluvasti liikutuksissaan, niinkuin kysyy pitkän eron jälkeen ainoastaan rakastaja ystävättäreltään.

— Minä, — vastasi Andrei hiljaa. — Oletko hengissä, oletko terve?

Oblomov syleili ystäväänsä lujasti puristautuen häneen kiinni.

— Ah! — pääsi häneltä vastaukseksi pitkä huokaus, johonka "ah" sanaan purkautui kaikki kauvan sielussa sulautunut suru ja ilo, mikä ei ehkä koskaan muulloin, senjälkeen kun olivat viimeksi toisensa tavanneet, ollut purkautunut kenellekkään.

He istuutuivat ja katsah tivat jälleen tutkivasti toinen-toistansa.

— Oletko terve? — kysyi Andrei.

— Niin, nyt olen — jumalankiitos.

— Vaan oletko ollut kipeä?

— Niin, Andrei, minulla on ollut halvaus...

— Onko se mahdollista? Hyväjumala! — lausui Andrei säikähtyneenä ja osanottavasti. — Mutta ilman seurauksiako?

— Niin, ainoastaan vasenta jalkaani en vapaasti hallitse...

— Ah Ilja, Ilja! Mikä sinua vaivaa? Sinähän olet kokonaan murtunut! Mitä olet toimittanut tälläaikaan? Onko se totta että siitä on viidettä vuotta, kun viimeksi tavattiin?

Oblomov huokasi.

— Mikset ole matkustanut maatilallesi? Mikset ole kirjoittanut?

— Mitä minä sinulle osaan vastata, Andrei? Tunnethan sinä minut äläkä siis kysy enempää! — virkkoi

Oblomov surullisesti.

— Ja yhä sinä tässä samassa paikassa asut? — puhui Stolz silmäillen ympärilleen: — etkä ole muuttanut pois?

— Niin, tässähän minä yhä... Nyt ei minun enää tule muutetuksi!

— Onko se ihan varma?

— Niin, Andrei, varma se on...

Stolz katsahti tutkivasti häneen, rupesi miettimään ja alkoi astella pitkin lattiaa.

— Mitenkäs on Olga Sergejevnan laita? Onko hän terve? Missä hän on? Muistaako vielä minua?...

Hän ei saanut kaikkea sanotuksi.

— Terve hän on ja sinut hän muistaa aivankuin olisitte eilisspäivänä eronneet. Ja minä sanon sinulle heti, missä hän on.

— Entä lapset?

— Lapset ovat myös terveet... Mutta sano Ilja, leikkiäkö sinä lasket, että muka tänne jäät myötyriksi? Minä kun tulin sinua noutamaan viedäkseni sinut täältä meille, sinne maalle...

— Ei mitenkään, ei mitenkään! — lausui Oblomov alentaen ääntänsä ja katsahtaen oveen, nähtävästi hätäytyneenä. — Ole hyvä äläkä taas rupea sellaisesta puhumaan...

— Miksikä ei? Mikä sinua vaivaa? — keskeytti Stolz. — Tunnethan sinä minut: minä olen aikoja sitten ottanut tämän tehtäväkseni enkä siitä luovu. Näihin asti minua ovat estäneet kaikellaiset asiat, mutta nyt olen vapaa. Sinun täytyy elää meidän kanssamme, meidän läheisyydessämme; me olemme sen Olgan kanssa niin päättäneet ja niin se on oleva. Jumalankiitos että tapasin sinut entiselläsi enkä huonompana. Minä en sitä toivonut... Siis matkustakaamme! ... Olen valmis sinut väkivallalla viemään täältä pois. Täytyy elää toisella tapaa, ymmärräthän sinä, kuinka...

Oblomov oli kuunnellut kärsimättömänä tätä yhteen puhkuun puhuttua lausejaksoa.

— Ole hyvä äläkä huuda niin kovasti! — huusi hän. — Tuolla...

— Mitä siellä?

— Kuulevat... ja emäntä vielä luulee että tosiaankin tahdon matkustaa pois...

— Mitäs siitä? Luulkoon vain!

— Ah, eihän se käy päinsä! — keskeytti Oblomov. — Kuulehan, Andrei! — lisäsi hän yhtäkkiä päättävällä, harvinaisella äänellä: — älä tee turhia yrityksiä äläkä koeta saada minua suostumaan, sillä minä jään kaikissa tapauksissa tänne.

Stolz katsahti kummastuksissaan ystäväänsä. Oblomov katsoi vastaan levollisena ja varmana.

— Sinä olet mennyttä miestä, Ilja: — sanoi Stolz. — Tämä talo, tuo nainen ... koko tämä olo... Ei se voi olla mahdollista: pois matkaan, pian matkaan!

Hän tarttui häntä hihasta ja retuutti ovelle asti.

— Miksi tahdot minut viedä pois? ja minne? ähkyi Oblomov tehden vastarintaa.

— Pois tästä kuopasta ja suosta valoon ja avaruuteen, missä on terve ja luonnollinen elämä! — vaati Stolz jyrkästi, miltei ankaran kärkevästi. — Katso, missä olet? Mikä sinusta on tullut? Havahdu, herää! Ethän sinä tällaiseen oloon ole itseäsi valmistanut maataksesi kuin myyrä luolassa? Muistelehan kaikkea...

— Älä muistuta, älä kajoa entisyyteen, älä sitä palauta! — pyyteli Oblomov täydellisesti itsetajuisena järkensä ja tahtonsa suhteen, jota kasvatkin ilmaisivat. — Mitä sinä tahdot minusta tehdä? Siitä mailmasta, jonne sinä minut tahdot houkutella, olen minä iäksi repeytynyt, etkä sinä voi yhteenjuottaa etkä kokoonpanna kahta irti-revittyä puoliskoja. Minä olen kasvanut kiinni tähän kuoppaan kipeästä paikasta: koetahan kiskaista irti — niin tulee kuolema.

— Mutta katsohan ympärillesi, missä ja kenen kanssa olet?

— Tiedän kyllä ja tunnen... Ah, Andrei, kaiken minä tunnen, kaikki ymmärrän: minulla käy aikaa-sitten omalletunnolleni elää maailmassa! Mutta minä en voi kulkea kanssasi sinun tietäsi, vaikka tahtoisinkin ... se olisi ollut ehkä mahdollista vielä viime kerralla. Mutta nyt... (hän loi silmänsä alaspäin ja vaiken hetken) nyt on myöhäistä... Mene äläkä pysähdy minun niskoilleni. Minä ansaitseen sinun ystävyytesi — Jumala sen näkee, mutta minä en ansaitse sinun puuhiasi.

— Ei, Ilja, sinä puhut jotakin, vaan et puhu sitä loppuun. Mutta minä vien sinut kuitenkin pois, juuri sentähden vienkin että epäilen... Kuuleppas, — sanoi hän: — pue päällesi ja ajetaan minun luokseni, niin istut siellä tämän illan. Minä lupaan kertoa sinulle paljon: et tiedäkkään, mitä meillä nyt on tekeillä, vai oletko kuullut?...

Oblomov katsoi häneen kysyväisesti.

— Ihan unhotin, ettethän sinä käykkään ihmisissä, — mutta mennään nyt, niin kerron sinulle kaikki... Arvaas, kuka tuolla portilla odottaa minua vaunussa... Minä kutsun hänet tänne!

— Olgako? — pääsi äkisti säikähtyneen Oblomovin suusta. Ja hän kokonaan muuttui kasvoiltaan. — Jumalantähden, älä päästä häntä tänne, vaan lähtekää pois. Jää hyvästi, jää hyvästi, jumalantähden!

Hän melkein työnsi Stolzia ulos, mutta tämä ei liikahtanut paikaltaan.

— Minä en voi mennä hänen luokseen ilman sinua, olen luvannut sen hänelle, kuuletko Ilja? Jos ei tänään, niin huomenna; sinä vain viivytät minua, mutta poisajetuksi et saa... Huomenna tai ylihuomenna me siis kuitenkin taas tapamme toisemme!

Oblomov istui vaiti, pää painuksissa, uskaltamatta katsahtaa Stolziin.

— Milloin siis? Olga on sitä minulta kysyvä.

— Ah Andrei! — sanoi Oblomov hellällä, rukoilevalla äänellä, syleillen häntä ja pannen päänsä hänen olkapäälleen. — Jätä minut kokonaan ... ja unhoita...

— Kuinka, iäksikö? — kysyi Stolz ihmetyksissään, syrjäytyen hänen syleilystään ja katsoen toista silmiin.

— Niin juuri, — sopersi Oblomov.

Stolz astui hänestä askelen pois päin.

— Oletko se sinä, Ilja? — nuhteli hän. — Sinä työnnät minut pois hänen, tuon naisen tähden!... Hyväjumala! — huudahti hän ikäänkuin äkillisestä kivusta. — Tuo lapsi, minkä minä äsken näin ... Ilja, Ilja! Pakene täältä, mennään pian pois, mennään! Kuinka sinä olet langennut? Tuo nainen ... mikä hän on sinulle...?

— Hän on vaimoni! — lausui Oblomov levollisesti.

Stolz tyrmistyi.

— Ja lapsi on — minun poikani! Hänen nimensä on Andrei — sinun muistoksesi! — sai Oblomov kerralla sanotuksi, ja hän hengähti rauhallisesti laskettuaan niskoiltaan tämän vilpittömyyden taakan.

Nyt muuttui Stolz kasvoiltaan ja hänen kummastusta ilmaisevat, miltei mielettömät silmänsä pyörivät ympäri hänen päässään. Hänen eteensä oli yhtäkkiä repeytynyt "pohjaton kuilu", kohonnut "kivinen muuri", ja Oblomovia ikäänkuin ei ollutkaan enää, tämä oli ainakin kadonnut hänen silmistään, luhistunut kokoon, ja hän tunsu ainoastaan sen polttavan tuskan, jota tuntee ihminen kiiruhtaessaan liikutetuin mielin erillään-olon jälkeen näkemään ystävänsä ja saakin tietää, ettei tätä pitkään aikaan ole enää ollut olemassa, vaan että hän on kuollut.

— Mennyttä miestä! — kuiskasi hän koneellisesti. — Mitäs minä nyt sanon Olgalle?

Oblomovin korvissa jäivät soimaan viimeiset sanat, hän tahtoi jotakin sanoa, vaan ei voinut. Hän ojensi molemmat kätensä Andreita vastaan, ja nämät kaksi miestä syleilivät toisiansa ääneti ja lujasti, niinkuin syleilläään ennen taistelua, ennen kuolemaa. Ja tähän syleilyyn tukahtuivat heidän sanansa, heidän kyyneleensä ja tunteensa...

— Älä unhoita minun pikku Andreitani! - olivat Oblomovin viimeiset sanat, jotka sammuneella äänellä lausuttiin.

Ääneti ja hitaasti poistui Stolz ulos, verkalleen ja mieltäväisenä kulki hän pihan poikki ja istahti vaunuihin sillä-aikaa kun Oblomov vaipui istualleen sohvaan, nojautui kyynäspäillään pöytää vastaan ja

peitti kasvonsa käsillään.

— En, en unhoita sinun Andreitasi,— ajatteli Stolz surullisena kulkiessaan pihan poikki. — Mennyttä miestä olet sinä Ilja: ei auta sinulle puhua että sinun Oblomofkasi ei enää ole erämaa, että sen vuoro on tullut ja sen ylitse on valahtanut auringon säteitä!

En sano sinulle että siitä nelisen vuoden kuluttua tulee rautatieasema, että sinun talonpoikasi menevät kaivelemaan hiekkasärkkiä ja että kohta pitkin malmikiskoja sinun viljasi on vierivä valkamaan... Ja siihen sitten koulut ja tiedonvalo... Ei, sinä säikähtäisit tätä uuden ajan aamuruskoa, se pistäisi kipeästi sinun tottumattomiin silmiisi. Mutta sinun poikasi minä vien sinne, minne et itse voinut mennä ...ja hänessä toteutamme meidän nuoruutemme haaveet! — Jää hyvästi, vanha Oblomofka! — lausui hän puoliääneen kääntyen viimeisen kerran katsahtamaan pienen talon ikkunoihin. — Sinä olet elänyt ikäsi loppuun! —

— Mitä sinne kuuluu? — tiedusti Olga kiihkeästi tykyttävin sydämmin.

— Eipä mitään erikoista! — vastasi Andrei kuivan-katkonaisesti.

— Onko hän elossa ja terve?

— Onhan tuo ... — virkkoi Andrei väkinäisesti.

— Miksikäs sinä niin pian palasit? Miksi et kutsunut minua sinne tai tuonut häntä tänne? Päästä minut heti sinne sisään!

— Ei se käy päinsä!

— Mitäs siellä sitten on tapahtunut? — kysyi Olga säikähdyksissään.

— Onko todella "kuilu auennut"? Sanotko minulle vai et?

Stolz oli vaiti.

— Mutta mitä kummaa siellä sitten on tekeillä?

— Oblomovilaisuutta! — vastasi Andrei synkästi ja Olgan yhä jatkuvien tiedustelujen suhteen pysyi kotiin asti itsepäisesti äänettömänä.

10.

Kului noin viisi vuotta. Paljon muutoksia oli tapahtunut Viipurinpuolellakin: autio katu, joka johti Pshenitshinan talolle, oli rakennettu täyteen huviloita, joiden välillä kohosi pitkä, kivinen valtionrakennus estäen auringon iloisia säteitä valahtamasta tuon laiskuuden ja levon rauhallisen sopukan ikkunaruuuihin. Itse tuo pieni talo oli myös hiukan rapistunut näyttäen huolimattomalta ja siivottomalta kuni mies, jonka parta on ajamaton ja naama pesemätön. Väri oli kulunut pois, vesitorvet paikoin särkyneet, niin että pihalla lainehti likalätäköitä, joiden ylitse kuten ennenkin oli heitetty kapeita lautoja. Kun kuka sattuu astumaan sisään käymäportista, niin vanha Musti koira ei enää hypähdäkkään hurjasti ketjussaan, vaan haukkuu käheästi ja laiskasti ryömimättä ulos kopperostaan.

Mutta mitä muutoksia olikaan tapahtunut sisällä? Siellä hallitsee nyt vieras nainen ja telmivät toiset lapset! Siellä ilmestyy tosin vieläkin silloin tällöin röyhkeän Tarantjevin punainen, laihtunut naama, vaan poissa on tuo leppeä, puhumaton Aleksejev. Ei näy Sakariiasta eikä Anisjaa, vaan outo, paksu keittopiika hääräilee keittiössä vastahakoisesti ja karkeasti täytellen Agata Matvejevnan hiljaisia määräyksiä, ja entinen Akuliina, hameenliepeet vyötäreille kääräistynä, peseskelee purtiloita ja kattiloita sekä sama unelias renki sama turkki-reuhka yllään, elelee joutilaana päivät-pitkät hökkelissään. Ristikko-aidan sivu vilahtaa määrätyillä tunneilla varhain aamusilla sekä päivällis-aikaan jälleen "veljen" hahmo, suuri paperipinkka kainalossa ja kumikalossit jalassa, olipa sitten kesä tai talvi.

Mutta miten oli Oblomovin käynyt? Missä hän on? Missä? — Läheisellä hautausmaalla, vaatimattoman uurnan alla lepää hänen ruumiinsa pensaiden välissä, hiljaisessa sopessa. Syreeni, jonka ystävällinen käsi on istuttanut, levittää uinaillen lehvänsä haudan yli, jonka kummalla tuntuu koiruohon yksitoikkoinen tuoksu. On kuni itse hiljaisuuden enkeli varjeleisi siinä hänen untaan.

Kuinka tarkoin tahansa rakastavan vaimon silmä olikaan vartioinut jokaista hänen elämänsä silmänräpäystä, niin kuitenkin tuo alituinen rauha, alinomainen hiljaisuus sekä laiska kituuttaminen päivästä toiseen olivat saaneet elämän koneiston pysähtymään. Ilja Iljitsh oli nähtävästi kuollut ilman kivun tuskaa ja kärsimyksiä, niinkuin pysähtyy kello, jota ei ole muistettu virittää veteisiin. Ei kukaan

ollut nähnyt hänen viimeisiä hetkiään eikä kuullut hänen kuolinhuokaustaan. Aivohalvaus oli uudistunut vielä kerran, vuoden kuluttua, ja silläkin kertaa onnellisesti mennyt ohi, ja Ilja Iljitsh oli tullut ainoastaan kalpeaksi, heikoksi, ruvennut vähän syömään ja harvoin menemään ulos puutarhaan, sekä käynyt yhä äännettömämmäksi, miettiväisemmäksi ja toisinaan itkenytkin. Hän oli aavistanut kuoleman olevan lähellä ja ruvennut sitä pelkäämään. Muutamia kertoja oli hänelle sattunut pahoinvoinnin kohtauksia, vaan ne olivat loppuneet. Eräänä aamuna yritti Agata Matvejevna tuomaan hänelle tapansa mukaan kahvea ja — tapasi hänet yhtä levollisesti makaavana kuolinvuoteella kuin nukkumasijallaankin, ainoastaan pää oli hiukan liikahtanut tyynyltä ja käsi suonenvetoisesti puristettu vasten sydäntä, jossa nähtävästi veri oli tukkeutunut ja pysähtynyt.

Kolmatta vuotta on nyt Agata Matvejevna leskenä, ja tällä-aikaa on kaikki muuttunut entiselle jalalleen. Veli oli yritellyt onneaan urakkakaupoilla, mutta oli niissä hävinnyt ja päässyt sitten jotenkin kaikellaisilla vehkeillä ja kumarruksilla entiselle kansliakirjurin paikalleen, "jossa talonpoikia pantiin rulliin" ja kulki siis jälleen virastoonsa sekä toi sieltä kaksikymmentä-viiskopeikkaisia, puoliruplaisia ja kaksiriunaisia täytellen niillä huolellisesti piiloitettua arkkua. Talouden pito kävi jälleen yhtä karkealla, yksinkertaisella, vaikka rasvaisella ja runsaalla tavalla kuin entisinä aikoina ennen Oblomovia.

Pää-osaa talossa näytteli veljen puoliso, Irina Pantelejevna, se merkitsee: hän pidätti itselleen oikeuden nousta ylös myöhään, juoda kolmesti kahvea, muuttaa kolme kertaa päivässä pukuaan sekä pitää huolta ainoastaan yhdestä asiasta taloudessa, nimittäin siitä että hänen hameensa olisivat tärkkelöityjä niin koviksi kuin mahdollista. Mihinkään muihin asioihin ei hän tuppautunut, ja Agata Matvejevna pysyi edelleenkin talon liikkuvana heilurina; hän piti huolen keittiöstä ja ruokapöydästä, juotti koko talon teellä ja kahvelia, hoiti pyykit ja lapset, piti vaatteissa kaikki, sekä aisoissa Akuliinan ja piharengin.

Mutta miksi oli tämä nyt näin? Olihan hän Oblomovin rouva, tilanomistajatar; olisihan hän voinut elää erikseen, riippumatta mistään ja tarvitsematta ketään? Mikä se siis pakoitti hänet ottamaan niskoilleen vieraan talouden taakan, pitämään huolta toisen lapsista ja kaikista noista pikku-asioista, joihin nainen itsensä omistaa joko rakkauden houkutuksesta, perheellisten siteiden pyhästä velvollisuudesta tai jokapäiväisen leipäpalansa takia? Missäs olivat Sakariias ja Anisja, hänen oikeat palvelijansa? Ja missä oli lopuksi se elävä pantti, jonka miesvainaja hänelle oli jättänyt, nimittäin pikku-Andrei? Ja missä hänen lapsensa edellisestä miehestä?

Hänen lapsensa olivat jo joutuneet mailmalle, se on: Vanja oli lopettanut opintonsa ja astunut virkauralle; Masha tyttö oli mennyt naimisiin jonkun kruununtalojen-tarkastelijan kanssa, ja pikku-Andrein taas olivat pyytäneet kasvatettavakseen Stolz ja hänen vaimonsa, pitäen poikaa oman perheensä jäsenenä. Agata Matvejevna ei milloinkaan verrannut eikä sekoittanut Pikku-Andrein tulevaisuutta ensimmäisten lastensa kohtaloon, vaikka hän ehkä sydämmessään antoi tietämättään heille kullekin yhtäläisen sijan. Mutta Pikku-Antun kasvatuksen, elämänmuodon ja tulevaisuuden eroitti hän aina suurella juovalla Vanjan ja Mashan elämästä. — "Mitäs ne ne ovat? — Samallaisia räkänokkia kuin minä itsekin, — arveli hän huolimattomasti: — ne ovat siinneet mustasta ruumiista, vaan tämä, — lisäsi hän melkein kunnioituksella, Pikku-Antusta, hyväillen lasta jonkunlaisella hellällä varovaisuudella: — tämä se on herras-lapsi! Kas kuinka se on valkohipiäinen, aivankuin läpikuultava, kuinka pienoiset kätöset ja jalan-tössykät sillä on, ja hiukset kuin silkistä ikään... Ihan isä-vainajansa näköinen!"

Senpä tähden hän vastaanväittämättä, vieläpä jonkunlaisella ilolla suostui Stolzin ehdotukseen antaa poikanen kasvatettavaksi heille, arvellen että siellä se on hänen oikea paikkansa, eikä täällä "pimeässä" likaisten veljenlasten seassa.

Puoli vuotta Oblomovin manalle menon jälkeen eli hän Anisjan ja Sakariaksen kanssa talossaan tahtoen kuolla suruunsa. Hän polki itselleen pienen polun miehensä haudalle, itki silmänsä kuiville, ei syönyt eikä juonut juuri mitään, pysyi hengissä vain teenjuonnilla, usein ei öisin ummistanut silmiään ja nääntyi tykkänään. Ei koskaan hän kenellekkään valitellut, ja kuta edemmäs hän eli eronhetkestään, sitä enemmän näytti hän sulkeutuvan itseensä ja omaan suruunsa tullen umpimieliseksi kaikkia, yksin Anisjaakin kohtaan. Ei kukaan tiennyt, miltä hänen sielussaan tuntui.

— Tuo teidän emäntänne se yhä itkee miestään — puheli torilla keittopiialle pikkukauppias, jolta otettiin taloon ruokatavaraa.

— Yhä suree miestään, — puhui kirkonisäntäkin osoitellessaan hänelle siunattua leipää hautausmaan kirkossa, jonne lohdu-ton leski joka viikko tuli rukoilemaan ja itkemään.

— Yhä vielä se sitä murehtii, — puhuttiin veljenkin kotona.

Kerran ilmestyi hänen luokseen äkkiarvaamatta veli koko perheineen vieläpä Tarantjevkin joukossa, muka myötätuntoaan ilmaisemaan. Halpoja lohdutuksen kyyneleitä vuodatettiin ja lausuttiin neuvoja että ei pidä turmella itseään, vaan säästää lapsia varten — kaikkea sitä samaa, mitä oli sanottu hänelle viisitoista vuotta takaperin ensimmäisen miehen kuoltua ja joka silloin oli tehnyt toivotun vaikutuksen, vaan nyt jostakin syystä synnytti hänessä tuskaa ja inhoa. Hänen tuli paljon helpompi olla, kun alettiin puhua muusta ja hänelle esitettiin, että nyt he jälleen voivat elää yhdessä ja että hänenkin tulee keveämpi "omaistensa keskessä suruaan rohtia" ja että heillekin on hyvä, koskapa ei kukaan niinkuin hän osaa pitää taloa kunnossa. Agata Matvejevna pyysi miettimisaikaa, murehti vielä pari kuukautta ja suostui lopuksi elämään yksissä. Sillä-aikaa oli Stolz ottanut Pikku-Andrein luoksensa ja äiti oli jäänyt yksikseen.

Siinä hän nyt tummassa puvussaan, musta villahuivi kaulassaan kulkee huoneesta keittiöön kuni varjo, aukoilee ja sulkeilee entiseen tapaansa kaappeja, ompelee, silittelee pitsejä, mutta hiljaa ja innotoinna, puhuu ikäänkuin vastahakoisesti hiljaisella äänellä eikä kuten ennen pälyile ympärilleen silmillään esineestä toiseen, vaan silmissä on keskittynyt ilme ja sisäänpäin sulautuva aate. Tämä aate on huomaamatta kaivautunut hänen kasvoihinsa kaiketikin sillä silmänräpäyksellä, jolloin hän itsetietoisesti ja kauvaksi aikaa jäi katsomaan miehensä kuolleisiin kasvoihin. Hän liikkui huoneesta huoneeseen, teki käsillään kaiken, mitä tarvittiin, mutta hänen ajatuksensa eivät olleet työssä mukana. Miehensä ruumiin ääressä, sen kadottaessaan, oli hän nähtävästi yhtäkkiä käsittänyt elämänsä aseman ja merkityksen, ja siitä asti tämä alakuloisuus loi ikuisen varjon hänen kasvoihinsa. Purettuaan sitten murheensa, keskittyi hän täystajuisesti siihen, mitä oli kadottanut, ja kaikki muu hänen ympärillään kuoli häneltä pois paitsi Pikku-Andrei. Heti kun emäntä poikaan vain katsahti, heräsivät hänessä ikäänkuin elämän merkit, kasvojen piirteet elostuivat, silmät täytyivät ilonsäteillä ja heltyivät muistojen kyyneliin.

Hän on välinpitämätön kaiken ympäröivän suhteen: jos veli sattuu suuttumaan turhiin tuhlatusta tai tinkimättömästä ruplasta, palaneesta paistista tai vanhasta kalasta, jos käly kimahtaa pauhaamaan pehmeäksi tärkkelöidystä hameesta, miedosta ja kylmästä teestä, tai paksu keittopiika kohtelee häntä törkeästi, niin Agata Matvejevna ei mitään huomaa ikäänkuin ei olisi puhettakaan hänestä, eikä kuule edes pisteliästä supatusta: — "Rouva tilanomistajatar!" Hän vastaa kaikkeen surunsa mukaisella arvokkaisuudella ja nöyrällä äänettömyydellä. Juhlapäivinä, pääsiäispyhinä ja laskiaisviikon iloisina iltoina, kun kaikki talossa hurjasti riemuitsee, hoilaten, juoden ja mässäten, silloin hän äkkiä kesken yleistä iloa purskahtaa katkeriin kyyneliin ja piiloutuu nurkkaansa. Sitten hän jälleen saa itsensä hillityksi, vieläpä toisinaan katsoo veljeen ja tämän vaimoon ylpeänsäälivästi. Hän käsittää että hän on leikkinyt ja loistanut loppuun elämänsä, että Jumala oli pannut siihen sielun ja ottanut sen jälleen pois, että hänessä oli loimahtanut aurinko, vaan sitten pimennyt iäksi... Iäksi — se on totta, mutta sensijaan oli hänen elämänsä iäksi saanut aatteellisen sisällön, sillä nyt vasta hän tiesi, miksi oli elänyt, ja ettei ollut elänyt turhaan. Hän oli niin täyteläisesti ja paljon rakastanut: rakastanut Oblomovia — kuni salalempijää, kuni aviomiestä ja kuni herraa, vaikka ei hän tätä koskaan voinut kenellekään kertoa. Eikähän kukaan ympärillä olisi häntä ymmärtänytkään. Ja mistä hän olisi löytänyt sanat? Veljen, Tarantjevin ja kälyn sielun sanakirjoissa ei löytynyt sellaisia sanoja, sentähden ettei ollut niitä käsitteitäkään; yksin Ilja Iljitsh olisi hänet ymmärtänyt, mutta tälle ei hän koskaan ollut sitä ilmoilausunut siitä syystä ettei sitä itsekään silloin ollut käsittänyt eikä osannut.

Vuosien vierieissä rupesi hän ymmärtämään entisyytensä yhä enemmän ja selvemmin, kätkien kaiken syvemmälle sisäänsä sekä käyden yhä vaiteliaammaksi ja hauteliaammaksi. Koko hänen elämänsä oli singahtanut kimppu säteitä, jäänyt hiljainen hohde seitsemästä kuni silmänräpäyksessä sivulentäneestä vuodesta, eikä hänellä ollut enempää toivomista ja tie oli siihen loppunut. Silloin vain, kun Stolz talveksi saapui maalta kaupunkiin, kiiruhti hän hänen asuntoonsa ja katseli ahnaasti Pikku-Andreita, hellävaroen häntä hyväillen; tahtoi sitten sanoa jotakin Stolzille, kiittää tätä sekä vihdoinkin purkaa hänen eteensä kaiken, kaiken, mitä oli keräytynyt ja kaivautunut hänen sydämmeensä: hän se olisi hänet ymmärtänyt — vaan ei hän osannut muuta kuin heittäytyä Olgan jalkoihin, tarttua huulillaan hänen käsiinsä ja puhjeta niin kuumaan kyyneltulvaan että tämäkin oli pakoitettu itkemään hänen kanssaan, ja Andrein täytyi liikutuksissaan pikaisesti poistua ulos huoneesta. Kaikkia heitä sitoi yksi yhteinen myötätunne, yksi muisto tuosta vainajan kristallinkirkkaasta sielusta. He pyysivät häntäkin, Agata Matvejevnaa, matkustamaan kanssansa kylään, asettumaan yksissä asumaan sinne Pikku-Andrein läheisyyteen, vaan tämä vastasi tiukasti: — Missä kerran on syntynyt ja kaiken ikänsä elänyt, siellä täytyy kuollakkin.

Turhaan teki Stolz hänelle tiliä vainajan maatilán hoidosta ja lähetteli hänelle seuraavien vuosien tuloja, kaikki antoi hän takaisin pyytäen säästämään rahat Pikku-Andreita varten.

— Ne ovat hänen eivätkä minun, — väitti hän itsepäisesti: — hän ne tarvitsee; hän on herra, vaan minä tulen toimeen näinkin.

EPILOOGI.

Kerran puolenpäivän tienoilla käveli kaksi herrasmiestä pitkin puista katukäytävää Viipurinpuoleisessa kaupunginosassa Pietaria; heidän takanaan vierivät hiljalleen vaunut. Toinen heistä oli Stolz, toinen — hänen ystävänsä, kirjailija, täyteläinen mies, jolla olivat apaattiset kasvoniilmeet ja miettiväiset, miltei uniset silmät. He tulivat kirkon kohdalle, jossa päiväjumalanpalvelus juuri oli loppunut ja kansa tulvi ulos kadulle, kerjäläiset etunenässä. Niitä oli suuri ja kirjava joukko.

— Tahtoisinpa tietää, mistä noita kerjäläisiä riittää? — sanoi kirjailija katsellen laumaa.

— Mistäkö? Kaikista raoista ja nurkistahan niitä mustanaan ryömii...

— En minä sitä kysy, — virkkoi kirjailija: — vaan minä haluaisin tietää, kuinka voi tulla kerjäläiseksi ja joutua siihen asemaan. Tapahtuuko se äkkipikaisesti vai asteettaisesti, rehellisesti vai petollisesti?...

— Mitä sinä niillä tiedoilla? Ethän tahtone kirjoittaa "Pietarin mysterioita"?

— Kukasties ... — lausui kirjailija laiskasti haukotellen.

— No, kyllä siihen on tilaisuus: kysy vain mieleiseltäsi kerjäläiseltä, niin hopearuplasta hän sinulle kertoo koko elämäntarinansa, ja sinä ota ja kirjoita muistiin sekä myö sitten voitolla muille. Kas tuossa äijä, joka on oikean kerjäläisen perikuva. Hoi, ukko, tules tänne!

Ukko kääntyi ympäri kuullessaan kutsun, otti lakin päästään ja tuli luo.

— Armeliaat herrat! — alkoi hän kähistä. — Auttakaa köyhää vanhaa sotamiestä, joka on joutunut raajarikoksi kolmessakymmenessä taistelussa...

— Mitä ihmettä — sehän on Sakariias! — huudahti Stolz kummastuksissaan. — Sinäkö se olet?

Ukko vaikeni silmänräpäyksessä, sitten hän varjostaen kädellään silmiään auringolta katsahti tutkivasti Stolziin.

— Suokaa anteeksi, teidän ylhäisyytenne, minä en voi tuntea ... olen ihan sokeaksi tullut!

— Unohtaneepa näyt herravainajasi ystävä, Stolzin, — nuhteli Stolz.

— Ah, voi, tekö se olette isä kulta, Andrei Ivanitsh! Herrajumala sentään, kuinka sokeaksi olen tullut! Ah te rakas oikea isäseni!

Ukko rupesi ahertamaan tavoittaakseen Stolzia kädestä, ja kun ei osunut kourallaan, suuteli hänen vaatteensa lievettä.

— Johtipas Jumala minut, kirotun koiran, elämään tämmöiseenkin ilonpäivään asti... — ulvoi hän puoleksi itkien, puoleksi nauraen. Hänen kasvonsa olivat ylt'yleensä ikäänkuin poltetut purppuranpunaisella leimasimella otsasta leukaan saakka, ja nenä oli sinervä. Pää oli aivan kalju, poskiparrat niinkuin ennenkin rehevät, mutta rystistyneet ja pörröttyneet kuten huopakarvat, joiden jokaisen päähän oli takeltunut pieni lumipallo, aivankuin tahallaan panemalla. Hänen yllään oli resuinen, perin haalistunut palttoo, josta puuttui toinen lieve, ja jaloissa olivat vanhat, rikkitallatut kalossi-löntöt aivan loppasiltaan; käsissään piteli hän nahkaista lakinreuhkaa.

— Voi laupias Jumala! Minkä armotyön teit minulle tänä juhla-aattona...

— Kuinkas sinä olet tuollaiseen tilaan joutunut? Eikö sinua hävetä? — kysyi Stolz ankarasti.

— Voi hyvä herra, Andrei Ivanitsh! Minkäs tälle taitaa? — alkoi Sakariias raskaasti huoaten. — Millä minä muuten itseni elättäisin? Enkähän minä silloin, kun Anisja vielä oli elossa, näin maleksinut, silloin oli vielä leivänpala, vaan kun hän kuoli koleraan — siunattu olkoon muistonsa — niin ei rouvan veli tahtonut pitää minua, sanoi laiskuriksi ja se Tarantjev minua yhä hätisti ja kun sivu sattui kulkemaan, niin potkasi takaapäin, eikähän siitä semmoisesta elämästä tullut mitään! Se minua alituisesti nuhteli ja haukkui, ja uskottekos herra, ei leivänpalaa suuhun olisi annettu. Jos ei rouvaa olisi ollut — Jumala suokoon hänelle terveyttä! lisäsi Sakariias tehden ristinmerkin: — niin aikoja sitten olisin tupertunut pakkaseen. Hän se minulle vaatevehkeet talveksi antoi ja leipää niin paljon kuin halutti, ja pankolla yösjän — kaiken se hyvästä sydämmestään antoi. Vaan kun ne minun tähteni alkoivat häntäkin sättiä, niin pois minä läksin koko talosta mieron rantoja kiertämään. Ja nyt minä jo toista vuotta tätä kurjuutta raahaan...

— Mikset ole etsinyt itsellesi jotain paikkaa? — kysyi Stolz.

— Mistäs sitä, herra-kulta Andrei Ivanitsh, nykyään paikkoja löytää? Olinhan minä kahdessa talossa tiedustamassa, vaan en saanut. Huonommat ne on asiat nyt kuin ennenaikaan. Lukutaitoisia lakeijoita nyt vaaditaan, eikä niillä suurillakaan herroilla enää ole porstuan-täydeltä palvelijoita kuten ennenaikaan. Joka paikassa vain yksi, harva se paikka, missä kaksi lakeijaa. Itse ne nykyään saappaansa riisuvat, minkä koneen lienevätkään sitä varten keksineet! — selitti Sakariias murtunein mielin. — Häpeä ja häväistys että herrassäätö häviää!

Ja hän huokasi.

— Yritinhän minä kyllä asettumaan saksalaisen kauppiaan luo, etehisessä istuakseni ja kaikki olisi mennyt hyvin, vaan se kun lähetti minut auttamaan bufetinpuolelle, niin onkos se minun asiani? Kerran kannoin ruoka-astioita, mokomia pöömiläisiä, vai mitä lienevät olleet, ja kun lattiat olivat sileät ja liukkaat — niin lempoko heissä ei kumoon keiskahtaisi! Jalkani liuskahtivat ja kaikki astiat tarjottimelta rämähtivät lattiaan: ka niin, minut ajettiin pois. Toisella kertaa miellytti, naamani muuatta vanhaa kreivitärtä: "Tuopas on arvoisan näköinen vanhus" sanoi hän ja otti ovenvartijakseen. Se oli hyvä, vanhanaikainen toimi: tarvitsee istua vain tuolillaan niin tuikeantärkeän näköisenä kuin suinkin, polvet ristissä ja säärtä heilutellen eikä vastata heti, kun joku tulee, vaan ensin karjahtaa ja sitten vasta päästää sisään tai työkätä niskasta, jos niin tarvitaan, mutta kun hyvä vieras tulee, niin heti kepinponsi taapäin, kas noin! — Ja Sakariias näytti kädellään. — Kas kuinka maireasti siinä pitää puhua! — Vaan se rouva sattui olemaan sellainen tarkansekainen — no, mitäpä hänestä enää. Kerran kurkisti se minun komeroon ja sai nähneeksi kirput: — siitäkös alkoi huutaa ja polkea jalkaa aivankuin minä olisin ne kirput keksinyt! Millainen talonpito se on, jossa ei ole kirppuja? Toisen kerran se sivukulkiessaan oli tuntevinaan viinanlöyhkää minusta ...no oli sekin koko... Ja kielsi pitämästä luonaan.

— Tosiaankin tuntuu nytkin löyhkäävän, niinpä tuo nenään pistää! — sanoi Stolz.

— Surusta minä, herra-kulta Andrei Ivanitsh, jumaliste surusta minä juon! — alkoi Sakariias kähistä, naama katkerassa rypyssä. — Olen minä koettanut myös ajurin virkaa, otin pestin isännältä, vaan jalkani palellutin; voimia puuttui ja vanhaksi olin käynyt. Sattui semmoinen pahanelkinen hevonen niin että kerrankin heittäytyi vaunujen alle ja vähällä oli minut särkeä; toisen kerran se tallasi alleen akan, jonka veivät sairaalaan...

— Riittää jo, et tarvitse enää maleksia etkä juopotella, vaan saat tulla minua luokseni, minä annan sinulle oman komerosi, kunhan tästä maalle menemme — kuuletko?

— Kuulenhan minä, Andrei Ivanitsh, vaan...

Hän huoahhti.

— Eipä haluta lähteä täältä... sen haudan äärestä! Se tuo meidän ruokkijamme, Ilja Iljitsh vainaa, — itkeä tuhersi hän: — taas minä häntä muistelin tänään, periköön hänet tai vaan valtakunta! Hyvän herran se Jumala minulta pois otti! Ihmisten iloksi se eli, olisi se saanut elää satakin vuotta ... — itkeä tillitti ja murisi Sakariias naama rypyssä. — Tänäänkin olin sen haudalla ja niin kun tulen tälle puolelle, niin sinne menen istua nyyköttämään ja itkemään... Noin kun siinä toisinaan istun ja mietin hiljaisuudessa, niin kuulostaa kuin huutaisi että: "Sakariias hoi, Sakariias hoi!" niin että tuntuu aivankuin muurahaiset juoksisivat pitkin selkäpiitäni! Ei sitä semmoista herraa toista saa elämässään! Ja kuinka se teitäkin rakasti — muistakoon Herra Jumala hänen sielukultaansa valtakunnassansa!

— No, tulehan Pikku-Andreita katsomaan: minä käsken sinut syöttää ja pukea, ja siellä sitten saat olla miten tahdot! — sanoi Stolz antaen hänelle rahaa.

— Tulen kyllä, kuinkas en tulisi katsomaan Andrei Iljitshia? Kai siitä on tullut suuri poika jo! Herra Jumala sentään, minkä ilon taivas minulle lähetti! Tulen kyllä, herra-kulta, suokoon Jumala teille hyvää terveyttä ja lukemattomia vuosia ... — murisi Sakariias poisvierivien vaunujen perään.

— No, sinä kuulit tämän kerjäläisen elämäntarinan? — virkkoi Stolz ystävälleen.

— Vaan mikäs Ilja Iljitsh se on ollut, josta hän mainitsi? — kysyi kirjailija.

— Oblomov: olenhan minä sinulle monta kertaa hänestä puhunut.

— Niin, nimen kyllä muistan: hänhän oli sinun toverisi ja ystäväsi. Miten hänen oikeastaan kävi?

— Meni pilalle mies, joutui turmioon tyhjän tautta. Stolz huokasi miettiväisenä.

— Mutta ei ollut tyhmempi kuin muutkaan: sielu puhdas ja kirkas kuin lasi. Jalomielinen hän oli ja

hellä — ja kuitenkin meni pilalle mies!

— Minkätähden? Mikä siihen oli syynä?

— Mikäkö syynä? Oblomovilaisuus! — sanoi Stolz.

— Oblomovilaisuus? — toisti kirjailija neuvottomana. — Mikä kumman käsite se on?

— Kerron sinulle sen heti, annanhan vain jahka kokoon ajatukseni ja muistoni. Vaan sinä kirjoita muistiin, ehkäpä jollekkin kelpaa.

Ja Stolz kertoi hänelle sen, mitä tässä on kirjoitettu.

Loppu.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK HERRA OBLOMOV: ROMAANI MAAORJUUDEN
AJOILTA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

**Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™
electronic works**

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by

the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.